

PROLETÁŘI
VŠECH ZEMÍ,
SPOJTE SE!

LENIN
SEBRANÉ
SPISY

14

VYDÁVÁ SE NA ZÁKLADĚ
USNESENÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU
KOMUNISTICKÉ STRANY
ČESKOSLOVENSKA

VLADIMÍR
ILJIČ
LENIN
SEBRANÉ
SPISY

SVAZEK

14

září 1906 - únor 1907

NAKLADATELSTVÍ SVOBODA

PRAHA 1983

Podle 5. ruského vydání
V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij,
tom 14, Politizdat, Moskva 1976,
připraveného
Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS,
přeložil kolektiv překladatelů

© Politizdat, Moskva 1976
Translation © Nakladatelství Svoboda, Praha 1983

PŘEDMLUVA

Do čtrnáctého svazku Sebraných spisů V. I. Lenina jsou zařazeny práce napsané od září 1906 do února 1907.

Pro tehdejší politickou situaci v Rusku byl charakteristický další pokles revoluční vlny a stupňování kontrarevolučních akcí. Po rozehnání I. státní dumy a potlačení červencového povstání ve Sveaborgu a Kronštadu zesílila carská vláda represálie a zřídila vojenské polní soudy, které se měly vypořádat s revolučními dělníky a rolníky. Spojené síly vládní a buržoazní reakce zaútočily především na proletariát a na jeho revoluční předvoj — bolševickou stranu. Kapitalisté zahájili proti dělnické třídě energický útok prováděním hromadných výluk. Průmyslová deprese a pronásledování dělníků vládou vedly k utlumení stávkového hnutí. V posledním čtvrtletí roku 1906 klesl počet stávkujících na 63 000, což ve srovnání s počtem stávkujících ve druhém čtvrtletí téhož roku představovalo pouhých 13 %. Současně začalo ochabovat rolnické hnutí: v květnu zachvátilo 250 újezdů, od září do prosince už jen 72.

Buržoazně demokratická revoluce spěla ke svému konci, nebyla však zatím definitivně potlačena. Pracující masy v Rusku, jež se pozvedly k zápasu, bojovaly i při ústupu. Za složité situace způsobené poklesem revoluční aktivity došlo k částečnému oživení revolučního hnutí a dělníci i rolníci se pokoušeli ústup zadržet. Lenin a bolševici považovali změněnou situaci za dočasný klid před novým rozmachem revoluce.

Lenin se v té době skrýval před pronásledováním carské vlády ve Finsku a ze všech sil se věnoval vedení strany.

Řídil práci petrohradského výboru strany, udržoval spojení s ostatními výbory, vystupoval na stranických konferencích a poradách, řídil bolševický ilegální i legální tisk.

První prací zařazenou do tohoto svazku je článek Partyzánská válka. Lenin v něm analyzoval zkušenosti z revoluce v Rusku, zobecnil různé formy revolučního hnutí — od izolovaných hospodářských stávek dělnictva až po celoruskou politickou stávku, od pokojného parlamentního boje až po masové ozbrojené povstání — a zformuloval nejdůležitější teze, jimiž se musí řídit každý marxista při zkoumání problematiky forem revolučního boje. Ukázal, že marxismus neredukuje revoluční hnutí na jednu určitou formu, ale že uznává nejrůznější formy boje, jež jsou určovány růstem revolučního hnutí, politické uvědomělosti mas a zostřováním ekonomické i politické situace. Lenin rozvinul důležitou marxistickou tezi o nutnosti volit různé formy boje podle konkrétní historické situace. V souvislosti s tím provedl hluboký rozbor partyzánské války jako jedné z forem ozbrojeného boje proletariátu a neúprosně zkritizoval postoj menševiků k partyzánské válce; menševici totiž podobně jako západoevropští oportunisté prohlašovali, že revoluční partyzánská válka je anarchismus, blanquismus a terorismus, že to jsou akce jednotlivců odtržených od mas a že dezorganizují dělnické hnutí. Lenin zdůraznil, že partyzánská válka nemá s terorismem nic společného, že ji nevedou intelektuální spiklenci, nýbrž organizovaní členové dělnických bojových skupin. Odhalil liberálně buržoazní podstatu menševického hodnocení partyzánské války a ukázal, že menševici se pokoušeli sociální demokracii od řízení partyzánské války odradit, že dezorganizaci revolučního hnutí nezpůsobují partyzánské akce, nýbrž jejich neorganizovanost a nedostatečné řízení. Máme se naučit bojovat, napsal Lenin. A současně důrazně upozorňoval, že strana proletariátu nemůže nikdy považovat partyzánskou válku za jediný nebo hlavní prostředek boje, že tato válka musí být podřízena ostatním formám boje. Článek

Partyzánská válka má velký význam pro celé mezinárodní dělnické hnutí, pro všechny proletářské strany bojující za národní nezávislost a demokracii.

V létě 1906 rozpustila carská vláda I. státní dumu, protože nesplnila její naděje, a oznámila své rozhodnutí svolat co nejdříve II. dumu. Bolševici se v nové situaci rozhodli pro účast ve II. dumě, aby mohli využít její tribunu pro revoluční agitaci a demaskovat samoděržaví i kontrarevoluční buržoazii.

Do popředí se dostala otázka stanoviska revoluční sociální demokracie k parlamentnímu boji. Důkladným rozpracováním této otázky Lenin významně obohatil marxistickou teorii. V četných článcích tohoto svazku (zejména v práci Sociální demokracie a volební úmluvy) vysvětlil, že bolševici sice považují za nutné využít parlamentní formu boje, avšak podřizují ji obecným zájmům dělnického hnutí a zvláštním úkolům proletariátu v revoluci; používají parlamentní boj jako prostředek k politickému vzdělávání mas a odhalování politiky samoděržaví a buržoazie. Na rozdíl od západoevropských států nemělo Rusko ústavu, nemělo parlamentní režim. Veškerou moc měla ve svých rukou carská vláda. Proto Lenin zdůrazňoval, že za samoděržaví nelze vyrvat moc z rukou statkářů a buržoazie parlamentní cestou. Bolševici tedy musí dělníkům a rolníkům vysvětlovat, že hlavní formou zůstává nadále revoluční boj širokých lidových mas. Bolševici nemilosrdně odhalovali „parlamentní kretenismus“ menševiků, kteří považovali parlamentarismus za jediný a hlavní prostředek politického boje za všech okolností.

Lenin učil stranu přesně zvažovat tendence všech politických sil, aby mohla správně stanovit svou taktiku. Změny ve vzájemném poměru tříd během revoluce i složitá situace boje v dumě vyžadovaly, aby sociální demokracie přesně vymezila svůj vztah k neproletářským stranám. V článcích Pokus o klasifikaci ruských politických stran, Připravuje se nový státní převrat!, Jak hlasovat ve volbách

v Petrohradě? a dalších Lenin ukázal, jak revoluce rozeskúpila třídní síly a jaké jsou skutečné snahy a zájmy různých tříd a stran. Zároveň vypracoval vědecky podloženou třídní charakteristiku nejvýznačnějších politických stran v Rusku a zvláště zdůraznil výjimečnou úlohu revoluční sociální demokracie, jediné dělnické strany, která je díky svému složení a důslednému proletářskému hledisku stranou uvědoměného a bojujícího proletariátu, obhájkyní zájmů pracujících.

Ve svých pracích věnuje Lenin hodně místa charakteristice trudovických stran (Trudovické skupiny, eserů a enesů). Ukázal, že v maloburžoazní, rolnické zemi, jakou bylo Rusko, nevyhnutelně vznikají ideově nepevné maloburžoazní trudovické strany, jejichž politická nestálost je odrazem nevyhraněného postavení maloburžoazie. Takové strany se vyznačují snahou sloučit proletáře s malovýrobcem, zastřít jejich třídní odlišnost a opřít se pouze o rolnictvo. Hlavní masy trudoviků šly do boje za půdu a demokracii proti statkářům a carskému absolutismu bez pevného přesvědčení, takže snadno podléhaly vlivu liberálně monarchistické buržoazie. Trudovické strany nebyly schopny vytvořit alespoň poněkud pevnou a masovou organizaci, nebyly schopny jednat samostatně. Lenin zdůrazňoval, že výsledek revoluce v Rusku závisí v mnohém na politickém postoji malovýrobců, přikládal proto velký význam správné taktice proletářské strany vůči maloburžoazním stranám a vybízel bolševiky, aby na ně vyvíjeli všestranný vliv v proletářském duchu.

Zvláště energicky odhaloval kadety — stranu liberálně monarchistické buržoazie, která se snažila rozbít jednotu revolučně demokratických sil a skoncovat s revolucí. Lenin ukázal, že kadet je typický buržoazní intelektuál a liberální statkář, že všechny jeho snahy se upínají k zachování buržoazního zřízení na věčné časy a k zastavení revoluce pomocí dohody s monarchií. Zrádčovská a kontrarevoluční politika kadetů, kteří pokrytecky křičeli o „demokratických svobodách“ a potají kupčili s carskou vládou, se definitivně

vyhranila během revoluce. „Stolypinské vojenské represálie a kadetské ‚reformy‘, to jsou dvě ruce jednoho utiskovatele,“ napsal Lenin (Spisy 12, Praha 1956, s. 203). Za nejdůležitější úkol proletariátu považoval nemilosrdné odhalování lživého demokratismu kadetů, těchto „vzdělaných“ zrádců ruské revoluce. Upozorňoval, že ve všech kapitalistických zemích bez výjimky buržoazní politikáři vždycky klamou lid, neboť před volbami předkládají radikální hesla a programy, na které hned druhý den po volbách zapomenou. Říkají o sobě, že jsou „liberálové, pokrokaři, demokraté a dokonce i ‚radikální socialisté‘, jenom proto, aby získali hlasy a oklamali lid“ (tento svazek, s. 161).

Přesně a nanejvýš výstižně charakterizoval Lenin pravice strany — oktábristy a černosotňovce. Ukázal, že typickým oktábristou je velkoburžoa, který není ideologem buržoazní společnosti, nýbrž jejím bezprostředním pánem. Protože oktábristé mají nejvlastnější zájem na kapitalistickém vykořisťování, odmítají všechny kadetské nároky na „demokratismus“. Obhajoba úplné moci carské vlády je spojuje s otevřenými nepřáteli lidu — černosotňovci, kteří jsou, jak napsal Lenin, nejvlastnějšími obhájci vlády vojenských polních soudů a bojují ze všech sil za udržení nevzdělanosti, nevědomosti a zaostalosti ruského lidu. Utváření politických stran v Rusku a jejich činnost byly skvělým potvrzením marxistické teze o protilidovém charakteru buržoazních a statkářských stran.

Svazek obsahuje především práce, v nichž Lenin rozvinul a konkretizoval bolševickou taktiku ve volební kampani do II. státní dumy a ostře kritizoval oportunistickou taktiku menševiků. Patří k nim články O blocích s kadety, Jakých podvodů s dumou se dopouští vláda a jaké úkoly má sociální demokracie?, Politická situace a úkoly dělnické třídy, Jaký postoj zaujmají k volbám do dumy strany buržoazní a strana dělnická?, brožury Sociální demokracie a volby do dumy, Uslyšíš soud hlupáka... (Z poznámek sociálně demokratického publicisty). Lenin v nich ukázal, že se ve volební kampa-

ni zřetelně projevíly dvě taktické linie: revoluční a oportunistická. Bolševici považovali za svůj úkol vysvětlit masám ve volební kampani programové teze strany o nutnosti bojovat za svržení carismu. Taktika bolševiků v dumě směřovala k vydobytí hegemonie proletariátu ve všeobecném demokratickém boji. Za hlavní zásadu ve volební kampani považovali bolševici zachování úplné organizační a ideové samostatnosti strany revolučního proletariátu. Lenin viděl v přímé a zásadové politice nejlepší prostředek k tomu, jak doopravdy získat pro sociální demokracii sympatie a důvěru mas. Kolísavou a nepevnou maloburžoazní demokracii mohl proletariát získat jedině svou vlastní samostatností, důsledností a pevným postojem.

Lenin, který hájil úplnou samostatnost strany ve volbách do dumy, vyhlásil taktiku „levého bloku“, taktiku dočasných úmluv během voleb a pak i přímo v dumě s trudoviky a esery jakožto se stranami, za nimiž tenkrát šly početné vrstvy revolučně smýšlejících rolníků a městské maloburžoazie. Taktika „levého bloku“ měla bolševikům umožnit, aby vymanili demokratické síly ve městech i na venkově z vlivu liberální buržoazie a stanuli v čele masového revolučního hnutí. Leninova myšlenka „levého bloku“ vyplývala z celkového hodnocení charakteru i hybných sil revoluce let 1905—1907 jakožto buržoazně demokratické revoluce. Proletariát ji měl uskutečnit ve svazku s rolnictvem a izolovat přitom buržoazii. V článkách Proletariát a jeho spojenec v ruské revoluci a Úkoly dělnické strany a rolnictvo Lenin ukazoval, že základem bolševické volební taktiky musí být upevnění svazku dělníků a rolníků.

Problematické správného a zásadového uplatňování taktiky „levého bloku“ ve volbách do II. dumy věnoval Lenin velkou pozornost. V prvním stadiu voleb bolševici nepřipouštěli žádné úmluvy s ostatními stranami. Lenin zdůrazňoval, že proletářská strana musí vystoupit ve volbách před masy samostatně. Bolševici dovolovali dílčí úmluvy teprve ve druhém stadiu voleb (na schůzích zmocněnců

a volitelů) kvůli rozdělení míst, a to pouze se stranami, které uznávaly nutnost ozbrojeného povstání a bojovaly za demokratickou republiku. Když zdůvodňoval politiku bolševiků vůči narodnickým nebo trudovickým stranám, Lenin rozhodně prosazoval, že společné akce s těmito stranami nesmějí poskytovat žádnou možnost ustupovat od bolševického programu a taktiky a že ideově politickým obsahem úmluv musí být důsledné prosazování socialistických cílů a důsledný třídní postoj proletářské strany.

Když později, v roce 1920, rozebíral a zobecňoval zkušenosti bolševické strany, zdůraznil v knize Dětská nemoc „levičáctví“ v komunismu, že taktika bolševiků je pružná, že dovedou využít každé, i sebemenší příležitosti „získat na svou stranu masového spojence, třeba dočasného, vratkého, nestálého, nespolehlivého a podmíněného“ (Spisy 31, Praha 1955, s. 65).

V pracích v tomto svazku odhaluje Lenin krok za krokem zářdčovskou a oportunistickou taktiku menševiků v období voleb do II. státní dumy a ukazuje, že tato taktika vyplývala z jejich nevěry v sílu dělnické třídy a pracujících mas rolnictva, ve vítězství ruské revoluce. Menševici nešli do dumy bojovat za další rozšíření revoluce, ale „dělat zákony“, protože považovali dumu za instituci schopnou omezit a zkrotit carskou vládu. Ve volební kampani hájili bloky s kadety a odvolávali se přitom na nebezpečí, že by mohlo dojít k posílení černosotňovských stran. Lenin odhalil celou neopodstatněnost menševické argumentace o nutnosti bloků s kadety. Volební kampaň přesvědčivě dokazovala, že pravicové strany nemají mezi pracujícími masami žádnou autoritu. Síla a aktuálnost ideového vlivu reakce na masy se neprojevovala ve vlivu černosotňovců, ale spíše v působení kadetů. Má-li být tedy reakce opravdu poražena, zdůrazňoval Lenin, musí strana revolučního proletariátu vymanit masy z ideového vlivu kadetů.

Lenin odhalil menševické pokusy zastírat stěžejní třídní rozdíl mezi úkoly proletariátu a liberálně monarchistické

buržoazie ve volební kampani. Ukázal, že prosazováním kadetů do dumy menševici nejenže nebojují proti černo-
sotňovskému nebezpečí, ale naopak skutečný význam toho-
to nebezpečí zastírají. Taktika menševiků v období voleb
do II. státní dumy byla pokračováním jejich taktiky pod-
pory kadetů v I. dumě, v níž kadeti rozvraceli jednotu mas
konstitučními iluzemi, neboť razili heslo vytvoření vládního
kabinetu z většiny v dumě, tj. kadetského kabinetu. Lenin
upozorňoval, že menševická podpora hesla kadetského vlád-
ního kabinetu znamenala stejně jako obhajoba přímých
bloků s kadety zřeknout se revolučního boje a předat vedení
revoluce do rukou liberálně monarchistické buržoazie. Po-
litika menševiků, napsal Lenin, není politikou boje, „nýbrž
hrou na boj v rámci ústavy, parlamentním kretenismem“
(s. 133).

Lenin rovněž odhalil pravou podstatu oportunistu
a jeho charakteristické rysy. „Oportunismus,“ napsal,
„znamená obětovat dlouhodobé a podstatné zájmy strany
jejím chvilkovým, přechodným a druhořadým zájmům“
(s. 56). Leninovy práce zaměřené proti oportunismu po-
máhají komunistickým a dělnickým stranám odhalovat
podstatu soudobého revizionismu a bojovat proti všem
jeho projevům.

Leninův referát a projevy na II. konferenci SDDSR
(první celoruské), jež se konala v listopadu 1906 v Tam-
merforsu, stejně jako jeho vystoupení na konferencích petro-
hradské organizace strany dokazují, jak houževnatě bolše-
vická strana bojovala za marxistickou taktiku a politiku ve
volební kampani do II. dumy a proti oportunistické linii
menševiků. Většinu delegátů na II. konferenci SDDSR ne-
zvolily místní stranické organizace, ale vybral je menševic-
ký ústřední výbor. Tím se vysvětlovala převaha menševiků
na konferenci. Lenin hájil na konferenci bolševickou linii
a vystoupil proti úmluvám s kadety. Proti menševické rezol-
uci, kterou konference schválila, vystoupil Lenin jménem
14 delegátů s prohlášením nazvaným *Odlíšný názor*.

V tomto dokumentu jakožto bolševické platformě byly stručně zformulovány hlavní úkoly a hesla revoluční sociální demokracie ve volební kampani. Lenin navrhl, aby se lidu vysvětlovalo, že дума je naprosto nevhodný prostředek k prosazení stěžejních požadavků dělníků a rolníků a že nelze vybojovat politickou svobodu, dokud reálná moc zůstává v rukou carské vlády. V prohlášení bolševiků nazvaném Odlišný názor se zdůrazňovalo, že samoděržaví lze svrhnout jen ozbrojeným povstáním. V článcích O blocích s kadety, Boj proti sociálním demokratům sympatizujícím s kadety a stranická kázeň pranýřoval menševickou rezoluci o blocích s kadety, která jasně ukázala pravou tvář menševiků jakožto oportunistického křídla v dělnické straně.

V lednu 1907 přednesl Lenin referát na městské a guberniální konferenci petrohradské organizace SDDSR, která měla rozhodnout otázku volebních úmluv ve volbách do II. státní dумы. Když se menševici přesvědčili, že konference bloky s kadety zamítne, opustili jednání. Konference však ve svém jednání pokračovala. Lenin ve svém projevu ostře kritizoval oportunistickou taktiku menševiků a zdůraznil nezbytnost dočasné úmluvy s trudovickými stranami pro organizování mas k boji proti černosotňovcům a kadetům ve jménu dalšího rozvíjení revoluce.

V brožurách Sociální demokracie a volby do dумы, Volby v Petrohradě a pokrytectví 31 menševiků, v článcích Volební kampaň sociální demokracie v Petrohradě, Protest 31 menševiků a dalších pracích Lenin důsledně odhalil dezorganizátorskou a rozbíječskou činnost menševiků. Ukázal, že svým odchodem z konference sledovali menševici cíl nepodřídit se většině petrohradské organizace, vyvolat na prahu voleb rozkol a uvolnit si tak ruce pro blok s kadety. Zrádcové chování menševiků bylo v souladu s úsilím liberální buržoazie způsobit rozkol v dělnické straně a posílit tak ve volební kampani svůj vliv.

Účast v dumě, která byla složitější a méně přímočarou

žoznosti. Počínat si tak, jako si počínají menševici, napsal Lenin, znamená snažit se zaplavit stranu proletariátu bezcharakterními, zbabělými maloměšťáky, jež postrádají sebevěru a klesají na mysli při každém reakčním obratu událostí, učinit jádrem strany šosáka. Lenin ukázal, že cílem menševiků bylo legalizovat stranu i za cenu, že z jejího programu zmizí nejdůležitější revoluční požadavky, a zreformovat ji podle typu západoevropských reformistických socialistických stran. „Raději maličká, všední, ubožácká, avšak klidná legálnost než bouřlivé střídání náporů revoluce a kontrarevolučního běsnění,“ napsal Lenin o taktice menševiků (s. 66). Již tenkrát rozpoznal v menševické myšlence svolat „dělnický sjezd“ zárodek budoucího „likvidátorství“ — této už otevřené zrady menševiků. Proti menševickému plánu na vytvoření „bezpartijní strany“ vytyčil heslo podstatně rozšířit sociálně demokratickou stranu především o proletářské živly a výhradně pod ideovým praporem marxismu a uhájil principy samostatné revoluční strany dělnické třídy. Stížnosti menševiků, že ve straně dělnické třídy převládá mládež, zhodnotil Lenin jako projev chvostismu, jako přání menševiků, aby strana nebyla „předvojem“, nýbrž těžkopádným „zadním vojem“. Lenin zdůraznil, že stranou revolučního proletariátu může být jen strana odvážných novátorů, obětavě bojujících proti „staré hnilobě“ a odmítajících slepě a dogmaticky poklonkovat před šablonami, které se už dávno přežily.

Lenin důrazně upozorňuje bolševiky na význam akční jednoty proletariátu, stranické kázně a organizačního upevnění strany. Stranická kázeň, vysvětloval Lenin, vyžaduje nelítostný ideový boj proti oportunistům. Jedině taková kázeň, která je založena na svobodě diskuse a kritiky, je hodna demokratické strany pokrokové třídy.

Dnes, kdy revizionisté znovu křísí menševické „teorie“ a vystupují proti vedoucí úloze marxisticko-leninských stran a proti leninským principům výstavby strany, mají historické zkušenosti z boje bolševiků za zachování a upev-

nění strany pro komunistické a dělnické strany všech zemí zvlášť velký význam.

Oportunistická taktika menševického ÚV vůči dumě a likvidátorská myšlenka svolat „dělnický sjezd“ narazily u převážné většiny místních stranických organizací na prudký odpor. Vnitrostranická situace vyžadovala neprodlené svolání sjezdu strany. Přes odpor ústředního výboru se agitace rozvinula natolik, že již v říjnu podpořila usnesení petrohradského výboru o nutnosti svolat sjezd řada největších organizací — moskevský výbor, oblastní byro sociálně demokratických organizací středního Ruska, hlavní vedení Sociální demokracie Polska a Litvy a ústřední výbor Sociální demokracie Lotyšského kraje. Pro sjezd se vyslovily též brjanský, kurganský, minský, nižněnovgorodský, omský, uralský a další výbory. Na nátlak místních organizací se II. konference SDDSR (první celoruská) přes početní převahu menševiků usnesla svolat sjezd na 15. (28.) březen 1907.

V referátu o kampani za svolání dumy a o taktice vůči ní na konferenci petrohradské organizace (únor 1907), v článku O svolání mimořádného sjezdu strany a v dalších pracích Lenin důsledně hájí vnitrostranické principy demokratického centralismu a naléhavě dokazuje, že je nutné svolat mimořádný sjezd strany. Nejdůležitějším úkolem sjezdu bylo určit hlavní úkoly proletariátu a jeho strany a vypracovat jednotnou taktiku sociální demokracie pro současný moment buržoazně demokratické revoluce. Jakékoli oddalování nového sjezdu strany, varoval Lenin, „je teď nejen přímým porušováním celého ducha i celého smyslu demokratické organizace strany, ale také nanejvýš nebezpečnou překážkou v nejbližším boji proletariátu v dumě i v každém revolučním boji“ (s. 84).

Do svazku je rovněž zařazena Leninova předmluva k ruskému vydání dopisů K. Marxe L. Kugelmannovi, v níž Lenin zdůrazňuje obrovský teoretický a politický význam Marxových dopisů. Studium těchto dopisů, uveřej-

něných v ruštině poprvé, umožňovalo ruským sociálním demokratům seznámit se blíže s nejdůležitějšími tezemi marxismu o otázkách revolučního boje proletariátu. V Marxových dopisech nacházeli bolševici mnoho závažných pokynů, které bylo možno aplikovat na bezprostřední úkoly ruské revoluce. Lenin použil Marxovy dopisy jako teoretickou zbraň v boji proti oportunistu menševiků; ukázal, jak Marx dovedl i v nejtěžších dobách dělnického hnutí předvídat blížící se revoluci a pozvedat uvědomění proletariátu na úroveň pokrokových, revolučních úkolů. Marxovo hodnocení Pařížské komuny jako projevu historické iniciativy mas nazval Lenin „korunou“ dopisů Kugelmannovi. Marxova slova o hrdinství komunardů, plná revolučního zápalu, staví do kontrastu s menševickou nevírou v síly revoluce. Ruští menševici, napsal Lenin, by se měli u Marxe poučit o „víře v revoluci, umění vyzývat dělnickou třídu, aby důsledně plnila své bezprostřední revoluční úkoly, měli by se přiučit síle ducha, jež nepřipouští malomyslné fňukání kvůli dočasným neúspěchům revoluce“ (s. 387). Lenin zdůrazňoval, že v Marxově postoji k revoluci se výrazně projevil charakteristický rys marxismu — spojení revoluční teorie s revoluční politikou, nerozlučná jednota teorie a praxe třídního boje proletariátu.

Pod revolučními hesly bojovali zásadově a statečně jedině bolševici. „Budeme hrdi na to,“ napsal Lenin, „že jsme *první* nastoupili cestu povstání a že jsme *poslední* tuto cestu opustili, když už se stala doopravdy nemožnou“ (s. 187). Lenin zobecnil zkušenosti revolučního boje a vysoce hodnotil hrdinnou iniciativu ruských dělníků a rolníků v revoluci let 1905—1907. Jeho práce jsou prodchnuty bezmeznou vírou v síly ruské dělnické třídy, v její revoluční tvůrčí iniciativu a v jisté vítězství. „Dělnická třída Ruska,“ napsal Lenin, „již dokázala a ještě ne jednou dokáže, že je schopna „šturmovat nebe““ (s. 392).

Referát Lenina, jeho závěrečné slovo a projev na II. konferenci SDDSR (první celoruské) zařazené do čtrnáctého svazku jsou uveřejněny poprvé. Také odlišný názor, předložený Leninem na konferenci, článek Dělnický sjezd a splynutí s esery a Leninův referát na městské a guberniální konferenci petrohradské organizace SDDSR v lednu 1907 nebyly dosud otištěny v plném znění.

INSTITUT MARXISMU-LENINISMU
PŘI ÚV KSSS

PARTYZÁNSKÁ VÁLKA

Naše strana a dělnické masy se živě zajímají o partyzánské akce. O této otázce jsme se už nejednou letmo zmiňovali, a nyní hodláme přikročit k slíbenému ucelenějšímu výkladu našich názorů*.

I

Začněme od začátku. Které základní požadavky musí uplatňovat každý marxista, hodlá-li zkoumat formy boje? Za prvé, marxismus se liší od všech primitivních forem socialismu tím, že nespojuje hnutí s nějakou jednou určitou formou boje. Uznává nejrůznější formy boje a přitom si je „nevymýšlí“, ale jen je zobecňuje a třídí, vnáší uvědomělost do těch forem boje revolučních tříd, jež vznikají samy o sobě v průběhu hnutí. Jako nesmiřitelný nepřítel všech abstraktních formulí i všech doktrinářských receptů marxismus považuje za nutné pozorně sledovat současný *masový* boj, jenž s rozvojem hnutí, s růstem uvědomělosti mas a zostřováním hospodářských i politických krizí přináší stále nové a stále rozmanitější způsoby obrany i útoku. Proto se marxismus rozhodně nezříká žádných forem boje. V žádném případě se neomezuje jen na takové formy boje, které jsou použitelné a uplatňují se právě v dané situaci, nýbrž uznává, že změna dané sociální situace *nutně* přinese nové formy boje, které v současné době nejsou ani známy. V tomto ohledu *se* marxismus *učí*, lze-li se tak vyjádřit, z praxe mas, a ani zdaleka si nedělá nároky *učit* masy for-

* Viz Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 385. *Red.*

mám boje, které si vymýšlejí kabinetní „systematikové“. Víme, řekl například Kautsky, když studoval formy sociální revoluce, že nám nadcházející krize přinese nové formy boje, které dnes nemůžeme předvídat.

Za druhé, marxismus požaduje, aby se formy boje posuzovaly přísně *historicky*. Klást tuto otázku mimo konkrétní historickou situaci znamená nechápat základy dialektického materialismu. V různých momentech ekonomického vývoje a v závislosti na různých politických, národně kulturních, životních a jiných podmínkách se dostávají do popředí různé formy boje, stávají se hlavními, čímž se mění také druhořadé a vedlejší formy boje. Pokoušet se bez podrobného rozboru konkrétní situace daného hnutí na daném stupni jeho vývoje odpovědět ano či ne na otázku, jaký prostředek boje zvolit, znamená úplně opouštět marxistické pozice.

To jsou dvě základní teoretické poučky, jimiž se musíme řídit. Dějiny marxismu v západní Evropě nám dávají bezpočet příkladů potvrzujících to, co jsme řekli. Evropská sociální demokracie dnes považuje za hlavní formy boje parlamentarismus a odborové hnutí; v minulosti uznávala povstání, a jakmile se změnila situace, je v budoucnu plně odhodlána tuto formu znovu uznávat, třebaže liberální buržoové typu ruských kadetů¹ a bezzaglavovců² jsou jiného názoru. Sociální demokracie odmítala v 70. letech generální stávkou jako sociální všelék, jako prostředek k okamžitému svržení buržoazie nepolitickou cestou, avšak sociální demokracie plně uznává masovou politickou stávkou (zejména po zkušenostech Ruska z roku 1905) jako *jeden* z prostředků boje, za *určitých* okolností nezbytný. Sociální demokracie uznávala v 40. letech 19. století pouliční boj na barikádách, koncem 19. století jej na základě určitých skutečností zavrhovala, po zkušenostech Moskvy, která podle K. Kautského ukázala novou taktiku boje na barikádách, byla plně ochotná tento svůj názor zrevidovat a uznat účelnost tohoto boje.

Zformulovali jsme obecné marxistické poučky, a nyní přejdeme k ruské revoluci. Připomeňme si historický vývoj jejích forem boje. Nejprve to byly hospodářské stávky dělnictva (1896—1900), potom politické demonstrace dělníků a studentů (1901—1902), rolnické bouře (1902), začátek masových politických stávek, různě kombinovaných s demonstracemi (Rostov 1902, stávky v létě roku 1903, 9. leden 1905), celoruská politická stávka, během níž se leckde bojovalo i na barikádách (říjen 1905), masový boj na barikádách a ozbrojené povstání (prosinec 1905), pokojný parlamentní boj (duben až červen 1906), jednotlivá vojenská povstání (červen 1905—červenec 1906), jednotlivá rolnická povstání (podzim 1905—podzim 1906).

Tak vypadá situace na podzim roku 1906, pokud jde o formy boje vůbec. „Odvetnou“ formou boje samoděržaví jsou černosotňovské pogromy, počínaje Kišiněvem na jaře 1903 a konče Sedlcem na podzim roku 1906³. Černosotňovských pogromů a masakrování židů, studentů, revolucionářů a uvědomělých dělníků po celé toto období neustále přibývá a jsou stále rafinovanější, neboť spojují násilnosti podplacené chátry s násilnostmi černosotňovského vojska, používají ve městech i na venkově dokonce už i dělostřelectva a zároveň i trestných výprav a vlaků a tak dále.

To je celkové pozadí obrazu. A na něm se rýsuje — nesporně jako cosi dílčího, druhořadého a vedlejšího — onen jev, jehož analýze a hodnocení je věnován tento článek. Co tento stav znamená? Jaké jsou jeho formy a příčiny? Kdy vznikl a nakolik se už rozšířil? Jaký význam má pro celkový průběh revoluce? Jaký je jeho vztah k boji dělnické třídy, jež organizuje a řídí sociální demokracie? To jsou otázky, k nimž teď musíme po vylíčení celkového pozadí obrazu přejít.

Jev, který nás zajímá, je *ozbrojený* boj. Vedou ho jednotlivci a nevelké skupiny lidí. Částečně patří k revolučním

organizacím, částečně (v některých krajích Ruska *většinou*) nepatří k žádné revoluční organizaci. Ozbrojený boj sleduje dva *různé* cíle, které je nutno *přísně* rozlišovat; tento boj se totiž zaměřuje předně na likvidaci jednotlivých osob, velitelů i nižších příslušníků armády a policie, a za druhé na konfiskování vládních i soukromých peněžních prostředků. Konfiskované prostředky se používají částečně pro potřeby strany, částečně pro získávání zbraní a přípravu povstání, a zčásti pro podporování osob, jež vedou boj, který zde popisujeme. Velké vyvlastněné částky (přes 200 000 rublů na Kavkaze, 875 000 rublů v Moskvě)⁴ připadly především revolučním stranám, menší vyvlastněné částky slouží především, a někdy dokonce výhradně, hmotnému zabezpečení „vyvlastňovatelů“. Tato forma boje se v takovém měřítku rozvinula a rozšířila nepochybně až v roce 1906, tj. po prosincovém povstání. V řadě příčin, které vedly k tomuto boji, mělo významné místo vyhrocení politického boje až k boji ozbrojenému a zejména vystupňování bídy, hladu a nezaměstnanosti na venkově i ve městech. Za převládající a dokonce *všlučnou* formu sociálního boje ji začaly pokládat deklasované živly obyvatelstva, lumpenproletariát a anarchistické skupiny. Za „odvetnou“ formu boje samoděržaví musíme považovat stanné právo, mobilizaci dalších vojsk, černosotňovské pogromy (Sedlec) a vojenské polní soudy.

I I I

Boj, který tu analyzujeme, se obvykle označuje za anarchismus, blanquismus⁵, starý teror, za akce jednotlivců odtržených od mas, které demoralizují dělníky a odpuzují od nich široké vrstvy obyvatelstva, dezorganizují hnutí a poškozují revoluci. Příklady, potvrzující takovéto označení, lze snadno najít mezi událostmi, o nichž nás denně informuje tisk.

Jsou však tyto příklady průkazné? Abychom si to ověřili, vezměme Lotyšský kraj, místo, kde se tato forma boje roz-

vinula *nejvíce*. Podívejme se, jak si stěžuje na činnost lotyšské sociální demokracie list *Novoje vremja*⁶ (z 9. a 12. září). Lotyšská sociálně demokratická dělnická strana (součást SDDSR) vydává svůj list⁷ pravidelně nákladem 30 000 výtisků. Oficiální rubrika otiskuje seznamy špiclů, jejichž likvidace je považována za povinnost každého čestného člověka. Kdo pomáhá policii, je prohlašován za „nepřítele revoluce“ a hrozí mu trest smrti a zároveň konfiskace jeho jmění. Obyvatelstvu se přikazuje, aby peníze pro sociálně demokratickou stranu odevzdávalo jen proti stvrzence opatřené razítkem. V poslední zprávě strany je mezi 48 000 rublů ročního příjmu uvedena částka 5600 rublů, kterou získala vyvlastněním a věnovala na nákup zbraní libavská sekce. *Novoje vremja* proti tomuto „revolučnímu zákonodárství“, proti této „hrůzovládě“ pochopitelně sptí a hřímá.

Tuto činnost lotyšských sociálních demokratů se však nikdo neodvážil nazvat anarchismem, blanquismem nebo terorismem. Ale proč? Protože je zde *jasná* souvislost mezi novou formou boje a povstáním, k němuž došlo v prosinci a které znovu dozrává. Pokud jde o celé Rusko, není tato souvislost tak zřetelná, ale existuje. Je nepochybné, že „partyzánský“ boj se rozšířil zejména po prosinci a že souvisí se zostřením nejen hospodářské, nýbrž i politické krize. Starý ruský terorismus byl záležitostí spiklence z řad inteligence; nyní vede partyzánský boj zpravidla dělník, který je členem revoluční bojové skupiny, nebo prostě nezaměstnaný dělník. Lidi, kteří rádi všechno rozdělují pěkně do škatulek, snadno napadne blanquismus a anarchismus, ale tam, kde jsou podmínky pro povstání tak zřejmé jako v Lotyšském kraji, je takové mechanické škatulkování krajně nevhodné.

Na příkladu Lotyšů jasně vidíme, že u nás tak vžitá analýza partyzánské války prováděná nezávisle na podmínkách povstání je zcela nesprávná, nevědecká a nehistorická. Je třeba vzít tyto podmínky v úvahu, zamyslet se nad zvláštnostmi údobí mezi vrcholnými akty povstání, je třeba po-

chopit, jaké formy boje přitom nutně vznikají, a neodbývat to naučenými slovy anarchismus, loupeže, činy deklarováných živelů, která používají právě tak kadeti jako stoupenčí listu Novoje vremja!

Říká se, že partyzánské akce dezorganizují naši práci. Pokusme se aplikovat tuto úvahu na situaci po prosinci 1905, na epochu černosotňovských pogromů a stanného práva. Co v *takovém* období dezorganizuje hnutí víc: nekladení odporu, nebo organizovaný partyzánský boj? Srovnajte střední Rusko s jeho západním okrajovým územím, s Polskem a Lotyšským krajem. Partyzánský boj je bezpochyby mnohem rozšířenější a rozvinutější na západním okrajovém území. A stejně nepochybné je i to, že revoluční hnutí vůbec a zejména hnutí sociálně demokratické je *víc dezorganizováno* ve středním Rusku než na jeho západním okrajovém území. Samozřejmě nás ani nenapadá, abychom z toho vyvozovali, že polské a lotyšské sociálně demokratické hnutí je méně dezorganizováno *díky* partyzánské válce. Nikoliv. Vyplývá z toho jen tolik, že partyzánská válka dezorganizaci sociálně demokratického dělnického hnutí v Rusku roku 1906 nezavinila.

A tady často slyšíme připomínky ohledně specifiky národních podmínek. Tyto připomínky však zvláště zřetelně prozrazují slabiny obvyklé argumentace. Je-li příčina v národních podmínkách, znamená to, že tu vůbec nejde o anarchismus, blanquismus či terorismus — o celoruské a dokonce speciálně ruské hříchy — nýbrž o cosi jiného. Rozeberte, pánové, toto cosi jiného *konkrétně!* Uvidíte, že národnostní útlak nebo antagonismus nic nevysvětlují, protože na západních okrajových územích existovaly vždycky, kdežto partyzánský boj se zrodil teprve v daném historickém období. Je mnoho oblastí, kde existuje národnostní útlak i antagonismus, kde však nedochází k partyzánskému boji, jehož rozvíjení nemusí být podmíněno národnostním útlakem. Konkrétní rozbor otázky ukáže, že nejde o národnostní útlak, ale o podmínky povstání. Partyzánský boj

je nevyhnutelnou formou boje tehdy, když už masové hnutí dospělo fakticky k povstání a když v občanské válce nastávají delší či kratší přestávky mezi „velkými bitvami“.

Dezorganizaci hnutí nemají na svědomí partyzánské akce, nýbrž slabost strany, která nedokáže tyto akce *zvládnout*. Proto se toto u nás Rusů tak obvyklé zatracování partyzánských akcí týká často spíše tajných, náhodných a neorganizovaných partyzánských akcí, které stranu opravdu dezorganizují. Pokud nejsme s to pochopit, jaké historické podmínky tento boj vyvolávají, nejsme ani schopni s úspěchem čelit jeho negativním stránkám. Boj však přesto pokračuje. Vyvolávají ho závažné hospodářské i politické příčiny. Není v našich silách odstranit tyto příčiny a zlikvidovat tento boj. Stěžujeme-li si na tento boj, stěžujeme si vlastně na slabost naší strany, pokud jde o povstání.

To, co jsme řekli o dezorganizaci, platí i o demoralizaci. Příčinou demoralizace není partyzánská válka, ale *neorganizovanost*, zmatek a také neúčast strany na partyzánských akcích. Této *naprosto zřejmé* demoralizace se v žádném případě nezabavíme, budeme-li partyzánské akce odsuzovat a proklínat, neboť takové odsuzování a proklínání není absolutně s to zadržet jev, jenž je vyvolán hlubokými hospodářskými a politickými příčinami. Někdo může namítnout, že nejsme-li s to zadržet nenormální a demoralizující jev, není to ještě důvod k tomu, aby se nenormálních a demoralizujících prostředků boje chopila *strana*. To by však už byla námitka nikoli marxistická, nýbrž ryze liberálně buržoazní, neboť marxista nemůže považovat občanskou válku nebo partyzánskou válku jakožto jednu z jejích forem za *obecně* abnormální a demoralizující. Marxista stojí na půdě třídního boje, a ne sociálního smíru. V určitých obdobích ostrých hospodářských a politických krizí třídní boj přerůstá v otevřenou občanskou válku, tj. v ozbrojený boj mezi dvěma částmi národa. V takových obdobích je *povinností* marxisty být pro občanskou válku. Z hlediska marxismu je zcela nepřipustné ji jakkoli morálně odsuzovat.

Za občanské války je ideálem proletářské strany *bojující strana*. To je zcela nesporné. Plně připouštíme, že z hlediska občanské války lze dokazovat i dokázat, že ty či ony formy občanské války jsou v tom či onom momentě *neúčelné*. Plně uznáváme kritiku různých forem občanské války z hlediska *vojenské účelnosti* a bezvýhradně souhlasíme s tím, že o *takové* otázce mají rozhodovat v každém jednotlivém místě lidé, kteří se zabývají praktickou sociálně demokratickou činností. Ve jménu zásad marxismu však bezpodmínečně požadujeme, aby se rozbor podmínek občanské války neodbýval otřepanými a šablonovitými frázemi o anarchismu, blanquismu či terorismu, aby se z nesmyslných metod partyzánských akcí, k nimž se v určitém momentu uchýlila nějaká organizace PSS⁸, nestal odstrašující příklad v zásadní otázce účasti sociálních demokratů v partyzánské válce.

K připomínce, že partyzánská válka dezorganizuje hnutí, je třeba přistupovat kriticky. *Každá* nová forma boje, spjatá s novým nebezpečím a s novými oběťmi, nevyhnutelně „dezorganizuje“ organizace, jež nejsou na tuto novou formu boje připraveny. Přechod k agitaci dezorganizoval naše staré propagandistické kroužky. A posléze přechod k demonstracím dezorganizoval naše výbory. Každá vojenská akce v kterékoli válce působí v řadách bojujících nevyhnutelně určitou dezorganizaci. Z toho nelze vyvozovat, že se nemá bojovat. Z toho je třeba vyvodit, že se máme *naučit* bojovat. A to je vše.

Když vidím sociální demokraty, jak domýšlivě a samolibě prohlašují: nejsme anarchisté, nejsme zloději a lupiči, jsme nad takové věci povzneseni, odmítáme partyzánskou válku, ptám se sám sebe: chápou tito lidé, co vlastně říkají? Po celé zemi propukají ozbrojené srážky a potyčky mezi černosotňovskou vládou a obyvatelstvem. Tento jev je na daném stupni vývoje revoluce absolutně nevyhnutelný. Obyvatelstvo na něj reaguje živelně a neorganizovaně — a právě proto často nevhodně a *špatně* — také ozbrojenými srážkami a přepady. Chápu, že pro slabost a nepřiprave-

nost naší organizace můžeme v určité oblasti a v určitém okamžiku odmítnout, aby *tento* živelný boj řídila strana. Chápu, že tuto otázku musí řešit lidé zabývající se praktickou činností přímo v konkrétním místě a že změnit slabé a nepřipravené organizace není vůbec snadné. Vidím-li však, jak sociálně demokratický teoretik nebo publicista pociťuje místo lítosti nad touto nepřipraveností domyšlivou samolibost a s narcisovským vytržením opakuje kdysi v raném mládí nabiflované fráze o anarchismu, blanquismu či terorismu, je mi trapně, že nejrevolučnější učení na světě je tak ponižováno.

Partyzánská válka prý snižuje uvědomělý proletariát na úroveň zpustlých pijanů a tuláků. To je pravda. Vyplývá však z toho jedině to, že proletářská strana nemůže nikdy považovat partyzánskou válku za jediný nebo dokonce za hlavní prostředek boje, že tento prostředek musí být podřízen ostatním a musí být nejen v patřičném souladu s hlavními prostředky boje, ale také zušlechtěn výchovným a organizujícím vlivem socialismu. Bez této *poslední* podmínky totiž *všechny*, naprosto všechny prostředky boje v buržoazní společnosti přiřazují proletariát k různým neproletářským vrstvám stojícím nad ním či pod ním, a jakmile jsou ponechány napospas živelnému běhu událostí, degenerují, zvrhají se, prostituují. Stávky ponechané živelnému průběhu se zvrhají v alliances — úmluvy dělníků se zaměstnavateli *proti* spotřebitelům. Parlament se zvrhá ve veřejný dům, kde smečka buržoazních politikářů kupců ve velkém i malém se „svobodou lidu“, „demokratismem“, „liberalismem“, republikánstvím, protiklerikalismem, socialismem i veškerým ostatním vyhledávaným zbožím. Noviny se zvrhají v nejvulgárnější kuplířku, v nástroj demoralizace mas a ordinárního lichocení nízkým pudům davu atd. atd. Sociální demokracie nezná univerzální prostředky boje, takové prostředky, které by oddělovaly čínskou zdí proletariát od vrstev, jež stojí o stupínek nad ním či pod ním. Sociální demokracie používá v různých

PŘIPRAVUJE SE NOVÝ STÁTNÍ PŘEVRA T!

Gučkovův dopis Trubeckému¹¹ dlouho byl a částečně dosud je častým tématem našeho politického tisku, lze-li tak vůbec ještě nazvat prodejné a nečetné liberální noviny, jež dosud vycházejí. Tento dopis je do jisté míry opravdu významný. Signalizuje značné rozšíření kontrarevolučního směru mezi širokými vrstvami ruské velkoburžoazie. Pro tyto vrstvy znamenala rozhodující obrat už říjnová politická stávk¹². Velkoburžoazie řekla hned po 17. říjnu¹³: „A teď dost!“ Proto se stala originálním a velmi charakteristickým rysem ruské revoluce skutečnost, že datum ústavního manifestu použily pro název své strany velkoburžoazní elementy, které se přiklonily k carské vládě, začínající přizpůsobovat novou ústavu samoděržaví. Říjen je datum doposud jediného dlíčšho vítězství revoluce v Rusku. Okřabristé¹⁴ se v Rusku nazývají členové strany kontrarevoluční velkoburžoazie.

V tomto protikladném srovnání se výrazně projevují třídní protiklady ruské revoluce. Vysvětlit je může marxistický názor na současnou revoluci v Rusku. Je to revoluce buržoazní. V každém případě připravuje podmínky pro širší a rychlejší rozvoj kapitalismu. Považovat úplné vítězství revolučního rolnictva v boji o půdu za vítězství „principu práce“ nebo za přechod k „socializaci“ je pouhá maloburžoazní iluze. Avšak nezbytná příprava podmínek pro kapitalismus se může ubírat v podstatě dvěma hlavními směry. Přeměnit nevolnické Rusko v Rusko buržoazní lze za podmínek, které zajistí masám rolnictva i proletariátu

nejvyšší životní úroveň, jaká je za kapitalismu možná. Anebo to lze uskutečnit v podmínkách, které především zabezpečují zájmy majetných tříd, statkářů a kapitalistů. Naše revoluce se doposud ubírá druhou cestou. A jestliže už nedosáhne žádného velkého vítězství, nemůže být pochyb o tom, že se vykonavatelé poslední vůle ruské revoluce stanou kontrarevoluční buržoazní okřabristé, podobně jako se vykonavatelem poslední vůle polovičaté německé revoluce z roku 1848 stal junker Bismarck.

Pan Gučkov není žádný hlupák. Vychutnává už předem ono potěšení z představy, že se po definitivní porážce revoluce chopí otěží vlády a že spojí podnikavý, kšeftařský buržoazní „liberalismus“ s nelítostnými vojenskými a policejními represáliemi vůči nespokojené „spodině“. Jakožto praktický, idejemi nezatížený buržoazní podnikavec vystihl pan Gučkov skutečnou politickou situaci lépe než četní filozofové a mluvkové z řad naší buržoazní inteligence. (L'ignorance est moins éloignée de la vérité que le préjugé! — Nevědomost má k pravdě blíže než předsudek.) Pan Gučkov přistřihává buržoazním ideálům kadetů křídla. V tomto ohledu je zvlášť pozoruhodná následující pasáž z jeho dopisu, kterou náš patolízalský tisk náležitě necenil:

„Nyní je nepochybné,“ píše Gučkov Trubeckému, „že vítězství revoluce nebo dokonce i jen nové zostření revoluční krize pohřbí jak naši mladou politickou svobodu, tak i zbytky naší kultury a blahobytu.“

To je pozoruhodně správné a pozoruhodně výstižné zhodnocení nynější politické situace z hlediska zájmů kapitalisty a statkáře. Pan Gučkov uhodil hřebík na hlavičku. Jádrem nynější politické situace je skutečně v tom, máme-li před sebou *nové zostření revoluční krize*. Děkujeme vám za upřímnost, pane Gučkove! Plně chápeme, že buržoazním profesorům a diplomatům z listu Reč se vaše rozhodnost, přímá, pohotovost a důraznost, vaše — promiňte ten vulgární výraz — schopnost „probreptnout se“ nelíbí,

avšak my, socialisté, jsme touto vaší schopností přímo nadšeni. Je nám totiž vhod.

Chce-li si tedy někdo položit vážně otázku, jaká je současná politická situace, musí zaujmout zcela vyhraněné stanovisko k *novému zostření revoluční krize*. A to právě pan Gučkov dělá. „Jsem proti,“ prohlašuje celým svým dopisem. Podřizují naprosto všechno zájmům boje proti tomuto zostření, zájmům potlačení všeho, co k němu vede. Důvod je jasný. Při novém zostření hrozí, že *zvíťeží revoluce*, což zase ohrožuje „zbytky“... velkostatků pánů Gučkovů, Romanovů, Stolypinů a ostatních ze smečky pogromistů, „zbytky“ buržoazních výsad, které mohou sloužit jako obrana proti dalšímu boji proletariátu, zkrátka „zbytky našeho“ (Gučkovů, Romanovů, Stolypinů) „blahobytu“.

Pan Gučkov uvažuje správně, mnohem správněji a důsledněji než kadeti, kteří teď proti němu strhli velký pokřik a kteří ústy různých Vinogradovů, Struvů, Izgojevů, Berďajevů a Miljukovů stokrát oplakávali „svobodu a kulturu“, které budou pohřbeny, zvíťeží-li „živelné šlenství“.

Ani revolucionářům neuškodí, přiučí-li se od reakce, jak logicky formulovat otázku současné politické situace, tj. otázku „nového zostření revoluční krize“. Toto zostření bude nutně ovlivňovat vystoupení, které bude ještě masovější než dříve, protože bude bohatší o zkušenosti slavného roku veliké ruské revoluce. A zkušenosti tohoto roku, od říjnové stávkou přes prosincové povstání¹⁵, přes pokojnou dumu a její rozehnání¹⁶ vedou k ofenzivnímu celoruskému ozbrojenému povstání se stávkou jakožto vedlejším a pomocným prostředkem boje.

Vláda veškerou svou politiku přizpůsobila tomuto všeobecně očekávanému novému zostření revoluční krize. Bezpochyby také záměrně neurčila termín voleb do nové dumy, aby si ponechala volné ruce a pokusila se v případě silného zostření všelidového boje roztržít jej náhlým vypsáním voleb. Stejně nepochybné je i to, že vláda nyní z téhož hlediska velmi pozorně zkoumá také otázku, zda

má novou dumu vůbec svolávat a zda má *ponechat v platnosti starý volební zákon*. A sociální demokracie nemá nejmenší právo stavět se k této otázce lhostejně.

Vláda má před sebou dilema: Pokusit se ještě jednou svolat dumu na základě platného volebního zákona, zesílit represálie, vyvinout tlak na volby a zorganizovat černosotňovce, anebo změnit volební zákon ještě *před* druhou dumou tak, aby si spolehlivě zajistila „práceschopnou“, tj. černosotňovskou dumu. Reakce v řadách třídy statkářů, vítězství černosotňovských statkářů v zemstvech a zřejmý růst nespokojenosti mezi lidem vládě přímo napovídají, aby okamžitě zrušila platný volební zákon, aby omezila volební právo v duchu návratu od Vitteho dumy k dumě Bulyginovč¹⁷, nebo dokonce ještě ostřeji, či aby prostě jen svolala zástupce zemstev do druhé dumy. Pochlebníci v našich novinách se už také sem tam občas podřeknou o takových plánech ve „vyšších kruzích“, tj. mezi dvorskou smečkou, připravují pro ně půdu a poukazují na to, že samoděržaví má „právo“ vydat nový volební zákon bez dumy.

Podívejme se, který z těchto „kursů“ vládní politiky je pravděpodobnější. Pro zachování volebního zákona z 11. prosince¹⁸ mluví ústavní „zákonnost“, politická ostražitost a loajálnost. Jak vidíte, jsou to všechno „ideální“ důvody, na něž si Romanovové a Pobědonoscevové zvykli kašlat. A je opravdu směšné si myslet, že se takovýmito důvody začnou řídit lidé od hlavy k patě potřísnění krví a špínou, kteří hájí v posledním úporném boji svá otrokářská práva. Je směšné si myslet, že by carskou smečku uváděla do rozpaků „zákonnost“, když bez sebemenších rozpaků vydala tentýž zákon z 11. prosince, zákon z 20. února¹⁹ atd. a nepocituje ani teď rozpaky nad nehorázným zesměšňováním „zákona“. Nikoli, všechny tyto důvody jsou nicotné!

Mínění Evropy? Nutnost získat půjčku? To je to nejnaléhavější. A evropský kapitál dá peníze jen pod zárukou

„pořádku“. Ale jaký je to „pořádek“, je už kapitálu lhostejné, a pořádek, jaký vládne na hřbitově, je mu dokonce sympatičtější. Ale druhá kadetská (nebo, bůh uchovej, ještě levější!) дума slibuje, že budou odhaleny další finanční machinace, že nastanou nové „zmatky“! Ne, právě kvůli evropské půjčce má vláda všechny důvody zrušit nynější volební zákon a zajistit si tak černosotňovskou dumu, která každou půjčku schválí.

Nelze ovšem zapomínat ani na to, že dohoda mezi samoděržavím a liberálně monarchistickou buržoazií je vlastně z velmi závažných ekonomických i politických důvodů *nezbytná*. Nezdár prvního pokusu o dohodu prostřednictvím první dумы ještě rozhodně nenasvědčuje a nemůže nasvědčovat tomu, že se nezdaří žádný takový pokus — a bude jich ještě velmi mnoho. Avšak nyní nelze (a samoděržaví nemůže) považovat za zvlášť pravděpodobné, že se podaří dosáhnout dohody právě prostřednictvím kadetské dумы.

Revolucionáři se učí z revolučních zkušeností, ale učí se z nich i samoděržaví, a to velmi pozorně. Každý vidí, že naděje na pravicovější složení dумы jsou při současném volebním zákoně zcela nepatrné. Termín svolání druhé dумы spadá právě na konec zimy, kdy hlad, nezaměstnanost i nouze širokých lidových mas obvykle nabývají zvlášť velkého rozsahu. Strany orientované levěji než kadeti budou nyní nepochybně mnohem méně ochotny nechat se ujařmit liberálně monarchistickou buržoazií, budou mnohem schopnější podnikat samostatné, energické a aktivní politické akce. Ne! Nesmíme si dělat iluze a představovat si, že nepřítel je strašně hloupý, nedůvtipný a neopatrný. Nesmíme pochybovat o tom, že „hrdinové myšlenky a činu“ v černosotňovské vládě se nyní ze všech sil snaží znemožnit opakování pokusu s kadetskou dumou.

Po rozehnutí dумы vláda zjistila, že k okamžitému rozsáhlému a všelidovému povstání nedošlo. „Vyšším kruhům“ se zalíbil coup d'état (státní převrat) připravený

pěkně potichoučku a v tajnosti. Jednají pod velmi silným dojmem toho, co považují za zdařilý a odvážný nápor proti revoluci. Musí teď nutně pomýšlet na to, aby si stejný nápor zopakovali *už předem*, jako preventivní opatření proti „novému zostření revoluční krize“. Carovi dvořané jsou především vojáky. Přejít do útoku, převzít iniciativu při vojenských akcích — přednosti této taktiky chápou výtečně. Bát se povstání? Stejně je v té či oné míře nevyhnutelné, což *dokázaly* v průběhu celého roku dělnické stávky i povstání mezi vojáky a rolníky. Druhá kadetská дума vytvoří lidu ještě příznivější situaci pro povstání: definitivní krach politiky „liberalismu vojenských polních soudů“, únava obyvatelstva z represálií atd. atd. Je-li „nové zostření revoluční krize“ nevyhnutelné, pak musíme *my* zaútočit první — tak, zaručeně tak uvažuje Ignatjev. A jde opravdu do útoku — car zruší v předvečer voleb volební zákon z 11. prosince a vydá nový zákon, *jenž bude zárukou* černo-sotňovské dумы.

Nehodláme prohlašovat, že jsme proroci a že jsme zvážili všechna možná východiska z nynější velice komplikované politické situace. Avšak sociální demokracie je povinna přísně zvažovat tendence všech sil působících v politickém životě, aby mohla racionálně usměrňovat svou taktiku. Takové zvažování vede k nezvratnému závěru: Dělníci! Připravte se na to, že vláda prosadí před volbami černo-sotňovský volební zákon! Rolníci! Buďte si vědomi toho, že vláda má v plánu změnit volební řád tak, aby se rolničtí poslanci, trudovici *nemohli* dostat do dумы!

Nesmíme vládě dovolit, aby nás zaskočila. Musíme velmi energicky agitovat mezi masami a vysvětlovat hrozící nebezpečí, musíme rozptylovat naivní víru, že volební zákon je jakási trvalá „ústavní“ vymoženost, musíme bořit konstituční iluze, musíme připomínat příklad evropských revolucí, jež tak často měnily volební zákony, musíme ze všech sil prohlubovat vědomí, že krize, jež se nyní zostřuje, není parlamentní nebo ústavní, ale že je to krize revo-

luční, kterou vyřeší jedině síla, kterou rozuzlí jen vítězné ozbrojené povstání.

Proletarij, č. 5
30. září 1906

Podle listu Proletarij

K O T Á Z C E

P A R T Y Z Á N S K É V Á L K Y²⁰

Považujeme tuto rezoluci v zásadě za správnou a podotýkáme, že je v souladu s tezemi, o nichž jsme podrobně psali v článku Partyzánská válka. Přímo k textu rezoluce bychom měli jen několik nepodstatných pozměňovacích a doplňovacích návrhů. V 3. bodu zdůvodnění bychom řekli: „revoluce, která není *v dané chvíli* s to“ atd. K vlastnímu textu rezoluce bychom v duchu sjezdových usnesení připojili, že zamítáme „vyvlastňování“, a doplnili text o připomínku, že partyzánské akce je nezbytně třeba koordinovat se smýšlením širokých mas a s podmínkami dělnického hnutí. Je ostatně vidět, že to moskevští soudruzi považují za samozřejmost.

Proletarij, č. 5
30. září 1906

Podle listu Proletarij

POKUS O KLASIFIKACI RUSKÝCH POLITICKÝCH STRAN

Jak víme, sjednocovací sjezd SDDSR se vyhnul úkolu analyzovat z třídního hlediska politické strany v Rusku a určit, jaké stanovisko vůči nim mají proletáři zaujmout. Všeobecné schválení amsterdamské rezoluce²¹ není nic jiného než úhybný manévr. Avšak revoluce od nás vyžaduje stále naléhavěji, abychom sáhli k marxistické metodě a marxistické teorii a s jejich pomocí objasnili onen hluboký a neobyčejně zajímavý proces utváření stran, který je v Rusku z pochopitelných příčin rychlejší a bouřlivější než kdekoli jinde.

Tento proces ovšem ještě zdaleka neskončil a nepřinesl zatím žádné trvalé výsledky. Ale vždyť přece v kapitalistické společnosti nemůže tento proces *nikdy* skončit, a „trvalými“ by se mohly jeho výsledky stát jen tehdy, kdyby revoluce jakožto radikální přeměna celé staré politické nadstavby začala stagnovat. Proto nemůžeme provedení analýzy buržoazních stran v žádném případě odkládat, a to tím spíše, že období říjnových svobod i období první dумы přinesly už nepochybně *významné* výsledky, které nelze opomíjet. Otevřený revoluční boj v podobě stávk, povstání apod. i nová volební kampaň budou od naší strany vyžadovat, aby jasně a zřetelně stanovila svůj postoj k různým stranám, což je možné jen na základě jejich vědecké, tj. třídní analýzy.

Začněme výčtem všech významnějších politických stran (nebo snad typů* stran), od „pravicových“ k „levicovým“.

* Mluvíme tu o *typech* stran za prvé proto, že nemůžeme postihnout všechny drobné rozdíly (např. rozdíl mezi nějakou Pokrokovou prů-

1. Svaz ruského národa²⁵, monarchisté²⁶ apod. 2. Členové Strany právního pořádku. 3. Oktabristé. 4. Stoupenci pokojné obnovy²⁷. 5. Strana demokratických reforem²⁸. 6. Kadeti. 7. Svobodomyšlní²⁹, radikálové³⁰, bezzaglavovci apod. 8. Lidoví socialisté práce³¹. 9. Socialisté-revolucionáři³². 10. Maximalisté³³. 11. Sociální demokraté — menševici a bolševici. Anarchisty nepočítáme, protože říkat jim (a snad i maximalistům) politická strana by bylo příliš riskantní.

Z tohoto pestrého sledu zřetelně vyniká *pět* hlavních *typů* našich politických stran: 1. černosotňovci; 2. oktabristé; 3. kadeti; 4. trudovici a 5. sociální demokraté. Správnost tohoto třídění lze dokázat analýzou třídní podstaty příslušných stran.

Sociální demokracii je bezpochyby nutné uvádět jako zvláštní typ. A je to typ celoevropský. V Rusku je to jediná *dělnická* strana, strana *proletariátu* jak svým složením, tak svým opravdu důsledným proletářským postojem.

Stejně zřejmá je také nutnost uvádět jako zvláštní typ *trudoviky*. Patří sem „lidová socialistická strana práce“, dále vlastně i eseri a konečně též maximalisté. Ti všichni zastávají zásadní hledisko „principu práce“. Všichni mají společnou snahu sjednotit a spojit proletáře s malovýrobem v jedné „trudovické skupině“. Snaží se opřít převážně o rolnictvo. A Státní дума, v níž se většina rolnických poslanců spojila v Trudovické skupině³⁴, fakticky dokázala, že se zmíněným směrem skutečně podařilo (v té či oné míře) začít s politickým organizováním rolnictva.

Oproti sociální demokracii jsou ovšem politické strany tohoto typu mnohem slaběji zformované a vyhraněné. Strana maximalistů podle jména neexistuje, třebaže jejich

myslovou stranou²² nebo Diskem²³ a Stranou právního pořádku²⁴ je zanedbatelný), a za druhé proto, že by bylo chybou počítat jen s těmi stranami, které se formálně ustavily, a nevímat si už zcela vyhraněných politických směrů. Stačí nějaká nepatrná změna v politické atmosféře a tyto směry se během několika týdnů zformují ve *strany*.

rozkol se socialisty-revolucionáři je už hotová věc, doložená samostatnými publicistickými vystoupeními a teroristickými akcemi. Ve Státní dumě si eseri nevytvořili vlastní frakci, jednali za zády *části* trudoviků. „Lidová socialistická strana práce“ se rovněž teprve hodlá ustavit, třebaže publicisticky už vystupuje nejen v bloku s nefalšovanými esery, nýbrž i úplně samostatně; také v dumě postupovali její vůdcové částečně společně s esery, částečně nezávisle na nich. Rovněž Protokol prvního sjezdu strany socialistů-revolucionářů (Paříž, 1906) prezentuje vystoupení těchto lidových socialistů práce jako vystoupení zvláštní „*skupiny*“, jež si počíná nezávisle na straně socialistů-revolucionářů. Zkrátka, v tomto táboře vidíme (1) konspirativní stranu (socialisty-revolucionáře), která není naprosto schopna vytvořit alespoň poněkud pevnou a masovou organizaci, není schopna jednat samostatně pod svým praporem ani ve Státní dumě, ani v publicistice období svobod; (2) legální stranu (lidoví socialisté práce), která se *hodlá* teprve ustavit a na sjezdu socialistů-revolucionářů (v prosinci 1905) vystoupila jako skupina, ale dosud nebyla s to dokonce ani začít s vytvářením masové organizace a působila v publicistice i ve Státní dumě většinou v bloku se socialisty-revolucionáři.

Skutečnost, že po dvou obdobích relativní svobody („říjnové“ a „dumské“ období) jsou trudovici politicky stále ještě nevyhranění, nelze ovšem vysvětlovat jen jako náhodu. Bezpochyby tu má vliv ta okolnost, že maloburžoazie (zejména na vesnicích) má ve srovnání s proletariátem menší schopnost organizovat se. Ideová nejednotnost trudoviků je nepochybně také odrazem velice nejistého postavení malovýrobce v současné společnosti: krajně pravcové křídlo trudoviků („Lidová socialistická strana práce“ v čele s pány Pešechonovy) se velice málo liší od kadetů, neboť vyškrtává z programu republiku i požadavek veškeré půdy; krajní levice trudoviků, maximalisté, se jen velmi nepatrně liší od anarchistů.

Tyto dvě krajnosti vymezují takřkajíc amplitudu politického kolísání pracující maloburžoazie. Z ekonomického hlediska je zcela vysvětlitelné, že takovouto kolísavost projevuje právě maloburžoazie. Je nepochybné, že nejbližší budoucnost ruské revoluce tuto kolísavost spíš prohloubí, než oslabí. Avšak třebaže ji konstatujeme a vysvětlujeme, nesmíme samozřejmě zapomínat na obrovský politický význam stran typu trudoviků. Skutečná politická svoboda *nejvíce* posílí *právě tyto* strany, protože bez politické svobody mají menší schopnost se organizovat než buržoazie a také než proletariát. Naproti tomu se v takové převážně maloburžoazní a rolnické zemi jako Rusko naprosto nevyhnutelně vytvářejí ideově vratké a politicky nepevné, zato však mimořádně početné maloburžoazní nebo „trudovické“ strany.

V zemi jako Rusko závisí výsledek buržoazní revoluce nejvíce na politickém chování malovýrobců. Je nepochybné, že velkoburžoazie zradí (ze dvou třetin už zradila). Že nejspolehlivějším bojovníkem bude proletariát, to ani není třeba po říjnu a prosinci o ruských dělnících vůbec dokazovat. Avšak onou proměnnou veličinou, která rozhodne o výsledku, je právě maloburžoazie. Proto si musí sociální demokraté zvlášť pozorně všímat, jak maloburžoazie nyní politicky kolísá mezi kadetskou loajální ubohostí a odvážným, nelítostným revolučním bojem. A musí si tohoto procesu samozřejmě nejen všímat, nýbrž ho také podle svých sil v proletářském duchu ovlivňovat.

Pokračujme. Vyčlenit kadety jako zvláštní typ je nepochybně nutné. Pravicovější Strana demokratických reforem a levicovější svobodomyšlní, radikálové apod. jsou pouze jejich bezvýznamné odnože. V současném politickém období reprezentují kadeti samostatný politický typ. V čem se liší od trudoviků, je jasné. Typický trudovik, to je uvědomělý rolník. Nejsou mu cizí snahy o kompromis s monarchií, snahy spokojit se *svým* kouskem půdy v rámci buržoazního zřízení, ale nyní věnuje své hlavní síly boji proti statkářům

o půdu, boji proti feudálnímu státu za demokracii. Jeho ideálem je odstranit vykořisťování, jenomže si to odstranění představuje jako maloburžo, a proto jeho úsilí *ve skutečnosti* nevede k boji proti každému vykořisťování, ale jen k boji proti vykořisťování statkáři a finančními magnáty. Kadet je typický příslušník buržoazní inteligence a částečně dokonce i liberální statkář. Jeho hlavní snahou je uzavřít kompromis s monarchií a zastavit revoluci. Kadet, naprosto neschopný boje, je zato dokonalý makleř. Jeho ideálem je navěky zachovat buržoazní vykořisťování v uspořádané, civilizované a parlamentní podobě. Jeho politickou silou je sdružení velkého počtu příslušníků buržoazní inteligence, která se nezbytně vyskytuje v každé kapitalistické společnosti, ale která je ovšem absolutně neschopná nějak závažněji ovlivnit skutečnou změnu poměrů v této společnosti.

Typickým oktábristou není příslušník buržoazní inteligence, nýbrž velkoburžo. Není to ideolog buržoazní společnosti, nýbrž její bezprostřední pán. Protože má nejvlastnější zájem na kapitalistickém vykořisťování, pohrdá každou teorií, kašle na inteligenci, zavrhuje všechny kadetské nároky na „demokratismus“. Je to buržoazní podnikavec. Stejně jako kadet usiluje i on o kompromis s monarchií, ale nepředstavuje si tento kompromis jako nějaký politický systém nebo jako parlamentarismus, nýbrž jako úmluvu několika osob nebo pohlavárů s dvorskou kamarilou, aby byl těžkopádný, tupý a asiatsky prodejný ruský byrokrat přímo podřízen vládnoucí buržoazii. Oktábrista je kadet, který uplatňuje v praktickém životě své buržoazní teorie. Kadet je oktábrista, který v době, kdy se zrovna nezabývá okrádáním dělníků a rolníků, sní o ideální buržoazní společnosti. Oktábrista se ještě trochu přiučí parlamentním manýrám a politickému pokrytectví s hraním si na demokratismus. Kadet se ještě trochu přiučí praktickému buržoaznímu kšeftaření, a potom splynou, nutně a nevyhnutelně splynou zcela nezávisle na tom, podaří-li se toto sply-

nutí provést právě teď a právě nyní „stoupencům pokojné obnovy“.

Nemluvme však o tom, co bude. Naší věcí je naučit se chápat to, co je. Jestliže si dvorská sebranka udržela veškerou moc, je zcela přirozené, že už jen demokratické fráze kadetů a jejich „parlamentní“ opozice sloužily *ve skutečnosti* daleko více silám, které zaujímaly levější pozici než kadeti. A stejně tak přirozené je i to, že okřabrista, který je zjevným nepřitelem těchto sil, se od kadeta nazlobeně odtahuje a podporuje (ve volbách do první dумы) černosotňovce ve vládě.

Černosotňovci představují poslední typ našich politických stran. Ti už nechtějí „konstituci ze 17. října“ jako páni Gučkovové, nýbrž chtějí udržet a formálně obnovit samodržaví. Všechna ta špína, nevědomost a prodejnost, která bují za neomezené vlády uctívaného monarchy, je přece v jejich zájmu. Spojuje je zuřivý boj za privilegia kamarily, za možnost tak jako dříve krást, dopouštět se násilí a všem v Rusku zacpávat ústa. Nevybírává obhajoba nyní carské vlády je neustále spojuje s okřabristy, a proto lze dejme tomu o příslušnících Strany právního pořádku tak těžko říci, kde končí černosotňovec a kde začíná okřabrista.

V ruské revoluci se tedy ve velmi krátké době vyhranily hlavní typy politických stran, odpovídající všem hlavním třídám ruské společnosti. Máme stranu uvědomělého, socialistického proletariátu, strany radikální nebo alespoň radikálně se tvářící maloburžoazie, zejména vesnické, tj. rolnictva, strany liberální buržoazie a strany reakční buržoazie. Politické útvary neodpovídají ekonomickému, třídnímu dělení jedině v tom, že proti dvěma posledním skupinám tu stojí ne dvě, nýbrž tři skupiny politických stran: kadeti, okřabristé a černosotňovci. Tento nesoulad však lze plně vysvětlit zvláštnostmi současné situace, kdy se mimořádně přiosřil revoluční boj, kdy je prakticky krajně obtížné oddělit obhajobu samodržaví od nevybírávé obhajoby monarchie, kdy se rozdělení do skupin podle

ekonomických znaků (pro pokrokový a pro reakční kapitalismus) přirozeně prolíná s rozdělením politickým (pro nynější vládu a proti ní). Avšak příbuznost mezi kadety a oktábristy je příliš zřejmá a sotva bude někdo popírat, že nevyhnutelně bude vytvořena velká a „akceschopná“ liberálně buržoazní strana.

Závěr: proces formování politických stran v Rusku je nejskvělejším potvrzením marxistické teorie.

P. S. Článek byl napsán ještě před rozkolem ve Svazu 17. října. Odchod Šipova a brzké založení umírněné liberální strany (leví oktábristé, stoupenci pokojné obnovy a pravíkoví kadeti) jsou příslibem, že všechny ruské politické strany budou definitivně rozděleny do čtyř hlavních typů, obvyklých v každé kapitalistické zemi.

Proletarij, č. 5
30. září 1906

Podle listu Proletarij

První strana
rukopisu V. I. Lenina
Poznámky k 1. číslu listu
Social-demokrat z roku 1906

Zmenšeno

POZNÁMKY K 1. ČÍSLU
LISTU
SOCIAL-DEMOKRAT³⁵

Článek Partyzánské akce v 1. čísle listu Social-demokrat (orgán ÚV SDDSR), jež jsme právě dostali, nejlépe potvrdil to, co jsme řekli v č. 5 listu Proletarij³⁶ o šablonovitosti a historické nepodloženosti otřepaných šosáckých úvah na toto téma.* Autor potírá krádeže, anarchismus, blanquismus, tkačovismus³⁷, loupeže na silnicích („silniční lupiče“, jak zní špatný překlad z němčiny) a potírá je úplně stejně, jako to dělají liberálové. Liberálové zůstávají věrni svým zásadám, když pod záminkou „anarchie“ odmítají *jakýkoli* ozbrojený boj proti vládě. Sociální demokrat, který sice slovy takový boj neodmítá, ale ve skutečnosti neposuzuje otázku z *tohoto hlediska*, přechází fakticky na pozici liberalismu. Uvedu charakteristický příklad. „Berou-li revoluční strany samy pod svou ochranu anarchii, obracejí tím proti sobě rozhořčení buržoazních a maloburžoazních tříd a ženou tak vodu na mlýn reakci.“ Tedy, buď držet ochrannou ruku nad *anarchistickým* ozbrojeným bojem, nebo se ozbrojeného boje vůbec stranit! Podle autora jiné východisko neexistuje. Organizovaný, plánovitý, ideový a politicky výchovný ozbrojený boj *nepřipouští*. Má opravdu malý výběr!

„Jeden druh partyzánských akcí revolucionářů, totiž vyvlastňování soukromého a státního majetku, už sám život pochoval.“ Ale vždyť to je vyslovená lež, soudruhu! Není možné, že byste neznal takové *menševické* organizace, které se *po* sjednocovacím sjezdu přímo či nepřímou podílely

* Viz tento svazek, s. 23—33; Red.

na vyvlastňování státního majetku, „*zužitkování*“ *kořisti* apod. Je to moc špatné, rozchází-li se u sociálního demokrata slovo s činem. Vede to k pokrytectví. Vyplývá to buď ze špatného svědomí (takové vysvětlení odmítáme), nebo z nedomyšlené, nelogické teorie.

Soudruh Axelrod nám v listu Social-demokrat nazlobeně odpovídá na poznámku v 1. čísle listu Proletarij.* Petitem vysázeného půldruhého sloupce rozpaků, výkřiků, ujišťování a výtek na naši adresu za to, že jsme o jeho agitaci pro dělnický sjezd řekli, že ji „*tajil*“ před stranou. Axelrod nemůže vůbec pochopit, co to znamená. Ale současně sám říká: „V blízké budoucnosti ji (možnost, kterou mám) *využiji* k tomu, abych nastolil otázku dělnického sjezdu *na fóru politické diskuse*“ (podtrženo námi). To už jste měl udělat dávno! Bylo třeba *začít* „*nastolením*“ otázky na fóru *politické diskuse*“, a ne šušláním v kroužcích. Pak by vaše agitace byla opravdu stranická, otevřená a hodna revoluční třídy. Pak by buržoazní tisk nemohl působit v řadách sociální demokracie zmatek a poškozovat její prestiž tím, že přináší o tomto šušláním v kroužcích senzační poznámky a budí tak nekonečné rozpaky. Je velice smutné, že Axelrod dokonce i nyní ve svém opožděném a příliš obširném „*dopise redakci*“ podstatu otázky *obchází, ani slůvkem* se nezmiňuje o tom, jaký sjezd vlastně navrhuje, kdy, podle jakých zásad a kým má být svolán, jaký má mít cíl. Axelrod se vytáčí takovými frázemi, jako že práce na přípravách sjezdu bude mít na sociální demokracii životodárný vliv „*přesně natolik, nakolik bude proniknuta skutečně sociálně demokratickým obsahem, tj. nakolik sociálně politické problémy a úkoly, jež mají velmi úzký vztah k životním zájmům dělnické třídy, zatlačí do pozadí kroužkařské zájmy a vyřizování účtů mezi frakcemi*“.

* Viz Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 388. *Red.*

Proboha vás prosím, soudruhu! Vždyť je to úplná hloupost, o které se jenom vážně hovoří. Příprava sjezdu oživí sociální demokracii natolik, nakolik bude opravdu sociálně demokratická. To je mi nějaká nová moudrost. Sociálně politické problémy a úkoly mají zatlačit do pozadí „vyřizování účtů mezi frakcemi“. Ale vždyť stranu rozdělilo na frakce právě různé pojetí těchto problémů a úkolů! To je pořád dokola jako v té písničce „pes jitričku sežral“.

Současně Plechanov vznáší nehorázná a ostudná obvinění, pokud jde o důvody boje za sjezd strany, a nehorázně vychvaluje Axelrodův „šťastný nápad“ svolat dělnický sjezd „*co možná nejdříve*“. Ano, jistě... co může být šťastnějšího než nápad, že opravdu sociálně demokratická práce oživuje sociální demokracii?

V úvodníku redakce listu Social-demokrat čteme: „Nyní jsou, stejně jako po II. sjezdu, obě frakce (bolševici i menševici) početně pravděpodobně stejně silné“ a o něco dále znovu: „Nyní mají obě frakce, stejně jako po II. sjezdu, ve straně stejný vliv.“ Autorova myšlenka je jasná. A v úvodníku oficiálního „orgánu ÚV“ se stává i závažnou. Strana dělnické třídy má přesně vědět, jaké je složení jejích „frakcí“ a jak jsou silné. Na čem se zakládá názor, že jsou vyrovnané?

Buď, anebo: buď má autor na mysli jen ruskou část strany (plus Kavkaz), nebo připočítává Poláky, Lotyšy a Bund³⁸. Připustíme-li první výklad, pak autor uznává, že po IV. (sjednocovacím) sjezdu obrovsky vzrostla „většina“ na úkor „menšiny“, neboť na tomto sjezdu bylo zastoupeno asi 13 000 bolševiků a asi 18 000 menševiků. Avšak takový výklad je nepravděpodobný, neboť všechny národní sociálně demokratické strany se už víc než před měsícem sloučily s SDDSR. Je tedy třeba přijmout druhý výklad. Pak je zřejmé, že autor počítá Poláky a Lotyšy k bolševikům, kdežto *Bund k menševikům*. Počítáme-li podle údajů

z posledních sjezdů národních sociálně demokratických stran, že to je asi 40 000 Poláků a Lotyšů a asi 33 000 členů Bundu, vyjde nám opravdu, že obě frakce jsou přibližně vyrovnané.

Naskýtá se však otázka, je-li správné počítat Bund k menševikům? Jestliže to ÚV tvrdí, pak mu ovšem musíme věřit. Musíme si však ujasnit, co takové rozeskupení znamená. Pokud jde o taktiku, poslední rezoluce Bundu toto rozeskupení jako takové nepotvrzují. Je tedy třeba hledat vysvětlení v postoji Bundu k *organizačním otázkám*. Orgán ÚV zřejmě považuje za *reálný* fakt okolnost, že Bund nepožaduje svolání mimořádného sjezdu. Kdo má opravdu v úmyslu změnit politiku strany jako celku, tj. politiku ÚV, ten musí svolání sjezdu požadovat; kdo ho nepožaduje, ten nemá v úmyslu nic vážně měnit — to je podstata celé úvahy.

Tuto argumentaci nelze vyvrátit, a my považujeme za svou povinnost napomáhat tomu, aby si ji ujasnily a správně zhodnotily všechny organizace naší strany. Neutralita je v demokratické organizaci opravdu takřka nemožná a mlčet znamená často totéž co jednat. Výsledek takového „jednání“ je nabíledni. Orgán ÚV propaguje velice zmatené ideje o „dělnickém sjezdu“ a v taktice zaujímá jasně a důsledně menševické stanovisko. Jaké důsledky z toho hrozí straně pro případ volební kampaně nebo nových výzev k akcím, dostatečně ukázala „hesla“ ÚV v období dумы i po jejím rozehnutí. Svým nynějším „mlčením“ se ve skutečnosti Bund podílel na menševické taktice i politice ÚV.

*Napsáno začátkem října 1906
Poprvé otištěno roku 1931
v publikaci Leninskij sbornik XVI*

Podle rukopisu

RUSKÝ RADIKÁL

POZDĚ HONÍ BYCHA!

V listu Tovarišč³⁹ z 20. září je otištěn neobyčejně poučný „rozhovor“ kadeta s jakýmsi levicověji orientovaným politikem (trudovikem?), jenž vyjadřuje stanovisko spolupracovníka tohoto listu, pana V. V. Ch—ova. Poslechněte si, jak radikál plísnil kadeta:

„Není to snad naopak?“ ptá se kadeta, který řeční o tom, že jedině z přesvědčení, že jsme v právu, může pramenit síla. „Není to snad síla, jež nás přesvědčuje o neporušitelnosti práva?“ „Činnost vaší strany... považují za politické donkichotství... Podporovali jste fikce...“ „Vinu nesou vaše konstituční iluze... To, co jste říkali a jak jste to říkali, budilo přehnanou víru ve všemocnost dumy. To však nepomáhalo shromažďovat síly společnosti. Vždycky, když jsem slyšel, co vykládáte v dumě i mimo dumu, přál jsem si, abyste přestal považovat dumu za ústavní orgán a abyste v ní viděl jen orgán vůle společnosti, jež bojuje proti jiné vůli... Nejnaléhavějším požadavkem situace bylo zorganizovat vlastní síly... Duma měla vynaložit veškeré úsilí, aby si sama vytvořila aparát, který jí zákon nedal... Ukazujete svou Achillovu patu — konstituční iluze... Vždycky jsem se přesvědčoval jen a jen o tom, jak pevně se ve vaší straně zakořenily konstituční fikce... Spílám (vám kadetům), protože jste se přestali cítit bojující stranou a stali jste se svým způsobem likvidátory boje. Navrhovali jste ostatně to, co v jiných zemích už vybojovali.“

To jsou poučné řeči, co? Jenomže náš dobrý bernsteino-

vec⁴⁰ „vykreslil“ skoro až příliš hloupého kadeta, aby ho pak mohl v „rozhovoru“ položit na lopatky. Existují přece i trochu chytřejší. A jsou i takoví kadeti, kteří pozorně sledují menševickou literaturu a zejména to, co napíše Plechanov. Takový kadet by svému společníkovi odpovídal jinak.

Řekl by: můj milý radikále! Qui prouve trop, ne prouve rien. Kdo toho dokazuje příliš mnoho, nedokazuje nic. A vy dokazujete s ohledem na váš vlastní postoj bezpochyby *příliš* mnoho. Cožpak jste nás nepodporoval ve volbách do dumy a nebojoval jste proti stoupencům bojkotu? A volby přece *zavazovaly*. Tyto volby probíhaly *zcela* ve znamení toho, čemu dnes říkáte „konstituční iluze“ (fuj, fuj! nečetl jste příliš mnoho bolševických publikací?). Vždyť bych vám mohl, můj milý radikále, ukázat ve vašem vlastním listu Tovaríšč takovou — a ne jednu — pěknou pasáž, kde jste (ne zrovna vy osobně, ale lidé smýšlející stejně jako vy) ujišťoval důvěřivého ruského měšťáka, že až zvítězí ve volbách strana „svobody lidu“, budou muset špatní ministři odstoupit. Co vy na to? Vy jste na to zapomněl, můj milý radikále? Ale my si to pamatujeme, moc dobře si to pamatujeme. Nebylo možné jít do voleb, velevážený, bez slibů, že budeme loajální, bez zapřísahání, že budeme používat jen ústavní způsoby boje. Ale my, my strana svobody lidu, my dáváme sliby jen a jen proto, abychom je plnili!

Říkáte, že jsme příliš věřili ve všemocnost dumy a že to nepomáhalo shromažďovat „vlastní“ síly? Ale přečtěte si přece, proboha, co napsal Plechanov, člověk, jenž je pro vás určitě autoritou. Vždyť přece ne kadeti, ale právě vy a lidé se stejnými názory, jako máte vy, tak rádi v důvěrných rozhovorech prohlašujete, že se vlastně ztotožňujete se sociálními demokraty a že byste se za ně i prohlásili, kdyby... kdyby celá sociální demokracie zastávala stanovisko Plechanova. A neříkal snad Plechanov na sjednovací sjezdu SDDSR, že rozkřikovat konstituční iluze mohou leda anarchisté? Nenavrhoval snad Plechanov

rezoluci, v níž se дума nejen nazývala vládnoucí mocí — a tento název sjednocovací sjezd sociální demokracie schválil!! —, ale přitom vládnoucí mocí, „které dal vzniknout sám car a která byla potvrzena zákonem“? Nepsal snad Plechanov ve váženém orgánu menševiků — a vy, pánové z listu Naša žizň⁴¹, jste přece takové tendence menševiků vždycky vychvalovali —, že největší význam pro agitaci má dobře organizovaná práce v dumě? A tleskali jste Plechanovovi, v tisku jste se rozplývali nadšením nad jeho „statečností“ (ano! ano! přesně tak jste se vyjadřovali!) v boji proti „blanquismu“! A od těch dob, kdy se tohle všechno událo, jste doslova ještě ani nestačili prošlapat jedny střevíce, a už sami opakujete ubohé blanquistické bludy!

Kdyby se kadet začal takto bránit, přešel by z obrany do útoku, a radikál by byl na hlavu poražen...

Tento radikál připomíná svým nynějším partyzánským výpadem proti konstitučním iluzím onoho hrdinu lidového eposu, který při spatření pohřebního průvodu volal „naděl pánbůh!“ . Přemýšlejte přece trochu: kdypak byl boj proti konstitučním iluzím důležitý a naléhavě nezbytný? Zřejmě tenkrát, když tyto iluze bujely a mohly působit a skutečně působily *rozsáhlé* škody, neboť mátlý všelijaké „ty malé“. Jinak řečeno: tehdy, když se širokým masám mohlo a *mělo zdát*, že ústava existuje, ale ve skutečnosti žádná ústava nebyla. To bylo právě při volbách do I. dumy a během jejích zasedání, tj. v březnu až červnu 1906. A právě tehdy způsobily konstituční iluze *rozsáhlé* škody. Tenkrát však proti nim bojovali soustavně jen sociální demokraté bolševici, a vlastně plavali proti proudu. Tehdy páni Ch-ové a ostatní publicisté z listu Novaja žizň tyto iluze *podporovali* a „bojovali“ proti bolševikům, kterým spílali za ostrou kritiku kadetů.

Teď je дума rozehnána. Kadeti jsou poraženi. O tom, že by měla být ústava, se nikomu ani nezdá. Teď už může kadety ponižovat („spílám jim“ — viz „rozhovor“) a kaž-

dým druhým slovem proklínat konstituční iluze i každý ne právě nejslechetnější tvor. Ach, páni radikálové! Teď je dobrá rada drahá! ...

Příklad pana Ch-ova a spol. je poučná ukázka, jak bezmocně a bezmyšlenkovitě, bezradně a nemohoucně plavou po proudu lidé, kteří se považují za vzdělané politiky a dokonce za svobodomyšlné nebo radikály. V březnu až červnu 1906 podporují konstituční iluze, nazývají dumu vládnoucí mocí, pokulhávají kdesi vzadu za kadety, štítivě ohrnují nos nad nemilosrdnou kritikou této tehdy módní strany. V září 1906 „spílají“ kadetům a „bojují“ proti konstitučním iluzím, aniž chápou, že se zase opozdili, že to teď už nestačí, ale že je třeba otevřeně vyzývat k určité formě revolučního boje (dané předchozím historickým vývojem).

Bylo by dobře, kdyby se ruská inteligence, z níž se líhne spousta takových ufnukanců, naučila na příkladu těchto pánů uvědomovat si celou škodlivost oportunistu. U nás se toto slovo často bezdůvodně považuje za „pouhou nadávku“, aniž se zamýšlíme nad jeho významem. Oportunista nezrazuje svou stranu, nechová se k ní proradně, nerozchází se s ní. Upřímně a horlivě jí dál slouží. Ale jeho typickým a charakteristickým rysem je, že podléhá chvilkovým náladám, že není schopen čelit módním vlnám, že je politicky krátkozraký a bezcharakterní. Oportunismus znamená obětovat dlouhodobé a podstatné zájmy strany jejím chvilkovým, přechodným a druhořadým zájmům. Stačí určitá průmyslová prosperita, relativní úspěch v obchodním podnikání nebo mírné oživení buržoazního liberalismu — a oportunista hned volá: Nevyplašte buržoazii, neodtahujte se od ní, zahodte „fráze“ o sociální revoluci! Sešla se дума, zafoukal „jarní vítr“ policejní konstituce — a oportunistu už nazývá dumu „vládnoucí mocí“, najednou honem proklíná „zhoubný“ bojkot, chvatně razí heslo o podpoře požadavku vládního kabinetu z většiny v dumě, tj. kadetského kabinetu. Vlna opadla — a oportunistu začíná stejně upřímně

ně a stejně nevhodně „spílat“ kadetům a nadávat na konstituční iluze.

Pokud převládají takovéto intelektuálské nálady, nelze provádět žádnou důslednou politiku, důstojnou opravdu revoluční třídy, jež by vedla nekompromisně přes všechny drobné úchytky a kolísání k přípravě rozhodující, obětavé a hrdinné bitvy s nepřitelem. Proto musí uvědomělý proletariát umět zaujímat kritické stanovisko vůči inteligenci, jež se k němu hlásí, proto se musí naučit nelítostně bojovat proti oportunistu v politice.

Věstník žizni, č. 12
18. října 1906
Podepsán N. Lenin

Podle časopisu Věstník žizni

K V Ý S L E D K Ů M S J E Z D U K A D E T Ů⁴²

Už nejednou jsme vysvětlovali, že boj samoděržaví proti proletářskorolnické revoluci se nevyhnutelně obrací i proti liberální opozici. Když proletariát mlčí, nenechá si pogromistická vláda samozřejmě ujít příležitost, aby zardousila i kadeta. Nyní rdouší stoupence pokojné obnovy. A dokonce ani na okřabristu teď nepohlíží zvlášť milostivě. Jestliže díky působení vojenských polních soudů zmlkne na čas i rachot brovninků a pum a klasické zvolání Ruce vzhůru! ztratí svůj důraz, nebude to ovšem ještě ani zdaleka záruka, že kadet a stoupenec pokojné obnovy nakonec dospějí k vytouženému klidu legálního boje v rámci ústavy.

Mohlo se zdát, že zběsilá reakce vrhne vedoucí kruhy liberální opozice daleko doleva. Rozehnutí dumy dokonale vyvrátilo konstituční iluze. Neexistuje spolupracovník listu *Tovarišč* nebo *Stoličnaja počta*⁴³, který by to dnes nechápal. Zdálo se, že zánik kadetského tisku (veškerého provinciálního a do značné míry i ústředního), zákaz sjezdu, odmítnutí legalizovat stranu i soudní stíhání všech, kdo se podepsali pod vyborskou výzvu⁴⁴, přinutí kadety, aby upustili od názoru, že je třeba organizovat veřejné mínění, a dospěli konečně k názoru, že je třeba organizovat společenské síly. A dále se zdálo, že nemají-li kadetští vůdcové dostatek statečného odhodlání odejít hrdě do ilegality, pak je jejich armáda neprodleně a na místě opustí.

Sjezd kadetů ukázal, že to jsou nesprávné úvahy. V každém případě alespoň prozatím. Sjezd schválil, i když ne příliš ochotně, onen „krok na místě“ nebo přesněji „ani krok z místa“, který mu navrhl ústřední výbor. Sjezd schvá-

lil rezoluci o organizování společenských sil, avšak rezoluci dokonale platonickou, která rozhodně nikoho k ničemu nezavazuje, která vůbec neobjasňuje ani to, proč a kolem čeho se tyto síly mohou a musí zorganizovat. Sjezd schválil — sice poměrně nepatrnou většinou — proslulý 4. bod rezoluce o taktice, jenž vyhláší pasivní odpor strany vůči onomu pasivnímu odporu, který živelně narůstá mezi prostým lidem a který doporučuje vyborská výzva. Sjezd skončil jakožto sjezd jednotné a nerozborné „strany svobody lidu“.

A tak tomu nepochybně mělo být. Hodina rozkolu v kadetské straně dosud nenadešla. Jestliže třídní protiklady už stačily jednou provždy rozšířit rámec zjevné kontrarevoluce o široké vrstvy velkoburžoazie, nedokázaly doposud dostatečně rozložit vrstvy střední a malé buržoazie, která hlasovala ve volbách pro kadety. Prozatím tu nejsou žádné objektivní známky, že by maloměšťáckou provincií zachvátil tvář v tvář revoluci buržoazní strach, který se už neodvratně zmocnil „popravčích humanistů“ Gučkovova formátu.

Rozklad rychle pokračuje. Ani sami kadetští vůdcové nejsou určitě přesvědčeni, že jejich pestrý *blok* „svobody lidu“ obstojí ve zkoušce zostřujícího se sociálně politického boje.

Za revoluce v Rusku musí bezpochyby nastat osudový zvrat, který učiní rozkol tohoto bloku naprosto nevyhnutelným. Dospěje se k němu a bude překonán tehdy, až vír proletářskorolnického povstání skutečně strhne nejširší vrstvy maloburžoazie a částečně i *střední* městské buržoazie. Tehdy, ale teprve tehdy zůstane z obrovského kadetského bloku skutečně jen ta majetná střední buržoazie, které je dozajista souzeno, aby nakonec sdílela s panem Gučkovem jeho buržoazní strach. Pak se rozplyne onen přízrak národní revoluce, který je teď stále ještě tak silný a který mnohým brání, aby náležitě ocenili obrovskou tvůrčí úlohu třídních protikladů revoluce v Rusku. V okamžiku tohoto zvratu se

obrovská politická strana založená na organizování veřejného *mínění* stane už dávno přežitým anachronismem, a všechny složky skutečně demokratického hnutí, ty zprava i ty zleva, přiřknou síle, ryzí materiální síle, onu velkou, nejen bořivou, nýbrž i tvůrčí úlohu, bez níž se skutečné dovršení revoluce samozřejmě neobejde. Avšak tam, kde se ujímá své svrchované moci materiální síla, tam není místo pro kadetskoburžoazní hegemonii. O tom svědčí celá minulost našeho boje; není třeba být prorokem, abychom mohli neomylně předpovědět, že se stane totéž, bude-li nám souzeno prožít nový rozmach revoluce. Kadet tu figuruje jako „zákonitý“ účastník při dělení kořisti v revoluci — ale nic víc.

Proto tedy měli objektivně pravdu ti kadetští vůdcové, kteří navrhovali, aby vyborská výzva byla prostě označena za chybu vzniklou z přílišného nadšení, protože *přímo* vyzývá k taktice pasívního odporu. V nynější napjaté bojové situaci totiž nemůže existovat takový masový pasívní odpor, který by bezprostředně nepřecházel v aktivní útok. Pan Struve má úplně pravdu, když říká, že takový kulturní způsob boje (jakožto protiklad způsobu čistě revolučního, útočného — jak račte vidět) je vhodný jen proti kulturní, konstituční vládě. Cožpak může někdo třeba jen na chvíli zapochybovat, že stolypinská banda by nevyslala své trestné výpravy hned, jakmile by obyvatelstvo v masovém měřítku odmítlo platit daně a posílat brance k odvodům. A kdo potom zabrání obyvatelstvu, aby nepřešlo k obraně, k aktivnímu útoku se zbraní v ruce?

I vyborská výzva, která měla od samého počátku ryze kadetský charakter, byla v nejlepším případě jen hrozbou na adresu vlády, že takový přechod může nastat, ale vůbec ne praktickým heslem. A páni Miljukovové a Struvové nenesou v tomto případě žádnou odpovědnost za politickou naivitu těch provinciálních kadetů, kteří tuto výzvu považovali za praktické heslo. Svědčí o tom osudy výzvy v provincii. Terorizovaný tisk se o těchto osudech zmiňoval jen velmi málo a velmi povrchně, ale to, co napsal, podle naše-

ho mínění ukazuje, že strana „svobody lidu“ uplatňovala jakožto strana princip pasívního odporu, propagovaný v této výzvě, právě vůči výzvě samotné. A když je to tak, pak mohl sjezd toto stanovisko kadetů jen potvrdit. Menšína sjezdu, která si kolem tohoto potvrzení trošku zařádila, nakonec kapitulovala a zůstala ve straně.

Avšak ze všech koutů země přicházejí denně zprávy, že myšlenka pasívního odporu měla mezi lidovými masami ohlas. Odmítání platit daně a posílat brance k odvodům i bojkot úřadů se stávají skutečně praktickým heslem. Nikdo nezavírá oči před obrovskými organizačními nedostatky, za nichž toto hnutí narůstá. Nikdo nepopírá, že je nutně chaotické. Ale tento chaos vytváří řád — řád revoluce, onen nejvyšší stupeň chaotických a živelných lidových výbuchů. Nenávist, která teď vře v lidových masách pod obrovským tlakem ústavy reprezentované vojenskými polními soudy, musí propukat a skutečně propuká zde i onde výbuchy otevřeného boje. Nemáme po ruce fakta, z nichž bychom mohli neomylně předpovědět, že jakmile dojde k odvodům a vybírání daní, vzplane všelidové povstání, třeba jen v podobě čistě pasívního odporu; projevy takového boje se však nepochybně vyskytnou. A kadeti se včas stáhnou. „Svědomí nám nedovoluje schvalovat tento nebezpečný pokus,“ prohlásil kadetský sjezd ústy členky ústředního výboru, paní Tyrkovové.

Zmínka o svědomí však na věci samozřejmě nic nemění. Kdyby blížící se události svědčily s matematickou přesností o blížícím vítězství lidové revoluce, na stanovisku kadetských vedoucích kruhů by se nic nezměnilo. Zárukou toho je celá minulost kadetské strany, takže rozhovory s pogromisty o ministerských křeslech byly kulminačním bodem její historie a pro tuto stranu byly nesrovnatelně typičtější než vyborská výzva. Zcela jasné svědectví nám o tom podává jeden z nejautoritativnějších představitelů strany, profesor Gredeskul (Reč, č. 180)⁴⁵: „Žili jsme s naším lidem,“ říká, „sdíleli jsme jeho bouřlivé nadšení.“ To však byla

doba „bouřlivé, horkokrevné mladosti“; nyní nastala doba „houževnaté a cílevědomé zralosti“. A posvátnou záštitou této zralosti je volební kampaň s odpovědí dумы na trůnní řeč v podobě platformy.

„Bouřlivé nadšení“ kadetská strana s lidem nikdy nesdílela a sdílet nemohla, velevážený profesor to plácl jenom tak, aby to lépe vyznělo. Avšak kadetská strana, zastoupená svým sjezdem, nešla ani doprava. Zůstala stát na místě. Je tak jako dříve rozhodnuta vystupovat za současné revoluční krize jen potud, pokud se může zvrhnout v krizi *čistě parlamentní*.

Můžeme jedině uvítat, že se sjezd ve svých usneseních vyjádřil v tomto smyslu tak určitě a jasně. Musel ovšem značně rozčarovat ty, kdo ve vyborské výzvě spatřovali náznak toho, že se kadeti „začínají obracet doleva“ a že se zřetelně rýsuje národní charakter revoluce v Rusku.

Jakmile sjezd prohlásil, že si představuje revoluci jen jako parlamentní boj, postavil před široké demokratické masy zcela kategoricky otázku otevřeného boje o moc. Celý průběh ruské revoluce svědčí o tom, že demokracie na tuto otázku odpoví jinak než kadeti. A sociální demokracie se musí připravovat na to, aby v okamžiku, kdy tato odpověď padne, našla městská i vesnická chudina v období revoluce svého přirozeného hegemona právě v ní, v sociální demokracii.

MALOMĚŠŤÁCTVÍ MEZI REVOLUCIONÁŘI

Kontrarevoluční období se vyznačují mimo jiné i tím, že se kontrarevoluční myšlenky nešíří jen ve své drsné a přímé podobě, ale též rafinovaněji, zejména růstem maloměšťáckých nálad v revolučních stranách. Pod tímto názvem spojuje soudruh Martov ve své nové brožuře Politické strany v Rusku^[161] stranu sociálních demokratů a socialistů-revolucionářů. K zajímavé brožuře Martova se hodláme vrátit až jindy. Autor v ní kritizuje přímočaře a adresně kadety, což nebývá v menševické literatuře zvykem, avšak současně zcela nesprávně a nemarxisticky klasifikuje naše politické strany a dopouští se základní menševické chyby tím, že počítá strany typu okťabristů k stranám středu.

Ale to jen tak mimochodem. Teď nás zajímají některé jiné novinky v sociálně demokratické a eserské literatuře. Chceme upozornit, jak se především projevují, či spíše odrážejí kontrarevoluční nálady v těchto stranách. Po porážce prosincového povstání byl nejvýraznějším projevem kontrarevolučních nálad mezi demokracií obrat kadetů, kteří házeli přes palubu heslo o ústavodárném shromáždění a na stránkách listu Poljarnaja zvězda⁴⁶ a podobných novin všelijak pomlouvali a špinili účastníky a ideology ozbrojeného povstání. Po rozeznání dumy a nezdaru červencových lidových hnutí⁴⁷ byla novým projevem kontrarevolučních nálad v řadách demokracie skutečnost, že se od eserů s konečnou platností oddělilo jejich pravé křídlo a vytvořila se polokadetská strana „lidových socialistů“. Po prvním a velkém vzestupu aktivity v říjnu až prosinci odpadli od bo-

jovné a bojující demokracie kadeti. Po druhém, malém vzestupu aktivity v květnu až červnu od ní začali odpadat lidoví socialisté.

Hlavní rysy jejich ideového a politického profilu jsme popsali ve 4. čísle listu Proletarij.* Od těch dob se už stačili projevit i formálně, uveřejnili program „trudovické (lidové socialistické) strany“ — což je eserský program přešitý z revolučního na oportunistický, maloměšťácký legální program — a uveřejnili seznam členů organizačního výboru nové strany. Avšak mezi 17 členy tohoto organizačního výboru (pánové Anněskij, Jelpaťjevskij, Mjakotin, Pešechonov aj.) figuruje všehovšudy *jeden* bývalý člen dumy z Trudovické skupiny, pan Krjukov, profesor reálky a publicista. Žádné trochu významnější jméno z řad *skutečných* „trudoviků“ mezi zakladateli nové trudovické strany nenajdeme! Není divu, že se enesům někdy říká samozvaní trudovici. Není divu, že se v novinách už objevily zprávy i o jiných trudovických stranách. List Tovarišč napsal, že pan Sedělnikov, který je mnohem významnější a z činnosti v dumě i mezi lidem známější „trudovik“ než docela neznámý pan Krjukov, zakládá *Lidovou stranu práce*. Na hojně navštívené schůzi, o níž list Tovarišč přinesl zprávu, hájil pan Sedělnikov otevřeně a přímo své názory, vůbec si už nečinil nárok na titul socialista a vztyčil prapor „demokratické monarchie“. Podle téže zprávy otevřenost a přímost trudovika z řad lidu velice rozhněvala trudovika z novinářských kruhů, pana Mjakotina, který v polemice hájil názory lidových socialistů.

Podrobnosti tohoto rodinného sporu neznáme. My si jen musíme všimnout různých projevů oportunistických tendencí mezi včerejšími esery a některými „trudoviky“. Největší „pokroky“ (eseři mají mnohem odvážnější „novátory a pokrokáře“ než my) dělá v tomto ohledu pan Pešechonov. V zářijovém sešitu časopisu Russkoje bogatstvo⁴⁸ pokračuje

* Viz Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 416—426. *Red.*

udatně na své cestě od revolucionářů ke kadetům. Pokouší se smazat rozdíl mezi revolučním „dobýt“ a kadetským „dostat“. Když v srpnu „dokázal“, že nelze dobýt ani veškerou svobodu, ani veškerou půdu, „dokazuje“ nyní, že nelze „dobýt svobodu zdola“. Ce n'est que le premier pas qui coûte* neboli, jak se to říká rusky: první sklínka nejde, druhá jede a ostatní už letí pěkně jedna za druhou. Novokadetský [publicista] ostouzí na stránkách legálního časopisu myšlenku ozbrojeného povstání i myšlenku prozatímní revoluční vlády, přičemž samozřejmě nenazývá věci jejich pravým jménem, necituje v plném znění manifest revolučních stran, „vyvrací“ ho, klidně komolí a banalizuje názory lidí, kteří hájili myšlenku povstání a revoluční prozatímní vlády v ilegálním tisku. Proč vlastně páni lidoví socialisté svou stranu legalizovali! Určitě ne proto, aby myšlenku povstání hájili, ale proto, aby ji vyvraceli!

V sociálně demokratické literatuře byl, pokud jde o odraz kontrarevolučních nálad, významnou novinkou moskevský týdeník Naše dělo⁴⁹. Kadetský tisk psal o tomto novém a významném „pokroku“ menševiků až do úplného omrzení; dělají jak známo pokroky na cestě od revolucionářů ke kadetům. Reč přinesla zvláštní pozdravný článek, Tovarišč nadšeně opakoval hlavní myšlenky listu Naše dělo, Reč otiskla repliky listu Tovarišč, Tovarišč podepřel své názory odvoláním na Reč — zkrátka osvíceného spolku vzdělaných zrádců ruské revoluce se zmocnilo mimořádně velké vzrušení. Reč se dokonce od kohosi dověděla, že v čele listu Naše dělo stojí významní menševici, pánové Maslov, Čerevanin, Groman a Valentinov.

Nevíme, jsou-li tyto zprávy pravdivé, třebaže si Reč obvykle dělá nároky na to, že je zasvěcena do všeho, co se týká menševiků. Známe však Čerevaninův úvodník z 1. čísla listu Naše dělo. Stojí za to ocitovat pasáž, která potěšila kadety:

* Doslovný překlad: těžký je pouze první krok. *Red.*

„Bylo by hloupé a nerozumné, kdyby se proletariát pokoušel, jak to někteří navrhují, bojovat spolu s rolnictvem proti vládě i proti buržoazii za svrchované a všelidové ústavodárné shromáždění“ (s. 4). „Je třeba trvat na svolání nové dumy.“ Vláda musí být složena z většiny v dumě. „Na něco víc nemůžeme vůbec pomýšlet, protože rolníci jsou dnes naprosto neorganizovaní a strašlivě neuvědomělí“ (s. 6). Jak vidíte, je to upřímné... až pánbůh brání. Soudruh Čerevanin, i když je členem revoluční strany, se dostal mnohem dále doprava než pan Pešechonov, jenž založil novou „legální stranu“. Pan Pešechonov se hesla o ústavodárném shromáždění *ještě nezříká* a požadavek, aby vládní kabinet byl jmenován dumou, *stále ještě* kritizuje jako nedostatečný.

Protože se nechceme našich čtenářů dotýkat, nebudeme samozřejmě Čerevaninovo stanovisko vyvracet. I bez toho se už stal „příslovečným“ pojmem mezi všemi sociálními demokraty, ať patří k jakékoli frakci. Vybízíme však čtenáře, aby se velice vážně zamysleli nad příčinami, jimiž se vysvětluje ona neuvěřitelně snadná proměna významného a odpovědného menševika v liberála. Odsoudit a zavrhnout do očí bijící „krajnost“ či „exces“ oportunismu není nic těžkého. Mnohem důležitější je odhalit zdroj chyb, jež nutí sociálního demokrata, aby se červenal. Ať se čtenář zamyslí nad tím, existuje-li mezi Čerevaninem a naším ústředním výborem opravdu hlubší rozdíl než mezi Sedělnikovem a Pešechonovem.

Pozadí snah je u celé této „čtveřice“ stejné. Lidé maloměšťáckého, maloburžoazního typu jsou unaveni revolucí. Raději maličká, všední, ubožácká, avšak klidná legálnost než bouřlivé střídání náporů revoluce a kontrarevolučního běsnění. Uvnitř revolučních stran se takováto snaha projevuje přáním zreformovat tyto strany. Ať se základním jádrem strany stane maloměšťák: „strana musí být *masová*“. Pryč s prací v ilegalitě, pryč s konspirací, jež překáží konstitučnímu „pokroku“! Staré revoluční strany je třeba le-

galizovat. Ale k tomu je zapotřebí od základu zreformovat jejich programy ve dvou hlavních směrech: v politickém a ekonomickém. Je třeba vyškrtnout požadavek republiky a konfiskace půdy, vyškrtnout zřetelně vymezený, nekompromisně pádný a konkrétní výklad socialistického cíle a vylíčit socialismus jakožto „perspektivu ztrácející se v nedozírné dálce“, jak se s nedostižnou gráciézností vyjádřil pan Pešechonov.

Jednotliví členové naší „čtyřky“ vyjadřují z různých důvodů tyto konkrétní snahy různou formou. Sedělnikova demokratická monarchie; „pokrok“ „lidové socialistické“ strany ve směru od trudovíka ke kadetovi; vyloučení revolučního boje za ústavodárné shromáždění u Čerevanina; Axelrodův a Plechanovův dělnický sjezd; heslo „pro dumu“ v našem ÚV a úvahy v 1. čísle orgánu téhož ústředního výboru, listu Social-demokrat o konzervativnosti konspirace a ilegality a o pokrokovosti přechodu k „celonárodní buržoazní revoluci“ — to všechno jsou projevy jedné společné základní snahy, to všechno je jeden proud maloměšáctví, jež pozvedá hlavu v řadách revolučních stran.

Z hlediska legalizace strany, jejího „přiblížení“ k masám, dohody s kadety a sblížení s celonárodní buržoazní revolucí je *naprosto logické* Čerevaninovo prohlášení, že bojovat za ústavodárné shromáždění je „hloupé a nerozumné“. Ukázali jsme už v 1. čísle listu Proletarij*, že si náš ústřední výbor nehorázně odporuje, když ve svých proslulých Dopisech stranickým organizacím (č. 4 a č. 5) propaguje svazek se střední buržoazií, s důstojníky apod. a zároveň razí heslo o ústavodárném shromáždění, které je pro ně *nepřijatelné*. V tomto ohledu je Čerevanin důslednější a uvažuje správněji neboli čestněji a upřímněji než páni Pešechonovové nebo náš ústřední výbor. Orgán ústředního výboru Social-demokrat se buď přetvařuje, nebo postupuje krajně nerozvázně, když na jedné straně hřímá proti „ces-

* Viz Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 369—384. *Red.*

tám odvádějícím proletariát od celonárodního hnutí“ a „odsuzujícím ho k politické izolovanosti“, ale na druhé straně podporuje heslo o ústavodárném shromáždění a říká: „je třeba připravovat se na povstání“.

Vezměte dělnický sjezd. Kadetský list Tovarišč nedávno (6. října) konečně roztroubil tajemství tohoto sjezdu. Poslyšte, co řekl podle těchto novin ve své nedávné přednášce „jeden z nejstarších vůdců sociální demokracie, jenž nastolil otázku dělnického sjezdu“: „Oni (účastníci ‚dělnického sjezdu‘) mohou schválit celý sociálně demokratický program, možná s určitými změnami, a pak strana přestane být ilegální.“ Věc je jasná. Nejstarší vůdci se stydí říci přímo, že chtějí pozměnit program strany tak, aby se stala stranou legální. Vyškrtnout, dejme tomu, republiku, ústavodárné shromáždění a zmínku o socialistické diktatuře proletariátu, dodat, že strana bojuje pouze zákonnými prostředky (jak to stálo v programu německých sociálních demokratů před vyhlášením výjimečného zákona⁵⁰) apod. „*Pak strana vyjde z ilegality*“, spřádají své sny „nejstarší vůdci“, pak bude dovršen přechod od „konzervativní“ práce v ilegalitě, od revolučnosti a konspirace k „pokrokové“ konstituční legálnosti. A to je právě ona stydlivě skrývaná podstata dělnického sjezdu. Dělnický sjezd je chloroform, který ordinují nejstarší vůdci „konzervativním“ sociálním demokratům, aby na nich mohli bezbolestně provést stejnou operaci, jakou provedli páni Pešehonovové na straně socialistů-revolucionářů. Rozdíl je jen v tom, že páni Pešehonovové jsou praktičtí, umějí v tom chodit a vědí, kam jdou, kdežto o nejstarších vůdcích se to dá říci jen stěží. Ti nechápou, že v nynější politické situaci je dělnický sjezd pouhé prázdné řečnění. Změní-li se situace a nastane revoluční rozmach, nebude dělnický sjezd vůbec znamenat vítězství maloměšťácky poklidné legálnosti. Pokud ovšem nebude tento sjezd díky rozšíření revoluční sociální demokracie už vůbec zbytečný, nebo pokud se nezvrhne současná situace v úplné a trvalé vítězství reakce, dokáže dělnický

sjezd *zredukovat* sociálně demokratický program tak důkladně, že se nad tím zděsí i Axelrod.

Kadetský tisk pochopitelně podporuje myšlenku dělnického sjezdu ze všech sil, protože instinktivně rozpoznává maloměšťácké a oportunistické tendence tohoto záměru. Ne nadarmo se pan Portugalov — kadet, jenž se považuje za bezpartijního socialistu — rozplývá nadšením nad Axelrodovým „moudrým stanoviskem“, přejímá jeho pohrdlivé označení strany za „kroužkařskou organizaci“ („kroužek“ má 100 000—150 000 členů, tj. podle evropského měřítko jeden až půldruhého miliónu hlasů ve volbách!) a s vážnou tváří se ptá: „Třída pro stranu, nebo strana pro třídu?“ Na tuto moudrou otázku odpovíme rovněž otázkou na adresu buržoazních autorů: Hlava pro břicho, nebo břicho pro hlavu?

A všimněte si nakonec i úvah orgánu ústředního výboru, listu Social-demokrat. Týž pan Portugalov věrně vystihl jejich podstatu, když ocitoval pasáž, která není o nic méně pozoruhodná než Čerevaninova prohlášení. „(Menševický směr) se snažil vyjít vstříc nevyhnutelné přeměně ilegálního revolučního boje inteligence, opírající se o pokrokové vrstvy proletariátu, v celonárodní buržoazní revoluci.“ Pan Portugalov komentuje: „Ještě nedávno se o takových hrozbách (?tisková chyba? o takových myšlenkách?) nekompromisně prohlašovalo, že to je kacírství ‚buržoazně demokratického‘ původu. Nyní už nemají ‚buržoazní demokraté‘ k těmto poznámkám co dodat.“

Pan Portugalov má pravdu. O úvaze úvodníku listu Social-demokrat se nedávno, nyní a vůbec vždycky prohlašovalo, prohlašuje a bude prohlašovat, že je výplodem buržoazně demokratických idejí. Jen se nad touto úvahou pořádně zamyslete. Ilegální boj se může změnit v otevřený; boj inteligence v boj lidový nebo masový; boj vyspělých vrstev třídy v boj celé třídy; přeměna ilegálního revolučního boje v celonárodní buržoazní revoluci je však pouhý žvást. Reálný význam této úvahy tkví ve snaze nahradit

hledisko proletariátu hlediskem buržoazní demokracie.

„Dva roky občanské války u nás zrodily národní revoluci. To je fakt...“ praví se v úvodníku listu Social-demokrat. To není fakt, nýbrž fráze. Občanská válka v Rusku netrvá dva roky, máme-li brát toto slovo vážně. V září 1904 žádná občanská válka nebyla. Neúměrně rozšiřovat pojem občanská válka je výhodné jen pro ty, kdo ignorují *zvláštní* úkoly dělnické třídy ve *skutečné* občanské válce. Ruská revoluce byla celonárodní mnohem spíše před 17. říjnem 1905 než nyní. Stačí připomenout, že statkáři přešli k reakci. Stačí si vzpomenout, že vznikly kontrarevoluční strany typu „okřabristů“ a že ve srovnání s osvobožďenovci z léta 1905 se v létě 1906 mezi kadety nesporně prohloubily kontrarevoluční rysy. Osvobožďenovci před rokem nemluvili a nemohli mluvit o zastavení revoluce a Struve se stavěl na stranu revoluce. Kadeti dnes přímo říkají, že jejich cílem je revoluci zastavit.

K čemu potom ve skutečnosti vede ona přeměna ilegálního revolučního boje v celonárodní buržoazní revoluci? K ignorování nebo zatemňování třídních protikladů, které průběh ruské revoluce už odhalil. K přeměně proletariátu z předního bojovníka, jenž provádí *samostatnou* revoluční politiku, v přívěsek oné buržoazně demokratické frakce, která si počíná nejnápadněji a činí si největší nároky na to, aby zastupovala „celonárodní“ snahy. Z toho lze pochopit, proč musel buržoazní liberál říci: Nemáme k tomu co dodat, plně s tím souhlasíme, usilujeme totiž právě o přeměnu proletářského boje v boj celonárodní. Přeměnit v celonárodní boj (nebo, což je totéž, v celonárodní revoluci) znamená vzít to, co mají kadeti a ostatní levěji orientované strany společného, a uznat to za závazné; všechno ostatní pak odstranit jako něco, co „odsuzuje proletariát k politické izolovanosti“. Jinak řečeno: připojit se k požadavkům kadetů, neboť všechny ostatní požadavky už nebudou „celonárodní“. Z toho přirozeně vyplývají hesla polovičatého sociálně demokratického oportunistu: „Pro dumu jakožto

mocenský orgán svolávající ústavodárné shromáždění“, nebo pro dumu „jakožto páku k vybojování ústavodárného shromáždění“ (č. 1 listu Social-demokrat). Odtud i heslo důsledného sociálně demokratického oportunistu: Je hloupé a nerozumné bojovat za ústavodárné shromáždění, neboť požadavek ústavodárného shromáždění „odsuzuje proletariát k politické izolovanosti“, přesahuje rámec „celonárodní buržoazní revoluce“ apod.

Revoluční sociální demokraté musí uvažovat jinak. Místo frází o „celonárodní buržoazní revoluci“, které jsou příliš obecné a mohou být příliš snadno zkomoleny v buržoazním duchu, musíme analyzovat konkrétní pozici přesně vymezených tříd a stran v různých okamžicích revoluce. Stará Jiskra⁵¹ a Zarja⁵² mluvily v letech 1900 a 1901 o sociální demokracii plným právem jako o nositelce myšlenek celonárodního osvobození, jako o přední bojovnici, k níž se přidávají všichni včetně liberálních maršálků šlechty. Tenkrát to byla pravda, protože vládní politika ještě neobsahovala nic, absolutně nic, co by mohlo uspokojit byť i nejskromnější buržoazní liberalismus. Říjnová celoruská stávka tuto pravdu potvrdila, neboť proletářský boj se tehdy stal velmi přitažlivým pro veškerý buržoazní liberalismus včetně toho nejskromnějšího.

Po 17. říjnu to už bylo a muselo být jiné. Liberálně monarchistická buržoazie (soudruh Martov ji nadarmo nenazývá „liberálně demokratickou“⁵³) se musela postavit na obranu monarchie a statkářského vlastnictví půdy, postavit se přímo (oktabristé) nebo nepřímě (kadeti), protože další vítězství revoluce by tyto roztomilé instituce už vážně a bezprostředně ohrožovalo. Hluboce se mýlí ti, kdo zapomínají, že s postupem revoluce a s růstem jejich úkolů se mění také složení tříd a vrstev lidu, jež jsou schopny podílet se na boji za uskutečnění těchto úkolů. Proletariát směřuje přes buržoazní revoluci k socialismu. Proto musí v buržoazní revoluci pozvedat a získávat k revolučnímu boji stále širší revoluční vrstvy lidu. V roce 1901 burcoval liberály v zem-

stvech. Nyní se vlivem objektivních podmínek stalo jeho hlavním úkolem burcovat, uvědomovat a získávat pro boj revoluční rolnictvo, všemožně je vymaňovat z ideového a politického poručníkování nejen ryzích kadetů, ale i trudoviků typu pana Pešechonova. Dokáže-li revoluce zvítězit, pak *jen a jen* díky svazku proletariátu se skutečně revolučním, a nikoli oportunistickým rolnictvem. Říkáme-li proto seriózně, že jsme pro revoluci (a ne pouze pro ústavu), mluvíme-li vážně o „rozmachu revoluční vlny“, musíme energicky bojovat proti všelijakým pokusům vypustit heslo o ústavodárném shromáždění nebo je oslabit tím, že se k němu nutně připojí дума (дума jakožto mocenský orgán svolávající ústavodárné shromáždění, nebo дума jakožto prostředek k vybojování ústavodárného shromáždění apod.), že se úkoly proletariátu degradují tak, aby se daly vtěsnat do rámce kadetské nebo domnělé celonárodní buržoazní revoluce. Z rolnictva se nutně stane oportunistickým a nakonec snad i reakčním jen zámožné a střední rolnictvo. To je však menšina rolníků. Rolnická chudina spolu s proletariátem představuje převážnou většinu lidu, národa. *Tato většina může* v buržoazní revoluci zvítězit a zvítězit úplně, *to jest, může vydobýt veškerou moc a veškerou půdu*, prosadit pro dělníky a rolníky co nejvyšší životní úroveň dosažitelnou v kapitalistické společnosti. Chcete-li, lze takovou revoluci většiny národa nazvat celonárodní buržoazní revolucí, ale každému je jasné, že obvyklý význam těchto slov je docela jiný, že v dané chvíli se jejich skutečný význam rovná pojmu kadetský.

My jsme „konzervativní“ sociální demokraté v tom smyslu, že jsme pro starou revoluční taktiku. „Proletariát musí dovést demokratický převrat do konce tím, že na svou stranu získá masu rolnictva, aby mohl silou rozdrtit odpor samoděržaví a paralyzovat kolísavost buržoazie“ (Dvě taktiky)*. To bylo napsáno v létě roku 1905. V nynějším boji

* Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 112–113. *Red.*

jde o mnohem víc, úkol je obtížnější, čeká nás ostřejší střetnutí. Je třeba paralyzovat kolísavost veškeré buržoazie, včetně buržoazie z řad inteligence a rolnictva. Je třeba získat na stranu proletariátu masy rolnické chudiny schopné rozhodujícího revolučního boje. Nikoli naše přání, ale objektivní podmínky *postaví* před „nový rozmach revoluce“ *právě tyto* vysoké úkoly. Uvědomělý proletariát musí důsledně splnit svou povinnost.

P. S. Tento článek byl už v tisku, když jsme si přečetli dopis Martova v listu Tovarišč. L. Martov se v otázce bloku s kadety zříká Čerevanina. To je moc dobře. Je však zarážející a velmi smutné, že se L. Martov *nezříká* Čerevaninova objevu: „Je hloupé a nerozumné bojovat za ústavodárné shromáždění“, třebaže ze 73. čísla listu Tovarišč, které cituje, *musel* o tomto objevu *nutně vědět*. Nedospěl snad Martov už tak daleko jako Čerevanin?

Proletarij, č. 6
29. října 1906

Podle listu Proletarij

MARTOVOVO
A ČEREVANINOVO
VYSTOUPENÍ
V BURŽOAZNÍM TISKU⁵⁴

O TOM, JAK NĚKTEŘÍ
SOCIÁLNÍ DEMOKRATÉ VYUŽÍVAJÍ
BURŽOAZNÍ KADETSKÉ NOVINY,
JAKO JE LIST TOVARIŠČ,
A JEHO PROSTŘEDNICTVÍM
I LIST NOVYJ PUŤ⁶⁵,
ABY ŠÍŘILI NEPRAVDIVÉ INFORMACE
O REVOLUČNÍ SOCIÁLNÍ DEMOKRACII. —
VYVRÁCENÍ. — HODNOCENÍ. — ZÁVĚRY

NEPRAVDA ŠÍŘENÁ L. MARTOVEM
PROSTŘEDNICTVÍM
BURŽOAZNÍHO TISKU

V buržoazním kadetském listu *Tovarišč* z 12. října (č. 85) jsou *přetištěna* bez jakékoli výhrady slova jiného kadetského listu, *Novyj puť*: „Nemůžeme nepřiznat (my, *Novyj puť*), že pokud jde o prosazování trvalého bloku s krajní levicí (o čemž se dovídáme z dopisu pana Martova), jsou (bolševici) důslednější než pan Martov.“

Novyj puť se tedy na dotvrzení své nepravdivé zprávy o bolševicích odvolává přímo na L. Martova.

Je třeba zrekapitulovat fakta.

V 1. čísle „bolševického“ listu *Proletarij* bylo (na s. 3) řečeno v článku *O bojkotu*: „Svoláme pátý sjezd strany, na němž se usneseme, že *dojde-li k volbám*, musíme na několik týdnů uzavřít volební dohodu s *trudoviky* (bez svolání pátého sjezdu strany nemůžeme rozvinout jednotnou vo-

lební kampaň, neboť usnesení čtvrtého sjezdu bezpodmínečně zakazuje jakékoli „bloky s jinými stranami“). A pak porazíme kadety na hlavu.“*

A to je *všechno*, co se zatím praví v nám známé sociálně demokratické literatuře o postoji bolševiků k volebním úmluvám. Je jasné, že list *Novyj put'* byl uveden v omyl přičiněním L. Martova. Bolševici *nikdy* nejen neprosazovali, ale dokonce se ani nezmiňovali o „trvalém bloku s krajní levicí“. To za prvé. A za druhé, bolševici žádali, aby pro uzavírání *jakýchkoli* „bloků“ bylo nejprve na novém sjezdu *zrevidováno* platné usnesení. Ti, kdo se nového sjezdu sociálně demokratické dělnické strany *děsí*, to marně zamlčují. A zamlčují to nadarmo i buržoazní noviny, které předkládají svým čtenářům nepravdivé zprávy nebo budí falešný dojem, že v sociální demokracii *neexistuje* formální zákaz *všech* bloků.

Za třetí, L. Martov, jenž píše do buržoazních novin, záměrně, nebo z nedbalosti, anebo z nevědomosti vštěpuje čtenářům prostřednictvím kadetského listu *Tovarišč myšlenku*, že bolševici připouštějí úmluvy i v *nižším* stadiu voleb, tj. při agitaci *mezi masami*, kdežto on sám, L. Martov, že uznává za účelné pouze „dílčí úmluvy ve vyšších stadiích naší víceetapové volební soustavy“.

L. Martov *nemá* pro takové tvrzení *žádná konkrétní fakta*. Jenom šíří prostřednictvím buržoazního tisku *nepravdu*, protože bolševici navrhovali úmluvu *pouze* pro vyšší stadia a *pouze* s trudoviky a *pouze* na několik týdnů, a *pouze se svolením Pátého sjezdu*.

K šíření této *nepravdy*, která může snadno proniknout mezi masy, neboť je všeobecně známo, že kadetské noviny rády sympatizují s menševiky a solidárně přetiskují všechno, co se menševici uráčí o bolševicích nalhat, využil L. Martov „*zestručňenou*“ reprodukci názorů listu *Proletarij*. Třebaže se všechny tyto názory vejdu na pět tiskových

* Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 364. *Red.*

řádků, jež jsme výše citovali v plném znění, shledal L. Martov potřebným *zestručnit* je a nadto ještě *vyjádřit vlastními slovy*. A čtenář vidí, že Martovova zestručněná reprodukce se rovná *úplnému překroucení*.

V pěti řádcích listu Proletarij je o této otázce jen zmínka. Nemluví se zde speciálně ani o nižších, ani o vyšších stupních či stadiích voleb. Někdo snad proto namítne, že ani já nemám konkrétní důvod tvrdit, že se v těchto pěti řádcích nemluví o úmluvách v prvním stadiu? S takovou námitkou by však mohl přijít jen člověk, který chce bazírovat na doslovném znění a překrucovat jasný smysl cizího výroku.

Pětiřádkový výklad otázky má nepochybně mnoho mezer, ale dovoluje snad celkový duch článku a celý jeho obsah vyložit to, co nebylo dořečeno, jako rozšíření (těchto úmluv), a ne jako omezení?

Dokonce i „doslovné znění“ uvedeného citátu (jestliže to „nezestručňujeme“ à la Martov) mluví jednoznačně proti domněnce o rozšíření, neboť každý, kdo je jen trochu obeznámen s tím, co jsou to volby, chápe, že úmluva v *prvním* stadiu se *nemůže* omezit na „několik týdnů“, ale že si vyžaduje řadu *měsíců*. Stačí připomenout, že se v Petrohradě *už teď* vypočítávají strany, které hodlají ve volbách uzavírat bloky s kadety, a že se *už teď* uvádí, jak asi budou rozdělena poslanecká křesla za Petrohrad mezi kadety a tyto strany. Říká se, že volby jsou stanoveny na 17. prosince. A už dva měsíce předtím se lidé, kteří si opravdu přejí uzavřít úmluvu v nižším stadiu, začínají buď přímo, nebo zprostředkovaně domlouvat. Vezměte dále v úvahu, jak dlouho trvají samotné volby, přidejte k tomu čas potřebný ke *stranickému* řešení otázky a k předání *stranických* směrnic z ústředí do celého Ruska — a uvidíte, že úmluva mezi stranami v nižším stadiu voleb si vyžaduje *měsíce* a že během „několika týdnů“ lze sjednat dohodu právě jen ve vyšších stadiích, to znamená rozdělit křesla až po boji, na základě sčítání sil, jež se projeví už přímo v hlasování voličů.

A konečně, když už jsem byl nucen vyslovit se k této

otázce v tisku, nepovažují za vhodné zamlčet svůj osobní názor. V dané politické situaci bych na V. sjezdu hájil toto: V nižším stadiu voleb jsou pro sociální demokraty úmluvy s kterýmikoli jinými stranami absolutně nepřijatelné. Ve volbách musíme před masami vystoupit naprosto samostatně. Ve vyšších stadiích jsou přípustné úmluvy s trudoviky výhradně o proporcionálním rozdělení křesel, přičemž musíme bezpartijní trudoviky „předělávat“ na partijní a oportunisty z jejich středu a polokadety (enesové, lidové socialisté, „lidová socialistická strana“ apod.) stavět proti revolučním buržoazním demokratům.

MARTOV A ČEREVANIN

L. Martov vyvracel v listu Tovarišč Čerevanina, jenž mluvil o úmluvě s kadety. Čerevanin teď v tomtéž listě vysvětluje „nedorozumění“. Z tohoto vysvětlování vyplývá, že v 1. čísle listu Naše dělo neřekl Čerevanin vlastně nic určitého o tom, připouští-li úmluvu na nižším nebo na vyšších stupních. Vyslovuje se tedy v podstatě pro *připuštění* úmluv i *na nižších stupních jak na vesnicích, tak ve městech*. S kterými stranami připouští Čerevanin úmluvu, o tom se nezmiňuje. Pro něho (zřejmě stejně jako pro Martova) neexistuje rozdíl mezi revoluční a oportunistickou buržoazií, mezi socialisty-revolucionáři a konstitučními kadety, mezi trudoviky typu „třiatřiceti“⁵⁶ v dumě a trudoviky typu enesů apod. Ale to není ještě všechno, Čerevanin dokonce připouští, že *se na nižších stupních může hlasovat pro buržoazní kandidáty bez uzavření úmluvy!*

To plně objasňuje Čerevaninovo stanovisko. Tento nejen význačný (jak ho označil buržoazní tisk), nýbrž i zodpovědný menševik a přitom šéfredaktor týdeníku Naše dělo schvaluje všemožné bloky, a schvaluje dokonce i to, aby sociální demokraté hlasovali pro buržoazní kandidáty. Bolševici tedy měli úplně a bezvýhradně pravdu, když tvrdili, že

menševici dělají z dělnické třídy nohsleda liberálně monarchistické buržoazie a degradují sociální demokracii na přísluhovače kadetů.

Ať si teď už nikdo nedělá mylné představy o skutečném významu obvyklého menševického hesla: pro *dumu* jakožto orgán či páku či nástroj revoluce apod. Aby podpořili revoluci, podporují menševici „*dumu*“ jako takovou. A aby podpořili *dumu* jako takovou, jsou ochotni hlasovat dokonce i bez úmluvy pro kandidáty kadetské strany, jež si přeje revoluci zastavit!

Vzpomeňte na francouzské socialisty typu Milleranda, Vivianiho a Brianda, kteří teď v čele s Clemenceauem spokojeně spravují ultraburžoazní Francii, posílají vojsko proti stávkujícím atd. Aby podpořili socialismus, vyzývali k podpoře republiky vůbec, republiky jako takové. Aby podpořili republiku, hlasovali po uzavření úmluvy či bez jejího uzavření pro tuctové buržoazní politikáře, pro oportunisty. Tak dospěli postupně a nezadržitelně až k tomu, že se sami stali právě takovými tuctovými stoupenci buržoazního útlaku.

Čerevanin a jemu podobní vykročili na širokou a vyšlapanou cestu!

Ale Martov? Je proti úmluvám na nižších stupních. Vyvrátil Čerevanina. To je velice potěšitelné. Jenom... jenom se ale podívejte, *jak* ho vyvrátil. Každý rozumný politik vždy podřizuje svou volební taktiku své celkové politické taktice. Díky úslužnosti kadetských novin znají teď Čerevaninovu taktiku už všichni. „Bylo by hloupé a nesmyslné, kdyby se proletariát pokoušel, jak to někteří navrhnou, bojovat spolu s rolnictvem proti vládě i proti buržoazii za svrchované a všelidové ústavodárné shromáždění.“ Tento význačný Čerevaninův výrok *byl ocitován* právě v onom čísle listu *Tovarišč*, na které L. Martov „odpovídal“. A přece, když L. Martov vyvracel Čerevaninovu volební taktiku, *neřekl* proti této základní tezi *celé* Čerevaninovy politické taktiky ani slovo.

Kdo z těch dvou je tedy důslednější? Kdo si stojí pevněji? Pro dumu, nebo pro revoluci? Pro dumu jako takovou, tedy pro kadety a tedy proti ústavodárnému shromáždění. Pro revoluci, takže jen pro určitou část dumy a za určitých podmínek, tedy proti kadetům, takže nyní je hloupé a nesmyslné opouštět nebo třeba jen oslabovat heslo o ústavodárném shromáždění.

SOCIÁLNÍ DEMOKRATÉ V BURŽOAZNÍCH NOVINÁCH

Je přípustné, aby sociální demokrat spolupracoval s buržoazními novinami?

Není. Proti takové účasti mluví i teoretické důvody, i pravidla politické slušnosti, i praxe evropské sociální demokracie. Je známo, že tato otázka byla předložena a projednávána na jednom z nedávných sjezdů německých sociálních demokratů.⁵⁷ Je známo, že naši němečtí soudruzi *přísně odsuzují* účast sociálních demokratů v buržoazním tisku, že bojují energicky za to, aby strana revolučního proletariátu nepřipouštěla ani v této oblasti bloky či úmluvy, ale aby si zachovala samostatnost, aby publicisté dělnické strany podléhali organizaci a kontrole *skutečně*, a ne pouze slovy, aby zkrátka *přísně* dodržovali stranickou disciplínu.

Máme snad u nás v Rusku právo od těchto pravidel ustoupit?

Někdo nám namítne: vždycky je možné učinit výjimku z pravidla. O tom není sporu. Nelze odsoudit vyhnance, když se obrací na kterýkoli list. *Někdy* je těžké odsoudit sociálního demokrata, jenž pracuje v nějaké nedůležité rubrice buržoazního listu proto, aby se uživil. Lze ospravedlnit, že bylo otištěno nějaké spěšné a věcné dementi atd. apod.

Podívejte se však, co se děje u nás. Pod záminkou, že vy-

vrací „nedorozumění“, která plodí *sociálně demokratický* list Naše dělo, píše L. Martov téměř dva sloupce do kadetských novin a s bohorovným klidem vykládá názory jedněch sociálních demokratů, polemizuje s jinými sociálními demokraty a vyvrací názory těch sociálních demokratů, kteří mu nejsou po chuti; přitom se ani dost málo neznepokojuje nad tím, jaké potěšení působí svým publicistickým „blokem“ s kadety všem nepřátelům proletariátu. Článku L. Martova v kadetském tisku se chytají kadetské noviny, všude o něm vytrubují, že lži o revolučních sociálních demokratech, kterou pustil do oběhu, si ještě něco přidávají, poklepávají Martovovi na rameno (Reč) atd. Čerevanin neodolá pokušení. Jestliže Martov vyvracel v listu Tovarišč Čerevaninova „nedorozumění“ a mluvil přitom o tisíci věcech a ještě o mnohém jiném, pročpak by Čerevanin nemohl také v listu Tovarišč vyvracet „nedorozumění“ L. Martova? A proč by se ostatně nevyužila tato příležitost k tomu, aby se v kadetském tisku (v sociálně demokratickém to působí přece jen pohoršlivě!) nezahájila diskuse o tom, nemají-li socialisté hlasovat pro buržoazní kandidáty dokonce i bez úmluvy?*

Takže kadetské noviny zavedly zvláštní rubriku: osobní korespondence sociálně demokratických oportunistů. Protože jejím tématem je přípustnost bloků s konstitučními demokraty a dokonce i hlasování pro konstituční demokraty, poskytují kadeti ochotně útulek „pokrokovým“ sociálním demokratům bez přístřeší, kteří opouštějí „konzervativní“ pravidla revoluční sociální demokracie.

Menševičtí generálové publicistiky vedou dvojí domácnost. V parádních pokojích rozmlouvají se slušně vypadajícími pány o blocích s kadety, a když se to hodí, vyprávějí dokonce i anekdoty o revolučních sociálních demokratech. V obyčejných světnicích — v nějakém tom dělnickém

* A F. Dan se už vůbec nepřestěhoval do listu Tovarišč proto, aby vyvracel „nedorozumění“, ale prostě jenom tak, aby nekazil partu.

listu nebo v sociálně demokratické publikaci či letáku — servírují dělníkům „nestranický dělnický sjezd“ a poučují je v tom smyslu, že boj za ústavodárné shromáždění je hloupost a nesmysl. Jen ať mají dělníci trošinku strpení a pěkně počkají: jen co v kadetském listu Tovarišč skončí sociálně demokratická diskuse o blocích socialistů s buržoazií, dozvedí se něco i dělníci... A podle životního pravidla jednoho Turgeněvova hrdiny⁵⁸ píše naši stoupenci dělnického sjezdu do listu Tovarišč jeden dopis za druhým a vedou řeči typu: naše strana je stranou inteligence...

Cožpak sociálně demokratičtí dělníci nezasáhnou, aby učinili této hanebnosti přítrž? Je to snad úplně všem členům naší strany lhostejné?

Napsáno nejpozději

13. (26.) října 1906

Vytištěno v říjnu 1906

v Petrohradě jako samostatná

brožura vydavatelství Proletarskoje dělo

Podle textu brožury

O SVOLÁNÍ MIMOŘÁDNÉHO SJEZDU STRANY

Obě čísla orgánu ústředního výboru. listu Social-demokrat, otiskla články proti svolání mimořádného sjezdu, jejichž autory jsou Plechanov a Martov^[129.160]. Jsou psány tak rozhořčeným a podrážděným tónem, s takovou spoustou trpkosti, nedůtklivosti, osobních narážek a podezírání, že to okamžitě oživuje atmosféru nejhoršího období různých mezi emigranty. A ústřední výbor naší strany, který ve *svém* orgánu tiskne o sjezdu tyto a *pouze* tyto články, se tím dostává do přímo ostudné situace. Jen si pomyslete: odpovědné vedení demokraticky organizované dělnické strany se docela vážně rozčiluje a ztrácí veškeré sebeovládání, když jde o agitaci pro nový sjezd! Ale to je přece přímo nepřístojné, soudruzi. Vždyť právě tím, že se rozčilujete a nadáváte na agitaci za revizi *vašich* plných mocí a *vaší* taktiky, vynášíte přece sami nad sebou ten nejpřísnější soud. Kdyby chtěl být některý stoupenec sjezdu škodolibý, nemohl by si ani přát nic lepšího, než aby byly Plechanovy a Martovovy články co nejvíce otiskovány a rozšiřovány.

Naskýtá se otázka, proč vystupují jménem ústředního výboru lidé, kteří dokáží mluvit jen uraženě a se slzami v hlase? Proto, že dvě základní fakta, která vyvolala nevyhnutelnou potřebu agitace za nový sjezd, jsou až příliš jasná a prostá. Jeden fakt se týká složení strany a druhý její taktiky.

V době konání sjednocovacího sjezdu měla naše strana ve svých řadách 13 000 bolševiků a 18 000 menševiků. Ústřední výbor a ještě více redakce ústředního orgánu vy-

jadřují vůli 18 000 členů. Nyní vstoupilo do strany 14 000 Lotyšů, 26 000 Poláků a 33 000 členů Bundu.*

V úvodníku 1. čísla listu Social-demokrat^[179] se dvakrát a zcela kategoricky tvrdí, že nyní jsou obě frakce ve straně přibližně stejně silné. Tento názor vyplývá zřejmě z toho, že Poláci a Lotyši jsou počítáni k bolševikům, kdežto Bund k menševikům. Dejme tomu, že je správné počítat Bund k menševikům. Ještě i pak je jasná do nebe volající nenormálnost, že menševický ústřední výbor zastupuje celou naši stranu (v ÚV je sedm menševiků, tři bolševici, jeden Lotyš a dva bundovci; jeden Polák má práva členů ÚV; na řešení všech politických otázek se podílí s právem rozhodujícího hlasu také pět menševických redaktorů ústředního orgánu).

Pokud jde o taktiku, prodělala strana za 5—6 měsíců po sjezdu dvě významná období naší revoluce: období zasedání dumy a období „rozeznání dumy na příkaz vlády“. Taktika našeho ústředního výboru vůči dumě spočívala v podpoře (kadetské) dumy jako celku. Vyvrcholením této taktiky bylo heslo o podpoře požadavku, aby byl vládní kabinet jmenován dumou (tj. aby byl kadetský). Je fakt, že většina strany tuto taktiku a toto heslo neuznávala. Po celé období, kdy дума zasedala, *bojovala* sociálně demokratická strana proti taktice *svého* ÚV. Komentovat tento fakt a mluvit o jeho významu je zbytečné.

Dále: po rozeznání dumy se ústřední výbor vyslovil pro uspořádání jednotlivých masových protestních akcí. Heslem celkové taktiky se stalo: za dumu jakožto mocenský orgán, který by svolal ústavodárné shromáždění. A opět je tu nesporný historický fakt, že strana ve své obrovské většině neschválila ani konkrétní heslo, ani celkovou taktiku svého ústředního výboru. A kdo pozorně čte 1. a 2. číslo

* List Tovarišč z 11. října uvádí, prý podle sdělení ÚV, nová čísla, která však základní poměr nemění. Podle těchto čísel má nyní naše strana 150 000 členů. Z toho je asi 33 000 bolševiků, 43 000 menševiků, 13 000 Lotyšů, 28 000 Poláků a 33 000 členů Bundu.

listu Social-demokrat, musí vidět, že se v nich hájí, ospravedlňuje a zdůvodňuje tato celková taktika (za dumu jakožto páku k svolání ústavodárného shromáždění; ve srovnání s rolnictvem jsou kadeti příslušníky pokrokové městské buržoazie atd.).

Z toho je jasné, že dojde-li k nové kampani za svolání dumy, očekává stranu boj proti heslům ÚV o dumě, a v případě, že brzy propuknou revoluční akce, budou se třístit síly a bude se dezorganizovat boj, protože ÚV nepředstavuje vůli většiny strany. To znamená, že jakékoli oddalování nového sjezdu strany je teď nejen přímým porušováním celého ducha i celého smyslu demokratické organizace strany, ale také nanejvýš nebezpečnou překážkou v nejbližším boji proletariátu v dumě i v každém revolučním boji.

P. S. Třetí až páté číslo listu Social-demokrat, jež vyšla už po napsání této poznámky, jsou jen dalším potvrzením všeho, co jsme tu řekli. Pokud jde o volební úmluvy, panuje mezi menševiky naprostý rozkol a jejich ÚV kolísá mezi Martovem a Čerevaninem. Martov Čerevanina veřejně vyvrátil. Plechanov začal spolupracovat s kadetskými novinami, aby Čerevanina podpořil. Úvodník ve 4. čísle listu Social-demokrat dokazuje, že se ÚV znovu chystá razit proti vůli strany svá hesla o podporování dumy jako celku a o podpoře požadavku, aby vládní kabinet byl jmenován dumou.

Je to stará historie — o bojkotu Státní dumy. V 3. čísle listu Social-demokrat ji jeden soudruh menševik líčí takto (článek Situace, nebo stanovisko?^[86]):

„Když nás dějiny obdařily návrhem Bulyginovy dumy, doporučovali jsme, vycházejíce z našeho celkového zásadního stanoviska, uspořádat paralelní vlastní volby do lidové dumy jakožto protiváhu Bulyginovy dumy, do níž jsme neměli přístup. A když jsme se pak po prosincovém povstání ocitli...“

Počkat, vážený historiku, chvíličku strpení! Že přeskakujete fakta od Bulyginova návrhu k prosincovému povstání, to ještě nic není, to je skok pouze chronologický. Že však přeskakujete svou taktiku a „zásadní stanovisko“, to už je něco jiného, takový skok je přinejmenším... diplomatický. Vy jste doporučovali *pouze* „vlastní volby“? A vůči Bulyginově dumě jste se chovali *pouze* jako k takové, do níž „jste neměli přístup“? Vy jste tedy hodlali ve jménu své, lidové dumy bojkotovat Bulyginovu dumu? Nebo ji ignorovat? A nevedli jste snad tenkrát boj proti nějakým stoupencům bojkotu? Netrvali jste na pozitivní účasti v očekávané „bulyginovské“ volební kampani? Nežádali jste, aby strana podporovala ve volbách levé liberály atd.? Jak jste na to mohli zapomenout?

„A když jsme se pak po prosincovém povstání ocitli“... Počkejte, zapomněli jste ještě na jednu maličkost. Rusko svým bojkotem Bulyginovu dumu znemožnilo, ale lidová дума stále ještě neexistuje... Uznali jste snad svou tehdejší taktiku za chybnou? Nikoli, odpovídali jste stoupencům bojkotu, že vaše taktika vůči Bulyginově dumě byla správná.

ná, jenomže jí revoluce zabránila, aby se projevila v plném lesku... A teď, když jste si už na *to všechno* vzpomněl, pokračujte v líčení vašich dějin.

„A když jsme se pak po prosincovém povstání ocitli před faktem, že má být svolána nová, Vitteho дума, navrhovali jsme zúčastnit se prvních stadií voleb, neboť jsme počítali s dvěma možnostmi: buď sám fakt naší účasti vyvolá revoluční vlnu, která Vitteho dumu smete...“

Počkat, vážený historiku, počkat, copak je to s vámi? „Fakt naší účasti *vyvolá* revoluční vlnu“... Ale ne, to jste si určitě jen tak zažertoval! Vždycky jste obviňovali bolševiky, že naivně zveličují naše síly — a že byste vy teď začali vážně mluvit o tom, že revoluční vlna, a dokonce taková, „která smete“... atd. — by mohla být *vyvolána* „faktem naší účasti“. To jistě není míněno vážně.

A tak tedy: „Buď sám fakt naší účasti vyvolá revoluční vlnu, která Vitteho dumu smete a dá vzniknout zastupitelské instituci, jež pro nás bude příznivější, nebo se revoluční vlna nezvedne, a pak nejenom že budeme mít možnost, ale budeme situací přímo nuceni jít do dumy, jak se to stalo v Lefortovském obvodu Moskvy.“

Promiňte, ale pokud se pamatují, tak jste o tom „nebo“ tenkrát nic neříkali.

Ano, neříkali, odpovídá náš historik.

„Je pravda, že jsme v brožuře, kterou vydala sjednocená redakce, prohlásili, že nedoporučujeme, aby se volilo přímo do dumy. Avšak udělali jsme to a svázali jsme si už předem ruce jen kvůli kompromisu v naději, že se nějak dohodneme se stoupenci bojkotu o vypracování jednotné taktiky. To byl z naší strany ‚oportunismus‘ — totiž vědomé přizpůsobení se zaostalým a krátkozrakým názorům soudruhů z řad stoupenců bojkotu, a z toho se upřímně kajeme.“

Tak takhle je to! Říkali jste jedno, ale mysleli jste něco jiného. A říkali jste to tváří v tvář proletariátu a všemu revolučnímu lidu... A z toho se „kajete“! Znáte však přísloví „Když jednou zalžeš, kdo ti potom uvěří?“ A což je-li vaše „pokání“ také výsledkem „přizpůsobení se“ něčím „zaostalým“ nebo „krátkozrakým“ názorům? Kde

vůbec takový „oportunismus“ a takové „kompromisy“ končí? Jak se má člověk dívat na kterékoli vaše heslo, když sami prohlašujete, že vaše heslo v jedné z nejzávažnějších taktických otázek nevycházelo z upřímných pohnutek? Vždyť teď může třeba někoho napadnout, že si říkáte sociální demokraté také jen proto, abyste „se přizpůsobili zaostalým a krátkozrakým názorům“ revolučního proletariátu.

Ne, musím se vás zastat. V zápalu polemiky jste se krutě očernili. Byli jste upřímnými stoupenci bojkotu ve třetím stadiu voleb, jako my jsme byli stoupenci bojkotu ve všech stadiích. Avšak *stoupenci bojkotu* jsme byli společně. Nebst gefangen, nebst gehangen. Společně chyceni a společně oběšeni. Vy byste nás teď chtěli „oběsit“ za to, že jsme byli pro bojkot. Ale pak budete muset, drazí soudruzi, oběsit i sebe: i vás chytili při stejném provinění. „Ale my jsme se už káli!“ prohlašujete. Nu což, to je pro vás opravdu polehčující okolnost. Ale neospravedlňuje vás to a nezbaňuje trestu. Nu, všet vás nikdo nebude, ale třeba, řekněme, dostanete výprask. O to vám jde?

A my jsme se přesto nekáli. Říkali jsme a říkáme: být pro bojkot nebo ne, to není otázka principu, ale účelnosti. Bojkot první dумы byl účelný. Poskytl lidovým masám živé a konkrétní zhodnocení dумы jako instituce, která není s to vyřešit základní otázky revoluce. Rozehnutí dумы a všechno, co následovalo, toto hodnocení potvrzuje; lidové masy jasně vidí, že proletariát byl i tady jejich přirozeným vůdcem v revoluci, protože je už předem upozornil na neplodnost konstitučních iluzí. Bojkot na sebe upoutal pozornost a sly vlády, čímž dopomohl buržoazní opozici k vítězství ve volbách. Bojkot semkl široké proletářské masy v jednotném revolučním protestu. Měl obrovský agitační i organizační význam.

Bojkot vykonal velký kus práce — ale už vykonal. Duma už byla zhodnocena, byl zasazen rozhodný úder iluzím o dumě — a není důvod dělat to znovu. Dnes by už bojkot

vládní síly neupoutal — vláda samozřejmě dokázala vyvodit z minulých voleb poučení. Agitační a organizační práce se lze zhostit při účasti ve volbách stejně dobře jako při bojkotu — nebude-li volební zákon ještě dále podstatně zhoršen. Ale v takovém případě bude snad třeba začít s bojkotem znovu. Přesně tak se mohou ukázat zbytečnými i volby do dumy, propuknou-li opět velké revoluční boje.

Bojkot pro nás tedy zůstane i nadále otázkou účelnosti. Jenomže *zatím* nevidíme pro bojkot dostatečné důvody.

Kdo se cítí vinen, může se kát. Ale ať si přitom sype popel na svoji *hlavu* a rozdírá *svůj* šat, a nikoli cizí. Není však vůbec třeba překrucovat dějiny a v záchvatu kajícnosti pomlouvat — byť i sám sebe.

Proletarij, č. 7
10. listopadu 1906

Podle listu Proletarij

POSTSKRIPTUM K ČLÁNKU SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE A VOLEBNÍ KAMPAŇ⁵⁹

Když se v listu *Tovarišč* objevil Plechanovův Otevřený dopis uvědoměným dělníkům^[241], byl už článek napsán. Plechanov, „manévrující“ mezi levým křídlem buržoazie a pravým křídlem sociální demokracie, se v tomto dopise definitivně rozchází se zásadami mezinárodní revoluční sociální demokracie i s usneseními sjednovacího sjezdu strany. Stranický sjezd formálně zakázal jakékoli bloky s buržoazními stranami. Uvědomělý a organizovaný proletariát nazývá na svých stranických schůzích jakékoli bloky s buržoazií „zradou proletářské věci“; L. Martov zaujímá v článku v listu *Tovarišč* i v dopise stranickým organizacím^[158, 159] bolševické, tj. důsledné revoluční stanovisko, a vyslovuje se rozhodně proti jakýmkoli blokům v prvním stadiu. „V první otázce („bloky“ nebo úmluvy během voleb),“ píše Martov, „bych doporučoval hájit *na základě sjezdové rezoluce* naši zcela samostatnou účast v prvním stadiu voleb, tj. tam, kde předstupujeme před masy.“ Takováto formulace otázky připadá Plechanovovi jako projev „falesně chápané nesmiřitelnosti“. „Tam, kde nemůžeme být přesvědčeni o vítězství našeho kandidáta,“ píše Plechanov, „jsme povinni uzavřít úmluvu s ostatními stranami, které chtějí bojovat proti našemu starému řádu.“* Avšak Plechanov, který takto v rozporu s usnesením sjezdu připouští úmluvy s buržoazními stranami, předvídá ve své „politické moudrosti“ i případy, kdy takové úmluvy uzavírat nemáme. „Tam,“ píše, „kde nelze pochybovat, že se nám podaří

* Podtrženo Plechanovem.

*prosadit svého vlastního kandidáta,** můžeme a musíme jednat *nezávisle* na ostatních stranách.“ To je ohromující „politická moudrost“! Kde jsme přesvědčeni, že sami prosadíme svého kandidáta, tam to uděláme sami. A kde o tom přesvědčení nejsme, tam využijeme pomoci... těch, „kdo chtějí bojovat proti starému řádu“, neboli pomáháme těm, „kdo chtějí“ prosadit svého kandidáta. Ale tam, kde jsou ti, „kdo chtějí bojovat“, přesvědčeni, že prosadí své kandidáty sami, co myslíte, velevážený spolupracovníku kadetských novin Plechanove, budou usilovat o dohodu s námi? Vždyť když už se tu jednou mluví o úmluvách, je jasné každému politickému nemluvněti, že úmluvy jsou potřebné jen v takových případech, kdy není strana přesvědčena, že prosadí své kandidáty vlastními silami. Ale my jsme i v takových případech proti jakýmkoli úmluvám. Avšak G. V. Plechanov jako pravý rytíř svobody bije v kadetském listu *Tovarišč na poplach* a svolává všechny, „kdo chtějí bojovat“... Pojdte sem, všichni, „kdo chcete“! Proletariát bojuje, vy „chcete“ bojovat! To je znamenité... A je-li to proletariátu málo, je samozřejmě „nepřítelem svobody“.

A tak mezi kadety oblíbený vůdce menševiků, jenž už zapomněl, co řekl po rozeznání dumy, klesá pomalounku polehounku na úroveň ... Čerevanina... Se sobě vlastní „bystrostí, energií a schopností odhadu“ spěje Plechanov mezi největší pravičáky z našeho pravého křídla. Martov zůstává daleko vzadu; Social-demokrat svému ideovému vůdci sotva stačí. A tu nám orgán ústředního výboru předkládá po dlouhých úvahách o třídním charakteru naší volební kampaně složitý systém dohod, sestavuje žebříček, po němž má sociální demokracie sestoupit až na úroveň kadetů. Nejprve jde, jak navrhuje list Social-demokrat, o samostatné, tj. třídní akce tam, kde máme vyhlídky na úspěch; jestliže vyhlídky na úspěch nejsou, spojujeme se s buržoazními stranami, „jež usilují spolu s námi o svolání

* Podtrženo Plechanovem.

ústavodárného shromáždění“; jestliže tyto strany ústavodárné shromáždění nepožadují — tím hůře — (to je ten poslední, třetí, protitřídní a protidemokratický stupeň), spojíme se i s nimi. Jak to ústřední výbor, zvolený sjezdem k realizaci jeho usnesení, dělá, že tato usnesení porušuje, to je jeho tajemství. Skutečnost vypadá tak, že se dnes před námi rozvíjí pro sociální demokracii nanejvýš ostudná podívaná, kdy v redakci téhož vedoucího, ústředního orgánu „rak leze nazpátek“..., kdežto „labuť se vznáší k oblakům“*, kdy v otázce pro nás tak závažné, jako je volební taktika, nejen ve straně, ale dokonce i v její „vedoucí“ frakci neexistuje ani jednota myšlení, ani jednota činu. Která země a která socialistická strana, snad kromě těch nejoportunističtějších, by připustila takový politický rozvrat? A je pozoruhodné, že právě všichni tito raci, štiky a labutě, tito vzájemně se potírající Martovové a Plechanovové, že právě oni vedou nejzuřivější kampaň proti svolání mimořádného sjezdu strany, sjezdu, který teď potřebujeme víc než kdykoli jindy.

Proletarij, č. 7
10. listopadu 1906

Podle listu Proletarij

* Viz bajka I. A. Krylova Labuť, štika a rak. *Čes. red.*

SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE
A VOLEBNÍ ÚMLUVY⁶⁰

*Napsáno v druhé polovině
října 1906
Vyšlo v listopadu 1906
v Petrohradě jako samostatná
brožura vydavatelství Vperjod*

Podle textu brožury

Dělnická strana se teď hodně zajímá o volební kampaň do druhé dумы. Zvlášt' velká pozornost se přitom věnuje „blokům“, tj. trvalým i dočasným volebním úmluvám, které ve volbách uzavírají sociální demokraté s ostatními stranami. Buržoazní kadetský tisk — Reč, Tovarišč, Novyj put', Oko⁶¹ atd. — všemožně přesvědčuje dělníky, že „blok“ (volební úmluva) mezi sociálními demokraty a kadety je nutný. Menševičtí členové sociální demokracie se částečně vyslovují pro takové bloky (Čerevanin v listech Naše dělo a Tovarišč), částečně proti nim (Martov v listu Tovarišč). Bolševičtí členové sociální demokracie se vyslovují proti blokům, a jen ve vyšších stupních volební kampaně připouštějí dílčí úmluvy o rozdělení míst podle toho, jak silné se ukázaly revoluční a opoziční strany podle hlasování voličů v prvním kole.

Pokusíme se o stručný výklad tohoto stanoviska.

I

ociální demokracie pohlíží na parlamentarismus (účast zastupitelských shromážděních) jako na jeden z prostředků uvědomování, výchovy a organizování proletariátu samostatnou třídní stranu, jako na jeden z prostředků litického boje za osvobození dělníků. Tento marxistický zor striktně odděluje sociální demokracii jednak od buržoazní demokracie a jednak od anarchismu. Liberálové adikálové z řad buržoazie vidí v parlamentarismu „při-

rozený“ a jediný normální, jediný zákonný způsob správy všech státních záležitostí a odmítají třídní boj i třídní charakter soudobého parlamentarismu. Buržoazie se snaží ze všech sil, nejrůznějšími způsoby i z nejrůznějších pohnutek nasadit dělníkům na oči klapky, aby neviděli, že parlamentarismus funguje jako nástroj buržoazního útlaku, aby si neuvědomovali historicky podmíněný význam parlamentarismu. Anarchisté rovněž nedovedou zhodnotit parlamentarismus v jeho historicky konkrétním významu a nadobro se tohoto prostředku boje zříkají. Sociální demokraté v Rusku proto odhodlaně bojují proti anarchismu i proti snaze buržoazie *ukončit* revoluci co možná nejrychleji kompromisem se starou mocí na půdě parlamentu. Cokoli podnikají v parlamentě, všechno podřizují jednoznačně a bezpodmínečně obecným zájmům dělnického hnutí i zvláštním úkolům proletariátu v současné, buržoazně demokratické revoluci.

Z toho především vyplývá, že účast sociální demokracie v kampani za svolání dумы má zcela jiný charakter než účast ostatních stran. Na rozdíl od nich neuznáváme, že by tato kampaň měla nějaký samostatný nebo dokonce dominující význam. Na rozdíl od nich podřizujeme tuto kampaň zájmům třídního boje. Na rozdíl od nich nečiníme heslem této kampaně parlamentarismus pro parlamentní reformy, nýbrž revoluční boj za ústavodárné shromáždění, a to boj v jeho vyšších formách, jež vyplývají z historického vývoje forem boje v posledních letech.*

* Nevšímáme si zde otázky bojkotu, protože nepatří k tématu brožury. Chceme jen podotknout, že ji nelze hodnotit mimo *konkrétní* historickou situaci. Bojkot Bulyginovy dумы *se vydařil*. Bojkot Vitteho dумы byl nezbytný a *správný*. Revoluční sociální demokracie musí jako *první* vykročit cestou velmi rozhodného a velmi otevřeného boje a jako *poslední* přistoupit k manévrování. Bojkot Stolypinovy dумы není možné provádět dřívější formou a byl by po zkušenostech s první dумou nesprávný.

Jaký závěr o volebních úmluvách z toho vyplývá? Především ten, že naším hlavním a základním úkolem je rozvíjet třídní uvědomění a samostatnou třídní organizaci proletariátu jakožto jediné důsledně revoluční třídy a jakožto jediné možného vůdce vítězné buržoazně demokratické revoluce. Proto je pro nás nanejvýš důležitým všeobecným úkolem třídní samostatnost celé volební kampaně i celé kampaně za svolání dумы. Ostatní, dílčí úkoly se tím nepopírají, ale musí mu být vždycky podřízeny a s ním zkoordinovány. Z tohoto obecného předpokladu, potvrzeného marxistickou teorií i veškerou zkušeností mezinárodní sociální demokracie, musíme bezpodmínečně vycházet.

Může se zdát, že zvláštní úkoly proletariátu v ruské revoluci tento obecný předpoklad naráz vyvrátí. Velkoburžoazie, reprezentovaná oktábristy, už totiž revoluci zradila nebo si vytkla za cíl (kadeti) zastavit revoluci za pomoci ústavy; vítězství revoluce je možné pouze tehdy, bude-li proletariát podporovat nejvyspělejší a nejuvědomělejší část rolnictva, kterou její objektivní postavení vede k boji, a ne ke kompromisu, k dovršení, a nikoli k utlumení revoluce. Z toho lze vyvodit i závěr, že sociální demokraté jsou povinni s rolnickou demokracií uzavřít dohody na celé období voleb.

Takový závěr však rozhodně nelze odvodit pouze ze zcela správného předpokladu, že naše revoluce může zvítězit pouze v podobě revolučně demokratické diktatury proletariátu a rolnictva. Je třeba ještě dokázat, že blok s rolnickou demokracií na celé období voleb je možný a výhodný z hlediska daných vztahů mezi stranami (naši rolnickou demokracií teď nereprezentuje jedna, nýbrž několik stran) i z hlediska daného volebního systému. Je třeba ještě dokázat, že prostřednictvím bloku s tou či onou stranou vyjádříme a obhájíme zájmy skutečně revolučního rolnictva lépe, než kdyby naše strana kritizovala zcela samostatně *určité* strany rolnické demokracie a *stavěla do*

protikladu různé složky této demokracie. Z předpokladu, že v současné revoluci si jsou nejbližší proletariát a revoluční rolnictvo, bezpodmínečně vyplývá celková politická „linie“ sociální demokracie: společně s rolnickou demokracií proti zrádcovské velkoburžoazní „demokracii“ (kadetům). Vyplývá-li však z toho *okamžitě* uzavření volebního bloku s enesy (lidoví socialisté — lidová socialistická strana) nebo s esery, to ještě nelze říci, pokud jsme neprovedli analýzu, v čem se *tyto* strany liší jedna od druhé a od konstitučních demokratů, a pokud jsme neposoudili *nynější* několika-
stupňový volební systém. Z toho vyplývá přímo a *bezpodmínečně* pouze jedno: v naší volební kampani se v žádném případě nemůžeme omezovat jen na pouhé abstraktní konstatování protikladnosti mezi proletariátem a buržoazní demokracií vůbec. Naopak, musíme zaměřit veškerou pozornost na přesné rozlišení liberálně monarchistické a revolučně demokratické buržoazie, které vyplývá z *fakt dějinného vývoje* naší revoluce, čili konkrétněji na rozdíl mezi kadety, enesy a esery. Jedině takovéto rozlišení nám pomůže nejsprávněji určit své nejbližší „spojence“. Přitom nezapomeneme za prvé na to, že sociální demokraté musí pohlížet na *každého* spojence z řad buržoazní demokracie jako na nepřítel. A za druhé si ještě zvlášť rozvážíme, co je pro nás výhodnější: svázat si ruce společným blokem (například) s nějakými enesy, nebo si zachovat naprostou samostatnost, abychom pak měli v rozhodující chvíli vždycky možnost rozdělit bezpartijní „trudoviky“ na oportunisty (lidové socialisty) a revolucionáře (esery), *postavit je do protikladu* apod.

Argument, že naše revoluce má proletářskorolnický charakter, tedy neopravňuje ještě k závěru, že je nutné uzavírat v tom či onom stupni voleb do druhé dумы úmluvy s tou či onou stranou rolnické demokracie. Tento argument nepostačuje dokonce ani k tomu, abychom ve volbách vůbec nějak omezovali třídní samostatnost proletariátu, nemluvě už o odmítání této samostatnosti.

Abychom se přiblížili k vyřešení našeho úkolu, musíme se nejdříve podívat, jaké je základní rozeskupení stran ve volbách do druhé dумы, a za druhé si musíme ozřejmit zvláštnosti daného volebního systému.

Volební úmluvy se obvykle uzavírají mezi stranami. Které hlavní typy stran se vlastně volebního boje zúčastní? Černosotňovci se nepochybně sjednotí ještě pevněji než ve volbách do první dумы. Okťabristé a stoupenci Strany pokojné obnovy se buď přidají k nim, nebo ke kadetům, nebo budou (nejspíše) kolísat mezi černosotňovci a kadety. V každém případě je naprosto chybné považovat okťabristy za „stranu středu“ (jak to dělá Martov v nové brožuře Politické strany v Rusku^[161]): ve *skutečném* boji, jenž musí s konečnou platností rozhodnout o výsledku naší revoluce, tvoří *střed kadeti*. Kadeti jsou organizovaná strana, která je úspěchem ve volbách do první dумы tak opojená, že jde do voleb samostatně. Avšak co se týče kázně, nepatří tato strana k přísným, a co se týče její semknutosti, není z nejpevnějších. Levicoví kadeti jsou nespokojeni s porážkou v Helsingforsu⁶² a reptají. Někteří z nich (nedávno pan Alexinskij v Moskvě) přecházejí k enesům. V první dumě se vyskytovali i takoví „výjimečně vzácní“ kadeti, kteří dokonce podepsali i návrh třiatřiceti na zrušení veškerého soukromého vlastnictví půdy (Badamšin, Zubčenko, Ložkin). Je tu tedy určitá naděje, že se podaří od tohoto „středu“ odštěpit alespoň nepatrnou část ve prospěch levice. Kadeti si jsou velmi dobře vědomi toho, že jejich pozice mezi lidovými masami není pevná (nedávno to musel přiznat i kadetský list *Tovarišč*⁶³), a byli by ochotni uzavírat bloky s levicí. Ne nadarmo poskytovaly kadetské noviny s radostným dojetím své sloupce sociálním demokratům Martovovi a Čerevaninovi k úvahám o blocích sociálních demokratů s kadety. My samozřejmě nikdy nezapomeneme masám ve volební kampani vysvětlit, že

kadeti nesplnili v první dumě své sliby, že dělali potíže trudovíkům, že si hráli na ústavu atd. atd., a že dokonce zamlčovali čtveřici požadavků⁶⁴, navrhovali zotročující zákony aj.

Následují trudovici. Strany tohoto typu, tj. maloburžoazní a převážně rolnické, se dělí na *bezpartijní* Trudovickou skupinu (jež měla nedávno sjezd), enesy a esery (Polská socialistická strana apod. jsou víceméně něco na způsob eserů). Poněkud důslednějšími a rozhodnějšími revolucionáři a republikány jsou pouze socialisté-revolucionáři. Lidoví socialisté jsou mnohem horší oportunisté než naši menševici, přísně vzato jsou napůl kadeti. Bezpartijní Trudovická skupina má snad mezi rolnictvem větší vliv než esei i enesi, ale je těžké zjistit, nakolik je její demokratismus důsledný, třebaže jsou její přívrženci nepochybně mnohem levější než kadeti a patří zřejmě k revoluční demokracii.

Sociální demokracie je jediná strana, která bude ve volbách přes všechny neshody vystupovat do všech důsledků ukázněně, která má zcela vyhraněnou a přísně třídní základnu a která sjednotila všechny sociálně demokratické strany všech národů Ruska.

Jak však uzavírat společný blok s trudoviky, má-li tento typ stran takové *složení*, jak jsme vylíčili? Kdo se zaručí za *bezpartijní* trudoviky? Cožpak strana může uzavřít blok s bezpartijními? Jak máme vědět, zda se pánové Alexinští zítra nevrátí od lidových socialistů zpět ke kadetům?

Je jasné, že *není možná* dohoda s trudoviky jako s *opravdovou* stranou. Je jasné, že nemůžeme v žádném případě pomáhat sjednocení oportunistů z řad lidových socialistů a revolučních socialistů-revolucionářů, ale že je musíme oddělovat a stavět do protikladu. Je jasné, že existuje-li bezpartijní Trudovická skupina, je pro nás ve všech směrech výhodnější úplná samostatnost, abychom na ně mohli působit v nesmlouvavě revolučním duchu, než svazovat si ruce a zastírat rozdíly mezi monarchisty a republikány

atd. Takové zastírání je pro sociální demokraty *absolutně nepřijatelné*; už jen z tohoto důvodu je třeba bezpodmínečně odmítnout bloky, spojuje-li *existující* seskupení stran bezpartijní trudovíky, lidové socialisty a socialisty-revolucionáře.

Lze je opravdu spojovat a opravdu se spojují? Spojovat je lze určitě, protože mají jednu maloburžoazní třídní základnu. Spojovali se fakticky v první dumě, i v novinách z říjnového období, i v novinách z období, kdy fungovala дума, i při hlasování mezi studentstvem (si licet parva componere magnis — je-li dovoleno srovnávat malé s velkým). Je to vskutku nenápadný, avšak v souvislosti s jinými okolnostmi charakteristický symptom, že se při hlasování „autonomního“ studentstva často střetávaly tři kandidátky: kadetů, bloku trudovíků, enesů, eserů a Polské socialistické strany, a konečně sociálních demokratů.

Z hlediska proletariátu je ze všeho nejdůležitější zřetelné třídní seskupení stran a ve srovnání s pokusy o uzavření dohody mezi stranou a bezpartijními je zřejmě výhodné samostatné působení na bezpartijní trudovíky (nebo na trudovíky kolísající mezi enesy a esery). Fakta o *stranách* vedou mimoděk k tomuto závěru: rozhodně žádné dohody v nižším stadiu, při agitaci mezi masami; ve vyšších stadiích soustředit veškeré úsilí na to, abychom při novém rozdělování míst porazili kadety pomocí dílčí dohody sociálních demokratů s trudovíky a lidové socialisty pomocí dílčí dohody sociálních demokratů s esery.

Někdo nám namítne: zatímco vy, nepolepšitelní bolševičtí utopisté, sníte o tom, jak porazit kadety, všechny vás porazí černosotňovci, protože *roztříštíte hlasy!* Sociální demokraté, trudovíci a kadeti by společně určitě porazili černosotňovce na hlavu, ale bude-li jednat každý na svou pěst, můžete dopomoci společnému nepříteli k snadnému vítězství. Dejme tomu, že černí budou mít 26 hlasů ze sta, trudovíci a kadeti po 25 a sociální demokraté 24. Nebude-li tu blok sociálních demokratů, trudovíků a kadetů, bude zvolen černosotňovec.

Tato námitka se často bere vážně, takže je třeba pečlivě ji rozebrat. Abychom ji rozebrali, musíme prozkoumat *daný*, tj. nynější volební systém v Rusku.

IV

Volby do dumy nejsou u nás přímé, nýbrž několikastupňové. V několikastupňových volbách je tříštění hlasů nebezpečné jen na nejnižším stupni. Jenom tehdy, jdou-li k volbám voliči v prvním kole, nevíme, jak se rozdělí hlasy, jedině při agitaci mezi masami jednáme „naslepo“. Ve vyšších stadiích, při volbách prostřednictvím volitelů, je rozhodující bitva už dobojována a zbývá jen rozdělit místa podle dílčích dohod mezi stranami, *jež znají* přesný počet svých kandidátů i svých hlasů.

Nejnižší stupeň voleb představuje ve městech volba volitelů, na vesnicích volba zástupců deseti usedlostí a v dělnické kurii volba zmocněnců.

Ve městech předstupujeme v každé volební jednotce (okrsek apod.) před velké množství voličů. Nesporně tu existuje nebezpečí, že se budou hlasy tříštit. A rovněž je nesporné, že leckde ve městech mohou černosotňovští volitelé projít *výlučně* proto, že tam neexistuje „blok levice“, výlučně proto, že sociální demokraté například získají část hlasů na úkor kadetů. Máme dosud v živé paměti, že Gučkov dostal v Moskvě kolem 900 hlasů a kadeti asi 1400. Stačilo by, aby sociální demokrat získal 501 kadetských hlasů, a Gučkov by byl zvítězil. A není pochyby, že maloměstská veřejnost postřehne tento nepřilíš složitý mechanismus, bude se bát tříštění hlasů, a bude už kvůli tomu ochotna hlasovat i pro toho nejunírnějšího kandidáta z řad opozice. Vyjde z toho něco, čemu se v Anglii říká „trojúhelníkovité“ volby, kdy se městská maloburžoazie bojí hlasovat pro socialistu, aby nepřipravila o hlasy liberála a neumožnila tím vítězství konzervativci.

Jaký prostředek může odvrátit toto nebezpečí? Pouze jediný: úmluvy v nejnižším stadiu, tj. *společná kandidátka* volitelů, pro niž jsou kandidáti jednotlivých stran vybráni v takovém počtu, jak to stanoví úmluva mezi stranami, uzavřená *ještě před bojem*. Všechny strany zúčastněné na úmluvě pak vyzývají všechny voliče, aby hlasovali jediné pro tuto společnou kandidátku.

Rozebereme si důvody pro a proti použití této metody.

Důvody pro: agitaci lze provádět v přísně stranickém duchu. Ať sociální demokraté kritizují kadety před masami podle libosti, ať však nezapomenou dodat: přesto jsou lepší než černosotňovci a my jsme se s nimi domluvili na společné kandidátce.

Důvody proti: společná kandidátka bude v příkrém rozporu s celou samostatnou, třídní politikou sociální demokracie. Tím, že masám doporučujeme společnou kandidátku kadetů a sociálních demokratů, vnášíme nutně obrovský zmatek do rozdělení podle třídního a politického hlediska. Podrýváme zásadní a celkový revoluční význam naší kampaně jen proto, abychom získali v dumě místečko pro liberála! Podřizujeme třídní politiku parlamentarismu, místo abychom podřizovali parlamentarismus třídní politice. Zbavujeme se možnosti zvážit *své* síly. Ztrácíme to, co je dlouhodobým a trvalým přínosem všech voleb: rozvoj uvědomělosti a semknutosti socialistického proletariátu. Získáváme to, co je nestálé, relativní a nespolehlivé: převahu kadeta nad oktábristou.

A kvůli čemu ohrožujeme soustavnou práci zaměřenou na socialistickou výchovu? Kvůli nebezpečí černosotňovských kandidatur? Ale všechna města v Rusku obsadí v dumě z 524 poslaneckých míst pouze 35 (Petrohrad 6, Moskva 4, Varšava a Taškent po dvou a ostatních 21 měst po jednom). To znamená, že města sama o sobě nemohou charakter dumy v žádném případě nijak podstatně změnit. A navíc: přece se nelze omezit jen na formální argument, že tu je aritmetická možnost tříštění hlasů. Je třeba zvážit,

jak dalece je to pravděpodobné politicky. A taková úvaha ukazuje, že černosotňovci měli jen nepatrnou menšinu dokonce i ve volbách do první dумы a že případy jako ten výše uvedený „s Gučkovem“ jsou výjimkou. Podle údajů listu Věstník k.-d. partii⁶⁵ (1906, 19. IV., č. 7) bylo ve 20 městech, jež vyslala do dумы 28 poslanců, ze 1761 volitelů 1468 konstitučních demokratů, 32 progresistů a 25 bezpartijních. Oktabristů bylo 128, příslušníků Obchodní a průmyslové strany a pravičáků 76, tj. celkem 236 pravičáků, méně než 15 %. V 10 městech neprošel *ani jeden* volitel z řad pravice, ve 3 městech měla pravice nanejvýš 10 volitelů (z 80). Je tedy rozumné zřít se boje za své, třídní kandidatury z přehnaného strachu před černosotňovci? Neprohřeší se taková politika nejen nepevností zásad, ale také krátkozrakostí dokonce i z úzce praktického hlediska?

A co blok s trudoviky proti kadetům? — může nám někdo namítnout. Už jsme však poukázali na ony zvláštnosti stranických poměrů v táboře trudoviků, které činí takový blok nežádoucí a *neučelný*. Ve městech, kde je dělnické obyvatelstvo nejvíce soustředěno, se nikdy nesmíme zřít, *není-li to krajně nutné*, naprosto samostatných sociálně demokratických kandidatur. A taková krajní nutnost tu není. Bude-li kadetů nebo trudoviků (zejména typu lidových socialistů!) o trochu méně či více, nemá to hlubší politický význam, neboť sama дума je v nejlepší případě schopna sehrát jen podružnou, druhořadou úlohu. Pokud jde o výsledky voleb do dумы, má politicky rozhodující význam rolnictvo, guberniální shromáždění volitelů, a nikoli města.* V guberniálních shromážděních volitelů uplat-

* Malá města mají ovšem také vliv na složení guberniálních volebních shromáždění prostřednictvím městských sjezdů. I zde měli naprostou převahu kadeti a progresisté, např. z 571 volitelů zvolených na městských sjezdech bylo 424 kadetů a progresistů a 147 pravičáků (Věstník k.-d. p., č. 5, 28. III. 1906). Mezi jednotlivými městy jsou ovšem velké výkyvy. Za takové situace by se nám ve velmi mnoha pří-

níme náš společný politický svazek s trudoviky proti kadetům bez jakéhokoli porušování přísné zásadovosti mnohem lépe a správněji než v nižším stadiu voleb na vesnici. A nyní tedy přejdeme k volbám na vesnicích.

V

Jak známo, v některých velkých městech odstranila organizovanost v politických stranách jeden z volebních stupňů. Podle zákona byly volby dvoustupňové. Ve skutečnosti to však dopadlo někdy tak, že to byly volby přímé nebo téměř přímé, neboť voliči měli jasno o charakteru soupeřících stran a v jednotlivých případech znali dokonce i *osoby*, které hodlá určitá strana prosadit do dumy. Naopak na vesnicích je stupňů tolik, voliči žijí tak roztroušeně a překážky bránící otevřenému vystoupení stran jsou tak obrovské, že volby do první dumy probíhaly a do druhé budou probíhat v mimořádném „utajení“. Jinak řečeno: stranická agitace tu bude velmi často, ba dokonce ve většině případů, mluvit o stranách vůbec, a z obav před policií *záměrně* mlčet o osobách. Radikální a revoluční rolníci (a nejen rolníci) se budou úmyslně krýt svou bezpartijností. Při volbách každého zástupce deseti usedlostí rozhoduje znalost člověka, zda se těší osobní důvěře a zda vzbudí sympatie pro *své* projevy v sociálně demokratickém duchu. Sociálních demokratů opírajících se o *místní* stranickou organizaci budeme tady mít mizivý počet. Avšak sociálních demokratů, kteří si získávají sympatie místního venkovského obyvatelstva, se může objevit mnohem víc, než bychom mohli před-

padech pravděpodobně podařilo utkat se s kadety na svou pěst, aniž bychom se obávali, že může dojít k tříštění hlasů, a aniž bychom se vážali na některé jiné strany, než je strana sociálně demokratická. Žádný sociální demokrat pravděpodobně nezačne vážně mluvit o blocích v nižším stadiu voleb. Pro práci mezi dělnictvem je úplná samostatnost sociálních demokratů nezbytná.

pokládat podle údajů o základních buňkách naší strany.

Maloburžoazní romantici jako lidoví socialisté, kteří v našich poměrech blouzní o legální socialistické straně, nechápou, že důvěru a sympatie vůči konspirativní straně posiluje její důsledně a nekompromisně bojový duch a současně i nepolapitelnost její organizace, jež nepůsobí na masy zdaleka jen prostřednictvím členů strany. Skutečně revoluční strana, zocelená v ohni boje, která už přivykla takovým, jako je pan Plevé, a nedá se vyvést z míry žádnými přísnými opatřeními pánů Stolypinů, může v občanské válce prokázat, že je schopna ovlivnit masy v širším měřítku než některá legální strana, která je schopná dát se „s naivností holobrádků“ „přísně ústavní cestou“.

Sociální demokraté, kteří jsou ve straně, i sociální demokraté, kteří ve straně nejsou, budou mít při volbách zástupců pro každých deset usedlostí a zmocněnců hodně vyhlídek na úspěch. Pro úspěch v těchto stadiích voleb na vesnici nebude vůbec důležitý blok s trudoviky nebo společná kandidátka. Jednak tu jsou příliš malé volební jednotky a jednak tu bude velice málo trudoviků, kteří by byli opravdu organizovaní ve straně nebo jejichž činnost by nesla alespoň nějaké stopy organizovanosti. Závazná organizovanost sociálních demokratů ve straně, jejich bezpodmínečná podřízenost straně, která dokázala pracovat dlouhá léta v ilegalitě a rozrostla se přitom na 100 000 až 150 000 členů všech národů a národností, která jako jedna složka krajní levice založila v první dumě dokonce stranickou frakci, tato organizovanost ve straně bude významným doporučením a zárukou v očích všech, kdo se nebojí rozhodného boje, naopak si ho z celé duše přejí, a přitom však nedůvěřují zcela svým vlastním silám, bojí se chopit iniciativy, bojí se otevřeně vystoupit. Tuto výhodu vyplývající z přísné „ilegální“ organizovanosti ve straně musíme všemožně využívat, a naprosto nemáme v úmyslu sebe méně jí oslabovat nějakým trvalým blokem. Naším jediným také stranicky organizovaným a také nesmlouvavě revolučním

konkurentem by tu mohli být pouze esei. Avšak blok s nimi by byl v *prvním* stadiu voleb na vesnici možný jen jako výjimka: abychom se o tom přesvědčili, stačí představit si reálně a konkrétně podmínky voleb na vesnici.* Pokud si budou bezpartijní revoluční rolníci počínat tak, že se záměrně nepřidají výlučně k žádné straně, potud bude pro nás po všech stránkách výhodnější působit na ně v tom smyslu, jak je to pro nás žádoucí, ve smyslu přísné stranickosti. Bezpartijnost svazku či agitace nemůže organizovanému sociálnímu demokratovi vadit, protože revoluční rolníci ho nikdy nebudou chtít vyloučit, a účast v bezpartijním revolučním svazku mu rezoluce sjednocovacího sjezdu o podpoře rolnického hnutí přímo dovoluje. I když si tedy zachováváme svou příslušnost ke straně, i když ji důsledně hájíme a budeme z ní mít co největší morální i politický prospěch, můžeme se současně plně přizpůsobit práci v bezpartijním prostředí revolučního rolnictva, v bezpartijních revolučních svazech, kroužcích a shromážděních, práci pomocí styků s bezpartijními revolucionáři atd. Místo bloku s esery majícími organizačně podchycenu jen zcela nepatrnou část revolučního rolnictva, jenž omezuje a svazuje naši přísně chápanou příslušnost ke straně, využijeme ještě ve větším měřítku a ještě neomezeněji jak naše stranické pozice, tak i všechny výhody práce mezi bezpartijními „trudoviky“.

Z toho vyplývá, že v nižších stadiích volební kampaně na vesnicích, tj. ve volbách zástupců pro každých deset usedlostí a zmocněnců (volby zmocněnců budou zřejmě někdy mít ve skutečnosti význam *prvního* stadia voleb), nepotřebujeme *žádné* volební úmluvy. Politicky vyhraněných lidí, kteří by se hodili za kandidáty na funkci zástupce

* Není samozřejmě náhodou, že v *první* dumě se esei vůbec nezmožili na to, aby vystoupili jako strana, spíše se na to nezmožili, než že by se jim nechtělo. Esei v dumě stejně jako esei na univerzitě měli dojem, že je výhodnější schovat se za *bezpartijní* trudoviky nebo uzavírat s nimi bloky.

deseti usedlostí nebo zmocněnce, je tak nepatrné procento, že sociální demokraté, kteří si získali mezi rolníky důvěru a úctu (a bez této podmínky není nějaká vážná kandidatura vůbec myslitelná), mají všechny vyhlídky, že se téměř *v šichni do jednoho* dostanou mezi zástupce deseti usedlostí a zmocněnce, aniž k tomu potřebují nějaké dohody s jinými stranami.

Avšak ve shromáždění zmocněnců se už bude možno opírat o přesné výsledky volebních bojů prvního kola, jež už předem rozhodly o celých volbách. Tady jsou možné a nezbytné... samozřejmě nikoli bloky, nikoli těsné nebo trvalé dohody, avšak dílčí úmluvy o rozdělení míst. Zde, a ještě více na shromážděních volitelů pro volby poslanců do dumy, musíme s trudovíky porazit kadety, spolu s esery porazit enesy atd.

VI

Rozbor platného volebního systému tedy ukazuje, že bloky v nižších stadiích voleb jsou zvláště nežádoucí ve městech a že nejsou nezbytné. Na vesnicích jsou bloky v nižších stadiích (tj. při volbách zástupců deseti usedlostí a zmocněnců) nežádoucí a naprosto nepotřebné. Rozhodující politický význam mají újezdní shromáždění zmocněnců a guberniální shromáždění volitelů. Zde, tj. ve vyšších stadiích, jsou dílčí úmluvy nezbytné a možné, aniž by se tím nežádoucím způsobem narušovala příslušnost ke straně, neboť boj před očima mas je skončen, není k tomu nikterak zapotřebí hájit před lidem přímo či nepřímou (ba ani jen připouštět) bezpartijnost, nehrozí tu sebemenší nebezpečí, že by se sebemeně zatemnila přísně třídní samostatná politika proletariátu.*

* Stojí za povšimnutí, že v praxi mezinárodní sociální demokracie existují zkušenosti s rozlišováním úmluv v nižším a ve vyšších stadiích. Ve Francii jsou volby do senátu dvoustupňové: voliči volí volitele za

Podívejme se, jak budou vypadat tyto dílčí volební úmluvy ve vyšších stadiích nejprve z formální, takřkajíc matematické stránky.

Vezměme přibližné procentní poměry, tj. rozdělení volitelů (a zmocněnců, jak se pak rozumí v celém dalším výkladu) podle stran v každé stovce volitelů. K vítězství ve shromáždění volitelů je třeba, aby měl určitý kandidát minimálně 51 hlasů ze 100. Z toho vyplývá obecné pravidlo pro taktiku sociálně demokratických volitelů: je třeba snažit se získat takový počet buržoazně demokratických volitelů, kteří mají nejbližší k sociální demokracii nebo kteří si nejvíce zaslужují podporu, abychom společně s nimi porazili ostatní a prosadili tedy zčásti sociálně demokratické volitele a zčásti *ty nejlepší* z buržoazně demokratických volitelů.*

Znáznorněme si toto pravidlo jednoduchými příklady. Dejme tomu, že ze 100 volitelů je 49 černosotňovců, 40 kadetů a 11 sociálních demokratů. Mají-li sociální demokraté a kadeti v plném rozsahu prosadit společnou kandidátku poslanců dumy, je samozřejmě nezbytné, aby na základě proporcionálního rozdělení míst v dumě podle počtu volitelů uzavřeli dílčí úmluvu (tj. v daném případě by pětinu mandátů do dumy za celou gubernii, dejme tomu dva

departementy (gubernie) a ti pak volí senátory. Revoluční francouzští sociální demokraté, guesdovci⁶⁶, nikdy v nižším stadiu nepřistupovali na žádné dohody, žádné společné kandidátky, ale připouštěli dílčí úmluvy ve vyšším stadiu, tj. pro rozdělení míst ve shromážděních volitelů za departementy. Oportunisté a jaurěsovci⁶⁷ přistupovali na úmluvy i v nižším stadiu.

* Pro jednoduchost předpokládáme, že jsou volitelé rozdělení čistě a výlučně podle stran. Ve skutečnosti se ovšem vyskytne i hodně bezpartijních volitelů. Potom je úkolem sociálně demokratického volitele, aby si co nejlépe ujasnil politický profil všech, zejména pak buržoazně demokratických volitelů, a aby uměl sjednotit „levicovou většinu“ složenou ze sociálních demokratů a těch buržoazních kandidátů, kteří sociální demokracii nejlépe vyhovují. O hlavních znacích pro rozlišování stranických tendencí budeme hovořit dále.

z deseti, dostali sociální demokraté a čtyři pětiny, osm z deseti, konstituční demokraté). Bude-li 49 kadetů, 40 trudoviků a 11 sociálních demokratů, musíme se snažit o úmluvu s trudoviky, abychom porazili kadety a získali pětinu mandátů pro sebe a čtyři pětiny pro trudoviky. V takovém případě bychom měli skvělou možnost ověřit si, jak dalece je demokratismus trudoviků důsledný a rozhodný: zda budou ochotni zcela se odvrátit od kadetů a společně s voliteli dělnické strany je porazit, nebo zda se jim bude chtít „zachránit“ některého kadeta, nebo zda budou dokonce chtít uzavřít blok nikoli se sociálními demokraty, nýbrž s kadety. A tady budeme moci a budeme muset dokázat v praxi a ukázat všemu lidu, jak dalece tihnou ti či oni maloburžoové k monarchistické buržoazii nebo k revolučnímu proletariátu.

V posledním příkladě je už pro trudoviky podle přibližného odhadu výhodnější uzavřít blok se sociálními demokraty než s kadety, protože takto získají $\frac{4}{5}$ celkového počtu mandátů, kdežto v druhém případě jen $\frac{4}{9}$. Ještě zajímavější by byl proto opačný případ: 11 kadetů, 40 trudoviků a 49 sociálních demokratů. V takovém případě by přibližný odhad podněcoval trudoviky k bloku s kadety: „My“ tím snad získáme více míst v dumě pro sebe. Principiální věrnost demokratismu a opravdovým zájmům pracujících mas by však bezpodmínečně vyžadovala blok se sociálními demokraty, třebaže by proto bylo nutné obětovat několik míst v dumě. Zástupci proletariátu musí pozorně sledovat takovéto příklady a vysvětlovat volitelům i všemu lidu (výsledky úmluv ve shromážděních zmocněnců a volitelů je třeba publikovat, aby vešly ve všeobecnou známost) *zásadní* význam této volební matematiky.

V posledním příkladu pak vidíme případ, kdy jak přibližný odhad, tak zásadní důvody nutí sociální demokraty k tomu, aby trudoviky rozdělili. Jsou-li mezi nimi dejme tomu dva členové eserské strany, musíme vynaložit veškeré úsilí, abychom je získali na svou stranu a porazili 51 hlasy

všechny kadety a všechny ostatní *méně revoluční* trudoviky. Jsou-li mezi trudoviky 2 eseři a 38 lidových socialistů, naskytla by se nám tím možnost prověřit, jak jsou eseři oddáni zájmům demokratismu i zájmům pracujících mas: pro stoupence republiky a demokracie, řekli bychom, proti enesům, kteří připouštějí monarchii, pro konfiskaci statkářské půdy a proti enesům, kteří připouštějí výkup, pro stoupence ozbrojení všeho lidu a proti enesům, kteří připouštějí pravidelnou armádu. A podívali bychom se, komu dají eseři přednost, zda sociálkadetům*, nebo sociálním demokratům.

Přiblížili jsme se takto k zásadově politické stránce a významu této volební matematiky. Zde je naší povinností postavit proti honbě za poslaneckými místy zcela nekompromisní a důslednou obhajobu stanoviska socialistického proletariátu a zájmů úplného vítězství naší buržoazně demokratické revoluce. Naši sociálně demokratičtí zmocněnci a volitelé nesmějí v žádném případě a pod žádnou záminkou zamlčovat naše *socialistické* cíle, naše důsledně třídní hledisko *proletářské* strany. Avšak k tomu, abychom ukázali avantgardní úlohu proletariátu v *současné* revoluci, nestačí pouze opakovat slovo „třídní“. Abychom dokázali pokrokovou úlohu proletariátu, nestačí vyložit naše socialistické učení a obecnou teorii marxismu. K tomu je ještě třeba umět *fakticky* ukázat při rozboru palčivých otázek *současné* revoluce, že členové dělnické strany hájí zájmy *této* revoluce a zájmy jejího *úplného* vítězství ze všech nejdůsledněji, nejrozhodněji a nejobratněji. To není snadný úkol a připravovat se k němu je základní a hlavní povinností každého sociálního demokrata, jenž jde do volební kampaně.

Rozlišování stran a názorových odstínů mezi stranami

* Tak nazval enesy sborník Uvědomělé Rusko^[314]⁶⁸. Mimochodem. První a druhý sešit tohoto sborníku nám způsobil opravdu radost. Pánové Černov, Vadimov aj. *skvěle* potírají Pešechonova a i Tag-ina. Zvláště dobré je vyvrácení Tag-ina z hlediska teorie zbožní výroby, jež se dostává přes kapitalismus k socialismu.

na shromážděních zmocněnců a volitelů (a rovněž v celé volební kampani, což se rozumí samo sebou) bude malým, nikoli však neúčinným praktickým činem. Na tomto činu ostatně život prověří mnohé sporné otázky, které vzrušují sociálně demokratickou dělnickou stranu. Její pravé křídlo, počínaje krajními oportunisty z listu Naše dělo a konče umírněnými oportunisty z listu Social-demokrat, všemožně stírá a zkresluje rozdíl mezi trudoviky a kadety a nepozoruje zřejmě ani nový, velmi závažný jev: že se trudovici dělí na enesy, esery a na ty, kteří se k jednomu či druhým přiklání. Konečně už historie první dумы a jejího rozeznání poskytla dokumentární materiál, jenž si bezpodmínečně vyžaduje rozlišovat mezi kadety a trudoviky a jenž dokazuje, že demokratismus trudoviků je důslednější a rozhodnější. Volební kampaň před svoláním druhé dумы to musí dokázat a ukázat ještě názorněji, přesněji, úplněji a ve větším rozsahu. Jak jsme se snažili ukázat na příkladech, volební kampaň *sama naučí* sociální demokraty správně *rozlišovat* jednotlivé buržoazně demokratické strany a fakticky vyvrátí onen hluboce chybný názor, který považuje kadety za hlavní nebo alespoň za nejserióznější reprezentanty celé naší buržoazní demokracie, nebo, lépe řečeno, se ho zbaví.

Připomeňme ještě, že ve volební kampani, a zejména při uzavírání volebních dohod ve vyšších stadiích, musí sociální demokraté umět hovořit prostě a jasně, jazykem, kterému masy rozumějí, musí rozhodně odhodit těžkou výzbroj komplikovaných termínů, cizích slov, nabílovaných, zformulovaných, avšak masám ještě nepochopitelných a neznámých hesel, definicí a závěrů. Je třeba umět *vyložit* otázky socialismu i otázky nynější ruské revoluce bez frází, bez exklamací, s fakty a čísly v rukou.

Přitom se automaticky vynoří dvě základní otázky této revoluce: otázka svobody a otázka půdy. Na tyto stěžejní otázky, jež vzrušují nejširší masy, musíme soustředit jak čistě socialistickou propagandu — rozdíl mezi stanoviskem

drobného hospodáře a stanoviskem proletariátu — tak i rozlišování stran, jež bojují o vliv na lid. Černosotňovci včetně oktábristů jsou proti svobodě, proti předání půdy lidu. Chtějí revoluci *zastavit násilím*, úplatky a podvodem. Rovněž liberálně monarchistická buržoazie, kadeti, se snaží *zastavit* revoluci řadou ústupků. *Nechce* dát lidu ani veškerou svobodu, ani veškerou půdu. Chce *zachovat* statkářské vlastnictví půdy pomocí výkupu a místních pozemkových výborů bez všeobecného, rovného a přímého volebního práva s tajným hlasováním. Trudovici — tj. maloburžoazie, zejména venkovská — chtějí získat veškerou půdu a svobodu, ale jdou za tímto cílem nejistě, neuvědoměle, bez pevného přesvědčení, neboť kolísají mezi oportunistem sociálkadetů (lidových socialistů), kteří schvalují hegemonii liberální buržoazie vůči rolnictvu a povyšují ji na teorii, a mezi utopickou představou o vyrovnání, zdánlivě možném při zbožní výrobě. Sociální demokracie musí důsledně zastávat proletářské stanovisko a očisťovat *revoluční* uvědomění rolnictva od enesovského oportunismu i od utopismu, který zastírá skutečně naléhavé úkoly *současné* revoluce. A jenom tehdy, dosáhne-li revoluce *úplného* vítězství, může dělnická třída stejně jako všechen lid *přistoupit náležitě*, rychle, odvážně, svobodně a v širokém měřítku k řešení hlavního úkolu všeho civilizovaného lidstva: k osvobození práce z járna kapitálu.

Ve volební kampani i při uzavírání dílčích úmluv mezi stranami se budeme pozorně zabývat také *prostředky* boje. Budeme vysvětlovat, co je ústavodárné shromáždění a proč se ho kadeti bojí. Otázkeme se liberálních buržoů, kadetů, jaká opatření hodlají hájit a *samostatně realizovat*, aby nikdo nemohl zacházet se zástupci lidu tak, jako „se zacházelo“ s poslanci „prvního sledu“. Upozorníme kadety a vysvětlíme co nejširším masám, jak hanebně zrádovský postoj zaujali vůči říjnovým a *prosincovým* formám boje v minulém roce. Budeme se ptát opravdu všech kandidátů, hodlají-li veškerou svou činnost v dumě plně *podřídit* zájmům boje

mimo dumu, zájmům širokého lidového hnutí za půdu a za svobodu. Musíme využít volební kampaň k *organizování revoluce*, tj. k organizování proletariátu a *skutečně* revolučních sil buržoazní demokracie.

To je *pozitivní* obsah, který se musíme snažit vnést do celé volební kampaně a zejména do uzavírání dílčích úmluv s ostatními stranami.

V I I

Můžeme tedy shrnout.

Výchozím bodem celkové volební taktiky sociální demokracie musí být úplná samostatnost třídní strany revolučního proletariátu.

Ústupky od této obecné zásady jsou možné jen v případě krajní nezbytnosti a za zvlášť omezujících podmínek.

Zvláštnosti ruského volebního systému a politických skupin mezi absolutní většinou obyvatelstva, rolnictvem, si tuto krajní nezbytnost v nižších stadiích volební kampaně, tj. při volbách volitelů ve velkých městech a zástupců pro každých deset usedlostí a zmocněnců na vesnicích, nevynucují. Ve velkých městech to není nezbytně nutné, protože tu důležitost voleb *vůbec* nespočívá v počtu poslanců do dumy, ale v tom, jak sociální demokracie předstoupí před nejširší, nejvíce zkoncentrované a svým postavením „nejvíce sociálně demokratické“ vrstvy obyvatelstva.

Politická nevypělost mas na vesnicích, jejich politická neorganizovanost, roztržštěnost, malá hustota obyvatelstva a vnější podmínky voleb způsobují, že se tu výrazně rozvíjejí nestranické (a revoluční nestranické) organizace, svazy, kroužky, shromáždění, názory a snahy. V takových podmínkách není vůbec zapotřebí uzavírat v nižších stadiích bloky. Nejdůslednější stranickost sociálních demokratů je v každém ohledu nejsprávnější a nejúčelnější.

Obecná teze o nezbytnosti svazku proletariátu a revo-

lučního rolnictva tedy vede k uznávání nezbytnosti pouze dílčích úmluv (podle vzoru: s trudoviky proti kadetům) ve vyšších stadiích volebního systému, tj. ve shromážděných zmocněnců a volitelů. Pro totéž řešení mluví i zvláštnosti politické diferenciacie mezi trudoviky.

Sociální demokraté musí ve všech těchto dílčích úmluvách přísně rozlišovat buržoazně demokratické strany a názorové odstíny mezi nimi podle stupně důslednosti a rozhodnosti jejich demokratismu.

Ideově politickým obsahem volební kampaně i dílčích úmluv bude vysvětlování socialistického učení a samostatných hesel sociální demokracie v současné revoluci, jak pokud jde o její úkoly, tak i v otázce cest a prostředků, jak tyto úkoly realizovat.

Tato brožura byla napsána dříve, než vyšlo páté číslo listu Social-demokrat. Až do tohoto čísla mohla naše strana zcela oprávněně doufat, že ÚV naší strany rozhodně neschvaluje úmluvy s buržoazními stranami v prvním stadiu, neboť jsou pro socialisty nepřijatelné. Museli jsme si to myslet, neboť tak vlivný menševik jako soudruh L. Martov se rozhodně vyslovil proti *všem* úmluvám v prvním stadiu, vyslovil se k nim nejen v listu Tovarišč, nýbrž i v (Martovově) dopise o přípravě k volební kampani, který rozeslal ústřední výbor organizacím.

Nyní se ukázalo, že náš ústřední výbor jde ve šlépějích Čerevanina nebo že přinejmenším zakolísal. Úvodník 5. čísla listu Social-demokrat bloky *v prvním stadiu připouští*, a dokonce ani přesně neříká, s kterými buržoazními stranami! Dnešní (z 31. října) dopis Plechanova, jenž přesídlil do kadetského listu Tovarišč, aby mohl obhajovat blok s kadety, ukazuje všem, pod čím vlivem ÚV zakolísal. Plechanov se tváří podle svého obyčeje jako orákulum; slavnostně pronáší nejbanálnější obecné řeči; vůbec se nezmiňuje o třídních úkolech socialistického proletariátu (dost možná

ze zdvořilosti k buržoaznímu listu, který mu poskytl přístřeší) a dokonce se ani nepokouší dotknout se konkrétních údajů a argumentů.

Bude snad toto „okřiknutí“ ze Ženevy stačit, aby ústřední výbor klesl od Martova... k Čerevaninovi?

Anebo usnesení sjednocovacího sjezdu o zákazu jakýchkoli dohod s buržoazními stranami zmaří sjezdem zvolený ústřední výbor?

Jednotně prováděná volební kampaň sociálních demokratů je vystavena obrovskému nebezpečí.

Socialistickou dělnickou stranu ohrožují úmluvy s buržoazními stranami v prvním stadiu, rozkládají ji a jsou zhoubou třídní samostatnosti proletariátu.

Ať se všichni revoluční sociální demokraté spojí a vyhlásí nelítostný boj oportunistickému zmatku a tápání!

*DRUHÁ KONFERENCE SDDSR
(„PRVNÍ CELORUSKÁ“)⁶⁹*

3. -7. (16.-20.) LISTOPADU 1906

*Odlišný názor otištěn
23. listopadu 1906
v listu Proletarij, č. 8*

*Referáty a projevy otištěny
poprvé podle protokolárního
záznamu*

*Odlišný názor otištěn podle
listu Proletarij*

REFERÁT

O VOLEBNÍ KAMPANI DO II. STÁTNÍ DUMY

4. (17.) LISTOPADU

Rezoluce petrohradského a moskevského výboru,
polské sociální demokracie a Lotyšů⁷⁰

1. Do boje v rámci dumy jsme se museli pustit jen vinou zrádcovské buržoazie.

2. Při volební kampani je třeba vycházet z protikladnosti revolučního a „pokojného“ boje, ukázat, jak je v osvobozeneckém hnutí nebezpečná hegemonie kadetů. Z toho vyplývá otázka, zda je přípustný blok s kadety (úmluva v prvním stadiu).

3. V prvním stupni musí sociální demokracie vystupovat obvykle samostatně; úmluvy se stranami, jež uznávají ústavodárné shromáždění, ozbrojené povstání aj., jsou v prvním stadiu pouze výjimkou; v druhém stadiu mají technický charakter, slouží jen k poměrnému rozdělení mandátů. Není nic nebezpečnějšího než říkat masám: hlasujte s námi pro kompromisníky. Kruševan není nebezpečný proto, že sedí v dumě, ale proto, že je částí černošotňovské organizace, jež podporuje vládu. Kvůli jednotlivým bezvýznamným výjimkám podporujete hegemonii kadetů a porušujete celé naše zásadní stanovisko (Kavkaz, Moskva, Petrohrad i Polsko jsou proti úmluvám). Vyhráj-li ve volbách černošotňovci, bude дума jen zřetelněji vyhraněna. Pročpak věříte, že sociální demokraté mají vinu na tom, že budou zvoleni černošotňovci, a ne kadeti, budou-li hlasy roztrženy?

Z Á V Ě R E Č N É S L O V O
 K R E F E R Á T U
 O V O L E B N Í K A M P A N I
 D O I I. S T Á T N Í D U M Y

4. (17.) L I S T O P A D U

Úmluva ve volbách se rovná bloku (do ut des*, říkáte masám). My říkáme: s revoluční buržoazí jdeme někdy, s oportunistickou a zrádčovskou nikdy. Volební kampaň bude probíhat v rámci 2 limitů: 400 kadetů + 100 sociálních demokratů (s úmluvou) a 200 černosotňovců + 250 kadetů + 20 nebo 50 sociálních demokratů (bez úmluv). Navrhovat orodovníka i bojovníka znamená být sami proti sobě. Dojde-li k úmluvám, budou černosotňovci poraženi, ale (morální) porážku utrpí i sociální demokraté.

* — dám, abys dal i ty. *Red.*

PŘÍSPĚVEK K DISKUSI
O MENŠEVICKÉ
VOLEBNÍ PLATFORMĚ

6. (19.) LISTOPADU

Řekl jsem jen, že platforma dává do protikladu jediné revoluční a pokojné metody, ostatní je neuspokojující. Na rozdíl od svolání sociálně demokratické frakce v dumě⁷¹ neuvádí, čím se sociální demokraté liší od ostatních skupin „pracujících“ (eserů). Není tu zachycen protiklad mezi vědeckým a vulgárním socialismem.

Není řečeno, že je třeba rozlišovat mezi stanoviskem proletariátu a stanoviskem drobného vlastníka. Platforma nehájí blok, ale sama je vlastně blokem, protože ji může podepsat i maloburžoa. V platformě nemůžeme pomlčet o ostatních stranách, ale tady o nich není nic, jenom mlhavá zmínka: „odhodlanější“ aj.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK
K OTÁZCE SVOLÁNÍ
„DĚLNICKÉHO SJEZDU“

7. (20.) LISTOPADU

1

Lenin trvá na tom, že otázka „dělnického sjezdu“ je ožehavá a že je třeba ji projednat!

2

Lenin poukazuje na to, že dopisy Plechanova, Martova aj. byly otištěny v buržoazním tisku, na to, že např. Kostrov nepředložil frakci v dumě návrh požadavku na sestavení kadetské vlády (jenž vyšel z ÚV), čímž porušil stranickou disciplínu, a dobře udělal. Agitací pro „dělnický sjezd“ házejí naši stranické činnosti klacky pod nohy. Máme orgán ÚV, avšak nemáme ústřední orgán, proč? Peníze jsou, orgán ÚV vychází přesně, ale chybí organizace, a proto není ústřední orgán.

ODLIŠNÝ NÁZOR,
PŘEDLOŽENÝ
NA CELORUSKÉ
KONFERENCI SDDSR
JMÉNEM DELEGÁTŮ
SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE
POLSKA,
LOTYŠSKÉHO KRAJE,
PETROHRADU, MOSKVY,
STŘEDNÍ
PRŮMYSLOVÉ OBLASTI
A POVOLŽÍ

Delegáti Bundu předložili konferenci rezoluci, jež takřka doslova opakuje rezoluci VII. sjezdu Bundu a hodnotí bojkot dумы z historického hlediska⁷². Níže podepsaní delegáti konference se zdrželi hlasování o této rezoluci z těchto důvodů. Je nesprávné a nemožné oddělovat otázku, *proč* jdeme do dумы, od otázky, *jak* tam jdeme. Uznat, že bojkot byl oprávněný, znamená, že základní charakter celé naší taktiky zůstává při nynější účasti ve volbách úplně týž, jako byl při bojkotu první dумы. Uznávat, že kadetská většina v první dumě bránila revolučním živlům v jejich činnosti, a schvalovat současně v prvním stadiu voleb úmluvy mezi kadety a sociálními demokraty znamená porážet své obecné poslání vlastní praktickou politikou. Uznávat a podporovat hegemonii kadetů během agitace mezi masami, a pak tuto hegemonii odsuzovat ve zvláštní doda-

tečné rezoluci znamená nehorázně kompromitovat celou taktiku i všechny zásady revoluční sociální demokracie. Z těchto důvodů předkládáme celé Sociálně demokratické dělnické straně Ruska tento odlišný názor.

„Oprávněnost taktiky bojkotu Státní dumy, jež napomáhala k tomu, aby lidové masy náležitě zhodnotily nemohoucnost a nesamostatnou úlohu této instituce, byla plně prokázána fraškou kolem zákonodárné činnosti dumy a jejím rozehráním.

Avšak kontrarevoluční zaměření buržoazie a kompromisnická taktika ruského liberalismu zmařily bezprostřední úspěch bojkotu a donutily proletariát bojovat proti buržoazní a statkářské kontrarevoluci i kampaní za svolání dumy.

Sociální demokracie musí vést tento boj mimo dumu i přímo v dumě v zájmu rozvoje třídního uvědomění proletariátu, v zájmu dalšího odhalování konstitučních iluzí v očích všeho lidu i v zájmu rozvoje revoluce.

Tato situace i už zmíněný cíl nutí Sociálně demokratickou dělnickou stranu Ruska zapojit se s veškerou energií do nastávající kampaně za svolání dumy.

K hlavním úkolům sociálně demokratické volební kampaně i kampaně za svolání dumy patří za prvé vysvětlit lidu, že дума je naprosto nevhodným prostředkem k prosazení požadavků proletariátu a revoluční maloburžoazie, zejména rolnictva. Druhým hlavním úkolem je vysvětlit lidu, že politické svobody nelze nastolit parlamentní cestou, dokud zůstává reálná moc v rukou carské vlády, vysvětlit, že je nezbytné ozbrojené povstání, prozatímní revoluční vláda a ústavodárné shromáždění, zvolené na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva s tajným hlasováním. Za třetí je to kritika I. dumy a vysvětlení, proč zkrachoval ruský liberalismus, a zejména jak nebezpečné a zhoubné by bylo, kdyby se do čela osvobozenického hnutí dostala liberálně monarchistická strana konstitučních demokratů a zaujala v něm vedoucí postavení.

Jakožto třídní strana proletariátu musí sociální demokra-

cie v celé volební kampani i v kampani za svolání dумы postupovat naprosto samostatně, a nesmí ani zde v žádném případě slučovat svá hesla nebo svou taktiku s nějakou jinou opoziční nebo revoluční stranou.

Proto musí v prvním stupni volební kampaně, tj. v masové agitaci, vystupovat zpravidla naprosto samostatně a kandidovat jen své členy.

Výjimky z tohoto pravidla lze připustit pouze v případě krajní nutnosti a jen s těmi stranami, jež plně akceptují základní hesla našeho bezprostředního politického boje, tj. jež uznávají nezbytnost ozbrojeného povstání a bojují za demokratickou republiku. Přitom se takové úmluvy mohou vztahovat jen na sestavení společné kandidátky a nesmějí v ničem omezovat samostatnou politickou agitaci sociální demokracie.

V dělnické kurii vystupuje sociální demokracie naprosto samostatně a neuzavírá úmluvy s žádnou jinou stranou.

Ve vyšších stupních voleb, tj. na shromážděních volitelů ve městech a zmocněnců a volitelů na vesnicích, jsou přípustné dílčí úmluvy výhradně jen o poměrném rozdělení míst podle počtu hlasů odevzdaných pro strany, jež úmluvy uzavírají. Pokud jde o důsledný a odhodlaný demokraticismus, rozlišuje přitom sociální demokracie tyto hlavní typy buržoazních stran: a) eseri, Polská socialistická strana a jim podobné republikánské strany*; b) lidoví socialisté a jim podobní trudovici**; c) konstituční demokraté.“

* Sem možná patří i sionisté-socialisté⁷⁸.

** Sem možná patří někteří židovští demokraté. Nejsme kompetentní rozhodovat tyto otázky bez židovských sociálních demokratů.

N Á V R H P R O V O L Á N Í K V O L I Č Ů M

Soudruzí dělníci a všichni občané Ruska! Blíží se volby do Státní dumy. Strana dělnické třídy, sociální demokracie, vás všechny vyzývá, abyste se zúčastnili voleb, abyste pomohli sjednotit síly opravdu schopné bojovat za svobodu.

Lidové masy bojují v naší revoluci proti vládě úředníků a policie, statkářů a kapitalistů, a především proti absolutistické carské vládě. Masy bojují za půdu a svobodu, za svržení smečky pogromistů a katanů, kteří odpovídají na požadavky miliónů a desetimiliónů úplatky, podvody, bestiálním násilím, žaláři a vojenskými polními soudy.

Říjnovou stávkou v roce 1905 si dělníci vynutili na carovi násilím slib, že jim dá svobodu a dumě zákonodárná práva. Carská vláda tyto sliby porušila. Volební zákon oklestil práva rolníků a dělníků ve prospěch statkářů a kapitalistů. A дума byla zbavena téměř všech práv. To však ještě není to nejdůležitější. Nejdůležitější je, že všechny svobody a všechna práva existovaly stále jen na papíře a veškerou skutečnou moc a skutečnou sílu měla i nadále carská vláda. Dokud budou mít skutečnou moc pogromisté a katani svobody, žádná дума nemůže dát a nedá lidu půdu a svobodu.

A proto revoluční dělníci spolu s většinou uvědomělých bojovníků za svobodu, pocházejících z ostatních vrstev lidu, dumu bojkotovali. Bojkot dumy byl pokusem zabránit pogromistům svolat poslance lidu. Bojkot dumy byl pro lid varováním, aby nevěřil bezcenným cárům papíru, byl výzvou k boji o skutečnou moc. Bojkot se nepodařil, protože liberální buržoazie boj za svobodu zradila. Strana svobody „lidu“, kadeti, tato strana liberálních statkářů a „osvícen-

ných“ buržoazních mluvků, se od hrdinského boje proletariátu odvrátila, povstání rolníků a nejlepší části armády nazvala šlenstvím a zúčastnila se voleb, které zorganizovali pogromisté. Kvůli zrádovství kadetské buržoazie musí teď všechen lid po nějakou dobu brát na vědomí zákony a volby, které pogromisté zorganizovali, zfalšovali a přeměnili ve výsměch lidu.

Avšak svou nynější účastí ve volbách můžeme a musíme otevřít lidem oči, aby viděli, že boj o moc je nezbytný a že si kadeti marně hrají na ústavu. Občané celého Ruska! Zamyslete se nad ponaučením, které vám dala první дума!

Bojovníci za svobodu a za půdu pro rolníky byli postříleni, posláni do vyhnanství či pozavírání do žalářů. Většinu v dumě měli kadeti. Tito liberální buržoové se báli boje a báli se lidu, omezovali se na projevy a petice, vyzývali k trpělivému vyčkávání, snažili se o dohodu, o kompromis s pogromistickou vládou. A protože car viděl, že nemá co dělat s bojovnicí, ale s patolízalskými buržoou, vyhnal je za nepřístupné řeči.

Dělníci, rolníci a všichni pracující! Nezapomínejte na toto velké ponaučení! Vzpomeňte si, že když na podzim roku 1905 stáli v čele bojujícího lidu revoluční dělníci, když se stávka dělníků rozšířila o vzpoury rolníků a uvědomělých vojáků, vláda souhlasila s ústupky. Když se však na jaře a v létě 1906 postavila do čela lidu liberálně monarchistická buržoazie, kadeti, strana kolísající mezi vládou lidu a vládou pogromistů, ušetřila policejní bota, která rozehnala dumu, poslancům místo ústupků kopanec.

Rozehnání dumy ukazuje všem, jak marné a bezvýsledné jsou kadetské petice a jak nutná je podpora proletářského boje. Dělnická třída si říjnovou stávkou vynutila slib svobody. Nyní nabírá síly, aby všelidovým povstáním opravdu vyrvala svobodu z rukou nepříteli, aby svrhla carskou vládu, vyhlásila republiku i volitelnost všech orgánů státní moci bez výjimky a aby prostřednictvím prozatímní revoluční vlády svolala na základě všeobecného, přímého a rov-

ného volebního práva s tajným hlasováním všelidové ústavodárné shromáždění.

Svým bojem za svobodu usiluje dělnická třída o to, aby svoboda neprospívala jen bohatým a urozeným, ale všemu lidu. Dělníci potřebují svobodu, aby mohli plně rozvinout rozsáhlý boj za úplné osvobození práce z útlaku kapitálu, za odstranění veškerého vykořisťování člověka člověkem, za socialistické uspořádání společnosti. Pokud vládne kapitál, nezachrání lid před bídou, nezaměstnaností a útlakem žádná rovnost, dokonce ani rovnost samostatně hospodařících maloročníků při užívání půdy patřící všemu lidu. Jedině všichni dělníci společně a za podpory pracujících mohou svrhnout jařmo kapitálu, utlačující dělníky všech zemí. V socialistické společnosti nebudou svoboda a rovnost klamnou iluzí; pracující nebude rozdělovat drobné individuální hospodaření; bohatství nahromaděné společnou prací bude lidovým masám sloužit, a ne je utlačovat; vláda pracujících odstraní veškerý útlak kterékoli národnosti či náboženského vyznání nebo jednoho pohlaví druhým.

Soudruzí dělníci a všichni občané Ruska! Využijte voleb k posílení skutečných bojovníků za svobodu a socialismus, k tomu, abyste všem ukázali, jaké jsou skutečné cíle a skutečný charakter různých stran!

Kromě sociálních demokratů se účastní voleb tři hlavní skupiny stran: černosotňovci, kadeti a trudovíci.

K černosotňovcům patří strany, které podporují vládu. Jsou pro absolutistickou monarchii, pro policejní moc, pro zachování veškeré statkářské půdy. Je to strana monarchistů, Svaz ruského národa, Strana právního pořádku, Obchodní a průmyslová strana, Svaz 17. října, Strana pokojné obnovy. To všechno jsou zjevné nepřátelé lidu, zjevné obhájci pogromistické vlády, vlády, jež rozehnala dumu, vlády vojenských polních soudů.

Kadeti (konstituční demokraté neboli „strana svobody lidu“) jsou hlavní stranou liberálně monarchistické buržoazie. Liberální buržoové kolísají mezi lidem a pogromistic-

kou vládou. Prohlašují, že jsou proti vládě; ve skutečnosti se nejvíce obávají boje lidu; ve skutečnosti se chtějí dohodnout s monarchií, tj. s pogromisty, proti lidu. Kadeti navrhovali v dumě ujařmující zákony proti tisku a shromažďování. Kadeti byli v dumě proti tomu, aby se otázka půdy dostala do kompetence místních výborů, zvolených na základě všeobecného, rovného, přímého volebního práva s tajným hlasováním. Kadeti jsou liberální statkáři, kteří se obávají, aby rolníci neřešili otázku půdy sami a podle svého. Kdo nechce, aby policejní moc mohla rozhánět poslance lidu, kdo nechce, aby byl rolnictvu vnučen stejný ožebračující výkup jako v roce 1861⁷⁴ — ten ať se postará, aby II. дума nemohla být opět dumou kadetskou.

Trudovici, to jsou ty strany a skupiny, které vyjadřují zájmy a názory malovýrobců, převážně maloroľníků. Nejmeně smělou z těchto stran je Lidová socialistická strana práce; je o trochu lepší než kadeti. Poté následuje s dumou spojená Trudovická skupina, jejíž nejlepší členové, jako Onipko, šli po rozehnutí dumy na pomoc lidu, který povstal. Nejrevolučnější trudovickou stranou jsou socialisté-revolucionáři (eseři). Trudovici mají tendenci hájit odhodlaně — někdy i pomocí povstání — zájmy roľnických mas v boji o půdu a svobodu, ale zdaleka ne vždycky se dokáží vymanit z vlivu liberálních buržoů a zbavit se v celé své činnosti buržoazních názorů. Takový malovýrobce stojí ve velikém světovém boji práce a kapitálu na rozcestí: má se snažit o to, aby se „vyšvihl“ jako buržoa, aby se sám stal pánem, nebo se má snažit pomoci proletariátu svrhnout vládu buržoazie. My, sociální demokraté, využíváme volby k tomu, abychom řekli roľnickým masám a všem přátelům roľnictva: roľníci dokážou získat půdu i svobodu jedině tehdy, když budou místo psaní petic bojovat a když budou věřit ne carovi a slibům liberálních buržoů, nýbrž v sílu jednotného boje po boku dělnické třídy.

Strana sociálních demokratů je strana uvědomělého a bojujícího proletariátu. Nevěř v žádné buržoazní sliby,

nehledá záchranu před bídou a nouzí v posílení drobného podnikání, ale v jednotném boji všech pracujících za socialismus.

Soudruzí dělníci a vy všichni, kdo sloužíte kapitálu! Všichni jste viděli, že když vláda potlačila první náznaky svobody, začala buržoazie brát dělníkům všechny jejich vymoženosti, začala znovu prodlužovat pracovní den, snižovat mzdy, zvyšovat pokuty, zesilovat všemožně útlak, pronásledovat nebo propouštět uvědomělé dělníky. Dělníci a ostatní zaměstnanci mohou zabezpečit své vymoženosti před buržoazií, dosáhnout osmihodinového pracovního dne, lepších mezd a snesitelných životních podmínek jen tím, že se osvobodí. Skutečnou svobodu pro všechny lid může dělnická třída vydobýt pouze jednotným, svorným a bezmezně odvážným bojem.

Soudruzí dělníci a všichni občané Ruska! Hlasujte pro kandidáty Sociálně demokratické dělnické strany Ruska. Bojuje za úplnou svobodu, za republiku, za to, aby úředníci byli voleni lidem. Bojuje proti jakémukoli národnostnímu útlaku. Bojuje za to, aby rolníci dostali *veškerou* půdu *bez jakéhokoli výkupu*. Podporuje všechny požadavky uvědomělých námořníků a vojáků a usiluje o to, aby byla pravidelná armáda nahrazena ozbrojením všeho lidu.

Soudruzí dělníci a všichni občané Ruska! Hlasujte pro kandidáty Sociálně demokratické dělnické strany Ruska!

Na celoruské konferenci SDDSR prosadili menševici za pomoci bundovců usnesení, že je přípustné uzavírat bloky s kadety. Kadetský tisk jása a vytrubuje do celého světa radostnou zprávu, pozvolna tlačí menševiky ještě o stupínek níž a ještě o krok doprava. Na jiném místě najde čtenář usnesení konference, odlišný názor revolučních sociálních demokratů i jejich návrh svolání k voličům.* Zde se teď pokusíme načrtnout obecný a základní politický význam bloků s konstitučními demokraty.

Dobry materiál k tomu skýtá 6. číslo listu Social-demokrat a zejména redakční článek Blok krajní levice^[8]. Začneme jednou z nejtýpčtějších pasáží tohoto článku.

Dovídáme se, píše Social-demokrat, že „menševici, kteří si dali za úkol získat celou dumu pro revoluční cestu, změnili po jejím rozeznání své stanovisko a uzavřeli blok s revolučními stranami a skupinami, jenž se projevil za prvé vydáním dvou společných svolání — k armádě a k rolnictvu — a za druhé utvořením koordinačního výboru v souvislosti s blížící se stávkou. Toto odvolávání se na precedenční případ se zakládá na velkém nedorozumění. Ve zmíněném případě uzavřela naše strana s jinými revolučními stranami a skupinami *nikoli politický* blok, nýbrž *bojovou* úmluvu, kterou jsme vždycky považovali za účelnou a nutnou.“

Podtrženo v listě Social-demokrat.

...Nikoli *politický* blok, nýbrž *bojovou* úmluvu... Že vám není hanba, soudruzi menševici. Vždyť je to nejen cosi

* Viz tento svazek, s. 123—125, 126—130. Red.

absurdního, ale svědčí to i o malé uvědomělosti. Jedno nebo druhé: buď rozumíte blokem jen parlamentní dohody, nebo dohody nejen parlamentní. Jde-li o první případ, je blok bojovou úmluvou pro parlamentní boj. Máme-li na mysli druhý případ, je bojová úmluva politickým blokem, protože „boj“, jenž nemá politický význam, není bojem, ale pouhou rvačkou.

Soudruzí z ústředního výboru, dohlédněte na své redaktory, opravdu na ně dohlédněte, jinak se bude člověk muset za sociální demokracii stydět.

Nevznikl snad ten galimatyáš, který se předkládá čtenáři v orgánu ústředního výboru, z pouhého přerěknutí? Z neobratné formulace?

Vůbec ne. Chyba listu Social-demokrat nespočívá v tom, že se v něm vyskytla kuriozita, ale naopak, kuriozita se v něm vyskytla proto, že všechny jeho úvahy i celé jeho stanovisko jsou založeny na zásadním omylu. Absurdní spojení slov „*nikoli* politický blok, *nybrž* bojová úmluva“* nevzniklo náhodou, ale vyplynulo nutně a nevyhnutelně z oné základní „absurdity“ menševismu, jež spočívá v nepochopení faktu, že parlamentní boj je dnes v Rusku plně podřízen, a to zcela bezprostředně, podmínkám i charakteru boje mimo parlament. Jinými slovy: jednotlivá logická chyba je výrazem toho, že menševici vůbec nechápou celou úlohu a celý význam dumy v současné revoluční situaci.

My ovšem nezačneme napodobovat způsob, jímž menševici a jejich vůdce Plechanov s námi polemizují o otázce „boje“ a „politiky“. Nezačneme jim vyčítat, že jsou jakožto vůdcové sociálně demokratického proletariátu schopni uzavírat *nepolitickou* bojovou úmluvu.

Věnujme pozornost této otázce: *proč* museli naši menševici po rozeznání dumy uzavřít blok *pouze s revolučními* stranami a skupinami? Ovšemže ne proto, že to už dávno hlásal

* Přece jen tedy muselo dojít k tomu, že menševici, kteří nám vždycky vytýkali, že stavíme „boj“ proti „politice“, *sami* právě založili *celou svou úvahou* na tomto absurdním protikladu!

(výhradně z nenávisti vůči menševikům) ten anarchoblanquista Lenin. Objektivní podmínky *přinutily* menševiky přes všechny jejich teorie, aby uzavřeli právě takový revoluční, protikadetský blok. Objektivní podmínky vedly nezávisle na vůli a *nezávisle na vědomí* menševiků k tomu, že dialektický vývoj změnil pokojný parlamentní boj v první dumě *během několika dnů* v boj naprosto nepokojný a neparlamentní. *Politický blok*, projevující se ve společných tužbách a bezprostředním politickém úsilí, který si menševici (díky tomu, že měli na očích klapky konstitučního demokraticismu) neuvědomovali a který formálně neuzavřeli, tento bezděčný „politický blok“ se změnil *pod tlakem událostí* v „bojovou úmluvu“. A naši mudrci byli tímto neočekávaným faktem, s nímž Plechanovovy dopisy z období první dumy nepočítaly⁷⁶, tak zmateni, že začali křičet: „To *není* politický blok, *nýbrž* bojová úmluva!“

Vaše politika je, milí soudruzi, právě proto k ničemu, že počítáte s úmluvami pro *takový* „boj“, který je nereálný a fiktivní, který nemá rozhodující význam, a necháte si ujit vhodnou příležitost k *takovému* „boji“, který je nutně vyzdvihován do popředí celým průběhem revoluce v Rusku, který vyplývá dokonce i z podmínek, jež jsou na první pohled mimořádně pokojné, parlamentní a ústavní — vyplývá dokonce i z podmínek, které v dumě opěvovali Rodičevové v projevech o zbožňovaném panovníkovi, jenž se nemusí z ničeho zodpovídat.

Dopouštíte se právě té chyby, z níž pro nic za nic obviňujete bolševiky. Vaše politika není politikou boje. Váš boj není opravdovým politickým bojem, nýbrž hrou na boj v rámci ústavy, parlamentním kretenismem. Pro „boj“, který si mohou okolnosti vynutit třeba už zítra, máte *jednu* linii úmluv, pro „politiku“ máte *druhou* linii. A proto se nehodíte ani pro „boj“, ani pro „politiku“, ale jen pro úlohu kadetských přísluhovačů.

V naší straně se teď hodně diskutuje o významu slova „bloky“. Někdo říká, že blok je společná kandidátka. Jiný

praví: nikoli, blok je společná platforma. Všechny tyto spory jsou hloupé a scholastické. Na podstatě věci se nic nezmění, nazvete-li blokem těsnější nebo volnější úmluvy. Podstata sporu není vůbec v tom, jsou-li přípustné těsné nebo volnější úmluvy. Kdo si to myslí, zabředá do povrchních a malicherných parlamentních praktik a zapomíná, že tyto praktiky mají *politický obsah*. Podstata sporu je v tom, *podle které linie* má socialistický proletariát uzavírat úmluvy s buržoazií, jež jsou, obecně řečeno, v buržoazní revoluci nevyhnutelné. Bolševici se mohou rozcházet v detailech: je-li třeba uzavírat volební úmluvy s tou či onou stranou revoluční buržoazie, ale podstata sporu mezi bolševiky a menševiky je v něčem docela jiném. Podstata sporu je stále stejná: má socialistický proletariát v buržoazní revoluci jít za liberálně monarchistickou buržoazií, nebo před buržoazií revolučně demokratickou.

Článek Blok krajní levice poskytuje spoustu názorných příkladů, jak menševické myšlení opouští politickou podstatu sporu a upadá do malicherných podrobností. Sám autor článku říká (s. 2, sloupec 3), že taktikou bloku je společná platforma i společná kandidátka. A současně tvrdí, že hájíme „blok“ s trudoviky a esery, kdežto menševici nehájí blok, ale jen „dílní úmluvy“ s kadety. Vždyť to je ale dětinství, milí soudruzi, a ne argumentace!

Porovnejte rezoluci menševiků schválenou na celoruské konferenci s rezolucí bolševiků. Bolševici si v rezoluci kladou pro úmluvy s esery přísnější podmínky než menševici pro úmluvy s kadety. To je nesporné, neboť bolševici za prvé připustili úmluvy jen se stranami, které bojují za republiku a uznávají nutnost ozbrojeného povstání, kdežto menševici připustili úmluvy s jakýmikoli „opozičními demokratickými stranami“. Bolševici tedy vymezili pojem revoluční buržoazie jasnými *politickými* znaky, kdežto menševici přinesli místo *politického* vymezení pouze slůvko *užívané v parlamentních praktikách*. Republika a ozbrojené povstání jsou vyhraněné politické kategorie. Opozice je pouze termín

z parlamentní praxe. Tento termín je tak nejasný, že zahrnuje i okřabristy, i stoupence pokojné obnovy, i všechny, kdož jsou nespokojeni s vládou. Dodatek „demokratické“ do něj sice vnáší politický moment, ten však není přesně vymezen. Rozumějí se jím kadeti. A to právě není pravda. Nazvat „demokratickou“ stranou stranu *monarchistickou*, jež připouští Horní sněmovnu a navrhuje ujařmující zákony o shromažďování a tisku, stranu, jež vypustila zásadu přímých a rovných voleb s tajným hlasováním, stranu, jež odmítala pozemkové výbory zvolené veškerým lidem, znamená *klamat lid*. Je to řečeno velmi příkře, ale trefně. Pokud jde o demokratismus kadetů, menševici lid klamou.

Za druhé, bolševici připouštějí úmluvy s buržoazními republikány jen jako „výjimku“. Menševici nepožadují, aby bloky s kadety byly jen výjimkou.

Za třetí, bolševici bezpodmínečně zakazují jakékoli úmluvy v dělnické kurii („s žádnou jinou stranou“). Menševici *připouštějí bloky i v dělnické kurii*, neboť zde jsou zakázány pouze dohody se skupinami a stranami „neuznávajícími hledisko třídního boje proletariátu“. To není žádná náhoda, neboť na konferenci byli také menševici s proletářským třídním instinktem, kteří polemizovali s touto nesmyslnou formulací, ale byli menševickou většinou poraženi. Vzešlo z toho cosi naprosto neurčitěho a mlhavého, co ponechávalo volné pole působnosti jakémukoli avanturismu. A kromě toho se tu vynořila myšlenka pro marxistu dost nedůstojná, jako by nějaká jiná strana kromě sociálně demokratické *mohla* být považována za stranu „uznávající hledisko třídního boje proletariátu“.

Jak v takovém případě nenazvat přinejmenším dětinstvím, když se někdo snaží dokázat, že bolševici uznávají *těsnější* blok s republikánskou buržoazií, s esery, než menševici s buržoazií monarchistickou, s kadety??

Naprosto nesprávná úvaha o více nebo méně těsných blocích má zastírat politickou otázku, *s kým a proč* jsou bloky přípustné. Vezměte Návrh volební platformy, otištěný

v 6. čísle listu Social-demokrat. Tento dokument je jedním ze spousty dokladů menševické politiky, které dokazují existenci *ideového* bloku mezi menševiky a kadety. Jasně to dokazuje rezoluce konference o nutných „pozměňovacích návrzích“ k tomuto návrhu volební platformy.⁷⁶ Jen si představte: konference sociálních demokratů musela svému ústřednímu výboru připomenout, že z ilegální publikace nelze vypouštět heslo republiky, že se nelze omezovat na všeobecná a mlhavá slova o peticích a o boji, ale že je třeba různé strany přesně vyjmenovat a charakterizovat z proletářského hlediska, že je třeba upozornit na nezbytnost povstání a zdůraznit třídní charakter sociální demokracie! Připomínat ústřednímu výboru sociálně demokratické strany, že je nutné zdůraznit v prvním volebním svolání strany její třídní charakter — k takové připomínce mohl vést jenom zcela nenormální stav a zásadní chyba v názorech ÚV.

Neví se ještě, zda budeme uzavírat praktické úmluvy s kadety a v jakém rozsahu. Ale ideová úmluva, ideový blok už existuje: v návrhu volební platformy se zastírá rozdíl mezi stanoviskem proletariátu a stanoviskem liberálně monarchistické buržoazie.* V bolševickém návrhu svolání k voličům naopak vidíme, že poukazuje nejen na tento rozdíl, nýbrž i na rozdíl mezi stanoviskem proletariátu a třídy drobných vlastníků.

V otázce volebních bloků musí být zdůrazněna právě tato principiální, ideová stránka. Marné jsou všechny pokusy menševiků o ospravedlnění: my prý budeme v celé volební agitaci vystupovat samostatně, nikterak ji nebude-

* To není první chyba menševiků. Ve známém svolání SDDSR v dumě[?] se dopustili stejné chyby. Obviňovali bolševiky, že tíhnou k eserům, ale sami setřeli názorové rozdíly mezi sociálními demokraty a trudoviky natolik, že eserské noviny z období dumy označily svolání SDDSR v dumě za plagiát eserských názorů! V našem protinávru dumského svolání bylo naopak jasně ukázáno, v čem se lišíme od maloburžoů.

me omezovat a teprve v poslední chvíli zařadíme své kandidáty na kandidátku konstitučních demokratů.

To není pravda. Jsme samozřejmě přesvědčeni, že ti nejlepší z menševiků si to upřímně přejí. Ale tady nejde o jejich přání, nýbrž o objektivní podmínky současného politického boje. Tyto podmínky způsobují, že *každý krok* menševiků v jejich volební kampani je už *pošpiněn* konstitučním demokratickým, je pro něj už typické zatemňování sociálně demokratického stanoviska. Ukázali jsme to na příkladu návrhu volebního programu a ukážeme to ihned na dalších dokumentech a úvahách.

Hlavním argumentem menševiků je černosotňovské nebezpečí. První a základní chyba tohoto argumentu: proti černosotňovskému nebezpečí nelze bojovat kadetskou taktikou a kadetskou politikou. Podstatou této politiky je *smiřování* s carismem, *to jest* s černosotňovským nebezpečím. První дума dostatečně prokázala, že kadet nebojuje proti černosotňovskému nebezpečí, ale že říká neuvěřitelné podlosti o tom, že panovník, *smutně proslulý vůdce černosotňovců*, není ničím vinen a nemusí se z ničeho zodpovídat. Jestliže tedy menševici prosazují do dumy kadety, nejenom že nebojují proti černosotňovskému nebezpečí, ale naopak dezorientují lid a zastírají skutečný význam tohoto nebezpečí. Bojovat proti černosotňovskému nebezpečí prosazováním kadetů do dumy je totéž, jako bojovat proti pogromu výrokem lokaje Rodičeva: „mínění, že panovník je zodpovědný za pogrom, je drzost“⁷⁷.

Druhým prohřeškem obvyklého argumentu je to, že sociální demokrat mlčky přenechává kadetovi hegemonii v demokratickém boji. Zajistí-li nejednotnost hlasů vítězství černosotňovci, proč budeme vinni *my*, že jsme nehlasovali pro kadety, a ne *kadeti*, že nehlasovali pro nás?

— Mý jsme v menšině, — odpovídají menševici, proniknutí křesťanskou pokorou. — Kadetů je víc. A kadeti přece o sobě nemohou prohlásit, že jsou revolucionáři.

Ovšem! Ale to není důvod k tomu, aby se sociální demo-

kraté prohlašovali za kadety. Při nerozhodném výsledku buržoazní revoluce se ještě nikde na světě nestalo a nemohlo stát, že by sociální demokraté byli oproti buržoazním demokratům ve většině. A *první* samostatné vystoupení sociálních demokratů ve volební kampani se *všude*, ve všech zemích, setkávalo s úpěnlivým nářkem liberálů, *kteří obviňovali socialisty, že pomáhají ultrareakcionářům.*

Proto přijímáme obvyklou menševickou repliku, že bolševici prosazují černosotňovce, s naprostým klidem. *Všichni* liberálové to vykřikovali na *všechny* socialisty. Zříkáte-li se boje proti konstitučním demokratům, ponecháváte pod ideovým vlivem kadetů masu proletářů a poloproletářů, které jsou schopny jít za sociálními demokraty.* Nepřestane-li být socialisty, budete muset už zítra, ne-li dnes, zahájit bez ohledu na černosotňovské nebezpečí samostatný boj. Učinit však správný krok je dnes snazší a potřebnější než zítra. Zrušit blok s konstitučními demokraty do III. dumy (bude-li se po druhé dumě svolávat) bude pro vás ještě těžší, zapletete se ještě víc do nepřírodných vztahů k zrádcům revoluce. Avšak *skutečné* černosotňovské nebezpečí, opakujeme, nepředstavují vůbec černé mandáty v dumě, nýbrž pogromy a vojenské polní soudy. Jestliže nasazujete lidu na oči klapky konstitučního demokraticismu, znesnadňujete mu boj proti tomuto skutečnému nebezpečí.

Třetí neupřímnost obvyklého argumentu: nesprávné hodnocení dumy a její úlohy. V úchvatném článku Blok krajní levice museli menševici proti svému obvyklému ujišťování přiznat, že podstata nespočívá v úmluvách o postupu, ale právě v zásadní politické odlišnosti dvou taktik.

V tomto článku čtete:

„Taktika ‚bloku‘ je vědomě či nevědomě vypočtena na to, aby se

* Kadeti začínají sami přiznávat, že jim ve volbách hrozí *nebezpečí zleva* (doslova takto se vyjádřil list Reč o Petrohradské gubernii). Svým pokřikem o černosotňovském nebezpečí vodí kadeti menševiky za nos, aby od sebe odvrátili nebezpečí zleva!!

v příští dumě vytvořila semknutá revoluční menšina nevýrazného sociálně demokratického zabarvení, která by soustavně bojovala proti většině v dumě i proti vládě, a v určitém okamžiku pak dumu svrhla a prohlásila se za prozatímní vládu. Taktika dílčích úmluv má podle možnosti využívat dumu jako celek, tj. většinu v dumě, k boji proti absolutistickému zřízení, a zachovat přitom v dumě po celou dobu vyhraněné stanovisko samostatné sociálně demokratické frakce.“

Pokud jde o „nevýrazné zabarvení“, ukázali jsme už, že na tom nesou vinu právě menševici, i při volbách v dělnické kurii, i při větší volnosti při uzavírání bloků, i při ideové záměně sociálního demokratického kadetismem. Stejně směšné je tvrzení menševiků o „prohlášení“ prozatímní vlády, protože zapomínají, že nejde o prohlášení, nýbrž o celý průběh a úspěch *povstání*. Prozatímní vláda, jež není orgánem povstání, je jen prázdné slovo nebo pouhé dobrodružství.

Avšak k podstatě otázky řekli menševici v uvedeném citátu nečekaně svatou pravdu. Všechno totiž opravdu záleží na tom, *obětujeme-li* kvůli „jednotlé“ liberální dumě („duma jako celek“) *samostatnost* sociálně demokratické volební kampaně, *či nikoli*. Pro bolševiky je skutečně nejdůležitější úplná samostatnost volební kampaně a úplná (ne napůl kadetská) sociáldemokratičnost naší politiky i naší frakce. Ale pro menševiky je důležitější jednotlá kadetská дума s větším počtem sociálních demokratů, kteří se do ní dostali jako polokadeti. Jsou možné dva typy dumy: 200 černých, 280 konstitučních demokratů a 20 sociálních demokratů nebo 400 konstitučních demokratů a 100 sociálních demokratů. Dáváme přednost prvnímu typu a považujeme za dětinství domněnku, že odstraněním černých z dumy bude zlikvidováno černé nebezpečí.

Pro nás existuje všude jen jedna linie: ve volebním boji, v boji na půdě dumy i v pouličním boji se zbraní v rukou. Všude platí: sociální demokraté s revoluční buržoazií proti záradcovským kadetům. Avšak menševici bojují „v dumě“ společně s kadety (podpora dumy jako celku a vlády konstitučních demokratů), kdežto v případě povstání mění poli-

tiku a uzavírají „*nikoli*“ politický blok, *nýbrž* bojovou úmluvu“. Proto měl pravdu bolševik, který na konferenci řekl: podporováním bloků s konstitučními demokraty bundovci podloudně podporovali vládu konstitučních demokratů.

Citát, který jsme uvedli, skvěle dokazuje, jak bloky s kadety mění v pustou frázi slibná slova menševické rezoluce o heslech ve volební kampani: „organizovat revoluční síly v dumě“ (a ne organizovat přívěsek kadetů a současně dezorganizovat skutečné revoluční síly?), „odhalit bezmocnost dumy“ (a ne utajit před masami bezmocnost kadetů?), „vysvětlovat masám iluzornost nadějí na pokojné vyústění boje“ (a ne upevňovat mezi masami vliv konstitučně demokratické strany, která plodí iluze?).

I kadetský tisk výborně postřehl *politický* význam menševických bloků s konstitučními demokraty. Už jsme řekli: za liberály nebo před revolucionáři. Na důkaz toho se odvoláváme na náš politický tisk.

Najdete snad závažné a obecně platné důkazy, že bolševici jdou za buržoazními revolucionáři a že jsou na nich závislí? Je směšné o tom i hovořit. Všechn ruský tisk nározně dokazuje a všichni nepřátelé revolucionářů přiznávají, že právě bolševici uplatňují samostatnou politickou linii a získávají na svou stranu jednotlivé skupiny i nejlepší představitele buržoazních revolucionářů.

A buržoazní oportunisté? Ti mají k dispozici desetkrát rozsáhlejší tisk než všichni sociální demokraté a socialisté-revolucionáři dohromady. A právě oni uplatňují samostatnou politickou linii, neboť dělají z menševiků a lidových socialistů pouhé přísluhovače.

Z menševických rezolucí uvádí *všechn* kadetský tisk *jen* pasáže o blocích a *vynechává* „bezmocnost dumy“, „organizování revolučních sil v dumě“ i ostatní věci. Kadeti je nejen vynechávají, *ale přímo na ně nadávají*, neboť mluví hned o „frázích“, hned o „nedůslednosti“ menševiků, hned o „nedůsledných heslech menševismu“, hned o „zhoubném vlivu bolševiků na menševiky“.

Co to znamená? Znamená to, že politický život, nezávisle na naší vůli a v rozporu s přáním těch nejlepších z menševiků, vstřebává jejich *konstitučně demokratickou realitu* a odhazuje jejich *revoluční fráze*.

Kadet ochotně přijímá podporu menševiků, poklepává Plechanova po rameni za propagaci bloků, a hned křičí přezíravě a hrubě jako kupec, který si namastil kapsu nahrabaným ziskem: To je málo, páni menševici! Je třeba sblížít se taky ideově! (viz články v listu *Tovarišč* o Plechanovově dopisu⁷⁸). To je málo, páni menševici! Ještě musíme zastavit nebo alespoň změnit polemiku! (viz *levicově* kadetský list *Věk*⁷⁹, úvodník o rezolucích naší konference^[175]). A to už ani nemluvím o listu *Reč*, který prostě usazuje menševiky tesknící po kadetech prohlášením: „My jdeme do dумы *dělat zákony*“, a ne revoluci!

Chudáci menševici, chudák Plechanov! Jejich milostné listy sice kadety potěšily, ale dál než do předpokoje zatím puštění nebyli.

Podívejte se na Plechanovovo vystoupení v buržoazním kadetském listu *Tovarišč*. Jak nadšeně ho uvítali pan Prokopovič i paní Kuskovová, ti samí, které Plechanov v roce 1900 vyhnal ze sociálně demokratické strany za pokusy rozvracet ji z buržoazních pozic. Nyní Plechanov přejal taktiku proslulého Creda pana Prokopoviče a paní Kuskovové — a bernsteinovci mu drze posílají polibky na dálku s pokřikem: my, *buržoazní demokraté*, jsme to vždycky říkali!

A Plechanov, aby se dostal do předpokoje kadetů, musel se tvářit v tvář všemu lidu *zřící svých věřejších prohlášení*.

Tady jsou fakta.

V 6. čísle orgánu *Dněvník*⁸⁰ v červenci 1906, po rozehnutí dумы, Plechanov napsal, že strany, které *se účastní* hnutí, se musí dohodnout. Abychom mohli společně bojovat, musíme se *předem domluvit*. „Strany chovající nepřátelství vůči našemu starému zřízení se musí... mezi sebou dohodnout o ústřední myšlence této propagandy. A po rozehnutí

dumy může být takovou myšlenkou jediné idea ústavodár-
ného shromáždění...“

..., „*Jedině*“ idea ústavodárného shromáždění. Tak vy-
padal Plechanovův plán politického bloku a bojové úmluvy
v červenci 1906.

Za pět měsíců, počátkem listopadu 1906, Plechanov linii
úmluvy mění. Proč? Změnil se snad od té doby vzájemný
poměr stran, které požadují a které nepožadují ústavodárné
shromáždění?

Všeobecně se uznává, že kadeti se od té doby dostali
ještě dále doprava. A Plechanov *jde* do kadetského tisku
a *mlčí* o ústavodárném shromáždění, o němž je v předpo-
pokojích liberálů zakázáno hovořit.

Není snad zřejmé, že tento sociální demokrat poněkud
uklouzl?

To není všechno. V témž 6. čísle orgánu Dněvník^[240] mlu-
vil Plechanov *přímo* o kadetech. Plechanov *tenkrát* vysvět-
loval (bylo to už tak strašně dávno!) zjištěný třídní charak-
ter nedůvěry konstitučních demokratů vůči myšlence
ústavodárného shromáždění. Plechanov tenkrát napsal
o kadetech doslova toto:

„Kdo se pod jakoukoli záminkou zřekne propagování
této ideje (ústavodárného shromáždění), dá jasně najevo,
že v podstatě ani nehledá důstojnou odpověď na řádění
pana Stolypina a spol., že se třebaš i s těžkým srdcem
s tímto řáděním smiřuje a že proti němu brojí *pouze slovy, pouze
naoko*“ (podtrženo námi).

Když se nyní odebral do kadetských novin, začal Plecha-
nov propagovat volební blok prosazováním ideového bloku.
V kadetských novinách se Plechanov neodhodlal říci lidu,
že se kadeti *smiřují* se Stolypinovou smečkou a že proti ní
brojí *pouze naoko*.

Pročpak se Plechanov neodhodlal opakovat v listopadu
1906 to, co řekl v červenci 1906?

To tedy znamenají „technické“ bloky s konstitučními demokraty, a proto také vedeme nelítostný boj proti sociálním demokratům, kteří tyto bloky připouštějí.

Neradujete se předčasně, páni kadeti? Bez bloků budou volit sociální demokraté na Kavkaze i na Uralu, v Polsku i v Lotyšském kraji, v středoruské moskevské oblasti a zřejmě i v Pitěru.

Žádné bloky s kadety! Žádné smiřování s těmi, kdo se smiřují se Stolypinovou smečkou!

Proletarij, č. 8
23. listopadu 1906

Podle listu Proletarij

BOJ PROTI SOCIÁLNÍM DEMOKRATŮM SYMPATIZUJÍCÍM S KADETY A STRANICKÁ KÁZEŇ

Připouštění bloků s kadety znamená, že se menševici definitivně vyhranili jako oportunistické křídlo naší strany. Proti blokům s kadety vedeme a musíme vést co nejrozsáhlejší a nejneúprosnější ideový boj. Tento boj nejlépe vychová a semkne masy revolučního proletariátu, které získají v naší *samostatné* (nejen na papíře, ale doopravdy, tj. bez bloků s kadety) volební kampani nový materiál pro prohlubování svého třídního uvědomění.

Vzniká otázka, jak sloučit tento neúprosný ideový boj se stranickou kázní proletariátu. Tuto otázku je třeba otevřeně formulovat a ihned ji co nejvíce objasnit, aby nevznikla *žádná* nedorozumění a žádné kolísání při realizaci politiky revoluční sociální demokracie.

Podívejme se nejprve na teoretickou a potom i na praktickou stránku této otázky, která každého bezprostředně zajímá.

Teoreticky jsme už nejednou definovali náš názor na význam kázně a na pojetí kázně v dělnické straně. *Akční jednota, svoboda diskuse a kritiky* — to je naše definice. Jedině takováto kázeň je hodna demokratické strany pokrokové třídy. Síla dělnické třídy je v její organizovanosti.

Bez organizace mas není proletariát ničím. A je-li organizován — pak je vším. Organizovanost znamená akční jednotu, jednotný postup v praxi. Rozumí se však, že veškeré akce a veškerá vystoupení mají cenu jen tehdy a potud, pokud vedou vpřed, a ne zpátky, pokud proletariát ideově sjednocují a pozvedají ho, a ne znevažují, rozvracejí a oslabují. Bezideová organizovanost je nesmysl, který

dělníky prakticky mění v ubohé přívěšky vládnoucí buržoazie. Proto proletariát neuznává akční jednotu bez svobody diskuse a kritiky. Proto nesmějí uvědoměti dělníci nikdy zapomínat, že se mohou vyskytnout i tak vážné případy narušování zásad, které nutně povedou ke zpřetrhání všech organizačních vztahů.

Aby si nějaký diletantský pisálek nevyložil má slova jinak, přejdu ihned od obecné formulace otázky k jejímu zkonkretizování. Jestliže sociální demokraté připouštějí bloky s kadety, není nutné úplné zpřetrhání organizačních vztahů, tj. rozkol? Myslíme si, že *ne*, a myslí si to všichni bolševici. Za prvé se menševici teprve chystají, nerozhodně a nejistě, na cestu praktického oportunistu en grand*. Ještě nevyschl inkoust, kterým Martov napsal, že se zříká Čerevanina, jenž připouští bloky s kadety; a to psal v době, kdy v Ženevě ještě nebylo zformulováno heslo v duchu konstitučních demokratů⁸¹. Za druhé — a to je ještě daleko důležitější — objektivní stav současného boje proletariátu v Rusku je takový, že si rozhodně vynucuje *určité* rozhodné kroky. Dojde-li k velkému rozmachu revoluce (jak jsme mysleli my), nebo k jejímu naprostému ústupu (jak si to myslí, ačkoli se to bojí vyslovit, někteří sociální demokraté), v *obou* případech se taktika bloků s konstitučními demokraty nutně a velmi brzy úplně rozpadne. Proto *jsme* teď *povinni*, aniž bychom propadali intelektuálské nervozitě, udržet jednotu strany a spoléhat se na ukázněnost revolučního proletariátu, na jeho zdravý třídní instinkt. A konečně za třetí, usnesení menševiků a ústředního výboru ve prospěch bloků v nynější volební kampani je prakticky nezávazné pro místní organizace a nevnučuje tuto urážlivou taktiku bloků s konstitučními demokraty celé naší straně.

Nyní o konkrétní formulaci otázky. Jak dalece jsou závazná usnesení celoruské konference SDDSR a směrnice ÚV a nakolik jsou místní organizace strany autonomní?

* — ve velkém. *Red.*

Tyto otázky by v naší straně nepochybně vyvolaly nekonečné spory, kdyby je byla nevyřešila sama konference. Všichni účastníci konference byli zajedno v tom, že její usnesení jsou *nezávazná* a že nikoho v ničem neomezují, neboť konference je instituce poradní, a ne rozhodující. Její delegáti nebyli demokraticky zvoleni, ale vybral je ve stanoveném počtu ústřední výbor z organizací, které rovněž sám určil. *Proto* bolševici, Lotyšů a Poláci neztráceli na konferenci čas úpravami menševické rezoluce o blocích, neuzavírali kompromisy (jako třeba uznání oprávněnosti bojkotu a *zároveň* připouštění bloků s monarchistickou buržoazií!), nýbrž *proti ní* přímo *postavili* svou platformu, svá hesla a svou taktiku ve volební kampani. Právě takový postup bolševiků byl bezpodmínečně nutný na poradní konferenci, která neměla nahradit sjezd, ale připravit ho, která neměla otázku vyřešit, ale jasněji a přesněji ji zformulovat, nezastírat a netajit vnitrostranický boj, ale usměrnit ho, učinit ho cílevědomějším a prohloubit jej ideově.

Pokračujme. Usnesení konference se stávají (s určitými změnami) směrnicemi ústředního výboru. Směrnice ÚV jsou závazné pro celou stranu. Jak dalece jsou závazné v dané otázce?

Samozřejmě v rámci sjezdových usnesení a v rámci sjezdem uznané autonomie místních organizací strany. O tomto rámci by se opět mohly vést nekonečné a neřešitelné spory (protože rezoluce sjednocovacího sjezdu zakazuje ve volební kampani veškeré bloky s buržoazními stranami), kdyby byla konference neschválila *za souhlasu menševiků i bolševiků a členů ústředního výboru* jednu ze svých nejméně pružných rezolucí. Skutečnost, že se při hlasování o *této* rezoluci neprojevovalo dělení na frakce, patří k závažným zárukám jednoty a bojeschopnosti dělnické strany.

Uvádíme text této rezoluce:

„Konference vyjadřuje přesvědčení, že všichni členové jedné a téže organizace jsou povinni provádět všechna usnesení týkající se volební kampaně, která schválil kompetentní orgán místních organizací

v rámci *obecných směrnic ÚV, přičemž ÚV může místním organizacím zakázat, aby předkládaly jiné než výhradně demokratické kandidátky, ale nesmí je nutit k tomu, aby předkládaly jiné než výhradně sociálně demokratické kandidátky.*⁶⁸²

Místa, která jsme podtrhli, odstraňují nekonečné spory a můžeme doufat, že odstraní i nežádoucí a nebezpečné třenice. Obecné směrnice ÚV nemohou jít dále než uznat bloky s konstitučními demokraty za *přípustné*. Všichni sociální demokraté bez rozdílu frakcí přitom prohlásili, že bloky s konstitučními demokraty jsou přece jen cosi nepřilíš vhodného, neboť jsme všichni dovolili ústřednímu výboru, aby je zakázal, ale nedovolujeme mu, aby je nařizoval.

Závěr je jasný. Strana má k dispozici dvě platformy. Platformu osmnácti delegátů konference, menševiků a bundovců, a platformu čtrnácti delegátů, bolševiků, Poláků a Lotyšů. Kompetentní orgány místních organizací mohou svobodně vybírat, pozměňovat, doplňovat nebo nahrazovat tyto platformy jinými. *Po rozhodnutí kompetentních orgánů jednáme my všichni, členové strany, jako jeden muž.* Bolševik v Oděse musí vložit do urny lístek se jménem kadeta, i kdyby mu z toho bylo třeba nanic. Menševik v Moskvě musí vložit do urny lístek pouze se jmény sociálních demokratů, i když jeho srdce touží po kadetech.

Do voleb je však ještě dlouhá doba. Nechť se všichni revoluční sociální demokraté semknou těsněji a zahájí co nejrozsáhlejší a naprosto nesmlouvavý ideový boj proti blokům s kadety, které brzdí revoluci, oslabují proletářský třídní boj a rozvracejí občanské uvědomění mas!

JAK SI POČÍNÁJÍ ARMAVIRŠTÍ SOCIÁLNÍ DEMOKRATÉ VE VOLEBNÍ KAMPANI?

Ve volbách do první dumy uzavírali armavirští sociální demokraté bloky s kadety. O tom psal svého času list *Volna*⁸³ a ostře za to Armavirské káral. Z téhož důvodu psal tehdy do Armaviru i ústřední výbor naší strany a vytýkal tamějším soudruhům, že porušili směrnici sjednocovacího sjezdu.

Nyní už armavirští soudruzi určitě vědí z praxe, co znamenají bloky s kadety. Alespoň ve své nejnovější stranické literatuře bloky s kadety nejenže nepropagují, ale naopak říkají o kadetech *otevřeně celou pravdu*. Nebudeme puntičkářsky rozebírat literární formu armavirských publikací, to by bylo malicherné a povrchní. Uvedeme jen ty pasáže, které zřetelně ukazují taktiku Armavirských.

Máme před sebou 1. číslo orgánu armavirského výboru SDDSR Armavirskij proletarij⁸⁴ z října 1906, které vyšlo nákladem 5000 výtisků.

V úvodníku čteme:

„Ať si kadeti, obchodníci, úředníci, statkáři i liberálové tancují, jak vláda píská, proletariát se nepokoří a nesmíří.“

V následujícím článku, jenž je speciálně věnován výzvě k přípravám na volby, se říká:

„Sjednoťte se, hlasujte a ovládněte dumu! Kadetské panstvo se už dost nasedlo v sametových křeslech Tavridského paláce. Je už načase, aby mozolnaté ruce dělníků tyto žvanily a darmojedy odtud vyhodily!“

„Pospěšte si zajistit své proletářské místo v dumě, abyste z kadetské žvanírny učinili revoluční bitevní pole, na němž se utkáme s katanem lidu, proklatým samoděržavím.“

V letáku Voličům^[70] z listopadu 1906, vydaném nákladem 3000 výtisků, armavirský výbor píše:

„Lid pochopil, že jen silou a mocí dobude to, co mu nedá odumírající samoděržaví dobrovolně, co mu nedala bezmocná kadetská дума... Zahájíme jejím prostřednictvím, prostřednictvím této dumy svou revoluci, nastolíme prostřednictvím svých poslanců v Tavridském paláci lidovou moc, v nové dumě zažehnou naši poslanci oheň sálající revolučním plamenem a my jej rozdmýcháme bouřlivým dechem celého proletářského a revolučního Ruska. Vzhůru do nové dumy!!

...Soudruzi, občané! Naše budoucí дума nebude černosotňovská a nebude ani kadetská — bude to naše nikým neomezená, proletářská a rolnická дума.“

Opakujeme, bylo by malicherné puntičkářsky rozebrat formu nebo podrobnosti těchto výzev.

Důležitý je jejich duch. Důležitá je samostatná politika armavirských sociálních demokratů, kteří prodělali očistec bloků se žvanily a darmojedy.

Tady máte ty své naděje vkládané do sociálních demokratů, pánové z listů Reč, Tovarišč, Věk a Russkije vědomosti⁸⁵! Tady máte to „nebezpečí zleva“, o němž se v těchto dnech prořekl list Reč!

Tedy do boje, všichni revoluční sociální demokraté! Do boje proti blokům s kadety! Soudruzi menševici prodělají tak jako Armavirští očistec bloků s buržoazními oportunisty a vrátí se k revoluční sociální demokracii.

K O H O V O L I T D O S T Á T N Í D U M Y?⁸⁶

O B Č A N É ! S N A Ž T E S E , A B Y V Š E C H E N L I D
J A S N Ě P O C H O P I L ,
K T E R É H L A V N Í S T R A N Y B O J U J Í
V E V O L B Á C H V P E T R O H R A D Ě
A O C O K A Ž D Á S T R A N A U S I L U J E !

K T E R É J S O U T Ř I H L A V N Í S T R A N Y ?

Černosotňovci —
Svaz ruského ná-
roda, monarchis-
té, Strana právní-
ho pořádku, Svaz
17. října, Obchod-
ní a průmyslová
strana, Strana po-
kojné obnovy.

Kadeti — Strana
svobody „lidu“
neboli Konstituč-
ně „demokratic-
ká“ (ve skutečnos-
ti liberálně mo-
narchistická) stra-
na, strana „demo-
kratických“ refo-
rem, radikálové aj.

*Sociální demo-
kraté.* Sociálně de-
mokratická děl-
nická strana Rus-
ka. Je to strana
uvědomělých děl-
níků všech národů
a národností žijí-
cích v Rusku, Ru-
sů, Lotyšů, Polá-
ků, Židů, Maloru-
sů, Arménů, Gru-
zínů, Tatarů aj.

Č Í Z Á J M Y H Á J Í T Ř I H L A V N Í S T R A N Y ?

Černosotňovci
hájí nynější car-
skou vládu, stat-
káře, byrokracii,

Kadeti hájí zá-
jmy liberálních
buržoů, liberál-
ních statkářů, ob-

Sociální demo-
kracie je strana
dělnické třídy,
která hájí zájmy

policejní moc, vojenské polní soudy a pogromy.

chodníků a kapitalistů. Kadeti jsou strana buržoazních advokátů, žurnalistů, profesorů apod.

všech pracujících a vykořisťovaných.

O CO USILUJÍ TŘI HLAVNÍ STRANY?

Černosotňovci usilují o zachování starého samoděržaví a bezprávnostilidu, naprosté nadvlády statkářů, byrokracie a policie nad lidem.

Kadeti usilují o přechod moci do rukou liberální buržoazie. Monarchie, která si podrží policejní a vojenskou moc, má ochraňovat práva kapitalistů na okrádání dělníků a rolníků.

Sociální demokraté usilují o přechod veškeré moci do rukou lidu, tj. o demokratickou republiku. Sociální demokraté potřebují úplnou svobodu, aby mohli bojovat za socialismus, za osvobození práce od útlaku kapitálu.

JAKOU SVOBODU CHTĚJÍ DÁT LIDU TŘI HLAVNÍ STRANY?

Černosotňovci nedají lidu žádnou svobodu, žádnou moc. Veškerá moc má patřit carské vládě. Práva

Kadeti chtějí takovou „svobodu lidu“, která by byla podřízena za prvé Horní sněmovně, tj. statká-

Sociální demokraté chtějí pro lid úplnou svobodu a veškerou moc, volitelnost všech úředníků,

lidu: platit daně, pracovat na boháče a sedět v baze.

řům a kapitalistům, a za druhé monarchii, tj. carovi s policejní zvlášť a vojenskou silou. Třetina moci má patřit lidu, třetina kapitalistům a třetina carovi.

osvobození vojáků z kasárenských galejí a zřízení svobodné lidobraný.

JAKÝ POSTOJ ZAUJÍMAJÍ TŘI HLAVNÍ STRANY V ŮČI ROLNICKÉMU POŽADAVKU PŮDY?

Černosotňovci hájí zájmy feudálních statkářů. Žádnou půdu rolníkům. Půdu od statkářů ať kupují na základě dobrovolně uzavřené dohody jen boháči.

Kadeti chtějí zachovat statkářské vlastnictví půdy pomocí ústupků. Navrhují výkup, který rolnictvo ožebračil už v roce 1861. Kadeti nesouhlasí, aby otázku půdy řešily místní výbory, zvolené na základě všeobecného, přímého a rovného volebního práva s tajným hlasováním.

Sociální demokraté chtějí u nás statkářské vlastnictví půdy odstranit. Veškerou půdu musí dostat rolnictvo, a to rozhodně bez výkupu. Otázku půdy mají řešit místní výbory, zvolené na základě všeobecného, přímého a rovného volebního práva s tajným hlasováním.

ČEHO MOHOU TŘI HLAVNÍ
STRANY DOSÁHNOUT,
SKONČÍ-LI
VEŠKERÝ JEJICH BOJ ÚSPĚŠNĚ?

Budou-li černo-
sotňovci bojovat
všemi prostředky,
mohou dosáhnout
toho, že lid bude
úplně ožebračen a
že celé Rusko na-
dobro zpusťoší vo-
jenské polní soudy
a pogromy.

Budou-li kade-
ti bojovat pouze
„pokojnými“ pro-
středky, mohou
dosáhnout toho,
že vláda pogro-
mistů si koupí za
šestákové ústupky
velkoburžoazii a
vesnické boháče,
kdežto liberální
žvanily bude pro-
následovat, nepo-
vedou-li dostateč-
ně patolízalské ře-
či o zbožňovaném
a nedotknutelném
konstitučním mo-
narchovi, který
není nikomu od-
povědný.

Budou-li sociál-
ní demokraté bo-
jovat všemi pro-
středky včetně po-
vstání, mohou
s pomocí uvědo-
mělého rolnictva
a městské chudi-
ny získat úplnou
svobodu a veške-
rou půdu pro rol-
nictvo. A získají-li
ruští sociální de-
mokraté svobodu
a podporu uvědo-
mělých dělníků
v celé Evropě, mo-
hou rychle nastou-
pit cestu k socia-
lismu.

OBČANÉ! HLASUJTE VE VOLBÁCH
PRO KANDIDÁTY
SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÉ
DĚLNICKÉ STRANY RUSKA!

SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE
A TRUDOVIČKÉ STRANY

Občané! Kdo se chce uvědoměle účastnit voleb do Státní dumy, musí především jasně pochopit základní rozdíl mezi třemi hlavními stranami. *Černosotňovci* obhajují pogromy a násilnosti carské vlády. *Kadeti* hájí zájmy liberálních statkářů a kapitalistů. *Sociální demokraté* hájí zájmy dělnické třídy a všech pracujících a vykořisťovaných.

Kdo chce uvědoměle hájit zájmy dělnické třídy a všech pracujících, musí vědět, která strana je opravdu schopna hájit tyto zájmy ze všech nejdůsledněji a nejrozhodněji.

KTERÉ STRANY CHTĚJÍ HÁJIT
ZÁJMY DĚLNICKÉ TŘÍDY
A VŠECH PRACUJÍCÍCH?

Strana dělnické třídy, Sociálně demokratická dělnická strana Ruska, která stojí na pozici třídního boje proletariátu.

Trudovičké strany, to jest strany stojící na pozici drobného vlastníka:

Strana socialistů-revolucionářů.

Strana práce (Lidová socialistická) a bezpartijní trudovici.

ČÍ ZÁJMY TYTO STRANY VE SKUTEČNOSTI HÁJÍ?

Zájmy proletářů, kterým berou jejich životní podmínky veškerou naději stát se pány a nutí je, aby se snažili úplně a od základu změnit celé kapitalistické společenské zřízení.

Zájmy malovýrobců, kteří bojují proti útlaku kapitálu, avšak vlivem svých životních podmínek se snaží vyšvihnout se mezi pány, zvelebit své drobné podnikání, zbohatnout pomocí obchodu a najímání dělníků.

JAK VYTRVALÉ JSOU TYTO STRANY VE VELKÉM BOJI PRÁCE S KAPITÁLEM NA CELÉM SVĚTĚ?

Sociální demokracie nemůže připustit žádný smír mezi prací a kapitálem. Organizuje námezdní dělníky k nemilosrdnému boji proti kapitálu, za odstranění soukromého vlastnictví výrobních prostředků a k vybudování socialistické společnosti.

Trudovické strany sní o odstranění nadvlády kapitálu, avšak vlivem životních podmínek jako drobní vlastníci nutně kolísají mezi bojem proti kapitálu po boku námezdních dělníků a mezi snahou o smír mezi dělníky a kapitalisty cestou přeměny všech pracujících v drobné hospodáře s rovnostářskými přiděly půdy nebo zajištěné úvěrem a podobně.

ČEHO MOHOU TYTO STRANY DOSÁHNOUT PŘI USKUTEČNĚNÍ VŠECH SVÝCH KONEČNÝCH CÍLŮ?

Toho, že proletariát vybojuje politickou moc a přeměnění kapitalistickou výrobu ve společenskou, socialistickou velkovýrobu.

Rovného rozdělení veškeré půdy mezi drobné hospodáře, malorolníky, přičemž mezi nimi nutně propukne nový boj, rozdělí se na bohaté a chudé, na dělníky a kapitalisty.

JAKÉ SVOBODY PRO LID SE DOMÁHAJÍ TYTO STRANY V NYNĚJŠÍ REVOLUCI?

Úplné svobody a úplné moci pro lid, to jest demokratické republiky, volitelnosti vysokých úředníků, nahrazení pravidelné armády všeobecným ozbrojením lidu.

Úplné svobody a úplné moci pro lid, to jest demokratické republiky, volitelnosti vysokých úředníků, nahrazení pravidelné armády všeobecným ozbrojením lidu.

Spojení demokracie, to jest úplné moci lidu, s monarchií, to jest s mocí cara, policie a byrokracie. Je to stejně nesmyslné přání a stejně zrádcovská politika jako u liberálních statkářů, kadetů.

JAK SE TYTO STRANY STAVĚJÍ K ROLNICKÉMU POŽADAVKU PŮDY?

Sociální demokraté požadují, aby byla veškerá statkářská půda bez jakéhokoli výkupu předána rolníkům.

Socialisté-revolucionáři požadují, aby byla veškerá statkářská půda bez jakéhokoli výkupu předána rolníkům.

Trudovici požadují, aby veškerá statkářská půda byla předána rolníkům, ale připouštějí výkup. Připouštět výkup, který rolníky ožebračí, je stejně zrádcovská politika jako politika liberálních statkářů, kadetů.

OBČANÉ! HLASUJTE VE VOLBÁCH
PRO KANDIDÁTY
SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÉ
DĚLNICKÉ STRANY RUSKA!

*Otištěno 23. listopadu 1906
jako samostatný leták přiložený
k 8. číslu listu Proletarij*

Podle textu letáku

NOVÉ VYSVĚTLENÍ SENÁTU

Může-li se politický boj rozvíjet alespoň do jisté míry otevřeně, prověří život nesmírně brzy a velmi přesvědčivě každý taktický krok. Všichni delegáti celoruské konference SDDSR se pravděpodobně ještě ani nestačili dostat domů a informovat stranické organizace, a sporná otázka bloků s konstitučními demokraty se už vysvětluje úplně jinak. Nyní je totiž ústředním bodem všech aktuálních politických otázek.

Na konferenci SDDSR nikoho z delegátů ani nenapadlo, že by sociální demokraté mohli soběméně oslabovat nebo dokonce vůbec měnit svá samostatná taktická hesla ve volební kampani. V rezoluci, kterou předložil ústřední výbor strany a která byla schválena 18 hlasy proti 14 (bolševici, Poláci a Lotyšši), se formálně kladl hlavní důraz na úplnou samostatnost platformy i hesel SDDSR. Rozhodně se nepřipouštějí žádné poněkud trvalejší svazky s jinými stranami, jejichž základem by bylo jakékoli „zmírňování“ naší platformy. A celý spor mezi pravým a levým křídlem sociální demokracie se týkal výhradně toho, dodržují-li pravicoví sociální demokraté opravdu toto zásadní stanovisko, nedostávají-li se s ním do rozporu, když připouštějí bloky s konstitučními demokraty, není-li rozdělení úmluv na „technické“ a ideové pouze slovní, umělá a fiktivní záležitost?

Ale... snad i v naší straně, tj. v její reálné „ústavě“, existuje instituce podobná senátu, existuje tu možnost měnit stranické „zákony“ i rozhodnutí oficiálních orgánů strany pomocí vysvětlení senátu v jejich přímý opak. Nové vy-

světlení senátu o usneseníh SDDSR přišlo, jak se ostatně dalo čekat, ze Ženevy. Bylo otištěno v kadetském listu *Tovarišč* jako *Veřejná odpověď* (docela jako u Lassalla!) G. Plechanova jednomu čtenáři tohoto listu, „jenž se nepovažuje ani za buržou, ani za sociálního demokrata“⁸⁷. Náš stranický skoro-Lassalle přispěchal na pomoc čtenáři listu, který je fakticky orgánem renegátů sociální demokracie.

Čtenář listu *Tovarišč* se tázal G. Plechanova mimo jiné na to, „jaká by mohla být podle jeho názoru společná volební platforma levicových a krajně levicových stran“. G. Plechanov odpověděl: „Na tuto otázku není a nemůže být jiná odpověď než tato slova — *duma s úplnou mocí*.“

„Není a nemůže být jiná odpověď“... Těmto slovům našeho skoro-Lassalla je určitě souzeno, aby „vešla do dějin“, alespoň v gogolovském smyslu slova. G. Plechanov se svého času uráčil vyslechnout zprávu o tom, že existuje nějaký ÚV SDDSR, že se schází jakási celoruská konference této strany, že ÚV i tato konference sestavují svou odpověď na otázky, jež zajímají nejen nynější spolupracovníky G. Plechanova, paní Kuskovovou a pana Prokopoviče, nýbrž i socialistické dělníky v Rusku. A Plechanov bez sebemenších rozpaků prohlásil: „Není *a nemůže být* jiná odpověď než moje.“ A tato blahosklonná slova se tisknou v kadetských novinách právě ve chvíli, kdy každý, kdo dovede v Rusku číst, už zná *jinou* odpověď, kterou vyslovili *všichni* zástupci oblastních institucí i ústřední instituce celé Sociálně demokratické dělnické strany Ruska.

Je to určitě „historie“ takového typu jako ty, jejichž hrdinou býval často Nozdrev⁸⁸.

Přejdeme však k podstatě svého druhu jedinečné a nenapodobitelné odpovědi našeho nenapodobitelného G. Plechanova.

Především vidíme, že ani v myšlenkách nepřipouští, že by úmluvy v prvním stadiu byly možné bez společné volební platformy. Nám bolševikům se tento názor neobyčejně

zamlouvá. Tímto přiznáním však prokazuje G. Plechanov menševikům medvědí službu. Na konferenci, ve sporech s menševiky a bundovci a rovněž v 8. čísle listu Proletarij* jsme neustále upozorňovali, že úmluvy v prvním stadiu musí nutně ovlivnit vystoupení naší strany před masami a že tedy tyto úmluvy nutně a nevyhnutelně, navzdory našim přáním i záměrům, budou vypadat jako určité ideové sblížování, určité zastírání, oslabování a omezování politické samostatnosti sociální demokracie. G. Plechanov podpořil náš útok proti menševikům se sobě vlastní obratností i stranickým taktikem. Přímo přiznal dokonce víc než to, co jsme tvrdili, neboť přiznal *společnou platformu*, tj. přímý *ideový* blok s konstitučními demokraty.

Ukazuje se, že nejen v ruském státě, nýbrž i v Sociálně demokratické dělnické straně Ruska kompromituje vysvětlení senátu toho, v čí prospěch je psáno.

Pokračujme. Nechtě se čtenář zamyslí nad bezprostředním významem Plechanovova „kadetskociálnědemokratického“ hesla Duma s úplnou mocí nezávisle na tom, jaký postoj k němu zaujmají různé strany. Slova „duma s úplnou mocí“ vyjadřují požadavek, aby дума měla všechnu moc. Jaká дума? Zřejmě ta, do níž teď budou ruští občané volit poslance podle zákona z 11. prosince a podle vysvětlení senátu. G. Plechanov navrhuje požadovat pro *tuto* dumu úplnou moc. Zřejmě je přesvědčen, že to nebude дума černosotňovská, protože pro černosotňovskou dumu by nemohl žádat neomezenou pravomoc. Razit heslo Duma s úplnou mocí a současně vykřikovat, že hrozí vážné nebezpečí černosotňovské dumy, znamená potírat sám sebe. Znamená to potvrzovat názor bolševiků, že vážné nebezpečí černosotňovské dumy vlastně neexistuje a že si kadeti toto nebezpečí vymýšlejí nebo je v ojedinělých případech zveličují pro své prospěchářské cíle, aby totiž mezi dělníky a v řadách veškeré revoluční demokracie oslabili

* Viz tento svazek, s. 135—137. *Red.*

víru ve vlastní síly, aby odvrátili od strany konstitučních demokratů reálné „*nebezpečí zleva*“. Sám oficiální orgán konstitučních demokratů Reč přiznal *toto* nebezpečí ve zprávě kadetů o průběhu volební kampaně v Petrohradské gubernii.

Přejděme ke skutečnému politickému obsahu Plechanovova hesla. Jeho původce je nad ním u vytržení. Píše: „Tato obecná formule vyjadřuje ve své algebraické podobě naprosto přesně nejaktuálnější politický úkol pro levice i pro krajní levice“ a zároveň dovoluje, aby všechny svoje ostatní požadavky prosazovaly v plném rozsahu. „Kadeti nemohou mít o dumě s úplnou mocí stejnou představu jako sociální demokraté. Avšak jedni i druhí dumu s úplnou mocí potřebují. Proto jsou jedni i druhí povinni za ni bojovat.“

Z těchto Plechanovových slov je zřejmé, že si je sám vědom toho, že kadeti a sociální demokraté chápou toto heslo nutně každý jinak. Heslo je jedno, „obecné“, ale kadeti *nemohou* mít o významu tohoto hesla stejnou „přstavu“ jako sociální demokraté.

Naskýtá se otázka, k čemu je potom obecné heslo a proč vůbec předkládat masám hesla a platformy.

Snad proto, aby se zachovalo dekorum? Aby se zastřelo něco, co se nemá vysvětlovat masám? Aby se za zády lidu podnikl parlamentní manévr, slibující všelijaké výhody? Nebo proto, aby se pozvedla třídní uvědomělost mas a aby se jim po pravdě vysvětlily jejich skutečné politické úkoly?

Je všeobecně známo, že buržoazní politikáři předkládají masám vždy a všude nejružnější hesla, programy a platformy k oklamání lidu. Buržoazní politikáři o sobě vždy a zvláště před volbami prohlašují, že jsou liberálové, pokrokaři, demokraté a dokonce i „radikální socialisté“, *jenom proto*, aby získali hlasy a oklamali lid. To je všeobecný jev, který se nutně vyskytuje ve všech kapitalistických zemích. Marx a Engels proto dokonce říkali o buržoazních poslancích, die das Volk vertreten und zertreten, že zastupují lid a potlačují ho výkonem své poslancecké funkce.⁸⁹

A „nejstarší“ ruský sociální demokrat, zakladatel sociální demokracie, tu předkládá v první celostranické volební kampani platformu, o níž se ví, že ji budou kadeti vědomě vykládat tak a sociální demokraté jinak! Co to je? A k čemu to je?

Vždyť jestliže nemohou mít o dumě s úplnou mocí jednotnou představu konstituční demokraté a sociální demokraté, znamená to, že o ní nemohou mít jednotnou představu ani široké lidové masy, protože konstituční demokraté i sociální demokraté vyjadřují určité zájmy těch či oněch tříd, jejich určité snahy nebo předsudky. Plechanov zřejmě považuje představu kadetů o dumě s úplnou mocí za nesprávnou, a každá nesprávná představa o politických úkolech lidu škodí. Plechanov tedy formuluje heslo tak, že to lidu *vědomě* škodí, neboť určitá nesprávná představa tu zůstává nevyjasněná a zastřená. Zkrátka a dobře, znamená to klamat dělníky a všechen lid pro zdání jednoty mezi konstitučními demokraty a sociálními demokraty.

Proč je představa kadetů o dumě s úplnou mocí nesprávná? O tom Plechanov mlčí. Toto mlčení za prvé dokazuje, že Plechanov využívá volební kampaň (předložení volební platformy je už krokem volební kampaně) nikoliv k tomu, aby prohluboval uvědomění lidu, nýbrž aby je zatemňoval. A za druhé toto mlčení zbavuje naprosto veškerého smyslu Plechanovův závěr, že „kadeti i sociální demokraté dumu s úplnou mocí potřebují“. Je to vyložený nesmysl, zahalený do hezkých slov: říci, že dvě různé strany potřebují tutéž věc, kterou však různě chápou! Což vlastně znamená, že není táz: první člověk, který přijde Plechanovovi do cesty, ho nachytá při logické chybě. Snad je i možné označit absolutistickou monarchii i demokratickou republiku písmenem „a“ a říci, že různé strany mohou do té obecné algebraické formule dosazovat různé matematické veličiny. To pak bude ryzí plechanovovská logika, či spíše plechanovovská sofistika.

Plechanov v podstatě říká *přímou lež*, vyslovenou v tom

smyslu, že by i konstituční demokraté, i sociální demokraté potřebovali dumu s úplnou mocí, nebo spíše lidový zastupitelský orgán s úplnou mocí, o němž se neustále mluví v druhé polovině jeho článku. Lidový zastupitelský orgán s úplnou mocí je ústavodárné shromáždění, a to takové ústavodárné shromáždění, které nebude existovat současně s panovníkem, nýbrž až po svržení carské vlády. Jestliže Plechanov tuto prostou pravdu zapomněl, pak mu radíme, aby si přečetl program SDDSR a zejména pak jeho poslední odstavec, v němž se o tom právě píše.

Kadeti takovýto lidový zastupitelský orgán se skutečně neomezenou mocí nepotřebují, je pro ně nebezpečný a pro zájmy, jež reprezentují, zhoubný. Vylučuje monarchii, která je milá jejich srdci a jde k duhu buržoazní kapse. Zbavuje je naděje na výkup za statkářskou půdu. To je natolik pravda, že dokonce i Plechanov v 6. čísle svého časopisu Dněvník psal o prospěchářské třídní nedůvěře konstitučních demokratů vůči myšlence ústavodárného shromáždění, o tom, že se kadeti v obavách před ústavodárným shromážděním *smiřují* se Stolypinovou smečkou.

V 8. čísle listu Proletarij jsme už tyto pasáže z 6. čísla Plechanovova Dněvníku citovali* a ukázali jsme, že Plechanov se nyní musí zříkat svých včerejších prohlášení. Jeho věta, že „i kadeti potřebují dumu s úplnou mocí“, je přesně takovým *zřikáním se* vlastních slov.

Z Plechanovovy základní lži logicky nutně vyplývá řada dalších. *Není pravda*, že „lidový zastupitelský orgán s úplnou mocí je sám předběžnou podmínkou splnění všech ostatních... požadavků všech pokrokových stran“, že „bez něj se neuskuteční ani jeden z těchto požadavků“, že boj levicových a krajně levicových sil začne tenkrát, až „se stane (lidový zastupitelský orgán s úplnou mocí) skutečností“. Lidový zastupitelský orgán s úplnou mocí znamená dovršení revoluce, její dokončení, její úplné vítězství. Kadeti však

* Viz tento svazek, s. 141—143. *Red.*

chtějí revoluci zastavit, přerušit ji nicotnými ústupky, a otevřeně o tom mluví. Přesvědčováním dělníků a všeho lidu o tom, že kadeti jsou schopni bojovat za úplné vítězství revoluce, Plechanov těžce klame lidové masy.

„U nás má neomezenou moc zatím jen pan Stolypin,“ píše Plechanov. Nevíme, je-li to přehnutí nebo rovněž přízpusobování se kadetům („duma s úplnou mocí = carská дума s ministry, které jmenuje car z většiny v dumě“), nebo vytáčka s ohledem na cenzuru? Stolypin nejenom že nemá neomezenou moc, ale je to úplně bezvýznamný lokaj cara a smečky černosotňovských carských dvořanů. Když o tom Plechanova nepřesvědčila odhalení o pogromech, přednesená v dumě, ať si přečte, co píší liberální noviny o všemocném vlivu Svazu ruského národa.

„Nyní jsou levicové i krajně levicové strany povinny vystupovat společně proti těm, kdo odmítají lidový zastupitelský orgán s úplnou mocí, a možná dokonce úplně každý lidový zastupitelský orgán,“ píše Plechanov.

Jsou tedy povinny vystupovat proti kadetům, kteří *odmítají* lidový zastupitelský orgán s úplnou mocí.

Plechanov potřel zdárně sám sebe, neboť nám pod záminkou boje proti doktrinářství předvedl ukázkou právě toho nejhoršího, jezuitského doktrinářství. Z frakčního hlediska by mohli mít bolševici z jeho vystoupení radost, protože si ani nelze představit, že by někdo mohl zasadit menševické taktice silnější ránu. Jako členové jednotné SDDSR se za Plechanovovo vystoupení stydíme.

Oficiální orgán konstitučních demokratů Reč odpověděl Plechanovovi tak, že se snad teď i ti nejmírnější sociální demokraté zbaví oportunistické iluze. První odpověď listu Reč, úvodník v 226. čísle^[307] (z 25. listopadu), je pouhým výsměchem Plechanovovi, který podával ruku na usmířenou, a zároveň výsměchem liberála, který nezapomněl, jak Plechanov a jeho kolegové tepali v *Jiskře* oportunismus liberálů. „A v tomto případě,“ vysmívá se Plechanovovi orgán konstitučních demokratů, „vyvíjí pan Ple-

chanov zcela úctyhodné a záslužné úsilí, aby postrčil své soudruhy ještě kousek dál doprava od toho nejpravivějšího stanoviska, které kdy zaujali.“ Ale... ale my přece jen musíme cosi namítnout.

A kadetovy námitky, to je typická odpověď továrníka dělníkovi, který se na něj obrátil jako prosebník a odtrhl se od ostatních soudruhů i jejich společného požadavku, podepřeného stávkou. — Přišels s prosíkem? To je dobře. Ale co z toho, když si tvoji nerozumní kolegové nepočínají jako ty? Jaký mám z tebe užitek, když to nedopovíš pěkně do konce. Duma s úplnou mocí? To zrovna! Já se tak budu kompromitovat před strážci pořádku! Je třeba říci: Vláda složená z většiny v dumě. Pak dáme souhlas ke společné platformě se sociálními demokraty!

To je obsah odpovědi listu Reč, překypující jízlivými úsměšky jak vůči Plechanovově naivní „matematice“, tak vůči tomu, že byl v listopadu 1904 členem řídícího kolegia sociální demokracie (Plechanov byl tehdy členem redakce ústředního orgánu a předsedou nejvyšší „rady“ SDDSR), kolegia, které se distancovalo od „proslulé pařížské dohody“ s buržoazní demokracií⁹⁰. Tenkrát tu bylo také „matematické znaménko“, totiž „demokratický režim“, ironizuje list Reč. Rozuměli jsme jím konstituční monarchii. Eseři, kteří souhlasili s dohodou, demokratickou republiku. Vy jste to tenkrát odmítl, pane Plechanove! Dneska už jste rozumnější? My kadeti vás za to chválíme, ale *v zájmu věci* musíte jít ještě kousek víc doprava.

A list Reč otevřeně přiznává, že také konstituční demokraté vodili lid za nos heslem Ústavodárné shromáždění. My, konstituční demokraté, jsme chtěli ústavodárné shromáždění „*se zachováním prerogativ* (tj. práv) *panovníka*“, a vůbec ne republikánské ústavodárné shromáždění. Hodilo se nám získávat si tímto podvodem sympatie mas, ale nyní je pro nás důležitější získat si sympatie carské smečky. Proto pryč s „nebezpečným“, „dvojsmyslným“, „nesolidním“ heslem Duma s úplnou mocí, jež podkuřuje

škodlivým revolučním iluzím. Žádáme od sociálních demokratů jejich dřívější heslo, prosazované ústředním výborem: podpora vlády složené z většiny v dumě, a to „s důsledky“, jež z tohoto hesla vyplývají. A tyto důsledky znamenají neoslabovat, nýbrž *posilovat* (sic!) kadetskou většinu v dumě.

Redakční článek v dalším čísle listu Reč speciálně objasňuje černosotňovské carské smečce (pod záminkou, že vysvětluje něco Plechanovovi), že kadeti dumu „s úplnou mocí“ *nepotřebují*. Prohlásit dumu za orgán s neomezenou pravomocí znamená státní převrat. K tomu se kadeti nikdy neodhodlají. „My, kadeti, vůbec neusilujeme a nejsme povinni usilovat o dumu s úplnou mocí.“ „Cožpak se pan Plechanov, navzdory svému osvědčenému bystrozraku, z událostí nepoučil?“

Pošklebek kadetů nad Plechanovovým osvědčeným bystrozrakem řal opravdu do živého. Plechanov se z celého průběhu ruské revoluce nenaučil chápat kadety. Byl za to spravedlivě potrestán, potrestán tím, že kadeti s pohrdáním odmítli ruku, kterou jim podával sociální demokrat, jenž jednal nezávisle na své straně a proti její vůli.

Odpověď listu Reč Plechanovovi má také obecně politický význam. Kadeti se dostávají stále víc doprava, ne den po dni, ale z hodiny na hodinu. Bezostyšně prohlašují, že se spojí s černosotňovskou monarchií a rozbijí „škodlivé revoluční iluze“.

Jsme přesvědčeni, že dělníci v celém Rusku vyvodí pro sebe z této lekce mnoho užitečného. Místo bloků s konstitučními demokraty půjdou do volební kampaně samostatně, získají na svou stranu revoluční buržoazii a s konečnou platností odvrhnou na smetiště politické zrady smečku buržoazních politikářů, kteří se pokoušejí napálit lid frázemi o „svobodě lidu“!

Propagování nestraničského dělnického sjezdu a bloků s kadety nepochybně znamená určitou krizi v taktice menševiků. Sami bychom ovšem nemohli posoudit, jak dalece už tato krize dozněla, aby se projevila takříkajíc navenek, protože patříme k zásadním odpůrcům jejich celkové taktiky. Na pomoc nám přišel soudruh J. Larin ve své nové a nadmíru poučné brožure Široká dělnická strana a dělnický sjezd^[92] (Moskva 1906, *expeduje* vydavatelství Novyj mir).

Soudruh J. Larin bývá často mluvčím většiny menševiků. Nazývá se, a plným právem, odpovědným představitelem menševismu. Pracoval na jihu i v Pitěru ve vyborské čtvrti, která je ze všech „nejmenševičtější“. Byl delegátem sjednocovacího sjezdu. Psal pravidelně do listu Golos truda⁹¹ i do časopisu Otkliki sovremennosti⁹². Všechny tyto okolnosti jsou velice důležité pro hodnocení brožury, která je významná pravdivostí autora, a nikoli jeho logikou, jeho sděleními, a nikoli jeho úvahami.

I

V úvahách o taktice musí marxista vycházet z hodnocení objektivního průběhu revoluce. Bolševici se o to, jak známo, pokusili v rezoluci o současném stavu^[197], kterou předložili sjednocovacímu sjezdu⁹³. Menševici svou vlastní rezoluci k téže otázce stáhli z programu. Soudruh Larin zřejmě

cítí, že takové otázky nelze vynechat, a pokouší se rozebrat průběh naší buržoazní revoluce.

Rozlišuje dvě období. První, které zahrnuje celý rok 1905, je obdobím otevřeného masového hnutí. Druhé, od roku 1906, znamená nesmírně zdoluhavou přípravu „faktického vítězství svobody“ a „realizace snah lidu“. V této přípravě hraje hlavní úlohu vesnice, bez jejíž pomoci „by bylo nesvorné město poraženo“. Proděláváme „vnitřní, navenek zdánlivě pasivní vývoj revoluce“.

„To, čemu se říká agrární hnutí — neustálé vření, jež nepřerůstá ve všeobecné pokusy o aktivní útok, drobný boj s místními představiteli moci, se statkáři, neplacení daní, trestné výpravy —, to všechno je pro vesnici nejvýhodnější cesta, co se týče úspor, když ne jejich sil, o čemž lze pochybovat, tak jejich výsledků. I když vesnici úplně nevyčerpává a vcelku jí skýtá víc úlev než porážek, dokonale rozkládá opory staré moci, neboť vytváří podmínky, v nichž bude muset nutně kapitulovat nebo se, až nastane čas, zhroutí při první vážné zkoušce.“ A tak autor dokazuje, že za nějaké dva až tři roky se změní složení policie i armády, jejichž řady se zaplní obyvateli nespokojené vesnice; „naši synové budou u vojska“, jak řekl autorovi jeden rolník.

Soudruh Larin z toho dělá dvojí závěr: 1. Naše „vesnice se nemůže uklidnit. U nás se nemůže opakovat rakouský rok osmačtyřicet.“ 2. „Ruská revoluce nejde cestou ozbrojeného povstání všeho lidu ve skutečném smyslu tohoto slova jako revoluce severoamerická nebo polská.“

Zastavme se u těchto závěrů. První z nich autor zdůvodnil příliš fejetonisticky a formuloval příliš nepřesně. V podstatě však není autor daleko od pravdy. Výsledek naší revoluce skutečně závisí především na tom, jak vytrvale budou bojovat mnohamiliónové masy rolnictva. Naše velkoburžoazie se bojí revoluce víc než reakce. Sám proletariát nemá dost sil k vítězství. Ve srovnání s proletariátem a rolnictvem nereprezentuje městská chudina ani samostatné zájmy, ani samostatnou sílu. Rozhodující úloha připadá

vesnici, ne v tom smyslu, že by měla řídit boj (o tom nemůže být vůbec řeč), ale v tom smyslu, že může vítězství zajistit.

Kdyby soudruh Larin svůj závěr promyslel a dal si ho do souvislosti s celým vývojem názorů sociální demokracie na naši buržoazní revoluci, ocitl by se tvář v tvář staré tezi nenáviděného bolševismu: Vítězným dovršením buržoazní revoluce v Rusku může být jedině revolučně demokratická diktatura proletariátu a rolnictva. Larin dospěl v podstatě k témuž závěru. Otevřeně se však k tomu nepřiznal, protože mu v tom brání jediná vlastnost menševiků, kterou sám pranýřuje, totiž nejistota a nesmělost v myšlení. Abychom se přesvědčili, že se Larin v této otázce blíží bolševikům, stačí porovnat, jak o tomto tématu uvažuje Larin a jak orgán ústředního výboru Social-demokrat. Vždyť tento list dospěl až k tvrzení, že kadeti jsou městská nestavovská, a tedy pokroková buržoazie, kdežto trudovici vesnická stavovská, a tedy nepokroková buržoazie! List Social-demokrat nezaznamenal, že v řadách kadetů jsou statkáři a kontrarevoluční příslušníci buržoazie, nezaznamenal, že k trudovikům patří nestavovská městská demokracie (nižší vrstvy městské chudiny)!

Dále. Vesnice se nemůže uklidnit, říká Larin. A jestlipak to dokázal. Ne. Vůbec si nevšiml úlohy rolnické buržoazie, kterou si vláda soustavně kupuje. A nehloubal příliš ani nad tím, že „úlevy“, které se poskytují rolníkům (snížení pachtovného, „omezování“ statkářů a policie apod.), *prohlubují* rozklad vesnice na kontrarevoluční boháče a masu chudiny. Taková rozsáhlá zobecnění nelze dělat z tak nedostatečného materiálu: zavání to schematismem.

Lze však vůbec dokázat tezi, že „vesnice se nemůže uklidnit“? Ano i ne. Ano — pokud jde o solidně podložený rozbor pravděpodobných důsledků. Ne — v tom smyslu, že tyto důsledky nejsou pro danou buržoazní revoluci zcela nesporné. Na lékárnických vážkách nelze zvážít, jaký je poměr mezi narůstajícími a vzájemně se prolínajícími no-

vými kontrarevolučními a novými revolučními silami vesnice. Nakonec to ukáže *jedině praxe*. Revoluce v úzkém slova smyslu je ostrý boj, a skutečná síla všech zájmů, všech snah i všech tendencí se ukáže a plně projeví *jedině přímo v boji* a v jeho výsledku.

Úkolem pokrokové třídy v revoluci je správně rozpoznat *směr* boje a využít *všechny* možnosti, *všechny* šance pro vítězství. Taková třída musí *jako první* vykročit na cestu bezprostřední revoluce a *jako poslední* ji opustit pro jiné, „všednější“ a „klikatější“ cesty. Tuto pravdu soudruh Larin vůbec nepochopil, neboť uvažuje velmi mnoho a (jak uvidíme dále) velmi hloupě o živelných vzplanutích a o plánové činnosti.

Přejdeme k druhému závěru — o ozbrojeném povstání. Tady je Larin, pokud jde o myšlení, ještě nesmělejší. Jeho myšlení se otrocky řídí starými vzory: severoamerickým a polským povstáním. Kromě nich nehodlá žádné povstání „ve skutečném smyslu tohoto slova“ uznat. Tvrdí dokonce, že naše revoluce nejde cestou „formálního“(!) a „obligátního“(!!) ozbrojeného povstání.

Je to kuriózní: Menševik, který si vysloužil ostruhy v boji proti formalismu, dospěl ve svých tvrzeních až k formálnímu ozbrojenému povstání! Nařkejte sám na sebe, soudruhu Larine, je-li vaše myšlení tak spoutáno formálností a obligátností. Bolševici se na to dívali a dívají jinak. Zdůraznili již dlouho před povstáním, na III. sjezdu, tj. na jaře 1905, ve zvláštní rezoluci^[333] *souvislost mezi masovou stávkou a povstáním*⁹⁴. Menševici to rádi přecházejí mlčením. Ale marně. Rezoluce III. sjezdu fakticky dokazuje, že jsme předvídali s maximálně možnou přesností specifické rysy boje lidu koncem roku 1905. A povstání jsme si vůbec nepředstavovali „po vzoru“ Severní Ameriky nebo Polska, kde o masové stávce nemohla být vůbec řeč.

Po prosinci jsme však upozorňovali (návrh rezoluce k sjednocovacímu sjezdu^[100]⁹⁵), jak se změnil vztah mezi stávkou a povstáním, jakou úlohu má rolnictvo a armáda, na to, že

vojenské vzpoury jsou nedostatečné, že je nutno uzavírat úmluvy s revolučně demokratickými silami v armádě.

A události potvrdily znovu v období, kdy existovala дума, že v ruském osvobozeneckém boji je povstání nevyhnutelné.

Larinovy úvahy o formálním povstání svědčí o tom, že buď nezná průběh soudobé revoluce, což je od sociálního demokrata velká nepřístojnost, nebo že tento průběh s jeho specifickými formami povstání ignoruje. Larinova teze, že „ruská revoluce nejde cestou povstání“, je výsměchem skutečnosti, protože *obě* období svobod v Rusku (říjnové období i období existence dumy) ukázala právě „cestu“ *povstání*, samozřejmě nikoli amerických a nikoli polských, nýbrž ruských, epochy 20. století. Larin tím, že uvažuje „obecně“ o historických příkladech povstání v zemích s převahou vesnického či městského prvku, o Americe a o Polsku, a že odmítá sebemenší pokus prostudovat specifické rysy ruského povstání, nebo si jich alespoň povšimnout, opakuje základní chybu menševiků spočívající v „nejistém a nesmělém myšlení“.

Zamyslete se nad jeho konstrukcí „pasivní“ revoluce. Nepochybně jsou zcela možná dlouhá období přípravy nového vzestupu, nového náporu nebo nových forem hnutí. Ale nebuďte přece doktrináři, pánové: podívejte se, co znamená ono „neustálé vření“ vesnice *vedle* „drobného boje“, „trestných výprav“ a *změny* ve složení policie a armády. Vždyť sami nechápete, co vlastně říkáte. Stav, který popisujete, není nic jiného než vleklá *partyzánská válka*, přerušovaná řadou stále rozsáhlejších a semknutějších *výbuchů vojenského povstání*. Opakujete zlostné nadávky na adresu „partyzánů“, „anarchistů“, „bolševických anarchoblanquistů“ aj., a současně sami líčíte obraz revoluce v bolševických barvách! *Změny* ve složení armády, její nahrazování „živly nespokojené vesnice“. Co to znamená? Může se snad tato „nespokojenost“ vesnice oblečené do námořnických blůz a vojenských stejnokrojů neprojevat navenek?

Může se neprojevat navenek, jestliže vojákova rodná vesnice „neustále vře“? Dochází-li v zemi na jedné straně k „drobnému boji“ a na druhé straně „k trestným výpravám“? A lze si snad v období černosotňovských pogromů, násilností ze strany vlády a policejního cynismu představit, že se tato nespokojenost mezi vojáky projeví jinak než vojenskými vzpourami?

Opakujete kadetské fráze (frázi, že „naše revoluce nejde cestou povstání“, pustili do oběhu koncem roku 1905 právě *kadeti*, viz Miljukovův list *Narodnaja svoboda*⁹⁶), ale zároveň sami uvádíte, že nové povstání je nevyhnutelné: „moc se zhroutí pod náporom první vážné zkoušky“. Myslíte si snad, že pro moc může nastat vážná zkouška v rozsáhlém, nehomogenním a složitém lidovém hnutí, aniž by jí předcházela řada méně vážných a dílčích zkoušek? Že generální stávka je možná bez řady jednotlivých stávek? Všeobecné povstání bez řady drobných, méně důležitých a nekoordinovaných povstání?

Jestliže se v armádě rozrůstají živly z nespokojené vesnice a postupuje-li revoluce celkově vpřed, znamená to, že je nevyhnutelné povstání v podobě *velice urputného* boje proti vojsku černosotňovců (neboť také černosotňovci se organizují a učí, na to nezapomínejte! Nezapomínejte, že existují sociální živly, jež záměrně živí zavilé černosotňovce!), boje lidu i části armády. Znamená to, že je třeba se připravovat, připravovat masy a připravovat sebe na plánovitější, svornější a útočnější povstání — to tedy vyplývá z Larinových předpokladů, z jeho kadetské báchorky o *pasivní* (??) revoluci. Menševici „svedli vlastní sklíčenost a malomyslnost na průběh ruské revoluce“^[58], doznává Larin. Přesně tak! Pasivita, to je vlastnost maloburžoazní inteligence, a ne revoluce. Pasivní jsou ti, kdo přiznávají, že do armády proniká stále víc živlů z nespokojené vesnice, že je nevyhnutelné stálé vření a drobný boj, a současně s dobromyslností Ivana Fjodoroviče Špoňky⁹⁷ chlácholí dělnickou stranu, že „ruská revoluce nejde cestou povstání“.

A co „drobný boj“? Shledáváte snad, velevážený Larine, že to je „nejvýhodnější cesta pro vesnici, pokud jde o výsledky“? Podporujete tento názor bez ohledu na trestné výpravy a považujete za nejvýhodnější cestu dokonce i tyto výpravy? A zamyslel jste se alespoň trošičku nad tím, čím se liší drobný boj od partyzánské války? Ničím, velevážený soudruhu Larine.

Kvůli špatným příkladům Ameriky a Polska jste přehlédl ty specifické formy boje, které zrodilo ruské povstání, zdlouhavější, urputnější a s delšími přestávkami mezi velkými bitvami než povstání starého typu.

Soudruh Larin se dokonale zapletl a nedokázal se z toho vymotat. Jestliže je na vesnici vhodná půda pro revoluci, jestliže se revoluce šíří a čerpá nové síly, proniká-li do armády stále větší množství nespokojených mužiků a na vesnici trvá neustálé vření a drobný boj, znamená to, že mají pravdu bolševici, kteří bojují za to, aby otázka povstání nebyla stažena. V žádném případě nepropagujeme povstání kdykoli a za jakýchkoli podmínek. Požadujeme však, aby sociální demokraté nebyli nejistí a nesmělí, pokud jde o myšlení. Jestliže uznáváte *podmínky* pro povstání, pak uznávejte i samo povstání, uznávejte, že strana musí v souvislosti s povstáním plnit specifické úkoly.

Nazývat drobný boj „nejvýhodnější cestou“, tj. nejvýhodnější formou boje lidu ve specifické epoše naší revoluce, a současně odmítnout uznat *aktivní* úkoly strany pokrokové třídy, vyplývající z této „nejvýhodnější cesty“, znamená neumět myslet anebo myslet nepoctivě.

I I

„Teorie pasivity“ — tak by bylo možné nazvat Larinovy úvahy o „pasivní“ revoluci, jež připravuje „pád staré moci pod náporem první vážné zkoušky“. A tato „teorie pasivity“, přirozený produkt nesmělosti myšlení, předznamenává

celou brožuru našeho kajícího menševika. Ptá se, proč je naše strana při svém obrovském ideovém vlivu organizačně tak slabá? Ne proto, odpovídá Larin, že naše strana je stranou inteligence. Toto staré „oficiální“ (Larinův výraz) menševické vysvětlení není k ničemu. Proto, že pro období, jež prožíváme, nebyla jiná strana objektivně nutná a nebyly objektivní podmínky pro jinou stranu. Proto, že pro „politiku živelných vzplanutí“, jakou byla na počátku revoluce politika proletariátu, nebylo strany ani zapotřebí. Bylo třeba mít jen „technický aparát sloužící živelným akcím“ a „živelným náladám“, propagandistické a agitační práci mezi dvěma vzplanutími. Nebyla to strana v evropském slova smyslu, nýbrž „úzké — 120 000 z 9 miliónů — sdružení mladých dělnických konspirátorů“; ženatých dělníků v ní bylo málo; většina dělníků ochotných se věnovat veřejné činnosti stála mimo stranu.

Období živelných vzplanutí teď končí. Místo pouhé náklady nastupuje rozvaha. Místo „politiky živelných vzplanutí“ se rozvíjí „politika plánovité akce“. Potřebujeme „stranu evropského typu“, „stranu objektivních plánovitých politických akcí“. Místo „strany jakožto aparátu“ potřebujeme „stranu jakožto předvoj“, „v níž by se soustředily všechny vhodné síly, které může dělnická třída ze sebe vydat ve prospěch aktivního politického života“. Je to přechod k „evropské straně promyšlené akce“. Místo „oficiálního menševismu s jeho polovičatou a nejistou praxí, s jeho malomyslností a nepochopením vlastní pozice“ „nastupuje zdravý realismus evropské sociální demokracie“. „Jeho hlas zní dost zřetelně již delší dobu z úst Plechanova i Axelroda, vlastně jediných Evropanů v našem barbarském prostředí“... A nahrazení barbarství evropanstvím znamená samozřejmě příslib, že se místo nezdarů dostaví úspěchy. „Kde vládne živelnost, tam nutně dochází při hodnocení k chybám a v praxi k nezdarům.“ „Kde je živelnost, tam je utopismus, a kde je utopismus, tam je nezdar.“

V těchto Larinových úvahách opět bije do očí křiklavý

nepoměr mezi titěrným jádrem správné, i když ne nové myšlenky, a tlustou slupkou přímo reakční nedomyšlenosti. Je to jako lžička medu v sudu dehtu.

Je zcela nepochybné a nesporné, že úměrně rozvoji kapitalismu a hromadícím se zkušenostem z buržoazní revoluce nebo z buržoazních revolucí, ale i z nezdařilých revolucí socialistických roste, rozvíjí a učí se, vychovává a organizuje se dělnická třída všech zemí. Jinak řečeno: postupuje od živelnosti k plánovitosti, od usměrňování pouhých nálad k řízení objektivního postavení všech tříd, od živelných vzplanutí k soustavnému boji. To všechno je pravda. To všechno je staré jako svět a dá se to aplikovat na Rusko 20. století stejně jako na Anglii 17. století, na Francii 30. let 19. století i na Německo z konce 19. století.

Larinovo neštěstí je však právě v tom, že nedokáže strávit materiál, který dává sociálnímu demokratovi naše revoluce. Je zcela zaujat, tak jako dítě novým obrázkem, tím, že staví do protikladu živelná vzplanutí ruského barbarství a evropskou plánovitost. Pronáší truismy, jež se hodí na všechny epochy vůbec, a přitom nechápe, že naivní aplikace takových truismů na epochu bezprostředního revolučního boje se mu pod rukama mění v *renegátský* postoj vůči revoluci. Bylo by to tragikomické, kdyby Larinova upřímnost nerozptylovala veškeré pochybnosti o tom, že přizvukuje renegátům revoluce *nevědomky*.

Živelná vzplanutí barbarů, plánovitě akce Evropanů... To je ryze kadetská formulace a kadetská myšlenka, myšlenka zrádců ruské revoluce, kteří jsou u vytržení nad „ústavností“ v duchu Muromceva, jenž prohlásil: „Duma je součást vlády“, nebo lokaje Rodičeva, který vykřikoval: „Mínění, že panovník je odpovědný za pogrom, je drzost.“ Kadeti vytvořili celou renegátskou literaturu (Izgojevové, Struvové, Prokopovičové, Portugalovové et tutti quanti*), v níž se spílalo *živelnému šílenství*, tj. revoluci. Liberální

* — a všichni ostatní. *Red.*

buržoa není schopen tak jako onen živočich známý z bajky* pohlédnout vzhůru a pochopit, že jedině díky „živelnému vzplanutí“ lidu se u nás drží ještě alespoň stín svobody.

Naivně nekritický Larin klopýtá za liberálem. Larin nechápe, že otázka, do níž se pustil, má dvě stránky: 1. protikladnost mezi živelným a plánovitým bojem stejného rozsahu a stejných forem a 2. protikladnost mezi revoluční (v úzkém slova smyslu) epochou a epochou kontrarevoluční neboli „pouze konstituční“. S logikou je Larin na šťru. Živelnou politickou stávkou nestaví do protikladu s plánovitou politickou stávkou, nýbrž s plánovitou účastí, dejme tomu, v Bulyginově dumě. Živelné povstání nikoli s povstáním plánovitým, nýbrž s plánovitým bojem odborů. A proto se z jeho marxistického rozboru stává pouhá měšťácky banální apoteóza kontrarevoluce.

Evropská sociální demokracie je „strana objektivní plánovité politické akce“, blábolí nadšeně Larin. Naivka! Nepozoruje, že je nadšen obzvláště omezenou „akcí“, kterou se Evropané museli spokojovat v obdobích, kdy neexistoval bezprostřední revoluční boj. Nepozoruje, že je nadšen plánovitostí boje v rámci zákona, a spílá živelnosti boje za sílu a moc, jež onen „rámec zákona“ vymezují. Živelné povstání Rusů v prosinci 1905 nesrovnává s „plánovitými“ povstáními Němců v roce 1849⁹⁸ a Francouzů v roce 1871⁹⁹, nýbrž s plánovitým rozvojem německých odborů. Živelnou a nezdařilou generální stávkou Rusů v prosinci 1905 nesrovnává s „plánovitou“ a nezdařilou generální stávkou Belgičanů v roce 1902¹⁰⁰, ale s plánovitými projevy Bebela nebo Vanderveldeho v Říšském sněmu.

Proto Larin nechápe, jaký světodějný pokrok v masovém boji proletariátu znamenala stávka v říjnu 1905 a povstání v prosinci roku 1905. Avšak *regresivní vývoj* ruské revoluce (podle jeho *vlastního názoru dočasný*), který se projevuje jako

* Narážka na Krylovovu bajku Svině pod dubem. Svině při hlcení žaludů ničí kořeny stromu a nechápe, co tím způsobí. *Čes. red.*

nutnost zabývat se přípravnými akcemi *v mezích zákona* (odborníky, volby apod.), povyšuje na *progresivní vývoj* od živelného k plánovitému, od nálad k rozvaze apod.

Proto se tu místo ponaučení revolučního marxisty (místo živelné politické stávkou potřebujeme plánovitou politickou stávkou, místo živelného povstání potřebujeme plánovité povstání) objevuje ponaučení kadetského renegáta (místo „živelného šílenství“, tj. stávkou a povstáním, je zapotřebí plánovitě se podřizovat stolypinským zákonům a plánovitě se paktovat s černosotňovskou monarchií).

Ne, soudruhu Larine, kdybyste si byl osvojil ducha marxismu, a ne pouze jeho literu, věděl byste, čím se liší revoluční dialektický materialismus od oportunistického „objektivních“ historiků. Vzpomeňte si třeba, co řekl Marx o Proudhonovi¹⁰¹. Marxista se nezříká boje v rámci zákona, pokojného parlamentarismu, „plánovitého“ podřizování se rámci historicky významné práce, který vymezili Bismarckové a Benningsenové, Stolypinové a Miljukovové. Avšak marxista, třebaže využívá k boji za revoluci *každou*, dokonce i *reakční* základnu, nikdy neklesne k apoteóze reakce a nezapomíná bojovat za *nejlepší možnou základnu pro svou činnost*. Proto marxista jako první předvídá nástup revoluční epochy a začíná burcovat lid a bít na poplach už tehdy, kdy šošáci ještě spí rabským spánkem věrných poddaných. Proto marxista *jako první* nastupuje cestu bezprostředního revolučního boje, usiluje o bezprostřední střetnutí a zároveň odhaluje smířlivecké iluze všelijakých sociálních a politických omezenců. Proto marxista *jako poslední* opouští cestu bezprostředního revolučního boje, opouští ji teprve tehdy, když už jsou vyčerpány všechny možnosti, když už nezbývá ani *stín* naděje na kratší cestu, kdy už je zjevně bezpředmětné vyzývat masy, aby se připravovaly na stávkou a na povstání. Proto marxista odpovídá pohrdáním oněm bezpočetným renegátům revoluce, kteří naň pokřikují: My jsme „pokrokovější“ než ty, zřekli jsme se revoluce dříve! My jsme se „podřídili“ dříve monarchistické ústavě!

Jedno nebo druhé, soudruhu Larine! Domníváte se snad, že povstání a revoluce v úzkém slova smyslu jsou už zcela bezpředmětné? Pak to řekněte rovnou a dokažte to jako marxista ekonomickým rozbořem, respektováním politických snah různých tříd nebo rozbořem významu ideových směrů. Dokázal jste to? Pak prohlašujeme řeči o povstání za pouhé fráze. Pak říkáme: u nás *byla* nikoli velká revoluce, ale jen velký humbuk! Dělníci! Buržoazie a maloburžoazie (včetně rolníků) vás zradily a opustily. My však budeme na základně, kterou vytvořili *oni* a proti *našim* snahám, houževnatě, trpělivě a vytrvale proboujovat *socialistickou* revoluci, jež nebude tak polovičatá a ubohá, tak bohatá na fráze a chudá na tvůrčí činy jako revoluce buržoazní!

Anebo snad skutečně věříte tomu, co říkáte, soudruhu Larine? Věříte, že revoluce narůstá, že drobný boj a skryté vření připraví za nějaké dva až tři roky novou armádu nespokojenců a novou „vážnou zkoušku“? Že se „vesnice nemůže uklidnit“? Pak musíte přiznat, že „živelná vzplanutí“ jsou projevem síly pobouření všeho lidu, a nikoli síly zůstávajícího barbarství, že naší povinností je přeměňovat živelné povstání v plánovitě, a připravovat tuto přeměnu vytrvale a houževnatě, po dlouhé měsíce anebo třeba i řadu let, a ne se zříkat povstání, jako to dělá kdejaký jidáš.

Ale vaše dnešní stanovisko, soudruhu Larine, to je právě „sklícenost a malomyslnost“, „nejistota a nespokojenost myšlení“, svádění vlastní pasivity na naši revoluci.

Právě to a jedině to znamená vaše triumfální prohlášení, že bojkot je chyba. Je to krátkozraký a hloupý triumf. Je-li zřeknutí se bojkotu „pokrok“, pak jsou nejpokrokovější pravíci kadeti z listu *Russkije vědomosti*, kteří bojovali proti bojkotu *Bulyginovy dumy*, vyzývali studenty, aby si „hleděli studia, a ne rebelii“. Takovou pokrokovost renegátům nezávidíme. Myslíme si, že prohlašovat bojkot *Vitteho dumy* (v jejíž svolání během 3—4 měsíců nikdo nevěřil) za „chybu“ a *mlčet* o chybě těch, kdo vyzývali

k účasti v Bulyginově dumě, znamená nahrazovat materialismus revolučního bojovníka „objektivismem“ profesora, jenž podlézá reakci. Myslíme si, že postavení těch, kdo šli do dumy jako *poslední*, kdo se dali oklikou, když předtím vyzkoušeli skutečně *všechno* na cestě přímého boje, je lepší než postavení lidí, kteří volali po účasti v Bulyginově dumě jako první, v předvečer povstání lidu, jež tuto dumu smetlo.

Pro Larina je však tato kadetská fráze o chybnosti bojkotu tím neodpustitelnější, že Larin *pravdivě* vypovídá o tom, jak si menševici „*vymýšleli všelijaké moudré a chytré kousky, od zásady volitelnosti a zemstevní kampaně až po mobilizaci strany účastí ve volbách s cílem bojkotovat dumu*“^[57]. Menševici vyzývali dělníky, aby se účastnili voleb do dumy, ale sami nevěřili, že je možné do dumy jít. Nebyla snad správnější taktika lidí, kteří tomu nevěřili a dumu bojkotovali? Kteří prohlašovali, že nazývat dumu „vládnoucí mocí“ (ještě dříve než Muromcev ji takto nazvali menševici v rezoluci sjednovacího sjezdu)^[207] je balamucení lidu? Kteří šli do dumy teprve tehdy, když buržoazie definitivně zradila přímou cestu bojkotu a přinutila nás dát se oklikou, avšak ne se stejným cílem a ne tak, jak jdou kadeti?

I I I

Stavět proti sobě stranu jakožto aparát a stranu jakožto předvoj, což dělá Larin, neboli stranu bojovníků proti policii a stranu uvědomělých politických bojovníků, vypadá jako cosi hlubokého, proniknutého „ryze proletářským“ duchem. Ve skutečnosti to je zrovna takový intelektuálský oportunistus jako podobné stavění věcí proti sobě, jehož se dopouštěli v letech 1899—1901 stoupenci listu Rabočaja mysl a akimovovci¹⁰².

Na jedné straně, jsou-li dány objektivní podmínky pro bezprostřední revoluční masový nápor, je předním úkolem strany „sloužit živelnosti“. Stavět *takovouto* revoluční práci

do protikladu s „politikou“ znamená degradovat politiku na politikaření. Znamená to velebit politiku boje v dumě, stavět ji nad politiku mas v říjnu a v prosinci, tj. přecházet od hlediska proletářské revolučnosti k hledisku intelektuálního oportunistu.

Každá forma boje vyžaduje odpovídající techniku a odpovídající aparát. Stává-li se vlivem objektivních podmínek hlavní formou boje boj v parlamentě, jsou nutně ve straně posilovány rysy aparátu pro vedení parlamentního boje. A když se z objektivních podmínek naopak rozpoutává masový boj v podobě masových politických stávek a povstání, *musí* mít strana proletariátu „aparáty“, aby mohla „sloužit“ *právě těmto* formám boje, a rozumí se samo sebou, že to musí být „aparáty“ zvláštní, nepodobné parlamentním. Organizovaná strana proletariátu, která by uznávala, že existují podmínky pro lidová povstání, a nepostarala by se o odpovídající aparát, by byla stranou intelektuálních žvanilů; dělníci by se od ní odvrátili k anarchismu, k buržoaznímu revolucionismu apod.

Na druhé straně, složení politicky vedoucího předvoje každé třídy, včetně proletariátu, rovněž závisí na postavení této třídy i na hlavních formách jejího boje. Lari si například stěžuje, že v naší straně převládá dělnická mládež, že ženatých dělníků je v našich řadách málo, že ze strany odcházejí. Toto postesknutí ruského oportunisty mi připomnělo jedno místo z Engelse (asi z díla K bytové otázce, Zur Wohnungsfrage). V polemice s jakýmsi tuctovým buržoazním profesorem, německým kadetem, Engels napsal: Není snad přirozené, že u nás, v revoluční straně, převládá mládež? Jsme strana budoucnosti, a budoucnost patří mládeži. Jsme strana novátorů, a za novátory jde vždycky ochotněji mládež. Jsme strana obětavého boje proti staré hnilobě, a do obětavého boje půjde vždycky jako první mládež.

Ne, to ponechme raději kadetům, aby si dělali sbírku „unavených“ třicetiletých starců, „zmoudřelých“ revolu-

cionářů a renegátů sociální demokracie. My budeme vřdycy stranou mládeže pokrokové třídy!

U samotného Larina probleskuje otevřené přiznání, proč je mu tak líto těch bojem unavených ženáčů. Kdyby se těch unavených nabralo do strany trochu víc, dalo by se s ní „hůře pohnout, podrylo by to půdu pro politický hazard“ (s. 18).

Vidíte, milý Larine, takhle je to lepší! Pročpak chytračit a klamat sám sebe. Vy nepotřebujete stranu jakožto předvoj, nýbrž *stranu jakožto zadní voj*, aby se s ní dalo hůře pohnout. A to je třeba říci rovnou!

..., „Podrývat půdu pro politický hazard“... Revoluce utrpěla porážky i v Evropě, byly červnové dny roku 1848 a květnové dny roku 1871, avšak sociální demokraté, komunisté, kteří by považovali za svůj úkol prohlašovat revoluční vystoupení mas za „hazard“ — to tu ještě nebylo. K tomu bylo třeba, aby se k revolučním marxistům přidali (doufejme, že ne nadlouho) bezcharakterní a zbabělí měšťáci v Rusku, kteří nevěří sami sobě, klesají na mysli při každém reakčním obratu událostí a říkají si s odpuštěním „intelligence“.

..., „Podrývat půdu pro politický hazard“! Ale když je to tak, pak je *hazardérem* v první řadě sám Larin, protože nazývá „drobný boj“ *nejvýhodnější* cestou pro revoluci, protože *vštepuje masám* víru, že *revoluce narůstá*, že za nějaké dva až tři roky zaplní armádu nespokojená vesnice a že se pod „náporem první vážné zkoušky“ blíží „pád staré moci“!

Larin je však hazardér i v jiném, mnohem horším a mnohem přizemnějším smyslu. Hájí dělnický sjezd a „nestranickou stranu“ (jeho vlastní výraz!). Místo sociální demokracie je zapotřebí mít „celoruskou dělnickou stranu“ — „dělnickou“ proto, že je třeba přibrat do ní maloburžoazní revolucionáře, socialisty-revolucionáře, Polskou socialistickou stranu, Běloruskou hromadu¹⁰³ aj.

Larin patří k Axelrodovým ctitelům. Ale prokázal mu prašpatnou službu! Tolik vychválil jeho „mladický zápal“,

jeho „vpravdě stranickou statečnost“ v boji za dělnický sjezd, tak horoucně ho objal, že... ho ve svém objetí zadusil! Naivní a pravdomluvný praktik, který vytroubil do světa všechno, co mělo zůstat utajeno pro úspěšnou propagandu dělnického sjezdu, nadobro zabil Axelrodovu mlhavou „ideu“ dělnického sjezdu. Dělnický sjezd znamená „sundat firmu“ (s. 20 u Larina, pro něhož je sociální demokratismus pouhá firma), znamená *splynout s esery* a s odbory.

Správně, soudruhu Larine! Díky vám alespoň za pravdomluvnost! Dělnický sjezd opravdu toto všechno znamená. Právě k tomu by vedl i proti vůli svých svolavatelů. A právě proto je teď dělnický sjezd přízemní oportunistický hazard. Přízemní proto, že nevyvěrá z žádné velké myšlenky, ale jen z intelektuálské únavy způsobené houževnatým bojem za marxismus. Z tohoto důvodu je oportunistický, a rovněž proto, že do dělnické strany mají přístup tisíce zdaleka ještě nevyhraněných maloburžoň. A hazard je to proto, že v současných podmínkách by takový pokus nepřinesl mír, pozitivní práci a spolupráci mezi esery a sociálními demokraty, jimž Larin milostivě přisuzuje úlohu „propagandistických spolků v rámci široké strany“ (s. 40), nýbrž netušené zesílení boje, nesvárů, rozkolů, ideového chaosu a praktické dezorganizace.

Jedna věc je předpovídat, že eserský „střed“ *musí* po odpadnutí lidových socialistů a maximalistů přejít k sociálním demokratům.* A něco jiného je chtít utrhnout jablko, které teprve zraje na stromě. Buď si, velevážený, zlámete vaz, nebo si pokazíte žaludek nezralým ovocem.

Larin argumentuje „Belgií“ právě tak, jako to v roce 1899 dělali R. M. (redaktor listu Rabočaja mysl) a pak Prokopovič^[270] (když prožíval období „živelného vzplnutí“ sociálního demokrata a „nezmoudřel“ ještě natolik, aby se stal „plánovitě jednajícím“ kadetem). K Larinově

* Viz Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 418. *Red.*

knížečce je přepečlivě přiložen přepečlivý překlad stanov belgické dělnické strany^[344]! Dobrák Larin zapomněl přenést do Ruska i podmínky pro průmysl a dějiny Belgie. Po řadě buržoazních revolucí, po desetiletých boje s Proudhonovým maloburžoazním kvazisocialismem, při obrovském rozvoji průmyslového kapitalismu, který je možná největší na celém světě, byl dělnický sjezd a dělnická strana v Belgii přechodem od neproletářského socialismu k proletářskému. V Rusku, kde je v plném proudu buržoazní revoluce, jež *nevyhnutelně* plodí maloburžoazní ideje a maloburžoazní ideology, kde ve vrstvách na přechodu mezi rolnictvem a proletariátem se rozvíjí „trudovický“ proud, kde existuje *sociálně demokratická* dělnická strana s takřka desetiletou tradicí, je dělnický sjezd špatný výmysl a splynutí s esery (kdo ví, kolik jich je? říká Larin prostoduše, možná že je jich 30 000 a možná že 60 000) intelektuálský vrtoch.

Opravdu, dějiny dovedou být ironické! Po celá léta menševici vytrubovali, že bolševici mají blízko k eserům. A tu bolševici odmítají dělnický sjezd mimo jiné *právě proto*, že by zastřel rozdíl mezi hlediskem proletariátu a drobného vlastníka (viz rezoluci petrohradského výboru¹⁰⁴ v 3. čísle listu Proletarij). Avšak *menševik* je svou obhajobou dělnického sjezdu pro *splynutí s esery*. To je nádhera.

„Já nechci, aby se strana rozplynula v třídě,“ ohrazuje se Larin. „Jde mi jen o sjednocení předvoje, 900 000 z 9 miliónů“ (s. 17 a 49).

Vezměme oficiální údaje statistiky továren a závodů za rok 1903^[311]: Továrních dělníků je celkem 1 640 406. Z toho v závodech s více než 500 dělníky 797 997 a v závodech s více než 100 dělníky 1 261 363. Počet dělníků v největších závodech (800 000) je jen o málo nižší než Larinův údaj o dělnické straně sjednocené s esery!

Takže Larin nedoufá, že bychom my v Rusku dokázali pískat v krátké době za členy sociální demokracie 900 000 *proletářů*, přestože už nyní máme 150 000—170 000 členů

sociálně demokratické strany, je tu 800 000 dělníků pracujících v největších závodech, jsou zde velké důlní podniky (jež nebyly v této statistice podchyceny) a spousta čistě proletářských živlů v obchodě, v zemědělství, v dopravě atd.!! Je to neuvěřitelné, ale je to fakt.

Avšak Larinova nevíra je jen intelektuální nesmělost myšlení.

My pevně věříme, že takový úkol je uskutečnitelný. Proti hazardu s „dělnickým sjezdem“ a „nestranickou stranou“ stavíme heslo *Rozšířit* pětinasobně a desetinásobně naši *sociálně demokratickou stranu*, avšak jen převážně a téměř výlučně o čistě proletářské živly a výlučně pod ideovým praporem revolučního marxismu.*

Nyní, po roce velké revoluce, když se rychle rozvíjejí nejružnější strany, ustavuje se proletariát v samostatnou stranu rychleji než kdy jindy. Volby do dumy tomu napomohou (nebudou-li se ovšem uzavírat oportunistické bloky s konstitučními demokraty). Zrádčovství buržoazie a zejména maloburžoazie (*lidových socialistů*) revoluční sociální demokracii upevní.

Larinova „ideálu“ (900 000 členů strany) dosáhneme, a dokonce tento ideál ještě překonáme stále stejně zaměřenou houževnatou prací, a ne hazardováním. Nyní je opravdu třeba rozšiřovat stranu o *proletářský* živel. Je nenormální, že v Pitěru je pouze 6000 členů strany (81 000 dělníků v Petrohradské gubernii v závodech s 500 a více dělníky, celkem 150 000 dělníků), že v centrální průmyslové oblasti je celkem 20 000 členů strany (377 000 dělníků v zá-

* Včleňování odborových svazů do strany, jež navrhuje Larin, je neracionální. Zúží to dělnické hnutí i jeho základnu. Pro boj proti podnikatelům sjednotíme vždycky mnohem více dělníků než pro sociálně demokratickou politiku. Proto (přestože Larin *neprávem* tvrdí, že se bolševici vyslovovali proti odborovým svazům neorganizovaným ve straně), proto jsem pro odbory neorganizované ve straně, jako pro ně byl už v roce 1902 autor „jakobínského“ (jakobínského podle názorů oportunistů) brožury *Co dělat?*^[190] (Viz Sebrané spisy 6, Praha 1981, s. 126–127. *Red.*)

vodech s 500 a více dělníky; celkem 562 000 dělníků). V takových centrech je třeba *umět získávat** do strany pět-krát i desetkrát více dělníků. V tom má Larin zcela a bezpodmínečně pravdu. Nesmíme však podléhat intelektuální malomyslnosti a nervozitě. Dosáhneme toho naší *sociálně demokratickou* cestou, bez hazardování.

IV

Jediným „potěšitelným jevem“ v brožuře soudruha Larina je jeho energický protest proti blokům s konstitučními demokraty. V jiném článku téhož čísla našeho listu o tom najde čtenář podrobné citáty v souvislosti s charakteristikou veškerého tápání menševismu v této důležité otázce.¹⁰⁵

Zde nás však zajímá obecná charakteristika menševismu od tak „autoritativního“ svědka, jako je menševik Larin. Právě pokud jde o bloky s konstitučními demokraty, protestuje proti „*zjednodušujícímu a zkostnatělému menševismu*“. Píše: „Zkostnatělý menševismus“ je schopen přát si „sebevražedné sjednocení s odpůrci sociální demokracie z buržoazního tábora“. Nevíme, prokáže-li Larin při obhajobě svých názorů proti Plechanovovi, že má víc charakteru než Martov. Avšak Larin brojí proti „oficiálnímu“ a „zkostnatělému“ menševismu nejen v otázce bloků s konstitučními demokraty. Na adresu menševismu Larin například říká: „Všechno, co dožívá, dostává pečeť zkostnatělosti!!“ (s. 65). Menševismus dožívá, neboť ustupuje „evropskému realismu“. „Z toho plyne věčná sklíčenost, polovičitost

* Říkáme: „umět získávat“, protože počet sociálně demokratických dělníků v takových centrech určitě mnohokrát převyšuje počet členů strany. Rozmohla se u nás zkostnatělost, a proti ní je třeba bojovat. Kde je to zapotřebí, musíme umět využít lose Organisationen — volnější, široké, přístupné *proletářské* organizace. Naše heslo zní: *Rozšířit sociálně demokratickou dělnickou stranu proti nestraničnému dělnickému sjezdu a nestraničné straně!*

a nejistota menševismu“ (s. 62). K diskusím o dělnickém sjezdu píše: „Celá tato diskuse je poznamenána čímsi nedořečeným, nesmělostí myšlení, jež se snad prostě jen nemůže odhodlat vyslovit nahlas to, co vnitřně již uzrálo“ (s. 6) apod.

My už víme, z čeho tato krize menševismu vyrůstá, proč se menševismus zvrhává v cosi zkosnatělého*: je to nevrta maloburžoazního intelektuála v možnosti dalšího revolučního boje, strach přiznat, že revoluce už skončila, i strach přiznat, že reakce definitivně zvítězila. „Menševismus byla jen instinktivní, položivelná tesklivá touha po straně,“ říká Larin. Menševismus je živelná tesklivá touha intelektuála po omezené konstituci a pokojné zákonnosti, řekneme my. Menševismus je zdánlivě objektivní apologie reakce vycházející z revolučního prostředí.

Bolševici formulovali otázku zcela jinak hned od začátku, již v ženevském listu Vperjod¹⁰⁶ (leden až březen 1905), již v brožuře Dvě taktiky^[103] (červenec 1905). Protože měli zcela jasno, pokud jde o rozpory mezi zájmy a úkoly různých tříd v buržoazní revoluci, prohlašovali už tenkrát přímo, že je možné, že ruská revoluce skončí konstitučním nedochůdčetem.** Jako stoupenci a ideologové revolučního proletariátu splníme důsledně svou povinnost — věrně po-

* Opět ironie dějin! Menševici křičeli od roku 1903 o „formalismu“ a „byrokratismu“ bolševiků. Od těch dob měli ve svých rukou všechna celostranická „byrokratická“ i „formální“ výsadní práva. A nyní konstatuje *menševik*, že se menševismus zvrhl v *cosi zkosnatělého*. Lepší rehabilitaci by si bolševici ani nemohli přát. Larin nehledá zkosnatělost menševismu tam, kde jsou její skutečné kořeny. Zdrojem oné zkosnatělosti je ten oportunistus, který zatahují mezi menševiky pod záminkou evropanství Axelrod a Plechanov. Ve věrné kopii ideologie a návyků švýcarského měšťáka není po evropanství ani stopy. Měšťácké Švýcarsko — to je jen pokojík pro služebnictvo skutečné Evropy, Evropy revolučních tradic a zostřeného třídního boje širokých mas. A zkosnatělost se plně projevila třeba v Plechanovově formulaci^[239] otázky dělnického sjezdu (dělnický sjezd proti stranickému sjezdu), proti níž Larin tak horlivě a upřímně protestuje.

** Viz Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 48. *Red.*

neseme naše revoluční hesla přes všechny zrady a hanebnosti liberálů, přes všechno tápání, nesmělost i nejistotu maloburžoň, vyčerpáme opravdu *všechny* revoluční možnosti, budeme hrdí na to, že jsme *první* nastoupili cestu povstání a že jsme *poslední* tuto cestu opustili, když už se stala doopravdy nemožnou. Ale v současné době se ještě v žádném případě nedomníváme, že by už byly vyčerpány všechny revoluční možnosti a perspektivy. Přímo a otevřeně hlásáme povstání i houževnatou, vytrvalou a dlouhou přípravu na ně.

Když však zjistíme, že revoluce už skončila, přímo a otevřeně to řekneme. Před tvářmi všeho lidu stáhneme z naší platformy všechna naše hesla o bezprostřední revoluci (jako ústavodárné shromáždění). Nebudeme klamat sebe ani ostatní jezuitskými sofizmaty (jako je Plechanovova „duma s úplnou mocí“ *pro kadety**). Nebudeme ospravedlňovat reakci a říkat, že reakční konstitucionalismus je základem zdravého realismu. Řekneme a dokážeme proletariátu, že buržoazní revoluci zahubilo zrádčovství buržoazie a tápání drobných vlastníků a že sám proletariát teď připraví a uskuteční novou, socialistickou revoluci. A proto jestliže revoluce začne upadat, tj. jestliže buržoazie úplně zradí, nebudeme už v žádném případě uzavírat nějaké bloky nejen s oportunistickou, ale dokonce ani s revoluční buržoazií, neboť úpadek revoluce by vedl k přeměně buržoazního revolucionismu v pouhou frázi.

A proto si vůbec nic neděláme z rozhořčených slov, která chrlí Larin na naši adresu, když vykřikuje, že se blíží krize bolševismu, že mu už došel dech, že jsme vždycky klopýtali za menševiky atd. Všechny tyto kousavé a uštěpačné pokusy vzbuzují jen shovívavý úsměv.

Jednotlivci od bolševiků odpadali a budou odpadat, ale ke krizi v našem směru *dojít nemůže*. Jde totiž o to, že jsme prohlašovali hned od začátku (viz Krok vpřed, dva kroky

* Viz tento svazek, s. 159. *Red.*

vzad^[131]*: nevytváříme žádný zvláštní „bolševický“ směr, pouze vždy a všude hájíme stanovisko *revoluční sociální demokracie*. A v sociální demokracii bude až do sociální revoluce nutně křídlo oportunistické a křídlo revoluční.

K tomu, abychom se o tom přesvědčili, stačí jen letmý pohled na dějiny „bolševismu“.

Rok 1903—1904. Menševici hlásají demokratismus v otázce organizace. Bolševici to nazývají intelektuálskou frází, dokud strana otevřeně nevystoupí. Menševik *Dělník* v ženevské brožuře (1905)¹⁰⁷ *přiznává*, že žádný menševický demokratismus neexistoval. Menševik Larin *přiznává*, že jejich „řeči o zásadě volitelnosti“ byly „výmyslem“, byly pokusem „oklamat dějiny“, že ve skutečnosti v menševické „petrohradské skupině neexistovala zásada volitelnosti ještě ani na podzim 1905“ (s. 62). Po říjnové revoluci prohlásili však bolševici ihned *jako první* v listu *Novaja žizň*¹⁰⁸, že ve stranické *praxi* přecházejí k demokratismu^{[116]**}.

Konec roku 1904. Zemstevní kampaň. Menševici tíhnou k liberálům. Bolševici neodmítají (přestože se to o nich často roztrušuje) „dobré demonstrace“ před činiteli zemstev, ale odmítají „špatné úvahy intelektuálů“^{***}, kteří tvrdili, že na bojišti jsou *dvě* síly (car a liberálové) a že vystoupení před činiteli zemstev je demonstrace vyššího typu. Nyní menševik Larin sám přiznává, že zemstevní kampaň byla „výmysl“ (s. 62), že to byl „moudrý a chytrý kousek“ (s. 57).

Začátek roku 1905. Bolševici přicházejí otevřeně a přímo s otázkou povstání a jeho přípravy. V rezoluci III. sjezdu předpovídají *spojení stávků s povstáním*. Menševici se vykru-

* Viz Sebrané spisy 8, Praha 1982, s. 203—431. *Red.*

** Viz Sebrané spisy 12, Praha 1983, s. 103—113. *Red.*

*** V 1. čísle ženevského listu *Vperjod* (z ledna 1905) byl fejeton ke kritice „plánu zemstevní kampaně“ s názvem *O dobrých demonstracích proletářů a špatných úvahách některých intelektuálů*^[117] (viz Sebrané spisy 9, Praha 1982, s. 140—145. *Red.*).

cují, snaží se zprostit úkolů spojených s povstáním a vyzbrojování mas vysvětlují akutní potřebou sebeozbrojení.

Srpen—září 1905. Menševici (Parvus^[221] v nové Jiskře¹⁰⁹) vyzývají k účasti v Bulyginově dumě. Bolševici vyzývají k aktivnímu bojkotu a k přímému propagování povstání.

Říjen—prosinec 1905. Boj lidu v podobě stávek a povstání smetl Bulyginovu dumu. Menševik Larin doznává v písemném prohlášení na sjednovací sjezdu, že si menševici v době největšího rozmachu revoluce počínali jako bolševici. Ve vytvářejících se orgánech prozatímní vlády zasedáme my, sociální demokraté, po boku revoluční demokracie a společně s ní.

Začátek roku 1906. Menševici jsou sklíčeni. V dumu nevěří a nevěří ani v revoluci. Vyzývají k účasti ve volbách do dumy s cílem bojkotovat ji (*Larin*^[91], s. 57). Bolševici plní svou povinnost revolucionářů, neboť podnikají všechno možné pro bojkot II. dumy, k níž neměl v revolučních kruzích *nikdo* důvěru.

Květen—červen 1906. Kampaň za svolání dumy. Bojkot se nepodařil, neboť buržoazie zradila. Bolševici vyvíjejí revoluční činnost na nové, byť horší základně. Když zasedá дума, vidí všichni lidé ještě zřetelněji, že naše taktika, taktika revolučních sociálních demokratů, nemá nic společného s oportunistem: kritika konstitučních demokratů v dumě, boj o vymanění trudoviků z vlivu konstitučních demokratů, kritika iluzí o dumě, volání po sblížení levicových skupin v dumě v zájmu revoluce.

Červenec 1906. Rozehnutí dumy. Menševici si počínají jako smyslů zbavení, chtějí okamžitou demonstrační stávkou i dílčí akce. Bolševici protestují. *Když o tom Larin mluví, nezmiňuje se o protestu tří členů ÚV*^[51], *jenž byl vytištěn, aby se s ním seznámili členové strany*. Larin neříká o tomto incidentu pravdu. Bolševici dokazují, že demonstrovat je nesmysl, a jsou pro to, aby povstání bylo zahájeno *později*^{[128, 127]*}.

* Viz Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 346—347. Red.

Menševici podepisují spolu s revoluční buržoazií výzvy k povstání.

Konec roku 1906. Bolševici přiznávají, že zrádcoství buržoazie je nutí dát se oklikou, vstoupit do dumy. Žádné bloky! A zejména žádné bloky s kadety! Menševici jsou pro bloky.

Ne, soudruhu Larine, za takový průběh boje mezi revolučním a oportunistickým křídlem ruské sociální demokracie se my stydět nemusíme!

Proletarij, č. 9
7. prosince 1906

Podle listu Proletarij

D Ě L N I C K Ý S J E Z D A S P L Y N U T Í S E S E R Y

(P O Z N Á M K A)

Jak už naši čtenáři vědí z 9. čísla listu Proletarij¹¹⁰, vyslovuje se menševik J. Larin ve své brožuře^[92] pro nestraničnický dělnický sjezd a pro splnutí sociálně demokratické strany s esery, s Polskou socialistickou stranou a vůbec se všemi „socialistickými“ stranami. Přitom J. Larin sám podotýká, že není znám počet členů eserské strany. Podle jeho slov má strana socialistů-revolucionářů 50 000 až 60 000 členů. J. Larin to přehání, když říká, že musíme počítat rozhodně s 30 000 esery.

Nevíme, odkud vzal Larin číslo 50 000—60 000. Pramen neuvádí. V eserské literatuře jsme se s takovými „údaji“ nesetkali. Protokol prvního sjezdu strany socialistů-revolucionářů^[275] (v prosinci 1905), jediný, jenž vyšel v plném znění, *neobsahuje žádné* údaje o počtu členů strany socialistů-revolucionářů. Takové údaje ani existovat nemohly, protože dosud v žádné jiné straně v Rusku kromě sociálně demokratické se neúčastnili voleb delegátů na stranický sjezd všichni členové a nevolili vždy jednoho na určitý počet členů strany. Jedině sociálně demokratická strana vyhlásila tuto zásadu v listopadu 1905 v listu Novaja žizň jménem bolševického ÚV¹¹¹, přičemž se už na celoruské konferenci bolševických organizací v prosinci 1905¹¹² sešli delegáti zvolení po jednom na každých 300 členů strany. Zastoupení podle těchto zásad, platné pro celou stranu, bylo poprvé prosazeno na sjednovací (stockholmském) sjezdu SDDSR, přičemž jako kontrola se uplatnilo (do jisté míry) složení organizačního výboru pro svolání sjezdu: stejný počet zástupců obou bojujících frakcí, bolševiků a menševiků.

Stále tedy ještě nevíme, odkud vzal Larin maximální číslo 50 000—60 000. Pomocí tohoto čísla (asi třetina členů SDDSR) se však snažil čtenáře přesvědčit, že při splnutí obou stran budou mít sociální demokraté nad esery bezpečnou převahu. Fejeton 9. čísla listu Proletarij už Larinovu chybu komentoval a upozornil, že po takovém splnutí by místo „míru a pozitivní práce“ nastaly ještě větší různice, nemluvě už o zásadní nepřípustnosti splnutí. Zajímavým potvrzením našich tehdejších slov byl článek Léona Remyho^[388] ve francouzském socialistickém listu l'Humanité¹¹³ ze 17. prosince 1906. *Podle oficiálního zahraničního orgánu eserské strany Tribune Russe*¹¹⁴ Léon Remy sděluje, že „rada“ eserské strany „počítá, že má asi 150 000 organizovaných členů, a máme-li se držet poněkud volnějšího výkladu pojmu členství, tak jak vykládají stannovy některé oblastní výbory, je jich 200 000“.

Aby si čtenáři mohli udělat představu o tom, jak se dospělo k tomuto zajímavému číslu, uvedeme *všechny* údaje z Remyho článku podle krajů. Severozápad — 21 000; Povolží — 14 000 („a počítáme-li všechny, kdo souhlasí s programem strany, pak je to téměř dvojnásobek“); Severní Kavkaz — 21 000; Zakavkazsko — 17 900; centrální oblast — 26 000 (z toho v Moskvě 5000). Je podivné, že naši moskevští soudruzi nemohou těchto 5000 doposud najít ani s lupou v ruce); Sever — 20 000.

Navrhujeme čtenáři, aby vyřešil tento úkol: Kdo projevil víc lehkomyšlnosti — za první eseři, za druhé Larin nebo za třetí Plechanov a Axelrod?

Jestliže se poslední dva zřeknou v otázce splnutí s esery svého horlivého ctitele J. Larina, vůbec nic se tím nezlepší. Stačí si jen vzpomenout na určování počtu „celoruských zástupců“ za průmyslové dělníky, za nádeníky či zemědělské dělníky a za rolníky, za domácí výrobce či řemeslníky, za další dělníky atd.

PROLETARIÁT A JEHO SPOJENEC V RUSKÉ REVOLUCI

Tak nadepsal K. Kautsky poslední kapitolu své stati Hybné síly a perspektivy ruské revoluce^[375] v právě vyšlých číslech časopisu Neue Zeit¹¹⁵. Stejně jako ostatní Kautského práce i tento článek nepochybně brzy vyjde v ruském překladu. Všichni sociální demokraté se s ním musí bezpodmínečně seznámit — ne proto, že by bylo možné očekávat od německého marxistického teoretika odpověď na aktuální otázky naší taktiky (ruští sociální demokraté by za moc nestáli, kdyby čekali na takové odpovědi zdaleka), nýbrž proto, že Kautsky zkoumá s pozoruhodnou logikou základy celé sociálně demokratické taktiky v buržoazní revoluci v Rusku. Pro všechny členy naší strany, pro všechny uvědomělé dělníky, zavalené drobnou všední prací a otupené otrěpanými banalitami bezzásadových liberálně buržoazních škrabálek, jsou obzvláště důležité takovéto práce hloubavých, vzdělaných a zkušených sociálních demokratů, které umožňují povznést se nad jednotvárnou všednost, proniknout k základním otázkám taktiky proletariátu, představit si jasněji zásadní tendence i samy metody myšlení různých proudů v sociální demokracii.

Kautského nejnovější článek je v tomto ohledu zvláště důležitý, protože umožňuje porovnat charakter otázek, jež položil Kautskému (kromě jiných zahraničních socialistů) Plechanov^[383], se způsobem odpovědí Kautského na některé z nich.

Plechanov, kterého nazval kadet Melgunov v dnešním čísle (z 10. prosince) listu Tovarišč^[165] výstižně „bývalým vůdcem a teoretikem ruské sociální demokracie“, se Kaut-

ského dotazoval, 1. v čem spočívá „obecný charakter“ ruské revoluce, zda je buržoazní nebo socialistická, 2. na postoj sociální demokracie k buržoazní demokracii a 3. na taktiku sociální demokracie ve volbách do dумы.

Vůdce ruských oportunistů chtěl z Kautského vypáčit schválení bloků s konstitučními demokraty. Vůdce německých revolučních sociálních demokratů rozpoznal, že mu tazatel podstrkuje odpověď na to, o čem se v otázkách přímo nehovoří, a odpověděl Plechanovovi raději klidným, solidním a propagandisticky napsaným *vysvětlením*, jak má marxista *formulovat* otázky buržoazní revoluce a buržoazní demokracie obecně. A toto Kautského vysvětlení si teď pozorně probereme.

Bylo by povrchní chápat ruskou revoluci jako hnutí zaměřené na svržení absolutismu. Je třeba ji chápat jako probuzení širokých lidových mas k samostatné politické činnosti. To je Kautského základní předpoklad.

Podívejme se, co to znamená. Analýza úkolů sociální demokracie omezující se na konstatování, že je třeba dosáhnout politické svobody (svržení absolutismu) a že tento úkol je různým třídám „společný“, by byla povrchní. Je třeba podívat se na postavení *mas*, na objektivní podmínky jejich života, na rozdíl mezi třídami, z nichž se tyto masy skládají, na *reálný obsah* svobody, o niž *skutečně* usilují. O jednotě zájmů nelze usuzovat z obecného výroku, závěr o společném boji různých tříd nelze vyvozovat z „politické svobody“ *vůbec*, ale naopak, z přesné analýzy postavení a zájmů různých tříd je třeba vyvodit, jak a v čem jsou jejich boj za svobodu a jejich snaha osvobodit se totožné, nebo v čem se shodují (a zda se shodují). Nesmíme uvažovat jako kadeti nebo jako liberálové či jako páni Prokopovičové a spol., nýbrž *jako marxisté*.

Dále. Jsou-li výchozím bodem zájmy mas, je jádrem ruské revoluce *agrární* (pozemková) otázka. O tom, zda revoluce bude poražena, nebo zvítězí, je třeba usuzovat nikoli podle násilí páchaného vládou a projevů „reakce“

(jež na sebe soustřeďuje pozornost mnoha sociálních demokratů, kteří se náramně podobají kadetům), ale na základě zjištění, jaké místo zaujímají masy v boji o půdu.

Zemědělství je v Rusku základem národního hospodářství. Zemědělství je v úpadku, rolníci jsou na mizině. To si uvědomují dokonce i liberálové (Kautsky cituje kadety Petrunkeviče^[382] a Manuilova^[379]). Kautsky se však nespokojuje poukazováním na to, že tento názor zastávají liberálové i socialisté. Nedovoluje si učinit z toho kadetský závěr: „Sociální demokraté musí tedy podporovat kadety“. Přechází ihned k analýze *třídních zájmů* a ukazuje, že v agrární otázce jsou liberálové *nutně* kompromisní. Liberálové přiznávají všeobecný úpadek zemědělství, nechápou však kapitalistický charakter zemědělství a z toho vyplývající specifické příčiny zpomalování právě kapitalistického, a ne nějakého jiného vývoje.

Kautsky pak podrobně rozebírá jednu z těchto specifických příčin, totiž nedostatek kapitálu v Rusku. Zahraniční kapitál má u nás zvlášť významnou úlohu. To brzdí kapitalistický vývoj zemědělství. Kautsky vyslovuje závěr: „Hlavní příčinou současné ruské revoluce je kromě růstu sil průmyslového proletariátu úpadek zemědělství.“

Vidíte: Kautsky pozorně a bedlivě zkoumá specifický charakter buržoazní revoluce v Rusku a neobchází tyto specifické rysy doktrinářským poukazováním na „obecný charakter“ každé buržoazní revoluce, jak to dělají kadeti a sociální demokraté, kteří se jim náramně podobají.

Dále Kautsky rozebírá způsoby řešení agrární otázky. Ale ani tady se nespokojuje otřepaným výrokiem liberálů: Vždyť i kadetská дума je pro to, aby rolníci dostali půdu (srovnej, co o tom píše Plechanov^[243]). Nikoli. Ukazuje, že pouhé zvětšení přídělů bez vydatné peněžní podpory nemá pro rolníka cenu. Absolutismus není schopen rolnictvu opravdu pomoci. A liberálové? Žádají výkup. Výkup však musí rolníky nutně ožebračit. Významně zvýšit pozemkový příděl rolníka a nevalit přitom na něj další břemeno

dokáže „jen *konfiskace* velkostatkářské půdy“ (podtrženo Kautským). Liberálové se však konfiskaci velmi energicky brání.

Tato Kautského úvaha si zaslouží, a bychom se u ní pozastavili. Kdo je poněkud důkladněji obeznámen s názorovými odlišnostmi mezi stranami v revolučních kruzích Ruska, ten ví, že se oportunisté *obou* revolučních stran právě v otázce výkupu nejen nakazili liberálním názorem, ale ještě přitom nesprávně vykládali i Kautského. Naši menševici upozorňovali na sjednocovacím sjezdu i na četných schůzích v Petrohradě (např. Dan ve svých referátech o sjezdu přednesených v létě na schůzích petrohradských dělníků) na nesprávnost toho bodu programu^[1], jenž prošel za podpory bolševiků, kteří kategoricky požadovali, aby v něm místo „zcizení“ (viz Maslovův původní návrh^[162]) stálo konfiskace. Naši menševici říkali, že je to nesprávné a že trvat na konfiskaci může jen vulgární revolucionismus, že pro sociální převrat není důležité, dojde-li k výkupu, či nikoli, a odvolávali se přitom na Kautského brožuru Sociální revoluce^[373, 374], kde Kautsky vysvětluje, že teoreticky je výkup v socialistické revoluci přípustný. A právě tak hájili svůj obrat k liberalismu v otázce výkupu^[227] (v jednom z čísel sborníku Narodno-socialističeskoje obozrenije¹¹⁶) a rovněž se odvolávali na Kautského i menševici eserské strany a lidoví socialisté, kteří jsou napůl kadety.

Kautsky pravděpodobně ani neví, jak si v této otázce počínají menševici, ani neví, jaký význam má politika lidových socialistů a jejich skupiny. Avšak svou *formulací* otázky výkupu v ruské revoluci dal všem našim oportunistům další znamenité ponaučení, jak se nemá uvažovat. Z *obecných* předpokladů o vztahu mezi výkupem a konfiskací v průběhu různých revolucí nebo v průběhu socialistické revoluce jako takové nelze dělat závěr o výkupu v Rusku v letech 1905—1906. Je třeba postupovat opačně. Je třeba rozebrat, které třídy u nás v Rusku způsobily, že se

u nás otázka výkupu specificky formuluje, ze zájmů těchto tříd vyvodit politický význam dané otázky v dané revoluci a teprve pak zhodnotit, jsou-li názory různých stran správné, či nesprávné.

Touto cestou Kautsky samozřejmě dospěl nikoli k *zastírání* rozdílu mezi liberály a revolucionáři v otázce výkupu (k čemuž vždycky dospívají plechanovovci a lidoví socialisté), nýbrž k zjištění *celé hloubky* tohoto rozdílu. Když Plechanov kladl Kautskému své otázky, zastíral rozdíl mezi „opozičním“ a „revolučním“ hnutím, protože nekladl konkrétní otázky. Kautsky tuto plechanovovskou masku strhl, vytáhl na světlo důležitou otázku výkupu a ukázal Plechanovovi, že proti revolučnímu hnutí rolnictva bojují „po svém“ nejen černosotňovci, *ale i liberálové*.

Kautsky píše: „Bez zrušení pravidelné armády a zastavení výstavby válečného loďstva, bez konfiskace veškerého majetku carské rodiny a klášterů a státního krachu, bez konfiskace velkých monopolů, pokud jsou ještě v soukromých rukou, železnic, nalezišť ropy, rudných dolů, železáren atd. není kde vzít obrovské částky, které potřebuje ruské zemědělství, aby se dostalo ze své strašlivé situace.“

Vzpomeňte si, co menševici obvykle říkají o bolševickém utopismu a fantazírování, co říkal například Plechanov na sjezdu o požadavku spojit s radikálními agrárními požadavky politický radikalismus (zrušení pravidelné armády, volitelnost úředníků lidem atd.).¹¹⁷ Plechanova požadavek zrušit pravidelnou armádu a zavést volitelnost úředníků lidem rozesmál! Plechanovovský časopis *Sovremennaja žizň*¹¹⁸ *schvaluje* zaměření listu *Naše dělo*^[168] tím, že nazývá politický oportunistus „politickým materialismem“ (??) a staví ho proti „revoluční romantice“.

Ukazuje se, že opatrný Kautsky *jde mnohem dál* než nejradikálnější bolševik, že *pokud jde o agrární otázku*, formuluje mnohem „utopičtější“ a „romantičtější“ (z hlediska oportunisty) požadavky!

Kautsky žádá nejen konfiskaci statkářské půdy, nejen

zrušení stálé armády, nýbrž i *konfiskaci velkých kapitalistických monopolů!*

A hned za citovanou pasáží pokračuje Kautsky zcela logickou poznámkou: „Je zřejmé, že se liberálové tak obrovských úkolů, tak radikálních změn v dosavadních vlastnických vztazích obávají. Chtějí vlastně pokračovat v nynější politice a nedotýkat se základů vykořisťování Ruska cizím kapitálem. Jsou rozhodně pro pravidelnou armádu, která jediná je podle nich schopna zajistit pořádek a *udržet jim jejich vlastnictví*...“

Plechanov protestuje: stala se mu křivda — dotazoval se Kautského pouze na podporu opozičních stran ve volbách do dumy, dostává však odpověď na něco jiného! Volby do dumy a — zrušení pravidelné armády! Jaký to rozmar anarchistického myšlení fantasy, jaká to revoluční romantika místo „politického materialismu“, kterého se dožaduje oportunistus!

Ale Kautsky ve své odpovědi na otázku voleb do dumy pokračuje v „netaktní“ kritice liberálů. Obviňuje je, že chtějí tak jako dříve ždímat z ruského lidu ročně miliardu rublů na udržování armády a na splácení půjček. „Myslí si (liberálové), že stačí svolat dumu, a hned se odněkud zázrakem vydolují miliardy.“ „Liberalismus je toho schopen (uspokojit ruské rolníky) právě tak málo jako carismus.“ Kautsky vysvětluje ve zvláštní kapitole vztah liberalismu k sociální demokracii. Poukazuje na to, že buržoazní demokracie starého typu, v níž měla vedoucí postavení městská maloburžoazie, v Rusku neexistuje. Na rozdíl od Západu nebude v Rusku městská maloburžoazie „nikdy spolehlivou oporou revolučních stran“.

„V Rusku nemá buržoazní demokracie pevnou základnu.“ Tento Kautského závěr vyplývá i z rozboru zvláštního postavení maloburžoazie ve městech, i z poznatku, že třídní antagonismus mezi kapitalisty a proletariátem je v Rusku rozvinut nepoměrně silněji než v obdobích buržoazních revolucí „starého typu“. A tento závěr má obrovský

význam. Právě v tomto bodě spočívá těžiště celé „opravy“, kterou Kautsky provedl v Plechanovově formulaci otázky — opravy, jež se rovná zásadní změně.

Ve svých otázkách operuje Plechanov *starou šablonou* buržoazní demokracie, a nic víc. Používá otřepaný výraz a nadobro zapomíná na základě *ruské* skutečnosti zjistit, jak *dalece*, jak *trvale* atd. demokratické jsou *rozličné vrstvy*, jež teď v Rusku vystupují jakožto buržoazní demokracie. Je zásluhou Kautského, že tento hlavní Plechanovův prohřešek postřehl a že mu začal prakticky vysvětlovat *metodu* umožňující skutečně pochopit buržoazní demokracii v Rusku. A vlivem promyšleného rozboru Kautského začaly z otřepané staré šablony vystupovat obrysy *skutečných* společenských sil Ruska: městské maloburžoazie, třídy statkářů, kteří si rádi zakoketují s liberalismem a plně podporují černosotňovskou kontrarevoluci, kapitalistů, kteří se bojí proletariátu jako ohně, a konečně rolnictva.

Mlhavá otázka vztahu k „buržoazní demokracii“ (francouzského typu čtyřicátých let minulého století?) je ta tam. Mlha byla rozptýlena. A právě touto mlhou přece ohlupovali lid naši Prokopovičové, Kuskovové, Izgojevové, Struvové a ostatní liberálové, kterým Plechanov nahrává. Opravdu marxistický rozbor nám ukázal místo mlhavých starých šablon zcela specifický vztah mezi demokratismem různých vrstev a složek ruské buržoazie.

Pomocí tohoto rozboru definuje Kautsky specifický vztah mezi ruským liberalismem a revolučností rolnictva, který kadeti vědomě skrývají a mnozí zaslepení sociální demokraté nepozorují! „Čím revolučnější je rolník, tím reakčnější je velký pozemkový vlastník, tím spíše přestává být oporou liberalismu, již byl dříve, *tím rozkolísanější jsou liberální strany* a tím více *doprava* inklinují *liberální profesori a advokáti* ve městech, aby nadobro neztratili spojením se svými dřívějšími oporami.“ Tento proces „pouze urychluje krach liberalismu“.

Teprve po odhalení kořenů tohoto *krachu liberalismu*,

který se už projevil v současné ruské revoluci, přistupuje Kautsky k přímé odpovědi na Plechanovovy otázky. Dříve než odpovíme, zda podporovat „opozici“, je třeba umět pochopit (vysvětluje Kautsky), v čem je třídní opora a třídní podstata této „opozice“ (neboli ruského liberalismu) a jak souvisí vývoj revoluce a revolučních tříd s postavením a zájmy liberalismu. Kautsky, který vysvětluje především *toto*, dospívá *zpočátku* ke krachu liberalismu a *teprve potom* zasvěcuje čtenáře do otázky, jež zajímá Plechanova: máme ve volbách do dumy podporovat opozici? Není divu, že na dvě třetiny Plechanových otázek nemusel Kautsky odpovídat vůbec...

Zato Kautského odpovědi, které sice neuspokojují Plechanova, pomohou masám ruských sociálních demokratů správně uvažovat.

1. Je v Rusku buržoazní, nebo socialistická revoluce?

Kautsky říká, že otázku nelze formulovat takto. To je stará šablona. Ruská revoluce není samozřejmě socialistická. O socialistické diktatuře proletariátu (jeho „naprosté převaze“) nemůže být ani řeč. Tato revoluce není však ani buržoazní, neboť „*buržoazie nepatří k hybným silám současného revolučního hnutí v Rusku*“. „Tam, kde vystupuje samostatně proletariát, přestává být buržoazie revoluční třídou.“

A Kautsky prohlašuje s vehemencí, která předčí obvyklé projevy bolševické „netaktnosti“ vůči liberálům, že se naše buržoazie bojí revoluce víc než reakce, že nenávidí absolutismus proto, že podnítil revoluci, a že se dožaduje politické svobody, *aby mohla* revoluci *zastavit*. (Kdežto Plechanov ve svých otázkách naivně ztotožňoval boj opozice proti starému řádu s bojem proti vládním pokusům potlačit revoluční hnutí!)

Tato první odpověď Kautského je nejskvělejší potvrzením *celého nejelementárnějšího základu* bolševické taktiky. Už v ženevských listech Vperjod a Proletarij a později v brožuře Dvě taktiky^[103] viděli ruští bolševici *vždycky* základ

svého boje proti menševismu v tom, že pravíkoví sociální demokraté překrucovali pojem „buržoazní revoluce“. Stokrát jsme říkali a dokazovali na nesčetných menševických prohlášeních, že chápat kategorii „buržoazní revoluce“ v tom smyslu, že se buržoazii přiznává vedoucí postavení a vedoucí úloha v ruské revoluci, znamená vulgarizovat marxismus. Buržoazní revoluce *i přes* rozkolísanost buržoazie, *paralyzováním* rozkolísanosti buržoazie, tak formulovali hlavní úkol sociální demokracie v revoluci bolševici.

Kautského rozbor je pro nás velkým zadostiučiněním. To, oč jsme usilovali, totiž hájit stanovisko revoluční sociální demokracie proti oportunistu, a vůbec ne vytvářet nějaký „originální“ bolševický směr, Kautsky plně potvrdil, a jeho potvrzení je tím cennější, že vyplývá z výkladu *podstaty věci*, a ne z pouhého generálského „schválení“ té či oné frakce.

2. Kautsky nejen považuje za „velice možné“, že „*v průběhu revoluce zvítězí sociálně demokratická strana*“, nýbrž prohlašuje také, že je povinností sociálních demokratů „*vštěpovat svým stoupencům víru ve vítězství*, protože nelze úspěšně bojovat a zříkat se přitom vítězství už předem“.

Tento Kautského závěr je druhým skvělým potvrzením taktiky bolševismu. Kdo se poněkud vyzná v literatuře dvou směrů v sociální demokracii, musí vědět, že menševici *všemožně* zpochybňovali možnost i účelnost vítězství sociální demokracie v současné ruské revoluci. Menševici už na své konferenci na jaře 1905 (za účasti Plechanova, Axelroda a dalších) přijali rezoluci, že sociální demokracie *nemá* usilovat o dobytí moci. A od těch dob se tato myšlenka, že sociální demokraté nemohou usilovat o *vítězství* sociální demokracie v buržoazní revoluci, vine jako *červená* (nebo snad černá?) nit *celou* literaturou i *celou politikou* menševismu.

Tato politika je oportunismus. *Vítězství* sociální demokracie v nynější ruské revoluci je *zcela možné*. Jsme povinni vštěpovat všem stoupencům dělnické strany víru v *toto*

vítězství. Nemohli bychom úspěšně bojovat, kdybychom se zříkali vítězství už předem.

Tyto prosté a jasné pravdy, zaplevelené plechanovovskou sofistikou a scholastikou, si musí promyslet a osvojit celá naše strana.

3. Myslet si, že „všechny třídy a strany, jež usilují o politickou svobodu, musí jednoduše postupovat společně, aby jí dosáhly“, znamená „*mít na zřeteli jen politický povrch toho, co se právě děje*“.

To je třetí potvrzení bolševismu. Z pouhé zmínky, že konstituční demokraté „bojují po svém za svobodu“, nelze vyvozovat závěr o společném postupu. To je základní poučka marxismu, jen dočasně zaplevelená Plechanovem a Axelrodem a jejich obdivovateli.

4. Která třída může sociálně demokratickému proletariátu pomoci zvítězit v nynější revoluci, podpořit ho a vymezit rozsah okamžitě realizovatelných přeměn? Podle názoru Kautského je touto třídou *rolnictvo*. Pouze ono má „*trvalé společné ekonomické zájmy*“ „*po celou dobu trvání revoluce*“. „Revoluční síla ruské sociální demokracie a možnost jejího vítězství spočívá v tom, že průmyslový proletariát a rolnictvo mají společné zájmy, ale tyto společné zájmy také předurčují možné využití tohoto vítězství.“

To znamená: nikoli socialistická diktatura proletariátu, ale demokratická diktatura proletariátu a rolnictva. Kautsky jinými slovy formuloval starý základní předpoklad celé taktiky revolučních sociálních demokratů na rozdíl od oportunistů i od „nadšenců“. Marx říkal, že každé skutečné a úplné vítězství revoluce může být jedině diktaturou¹¹⁹, a měl přitom na mysli ovšem diktaturu (tj. ničím neomezenou moc) mas vůči hrstce, a ne naopak. Pro nás však samozřejmě není důležité to, jak bolševici formulují svou taktiku, ale *podstata* této taktiky, což Kautsky *plně* potvrzuje.

Kdo chce uvažovat o úloze proletariátu v naší revoluci a o jeho možném a nutném „spojenci“ jako marxista, a ne jako kadet, musí dospět k takovým názorům na základy

proletářské taktiky, jaké má revoluční, a ne oportunistická
sociální demokracie.

Napsáno 10. (23.) prosince 1906

Otištěno 20. prosince 1906

v listu Proletarij, č. 10

Podle listu Proletarij

O JEDNOM ČLÁNKU V TISKOVÉM ORGÁNU BUNDU

Náš list, který je vydáván ilegálně, nemá možnost sledovat alespoň trochu pravidelně sociálně demokratické orgány v Rusku, jež vycházejí v jiných jazycích než v ruštině. Avšak bez těsného a neustálého styku sociálních demokratů všech národů a národností Ruska se naše strana nemůže stát opravdu celoruskou.

Proto se obracíme s naléhavou prosbou na všechny soudruhy, kteří umějí lotyšsky, finsky, polsky, jidiš, arménsky, gruzínsky nebo znají jiný jazyk, aby nám pomohli informovat ruské čtenáře o stavu sociálně demokratického hnutí a o názorech neruských sociálních demokratů na taktiku. Pomoci nám mohou nejen posláním přehledů sociálně demokratické literatury k určité otázce (jako byly třeba články v listu Proletarij o polemice mezi polskou sociální demokracií a Polskou socialistickou stranou a o názorech Lotyšů na partyzánský boj¹²⁰), ale též zasláním překladů jednotlivých článků nebo třeba jen nejvýznačnějších pasáží z toho či onoho článku.

Nedávno nám jeden soudruh poslal překlad článku Platforma volební kampaně^[164] otištěného (16. listopadu) s podpisem M. v 208. čísle orgánu Bundu Volkszeitung¹²¹. Nemáme po ruce fakta, abychom mohli posoudit, jak dalece vyjadřuje tento článek názory celé redakce, ale v každém případě je odrazem určitého směru mezi židovskými sociálními demokraty. A je nutné, aby ruští sociální demokraté, kteří jsou zvyklí jen na bolševickou nebo menševickou formulaci otázky, takovéto směry znali. Uvádíme překlad zmíněného článku:

Energie a vliv, které může naše strana vyvíjet ve volbách, závisí především na jasnosti a vyhraněnosti našeho stanoviska a našich hesel. Stojíme před závažnými otázkami státního a společenského charakteru a naším úkolem je formulovat tyto otázky tak jasně a vyhraněně, aby bylo možné dát na ně jedinou odpověď, a to naši. Nebude-li naše stanovisko dostatečně vyhraněné, nepomůže žádný sebedokonalejší organizační aparát. Význam platformy volební kampaně je zcela podmíněn naším jasným stanoviskem.

VII. sjezd Bundu stanovil naši taktiku v obecných rysech: rozpuštění dumy jasně ukázalo širokým vrstvám obyvatelstva, že neexistuje žádná možnost domoci se půdy a svobody pokojnou cestou a že jediným východiskem je ozbrojené povstání. To vůbec neznamená, že volby do dumy mění revoluční taktiku v pokojnou ústavní taktiku, protože tyto volby se konají *s vědomím*, že revoluční taktika je *nezbytná*; voliči budou od svých poslanců požadovat, aby změnili dumu v revoluční orgán lidových mas. Naším úkolem ve volbách je vysvětlit voličům tuto situaci, jež vyžaduje přeměnit samy volby v arénu boje za mobilizaci revolučních lidových mas.

Za období, kdy zasedala дума, a tím spíše pak po rozpuštění dumy, udělala země ve vývoji svého politického uvědomění značný pokrok, díky čemuž se revoluční strany domnívají, že mohou dosáhnout ve volbách úspěchu. V prvních volbách dával maloburžoazní volič svůj hlas kadetovi a vyjadřoval tím svůj rozhodný protest proti vládním zvěrstvům. Tento volič, který se stále ještě nerozloučil s konstitučními iluzemi, byl přesvědčen, že mu konstituční demokraté vymohou půdu a svobodu. Taktika uplatňovaná v dumě tyto iluze rozbila a přesvědčila ho, že domoci se půdy a svobody lze jen bojem, a vůbec ne pokojnou cestou. Před voličem vyvstala otázka, jak bojovat a kdo je tohoto boje schopen: zda kadeti s jejich diplomatickým parlamentarismem a v nejlepší případě se svou zbraní „pasivní rezistence“, nebo revoluční strany se svou bojovou taktikou. Stojí-li voliči před otázkou, jak se domoci skutečné svobody, považují pochopitelně za schopné tohoto boje revoluční strany, a rozhodně ne strany konstituční.

Kadeti to pochopili a mohou se přetrhout, jak se snaží udělat kříž nad všemi lekce, které jim život uštědřil; snaží se politické uvědomování země oslabit a zastavit na tom stupni, jaký mělo toto uvědomění těsně před prvními volbami. „Ani krok dále!“ křičí. „Zapomeňte, čemu vás naučily dějiny“. Úkolem nových voleb, píší, je vytvořit takové politické podmínky, v jakých pracovala I. дума. Lid musí poslat do dumy její dřívější většinu, čímž vrátí politickou situaci země k momentu, kdy jediným východiskem byl zodpovědný vládní kabinet z většiny v dumě (Reč, č. 189). Ve svém 196. čísle list Reč píše: „Potřebuje-li Rusko opravdovou ústavu a opravdový lidový zastupitelský orgán, pošle

lid do dумы takové zástupce, kteří zopakují to, co I. duma vyslovila ve své odpovědi na trůnní řeč, a kteří začnou dělat to, co jim nebylo dovoleno v I. dumě.“ Naskytá se bezděky otázka, co se stane, když ani II. dumě „nebude dovoleno“ to, co hodlala vykonat I. duma. Na tuto otázku konstituční demokraté odpovídají, že „vláda bude muset ustoupit neochvějně, pokojně a legálně projevené vůli voličů“ (Reč, č. 195). Kadeti si velmi dobře uvědomují, že jejich síla je založena na konstitučních iluzích, a proto se za každou cenu snaží naočkovat voličům názor, jenž převládal v předvečer prvních voleb, a vštípit jim víru ve všemocnou sílu „neochvějně, pokojně a v rámci zákona projevené vůle voličů“. Síla revolučních stran není ve víře voličů „ve všemocnou sílu neochvějně, pokojně a v rámci zákona vyjádřené vůle voličů“, ale právě naopak — v jejich nedůvěře vůči této síle, v tom, že jasně chápou nutnost revolučního boje.

Pokud jde o voliče, je tedy naším úkolem položit mu co nejkategoričtější otázku: zda si přeje, aby v budoucí dumě zůstala táž většina se svou pružnou taktikou, která není s to čehokoli dosáhnout, zda si přeje, aby budoucí duma jenom „opakovala“ to, co říkala první, nebo zda se nemá spokojovat s prázdným mluvením a má sáhnout po účinnějších prostředcích boje. Zda má nová duma „znovu nastolit politickou situaci“ z období června a července, která nevedla k žádným výsledkům, nebo zda má učinit další krok na cestě za skutečným vítězstvím lidu.

Tato otázka musí být našim programem ve volebním boji. Kolem strany kadetů je nezbytné vytvořit ovzduší naprosté nedůvěry v jejich schopnost domoci se pudy a svobody; je nezbytné energicky a nelitostně kritizovat onen způsob boje, pasivní rezistenci, kterou si kadeti vymysleli v Helsingforsu, a odhalit lidu veškerou bezmocnost a nedůslednost metod jejich boje.

Jedině za této nezbytné podmínky bude období II. dумы ve srovnání s obdobím I. dумы pokrokem.

Čteme-li tento článek pozorně, vidíme v něm dosti přesný odraz názorů delegace Bundu na poslední celoruské konferenci SDDSR. Tato delegace hlasovala, jak známo, jednak společně s menševiky za připuštění bloků s kadety, a jednak společně s bolševiky za podstatnou úpravu „návrhu volebního programu“^[265], jehož autorem byl ústřední výbor (připojit heslo o republice, zmínka o povstání, přesná charakteristika strany, pozměňovací návrh na přesnější objasnění třídní podstaty sociálně demo-

kratické strany atd.: viz rezoluci konference o „pozměňovacích návrzích“ k programu^[248] v 8. čísle listu Proletarij¹²²⁾.

Námi citovaný článek soudruha M. *vypadá* tak bolševický jen proto, že zde vidíme pouze levici Bundu, a co dělá pravice, to se skrývá v článcích obhajujících bloky s konstitučními demokraty.

V každém případě pohlížejí bundovci na bloky s konstitučními demokraty jinak než menševici. Jejich příklad potvrzuje zvláště názorně známé rčení: Si duo faciunt idem, non est idem — když dva dělají totéž, není to totéž. Mezi těmito dvěma je určitý rozdíl, a tento rozdíl se musí nutně projevit ve způsobu, jak ono totéž dělají, v jejich metodách, ve výsledcích onoho „dělání téhož“ atd. Bloky s konstitučními demokraty v pojetí menševiků a bloky s konstitučními demokraty v pojetí bundovců nejsou jedno a totéž. U menševiků jsou bloky s konstitučními demokraty v naprostém souladu s jejich celkovou taktikou, u bundovců tomu tak není. A z toho vyplývá, že takové články, jako je onen námi citovaný, odhalují zvláště zřetelně nedůslednost a nepevnost bundovců, kteří včera bojkotovali dumu, dnes schvalují bojkot Vitteho dumy a zároveň uznávají za přípustné bloky s konstitučními demokraty. U menševiků se bloky s konstitučními demokraty projevují naprosto přirozeně jako bloky ideové. Bundovci těmto blokům přisuzují pouze úlohu „technických“ bloků.

Politika má však svou objektivní logiku, nezávislou na direktivách těch či oněch osob nebo stran. Bundovec předpokládá, že blok bude pouze technický, kdežto politické síly celé země si počínají tak, že z toho vychází blok ideový. Po projevech nadšení, které vyvolalo mezi kadety menševické usnesení konference, a po proslulém hérostratovském Plechanovově dopise^[237] o „dumě s úplnou mocí“ v listu Tovarišč to snad ani není nutné dokazovat.

Zamyslete se důkladně nad tvrzením autora článku: „Kadeti výborně chápou, že základem jejich síly jsou konsti-

tuční iluze, a proto se snaží za každou cenu naočkovat voličům“ tyto iluze.

„Základem síly kadetů jsou konstituční iluze...“ Je to pravda? A co to vlastně znamená? Není-li to pravda a spočívá-li síla kadetů v tom, že jsou významnými představiteli buržoazní demokracie v buržoazní revoluci v Rusku, pak je správná celková taktická linie menševismu neboli sociální demokracie pravého křídla. Je-li to pravda a není-li základem síly konstitučních demokratů síla buržoazní demokracie, nýbrž síla *iluzí* lidu, pak je správná celková taktická linie bolševismu neboli levého křídla sociální demokracie.

V buržoazní revoluci musí sociální demokracie nutně podporovat buržoazní demokracii — to je hlavní poučka Plechanova a jeho společníků; a z této poučky dělají *přímou a bezprostředně* závěr o podpoře konstitučních demokratů. My však říkáme, že premisa je správná, avšak závěr nemá žádnou cenu, protože je třeba ještě zjistit, které strany nebo směry představují v dané chvíli skutečně *bojeschopnou sílu* buržoazní demokracie. Z hlediska marxistické, tj. jediné vědecké analýzy, tvoří společně konstituční demokraté, trudovici a socialisté-revolucionáři „buržoazní demokracii“. „Síla“ konstitučních demokratů není bojovou silou buržoazních lidových mas (rolnictvo, městská maloburžoazie), není hospodářskou a finanční silou třídy statkářů (černosotňovci) a třídy kapitalistů (oktábristé). Je to „síla“ buržoazní inteligence, která není *samostatnou* ekonomickou třídou a nereprezentuje proto žádnou *samostatnou* politickou sílu; je to tedy „síla“ *uzurpovaná*, jež závisí na tom, jaký vliv má buržoazní inteligence na ostatní třídy, pokud si ještě nestačily vypracovat vlastní jasnou samostatnou politickou ideologii, pokud se podřizují ideovému vedení buržoazní inteligence; je to především „síla“ *mylných názorů* o podstatě demokracie a o způsobu boje za ni, názorů, které v buržoazních masách lidu šíří a pěstuje buržoazní inteligence.

Popírat to znamená opájet se s dětskou naivitou zvukem

slov „strana svobody lidu“, zavírat oči před všeobecně známými fakty, že za kadety nestojí ani masy, ani rozhodující veličiny statkářského a kapitalistického světa.

Přiznat to znamená přiznat, že *aktuálním úkolem* dělnické třídy je boj proti vlivu konstitučních demokratů na lid, přiznat tento boj vůbec ne proto, že bychom snili o buržoazní revoluci bez buržoazní demokracie (tuto nejasnost nám přisuzují sociální demokraté z pravého křídla), nýbrž proto, že konstituční demokraté *brání skutečné síle* buržoazní demokracie, aby se rozvinula a projevila.

Ve straně konstitučních demokratů je menšina statkářů v Rusku (velká část statkářů je černosotňovská) a menšina kapitalistů (velká část jsou okřabristé). Většinu tvoří pouze buržoazní inteligence, která je zde silně zastoupena. Odtud pramení efektivnost politiky konstitučních demokratů, okouzující politická nemluvnata i politicky vyslené starce, odtud jejich povyk a bombastičnost, triumfy laciných úspěchů, jejich převaha v liberální žurnalistice, v buržoazní vědě aj. A odtud také *vnitřní prázdnota* této strany, která demoralizuje lid zrádcovským hlásáním dohody s monarchií — ve skutečnosti však není vůbec s to nějaké dohody dosáhnout.

Konstituční demokraté nepředstavují buržoazní demokracii, nýbrž ztělesněnou zradu buržoazní demokracie, právě tak jako třeba francouzští radikální socialisté nebo němečtí sociálliberálové nereprezentují socialisty z řad inteligence, nýbrž zradu socialismu ztělesněnou inteligencí. Proto podpora buržoazní demokracie vyžaduje, aby byla odhalena celá vnitřní prázdnota kadetského kvazidemokratismu.

Proto poškozují revoluci a věc dělnické třídy nejvíce plechanovovci, kteří na nás ustavičně křičí, že je třeba bojovat proti reakci, ale ne proti kadetům!

Milí soudruzi! Nesmyslnost vašeho tvrzení pramení totiž právě z toho, že nechápete *význam* našeho boje proti konstitučním demokratům. V čem je jádro a podstata tohoto

boje? Snad v tom, že konstituční demokrat je buržoa? Ovšemže ne. V tom, že konstituční demokraté o demokracii jen pustě žvaní a bojující demokracii zrazují.

A teď: ovlivňují konstituční demokraté lidové masy, ovlivňují buržoazně demokratické masy lidu? Samozřejmě že je ovlivňují, a velmi značně, spoustou novin atd. atd. Posuďte: lze vyzývat buržoazně demokratické masy lidu k boji proti reakci, *aniž bychom odhalovali* jejich nynější ideové vůdce, kteří buržoazní demokracii *škodí*? Nelze, milí soudruzi.

Bojovat proti reakci znamená především odtrhnout masy od reakce ideově. Silný a houževnatý ideový „reakční“ vliv na masy nemají však vůbec černosotňovci, nýbrž *právě kadeti*. To není paradox. Černosotňovec je otevřený a bezcitný nepřítel, který může pálit, vraždit a ničit, ale přesvědčovat nemůže ani nevzdělaného mužika. Avšak kadet *přesvědčuje* mužika i maloměšťáka. A o čem je přesvědčuje? O tom, že panovník není za nic zodpovědný, že svobody lze dosáhnout pokojnou cestou (takže monarchie přitom zůstane u moci), že výkup, který rafinovaně provedli statkáři, je pro rolníky nejvýhodnější formou, jak jim předat půdu, atd. apod.

Proto nelze přesvědčit o nutnosti opravdového boje ani naivního mužika, ani naivního maloměšťáka, nebude-li oslaben vliv kadetských frází a kadetské ideologie. A kdo říká, že „je třeba bojovat proti reakci, a *ne* proti kadetům“, ten nechápe *ideové* úkoly boje, ten nevidí podstatu boje v přesvědčování mas, ale ve fyzické činnosti a vulgarizuje pojetí boje: prý reakci „bij“, ale „bít“ kadety nemá žádný význam.

Potírat se zbraní v ruce nebudeme samozřejmě zatím ani kadeta, ani okřabristu, ale *jen* vládu a ty, kdo jí bezprostředně slouží — a až je doopravdy porazíme, bude kadet za peníze stejně horovat pro republikánskou demokracii, jako nyní horuje pro demokracii monarchistickou (za profesorský plat nebo za advokátský honorář). Abychom však

reakci opravdu porazili, musíme vymanit masy z ideového vlivu kadetů, kteří jim nepravdivě líčí úkoly i podstatu boje proti reakci.

Vraťme se k bundovcům. Je možné, aby právě nyní neviděli, že „technické“ bloky s konstitučními kadety, které *oni* připouštějí, se *už* ve skutečnosti *staly* mocným nástrojem k upevnění důvěry vůči konstitučním demokratům (a nikoli k vytvoření ovzduší nedůvěry) mezi lidovými masami? Nevidět to mohou jen slepí. Ideový blok všech sociálně demokratických menševiků včetně bundovců s konstitučními demokraty je fakt, kdežto články podobné článku soudruha M. jsou jen hezké, ale neškodné a platonické sny.

Proletarij, č. 10
20. prosince 1906

Podle listu Proletarij

JAKÝCH PODVODŮ S DUMOU SE DOPOUŠTÍ VLÁDA A JAKÉ ÚKOLY MÁ SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE

Carská vláda vytrvale „provádí“ podvody s dumou. Ještě než s těmito podvody začala, varovali jsme^[102] důvěřivou ruskou veřejnost, aby tolik nehorovala pro ústavnost, a napsali jsme (v 5. čísle listu Proletarij z 30. září 1906), že se připravuje nový státní převrat, totiž že se *ještě před* svoláním II. dумы připravuje změna volebního zákona z 11. prosince 1905. Napsali jsme tehdy^[343]: „Je nepochybné, že vláda nyní velmi pozorně zkoumá“ otázku, „zda má ponechat v platnosti starý volební zákon“*.

Ano, carská vláda tuto otázku zkoumala, zkoumá, a dokonce snad už i prozkoumala. Volební zákon by nejraději zrušila pomocí nového vysvětlení senátu¹²³. Nyní podniká další kroky k omezení svobody agitace (je-li vůbec možné svobodu v Rusku *ještě* omezit) a k falšování voleb. V těchto dnech vyšla *instrukce*, která zakazuje vydávat formuláře kandidátních listin nelegalizovaným stranám¹²⁴. Noviny jsou zastavovány pomalu už jako za válečného stavu. Množí se zatýkání. Provádějí se prohlídky a šťáry se zcela průhledným záměrem vypátrat jména volitelů a vlivných voličů a „odklidit“ je. Zkrátka volební kampaň je v plném proudu, vtipkují občané Ruska.

Kam až vláda ve svých podvodech s dumou v duchu vojenských polních soudů dospěje, to nikdo neví. Pročpak by nemohli být volitelé zatýkáni i v den voleb i *po volbách*? V zákoně — v Rusku se tohle hloupé slovo stále ještě používá — se mluví o nedotknutelnosti poslanců dумы, ale

* Viz tento svazek, s. 36—37. *Red.*

neříká se v něm vůbec nic o nedotknutelnosti volitelů. Náš tisk na tuto okolnost poukazoval už při volbách do I. dумы. Tenkrát „si Vitte nechal ujít příležitost“, jak se domnívá černosotňovská carská smečka, ve skutečnosti však byla tenkrát vláda po prosincovém povstání ještě příliš slabá, než aby mohla přikročit k obsazování další linie opevněných pozic revoluce. Nyní se kontrarevoluce vzchopila a ze svého hlediska si počíná zcela správně, když odbourává ústavu (které mohli věřit jenom naivní kadeti). Reakcionáři nejsou žádní liberální Balalajkinové¹²⁵. Jsou to muži činu. Vidí a ze zkušenosti vědí, že sebelepší svoboda vede v Rusku nutně k vzestupu revoluce. Jsou proto nuceni stále více ustupovat, odbourávat stále rozhodněji říjnovou ústavu, stále těsněji uzavírat kdysi pootevřený politický ventil všelijakými klapkami.

Lkát nad nerozumností vlády a přesvědčovat ji, že má nastoupit ústavní cestu, k tomu je zapotřebí nekonečná tupost ruského kadeta nebo bezpartijního pokrokářského intelektuála. Vláda *si nemůže počínat jinak*, protože hájí moc cara a statkářskou půdu proti zastřenému, přitlumenému, nikoli však zlikvidovanému náporu zdola. A my vládě řekneme: Nu což! Zavírejte vaše klapky, ucpávejte pootevřené ventily. Dokud byly ventily pootevřeny, čerstvý vzduch udržoval žár v kotli. Až ventily uzavřete, může nastat výbuch, který pro nás bude velice žádoucí. A naším úkolem je využít v ještě širším měřítku mezi lidovými masami výtečnou stolypinovskou agitaci, výtečný stolypinovský výklad „podstaty ústavy“.

Ale právě tu se projevuje celý propastný rozdíl mezi taktikou liberálně monarchistické buržoazie a taktikou socialistického proletariátu. Sociální demokracie volá po boji, vysvětluje lidu pomocí nejrůznějších ponaučení z dějin, že boj je nevyhnutelný, připravuje se na něj, na zesílenou reakci odpovídá prohloubením revoluční agitace. Liberálové nemohou volat po boji, protože se ho bojí. Na zesílenou reakci odpovídají konstitučním fňukáním, demorali-

zující vědomí lidu, a prohloubením svého oportunismu. Liberálové si počínají tak, jak to vyjádřil výstižně a obrazně trudovik Sedělnikov 9. května na shromáždění lidu v domě Paninové¹²⁶. Když liberálové vynadají, řekne: Slávabohu, že mě nepraštili! Když ho uhodí, děkuje bohu, že ho nezabili. A když ho zabijí, bude velebit boha za to, že zbavili jeho nesmrtelnou duši pomstivě tělesné schránky.

Jakmile stolyпинovská černosotňovská banda okřikla kadety a zahájila tažení proti jejich revolučnosti, kadeti záupčeli: To není pravda, my nejsme revolucionáři, my jsme loajální! Pryč s vyborskou výzvou, pryč s bloky s levicí, pryč s heslem i toho nejpravavicovějšího z pravavicových sociálních demokratů Plechanova Duma s úplnou mocí, pryč se škodlivými revolučními iluzemi! Jdeme do dumy dělat zákony. Jakmile černosotňovská smečka prohlásila, že kadeti nedostanou jakožto strana, jež nebyla legalizována, formuláře kandidátních listin — kadeti znova zanařkali: To „mění formulaci otázky dohod“ (úvodník z listu Reč z 13. prosince^[308])! To „posiluje význam jediné zaregistrované opoziční strany, Strany pokojné obnovy“. „Musíme to brát v úvahu při uzavírání dohod!“ A když pak kadetského volitele, který se dostal po kolenou až na kandidátku stoupenců pokojné obnovy, odvečou na městskou policejní správu, děkují kadeti vroucně bohu, že nám nesebrali ústavu úplně. Jedinou zcela bezpečnou stranou jsou okřabristé — řeknou potom naši rytíři práva — a neřkali jsme ostatně vždycky, že se ztotožňujeme s Manifestem ze 17. října^[135]?

Co si o tom myslí soudruzi menševici? Nemáme si snad pospíšet se svoláním nové konference strany a prohlásit za přípustné úmluvy se stoupenci pokojné obnovy, anebo dokonce i s okřabristy? Přece chtějí také „polovičatou svobodu“, jak argumentuje dnes (14. prosince) znova v rozpacích Plechanov v listu bývalých sociálních demokratů!¹²⁷

Otázka stoupenců pokojné obnovy se nevynořila mezi

kadety náhodou. Vyskytovala se už dříve, ještě před vydáním instrukce o formulářích kandidátních listin. Dokonce i levicoví kadeti kolem listu *Tovarišč* (nazývaní některými vtipálky „skorosocialisty“) jmenovali mezi pouhými šesti pokrokovými stranami ještě v čísle z 5. prosince i stoupence pokojné obnovy (konstituční demokraté, sociální demokraté, socialisté-revolucionáři, lidoví socialisté, Strana demokratických reforem a Strana pokojné obnovy). V témže čísle listu *Tovarišč* se bývalí sociální demokraté strašlivě rozčilovali nad plakátem o třech *hlavních* stranách, přiloženým k 8. číslu listu *Proletarij**. To je „politická nesvědomitost“ počítat Gejdenu k černosotňovcům, povykovali Plechanovovi přátelé.

Jsme moc rádi, že jsme donutili renegáty sociální demokracie hájit včerejšího okťabristu, který po rozeznání dumy protestoval proti vyborské výzvě a jednal se Stolypinem o složení vlády.

Jenomže byste ho měli hájit trochu obratněji, páni Plechanovovi spolupracovníci! Všichni vědí, že v prvních volbách uzavřeli okťabristé (včetně Gejdenu a Šipova) blok s černými. Jste na to ochotni zapomenout jenom proto, že se změnil název strany? Na téže (4.) stránce listu *Tovarišč* z 5. prosince však čteme, že ve Svazu 17. října existuje směr, který je pro úmluvu se Stranou „pokojné obnovy“, a že tento směr v petrohradské pobočce svazu dokonce převládá. A o kousek dále se oznamuje, že „hlavní vedení sjednoceného ruského lidu“ připouští možnost uzavřít s okťabristy blok, a proto list *Tovarišč* odmítá považovat okťabristy za konstitucionalisty.

To je dobré! Odmítáme uznat okťabristy za konstitucionalisty proto, že černí připouštějí možnost uzavřít s nimi blok. Ale stoupence pokojné obnovy nazýváme pokrokovými, přestože okťabristé připouštějí možnost uzavřít s nimi blok.

* Viz tento svazek, s. 150—157. *Red.*

Ó, velemoudří piskoři slavné pokrokové „inteligence“!

Intelektuálští radikálové hájí stoupence pokojné obnovy, ústřední orgán strany konstitučních demokratů se ihned po vydání instrukce o formulářích přiklání k pokojné obnově — to všechno jsou typické ukázky liberální taktiky. Vláda udělá krok doprava a my hned dva! Koukněte, už jsme zase legální a pokojní, taktičtí a loajální, přizpůsobíme se i bez formulářů, přizpůsobíme se každé ničemnosti!

Liberální buržoazie to považuje za reálnou politiku. Jsou na tento přízemní realismus (jak to výstižně pojmenoval jeden sociální demokrat) pyšní, považují ho za vrchol politického taktu a diplomaticky moudré taktiky. Ve skutečnosti to je nanejvýš hloupá a zrádcovská, ale i nanejvýš neplodná taktika, díky níž němečtí kadeti od frankfurtských žvanilů¹²⁸ až po národní liberály¹²⁹, plazící se před Bismarckem, upevnili za přibližně půlstoletí po buržoazní revoluci státní moc v rukou junkerů (rusky bychom řekli černosotňovských statkářů, Dorrerů, Bulacelů a Puriševičů) a v rukou „vojenského absolutismu příkrášleného parlamentními formami“¹³⁰.

Bylo by načase, aby i naši menševici, kteří tuto politiku kadetů nadšeně přijímají, pochopili, že skutečně reálná v dobrém, a ne v banálním slova smyslu je politika revolučního marxismu. Na úskoky a kličkování reakce není třeba odpovídat příklonem doprava, nýbrž prohlubováním a rozšiřováním revoluční propagandy mezi proletářskými masami, rozvíjením ducha revolučního třídního boje a revolučních třídních organizací. Tím a jedině tím upevňujete sílu jediných bojovníků, kteří zápolí s reakcí přes všechno kličkování a úskoky. Jestliže však odpovídáte na černosotňovské řádění vlády tím, že se ve své taktice přikláníte doprava, tříštíte a oslabujete jedinou bojeschopnou sílu, sílu revolučních tříd a znehodnocujete jejich revoluční uvědomění falešným pozlátkem politikářského „manévrování“.

Zpočátku byli menševici proti úmluvám s kadety. Martov^[158] úmluvy odsoudil. J. Larin^[92] je rozhořčeně odmítl.

Neschvaloval je dokonce ani Nik. I-skij. Pod vlivem vysvětlení senátů (našich reakčních senátů v Ženevě a v Pí-
těru) se Martov a spol. přiklonili doprava. Jsou pro bloky
s kadety, ale nejdou víc doprava než kadeti, bůh uchovej!
S „opozičně demokratickými“ stranami (rezoluce celoruské
konference schválená na návrh ÚV 18 hlasy proti 14), a to
přece neznamená větší odklon doprava!

Avšak kadeti se teď obracejí ke stoupencům pokojné
obnovy. A vy rovněž, soudruzi menševici? Odpovědí na
vysvětlení senátu budou bloky s konstitučními demokraty,
odpovědí na odmítnutí vydat formuláře zase bloky se stou-
penci pokojné obnovy? A jak odpovíte na zatýkání volite-
lů??

Ve skutečnosti jste se už zřekli opravdu revoluční propa-
gandy mezi masami. Nebojujete už proti iluzím o pokojné
cestě a proti nositelům těchto iluzí, kadetům. Zajímá vás
pouze černosotňovské nebezpečí. Ale vaše „rafinované ma-
névrování“ kolem společných kandidátek s konstitučními
demokraty je vybudováno na písku. Oslabujete reálný
obsah revoluční sociálně demokratické činnosti mezi masa-
mi, ale z politikaření nebudete mít prospěch vy, a možná
ani ne kadeti, a dokonce možná ani stoupenci pokojné
obnovy, ale oktábristé! Na podvody s dumou odpovídáte
falšováním revoluční sociálně demokratické taktiky, a tím
ani nevylepšíte dumu, ani neupevníte socialismus a ani
nepoženete revoluci kupředu.

Politika bezzásadového praktikismu je ta nejnepraktičtější
politika.

Na podvody s dumou musí dělnická třída odpovědět
nikoli oslabením, nýbrž prohloubením své revoluční agi-
tace, tím, že se ve své volební kampani bude distancovat
od ubohých kadetských zrádců.

Napsáno 14. (27.) prosince 1906

Otištěno 20. prosince 1906

v listu Proletarij, č. 10

Podle listu Proletarij

POLITICKÁ SITUACE A ÚKOLY DĚLNICKÉ TŘÍDY

Po rozeznání dумы tlumila vláda pobouření v zemi jedině pomocí vojenského teroru. Zesílená a mimořádná bezpečnostní opatření, neustálé zatýkání, vojenské polní soudy, trestné výpravy, to všechno dohromady nelze nazvat jinak než vojenským terorem.

Na tomto vojenském potlačování osvobozeneckého hnutí si vláda ověřovala svou sílu. Budeme-li mít dost sil, vůbec dumu nesvoláme a ihned vyhovíme požadavkům Svazu ruského národa a jemu podobných „pravověrných ruských“ ultrareakčních stran. Když nebudeme mít dost sil, svoláme ji ještě jednou, pokusíme se předělat volební zákon, pokusíme se zabezpečit si černosotňovskou dumu nebo zkrotit dumu kadetskou. Tak uvažovala vláda.

Vojenská síla, která vše nelítostně potlačovala, stačila doposud všehovšudy jen na to, aby na základě vysvětlení senátu nezákonně odňala volební právo tisícům a desetit tisícům dělníků, nemajetných rolníků a železničářů. Finanční potíže vlády neobyčejně vzrostly. Zatím se stále ještě nepodařilo získat půjčku. Hrozí neodvratný krach. V zemi se vláda nemůže opřít ani o jednu stranu, takže kolísá mezi bandami výtržníků (pravověrní Rusové) a okťabristy. K úplné souhře nedokázala dospět ani s okťabristy.

Za takových okolností začíná volební kampaň do druhé dумы. Maloměšťák je zastrašen, vojenské polní soudy na něj zapůsobily skličujícím dojmem. Je ovlivněn vládou, která se vychloubá, že ji дума bude poslouchat. Podléhá náladám a je ochoten odpustit kadetům všechny chyby, je ochoten hodit přes palubu všechno, čemu ho naučila I. дума, a hlasovat pro kadeta, jen aby to nevyhrál černosotňovec.

ТЕРНИИ ТРУДА

24 декабря 1906 года.

КОНТОРА и РЕДАКЦИЯ: Николаевская ул., нв. 34.

Премь по дѣламъ редакціи по средамъ и субботамъ отъ 3 до 5 час. дня.

Политическое положеніе и задачи рабочаго класса.

Послѣ разгона Думы правительство сдерживало возмущеніе страны только посредствомъ военного террора. Усиленія и чрезвычайная охрана, аресты безъ конца, военно-полевые суды, карательныя экспедиціи, все это, видѣвъ взятое, нельзя назвать иначе, какъ военнымъ терроромъ.

Правительство испытывало свою силу на этомъ военномъ подавленіи освободительнаго движенія. Хватить силы, — вовсе не созоветъ Думу, сразу удовлетворивъ желанія союза русскаго народа и тому подобныя «истинно-русскія» партіи черносотенцевъ. Не хватитъ силы, — созоветъ еще разъ, попытаемсѣ передать избирательный законъ, попытаемсѣ обезпечить черносотенную Думу или укротить кадетскую Думу. Такъ рассуждало правительство.

Военной силы безпощаднаго подавленія хватило до сихъ поръ по крайней мѣрѣ, только на то, чтобы посредствомъ сенатскихъ разсудковъ отнять, вопреки закону, избирательное право у тысячъ и десятковъ тысячъ рабочихъ, немущихъ крестьянъ, желѣзнодорожниковъ. Финансовая затрудненія правительства чрезвычайно усилились. Займа пока не удается добыть. Грозитъ неминуемое банкротство. Внутри страны правительство не можетъ опереться ни на одну партію, колеблясь между шайкама хулангопи, (истинно-русскіе люди) и отлвбрстами. Вполнѣ спѣшь оно не могло даже и съ отлвбрстами.

При такихъ условіяхъ начинается избирательная кампанія во вторую Думу. Обыватель запуганъ. На него удручающе повалили военно-полевые суды. Онъ находится подъ впечатленіемъ правительственнаго хвастовства, что Дума будетъ послушной. Онъ поддается настроенію и готовъ простить всѣ ошибки кадетамъ, готовъ выбросить за борть все то, чему научна его первая Дума и голосовать за кадета, лишь бы по прошлѣ черносотенцевъ.

Со стороны обывателя такое поведеніе понятно. Обыватель никогда не руководится твердымъ мироощущеніемъ, принципами дѣльной партийной тактики. Онъ всегда плыветъ по теченію, сабпо отда-

ваясь настроенію. Онъ не можетъ рассуждать иначе, какъ противопоставляя черной сотнѣ самую скромную изъ оппозиціонныхъ партій. Онъ не въ состояніи самостоятельно обдумать опытъ первой Думы.

Но то, что естественно для обывателя, непрестительно для партийнаго чловека и совсѣмъ уже неприлично для социалдемократа. Прислушайтесь, въ самомъ дѣлѣ, къ доводамъ тѣхъ социалдемократовъ, которые зовутъ социалистовъ рабочихъ голосовать за кадетовъ (все равно, за однихъ ли только надевтовъ тамъ, гдѣ социалдемократы отказались вовсе выставлять своего кандидата, или за кадета выстѣсь социалдемократомъ, гдѣ есть общій синсокъ). Кажется доводовъ вы услышите одинъ только при- нѣвъ, одинъ крикъ страха и отчаянія: какъ бы не пропалъ черносотенци! голосуйте всѣ за надевтовъ! составляйте общіе списки съ кадетами!

Социалдемократъ, членъ рабочей партіи, не можетъ опускаться до такой обывательщины. Онъ долженъ дать себѣ ясныи отчеъ въ томъ, какія дѣствительныя общественныя силы ведутъ борьбу, какова дѣствительное значеніе имѣетъ Дума вообще и господствоваша въ первой Думѣ партія кадетовъ въ особености. Кто рассуждаетъ о современной политикѣ пролетаріата, не обдумавъ всѣхъ атлхъ вопро- совъ, тотъ никогда не можетъ прійти къ сколько-нибудь вѣрнымъ выводамъ.

За что идетъ теперь борьба въ Россіи? За свободу т. е. за власть народныхъ представителей въ государствѣ, а не стараго правительства. За землю для крестьянъ. Правительство всѣми силами борется противъ этихъ стремленій, отстаиваетъ свою власть, свою землю (ибо тамъ самые богатые помѣщичьи принадлежатъ къ числу самыхъ знатныхъ и наиболѣе высокопоставленныхъ лицъ въ государствѣ). Правительство имѣетъ противъ себя рабочихъ и массу крестьянской бѣдности, а также, разумется, и городской бѣдности, о которой не къ чему говорить отдѣльно, ибо у нея нѣтъ особыхъ интересовъ въ отличіе отъ основныхъ интересовъ пролетаріата и крестьянства.

Какъ относятся къ борьбѣ высшіе классы, помѣщички и буржуазія? Сначала, до 17-го октября, большая часть ихъ была либеральныя, т. е. сочувствовали свободѣ, даже помогали такъ или иначе борьбѣ рабочихъ. Буржуазія была недовольна самодержавнымъ порядкомъ управленія и требовала себѣ тожо

První strana 1. čísla týdeníku Těrníi truda z 24. prosince 1906 s Leninovým úvodníkem Politická situace a úkoly dělnické třídy

Змѣнено

U maloměšťáka je takové chování pochopitelné. Ten se nikdy neřídí pevným světovým názorem a zásadami cílevědomé stranické taktiky. Vždycky plave po proudu a poddává se slepě náladám. Nemůže uvažovat jinak, než že proti černé sotni staví tu nejmírnější z opozičních stran. Není schopen se sám zamyslet nad zkušenostmi z I. dумы.

Avšak to, co je přirozené u maloměšťáka, je neodpuštělné u člověka organizovaného ve straně, a už vůbec nepřijatelné pro sociálního demokrata. Jen si poslechněte argumenty sociálních demokratů, kteří vybízejí dělníky socialisty, *aby hlasovali pro kadety* (je zcela jedno, zda jenom pro kadety tam, kde sociální demokraté odmítli kandidovat někoho ze svých řad, nebo pro kadeta spolu se sociálním demokratem tam, kde mají společnou kandidátku). Místo argumentů uslyšíte pořád stejnou písničku, stále tytéž výkřiky strachu a zoufalství: Jen aby to nevyhráli černosotňovci! Hlasujte všichni pro kadety! Sestavujte společné kandidátky s kadety!

Sociální demokrat, člen dělnické strany, se nemůže snižovat k takovému maloměšťáctví. Musí si jasně uvědomit, které skutečné společenské síly mezi sebou bojují, jaký skutečný význam má дума jako taková, a zejména pak strana kadetů, jež měla v I. dumě převahu. Kdo si všechny tyto otázky nepromyslel, a přesto pronáší úvahy o současné politice proletariátu, nemůže nikdy dospět k přibližně správným závěrům.

Za co se nyní v Rusku bojuje? Za svobodu, tj. za to, aby moc ve státě měli zástupci lidu, a ne stará vláda. Za půdu pro rolníky. Vláda proti těmto snahám bojuje ze všech sil, brání svou moc, svou půdu (protože nejbohatší statkáři patří k nejurozenějším a nejvýše postaveným osobám ve státě). Vláda má proti sobě dělníky a masy rolnické chudiny, a samozřejmě též městské chudiny, o níž není třeba mluvit zvlášť, protože ta nemá žádné specifické zájmy, jež by se lišily od základních zájmů proletariátu a rolnictva.

Jak se stavějí k boji nejvyšší třídy, statkáři a buržoazie?

Zpočátku, až do 17. října, byli ve své většině liberální, tj. byli pro svobodu a dokonce boji dělnictva jistým způsobem napomáhali. Buržoazie byla nespokojena s absolutistickým způsobem vlády a dožadovala se účasti na státních záležitostech. Buržoazie o sobě tvrdila, že je demokratická, tj. že je pro svobodu lidu, aby si mezi lidem získala podporu pro své snahy. Po 17. říjnu se však buržoazie spokojila tím, co získala, tj. účastí statkářů a kapitalistů na státních záležitostech a příslibem svobody z úst staré moci, která zůstala nedotčena. Buržoazie se polekala samostatného boje proletariátu a rolnictva a prohlásila: Už dost revoluce!

Až do 17. října existovala jedna mohutná liberálně buržoazní strana zemstevních činitelů, kteří se scházeli na svých proslulých pololegálních sjezdech a vydávali v zahraničí časopis *Osvoboždění*¹³¹. Po 17. říjnu se účastníci sjezdů zemstev rozštěpili: kapitalističtí podnikatelé a větší statkáři nebo statkáři hospodařící jako za feudalismu vstoupili do strany okřabristů, tj. přidali se otevřeně k vládě. Druhá část, zejména advokáti, profesori a ostatní buržoazní inteligence, vytvořila stranu kadetů (konstitučních demokratů). Tato strana se rovněž obrátila proti revoluci, rovněž se polekala boje dělnictva a rovněž prohlásila: Už dost! Avšak chtěla a chce zastavit boj rafinovaněji, drobnými ústupky lidu, výkupem ve prospěch rolníků atd. Strana kadetů slibovala lidu svobodu a rolníkům půdu, bude-li lid volit do dumy kadety. Sociální demokraté chápali, že to je podvod páchaný na lidu, a proto dumu bojkotovali. Zaostalí rolníci a zastrášení maloměštáci však kadety do dumy přece jen prosadili. Kadeti, místo aby bojovali za svobodu, začali z dumy vyzývat lid, aby se upokojil; sami zatím usilovali o to, aby byli jmenováni carskými ministry. A pak dumu rozehnali pro nežádoucí projevy, za to, že sociální demokraté a odvážnější poslanci vyzývali z tribuny dumy lid k boji.

Nyní musí pochopit už i ti největší zaslepenci a tupci, co je to strana kadetů. Není to strana bojovníků za věc lidu, ale strana buržoazních orodovníků, prostředníků a čachrů-

řů. Teprve až masy přestanou věřit straně konstitučních demokratů a až pochopí nutnost samostatného boje, budou dělníci a uvědomělí rolníci schopni dosáhnout svých cílů. Proto hlasovat pro kadety a takové hlasování propagovat znamená oslabovat uvědomění mas, jejich semknutost a odhodlání k boji.

Uvědomělí dělníci mají teď před sebou úplně jiný úkol. Maloměšťácké bezradnosti a bezideovosti musí ve volební kampani čelit důslednou, principiální a promyšlenou socialistickou propagandou.

Nejbližším úkolem uvědomělých dělníků je vysvětlit veškerému proletariátu a všem vyspělým představitelům rolnictva, jaký je skutečný boj a jaké je skutečné postavení různých tříd v tomto boji.

Dělníci došli během naší revoluce ze všech tříd nejdále. Všichni teď hromadně tíhnou k sociální demokracii. Zde je samozřejmě nezbytné práci ještě dále prohlubovat a rozvíjet, ale pokračujeme už po vyšlapané cestě. Nejdůležitější a nejobtížnější je práce mezi rolnictvem. Rolníci jsou třída drobných vlastníků. Tato třída má mnohem nepříznivější podmínky k boji za svobodu i k boji za socialismus než dělnictvo. Rolníci nejsou sjednoceni ve velkých podnicích, nýbrž roztrženi drobným individuálním hospodařením. Rolníci nemají před sebou na rozdíl od dělníků zjevného, jasného a společného nepřítele — kapitalistu. Rolníci jsou sami zčásti výrobci a vlastníci, proto vždycky tíhnou k buržoazii, chtějí ji napodobovat, sní o zvelebení a upevnění svého drobného vlastnictví, a ne o společném boji s dělnickou třídou proti třídě kapitalistů.

Proto tedy byly masy rolnické chudiny vždy a ve všech zemích v boji za svobodu a za socialismus méně vytrvalé než dělníci. Proto tedy se nedokázali rolníčí poslanci v dumě, trudovici, ani u nás v Rusku i přes všechny lekce, které jim uštedřilo kadetské zrádovství, dosud vymanit z vlivu liberální buržoazie, z jejích názorů, předsudků a politických metod — metod zdánlivě chytrých a rafinovaných,

skládajících se z líbivého „manévrování“, ale ve skutečnosti hloupých, prázdných a pro každého skutečného bojovníka zahanbujících.

Uvědoměť dělníci! Využívejte volební kampaň k tomu, abyste otevřeli lidu oči! Nepodléhejte přesvědčování lidí, kteří to sice myslí dobře, ale jsou slabí a nepevní a vyzývají vás, abyste sestavovali společné kandidátky s kadety a mátlí vědomí mas společnými hesly s kadety! Buďte kritičtí k obvyklým výkřikům, nářkům a obavám před černosotňovským nebezpečím. Skutečným a hlavním nebezpečím pro ruskou revoluci je nevyspělost rolnických mas, nedostačité odhodlání rolnictva k boji a nepochopení celé bezobsažnosti a veškerého zrádovství buržoazního liberalismu. Proti tomuto nebezpečí bojujte, říkejte všemu lidu otevřeně a důsledně čistou pravdu, odvrátíte ho tím od kadetských tlučhubů a získáte pro sociální demokracii. Tím a jedině tím můžete překonat opravdové černosotňovské nebezpečí. *A takováto* práce — zvyšování občanského i třídního uvědomění mas, organizování mas ve jménu samostatných, a nikoli liberálně buržoazních bojových úkolů, bude mít na lid silnější vliv než všechno vysvětlování senátu, popravy a zatýkání.

Těrnii truda, č. 1
24. prosince 1906

Podle týdeníku
Těrnii truda

První strana
Leninova rukopisu
Úkoly dělnické strany
a rolnictvo — 1906

Zmenšeno

ÚKOLY DĚLNICKÉ STRANY A ROLNICTVO¹³²

Povolží patří k největším centrům rolnického hnutí. Dělnická třída Povolží má zvlášť naléhavý úkol provádět samostatnou třídní politiku proletariátu a neustále přitom vysvětlovat rolnickým masám, že svobody a půdy se mohou domoci jen tehdy, rozejdou-li se se svými dosavadními vůdci z řad liberálních kadetských statkářů, jen připojí-li se k revolučnímu proletariátu.

Tomuto úkolu musí být také plně podřízena volební kampaň dělnické třídy. Právě proto jsou bloky s kadety, zásadně nepřijatelné z principiálního hlediska sociální demokracie jakožto strany proletariátu v třídním boji, zvlášť škodlivé v Povolží. Pro větší názornost si to ukážeme na příkladu jednoho rolnického poslance za Povolží v I. dumě. Tímto poslancem je pan I. Žilkin, trudovik zvolený za Saratovskou gubernii.

Nyní píše trudovik Žilkin do petrohradského kadetského listu *Tovarišč* a hájí bloky s kadety. Podívejte se však, jak tyto bloky hájí. V čísle ze 17. prosince^[46] vykládá, jak to bylo s volbami do I. dumy v Saratovské gubernii. Rolníci volili lidi ze svých řad, protože instinkt, správný instinkt pracujících a vykořisťovaných, je vedl k nedůvěře vůči liberálnímu statkáři a buržoaznímu advokátovi. Když se pak v gubernii sjeli všichni volitelé k volbě poslanců do dumy, byly mezi nimi z celkového počtu asi dvě pětiny rolníků.

(Připomeňme, že Saratovská gubernie měla celkem 150 volitelů. Z toho 64 za rolníky, 51 za statkáře a 35 za městské

obyvatelstvo. Pan Žilkin uvádí 152 volitelů, zřejmě připočítává dělnickou kurii.)

Rolníčtí volitelé narazili v gubernii na „významné“ kadety, jako byl pan N. N. Lvov, který „má styky s ústředním výborem kadetské strany“. Ukázalo se, že mezi voliteli z újezdních měst jsou lidé orientovaní levěji než kadeti. A velice rychle, takřka sám od sebe, se utvořil levicový blok, „svaz pracujících“, zárodek budoucí Trudovické skupiny v dumě.

Začalo handrkování s kadety o místa v dumě. Kadeti žádali $\frac{2}{3}$ míst pro konstituční demokraty, „pracujících“ pro sebe. Nedohodli se. Kadeti nevěřili, že svaz pracujících dokáže být silný a svorný. Na poslední předvolební schůzi se však ukázalo, že kandidáti svazu dostali 78 až 89 hlasů ze 152. „Nejvýznamnější kandidáti kadetů dostali 50 až 67 hlasů.“

Nato kadeti kapitulovali. Souhlasili s tím, aby jejich strana měla v dumě menšinu. „Výbor svazu pracujících souhlasil se zvolením dvou kandidátů za kadety: N. N. Lvova a S. A. Kotljarevského. A je příznačné,“ píše pan Žilkin, „že tito kandidáti, kteří podle hlasovacích lístků dostali právě oněch 59 a 67 hlasů, získali pak při hlasování 111 hlasů.“

Ano, to je velmi, velmi příznačné. Jenomže trudovik Žilkin bohužel nechápe, *co* tato fakta znamenají.

Představte si: levicový svaz pracujících, který získal 78 až 89 hlasů ze 152, tj. *většinu*, prosadil do dumy N. N. Lvova. A pan Žilkin, trudovik, proto hájí bloky s kadety.

Jestlipak víte, dělníci a rolníci, kdo to je N. N. Lvov? Statkář, jeden ze zakladatelů Svazu osvobození, tj. jeden ze zakladatelů kadetské strany. Sedm let zastával úřad maršálka šlechty. V dumě patřil k nejpravicovějším kadetům. Jinak řečeno, nejen že bojoval proti dělnickým sociálně demokratickým poslancům a proti trudovikům, ale shledával dokonce, že i kadetská strana jako celek zachází příliš doleva! Byl přesvědčen, že kadetské ujařmující zákony

o shromáždování a tisku jsou příliš liberální, že ožebračující výkup, který navrhovali rolníkům kadetští statkáři, je pro rolnictvo příliš štědrá reforma. Kadeti chtěli prodat rolníkům půdu podle spravedlivého odhadu, který měl provádět stejný počet zástupců rolníků a statkářů a s nimi vždy zástupce vlády. Jeden rolník, jeden statkář, jeden policejní úředník — pěkná kadetská spravedlnost, že? Pro pana statkáře Lvova to bylo přespříliš liberální. Pan statkář by si zřejmě přál, aby v místních pozemkových výborech bylo víc policajtů.

A proto pan Lvov řečnil v dumě *proti* rolnickému požadavku půdy. Pan Lvov běhal jménem dumy zadním vchodem k mocipánům, aby s nimi usmlouval teplá ministerská křesla pro liberální statkáře za to, že „zkrotí“ trudovíky a sociální demokraty v dumě. Takový je tedy liberální statkář Lvov, kterého prosadili do dumy trudovíci. A po rozeznání dumy jednal statkář Lvov se Stolypinem o vstupu do jeho vlády!!

Abyste měl pro jednání se Stolypinem volnější ruce, odešel Lvov od kadetů a založil stranu pokojného okrádání. *Kadeti nyní s touto stranou uzavírají bloky.* Tuto stranu nenazývá list *Tovarišč*, do něhož píše pan Žilkin, černosotňovskou, nýbrž pokrokovou!

Pro nás je však důležité, že Lvov byl kadetem, když se dostal do dumy. Je důležité, že kadetský statkář zradil nejhanebnějším způsobem rolníky, neboť bojoval v dumě proti jejich požadavkům a dokonce i po rozeznání dumy smlouval o ministerské křeslo s lidmi, kteří rolníky hromadně stříleli a pobíjeli.

Tak takovým statkářům z řad kadetů dopomohli trudovíci do dumy!

Připusťme, že pan Žilkin ani ostatní trudovíci *tenkrát* nevěděli, co je to ten Lvov za ptáčka. Připusťme, že se pan Žilkin a spol. *zmyšlili*. Za omyl nemůže být nikdo odsuzován.

Dobrá. Nyní ale pan Žilkin přece musí vědět, že kadetští statkáři typu Lvova udělali krkolomný přemet od „svo-

body lidu“ k Stolypinově vládě vojenských polních soudů? Pan Žilkin to ví, a *přesto* doporučuje trudovikům a sociálně demokratickým dělníkům bloky se stranou liberálních statkářů a buržoazních advokátů, se stranou konstitučních demokratů.

Lvov je typický zrádný kadet, ukázka strany liberálních statkářů.

Žilkin je typický neuvědomělý a kolísavý trudovik, který je ve vleku „liberálních“ statkářů, protože neumí otevřít oči rolníkovi, neumí zvítězit dokonce ani tehdy, když má převahu, neumí vyzývat rolníka k samostatnému boji.

Všichni uvědomělí dělníci, všichni sociální demokraté v Povolží by měli učit lid na příkladu Lvova a Žilkina!

Dělníci! Chcete snad pomáhat prosazovat do dumy takové kadety, jako je statkář Lvov, který dnes řeční o svobodě lidu a zítra udělá přemet ke Stolypinovi?

Jestliže nechcete, pak odmítněte nejružnější bloky s kadety, s touto stranou „liberálních“ statkářů. Vyzývejte rolníky, aby podporovali dělnickou sociálně demokratickou stranu, a ne stranu konstitučních demokratů.

Rolníci! Chcete snad ještě jednou prosazovat do dumy takové „liberální“ statkáře, jako je kadet Lvov, který vám před zvolením do dumy sliboval ráj na zemi, ale v dumě pak navrhoval, aby statkářskou půdu spravedlivě odhadli úředníci jmenovaní vládou statkářů? Chcete snad svěřit obhajobu rolnických požadavků liberálním statkářům nebo buržoazním advokátům?

Jestliže nechcete, hlasujte pro sociální demokraty, tj. pro dělnickou stranu. Nikde na celém světě nezradila sociálně demokratická strana zájmy ožebračeného, nuzujícího, pracujícího a vykořisťovaného rolnictva. Všude na celém světě klamala liberální buržoazie rolníky bojující za svobodu a půdu právě tak, jako je u nás podvádějí kadeti typu Lvova.

Proti kolísavosti trudoviků neexistuje a nemůže existovat jiný prostředek než silná a uvědomělá dělnická strana,

kteřá se nezpronevěřf svému třfdnímu stanovisku. Rolníci mohou získat půdu a svobodu jen po boku uvědomělych dělnfků.

28. prosince 1906

Poprvé otištěno

21. ledna 1935 v listu

Volžskaja Kommuna, č. 19

Podepsán N. Lenin

Podle rukopisu

PŘEDMLUVA
K RUSKÉMU PŘEKLADU
BROŽURY W. LIEBKNECHTA
ŽÁDNÉ KOMPROMISY,
ŽÁDNÉ VOLEBNÍ ÚMLUVY!

Liebknechtova brožura^[378], která se dostává v překladu^[133] do rukou ruského čtenáře, je obzvláště zajímavá právě nyní, před volbami do II. dумы, kdy otázka volebních úmluv živě zajímá dělnickou stranu i veřejné mínění liberální buržoazie.

Nebudeme se zabývat celkovým významem Liebknechtovy brožury. Chce-li si čtenář o něm učinit jasnou představu a správně pochopit některé pasáže brožury, které mohou být nesprávně vykládány, vytrhneme-li je z jejich situačního kontextu, musí nutně sáhnout ke spisu Franze Mehringa o dějinách německé sociální demokracie^[167] i k mnoha dalším pracím našich německých soudruhů.

Pro nás je důležité všimnout si, jakým *způsobem* Liebknecht uvažoval. Je důležité ukázat, jak *přistupoval* k otázce úmluv, abychom ruskému čtenáři umožnili samostatně řešit otázku bloků s kadety, jež nás zajímá.

Liebknecht nikterak nepopírá, že úmluvy s buržoazními opozičními stranami jsou užitečné jak kvůli „mandátům v parlamentě“, tak pro získání „spojence“ (zdánlivého spojence) proti společnému nepříteli, proti reakci. Opravdová politická moudrost a osvědčený sociáldemokratismus veterána německých socialistů se však projevují právě v tom, že *se neomezují* jen na tyto argumenty. Rozebírá, není-li „spojenec“ skrytý nepřítel, kterého je zvlášť nebezpečné pouštět do vlastních řad, zdali tento spojenec opravdu bojuje a jak bojuje proti společnému nepříteli, nebudou-li úmluvy užitečné pro získání většího počtu mandátů v par-

lamentě zároveň na škodu dlouhodobějším a závažnějším úkolům proletářské strany.

Vezměme alespoň tyto tři otázky, které jsem právě nadhodil, a všimněme si, *chápe-li* jejich význam například takový zastánce úmluv mezi ruskými sociálními demokraty a kadety jako Plechanov. Uvidíme, že Plechanov otázku úmluv až neuvěřitelně zužuje. Kadeti chtějí bojovat proti reakci, tak tedy... úmluvy s kadety! Dál se Plechanov nepouští, další rozbor otázky mu připadá doktrinářský. Není divu, že se sociální demokrat, který natolik zapomněl, co požaduje sociálně demokratická politika, ocitl v sousedství renegátů sociální demokracie, jako jsou páni Prokopovičové a ostatní publicisté z listu *Tovarišč*, a jde jim na ruku. Není divu, že dokonce i zásadoví stoupenci takového sociálního demokrata, menševici, buď rozpačitě mlčí, protože nesmějí říci nahlas, co si o Plechanovovi myslí, a distancují se od něj na dělnických schůzích, nebo se mu přímo vysmívají, jako bundovci v listu *Volkszeitung* a v týdeníku *Naša tribuna*¹³³.

Liebknacht nás učí, že sociální demokrat musí umět odhalit v každém spojenci z řad buržoazie jeho nebezpečné stránky a neskrývat je. Naši menševici však vykřikují, že není třeba bojovat proti kadetům, ale proti černosotňovskému nebezpečí! Jak by těmto lidem prospělo, kdyby se pořádně zamysleli nad Liebknachtovými slovy: „Hloupé a kruté násilnosti policejních politiků, záludnosti zákona proti socialistům, ujařmujícího zákona, zákona proti stranám, jež hlásají převrat, v nás mohou vyvolat jen opovrhlivý soucit, avšak nepřítel, který nám nabízí ruku k volební úmluvě a vnucuje se nám jako přítel a bratr — takového, *a pouze takového nepřítel se musíme bát.*“

Jak vidíte, Liebknacht bere v úvahu násilnosti policajtů a reakční zákony. A přesto dělníkům odvážně tvrdí, že není třeba se bát tohoto nepřítel, ale volební úmluvy s falešným přítelem. Proč si to Liebknacht myslel? Protože vždycky považoval sflu bojovníků za skutečnou sflu jen tehdy, je-li

to síla *uvědomělých* dělnických mas. Uvědomělé masy nerozvracejí násilnosti a ujařmující zákony — rozvracejí je *falešní přátelé* dělníků, liberální buržoové, kteří *odvádějí* masy od skutečného boje prázdnými frázemi o boji. Naši menševici a Plechanov nechápou, že boj proti kadetům je boj za oproštění vědomí dělnických mas od nesprávných kadetských názorů a předsudků, podle nichž lze svobodu lidu spojovat se starou mocí.

Liebknacht natolik zdůrazňoval, že ve srovnání s otevřenými nepřáteli hrozí větší nebezpečí od falešných přátel, že dokonce prohlásil: „Vydání nového zákona proti socialistům by bylo menším zlem než zastírání třídního antagonismu a hranic mezi stranami volebními úmluvami.“

Přeložte si tuto Liebknachtovu větu do jazyka ruské politiky z konce roku 1906: „Černosotňovská дума by byla menším zlem než zastírat volebními úmluvami s kadety třídní antagonismus a hranice mezi stranami.“ Jak zběsilý pokřik by za takovou větu spustili proti Liebknachtovi ti, kteří přeběhli od socialismu k liberálům, publicisté z listu *Tovariš* a podobných novin! Jak často jsme na dělnických schůzích i na stránkách menševických publikací slyšeli stejná „odsouzení“ bolševiků za myšlenky podobné Liebknachtovým (s. 54 uvedené brožury). Bolševici se však tohoto pokřiku a odsuzování uleknou právě tak málo, jak málo se jich lekl Liebknacht. Pouze špatní sociální demokraté jsou schopni mluvit přezíravě o škodě, kterou dělnickým masám působí liberální zrádci svobody lidu, kteří se chtějí mezi ně vetřít prostřednictvím volebních úmluv.

Mimochodem k tomu zrádčovství liberalismu. Naši oportunisté včetně Plechanova křičí: Je to netaktnost říkat u nás ještě nyní, že liberalismus zrazuje. Plechanov napsal dokonce celou brožuru^[243], aby netaktní dělníky socialisty alespoň trochu naučil uctivému chování ke kadetům. Jak málo originální jsou Plechanovovy nápady, jak velice jsou stále ještě Plechanovovy fráze poplatné německým liberálním buržoům, to ukazuje nejzřetelněji Liebknachtova bro-

žura. Zdá se, že Plechanov „chtěl přetrumfnout“ revoluční sociální demokraty *stejnou* dětinskou pohádkou o vlku a pastýři, kterou zkoušeli i němečtí oportunisté zastrašit Liebknechta: prý — všichni si zvyknou na váš pokřik „vlk! vlk!“, a až vlk doopravdy přijde, nikdo vám neuvěří! Liebknecht dal četným německým souvěrcům dnešního Plechanova pádnou odpověď: „Opatrní lidé strážejí zájmy strany každopádně stejně dobře jako posměváčci.“

Vezměte naši druhou otázku: Bojuje naše liberální buržoazie, tj. kadeti, skutečně proti černosotňovskému nebezpečí a jak bojuje? Plechanov neumí tuto otázku ani formulovat, ani ji vyřešit pečlivým rozbořem politiky kadetů v revolučním Rusku. Porušuje samy základy marxismu, když z „obecného pojmu“ buržoazní revoluce odvozuje konkrétní postoj ruských sociálních demokratů vůči kadetům, místo aby na základě zkoumání reálných specifických rysů ruské buržoazní revoluce dospěl k obecnému pojmu vzájemných vztahů mezi buržoazií, proletariátem a rolnictvem v soudobém Rusku.

Liebknecht nás učí uvažovat jinak. Na námitku, že liberální buržoazie bojuje proti reakci, odpovídal analýzou *způsobu jejího* boje. A uváděl — v této brožuře i v mnoha jiných článcích —, že němečtí liberálové „zrazují svobodu“ (úplně jako naši kadeti), že se sblíží s „junkery“ (statkáři) a duchovenstvem, že nedokázali být v revolučním období revolučními.

Liebknecht říká: „Od okamžiku, kdy začne proletariát vystupovat jako třída, jež se od buržoazie emancipuje a svými zájmy je jí nepřátelská, *přestává být buržoazie demokratickou.*“

Naši oportunisté se však přímo vysmívají pravdě, když kadety nazývají demokraty (dokonce i v rezolucích konferencí sociálně demokratické strany), přestože kadeti odmítají demokratismus, ve svém programu uznávají horní sněmovnu apod., přestože ve Státní dumě navrhovali ujařmující zákony proti shromažďování a brojili proti vytváření

místních pozemkových výborů na základě všeobecného, přímého a rovného volebního práva s tajným hlasováním, jestliže je nepovolí nadřícená místa!

Liebknicht zcela oprávněně odsuzoval používání slova revoluce jen jako prázdné fráze. Když mluvil o revoluci, opravdu v ni věřil, opravdu rozebíral všechny otázky a všechny taktické postupy nejen z hlediska okamžitých zájmů, nýbrž i z hlediska základních zájmů celé revoluce. Liebknicht se leckdy musel stejně jako ruští sociální demokraté vyrovnávat s nesnadnými přechody od bezprostředního revolučního boje k ubohé, odporné a hanebné reakční ústavě. Liebknicht se uměl těmto nesnadným přechodům přizpůsobovat, uměl pracovat pro proletariát za jakýchkoli, dokonce i za těch nejhorších podmínek. Nejásal však, když od boje proti hanebné ústavě přecházel k činnosti na základě této ústavy, neposmíval se těm, kdo udělali *všechno* pro to, aby se taková „ústava“ vůbec *neobjevila*. Liebknicht neviděl „ostražitost“ v tom, že by se měla co nejrychleji odkopnout ustupující (byť dočasně ustupující) revoluce a co nejrychleji se přizpůsobit okleštěné ústavě. Nikoli, starý veterán revoluce viděl „ostražitost“ proletářského vůdce v tom, že se později než všichni malověrní a zbabělí buržoové začíná „přizpůsobovat“ tomu, co vzniká z dočasných porážek revoluce. Liebknicht říká: „Politická praxe nás nutila přizpůsobovat se institucím společnosti, v níž žijeme; ale každý další krok na cestě přizpůsobování se dosavadnímu společenskému zřízení nám dal vždycky hodně práce a podnikali jsme ho *jen s velikou ostražitostí*. To vyvolávalo na mnoha stranách četné úsměšky. *Avšak ten, kdo se bojí vstoupit na šikmou plochu, je v každém případě spolehlivějším soudruhem než ten, kdo se naší ostražitosti vysmívá.*“

Zapamatujte si tato zlatá slova, soudruzi dělníci, kteří jste bojkotovali Vitteho dumu. Připomínejte si častěji tato slova, až se před vámi budou ubozí pedanti vysmívat bojkotu dumy a zapomínat přitom, že ve znamení bojkotu Bulyginovy dumy vzplanulo první (a doposud jediné — pevně

však doufáme, že ne poslední) lidové hnutí proti *podobným* institucím. Zrádní kadeti mohou být hrdí na to, že byli jako první ochotni dobrovolně se plazit před zákony kontrarevoluce. Uvědomělý proletariát bude hrdý na to, že nejdéle ze všech stál s vysoko zvednutým praporem a šel do otevřeného boje, hrdý na to, že klesal jen pod těžkými ranami v boji a že se nejdéle ze všech pokoušel vyzývat lid, aby ještě jednou povstal, aby se celou svou silou vrhl na nepřítel a zardousil ho.

Předjeme konečně k naší třetí a poslední otázce, o níž jsme se zmínili. Nepoškozují snad volební úmluvy to, co je nám obzvláště drahé, totiž „ryzost zásad“ sociálního demokraticmu? Škoda mluvit! Na to odpověděla už ruská politická skutečnost — odpověděla fakty, nad nimiž se uvědomělí dělníci červenají hanbou.

Menševici ujišťovali v rezolucích a zapřísahali se a dušovali na schůzích, že přistupují jen na praktické dohody, že pokračují v ideovém boji proti kadetům, že za nic na světě neustoupí ani o vlásek od svého sociálně demokratického stanoviska a od svých ryze proletářských hesel.

A co se nestalo? Byl to právě Plechanov, a nikdo jiný, kdo se odebral do předpokoje kadetského tisku, aby předložil lidu „neutrální“ heslo, ani kadetské, ani sociálně demokratické, všem sympatické, které nemůže nikoho urazit: Duma s úplnou mocí. Co na tom, že toto heslo otevřeně klame lid a sype mu písek do očí — jen když se dosáhne úmluvy s liberálními statkáři! Kadeti však Plechanova přezřavě vyprovodili a sociální demokraté se od něj odvrátili, jedni rozpačitě, druhí s nevolí. Zůstal teď sám a vylévá si vztek tím, že bolševikům spílá za „blanquismus“, publicistům z listu Tovaríšč za „neskromnost“, menševikům, že si nepočínají diplomaticky — spílá všem kromě sebe! Chudák Plechanov, jak krutě se na něm projevila pravdivost Liebknechtových otevřených a jasných, hrdých i britkých

slov, že úmluvy jsou z principiálního hlediska škodlivé!

A „soudruh“ Vasiljev (který se také díval na revoluci ještě ze švýcarské kuchyně) navrhl v listu Tovarišč[15] (17. prosince), přímo se odvolává na Plechanova, sociálně demokratickou stranu jednoduše rozpustit a dočasně — pouze dočasně! — se spojit s liberály. Vskutku, ne nadarmo říkal Liebknecht, že se v jejich straně sotva kdo chtěl odchýlit „od stranických zásad“. Nejde o chtění, ale o to, kam dovede stranu, která udělala chybný krok, *sila fakt*. Také Plechanov chtěl jenom to nejlepší: pěkně potichoučku jít s kadety proti černosotňovskému nebezpečí — a je z toho ostuda a skandál pro sociální demokracii.

Soudruzí dělníci, čtěte pozorněji brožuru Wilhelma Liebknechta a ostražitěji prověřujte ty, kdo vám radí přistupovat na úmluvy s kadety, zhoubné pro proletariát i svou budou!

Prosinec 1906

N. Lenin

*Otištěno roku 1917 jako brožura
Vydáno v Petrohradě
vydavatelstvím Novaja дума*

Podle textu brožury

PŘEDMLUVA
K RUSKÉMU PŘEKLADU^[73]
BROŽURY K. KAUTSKÉHO
HYBNÉ SÍLY
A PERSPEKTIVY
RUSKÉ REVOLUCE^[375]

Pokrokoví ruští dělníci znají Karla Kautského už dávno jako *svého* publicistu, který umí nejenom zdůvodnit a vysvětlit teoretické učení revolučního marxismu, ale také ho zasvěceně a se seriózním rozbořem fakt aplikovat na složité a spletité otázky ruské revoluce. Nyní, kdy je pozornost sociálních demokratů někdy takřka úplně zaujata bezideo-
vým žvaněním liberálních Petrušků* s jejich vědomými i bezděčnými přísluhovači, kdy malichernosti „parlamentní“ praxe zastírají mnohým zásadní otázky proletářského třídního boje, kdy malomyslní dokonce i četní poctiví lidé a otupují se jejich rozumové i politické schopnosti — nyní je pro všechny sociální demokraty v Rusku trojnásob důležité pozorně si vyslechnout Kautského názor na hlavní otázky ruské revoluce. A dokonce ani ne tak pozorně vyslechnout Kautského názor, jako spíše se zamyslet nad jeho formulací otázky — protože Kautsky není tak lehkomyšlný, aby tlachal o konkrétních otázkách ruské taktiky, které jen málo zná, není tak neinformovaný o ruských záležitostech, aby je odbýval povšechnými otřepanými tvrzeními nebo nekritickým opakováním nejmódnějších hesel.

Kautsky odpovídá^[383] na otázky, jež Plechanov položil mnoha zahraničním socialistům^[235]. A když na tyto otázky odpovídá, přesněji, když z těchto nepřilíš chytře formulo-

* Petruška — postava sluhy z Gogolových Mrtvých duší. Čes. red.

vaných otázek vybírá to, o čem *mohou* ku prospěchu věci diskutovat socialisté všech zemí, vyslovuje Kautsky nejprve skromnou výhradu. „Pokud jde o ruské záležitosti, považují se za *žáka ruských* soudruhů.“ Tato skromnost, to není hraná a nemístná skromnost „generála“ sociální demokracie, který začíná měšťáckým upejpáním, aby pak končil nějakou hrubiánskou invektivou. Ne. Kautsky se *doopravdy* omezil na to, že odpoví *pouze* na takové otázky, ve kterých se vyzná a jejichž rozbořením může *pomoci* přemýšlivým sociálním demokratům v Rusku v jejich samostatném rozboru konkrétních úkolů i aktuálních hesel. Kautsky odmítl být generálem, který velí: vpravo v bok či vlevo v bok! Zachoval si raději pozici hodně vzdáleného, zato však hloubavého soudruha, který nám ukazuje, jak máme my sami hledat odpověď.

Plechanov se Kautského za prvé dotazoval na „obecný charakter“ ruské revoluce: Je buržoazní, nebo socialistická? Za druhé na vztah sociální demokracie k buržoazní demokracii. Za třetí, má-li sociálně demokratická strana ve volbách do dumy podporovat opoziční strany.

Na první pohled jsou tyto otázky vybrány velmi „chytře“. Avšak ne nadarmo říká přísloví, že i chytrák se spálí. Jde o to, že každý vnímavější člověk, který se v těchto otázkách alespoň trochu vyzná, ihned rozpozná chytře vymyšlený... *podvod*. Předně je to podvod proto, že tu máme krásnou ukázkou metafyziky, proti níž Plechanov tak rád horlí, ale ze svých vlastních konkrétně historických úvah ji vymýtiti nedovede. Za druhé je to podvod proto, že zahání dotazovaného vychytrale do jediné žalostně úzké uličky. Pouze člověk, který je v otázkách politiky úplně, takříkajíc panensky nezkušený, může nepozorovat, jak Plechanov schválně začíná od lesa a nenápadně přivádí dotazovaného k tomu, aby schválil... bloky s kadety!

Nutit prostoduchého spolubesedníka ke schválení bloků s určitou stranou a přitom tuto stranu nejmenovat, vykládat o revolučním hnutí a nerozlišovat revoluční a opoziční

buržoazní demokracii, naznačovat, že buržoazie „bojuje“ *po svém*, tj. jinak než proletariát, a neřící přímo a jasně, jaký je v tom konkrétní rozdíl, lákat spolubesedníka jako hloupou mladou straku na vějíčku amsterdamské rezoluce, která má před cizincem *zastřít* skutečný obsah sporných otázek ruské sociální demokracie, vyvozovat konkrétní teze o určité taktice v určitém případě, o postoji k různým stranám buržoazní demokracie z obecné *fráze* o „obecném charakteru“ revoluce a nevyvozovat tento „obecný charakter ruské revoluce“ z přesného rozboru konkrétních údajů o zájmech a postavení různých tříd v ruské revoluci — cožpak to není podvod? Cožpak to není zjevný výsměch Marxovu dialektickému materialismu?

Ano — ano, ne — ne, co nadto jest, od ďábla jest! Buď buržoazní, nebo socialistická revoluce, a ostatní lze „vyvodit“ ze základního „řešení“ použitím jednoduchých sylogismů!

Když Kautsky odpovídal na tyto otázky, pochopil ihned podstatu věci i podstatu chyby obsažené již ve formulaci otázek a v tom je jeho obrovská zásluha. Kautsky odpověděl na Plechanovovy otázky *v podstatě tím*, že *odmítl* Plechanovův způsob formulace otázky! Kautsky odpověděl Plechanovovi tím, že Plechanovův způsob formulace otázek *opravil*. Kautského kritika Plechanovova způsobu formulace otázek tu byla tím drtivější, čím mírněji a šetrněji tazatele opravoval. „Uděláme dobře,“ píše Kautsky, „zvykneme-li si na myšlenku, že stojíme před úplně novými situacemi a problémy, na něž se nehodí žádná ze starých šablon.“

Na Plechanovovu otázku, je-li naše revoluce svým obecným charakterem buržoazní, nebo socialistická, to sedí jako ušité. To je stará šablona, říká Kautsky. Takto nelze otázku formulovat, není to marxistické. Revoluce v Rusku není buržoazní, neboť buržoazie nepatří k hybným silám současného revolučního hnutí v Rusku. A revoluce v Rusku není ani socialistická, protože *v žádném případě* nemůže dovést proletariát k *neomezené* nadvládě či diktatuře. Sociální demo-

kracie může v ruské revoluci zvítězit a *musí* o to usilovat. V nynější revoluci však nemůže zvítězit pouze proletariát bez pomoci ostatních tříd. Která třída je tedy v důsledku objektivních podmínek nynější revoluce spojencem proletariátu? *Roľnictvo*. „Po celou dobu revolučního boje má trvalé společné zájmy pouze proletariát a roľnictvo.“

Všechny tyto Kautského teze jsou nejskvělejším potvrzením taktiky revolučního křídla ruské sociální demokracie, tj. taktiky bolševiků. A je to potvrzení tím cennější, že Kautsky odmítl odpovídat na konkrétní a praktické otázky a soustředil se výhradně na soustavný výklad *obecných základů* socialistické taktiky v naší revoluci. Dokázal, že Plechanovův banální způsob uvažování v tom smyslu, že „revoluce je buržoazní — je tedy třeba podporovat buržoazii“, nemá s marxismem nic společného. Přiznal tím základní chybu našeho sociálně demokratického oportunistu, tj. menševismu, proti níž bolševici bojovali už od počátku roku 1905.

Takže Kautského analýza, jež nevycházela z obecných tvrzení, nýbrž z rozboru postavení a zájmů určitých tříd, potvrdila závěr, který naši kadetští přísluhovači shledávali „netaktním“, totiž že se buržoazie bojí v Rusku víc revoluce než reakce, že nenávidí absolutismus, protože zplodil revoluci, a že se dožaduje politické svobody proto, aby mohla revoluci zastavit. Srovnejte to s tím, jak naivně věřil v kadety náš Plechanov, jenž ve svých otázkách nepozorovaně ztotožnil boj opozice proti starému řádu s bojem proti vládním pokusům rozdrtit revoluční hnutí! Na rozdíl od šablonovitého menševického názoru na „buržoazní demokracii“ poukázal Kautsky na její revoluční i nerevoluční složky, poukázal na krach liberalismu i na to, že liberálové nutně inklinují doprava tím rychleji, čím je roľnictvo samostatnější a uvědomělejší. Buržoazní revoluce, kterou uskutečňuje proletariát a roľnictvo i přes rozkolísanost buržoazie — tuto základní tezi bolševické taktiky Kautsky plně potvrdil.

Kautsky dokládá, že v průběhu revoluce je vítězství sociálně demokratické strany reálné a že tato strana *musí* vštěpovat svým stoupencům víru ve vítězství. Kautského závěr znovu jednoznačně vyvrací menševické obavy z vítězství sociální demokracie v této revoluci. Plechanovovy směšné snahy „zdůvodnit“ úkoly naší revoluce „amsterdamskou rezolucí“ vypadají obzvlášť komicky vedle Kautského prosté a jasné teze, že „nelze úspěšně bojovat, zříkáme-li se vítězství už předem“.

Zásadní rozdíl mezi *metodami* Kautského a metodami vůdce našich dnešních oportunistů Plechanova je ještě výraznější, čteme-li u Kautského: Myslet si, že „všechny třídy a strany, jež usilují o politickou svobodu, musí jednoduše postupovat společně, aby jí dosáhly“, znamená „brát v úvahu jen *politickou rovinu toho, co se právě děje*“. Zní to tak, jako by měl Kautsky na mysli přímo onu partu sociálně demokratických přeběhlků do liberálního tábora, pány Portugalovy, Prokopoviče, Kuskovy, Bogučarské, Izgojevy, Struvy aj., kteří se dopouštějí právě té chyby, na kterou Kautsky poukazuje (a přitom se do jejich vleku dostává i Plechanov). Okolnost, že Kautsky nezná literární výplody těchto pánů, jen prohlubuje význam jeho *teoretického* závěru.

Není třeba ani říkat, že se Kautsky *plně* ztotožňuje s hlavními tezemi *všech* ruských sociálních demokratů o *nesocialistickém* charakteru rolnického hnutí, o tom, že socialismus nemůže vzniknout z rolnické malovýroby atd. Pro socialisty-revolucionáře, kteří rádi ujišťují, že „také souhlasí s Marxem“, bude velmi poučné, když se nad těmito Kautského slovy důkladně zamyslí.

Závěrem několik slov o „autoritách“. Marxisté nemohou zastávat obvyklé hledisko příslušníka radikální inteligence s jeho kvazirevoluční pomyslnou představou: „žádné autority“.

Nikoli. Dělnická třída, která vede na celém světě těžký a urputný boj za úplné osvobození, potřebuje autority, ale samozřejmě jen v tom smyslu, v jakém potřebují mladí děl-

níci zkušenosti starých *bojovníků* proti útlaku a vykořisťování, zkušenosti bojovníků, kteří zorganizovali mnoho stávek, zúčastnili se několika revolucí, kteří zmoudřeli revolučními tradicemi i širokým politickým rozhledem. Autoritu celosvětového proletářského boje potřebují proletáři v každé zemi. Potřebujeme autoritu teoretiků světové sociální demokracie k tomu, abychom si ujasnili program a taktiku naší strany. Tato autorita nemá však samozřejmě nic společného s oficiálními autoritami buržoazní vědy a politiky policejního režimu. Tato autorita je autoritou mnohostrannějšího boje v týchž řadách světové socialistické armády. Protože je pro rozšíření obzoru bojovníků velmi důležitá, je nepřípustné, aby se v dělnické straně vyskytly tendence řešit praktické a konkrétní otázky bezprostřední politiky jaksi nezaujatě a zpovzdálí. V každé zemi bude vždycky největší autoritou ve všech takových otázkách kolektivní postup uvědomělých dělníků, kteří vedou bezprostřední boj.

Z tohoto hlediska posuzujeme autoritativnost názorů Kautského i Plechanova. Plechanovy teoretické práce — zejména kritika narodníků a oportunistů — zůstávají trvalým přínosem pro sociální demokraty v celém Rusku, a člověka, který se alespoň trochu „řídí rozumem“, nezasepí žádné „frakcionářství“ natolik, aby na závažnost tohoto přínosu zapomínal nebo aby ji popíral. Jako politický vůdce ruských sociálních demokratů v buržoazní ruské revoluci a jako taktik se však Plechanov zachoval pod vši kritiku. V této oblasti prokázal takový oportunismus, že to poškodilo ruské sociálně demokratické dělníky stonásobně víc než Bernsteinův oportunismus německé dělníky. A proti této takřka kadetské politice Plechanova, který je opět v objetí pánů Prokopovičů a spol., jež sám v letech 1899 až 1900 ze sociálně demokratické strany vyhnal, musíme velmi nelibostně bojovat.

Že tento Plechanův oportunismus v otázkách taktiky znamená úplné *popření* základů marxistické metody, o tom

se čtenář nejlépe přesvědčí, seznámí-li se s tím, *jak uvažuje*
Kautsky, v článku, který mu předkládáme.

Napsáno v prosinci 1906
Otištěno v prosinci 1906
v brožuře vydané v Moskvě
vydavatelstvím Novaja epocha

Podle textu brožury

JAKÝ POSTOJ ZAUJÍMAJÍ K VOLBÁM DO DUMY STRANY BURŽOAZNÍ A STRANA DĚLNICKÁ?

Noviny překypují zprávami o přípravě voleb. Takřka každý den se dovídáme tu o novém „vysvětlení“ vlády, jímž se ze seznamu voličů škrtá opět další skupina nespolehlivých občanů, tu o novém pronásledování, zákazu shromažďování, o zastavování novin, zatýkání lidí, kteří přicházejí v úvahu jako volitelé a kandidáti. Černosotňovci zdvihají hlavu. Vykřikují a pošklebují se drzeji než kdy jindy.

Na volby se připravují i strany nepohodlné vládě. Tyto strany jsou přesvědčeny, a to zcela právem, že *masy* voličů dokáží říci své a vyjádřit prostřednictvím voleb své skutečné přesvědčení přes všechny intriky, šikanování, přes větší či menší potlačování svobody voličů. Toto přesvědčení vyplývá z úvahy, že nejkrutější potlačování svobody a nejnesnesitelnější šikanování vyřadí z voleb v celém Rusku nanejvýš stovky, tisíce nebo snad desetitisíce voličů. Celkové smýšlení *mas* a jejich postoj vůči vládě se tím však nezmění. Ze seznamu lze vyškrtnout např. 10 000—20 000 voličů v Petrohradě, ale stopadesátitisícová masa voličů v hlavním městě se tím jen pevněji semkne, stáhne se do sebe, poschovává se a na čas trošku ztichne, avšak nevymizí a své smýšlení ve velké většině nezmění, a jestliže je změněno, nebude to ovšem ve prospěch vlády. A proto dokud není od základu změněn volební zákon^[343], dokud nejsou definitivně pošlapávány i zbytky legálnosti voleb (mohou být ještě pošlapány soustavným zatýkáním volitelů: od Stolypina můžeme čekat i to nejhorší!), dotud nelze pochybovat o tom, že o výsledcích voleb rozhodne smýšlení *mas*, a samozřejmě že nerozhodne ve prospěch vlády s jejími černosotňovci.

Přítom na masy voličů spoléhají všichni, kdo nesympatizují s vládou. Jestliže si však dobře povšimnete, v čem vlastně ty naděje v masy spočívají, *jaký* vztah mají k masám ty či ony strany, uvidíte přímo propastný rozdíl mezi buržoazními stranami a stranou proletariátu.

V čele liberálně buržoazních stran stojí kadeti. Ve volbách do první dумы hanebně zradili prapor boje, odmítli bojkot, zúčastnili se poslušně voleb a strhli s sebou nevyspělé masy. Nyní spoléhají na to, že tyto masy stagnují, že agitace i volební kampaň levicových stran je omezena. Kadetská naděje v masy, to je spoléhání na nevyspělost a nevzdělanost mas; v našem programu a taktice se prý masy nevyznají, nepřekročí meze pokojného a legálního, toho nejpokojnějšího a nejnesmělejšího protestu proto, že by nechtěly, ale proto, že se jim to nedovolí. Budou hlasovat pro nás, protože levice nemá ani noviny, ani nepořádá schůze, ani nemá letáky a záruku, že její příslušníci nebudou svévolně zatýkáni a pronásledováni — tak tedy uvažuje kadet. A tak obrací hrdě své zraky k nebesům: Děkuji ti, pane, že se nepodobám některému z těchto „radikálů“! Já nejsem revolucionář, já se umím co nejpokorněji a co nejponíženiěji přizpůsobit jakýmkoli opatřením a od stoupců pokojné obnovy získám dokonce i kandidátní listiny*.

Proto je celá předvolební kampaň kadetů zaměřena na zastrašování mas černosotňovským nebezpečím, na zastrašování mas nebezpečím hrozícím od krajně levicových stran, na přizpůsobování se šosáctví, zbabělosti a slabošství maloměšťáka, na přesvědčování maloměšťáka, že nejméně nebezpeční, nejskromnější, nejumírněnější a nejopatrnější jsou právě kadeti. Polekal ses, maloměšťáku? — vpytávají se denně čtenáře kadetské noviny. Spolehni se na nás! My tě nebudeme strašit, my jsme proti násilí, my posloucháme vládu, jen se na nás spolehni, a my pro tebe uděláme

* Viz tento svazek, s. 214—215. *Red.*

všechno, „co jen bude možné“! A za zády vystrašených voličů se kadeti uchylují k nejrůznějším úskokům, aby přesvědčili vládu o své loajálnosti, levici o své svobodymilovnosti a stoupence pokojné obnovy o tom, jak mají blízko k jejich straně i ke kandidátním listinám.

Neuvědomovat masy, neagitovat, aby se masy pozvedly, nevysvětlovat důsledně demokratická hesla, čachrovat s mandáty za zády vystrašeného maloměšťáka — taková je předvolební kampaň všech stran liberální buržoazie, od bezpartijních (z listu *Tovarišč*) až po Stranu demokratických reforem.

Zcela opačný postoj k masám má dělnická strana. Pro nás není důležité to, abychom si úmluvami zajistili poslanecká křesla v dumě. Naopak, sama tato křesla jsou důležitá jen proto a potud, pokud mohou přispět k *uvědomování* mas, *zvyšovat* jejich politickou úroveň, *organizovat* je nikoli ve jménu dobrého bydla maloměšťáka, ve jménu „klidu“, „pořádku“ a „pokojného (buržoazního) blahobytu“, nýbrž ve jménu *boje*, boje za úplné osvobození práce od veškerého vykořisťování a útlatku. Jedině proto a jedině potud jsou pro nás důležitá i křesla v dumě, i *celá* volební kampaň. Dělnická strana vkládá veškeré naděje v masy, avšak ne v masy zastrašené, pasívně se podřizující a pokorně nesoucí své jařmo, nýbrž v uvědomělé, náročné a bojující masy. Obvyklou liberální metodou, totiž zastrašováním měšťáka přízraky černosotňovského nebezpečí, musí dělnická třída jedině pohrdat. Úkolem sociální demokracie je usilovat o to, aby si masy *uvědomovaly*, v čem tkví skutečné nebezpečí, co je skutečným bojovým úkolem sil, které nevyšly z dumy, které se neprosazují pomocí debat v dumě a o budoucnosti Ruska rozhodují jinde než v dumě.

Proto dělnická strana varuje masy před zákulisními volebními machinacemi kadetské buržoazie, před jejím otupujícím pokřikem: *Boj proti černosotňovskému nebezpečí svěřte nám, advokátům, profesorům a osvíceným statkářům!*

Důvěřujte jenom své socialistické uvědomělosti a své socialistické organizaci, říká masám dělnická strana. Odevzdat liberálním buržoům prvenství v boji a právo tento boj řídit znamená zaprodat svobodu za nabubřelé fráze, za pozlátko módních a křiklavých vývěsních štítů. Žádné černosotňovské nebezpečí v dumě nenatropí takové škody jako rozvracení vědomí mas, jež jdou slepě za liberální buržoazí, za jejími hesly, za jejími kandidátkami a její politikou.

Mezi masami, k nimž se obrací dělnická strana, početně převažuje rolnictvo a různé maloburžoazní vrstvy. Ty jsou energičtější, poctivější a tisíckrát bojeschopnější než kadeti, ale v politice bývají příliš často ve vleku kadetských žvanilů. Také nyní váhají mezi bojujícím proletariátem a kompromisnickou buržoazí.

Propagátoři bloků s kadety neškodí jen proletariátu a celému boji za svobodu. Poškozují uvědomování městské i rolnické chudiny. Neplní svou bezprostřední povinnost: vymaňovat je z vlivu liberální buržoazie. Podívejte se na trudoviky, „lidové socialisty“ a socialisty-revolucionáře. Rovněž kolísají a zabývají se převážně návrhy úmluv s kadety. Vůdcové trudoviků, kteří nebyli s to vytvořit vlastní stranu, se dopouštějí desetkrát větších chyb než v dumě tím, že vyzývají masy, aby hlasovaly pro kadety (Anikin prostřednictvím novinových reportérů, Žilkin v listu *Tovariš*¹³⁴ aj.). To znamená, že přímo zrazují boj rolnictva, přímo vydávají mužika napospas liberálnímu statkáři, který rolníky okrade výkupem podle „spravedlivého“ odhadu stejně, jako jeho předkové okradli mužika v roce 1861. A „lidoví socialisté“? Dokonce i kadeti je posměšně nazývají „kadety druhého sledu“ (Miljukov v listu *Reč*¹³⁵). Rovněž jejich vůdcové (Anněnskij aj.) vybízejí k blokům s kadety. Jejich nepřítel početná strana (podle zpráv listu *Tovariš*, který je jim nakloněn, dokonce ještě menší než strana pokojného okradání — nějakých 2000 lidí v celém Rusku!) je pouhým přívěskem kadetů. Socialisté-revolucionáři to také hrají na obě strany: v období října i v obdo-

bí I. dumy zastřeli svůj rozkol s lidovými socialisty, šli společně s nimi, vydávali s nimi společně noviny. Dnes už vůbec nebojují otevřeně a samostatně, nevystupují v dostatečném rozsahu a dost otevřeně a ostře proti „kadetům druhého sledu“, neposkytují masám dostatečně podrobný materiál pro kritiku této strany, nepokoušejí se vůbec o zásadní zhodnocení celé volební kampaně a zejména všech volebních dohod.

Dělnická strana má velkou historickou povinnost — napomáhat vytváření *samostatné* politické strany dělnické třídy. Propagátoři bloků s kadety tomuto dílu škodí.

Další velikou povinností je vymaňovat masy zbídačované, živořící a ruinované městské maloburžoazie a rolnictva z vlivu idejí a předsudků liberální buržoazie. Také tomuto dílu propagátoři bloků s kadety škodí. Neodtrhují mužiky od liberálů, nýbrž upevňují tento nepřirozený svazek, zhoubný pro věc svobody i proletariátu. Nevarují rolnické masy před zákulisní liberální politikou (nebo přesněji řečeno před politikařením kolem rozdělování křesel v dumě), nýbrž posvěcují toto politikaření svou účastí.

Pryč se všemi bloky! Dělnická strana musí být opravdu samostatná ve své volební kampani, a ne jen o samostatnosti hovořit. Musí ukázat všemu lidu a zejména všem proletářským masám, jak má vypadat ideová, zásadová a odvázná kritika. Tím a jedině tím přimějeme masy, aby se skutečně podílely na boji za svobodu, a ne na předstíraném liberalismu kadetských zrádců svobody.

Těrnii truda, č. 2
31. prosince 1906

Podle týdeníku
Těrnii truda

Postoj menševického sociálně demokratického tisku vůči Plechanovovým hérostratovským projevům v listu Tovařišč [237,241] si zasluhuje pozornost celé strany dělnické třídy. Nejvýznamnější představitel menševického směru, vůdce menševiků, jak ho otevřeně a neustále titulují všechny liberální noviny, veřejně navrhuje *společnou platformu* pro sociální demokraty a konstituční demokraty.

A menševici mlčí!

Jako kdyby vůbec neměli ani noviny, ani sborníky, ani letáky, ani instituce, ani kolegia, jako kdyby neměli jedinou stranickou organizaci. Jako kdyby se jich netýkalo, co říká o *jejich* politice před tvářím celého Ruska *jejich* vůdce.

My všichni však velmi dobře víme, že menševici mají k dispozici organizace i všemožné orgány, a dokonce tak vlivné jako ÚV. Proto jejich mlčení znovu potvrzuje naprostou neupřímnost jejich stanoviska. Od této menševické masy se odlišují pouze bundovci. Postavili se proti heslu Duma s úplnou mocí ve svých novinách Volkszeitung^[59], které Rusové bohužel téměř neznají. Vysmáli se Plechanovovi také ve svém ruském listu Naša tribuna^[183]. Dokázali tím alespoň to, že si troufají mít vlastní názor a uznávat ne pouze formálně, ale opravdu v praxi *svou* stranickou organizaci, *jejíž povinností* je vyslovovat se otevřeně a bez vytáček ke všem politickým otázkám a stavět své politické povinnosti vůči proletariátu nad osobní sympatie, protekce a úctu k jednotlivým osobnostem...*

* Právě jsme dostali výňatek z gruzínského sociálně demokratického orgánu tbiliských menševiků Cin (Vpřed)¹⁸⁶ z 8. prosince.

Jaký je to bezpříkladný jev v naší straně! Směr, který má ve straně převahu a ovládá ústřední výbor, se neodvažuje ani hlesnout o chybách *jednoho* ze svých členů. Na všech schůzích, v každém sporu v přítomnosti dělníků, v každé diskusi s bolševiky se menševici dušují a zapřísahají, že s Plechanovem nesouhlasí. V tisku však mlčí: z žádné stranické buňky nepřišlo ani jediné *oficiální* prohlášení. Co to znamená? Potají se zříkat a oficiálním mlčením dávat souhlas? Za zády nadávat a být potichu, když je přítomna... vrchnost. Tak si počínají pouze... hádejte sami, velevážení, kdo si takto počíná.

Dělníkům a celé straně však řekneme: Takovým politickým vůdcům, kteří utečou i se všemi svými výbory před sebevědomým výpadem kohokoli, nelze důvěřovat. Nelze. Při každém konečném rozhodování budou všichni tito „vůdcové“ postupovat *ne tak*, jak to říkají, nýbrž tak, jak to *másto nich říká* někdo třetí.

Mimoходом. Chování Plechanova a menševiků v daném incidentu výstižně ilustruje, co se často povídá o intelektuálním charakteru naší strany. Je pravda, že vliv neproletářské inteligence na náš proletariát je vskutku neúměrně velký. Kdyby tomu tak nebylo, mohla by snad proletářská strana trpět jen jediný týden Plechanovovy kousky a postoj menševiků k těmto kouskům? Jak názorně

Tbilistí menševici rozhodně nesouhlasí s Plechanovem a prohlašují, že jeho argumenty pro heslo Duma s úplnou mocí jsou mylné, neboť sociální demokraté *nemohou* pod tímto heslem rozumět ústavodárné shromáždění. Píší, že heslo Duma s úplnou mocí „by znamenalo zužovat náš program“. Dále ukazují, že toto heslo je nepřijatelné i pro konstituční demokraty a že o společné platformě pro sociální demokraty a konstituční demokraty nemůže být rozhodně ani řeč. Společná platforma znamená „přistříhovat křídla naší stranické samostatnosti, zastírat rozdíly mezi názory sociální demokracie a buržoazních stran“.

Správně, soudruzí menševici z Tbilisi! Konstatujeme s uspokojením, že oproti ústřednímu výboru a většině ruských menševiků se bundovci a Kavkazané nevyhnuli své povinnosti označit Plechanovův názor i celé jeho vystoupení přímo jako chybu.

se tu projevuje skutečný charakter povídání o *nestraničském* dělnickém sjezdu. Vždyť kdyby tu místo naší strany byla legální dělnická (jednoduše dělnická, nikoli sociálně demokratická) strana, jak si to přejí Larin^[92] a publicisté z listů Naše dělo a Sovremennaja žizň, bylo by tu volné pole působnosti pro takové projevy, s jakými přišel Plechanov. Piš do kterýchkoli novin, uzavírej jakékoli literátské nebo obecně politické bloky, s kým ti je libo, navrhuj *svá* hesla svým jménem, bez ohledu na nějakou stranickou organizaci! Naprostá svoboda pro intelektuálský individualismus spolu s naprostou neorganizovaností bezpartijních mas dělníků. Cožpak to není ideál starého Prokopovičova Creda^[90] (za něž jsme se v letech 1899—1900 spolu s Plechanovem na Prokopoviče vrhli a vyhnali ho s celým jeho spolkem ze sociálně demokratické strany)? *Credo*, tato kvintesence sociálně demokratického oportunismu, propagovalo nepolitické, nestraničné dělnické svazy pro hospodářský a liberální politický boj. Bloky s kadety a nestraničný dělnický sjezd nejsou ničím jiným než novým vydáním Creda v letech 1906—1907.

Plechanovovy projevy^[244] v listu *Tovarišč* nejsou ničím jiným než praktickou realizací Larinova návrhu: zakládat na půdě nestraničných dělnických organizací svobodné propagandistické spolky všelijakých „socialistů“ — tedy i odpuštěním socialistů. *Ve skutečnosti* nevystupoval Plechanov v listu *Tovarišč* jako člen strany, jako člen jedné stranické organizace. To je fakt, který nelze popřít žádnými ofizmaty a před nímž nezachrání jistou frakci naší strany žádné „mlčení“ menševického ÚV. Plechanov ve skutečnosti vystupoval právě v Larinově duchu, jako socialista *estraník* v nestraničském „socialistickém“ orgánu s nestraničským *nesocialistickým* a dokonce *protisocialistickým* návrhem.

Vasiljev se vydal v Plechanovových stopách. Švýcarsko ás díky tomu, že není zatřžžené tradicemi ruského revolučního proletariátu, zásobuje stále větším množstvím „avantardních“ oportunistů.

Vasiljev je významný menševik. Pracoval s menševiky, a přitom nikoli s nějakými náhodnými menševiky někde v Zapadákově, ale s těmi nejvýznačnějšími a nejodpovědnějšími menševiky. Proto *nemají* menševici *právo* chovat se k Vasiljevovi přezíravě.

Vasiljev se odvolává přímo na Plechanova. A nejen to. Přímou se o něj *opírá*. Plechanovo vystoupení v kadetském tisku s návrhem společné platformy s konstitučními demokraty, jež sociálně demokratickou stranu zostudilo, nazývá „voláním statečného“. „Lituje,“ že „ostatní strany nemají takové Plechanovy“.

Horlivosti má Vasiljev hodně, ale rozumu málo. Chtěl Plechanova pochválit, a na jeho pochvalu ze sebe vychrlil, že „ostatní strany takové *Plechanovy* bohužel nemají“. Báječné! Dobrák Vasiljev použil poprvé slova „*Plechanovové*“ jakožto *obecného pojmenování* pro politiky, kteří jednají na vlastní pěst a nezávisle na své straně. Od nynížska se bude zřejmě říkat: „*Plechanovové* ve *vasiljevovském* smyslu toho slova“...

Tím, že poklepávají „*Plechanovy*“ po rameni, nenechávají Vasiljevové už nikoho na pochybách. Autoři Creda v roce 1899, páni Prokopovičové a spol., mluvili o ryze dělnickém hnutí bez revoluční nárady. Vasiljevové mluví o revoluci, která má přivést na svět „ústavu“ a dost, přivést ji na svět bez *jakýchkoli* porodníků, bez revolucionářů. *Bez* porodníků, bez revolucionářů, bez revolučního lidu — to je Vasiljevovo heslo!

Ščedrin kdysi klasicky zesměšnil Francii, jež postřílela komunardy, Francii bankéřů plazících se před ruskými tyrany, jako republiku bez republikánů. Teď by se měl narodit nový Ščedrin, aby zesměšnil Vasiljeva a menševiky, kteří hájí revoluci pomocí hesla: „*Bez*“ revolucionářů, „*bez*“ revoluce.

Máme právo vykládat Vasiljevovo „vystoupení“ *takto*? Máme právo stavět s ním menševiky do jedné řady?

Ovšemže ano! Celý Vasiljevův článek, všechny jeho myš-

lenky a návrhy jsou prosyceny „plánem“ pomoci na svět ústavě potlačením revoluce. „Rozloučit se načas“ vůbec se všemi programy, sloučit všechny sociální demokraty a socialisty-revolucionáře apod. s kadety v jednu liberální stranu, sjednotit všechny v boji za „politickou ústavu“, „aniž by se současně řešily ekonomické programy“ (přesně tak to stojí v dopise: aniž by se řešily programy. Švýcarští poradci ruského proletariátu nedovedou vždycky správně rusky) — cožpak to není snaha zachránit ústavu zřeknutím se revoluce?

Revoluce v reálném a seriózním slova smyslu *není myslitelná*, „aniž by se řešily ekonomické programy“. Revoluci mohou dělat pouze masy uváděné do pohybu závažnými *ekonomickými* potřebami. Pád absolutismu v Rusku, *skutečný* pád by se *nevýhnutelně* rovnal *ekonomickému* převratu. Nechápu to jen lidé, kteří nemají o socialismu potuchy. Nebrat v úvahu ekonomické programy znamená nebrat v úvahu hlavní ekonomické příčiny revoluce, znamená nebrat v úvahu ekonomické zájmy, jež podněcují masy nevzdělaného, zastrašeného a nevědomého lidu k velikému a nevídaně obětavému boji. Znamená to nebrat v úvahu masy, ponechat smečku prázdných intelektuálních žvanilů a socialistickou politiku nahradit liberálními žvásty.

„Jakýpak měli rolníci užitek z toho, že se jejich věci ujala дума, která pak byla rozpuštěna hlavně kvůli agrární otázce?“ Cožpak si tato úvaha nezasluhuje, aby-
chom postavili Vasiljevovi ještě zaživa pomník za oportunismus v socialistickém hnutí, nepřekonaný dosud nikde na světě?

A neuvažují takto (přecházíme k poslední ze dvou výše uvedených otázek) menševici?

Vézt se v jednom voze s kadety a vzájemně si nepřekážet, říká Plechanov, vézt se společně s kadety do dumy a sjednocovat se přitom s nerevoluční stranou (Načas! „Na krátký čas!“ doplňuje menševiky Vasiljev.) v zájmu revolučních

cílů, říkají menševici. Dostat se až do kadetské vlády, říkal nedávno náš ÚV.

Když se vézt, tak se vézt, přitakává Vasiljev, „*a nevrážet do sebe, abychom se jeden druhého nebáli*“. „Nyní, v této chvíli, je (boj tříd a skupin) vražedný a zločinný.“

Třídní boj je zločin, poškozovat ústavu revolučními požadavky (jako дума s úplnou mocí, ústavodárné shromáždění apod.) je zločin. I kdyby se menševici odříkali Vasiljeva sebevíc (připustíme, že se ho dosud ještě neodříkali), nic se nezmění na tom, že *právě tato myšlenka* je základem bloků s kadety, podpory požadavku sestavit vládu odpovědnou dumě i všech společných cest atd. atd.

Vasiljev je ovšem unikum. Ale vždyť i svého druhu jedinečné přírodní jevy existují jen v určitém prostředí a vznikají jen za určitých okolností. Vasiljev představuje samozřejmě Mont Blanc oportunistu. Ale takový Mont Blanc se přece nevyskytuje ve stepi. Ten se tyčí jen mezi alpskými velikány. Vasiljevové se ukazují světu jen vedle „Plechanovů“, Čerevaninů a tutti quanti až po Prokopoviče.

A díky „Plechanovům ve vasiljevovském smyslu toho slova“ může pan Struve prohlašovat, jak to řekl 27. prosince na shromáždění v Soljaném Gorodku^[328] (list Tovarišč z 28. prosince), že „všichni nynější odpůrci konstitučních demokratů se stanou v blízké budoucnosti kadety. O listu Tovarišč se už říká, že to jsou kadetské noviny. Lidoví socialisté jsou nazýváni sociálkadety, menševici polovičními kadety. G. V. Plechanova považují mnozí za kadeta, a mnohé z toho, co dnes Plechanov říká, mohou kadeti skutečně jen uvítat. Je jen škoda, že to neřekl, když byli kadeti osamoceni. Nenapravitelní mohou být pouze bolševici, kterým je proto souzeno, aby se dostali do historického muzea.“

Díky za kompliment, neobratný pane Struve! My se

totiž opravdu dostaneme do historického muzea, jemuž se říká „dějiny revoluce v Rusku“! Naše bolševická hesla, bolševický bojkot Bulyginovy dumy, bolševické výzvy k masové stávce a povstání (už na III. sjezdu) jsou *nezrozhodně a navždy* spjaty s říjnovou revolucí v Rusku. A toto místo *v muzeu* využijeme (když to špatně dopadne) dokonce i v nekonečně dlouhých letech nebo desetiletích reakce k tomu, abychom proletariátu vštěpovali nenávist vůči zrádcovství okřabristické a kadetské buržoazie, abychom mu vštěpovali pohrdání intelektuálskými frázemi a maloměšťáckým slaboštvím. Toto místo *v muzeu* využijeme k tomu, abychom propagovali ve všech, dokonce i v těch nejhorších politických podmínkách mezi dělníky nesmiřitelný třídní boj, učili je připravovat se na *novou* revoluci — nezávislejší na polovičatosti a malomyslnosti buržoazie a bližší socialistické revoluci proletariátu.

Ale vy, velevážený pane Struve, vy patříte do muzea mezi ty, kdo jásají a pustě žvaní, když kontrarevoluce slaví triumfy. V takových chvílích budete vy mít vždycky důvod jásat — jásat proto, že revolucionáři padli v boji a že se na scénu dostávají liberálové, kteří se sklonili dobrovolně, padli k nohám nepříteli a v hluboké pokoře se před ním „ve své podlosti“ plazí.

Není-li revoluci přes naše očekávání souzeno, aby se ještě jednou vzchopila, není-li jí souzeno, aby carské smečce vyrvala moc, budete dlouho hrdinou kontrarevoluce, kdežto nám zůstane *pouze* „místo v muzeu“, ale zato dobré místo: místo *vybojované lidem v říjnu*. A jestliže se revoluce, jak věříme, ještě jednou vzchopí, nezbude po ubohých kadetech do týdne ani stopa, masy proletariátu a zbídačeneho rolnictva budou bojovat opět pod bolševickými hesly. Hegemonie kadetů znamená zmar revoluce. Zvítězit může revoluce jen za hegemonie bolševické sociální demokracie.

REFERÁT
NA KONFERENCI
PETROHRADSKÉ
ORGANIZACE SDDSR
O OTÁZCE
VOLEBNÍCH ÚMLUV
VE VOLBÁCH
DO II. STÁTNÍ DUMY¹³⁷

6. (19.) LEDNA 1907
STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

Referent zdůrazňuje, že v Petrohradě neexistuje černo-sotňovské nebezpečí, o němž šíří pověsti kadeti, aby získali hlasy voličů pro sebe. Místní sociální demokracie musí vyřešit problém, jak vymanit masy obyvatelstva hlavního města z ideové hegemonie kadetů. Početné vrstvy městské chudiny a poloproletářů dosud váhají mezi kadety a sociálními demokraty. Kadeti si je kupují slibováním míst v dumě. Proto je snad účelné uzavřít úmluvu s revolučně demokratickými stranami a skupinami, aby bylo možné společně zlomit vliv kadetů. O tom, zda je úmluva prakticky nezbytná a možná, a rovněž jakou má mít formu, mají podle referentova názoru rozhodovat funkcionáři místní organizace.

*Proletarij, č. 12
25. ledna 1907*

Podle listu Proletarij

V O L E B N Í K A M P A Ň
D Ě L N I C K É S T R A N Y
V P E T R O H R A D Ě¹³⁸

V posledním roce se konala už třetí konference celé petrohradské organizace Sociálně demokratické dělnické strany Ruska. První konference se zabývala volbami do Vitteho dumy v únoru 1906, druhá podporou požadavku jmenovat vládu z většiny v dumě v červnu 1906, třetí volební kampaní do II. dumy v lednu 1907.

Buržoazní strany řeší závažné politické otázky případ od případu, pouhým rozhodnutím některé stranické „instance“, která v zákulisí připravuje pro lid různé politická recepty. Organizační demokratismus uplatňuje jediné dělnická sociálně demokratická strana, přestože to je pro ilegální stranu spojeno s obrovskými potížemi a dokonce i s těžkými oběťmi. Jedině dělnická sociálně demokratická strana zvažuje před každým důležitým politickým krokem jeho *zásadní* význam, nežene se za chvilkovým úspěchem a podřizuje svou praktickou politiku konečnému cíli úplného osvobození práce od veškerého vykořisťování. Jedině dělnická třída požaduje, když se chystá k boji, od všech svých členů promyšlenou, přímou a jasnou odpověď na otázku, má-li se určitý krok podniknout a zejména jak se má podniknout.

Také poslední konference petrohradské organizace vycházela z demokratického zastoupení všech členů strany. Delegáti museli být přítom voleni na základě dotazu na všechny voliče, jaký je jejich názor na úmluvy s kadety. Bez promyšlené odpovědi na aktuální otázku taktiky by byl demokratismus voleb delegátů na konferenci jen prázdnotou a proletariátu nedůstojnou fraškou.

Uvádím text rezoluce^[288] schválené na konferenci:

Konference bere v úvahu, že 1. sociální demokracie je jakožto třídní strana proletariátu ve všech případech, kdy se nevyskytují zvláštní a výjimečné okolnosti, bezpodmínečně povinna provádět samostatnou volební kampaň; 2. petrohradská sociální demokracie v čele s petrohradským výborem doposud prováděla zcela samostatnou volební kampaň a ovlivňovala přitom všechny vrstvy pracujícího obyvatelstva, jak ty, které zastávají důsledné proletářské stanovisko, tak i ty, které k němu ještě nedospěly; 3. nyní, dva týdny před volbami, se už ukazuje, že pravicové strany mají v Petrohradě jen nepatrné vyhlídky a že za významné se považují (hlavně vlivem tradice) vyhlídky kadetů, z čehož pro SDDSR vyplývá zvlášť naléhavý úkol — vynaložit veškeré úsilí na to, aby podlomila hegemonii kadetů v centru, k němuž upíná svou pozornost celé Rusko; 4. mezi širokými vrstvami městské pracující chudiny, které ještě nedospěly k proletářskému stanovisku a mohou ovlivnit výsledek voleb v městské kurii, lze pozorovat kolísání mezi snahou hlasovat levěji než kadeti, tj. vymanit se z vedení zrádcovské liberálně monarchistické buržoazie, a snahou prosadit alespoň několik trudovických poslanců do dumy pomocí bloku s konstitučními demokraty; 5. mezi kolísajícími trudovickými stranami lze pozorovat snahu sankcionovat blok s konstitučními demokraty pod podmínkou, že se tím získá jedno nebo nanejvýš dvě místa ze šesti, připadajících na hlavní město, sankcionovat ho s tím, že sociální demokraté nejsou za žádných okolností ochotni uzavřít úmluvu s vrstvami městské chudiny, které nesmýšlejí sociálně demokraticky, proti liberální buržoazii, a proto se usnáší: 1. neprodleně oznámit petrohradskému výboru strany socialistů-revolucionářů a výboru Trudovické skupiny, že petrohradský výbor SDDSR je ochoten uzavřít s nimi úmluvu pod podmínkou, že neuzavřou žádné úmluvy s kadety; 2. na těchto podmínkách úmluvy: úplnou samostatnost stran, pokud jde o hesla, programy a taktiku

vůbec. Rozdělení šesti míst v dumě: dvě místa pro dělnickou kurii, dvě sociálním demokratům, jedno socialistům-revolucionářům a jedno trudovikům; 3. k jednání zmocňuje konference svůj výkonný orgán; 4. v gubernii se z těchto zásadních důvodů připouštějí úmluvy místního charakteru se socialisty-revolucionáři a trudoviky.

Poznámka. Pokud jde o stranu lidových socialistů (trudovická neboli Lidová socialistická strana práce), platí toto usnesení: Na základě skutečnosti, že tato strana zaujímá vyhýbavé stanovisko k základním otázkám boje mimo dumu, považuje konference úmluvu se socialisty-revolucionáři a s trudoviky za přípustnou jen tehdy, neexistuje-li úmluva mezi nimi a stranou lidových socialistů.

Při posuzování této rezoluce vystupují do popředí tři hlavní body. Za prvé bezpodmínečné odmítnutí jakýchkoli úmluv s kadety. Za druhé pevné odhodlání sociální demokracie vystupovat za všech okolností se samostatnými kandidátkami a za třetí přípustnost úmluv se socialisty-revolucionáři a s trudoviky.

Odmítnout úmluvy s kadety by musela dělnická strana. Sotva začaly předvolební schůze v Petrohradě, bylo všem ihned jasné, že měli pravdu revoluční sociální demokraté, kteří říkali, že pokřikem o černosotňovském nebezpečí mátlí hlavy nemyslným a bezzásadovým lidem naši liberálové, aby od sebe odvrátili reálné nebezpečí, které jim hrozilo zleva. Běžné policejní praktiky vlády, obcházení voličů z řad chudiny pomocí vysvětlení senátu nemohly změnit smýšlení mas voličů (100 000, 120 000 nebo 150 000 voličů — to už je jedno). A toto smýšlení mas se jasně projevuje na schůzích — je to levicovější smýšlení než kadetské.

Černosotňovské nebezpečí nemusí být ovšem v tom, že masy voličů budou hlasovat pro černosotňovce, ale v tom, že černosotňovská policie pozatýká levicové voliče i volitele. Dokonce se mluví, a dost vytrvale, o tom, že nynější relativní „svoboda“ (dovolili lidem vydechnout, a v Rusku se tomu už říká svoboda!) předvolebních shromáždění je provokací ze strany vlády, která má v úmyslu pozatýkat

význačné řečníky a volitele. Není však těžké pochopit, že proti *takovému* černosotňovskému nebezpečí nejsou vůbec nutné bloky s konstitučními demokraty, nýbrž odhodlání mas k boji, který by se neomezoval na takzvaný parlamentarismus.

Za druhé: Konference se usnesla, jak se také dalo očekávat, že v hlavním městě povedou sociální demokraté v každém případě samostatnou kampaň. Mohou jiné straně navrhnout tu či onu úmluvu, ale na úplnou samostatnost jsme se připravovali už dříve, a teď jsme připraveni. Za těchto podmínek je z hlediska celé volební kampaně úmluva ve skutečnosti výjimkou, kdežto samostatnost sociální demokracie pravidlem.

Za třetí: Konference navrhla socialistům-revolucionářům a trudovikům úmluvu pod podmínkou, že se budou distancovat od kadetů a lidových socialistů, kteří sympatizují s kadety, a dále pod podmínkou, že dvě místa budou přenechána dělnické kurii a zbývající čtyři se rozdělí napůl.

Tento návrh vychází ze zásadního vyčlenění určitých stran podle jejich postoje k boji mimo dumu, jenž se může stát už zítra aktuálním. Sociální demokracie si klade pro svou úmluvu s jinými stranami zásadní podmínky, čímž poskytuje materiál pro masovou propagandu i agitaci, zabývající se skutečným charakterem různých stran. Sociální demokracie bere v úvahu mimořádnou situaci, která se vytvořila v Petrohradě, kde kadeti manipulují masami „trudovicky“ orientované městské maloburžoazie. Za takových okolností nemůžeme přehlížet úkol tuto hegemonii kadetů podlomit a pomoci pracujícímu lidu, aby učinil *krok* — samozřejmě nevelký, ale politicky nesporně významný, totiž krok k rozhodnějšímu boji, k jasnějším politickým ideám a k vyhraněnějšímu třídnímu uvědomění.

A *tohoto* výsledku dosáhneme svou agitací, celou organizací naší volební kampaně, dosáhneme ho v každém případě, ať už trudovici a socialisté-revolucionáři odpovědí na

náš návrh jakkoli. Nemáme zapotřebí pouštět se do nějakých kalkulací, abychom zjistili, zda je pravděpodobnější kladná, či záporná odpověď. Naše pozornost musí být upřena jinam. Pro nás je důležitá základní politika proletariátu, jež se za té či oné zvláštní okolnosti nemění: klamným iluzím o pokojném boji a konstitučním hrátkám čelíme jasným rozbořem úkolů boje mimo dumu, jenž se v důsledku vývoje událostí přibližuje. Říkáme maloburžoazním vrstvám městského i venkovského pracujícího lidu, že existuje jen jediný prostředek, jak čelit nepevnosti a kolísavosti drobného vlastníka. Tímto prostředkem je samostatná třídní strana revolučního proletariátu.

Prostyje řeči, č. 1
14. ledna 1907

Podle týdeníku
Prostyje řeči

SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE
A VOLBY DO DUMY¹³⁹

Napsáno 13.—14. (26.—27.) ledna 1907

Vyšlo ve vydavatelství Novaja duma

v lednu 1907 v Petrohradě

jako samostatná brožura

Podle textu brožury

SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE A VOLBY V PETROHRADĚ

Konference petrohradské sociálně demokratické organizace se usnesla^[53, 54] neuzavřít blok s kadety a nabídnout úmluvu trudovikům a socialistům-revolucionářům. Menševici předložili několik formálních protestů, a protože zůstali v menšině, odešli z konference^[253].

Liberální noviny už naděly kolem této události velký rozruch. Předvídají rozkol v sociálně demokratické straně a dělají mnoho ukvapených politických závěrů. Kvůli tomu všemu je nanejvýš důležité, aby se každý uvědomělý dělník dokonale vyznal v tom, co se vlastně v petrohradské sociálně demokratické organizaci děje a jaký je k tomu třeba zaujmout postoj.

Proto hodláme probrat hlavní otázky vyplývající z této události, a to: 1. složení konference; 2. bezprostřední důvod k odchodu menševiků — pokus ÚV rozdělit konferenci na dvě části, městskou a guberniální, a 3. *význam celé události*, zejména pokud jde o současnou volební kampaň v Petrohradě.

I PODMÍNKY PRO SVOLÁNÍ SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÉ KONFERENCE A JEJÍ SLOŽENÍ

Konference petrohradské organizace měla definitivně vyřešit nejdůležitější současnou politickou otázku, totiž zda

v prvním stadiu voleb do dumy uzavírat či neuzavírat úmluvy s kadety.

Sociálně demokratická dělnická strana Ruska je organizována demokraticky. To znamená, že všechny stranické záležitosti řídí přímo nebo prostřednictvím svých zástupců rovnoprávně a bez jakékoli výjimky všichni členové strany; všichni funkcionáři, všechny vedoucí orgány a všechny stranické instituce musí být přítom voleni, musí podávat zprávy o své činnosti a mohou být kdykoli vyměněni. Činnost petrohradské organizace řídí volený petrohradský výbor SDDSR. Protože nelze najednou shromáždit všechny členy strany (asi 6000), je nejvyšším orgánem petrohradské organizace *konference zástupců* organizací. *Všichni* členové organizace mají právo vyslat na tuto konferenci své zástupce, a to vždy jednoho delegáta na určitý počet členů strany, například jednoho delegáta na 50 členů strany, jak to bylo schváleno pro poslední konferenci. Tito zástupci mají být *zvoleni* všemi členy strany a usnesení zástupců je potom nejvyšším a konečným rozhodnutím otázky, závazným pro celou místní organizaci.

To však ještě není všechno. K tomu, aby byla otázka rozhodnuta opravdu demokraticky, nestačí jen shromáždit volené zástupce organizace. Je nezbytné, aby se *všichni* členové organizace při volbě zástupců současně vyslovili *samostatně a každý sám za sebe* ke sporné otázce, zajímající celou organizaci. Demokraticky organizované strany a svazy se nemohou zásadně zříkat takového zjišťování názorů všech svých členů, alespoň v těch nejzávažnějších případech a zejména tehdy, jde-li o takovou politickou akci, v níž vystupují samostatně *masy*, například o stávkou, volby, bojkot nějaké důležité místní instituce apod.

Proč se v těchto případech uznává, že nestačí jen vyslat zástupce? Proč se vyžaduje, aby byli dotázáni *všichni* členové strany neboli uspořádáno takzvané „referendum“? Právě proto, že mají-li být masové akce úspěšné, musí se na nich uvědoměle a dobrovolně podílet každý jednotlivý

dělník. Stávka nemůže být solidární a volby nemohou mít uvědomělý průběh, jestliže si *každý dělník* sám zcela uvědoměle a dobrovolně nevyřešil otázku, má-li se stávkovat, či nikoli, má-li se hlasovat pro kadety, či nikoli. Všechny politické otázky nelze řešit dotazováním všech členů strany; z toho by bylo jen nekonečné, únavné a neplodné hlasování. Ale nejzávažnější otázky a přitom takové, jež přímo souvisejí s určitou činností *mas samých*, je třeba v zájmu demokracie řešit nejen vysláním zástupců, nýbrž i dotazováním všech členů strany.

Proto se tedy petrohradský výbor usnesl^[345], aby se volby delegátů na konferenci konaly bezpodmínečně *až poté*, co členové strany posoudí otázku, mají-li se uzavírat úmluvy s kadety, a *až* všichni členové strany hlasováním rozhodnou o této otázce. Volby jsou takovým aktem, kterého se bezprostředně účastní masy. Socialisté považují za hlavní sílu uvědomělost mas. To znamená, že *každý* člen strany musí uvědoměle rozhodnout otázku, má-li se ve volbách hlasovat pro kadety, či ne. A teprve po otevřeném projednání této otázky všemi přítomnými členy strany má každý možnost učinit to či ono uvědoměle a pevně rozhodnutí. Jedině na základě takového rozhodnutí nebude už volba zástupců na konferenci výsledkem protekcí, sympatií nebo zvyku („My si přece zvolíme *našeho* Nikolaje Nikolajeviče nebo Ivana Ivanoviče!“), nýbrž výsledkem toho, že „*nejširší členské masy*“ (tj. *všichni* členové strany) samy uvědoměle rozhodnou o svém vlastním politickém počínání.*

Volby do dumy, tj. první a základní hlasování pro zmocněnce nebo pro volitele, nebudou jen záležitostí zástupců,

* Někteří tvrdí, že zástupce lze vybrat dokonce jen na základě znalosti jeho *názorů*, aniž by voliči hlasovali o podstatě otázky. To však platí pouze tehdy, jde-li o *celý komplex* názorů delegáta, a nikoli o jednotlivou speciální otázku související přímo s činností mas. Odmítnutí hlasovat o platformě (pro bloky s kadety nebo proti) by za takových okolností znamenalo, že si volič neujasní názory, že se nedovede rozhodnout a že se ve všem neshoduje se svým delegátem.

ale každého jednotlivého voliče. Chceme-li tedy být socialisty organizovanými ve skutečně *demokratické, dělnické straně* doopravdy, a nejen slovy, musíme se snažit, aby si *každý dělník* ujasnil otázku, zda má či nemá hlasovat pro kadety. Nestačí svěřit zastupování známému Ivanu Ivanoviči nebo dobrému člověku Sidoru Sidoryči, nýbrž je třeba *uvědoměle* rozebrat *podstatu* sporné otázky „v nejširších členských masách“. Teprve pak se bude demokratické rozhodnutí rovnat uvědomělému a demokratickému rozhodnutí *mas* a nebude jen rozhodnutím zástupců, kteří byli delegováni „ze známosti“.

Petrohradský výbor je zvolený vedoucí orgán *celé* sociálně demokratické organizace v Petrohradě a Petrohradské gubernii. Aby mohl vést *masy* v takové záležitosti, jako jsou volby do dumy, byl povinen (neuznává-li demokraticismus jen slovy) usilovat o to, aby se voleb uvědoměle zúčastnili *všichni*. A aby se všichni účastnili voleb uvědoměle a solidárně, je nezbytné, aby nejen zástupci strany, ale i každý jednotlivý člen strany dal svému petrohradskému výboru jasnou odpověď na otázku, je-li pro úmluvy s kadety, nebo ne.

Takový je význam „diskusí“, tj. *projednávání* nejspornější otázky ještě před volbami zástupců. Na každé členské schůzi, dříve než se přistoupilo k volbám delegátů na konferenci, měla být nejprve *projednána* sporná politická otázka, měl být vyslechnut referát delegáta petrohradského výboru, tj. vedoucí místní organizace, a mělo být rovněž poskytnuto slovo zastáncům odlišných názorů. Po diskusi hlasují *všichni* členové strany o tom, jsou-li pro úmluvy s kadety, nebo ne. Hlasování ověřují členové kontrolní komise, v níž jsou zastoupeny oba směry (pokud je v organizaci na danou otázku dvojí názor). Jedině za těchto podmínek může petrohradský výbor skutečně znát *uvědomělý* názor *všech* členů strany, a nemusí je tedy vést poslepu, nýbrž s vědomím, že masám je otázka zcela jasná.

Považovali jsme toto vysvětlení za nutné, protože na

konferenci vznikly spory ohledně „diskusí“ a dotazování všech členů strany.

Bezpredmětnost takovýchto sporů je členům strany tím zřejmější, že i v dopise ústředního výboru z 10. listopadu se místním organizacím přímo doporučuje, pokud jde o řešení dané otázky (zda se mají uzavírat úmluvy), aby ji „předběžně projednali“ všichni členové strany.

Podívejme se nyní na složení konference. Původně na ni byli připuštěni všichni zástupci zvolení v kterékoli organizaci, aniž se volby ověřovaly (tj. aniž se ověřovaly „mandáty“ neboli zmocnění). Zástupců neboli delegátů bylo celkem 71, z toho 40 bolševiků a 31 menševiků. Uvádíme rozdělení podle obvodů:

	<i>Bolševiků</i>	<i>Menševiků</i>	<i>Celkem</i>
Vasiljevský ostrov	7	6	13
Vyborský obvod	2	5	7
Městský	5	7	12
Železničářský	1	2	3
Lotyšský	2	—	2
Moskevský	4	5	9
Narvský	—	—	—
Něvský	2	1	3
Okruhový	9	2	11
Řemeslnický (příručích)	4	1	5
Petrohradský	3	2	5
Estonský	—	—	—
Vojenská organizace	1	—	1
<i>Celkem</i>	40	31	71

Nepřítomni byli dva delegáti za Estonce (oba bolševici) a jeden za Lotyšše (menševik). S nimi by bylo 42 bolševiků a 32 menševiků.

Z toho je zřejmé, že bolševici měli převahu už od začátku, ještě než se začalo ověřovat zmocnění. Všechny ty řeči o „uměle dosažené“ převaze bolševiků jsou tedy čirý nesmysl. Menševici teď přenesli své stížnosti na to, že bolševici neschválili všechna zmocnění, dokonce i na stránky bur-

žozasního tisku. Jenomže zapomněli tomuto tisku sdělit, že bolševici měli *stejně* převahu *už i před* ověřováním mandátů, *ještě než* došlo k revizi zmocnění!

Abychom otázku o tom, kdo měl na konferenci převahu, ještě více ozřejmili a zároveň ji definitivně vyřešili, vezmeme nikoli počet mandátů (plných mocí), nýbrž *počet všech hlasů odevzdaných členy strany*.

Pak dostaneme takovýto výsledek:

	<i>Pro bolševiky</i>	<i>Pro menševiky</i>
Hlasy bez námitek	1848	787
Sporné hlasy	300*	946
<i>Celkem hlasů</i>	2148	1733

Celkem tedy hlasovalo asi 4000 (3881) členů strany. Bolševici *měli o 400 hlasů více*.

Je tedy nepochybné, že i kdyby byly uznány za platné *všechny* sporné hlasy, budou mít bolševici i tak značnou převahu. To znamená, že se spory o platnosti či neplatnosti určité části hlasů vůbec netýkaly převahy bolševiků; diskutovalo se o tom, jak důsledně uplatnit zásadu demokratického zastoupení.

Proč tedy bolševici část zmocnění (mandátů) přece jen zrušili? Proto, že *sporné* mandáty nebylo možno uznat za regulérní. A neregulérní mandáty nelze klást naroveň regulérním, přijatým bez námitek.

Proti jakým mandátům byly námítky? Proti takovým, které nebyly získány zcela regulérně, například členové kontrolní komise je neověřili, před hlasováním se nediskutovalo (nejednalo), nehlasovalo se „na základě platformy“ (tj. nebyli dotázáni *všichni* hlasující, zda jsou pro úmluvy s kadety, nebo proti). Neregulérní mandáty nelze uznat za získané demokraticky.

Naskýtá se otázka, jak se mělo naložit se spornými man-

* Sem by patřilo rovněž 185 hlasů, jež konference uznala za zcela regulérní. Bez nich bude 1663 hlasů bez námitek.

dáty. Nebylo možné rozebírat každý jednotlivý případ. Tomu by bylo třeba věnovat další den, ale čas konference byl *přísně vyměřen*: jen taktak jsme to stačili stihnout do doby, kdy *měli* dělníci volit zmocněnce (7. ledna).

Zbývalo jediné východisko: zvýšit pro *všechny sporné* mandáty „klíč zastoupení“, tj. počítat pro ně po jednom mandátu ne na každých 50 hlasů, ale na každých 75. Takový postup byl zvolen ze tří důvodů: 1. odstranil libovůli a vzájemnou podrážděnost při posuzování jednotlivých sporných mandátů; 2. vytvářel stejné podmínky pro mandáty zpochybněné tou či onou stranou; 3. vycházel z usnesení, jež přijal petrohradský výbor již dlouho před konferencí: petrohradský výbor totiž rozhodl, že v případech, kdy jsou demokratické volby delegátů na konferenci zcela nemožné (například nelze svolávat schůze pro policejní omezení), lze připustit účast zástupců, kteří nebyli zvoleni zcela demokraticky, ale má se přitom *zvýšit* klíč zastoupení, tj. jeden delegát nikoli na 50, nýbrž na 75, 100 členů apod.

Vezměte si teď počet hlasů sporných a bez námitek. Z hlasů bez námitek máme, počítáme-li na 50 hlasů 1 delegáta, 37 bolševiků a 16 menševiků. Ze sporných to jsou, počítáme-li 1 delegáta na 75 hlasů, 4 bolševici a 12 menševiků. Celkem tedy 41 bolševiků (plus jeden delegát za vojenskou organizaci, kde nelze uspořádat demokratické volby) a 28 menševiků.

Podle obvodů bylo 70 definitivně potvrzených mandátů rozděleno tak, jak ukazuje tabulka na s. 274.

Z toho je zřejmé, že stížnosti na složení konference jsou zcela bezpředmětné. Vykřikuje-li se ovšem před nezasvěcenou veřejností, že tomu byl zrušen mandát a onomu že neuznali jeho zmocnění, může to mít chvilkový efekt, jestliže se nad tím veřejnost pořádně nezamyslí. Ale to pak není žádná diskuse, nýbrž obyčejné hádání.

Stačí se jen seznámit se všemi údaji o složení konference a hned bude jasné, že na zvýšení klíče zastoupení pro *všechny* sporné hlasy neměla *vůbec žádný* vliv něčí libovůle.

	<i>Bolševiků</i>	<i>Menševiků</i>	<i>Celkem</i>
Vasiljevský ostrov	7	6	13
Vyborský obvod	2	4	6
Městský	5	7	12
Železničářský	1	2	3
Lotyšský	2	1	3
Moskevský	4	4	8
Narvský	—	—	—
Něvský	2	1	3
Okruhový	9	1	10
Řemeslnický (příručích)	4	—	4
Petrohradský	3	2	5
Estonský	2	—	2
Vojenská organizace	1	—	1
<i>Celkem</i>	42	28	70

Není přece náhoda, že hlasů bez námitek, o nichž nikdo nepochyboval, bylo 2635, kdežto sporných hlasů jen 1246! Přece nelze vážně tvrdit, že k té *spoustě* sporných hlasů byly námitky jen náhodou a zcela bezdůvodně!

Zamyslete se například nad tím, co znamená hlasování „bez platformy“, které tak často praktikovali menševici (jedině proto také získali téměř tisíc sporných hlasů). Znamená to, že nejsou dotazováni *všichni* členové strany, jsou-li pro úmluvy s kadety, nebo proti kadetům. Delegáti se volí bez takového dotazování čili bez platform. To znamená, že konference nemůže znát *přesně* názor samých členů strany! To znamená, že *samy masy* nejsou dotazovány na spornou otázku (jež se týká jejich činnosti). Lze se potom vyhnout nedopatřením?

Může snad být *upřímný* stoupenec organizačního demokratismu pro takovéto hlasování? Demokratismus nespočívá v tom, aby členské masy důvěřovaly svým zástupcům jen proto, že je znají, nýbrž v tom, aby se samy masy uvědoměle vyslovovaly k podstatě nejzávažnějších otázek.

A konečně je třeba označit stížnosti na složení konference za zcela bezdůvodné také proto, že se v Petrohradě v poslední době konala *řada* takovýchto konferencí. Před rokem

to byla konference o bojkotu. Převahu získali bolševici. V období první dumy se konala konference o podpoře požadavku, aby vládní kabinet byl jmenován dumou (tj. aby byl kadetský). Převahu získali bolševici.

Není k smíchu, když teď slyšíme, že převaha bolševiků v otázce volebních úmluv mohla být dílem náhody?

II

OTÁZKA ROZDĚLENÍ KONFERENCE

Ústřední výbor strany, složený převážně z menševiků, předložil petrohradské konferenci požadavek, aby se rozdělila na městskou a guberniální. Nesplněním tohoto požadavku se menševici pokoušejí ospravedlnit svůj odchod.

Podívejme se však, zda byl tento požadavek v souladu se stanovami strany, zda byl pro konferenci závazný a zda byl reálný.

Ve stanovách naší strany^[210] je zcela jednoznačně zakotven demokratický princip její organizace. Celá organizace se buduje zdola a na základě volitelnosti. Místní organizace jsou podle stanov strany ve své místní činnosti samostatné (autonomní). Podle stanov koordinuje a usměrňuje činnost celé strany ústřední výbor. Z toho je zřejmé, že nemá právo zasahovat do *složení* místních organizací. Jestliže se organizace buduje zdola, pak by zásah do jejího složení z vyšších míst znamenal velmi hrubé porušování veškerého demokratismu i stanov strany jako celku. Deje tomu, že organizace z nějakých důvodů sdružuje různorodé složky, například město a gubernii. Při demokratickém uspořádání nelze toto spojení na příkaz shora udržet (nebo nařídit). To znamená, že rozdělení je možné pouze na přání zdola: město se může oddělit od gubernie a nikdo mu to nemůže zakázat. Gubernie se může oddělit od města a nikdo jí to nemůže zakázat. Jestliže ani jedna trochu větší a samostatnější nižší složka organizace nepožádala

o oddělení, znamená to, že ústřední výbor nedokázal *přesvědčit ani jednu* vlivnou složku organizace o tom, že je oddělení nutné! Pokoušet se za těchto okolností nadekretovat rozdělení shora znamená výsměch demokratismu, výsměch stanovám strany. Není to nic jiného než pokus o zneužití moci ÚV, tj. o využití této moci nikoli v zájmu jednoty strany, ale v zájmu jedné části strany (menševiků), o zneužití moci k porušování vůle a rozhodnutí funkcionářů místních organizací.

ÚV si byl natolik vědom neopodstatněnosti svého požadavku, že se ve své *písemné obecné* směrnicí vyjádřil velmi opatrně. Obecná směrnice ÚV *doporučuje* všem stranickým organizacím, aby přizpůsobily rámec organizace „*pokud možno*“ (doslovný výraz!) rámci volebních obvodů. O závaznosti této rady nemohla být vůbec řeč — *a také o ní nepadlo ani slůvko*. Že ÚV sledoval nějaké zvláštní cíle, zejména pokud jde o Petrohrad, je zřejmé z toho, že *v žádném jiném městě v Rusku* se rozdělení konference nedomáhal. *Ve Vilnu* se městské konference účastní například i sociálně demokratičtí zástupci z podniků ležících už *za obvodem města*, tj. v *jiném* volebním obvodě. Na rozdělení konference ve Vilnu ÚV ani nevzpomněl!

Také v Oděse se konala jedna společná konference, přestože i tam leží část podniků za policejně vyznačeným obvodem města. A můžeme snad jmenovat alespoň jedno velké město, v němž by rámec organizace odpovídal policejnímu rozdělení na město a část gubernie? Lze vůbec vážně mluvit o tom, aby se ve velkých městech, v centrech sociálně demokratického dělnického hnutí, oddělovaly *přílehlé osady* a často i největší továrny, *nejproletářštější „předměstí“*? To je tak nehorázný výsměch zdravému rozumu, že se takové záminky mohli chytit jen lidé, kteří jsou naprosto nevybíraví při vyhledávání záminek k rozkolu.

Chcete-li se přesvědčit o nereálnosti požadavku rozdělit konferenci, podívejte se na petrohradské obvody. Má-li být organizace vůbec a zejména pak konference rozdělena na

městskou a guberniální, je třeba buď znát adresu, bydliště každého člena strany, nebo mít už vybudované buňky, dílčí organizace a obvody podle *územní zásady*, tj. obvody vytvořené podle místa bydliště členů strany nebo podle rozmístění továren v tom kterém *policejním* okrsku.

Vidíme však, že v Petrohradě (ostatně zřejmě jako ve většině ruských měst) jsou obvody, okrsky i základní buňky budovány nejen podle územní (místní) zásady, nýbrž i *podle příslušnosti k povolání* (to či ono řemeslo, zaměstnání dělníků a obyvatelstva vůbec) i podle *příslušnosti k určité národnosti* (různá národnost, jiný jazyk).

V Petrohradě máme například *železničářský* obvod, který je vytvořen podle příslušnosti k povolání. Jak ho rozdělit na městskou a guberniální část? Podle bydliště jednotlivých železničářů: Petrohrad, Kolpino, jiné stanice? Nebo podle výpravní vlaků, které mají — na neštěstí pro náš ÚV — ve zvyku jezdit z „města“ Petrohradu „do gubernie“ a dokonce i do jiných gubernií?

Zkuste rozdělit *lotyšský* obvod! A to je tu ještě estonský a vojenská organizace.

Nelze rozdělit dokonce ani obvody vytvořené podle územní zásady. Poukázali na to na konferenci sami dělníci. Tak třeba vstane dělník z moskevského obvodu a říká: Znam v našem obvodě továrny, které jsou blízko hranic městského obvodu. Když je po práci, je hned vidět, že část dělníků míří „do města“ a část „do gubernie“. Jakkak to tu rozdělíme? Dělníci se návrhu ÚV otevřeně vysmáli.

Že je celá tato záležitost ušita horkou jehlou, to mohou nevidět jen velmi naivní lidé. A jen velmi naivní lidé mohou také říkat, že se mělo přece jen zkusit rozdělit se alespoň „*přibližně*“, „*podle možnosti*“.

Má-li to být přibližné rozdělení, znamená to připustit určitou *libovůli*, protože *není možné* přesně rozdělit lotyšský, železničářský aj. obvody. Každá libovůle by však vyvolala další nekonečné protesty a stížnosti, nová usnesení ÚV a poskytla by spoustu nových záminek k rozkolu. Podívejte

se na seznam obvodů (viz výše) a zjistíte, že by se mohli najít lidé, kteří by prohlásili za čistě a bezesporu městské pouze čtyři obvody: Vasiljevský ostrov, městský, vyborský a petrohradský. Proč jen tyto? Proto, že *by v nich měli převahu menševici*. Čím by však bylo možné takovou libovůli ospravedlnit?

A jak ospravedlnil ÚV svou libovůli, že ve Vilnu na rozdělení ani nepomyslel, kdežto na Petrohradu je požadoval? A začnete-li proti libovůli protestovat, kdo bude řešit s konečnou platností váš spor? No přece tentýž ÚV...

Nyní pochopí i ti nejnaivnější, že stížnosti na složení konference a na to, že se odmítla rozdělit, mají jen odvrátit pozornost. Podstatné je však to, že se menševici rozhodli nepodřídit většině petrohradské organizace a vyvolat těsně před volbami rozkol, aby pak přeběhli od socialistických dělníků ke kadetům.

III

CO ZNAMENÁ ODCHOD MENŠEVIKŮ Z KONFERENCE?

Možná že některému čtenáři bude náš závěr připadat příliš příkrý. Domníváme se však, že je pro socialistu nedůstojné, aby v závažné politické záležitosti zastíral a skrýval pravdu. Věci je třeba nazývat pravým jménem. Všelíjaké vytáčky a pokusy odvádět pozornost jinam je třeba odhalovat, aby dělnické masy zcela jasně pochopily, o co tu vlastně jde. Pouze buržoazní strany pohlížejí na volby jako na zákulisní hru a dělení kořisti. Dělnická strana však musí usilovat především o to, aby lid správně pochopil vztahy mezi stranami, aby správně pochopil své zájmy a bojové úkoly, aby správně pochopil podstatu toho, co se děje v zákulisí.

Viděli jsme, že stížnost na složení konference petrohradské organizace SDDSR i na její neochotu rozdělit se

jsou pouhé vytáčky. Viděli jsme, že podstata sporu je vlastně velmi prostá. Menševici si přáli stůj co stůj úmluvu s kadety. Menševici věděli, že většina členů petrohradské organizace tento názor nesdílí. Menševici se na celoruské konferenci usnesli, že se budou všude podřizovat usnesení místní organizace. Nyní *svůj slib porušili* a pokusili se dosáhnout svých cílů *rozkolem*.

Už dnes (13. ledna) 31 menševiků, kteří odešli z konference, v petrohradských novinách^[283] prohlásilo, že nabízejí blok jak kadetům, tak všem trudovickým stranám, nejen socialistům-revolucionářům a trudovikům (jimž nabídla úmluvu konference), ale i „lidovým socialistům“.

Věc je tedy úplně jasná. Uvědomělý proletariát se rozhodl pro samostatnou volební kampaň. Maloburžoazie (včetně trudoviků) kolísá, zmítá se sem a tam, je schopna dát přednost dohodě s kadety před zásadovým bojem. Menševici představují v dělnické straně maloburžoazní složku. Chytají se v poslední chvíli těch nejbánálnějších záminek, opouštějí revoluční proletariát a přecházejí ke kadetům.

Správnost tohoto závěru nejlépe potvrzují kadetské noviny. A kadety přece nebude nikdo podezírat, že sympatizují s názory petrohradské, tj. bolševické sociální demokracie!

Všimněte si ústředního orgánu kadetské strany, listu Reč. Všeobecně se o něm velmi dobře ví, že spolu s listem Tovarišč neustále popichoval menševiky k rozkolu, rozplýval se chválou na jejich adresu a přitom pečlivě rozlišoval mezi nimi a bolševiky. Jakmile vešlo ve známost, že menševici z konference sociálních demokratů odešli, list Reč ihned (11. ledna) otiskuje redakční článek Sociálně demokratická konference a úmluvy^[319]. Tento článek přímo *vítá „odhodlanost“* menševiků, *vítá rozkol*, s nímž započali. Tento článek přímo prohlašuje, že „*stranou bloku revolučních stran v úzkém slova smyslu*“ (tj. stranou petrohradských sociálních demokratů a těch, komu navrhli úmluvu, tj.

socialistů-revolucionářů a výboru Trudovické skupiny) zůstávají *menševici a lidoví socialisté* (polokadetská, nejmírnější z maloburžoazních, trudovických stran).

A kadeti přímo prohlašují, že jsou ochotni „*obnovit*“ jednání s těmito „oběma umírněnými socialistickými stranami“. Přímou prohlašují, že „diferenciace (rozdělení), k níž došlo mezi socialistickými stranami, je příslibem, že se do jisté míry přiblíží i názory umírněných socialistů na taktiku vůči dumě našim vlastním (tj. kadetským) názorům“.

Tato slova předního kadetského listu jsou mimořádně závažná. Kadeti nehodnotí jen praktické výsledky obratu menševiků. Kadeti jasně vidí, že rozkol, který vyvolávají menševici, má zásadní význam, tj. že tento rozkol ve skutečnosti mění postoj menševiků k základním názorům na politický boj i na úkoly dělnické třídy. Kadeti velmi dobře pochopili, že obrat menševiků neznamena pouze praktické uznání přípustnosti úmluv, nýbrž že menševici se v zásadních otázkách také přiklonili k názorům buržoazie, že se vzdálili od proletářské politiky a mají teď blíže k politice buržoazní. List Reč přímo říká, že se *umírnění socialisté* (tj. menševici) sbližují s kadetskou taktikou a že prakticky uznávají prvenství a vedoucí postavení kadetů. Přestože kadeti ještě nevědí, přistoupí-li socialisté-revolucionáři a trudovici na návrh sociálně demokratické konference, kalkulují už se zcela vyhraněnou konstelací politických sil: liberální buržoazie vede umírněnou maloburžoazii a maloburžoazní část proletariátu; revoluční proletariát jde svou samostatnou cestou a strhává na svou stranu v nejlepším případě (pro nás nejlepším, pro kadety nejhorším) pouze část maloburžoazie.

Přesně tak to líčí kadeti. A musí se uznat, že v tomto případě mají kadeti zcela pravdu. V drobné petrohradské události se obráží jako slunce v kapce vody neměnný poměr mezi politikou liberální buržoazie, dělnické třídy a maloburžoazie, bez výjimky typický pro všechny kapitalistické země. Liberální buržoazie se vždy a všude snaží koupit si za

teplé místečko nevyspělé masy, jen aby je odvrátila od revoluční sociální demokracie. Kadeti začínají v Rusku praktikovat „anglickou“ metodu buržoazního boje proti proletariátu, boje, který neuzívá násilí, ale jenž podplácí, lstivě chytračí, rozeštvává, předchází si „umírněně“, jmenuje je ministry, poslanci, voliteli apod.

Zcela jasná je též fráze listu Reč o „obnovení“ jednání. Dokud byli sociální demokraté jednotní a dokud mezi nimi převládali revolucionáři, bylo jednání přerušeno. Nyní, když se „obě umírněně socialistické strany“ od revoluce odklonily, nyní kadeti prohlašují: „Jednání by mohlo být obnoveno.“

Není-li čtenáři zcela jasný praktický smysl těchto slov, vysvětlíme mu je. Kadeti nabízejí levici dvě místa (ze šesti), a to jedno místo dělnické kurii a jedno socialistům vůbec. Jednání bylo přerušeno. Nyní lákají kadeti znovu „umírněně socialisty“: vrať se, zákazník, třeba se dohodneme! Buď dáme nyní jedno místo menševikovi a druhé „lidovému socialistovi“, nebo budeme ještě štedřejší a postoupíme dokonce tři místa.

Slova kadetů o „obnovení“ jednání mají tedy tento význam: *levici jsme neustoupili, ale umírněným z řad levice ustoupíme.*

Naivní nebo politicky nezkušený člověk může sebevíc kroutit hlavou, vyjadřovat pochybnosti, projevovat politování apod., ale na věci se tím nic nezmění. Není přece důležité, *jak se* k určitému výsledku dospělo, důležité je sám výsledek (tj. není to důležité pro kadety, ale pro dělnické masy, které chtějí zaujímat *uvědomělý* postoj k politice, to je velmi důležité).

Nevíme, jak jednali menševici s kadety, bylo-li to jednání písemné, ústní nebo třeba jen v pouhých náznacích. Je možné, že předáci umírněných menševiků kadetským vůdcům pouze *naznačovali*, že mezi sociálními demokraty dojde pravděpodobně k rozkolu a že v *jednotlivých obvodech* jsou přípustné úmluvy. A kadeti ovšem náznaku okamžitě

porozuměli: „oni“ petrohradské sociální demokraty rozdělí a my je zapíšeme do obvodní kandidátky. „Oni“ nám a „my“ jim. Je to snad méně realistická, méně účinná a méně solidní dohoda, než kdyby „oni“ zašli rovnou za Kutlerem, Miljukovem nebo Nabokovem a přímo jim nabídli: my vám rozbijeme petrohradskou sociálně demokratickou konferenci a vy nás protlačíte do některé obvodní kandidátky.

Právě taková je fakticky politika liberálních buržoů a sociálně demokratických oportunistů ve *všech* konstitučních státech. Jestliže se ruští dělníci nechtějí nechat vodit za nos, musí se *naučit* tuto politiku *chápat*. Už Černyševskij řekl: „Kdo se bojí, že si umaže ruce, nemá se pouštět do politiky.“^[354] Kdo jde do voleb a bojí se, že si umaže ruce, až se bude hrabat ve špíně buržoazního politikaření, ať jde od toho. Naivní běloručkové svým strachem dobrat se jádra věci politice jen škodí.

Další odezvou buržoazního tisku, jež plně potvrzuje *naše* hodnocení rozkolu, je odezva paní Kuskovové^[89] v listu *Tovarišč* (z 10. ledna). I ona vítá menševiky, vybízí je k definitivnímu rozkolu, odrazuje je od „kompromisů“ s bolševiky a slibuje jim pomoc jménem „rabočedělovců“.

Máme-li tento článek pochopit, musíme vědět, kdo je paní Kuskovová. Něco si o ní povíme, protože většina dělníků ji nezná.

Sociálně demokratická dělnická strana Ruska byla založena roku 1898. V roce 1899 byli paní Kuskovová a pan Prokopovič členy této strany, totiž členy její zahraniční organizace, v jejímž čele stál tehdy Plechanov, *tenkrát ještě* revoluční sociální demokrat. Paní Kuskovová však byla tenkrát stejně jako dnes oportunistka, hájila maloburžoazní názory v sociální demokracii, byla pro bernsteinismus, tj. koneckonců pro podřízení dělnické třídy liberální politice. Nejzřetelněji vyjádřila paní Kuskovová své názory v proslulém *Credu*^[90] (což znamená vyznání víry, program, výklad světového názoru). V tomto *Credu* se pravilo, že děl-

níci musí vést hospodářský boj, kdežto liberálové boj politický. K témuž názoru se přikláněli v podstatě „rabočedlovci“ (jak se tenkrát nazývali oportunisté v sociální demokracii). Plechanov vyhlásil těmto názorům boj na život a na smrt (v čemž mu pomohli ruští revoluční sociální demokraté), a tím rozštěpil zahraniční organizaci SDDSR. Vydal proti oportunistům a zejména proti paní Kuskovové brožuru Vademecum^[245] (Průvodce pro rabočedlovce).

Tenkrát byla paní Kuskovová ze strany vyhnána. Spolu s panem Prokopovičem přešla k liberálům, ke kadetům. Potom odešla i od kadetů, stala se „bezpartijní“ publicistkou a píše do „bezpartijního“ kadetského listu Tovarišč.

Paní Kuskovová není sama. Je *typickou* představitelkou maloburžoazní inteligence, jež vnáší do řad dělnické strany oportunišmus a putuje od sociálních demokratů ke kadetům, od kadetů k menševikům atd.

Takoví lidé tedy bubnují a křičí hurá na uvítanou rozkolu, který vyvolávají menševici v řadách petrohradských sociálních demokratů.

Takovým lidem svěřují věc proletariátu dělníci, kteří jdou za menševiky.

IV

POLITICKÉ STRANY

A BLÍŽÍCÍ SE VOLBY V PETROHRADĚ

Jak to nyní vypadá s volbami v Petrohradě?

Je už jasné, že ve volbách budou tři hlavní kandidátky: černosotňovská, kadetská a sociálně demokratická.

K první kandidátce se přidají oktábristé, k druhé pravděpodobně menševici a lidoví socialisté a k třetí možná trudovici a socialisté-revolucionáři, třebaže je docela dobře možné, že tyto kolísající strany, které dosud nedaly definitivní odpověď, půjdou rovněž za kadety (částečně v důsledku rozkolu mezi sociálními demokraty).

Hrozí v Petrohradě černosotňovské nebezpečí, tj. nebezpečí, že ve volbách zvítězí černosotňovci? Menševici, kteří teď přecházejí od socialistů ke kadetům, tvrdí, že hrozí.

Tvrdí nehoráznou lež.

Dokonce i v kadetském listu Reč, který hájí opatrně, diplomaticky a v každém případě zájmy liberálů, dokonce i v tomto listu se v článku pana Vergežského dočteme, že na volebních schůzích jsou okfabristé úplně na vedlejší koleji, že volič váhá mezi kadety a socialisty.

Veškeré údaje o všech předvolebních schůzích a o dojmu, který zanechala lidvaliáda¹⁴⁰, soudní přelíčení s Gercenštejnovými vrahy¹⁴¹ i odhalení černosotňovských „hrdinských kousků“, jasně ukazují, že se pravicové strany netěší mezi voliči žádné účtě.

Kdo ještě stále vykládá, že ve volbách hrozí černosotňovské nebezpečí, klame sám sebe a klame i dělnické masy. Nyní je už jasně vidět, že pokřikem o černosotňovském nebezpečí se kadeti pokoušejí strhnout na svou stranu málo uvědomělé masy.

Černosotňovské nebezpečí nespočívá v tom, že by voliči hlasovali pro černosotňovce, nýbrž v možnosti, že vláda sáhne k násilí, že bude zatýkat volitele apod. Prostředky proti *tomuto* nebezpečí není třeba hledat v úmluvě s kadety, nýbrž v rozvíjení revolučního uvědomění a revoluční odhodlanosti mas. A rozvíjení tohoto uvědomění a této odhodlanosti nejmíc znemožňují právě kadeti.

Opravdu vážný boj se v Petrohradě odehrává mezi kadety a sociálními demokraty. Trudovické strany prokázaly, že jsou slabé, prokázaly to tím, že jdou za nejmírnější a polokadetskou „lidovou socialistickou“ stranou, i tím, že neprojeví vůbec žádnou samostatnost a odhodlání.

Kdyby menševici nezradili těsně před volbami socialisty, *přistoupili by* trudovici a socialisté-revolucionáři nepochybně na *naše* podmínky. *Masy* voličů, skládající se v Petrohradě jako ostatně všude z chudiny, by nepochybně šly za socialis-

ty a trudoviky, ale ne za kadety. Volby v Petrohradě by pak měly význam závažného boje, jenž by celému Rusku jasně a zřetelně ukázal *hlavní* problémy týkající se budoucnosti ruské revoluce.*

Zrada menševiků nám volby ztěžuje, proto ještě *vzrůstá* zásadní význam *samostatné sociálně demokratické kampaně*. Proti kolísání maloburžoazie proletariát nemá a nemůže mít jiné prostředky než rozvíjení třídního uvědomění a semknutosti mas a jejich školení na *zkušenostech* z politického vývoje.

Jestliže trudovici kolísají a menševici se dohadují, musíme, co nám síly stačí, provádět samostatnou agitaci. Ať všichni vědí, že sociální demokraté usilují v každém případě a bezpodmínečně o samostatnou kandidátku. A ať všechny chudé vrstvy voličů vědí, že si musí vybrat mezi kadety a socialisty.

Nad touto volbou se musí voliči zamyslet. Taková úvaha bude každopádně velkým přínosem pro rozvoj *uvědomění* mas, což je mnohem důležitější, než získá-li nějaký X nebo Y od kadetů teplé místo. Dají-li se masy městské chudiny opět zlákat kadetskými sliby, naletí-li opět na bombastické liberální fráze a liberální sliby ohledně „pokojného“ pokroku, „pokojného“ zákonodárství pana Gurka a pánů Kutlerů a Miljukovů, události brzy rozptýlí i poslední iluze.

Revoluční sociální demokracie musí masám říkat celou pravdu a jít neochvějně svou cestou. Kdo si dovede vážít skutečných vymožeností ruské revoluce, jichž dosáhl pro-

* V tomto ohledu je zajímavá nedávná schůze voličů v Kolomně. „Trudovik“ Vodovozov (jenž se stal trudovikem zřejmě jen proto, aby dostal trudoviky do vleku kadetů) dává hlasovat a prosazuje rozhodnutí, podle něhož se kadetům mají dát ve společném levicovém bloku dvě místa ze šesti. To je vrchol naivity! Chce-li někdo poskytnout menšinu míst, pane Vodovozove, musí *nejdříve* zvítězit, a ne klopýtat za konstitučními demokraty! A dokonce i *takovéhle* shromáždění s *takovým* předzpěvákem svým hlasováním dokázalo, že masy jsou orientovány levěji než konstituční demokraté. Takové masy musíme přimět k tomu, aby se rozhodly pro liberální buržoazii nebo pro revoluční proletariát.

letářský boj, kdo má instinkt pracujícího a vykořisťovaného člověka, ten půjde za stranou proletariátu. A s každou etapou vývoje ruské revoluce bude masám stále zřejmější, že názory této strany jsou správné.

D O S L O V

Úvodník listu Reč^[309] ze 14. ledna znovu potvrzuje, co už jsme o významu menševického přechodu od socialistů k buržoazii řekli. List Reč triumfuje, že se splnila jeho předpověď, že se menševici v Petrohradě odtrhli a zakládají svou zvláštní organizaci. „A tak se i stalo,“ píše list, odvolávaje se na svá minulá čísla. „Část sociální demokracie, třebaže ne ta nejvlivnější, zato však nejvíce nakloněná parlamentní činnosti, akceptovala naše návrhy.“

Ano, to je pravda. Menševici *akceptovali* snahy liberálních buržoů odtrhnout oportunistickou část dělnické strany a podřídit ji vedení kadetů. Už jsme tu viděli, že list Reč distancoval menševiky a lidové socialisty od revolučních stran tím, že je nazval „umírněnými socialisty“. Nyní jde list Reč ještě dále. Říká, že pravděpodobně i sociálnarodníci (lidoví socialisté) dají přednost bloku s kadety. Píše: „Menševici učinili rozhodný krok k vytvoření *společného opozičního bloku*.“ „Musí se uznat, že po odmítnutí bolševiků značně vzrostla možnost opozičního bloku mezi kadety, menševiky a sociálnarodníky.“

Sami kadeti tedy už přiznali, že ve volbách existují tři bloky nebo alespoň tři hlavní politické síly: vládní blok, opoziční blok a revoluční blok. Toto rozdělení je naprosto správné. Zjišťujeme, že síla fakt vede kadety k tomu, aby uznali naše dávné a naléhavé signály. A rovněž zjišťujeme, že v revolučním „bloku“ stojí zcela pevně *zatím* jen revoluční sociální demokracie. Ostatní složky a zejména revoluční maloburžoazie („socialisté-revolucionáři“) stále ještě kólsají.

Zásadní význam přechodu menševiků ke kadetům je stále jasnější. Hezká slova menševických volebních platforem a zásadních rezolucí (například na celoruské sociálně demokratické konferenci), slova o tom, že budou odhalovat iluze o pokojném vývoji, že doporučují nevolit do dumy orodovníky, ale bojovníky atd. aj. apod. — všechna tato slova zůstala *pouhými slovy*. Ve skutečnosti si menševici počínali tak, že je kadeti strhli za sebou, za *svou* politikou. Ve skutečnosti se menševici *ocitli* v „opozičním bloku“, tj. stali se pouhým přívěskem kadetů.

A nejen to. Úvodník listu Reč ze 14. ledna prozrazuje i to, *jakou cenu* hodlají kadeti menševikům zaplatit za podporu kadetů a za vstup do opozičního bloku. Tuto cenu reprezentuje jedno místo v dumě, *jež má být odňato dělnické kurii*. Poslechněte si:

„Protože se zároveň s tím (tj. zároveň s vytvořením opozičního bloku z kadetů, menševiků a lidových socialistů) snížil i počet uchazečů o místa v dumě, vznikne snad při nové kombinaci možnost přijmout návrh strany svobody lidu a spokojit se s dvěma místy ze šesti. Nyní bude ovšem s velkou pravděpodobností třeba tento návrh poněkud pozměnit. *Místo, jež mělo připadnout kandidátu zvolenému v dělnické kurii, nemůže být po usnesení konference zřejmě již nabídnuto dělníkovi z řad bolševiků*. Při novém složení bloku *by mohli menševici toto místo považovat zákonitě za své*. Druhé místo z oněch dvou, která přenechává strana svobody lidu, by v takovém případě zůstalo lidově socialistickému bloku.“

Báječný kšeft! Můžeme kadetům gratulovat, jak levně nakoupili! Za ta pouhá dvě „přenechaná“ místa získat všechny maloburžoazní strany i maloburžoazní část dělnické strany, a to *na účet dělnictva!*

Za to, že se menševici zřekli sociálních demokratů a stali se umírněnou socialistickou stranou (jak to hodnotí list Reč), za to, že vstoupili do opozičního bloku, mají dělníci ztratit právo na svého zástupce zvoleného v dělnické kurii. Petrohradští dělníci ztrácejí právo, jež jim poskytli kadeti,

tj. právo disponovat svým místem, *protože* menševici nešli za revolučními sociálními demokraty, ale za kadety. Za „malý kšeft“ s kadety získávají menševici „malý ústupek“ ne na úkor kadetů, ale na úkor dělníků! Přímo skvělá ukázka buržoazních ústupků „lidu“! Zastáncům „lidu“ je buržoazie připravena poskytnout teplé místočko, přejdou-li tito zastánci k buržoazii...

Zmocněnci a volitelé za dělnickou kurii si nyní určitě uvědomí, jaké *výhody*, a to nejen zásadní, ale i praktické, jim přináší úmluva s kadety. Není snad jasné, že kadeti dávali (nedávají, ale dávali) jedno místo dělnické kurii proto, že upřímně sympatizují s jejich zájmy, jež hájí opravdovou svobodu opravdu pro lid, a vůbec ne proto, aby získali neuvědomělé a živořící masu na stranu buržoazie?

„USLYŠÍŠ SOUD HLUPÁKA...“

(Z POZNÁMEK
SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÉHO
PUBLICISTY)¹⁴²

Petrohrad 15. ledna 1907

Buržoazní tisk vynáší svůj soud i ortel nad usnesením petrohradské sociálně demokratické konference^[288]. Od upjatě oficiálního listu Reč až po bulvární plátek Segodňa¹⁴³ se všichni liberálové svorně radují z rozkolu, který způsobili menševici, triumfují nad návratem těchto zbloudilých synů „společnosti“ do lůna „opozičního bloku“, nad jejich vymaněním se z vlivu „revolučních iluzí“.

Nebude na škodu, když si sociální demokraté, kteří opravdu podporují revoluční proletariát, položí otázku:

Ale kdo je tu vlastně soudcem?

Vezměte snad toho nejlepšího ze sboru soudců, list Rodnaja zemlja¹⁴⁴ z 15. ledna. Tento list je orientován bezpochyby levicověji než kadeti. Podle všeho lze tuto orientaci označit za trudovickou. A chceme-li tuto politickou charakteristiku doložit, můžeme se odvolat na skutečnost, že do tohoto listu přispívá pan Tan. Pan Tan figuruje v uveřejněném seznamu členů organizačního výboru „(lidové socialistické) strany práce“.

Soudcem jsou tedy trudovici.

Odsuzují bolševiky a podobně jako kadeti schvalují plán menševiků. Jenomže na rozdíl od kadetů chtějí, aby ve společném bloku všech levicových stran dostali kadeti na nejvyšší 2—3 místa.

Tak zní ortel. A podívejme se na jeho motivaci.

„Jádrem sporu je nepochybně otázka, existuje-li v Petrohradě ernosotňovské nebezpečí.“

To není pravda. Máte-li v úmyslu soudit bolševickou so-

ciální demokracii v úvodníku politického listu, *jsíte povinni* to, nad čím vynášíte soud, znát. Sami v témže úvodníku píšete: „O spor, který teď vzplanul kolem rezolucí (sociálně demokratické) konference, se nepochybně zajímá veřejnost.“ Kdo vyjadřuje přání zasahovat do sporu budoucího všeobecný zájem a přitom prozrazuje, že nezná „jádro“ sporu, ten riskuje, že se mu dostane ne zrovna lichotivého přívzviska...

Revoluční sociální demokracie ve všech svých četných politických prohlášeních už mnohokrát vysvětlovala a zdůrazňovala, že takzvané černosotňovské nebezpečí *nelze* ve volbách považovat za „jádro“ sporů o taktice.

Proč ne? Protože volební taktika dělnické strany může být pouze *aplikací obecných zásad* socialistické taktiky proletariátu na určitý jednotlivý případ. Volby reprezentují pouze jedno a přitom (zejména v revolučním období) zdaleka ne nejdůležitější a nejpodstatnější kolbiště boje socialistického proletariátu za svobodu a odstranění veškerého vykořisťování. Kromě boje prostřednictvím hlasovacích lístků existuje i boj jiného druhu a ten se v revolučních obdobích *nevyhnutelně* stupňuje. Na tento jiný boj rádi zapomínají intelektuálové, kteří se považují za vzdělance a mají plná ústa sympatií ke svobodě, ale nic víc. Rádi naň zapomínají drobní vlastníci stojící stranou velmi ostrého každodenního boje proti kapitálu a jeho přísluhovačům. Proletariát však na tento boj nezapomíná.

Proto může volební taktika pro uvědomělého proletáře znamenat jen tolik, co přizpůsobení jeho celkové taktiky zvláštnímu, totiž volebnímu boji, ale v žádném případě nemůže být změnou základů jeho taktiky nebo posunem „těžiště“ této taktiky.

Základem socialistické taktiky v revoluci je, aby pokroková třída, proletariát, šla v čele lidové revoluce (nynější revoluce v Rusku je revolucí buržoazní proto, že ani vydobytí úplné svobody a veškeré půdy pro lid nás vůbec nezbaví nadvlády buržoazie; je jasné, že takovýto společenskoeko-

nomický charakter revoluce nebrání tomu, aby to byla revoluce lidová). Pokroková třída proto musí před masami ustavičně odhalovat, jak falešné jsou všechny naděje na jednání a úmluvy se starou mocí vůbec, a zejména pak na to, že se statkáři a rolníci dohodnou o otázce půdy. Pokroková třída musí prosazovat samostatnou linii neúnavného boje a podporovat pouze ty, kdo vskutku bojují, a jen do té míry, jak dalece bojují.

Tyto zásady socialistické taktiky přikazují dělnické třídě třídní samostatnost jako pravidlo, kdežto spolupráci a úmluvy pouze s revoluční buržoazií, a to jen jako výjimku.

Liberálové tyto zásady sociálně demokratické taktiky nechápou. Idea třídního boje je jim cizí, stavění úmluv a jednání do protikladu s lidovou revolucí je odpuzuje. Avšak zásady této taktiky uznávají v podstatě *všichni* sociální demokraté, bolševici a dokonce i menševici. Páni trudo- vici, kteří hodlají vydávat politický orgán, a přitom nevědí o současných taktických otázkách socialismu ani to nejzákladnější, si o tom mohou něco přečíst třeba ve volební platformě sociálně demokratické strany^[62] — v platformě menševiků, kteří mají v ÚV převahu.

„Občané,“ praví se v této platformě, „do dmy je třeba volit takové lidi, kteří nejenom že chtějí pro Rusko svobodu, ale snaží se lidové revoluci pomoci, aby tuto svobodu vybojovala... Většina v první dumě, vedená stranou ‚svobody lidu‘, doufala vydobýt svobodu i půdu pokojným jednáním s vládou... Volte tedy, občané, bojovníky revoluce, kteří budou spolu s vámi pokračovat v slavném díle, započatém v lednu, říjnu a prosinci minulého roku (1905).“

„Jádrem sporu“, z něhož naši trudovici nic nepochopili, je otázka, jsou-li z *tohoto hlediska zásadně* přípustné úmluvy s kadety. Na tuto otázku odpověděla sociálně demokratická konference záporně, stejně jako předtím 14 delegátů celoruské konference (SDDSR)^[118]. Úmluvy se stranou, která čachruje a vyjednává se starou mocí, jsou nepřípustné. Kadeti nemohou být našimi spojenci v „lidové revoluci“. Přidají-li se k „bojovníkům revoluce“, neposílí to, nýbrž

oslabí bojovníky, jejichž práci brzdí kadeti, kteří už teď přímo vystupují proti boji i proti *všem* revolučním heslům.

Jestliže naši soudcové nepostřehli tento *zásadní* postoj bolševické sociální demokracie vůči kadetům, pak přehlédli právě to hlavní.

Tito trudovici jsou zcela pod ideovým vlivem liberální buržoazie. Volby u nich zatlačily všechno do pozadí, výsledky voleb zatlačily uvědomovací práci mezi *masami* během volební kampaně. Nemají ani ponětí, jaký obrovský význam má naprostá jasnost, určitost a jednoznačnost volební agitace pro sociálního demokrata věrného svým zásadám, jenž nezrazuje své revoluční stanovisko, i kdyby ho někdo lákal vyhlídkami, že se dostane do dumy, i kdyby ho děsili perspektivou, že v hlavním městě zůstane úplně bez mandátu do dumy. Trudovici totiž zapomněli na všechny zásady, zapomněli na všechny hlavní úkoly revoluce, protože podlehlí liberální palbě: nic nevidí, nic nechápou, o nic se nestarají, a jenom drmolí — „jedno místo, dvě místa, tři místa“.

„Jádro otázky je... existuje-li v Petrohradě černosotňovské nebezpečí...“

Černosotňovské nebezpečí tedy vidíte v hrozbě, že při volebních podvodech vlády zvítězí černosotňovci! Pochopte přece, pánové, že stavíte-li otázku *takto*, uznáváte tím, že vláda už definitivně zvítězila, kdežto věc svobody, o níž tlacháte, je už definitivně prohrána! Vy sami nevidíte a lidovým masám bráníte vidět *ono reálné* černosotňovské nebezpečí, které se neprojevuje v hlasování, ale ve stanovení podmínek pro hlasování (vysvětlení senátu a očekávané zrušení volebního zákona z 11. prosince^[343]), v anulování výsledků hlasování (rozehnutí dumy). Ztotožňujete se se zcela banálním liberálním stanoviskem, neboť omezujete své tužby — i tužby lidových mas, které svádíte na scesti — na boj v rámci podvodného a podvodně uplatňovaného zákona. Černosotňovské nebezpečí jakožto možnost, že budou

pozatýkáni všichni volitelé, nevidíte. Co závisí jen a jen na vás, co skýtá v každém případě trvalou a zásadní revoluční vymoženost, totiž rozvíjení revolučního uvědomění mas naprosto důslednou agitací, to vám uniká. Ale to, za čím se chcete pachtit, závisí na Stolypinových machinacích, na novém vysvětlení senátu, na dalším policejním porušování zákona o volbách. Bojujete tedy proti „černosotňovskému nebezpečí“ úplně stejně, jako bojují francouzští buržoazní republikáni proti nebezpečí monarchie: totiž posilováním monarchistických institucí a monarchistické ústavy v rámci republiky. Jestliže totiž šíříte mezi lidem myšlenku, že černosotňovské nebezpečí spočívá v hlasování pro černosotňovce, utvrzujete nejméně vyspělé masy v nevědomosti, pokud jde o skutečný zdroj i skutečný charakter černosotňovského nebezpečí.

Avšak pokračujme. Dejme tomu, že už nebude žádné další vysvětlení senátu ohledně voleb a volitelů. Přejděme k otázce, které strany mohou ve volbách v Petrohradě za současného volebního systému zvítězit.

Trudovici nemohou popřít, že pravicové strany jsou značně zkompromitovány, že Svaz 17. října sklízí stále ostudnější porážky, že „oktábristé v poslední době úplně zmlkli, omráčeni těžkými údery zleva“, že „se společnost orientovala ještě více doleva“.

Ale ... Ščedrin již dávno překládá toto liberální ruské „ale“ do obecně srozumitelného jazyka — opravdu, nic nového pod sluncem! — *ale* jsou tu „potíže technického rázu“, „není posílána literatura“, „nevydávají se hlasovací lístky“, „policejní restrikce“ ...

To je celá ta psychologie ruského inteligenta: slovy je smělý radikál, ale počíná si jako byrokraticky omezený ouřada.

Proti policejním restrikcím mají pomoci bloky s kadety! A pročpak ne rovnou s oktábristy, kteří „chtějí“ ústavu a na které se „restrikce“ nevztahují? To je ta pravá ruská politická logika: volební úmluvy jako prostředek boje proti

tomu, že pošta nedoručuje literaturu, že se nevydávají hlasovací lístky... Proti čemu to bojujete, pánové?

Proti oněm „zákonům“, podle nichž může policie řídit a podle nichž se prohlašuje, že určité strany „stojí mimo zákon“ a že tedy nemohou dostat hlasovací lístky. A jakpak že to bojujete?

No ovšem že pomocí úmluvy se stranou, která buď dostane hlasovací lístky od stoupenců Strany pokojné obnovy, nebo se dohodne ještě před svoláním dumy se Stolypinem, nebo zůstane také bez hlasovacích lístků!

Ruský byrokrat (ve dvaceti letech radikál, ve třiceti liberál a ve čtyřiceti prostě už jen byrokrat) si navykl být liberálem pouze mezi čtyřmi stěnami svého příbytku a dělat jen velký humbuk. Že je třeba ovlivňovat masy? Hlouposti, vždyť pošta nedoručuje naši literaturu.

Neměla by se snad vydávat a rozšiřovat literatura bez „pošty“ a jí podobných institucí?

Hlouposti! To jsou staré revoluční iluze, jež neodpovídají „široce pojaté“ činnosti v rámci ústavy. Účelem široce pojaté činnosti v rámci ústavy je napálit vrchnost: „oni“ mě budou hledat mezi sociálními demokraty nebo socialisty-revolucionáři, ale já se schovám v kadetské kandidátce tak, že mě nenajdou! Vláda mě bude hledat jako revolucionáře, ale já napálím vládu i revolucionáře, přeběhnu do „opozičního bloku“. Koukejte, jak jsem mazaný!

Avšak, vážený politiku, nedopadne to potom tak, že napálíte i masy, které vás přestanou odlišovat od „opozice“ pokorně klečících liberálů?

Hlouposti! Jaképak masy... nu, budiž, dejme jedno místo dělnické kurii... A pak, z určitého hlediska jsme všichni pro svobodu... revoluce je už celonárodní... už i kadeti jsou odhodláni po svém bojovat...

Naskýtá se otázka, mají-li naši trudovici kromě *policejních* argumentů také nějaké politické argumenty? Mají. Vycházejí z toho, že není třeba přizpůsobovat se energickému a agilnímu voliči, ale takovému, který sedí ve své nevědo-

mosti či ospalosti doma. Poslyšte, jak uvažuje „levicový“ list:

„Podle nálady na táborech lidu nelze ještě usuzovat o smýšlení všech voličů... Na táborech lidu bývá maximálně 1/10 všech voličů — ovšem těch nejenergičtějších, nejaktivnějších a nejagilnějších lidí.“

Opravdu dostatečný důvod k tomu, abychom klopytali až za těmi nejméně energickými, nejméně aktivními a agilními kadetskými voliči! Tragédie ruského radikála: celá desetiletí vzdychal po táborech lidu, po svobodě, planul (slovy) vášní ke svobodě — pak se dostal na tábor lidu, uviděl, že smýšlení je orientováno víc doleva než jeho vlastní, a roztesknil se: „je těžké usuzovat“, „maximálně 1/10“, „měli byste být trochu opatrnější, pánové!“. Úplně jako ten Turgeněvův^[337] vznětlivý hrdina, který utekl od Asji a o němž Černyševskij napsal Rus na rendez-vous^[355].

Vy, kdo si říkáte zastánci pracujících mas! Proč byste chodili na rendez-vous s revolucí, sedte radši doma, bude to určitě klidnější; nebudete se muset stýkat s těmi nebezpečnými „nejenergičtějšími, nejaktivnějšími a nejagilnějšími lidmi“. Vám se hodí do krámu pasivní maloměšťák!

Snad vám teď na prajednoduchém příkladu dojde, v čem je „jádro sporu“ o úmluvách s kadety?

Právě v tom, velevážený, že chceme maloměšťáka vyburcovat a udělat z něj občana. Avšak k tomu je třeba *donutit* ho, *aby si vybral* mezi maloměšťáckou politikou kadeta, poklonkujícího před (fuj! fuj!) „ústavou“, a mezi revoluční politikou socialistického proletariátu.

„Blok všech levicových stran“ znamená *utopit* „jednu desetinu nejenergičtějších, nejaktivnějších a nejagilnějších lidí“ v mase lhotejných, flegmatických a ospalých *podříditi* ty, kdo chtějí bojovat (a jsou schopni s sebou strhnout v rozhodující chvíli *masy*), těm, kdo hodlají být tak nestoudně loajální jako kadeti v první dumě, čachrovat se Stolypinem a nečestně přebíhat na jeho stranu jako kadet Lvov.

Reakce na vás útočí, vzala vám už dobrou třetinu toho, co bylo vybojováno v říjnu, a hrozí, že vezme i zbývající

dvě třetiny. Ale vy si hrajete na zastánce pořádku, hájíte se tím, že apelujete na psychiku maloměšťáka: žádné útoky, žádná revoluce, my jdeme do dумы dělat zákony, my se omezujeme na *obranu*, my se řídíme zákonem!

Kdypak pochopíte, že omezit se na obranu znamená vlastně přiznat svou morální porážku? Ale vy jste ve skutečnosti morálně poražení lidé. Hodíte se právě tak k tomu, abyste dali své hlasy kadetovi.

Řekli jsme „*donutit* maloměšťáka, aby si vybral“. To je ono, *donutit*. Žádná socialistická strana na světě nemohla vyrvat masy z vlivu liberálních nebo radikálních buržoazních stran, jež vycházejí z maloměšťácké psychiky, bez určitého nárazu, bez určitého odporu, bez rizika *prvního* pokusu rozhodnout: kdo hájí *doopravdy* svobodu, kadeti, nebo my?

Existuje-li úmluva s kadetem, *nemusí* o tom maloměšťák přemýšlet. Promyslili to za něj už politikáři z řad radikálních žvanilů a sociálně demokratických oportunistů, promysleli to na rendez-vous s kadety. Maloměšťák se orientoval doleva (nikoli naší vinou, nikoli vlivem naší *stranické* propagandy, ale vlivem Stolypinovy horlivosti), maloměšťák se orientoval doleva — a to nám stačí. Orientoval se doleva, což znamená, že bude pro „blok všech levicových stran“! A budou pro něj *všichni* maloměšťáci, a ne nějaká jedna desetina neklidných, promiňte, agilních... lidí. Schůze i veškerou politiku je třeba přizpůsobovat úrovni polekaného maloměšťáka, *to tedy ve skutečnosti znamená blok s kadety*.

My jsme však říkali, že je třeba dělat nejen letáky a platformy, nejen rezoluce a projevy, ale veškerou politiku i volební kampaň tak, abychom *proti* polekanému maloměšťákov *postavili* odhodlaného bojovníka. A lze to udělat *jen* tak, že proti sobě postavíme *dvě různé* kandidátky: kadetskou a sociálně demokratickou. V hlavním městě, jehož tisk se rozšiřuje po celém Rusku, v hlavním městě, kde mají svá ústředí všechny strany, v hlavním městě, které vede ideově

i politicky celou zemi, je tisíckrát důležitější názorně ukázat nikoli politiku maloměšťácké lhostejnosti, nýbrž politiku důstojnou bojovníka z říjnových dnů, jenž tvrdě vydobyl kousek svobody, politiku důstojnou proletariátu.

Naše výroky, že je nezbytné uvědomit si chyby „mírumilovné“ kadetské dumy, že je nezbytné udělat další krok, zůstanou jen pouhými frázemi, nepodnikneme-li my *sami další krok* proti maloměšťácké, oblomovovské myšlence „bloku všech levicových stran“. Naše výzvy k pochodu *vpřed* vyzní falešně a neroznítí srdce bojovníků za věc lidu, budeme-li my sami, „vedoucí osobnosti“ a „vůdcové“, *přešlapovat na místě* v hlavním městě, kde nás sledují všechny národy Ruska: pěkně podpaží s týmiž kadety, na základě „*přátelského*“ rozdělení míst, po dobrém, všichni společně, všichni svorně, všichni za svobodu... K čemu tu ještě něco rozebírat? A co na tom, řekl-li kdysi menševik Ivan Ivanovič kadetu Ivanu Nikiforoviči*, že je pěkný vykuk?

„...Na táborech lidu bývá maximálně $\frac{1}{10}$ všech voličů...“ Dobře, pane radikále. Výjimečně vám uvěříme na slovo, uděláme vám ten ústupek za to... za to, že tak nešikovně argumentujete.

Desetina voličů, to je 13 000 ze 130 000 v celém Petrohradě. Těchto třináct tisíc nejenergičtějších, nejaktivnějších a nejagilnějších voličů je orientováno levěji než kadeti. Naskytá se otázka, lze-li při zdravém rozumu a dobré paměti tvrdit, že energičtí účastníci táborů lidu za sebou *nevedou* určitý počet méně energických peciválů mezi voliči? Každý chápe, že to připustit *nelze*, že v půldruhamiliónovém městě existují kromě novin a shromáždění i tisíce jiných cest a cestiček, jimiž proniká smýšlení těch nejvyspělejších mezi veškeré masy. Každý chápe — a všechny volby ve všech zemích to potvrzují —, že za každým energickým voličem, jenž chodí na tábory lidu, stojí ne jeden, ale hned

* Hlavní postavy Gogolovy povídky Vyprávění o tom, jak se rozkmotřili Ivan Ivanovič s Ivanem Nikiforovičem^[31], představitelé provinční nicotnosti a banality. *Čes. red.*

několik takových voličů, kteří vysedávají nejraději doma.

V minulých volbách volilo ze 150 000 petrohradských voličů 60 000. Z toho bylo asi 40 000 hlasů pro kadety a asi 20 000 v celém Petrohradě pro pravičáky. Slyšeli jsme, a to přímo od našeho pana radikála, který nechce být „optimistou“... (bože chraň! naši radikálové chtějí být „solidními“ lidmi,... jako byli němečtí radikálové čtyřicátých let minulého století)... Slyšeli jsme od něj, že oktaboristé už docela zmlkli, a z *fakt* víme, že utrpěli naprostou porážku. Nyní slyšíme o 13 000 energických voličů, kteří jsou orientováni levěji než kadeti. Zamyslete se nad tím, že se poměr mezi těmito čísly v jednotlivých okrscích značně mění. Zamyslete se nad tím, kolik hlasů podporuje obvykle voliče, jenž chodí na tábory lidu.

Pak vám bude jasné: nebezpečí, že Petrohrad bude hlasovat pro černosotňovce, nebezpečí, že se díky roztržitěnosti hlasů kadetů a socialistů dostanou do dumy pravičáci, je *nesmyslná báchorka*. Vždyť k tomu, aby v Petrohradě prošli do dumy pravičáci, je nutné, aby se *ve většině* okrsků nejen roztržily hlasy, ale aby se roztržily přesně tak, že by *i* kadeti, *i* socialisté měli každý zvlášť méně hlasů, než dostane kandidátka reakce. To je vyložený nesmysl.

A proto říkáme otevřeně: neprojeví-li se černosotňovské nebezpečí ve své *mimo*, „ústavní“ podobě (a v hodnocení této podoby je právě jádro rozdílu mezi taktikou kadetů a socialistů), *nemůže* roztržitost kadetských a socialistických hlasů přinést v Petrohradě vítězství pravici.

Řeči o nebezpečí, že volby v Petrohradě *vyhrají* černosotňovci, jsou *klamáním lidu*, jímž se zabývají kadeti, „radikálové“ a nejrůznější oportunisté a které slouží *maloměšťáckým* zájmům v politice. Báchorka o *tomto* černosotňovském nebezpečí slouží *ve skutečnosti* zájmům kadetů, které pomáhá zaštitit před *nebezpečím zleva*, slouží k *otupování* mas, které nenutí odlišit přímo při hlasování buržoujského kadeta, „jenž dělá zákony“, od socialisty, jenž vede lid do boje.

A když tedy svorný chór liberálů, trudoviků a sociálně

demokratických oportunistů o nás prohlašuje: Jste izolováni! my na to klidně odpovídáme: Velice nás těší, že jsme se izolovali od podvodů. Velice nás těší, že jsme se izolovali od špinavosti. Protože je rozhodně špinavost prosazovat v Petrohradě do dумы po 9. lednu 1905, po říjnu 1905 a před očima 130 000 voličů Kutlery, Nabokovy, Struvy a spol.

Předpovídáme trudovikům a sociálně demokratickým oportunistům, kteří se už předem radují, že kadeti protlačí do dумы je, a nikoli bolševiky, předpovídáme jim, že bude-li druhá дума kadetská, budou se tito trudovici a sociálně demokratičtí oportunisté *stydět* za to, že protlačovali do dумы kadety. Nyní za to poneseou přímou odpovědnost. A kadeti se ve druhé dumě odkloní doprava tak dalece (je to zřejmé z celého jejich chování i z celé jejich politické literatury za uplynulý rok), že je budou muset z toho usvědčovat i dokonce krajní oportunisté. V první dumě se kadet Lvov přiklonil k stoupencům pokojné obnovy a schvaloval rozehnutí dумы ultrareakcionáři. V druhé dumě (nepřinesou-li nám dějiny prudký obrat, pod jehož vlivem se všechny nepřilíš významné úmluvy s kadety a rovněž všichni kadeti rozletí v prach), ve druhé dumě se kadetští Lvovové předvedou hned na začátku, a nikoli až v jejím závěru.

Jen si berte od kadetů místečka v dumě, pánové! My vám to nezávidíme. My si vezmeme za úkol varovat dělnické a maloburžoazní masy v hlavním městě. My si vezmeme za úkol, aby si tyto masy uvědomily, a to nejen řečmi, nýbrž i přímo ve volbách, *propastný rozdíl* mezi kadety a socialisty.

Každému, co mu patří — „nelze však zároveň mít obojí — je mistrů v tom, mě nečítejte k nim“¹⁴⁵.

„A oni,“ píše úvodníkář listu Rodnaja zemlja o bolševicích, „... budou teď ještě více osamoceni než dříve, protože někdejší stoupcenci bojkotu, eseri, nejenom že jdou dnes do voleb, ale jsou i pro blok s kadety.“

To je zajímavá novinka. Kdysi jsme už poznamenali, že si eseri v celé otázce volebních úmluv nepočínají jako politická strana, ale jako intelektuálská klika, neboť jsme neviděli, že by se otevřeně k této otázce politicky vyslovily jejich *organizace*. A jestliže teď list, do něhož píše pan Tan, netvrdí úplnou nepravdu a neopakuje neověřenou pověst, uděláme další závěr: v otázce volebních úmluv si eseri počínají *politicky nepoctivě*, nebo přinejmenším tak nerozhodně, že tu nelze vyloučit politické nebezpečí.

Je všeobecně známo, že konference petrohradské sociálně demokratické organizace odmítla blok s konstitučními demokraty a nabídla *proti nim* volební úmluvu trudovikům a eserům. Naši rezoluci otiskly všechny noviny.

Už se konaly rozhovory mezi petrohradským výborem SDDSR a příslušnými institucemi socialistů-revolucionářů i výboru Trudovické skupiny. Neshodli jsme se v tom, že my jsme z úmluvy vylučovali esery („lidové socialisty“) a měli jsme jiný názor na počet míst. Jestliže však eseri, kteří s námi *začali* vyjednávat, *i po* našem prohlášení, že jsme se pevně rozhodli utkat se v Petrohradě s kadety, *zahájili* s nimi rozhovory o bloku nebo v nich *pokračovali*, je zřejmé, že jednali *politicky nepoctivě*.

Otevřeně řekáme: Jdeme do boje proti kadetům. Kdo jde s námi?

A eseri vyjednávají *i* s námi, *i* s kadety!

Opakujeme, že nevíme, zda napsal úvodníkář listu Rodnaja zemlja pravdu. Nemůžeme nechat úplně bez povšimnutí přímé tvrzení orgánu, do něhož píše člen organizačního výboru strany lidových socialistů pan Tan. O bloku mezi esery a esery víme jak z novin, tak ze sdělení eserů během našeho jednání (třebaže neznáme podmínky tohoto bloku ani jeho skutečný charakter — i tady se vede jakási zákulisní hra).

Naší povinností je tedy položit otázku veřejně a otevřeně, aby *všichni* věděli, jak si ta a ta politická strana počíná. Dopusod se u nás vztah mezi stranami určoval jen podle

programů a literatury, což jsou koneckonců pouhá slova. První дума ukázala přímo *činnost některých* stran. Nyní musíme nutně využít a také využijeme i *volby*, abychom masám dokonale objasnili *skutečný* charakter stran.

Že eseri cosi ze svých vztahů k lidovým socialistům *skrývají*, to je nyní už politický fakt. A že jsou eseri ve skutečnosti ve vleku oportunistické strany, jež se od nich odštěpila, to je rovněž fakt. Pokud jde o revoluční samostatnost a odhodlanost, jsou na tom tedy eseri ve skutečnosti mnohem hůře, než se zdá. A odhodlají-li se k bloku s kadety — a dokonce ještě proto, aby získali místo pro lidové socialisty, a ne pro sebe —, budeme mít výtečný agitační materiál, na němž petrohradským dělníkům vysvětlíme marxistickou tezi o nesmírné labilitě a klamném zevnějšku maloburžoazních (byť i revolučních) stran.

„Izolovat se“ od *takových* stran považujeme nejen za věc cti pro každého sociálního demokrata, ale také za jediné možnou variantu prozíravé politiky. Jenomže my neuvažujeme o počtu míst v dumě, nýbrž o *veškerém* dělnickém hnutí jako celku, o stěžejních zájmech socialismu.

Vraťme se však k listu Rodnaja zemlja. K jaké lehkomyšlnosti se tento list dopracoval, dokazuje následující věta:

„Usnesení bolševické konference byla zřejmě vůbec dělána unáhleně a neprozíravě. O co jsou vlastně trudovici lepší než lidoví socialisté?“

Toto „vlastně“ je vskutku bez konkurence! Autor je tak dokonalý politický analfabet, že dokonce ani nepozoruje, že chodí nahatý jako australský divoch. A to jsou vzdělaní politikové maloburžoazie!

Nu co naplat, ujmeme se „proklaté povinnosti“ publicisty: přemílat už stokrát rozžvýkané a seznamovat se základními pojmy.

Trudovici, tj. *výbor* Trudovické skupiny, na nějž se obrátila petrohradská sociálně demokratická konference, i lidoví socialisté vznikli z Trudovické skupiny v první dumě. V této Trudovické skupině byla dvě křídla: oportunistické a re-

voluční. Rozdíl mezi nimi se projevil nejnázorněji v rozdílu *dvou* agrárních návrhů Trudovické skupiny: návrhu sto čtyř^[267] a návrhu třiatřiceti^[266].

Tyto návrhy mají společné za prvé to, že jsou pro přechod půdy od statkářů k rolníkům; za druhé to, že jsou prosyceny duchem maloburžoazní utopie, utopie „vyrovnání“ mezi drobnými hospodáři (alespoň v jistém směru) ve společnosti zbožní výroby.

Odlíšnost těchto návrhů spočívá v tom, že z prvního číší *obavy* drobného vlastníka, aby neuskutečnil příliš prudký převrat a aby nebyly do hnutí zapojeny příliš početné a příliš chudé masy lidu. Tohoto „ducha“ návrhu sto čtyř vyjádřil znamenitě jeden z jeho autorů a vůdce lidových socialistů pan Pešechonov^[228], jenž se odvolal na prohlášení „příčinlivých mužiků“ v dumě: „poslali nás, abychom půdu získali, a ne abychom ji odevzdali“. To znamená, že vedle utopie maloburžoazního vyrovnání jsou u *tohoto* křídla trudoviků jasně vyjádřeny *zjistné zájmy zámožnější* části rolnictva, která se obává, aby nemusela „odevzdávat“ (za předpokladu všeobecného „vyrovnání“, jak si představuje socialismus maloburžoazní). Vzápětí statkáři, ale nedat proletáři — tak zní heslo strany příčinlivých mužiků.

Návrh třiatřiceti pak požaduje zrušit okamžitě a úplně soukromé vlastnictví půdy. Utopie o „vyrovnání“ tu je také a ve stejném rozsahu, ale chybí obava z „odevzdávání“. Není to utopie oportunistického, nýbrž revolučního maloburžoazního, nikoli příčinlivého mužika, nýbrž zchudlého mužika, není to touha získat od statkáře a na úkor proletáře, nýbrž touha učinit pomocí vyrovnání šťastnými všechny včetně proletářů. To není obava, že budou do hnutí pojaty nejširší a nejchudší masy lidu, nýbrž přání zapojit je do boje (přání, jež není provázeno schopností a pochopením věci).*

* O těchto — a snad i o jiných — maloburžoazních revolucionářích bychom mohli opakovat to, co řekl na naši adresu jeden anarchistický básník: „Bořit budeme společně, ale nikoli budovat.“^[146]

Po dumě vedla tato odlišnost mezi dvěma směry u trudoviků k vytvoření dvou různých politických organizací: výboru Trudovické skupiny a strany lidových socialistů. První organizace si vydobyla svými červencovými provoláními¹⁴⁷ čestné místo v dějinách ruské revoluce. A pokud je veřejnosti známo, zatím si ještě své dobré jméno nepokazila, nikde se svých provolání nezříkala, neúčastnila se litaní fňukalů, morousů a renegátů.

Druhá organizace však využila právě období rozehnutí dumy k tomu, aby se za Stolypinova režimu legalizovala, aby v legálním tisku, tj. chráněna před kritikou zleva, nadávala na zmíněná provolání, aby lidu doporučovala nechat „prozatím“ nedotčeny určité instituce staré moci a tak dále. Proto se konference petrohradské sociálně demokratické organizace vyjádřila o této straně ještě příliš mírně, když řekla, že „k otázkám boje mimo rámec dumy zaujímá vyhýbavý postoj“.

Politická *fakta* svědčila tedy doposud o tom, že se maloburžoazní neboli trudovické strany zřetelně rozdělily na strany revoluční buržoazie (socialisté-revolucionáři a výbor Trudovické skupiny) a na stranu oportunistické maloburžoazie (lidoví socialisté). Protože je volební kampaň pro sociální demokraty pouze jedním z prostředků politické výchovy mas, *přiměli* jsme maloměšťáka i tady, *aby se zamyslel* nad příčinami takového rozdělení tím, že jsme oddělili dvě trudovické strany od třetí. A když se nad tím maloměšťák zamyslí a rozpozná, oč tu jde, rozhodne se *uvědoměle*.

Závěrem si nemůžeme odpustit poznámku, že naivní a nevědomý úvodníkář listu Rodnaja zemlja se zároveň pouští i do zábavných sofizmat, jen aby obhájil své stanovisko. Nebude bez užitku rozebrat jedno sofizma vypočítané právě na to, aby uspokojilo šosáky:

„Bolševici nemají pravdu ani v tom případě, že černosotňovské nebezpečí neexistuje. V takovém případě není totiž třeba uzavírat blok se socialisty-revolucionáři a s trudoviky a sociálně demokratická strana

může ve volbách vystupovat zcela samostatně, což značně prospěje čistotě jejího třídního obsahu.“

Hle, jací jsme kabrňáci — myslí si tento radikál — můžeme posuzovat dokonce i čistotu třídního obsahu!

Jistě, současný novinář, aniž by to ovšem chápal a aniž o tom něco ví, „může“ posuzovat všechno. Není pravda, že by nutnost zachovávat čistotu třídního postoje vylučovala jakékoli úmluvy. Uvažovat takto znamená dovádět marxistické názory ad absurdum a dělat z nich karikaturu. A stejně tak není pravda, že prý není nutný blok se socialisty-revolucionáři, neexistuje-li tu černosotňovské nebezpečí.

Úplná samostatnost volební kampaně sociálně demokratické dělnické strany je obecným pravidlem. Každá živá a masová strana musí však občas připustit výjimku — ovšem jen v rozumných a přesně stanovených mezích. V buržoazní revoluci připouštěli *všichni* sociální demokraté politické úmluvy s *revoluční* buržoazií, když společně pracovali v sovětech dělnických, rolnických, vojenských, železničářských a jiných zástupců, i když podepisovali známý manifest sovětu dělnických zástupců (v prosinci 1905)¹⁴⁸ nebo červencová svolání (v červenci 1906). Úvodníkář listu Rodnaja zemlja zřejmě nezná ani ty nejnámější skutečnosti o úloze různých stran v ruské revoluci. Revoluční sociální demokracie odmítá bezzásadové úmluvy, odmítá škodlivé a nepotřebné úmluvy, ale ani ji nenapadne, aby si svazovala ruce vždy a ve všech případech. To by bylo dětinství. Platforma 14 delegátů celoruské sociálně demokratické konference^[118] je toho důkazem.*

Dále. „Nezbytnost“ úmluvy se socialisty-revolucionáři a trudoviky vyplývá v Petrohradě z *kadetského* nebezpečí. Kdyby autor úvodníku v listu Rodnaja zemlja znal předmět, o němž se rozhodl psát, věděl by, že dokonce i mezi sociálně demokratickými stoupenci úmluv s kadety jsou velice vlivné organizace (například Bund), které uznávají,

* Viz tento svazek, s. 123—125. *Red.*

že v případě kadetského nebezpečí, i když nehrozí nebezpečí černosotňovské, je nezbytný blok s revoluční buržoazií. V Petrohradě by bylo možné nejenom uspořádat volební kampaň v duchu revoluční a socialistické výchovy mas (toho my, sociální demokraté, dosáhneme v každém případě), ale také *porazit* kadety, kdyby nás menševičtí sociální demokraté nezradili a kdyby šli za *všemi* socialisty *všichni* revoluční trudovici. A když už provádíme volební kampaň, nesmíme si nechat ujít ani jedinou možnost zvítězit, jenom když přitom nedochází k zásadnímu porušování socialistické taktiky.

Že v Pitěru jde o vážný boj *pouze* mezi kadety a sociálními demokraty, to *dokázala* předvolební shromáždění (totéž platí i o Moskvě, k čemuž lze dodat, že výsledky *všech* jednotlivých dotazníkových akcí, například listu Věk^[181] nebo odborového svazu příručních Jednota a síla, tento předpoklad rovněž potvrdily).¹⁴⁹

Že úmluva s kadety znamená ideově politickou hegemonii kadetů vůči jejich spojencům, dokazuje všechen politický tisk i veškerý charakter jednání. Kadeti diktují podmínky. Kadeti veřejně klasifikují *význam* úmluv (vzpomene si, co říkali o menševicích a lidových socialistech: „umírněné socialistické strany“, „opoziční blok“). Od kadetů se požaduje jako maximální ústupek stejný počet míst.

A stejně tak nepochybné je i to, že úmluva sociální demokracie s revolučními demokratickými stranami znamená hegemonii sociální demokracie vůči maloburžoazii. Sociálně demokratický tisk vyložil otevřeně, jasně a všestranně *všechny* své názory, zatímco socialisté-revolucionáři a výbor Trudovické skupiny se k otázce úmluv vůbec samostatně nevyjádřili. Tón udávají sociální demokraté. O tom, že by se jejich socialistické názory nebo jejich třídní postoj měly nějak omezovat, nemůže být ani řeč. A rovněž nikoho ani nenapadne nabízet jim menší podíl při rozdělování míst. Jejich kampaň v dělnické kurii se rozvíjí naprosto samostatně a ukazuje, že mají převahu.

Bát se za těchto podmínek vést za sebou do boje proti kadetům spojence z řad revoluční buržoazie by bylo prostě směšné. Kdyby to bylo nutné, mohli bychom za takových podmínek za sebou vést i lidové socialisty. Zásadovost naší strany by tím nijak neutrpěla: linie se nemění, boj proti vedoucí straně liberálních buržoazních smířlivců vedeme s neztenčenou energií. Ani jeden střízlivě uvažující člověk neřekne, že jsme se připojili k lidovým socialistům (když jsme jim společně se socialisty-revolucionáři a výborem Trudovické skupiny dávali dvě místa z šesti). To by naopak znamenalo, že sociální demokracie podniká *ve skutečnosti* samostatnou kampaň a že *jsme* od kadetů *odtrhli* jeden z jejich přívěsků. Cožpak není zřejmé, že figurují-li polokadeti na naší volební kandidátce, není jejich zmobilizování proti kadetům nejen v rozporu s úkoly boje proti kadetům, ale že tomuto boji přímo prospívá?

Konference petrohradské sociálně demokratické organizace si počínala správně, když vyjádřila *otevřeně* a veřejně svůj odmítavý postoj k lidovým socialistům. Byli jsme povinni varovat revoluční trudoviky před *takovouto* zdánlivě trudovickou stranou. Jsou-li revoluční trudovici na formálně zcela samostatné straně lidových socialistů *závislí*, ať se to vyhlásí veřejně. Pro nás je velice důležité vytáhnout tento fakt na světlo boží, přimět je, aby to uznali, vyvodit z něj v rozsáhlé agitaci mezi dělníky a vrstvami všeho lidu *nejrůznější závěry*.

Otázku, získáváme-li jako spojence v boji proti kadetům v Petrohradě lepší či horší trudoviky, budeme však řešit čistě prakticky. Zásadní linii jsme stanovili. Do boje jdeme *v každém případě* samostatně. Odpovědnost za nejméně spolehlivé trudoviky jsme otevřeně odmítli a přenesli jsme ji na druhé.

Levicoví kadeti z listu Továřišče se pokoušeli vysmívat se bolševikům, kteří už v listopadu prohlásili^[49], že v Petrohradě

bojují tři hlavní strany — černosotňovci, kadeti a sociální demokraté.

Rira bien qui rira le dernier (kdo se směje naposled, ten se směje nejlépe).

Náš předpoklad se splnil.

V Petrohradě budou *tři* kandidátky do dумы: černosotňovská, kadetská a sociálně demokratická.

Občané, vyberte si!

*Vyšlo v lednu 1907
ve vydavatelství Novaja duma
jako brožura*

Podle textu brožury

VOLEBNÍ KAMPAŇ SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE V PETROHRADĚ

Petrohrad 18. ledna 1907

Volební kampaň v Petrohradě je v plném proudu. Blíží se rozhodující okamžik: předně je třeba v nejbližších dnech vyjasnit, jaké je konečné seskupení stran ve volbách, kdo jde s kým, kdo jde proti komu. A za druhé jsou už velmi blízko i samy volby.

Volby v hlavním městě mají obrovský význam. Na Petrohrad se dnes dívá celé Rusko. Tady pulsuje nejživěji politický život, tady má vláda nejsilnější pozice. Jsou zde ústřední instituce všech stran, nejlepší tiskové orgány všech směrů a odstínů, na předvolebních shromážděních vystupují nejlepší řečníci.

A nyní už lze se vši určitostí a rozhodností říci, že Petrohrad nezklamal. Volební kampaň v Petrohradě již poskytla *a každodenně* skýtá další ohromující množství politicky výchovného materiálu. Je třeba ho neúnavně studovat. Je třeba ho systematicky shromažďovat, vysvětlovat na něm co nejnázorněji *třídní* základy nejrozličnějších stran a pak s těmito živými, bezprostředními poznatky, které každého zajímají a každého se dotýkají, seznámit nejširší dělnické masy i nejodlehlejší venkov.

Zkusme začít s tímto shromažďováním materiálu, samozřejmě jen ve velmi stručném přehledu. Ať se čtenář poohlédne zpět a zamyslí nad celým průběhem volební kampaně v Petrohradě, aby si vytvořil vyhraněnou ideovou představu o úloze sociální demokracie, aby se nedal strhnout prchavými malichernostmi nebo pestrou směsicí politikářského humbuku.

První etapa. Sociální demokraté se teoreticky připravují na volby. Nejvýznačnější představitelé pravého i levého křídla vyslovují své názory. Menševici jsou zpočátku velmi nerozhodní: 1. Čerevanin je pro úmluvy s kadety. 2. Kadetský tisk se raduje a vytrubuje o tom do celého Ruska. 3. Martov protestuje v listu *Tovarišč*^[158] a vyslovuje se pro *čistě* sociálně demokratické kandidátky, přičemž plísnil bolševiky (č. 1 listu *Proletarij*^[118]) dokonce i za to, že *obecně* uznávají za přípustné úmluvy s trudoviky proti kadetům. 4. Bolševici se vyslovují pro *čistě* sociálně demokratické kandidátky, aniž přitom vylučují úmluvy s revoluční demokracií. 5. Plechanov se vyslovuje v buržoazním tisku^[237 241, 244] pro bloky s konstitučními demokraty. 6. Menševici dokonale tápou: Larin rozhořčeně odsuzuje^[92] bloky s konstitučními demokraty jakožto zahanbující pro sociální demokracii. Nik. I-skij bloky s konstitučními demokraty připouští, ale dává přednost bloku s trudoviky proti konstitučním demokratům. 7. Martov a všichni menševici se obracejí o sto osmdesát stupňů a všichni přecházejí na stranu Plechanova.

Na celoruské konferenci SDDSR se vyhraňují dva směry: menševici a bundovci jsou pro bloky s konstitučními demokraty, bolševici, Poláci a Lotyšci jsou jednoznačně proti, ale připouštějí úmluvy s revoluční demokracií.

Druhá etapa. Tisk rozvíjí myšlenku bloku s konstitučními demokraty. Plechanov to dopracoval až k dumě s úplnou mocí^[192]. Tím mohl dovést menševismus ad absurdum. Ve snaze sblížit menševiky s kadety dosahuje pravý opak (protože naprosto nechápe politickou situaci): odtahuje menševiky od kadetů. Jednak strana konstitučních demokratů oficiálně a s velkou slávou odmítá „dumu s úplnou mocí“ jakožto revoluční iluzi a pro Plechanova má výsměch. Je už zřejmé, že kadeti chtějí a požadují *ideový* blok, chtějí, aby se levice podřídila kadetskému vedení, kadetské kompromisnické a protirevoluční taktice. Jednak Plechanovova horlivost nerozumně dezorganizuje

menševické řady: bundovci a kavkazští menševici odsuzují Plechanovovo vystoupení veřejně v tisku. Ústřední výbor, v němž mají převahu menševici, mlčí, je rozpačitý a zmatený. Plechanov se ocitá v izolaci a rovněž umlká.

Třetí etapa. Začátek masové akce. Předvolební shromáždění v Moskvě a v Petrohradě. Do zatuchlé atmosféry intelektuálního politikaření proniká proud čerstvého vzduchu z ulice. Naráz se ukazuje, že černosotňovské nebezpečí je jen mýtus: ulice potvrzuje bolševický předpoklad, že kadeti vodí oportunisty za nos, neboť vykřikují o černosotňovském nebezpečí a odvracejí tím od sebe nebezpečí zleva. Boj na předvolebních shromážděních se v obou městech rozvíjí v *podstatě* mezi konstitučními demokraty a sociálními demokraty, zejména sociálními demokraty bolševiky. Kadeti vlečou *všechny*, ulici, dav i masy, *doprava*, bojují proti revolučním požadavkům a pod rouškou „pokojné parlamentní cesty“ velebí dohodu s reakcí. Sociální demokraté bolševici vybízejí masy, aby se daly doleva, odhalují celou prolhanost báchorek o pokojné cestě, celý jejich zjištěný třídní charakter. Menševici jsou na rozpacích (jak to doznává i sám kadetský tisk, který se v nich vidí); kritizují nesměle kadety, ne jako socialisté, ale jako levicoví kadeti, a právě tak nesměle hovoří o nutnosti dohody s konstitučními demokraty.

Čtvrtá etapa. Schází se konference petrohradské sociálně demokratické organizace. Na této konferenci, na kterou zvolili delegáty všichni členové sociálně demokratické strany na základě diskusí, tj. vyjádření názoru všech členů na úmluvy s kadety, mají naprostou převahu bolševici, přičemž je úplně jedno, počítají-li se hlasy, proti kterým měla ta či ona strana námitky, nepočítají-li se vůbec nebo počítají-li se podle zvláštního klíče. Menševici odcházejí z konference a začínají vyvolávat rozkol. Formálně se maskují směšnými a ubohými námitkami v organizačních otázkách (že prý bolševici nesprávně potvrzovali mandáty — ve skutečnosti měli bolševici převahu při *každém* sčítání mandátů; konference prý odmítla rozdělit se na městskou a guberniální —

ve skutečnosti neměl ÚV podle stanov právo to požadovat a od Vilna, Oděsy a žádných jiných měst to ani nežádal).

Příčina rozkolu, který inscenovali menševici, je ve skutečnosti všem jasná: oportunisté sociální demokracie přebíhají od proletariátu k liberální buržoazii, od dělnických sociálně demokratických organizací k nesourodým nestranickým volebním seskupením.

Konference nevěnuje odchodu menševiků absolutně žádnou pozornost a pokračuje ve *svém* jednání. V Petrohradě byly spory i mezi bolševiky: takzvaní ryzí bolševici jsou proti jakýmkoli úmluvám s jakoukoli jinou stranou. Takzvaní disidenti jsou pro úmluvu s revoluční demokracií, s trudoviky, aby v hlavním městě Ruska rozdrtili hegemonii kadetů vůči nevypělým masám pracujících. Tyto spory mezi „ryzími“ a „disidenty“ se někde i vyhrocovaly, ale v podstatě si byli všichni bolševici velmi dobře vědomi toho, že tato neshoda je nerozděluje zásadně, ale že jen pomáhá všestranně a věcně posoudit všechny šance a vyhlídky ve volbách.

Socialistický proletariát nemůže nesocialistickým maloburžoazním masám odepřít, *aby ho následovaly*, chce-li je vymanit z vlivu kadetů. Po zevrubné diskusi se konference usnáší, že eserům a výboru Trudovické skupiny bude navržena úmluva na tomto základě: dvě místa dělnické kurii, dvě sociálním demokratům a dvě trudovikům.

V Petrohradě to bylo jedině správné a jedině možné řešení, protože úkol porazit kadety nelze podceňovat. Jsou-li tu dvě levicové kandidátky, černosotňovské nebezpečí neexistuje, ale mohlo by se objevit, kdyby se levice dále rozdělila, a pak by nebylo možné dát voličské masy dohromady. Návrh konference však ponechával naprostou převahu sociální demokracii; ideová i politická hegemonie sociální demokracie se upevňovala s veškerou ryzostí jejích zásad.

Stranu lidových socialistů se konference usnesla vyloučit jakožto stranu napůl kadetskou, zaujímající vyhýbavé stanovisko k hlavním otázkám boje mimo rámec dumy. Je

známo, že se po rozehnutí dumy tato strana oddělila od revoluční maloburžoazie a začala v legálním tisku hlásat opatrnost a umírněnost.

Povinností revoluční sociální demokracie pochopitelně bylo *požadovat* na socialistech-revolucionářích, aby vůči takové straně zaujali *jednoznačné* stanovisko, a trvat buď na jejím vyloučení (to bylo pravděpodobně docela dobře možné, kdyby byli menševici v rozhodujícím okamžiku nepřeběhli od socialistů ke kadetům), nebo se alespoň úplně zbavit odpovědnosti za *takové* „trudoviky“.

Pátá etapa. Rozkol inscenovaný menševiky vzbuzuje u *veškeré* liberální buržoazie smělé naděje. Všechny kadetský tisk jásá, jásá nad tím, že nenávidění bolševici byli „izolováni“, že menševici „statečně“ přešli od revoluce k „opozičnímu bloku“. List Reč, který se takto vyjádřil, nazývá menševiky a lidové socialisty už přímo „*umírněně socialistickými stranami*“. Vzniká tu doopravdy dojem, že kadeti za sebou strhnou celou maloburžoazii (tj. všechny trudoviky včetně socialistů-revolucionářů) i celou maloburžoazní část dělnické strany, tj. menševiky.

Bolševici klidně pokračují ve své samostatné práci. Rádi se izolujeme od špinavosti, říkají, od zrádovství a kolísavosti maloburžoazie. Svou taktiku nepodřizujeme honbě za místy v dumě. Prohlašujeme, že v Petrohradě budou *v každém případě* tři kandidátky: černosotňovská, kadetská a sociálně demokratická.

Šestá etapa. Volby v dělnické kurii a odhalení veškerého obojetnictví trudoviků.

V dělnické kurii vítězí sociální demokraté, ukazuje se však, že socialisté-revolucionáři získali mnohem více hlasů, než jsme očekávali. Vychází najevo, že *socialisté-revolucionáři vítězili v dělnické kurii převážně nad menševiky*. Přichází zpráva, že ve vyborském obvodu, této baště menševismu, prošlo *víc* eserů než sociálních demokratů!

Tím se u nás potvrzuje jev, který byl už dávno zaznamenán v ostatních zemích. Oportunismus v sociální demokra-

cii odpuzuje dělnické masy natolik, že se rychle obrací k revoluční buržoazii. Veskrze nepevná a rozkolísaná politika menševiků sociální demokracii neuvěřitelně oslabuje a nahrává v městské kurii kadetům a v dělnické kurii eserům.

Uspokojit požadavky proletářských mas a *trvale* je distancovat od *všech* maloburžoazních stran může jen *revoluční* sociální demokracie.

Na druhé straně však události odhalují veškeré trudovické obojetnictví. V dělnické kurii nás porážejí (socialisté-revolucionáři) tím, že drtí menševiky, uzavírající blok s kadety. A současně sami hrají ve volební kampani zcela bezzásadovou hru. Nečiní žádná stranická prohlášení, nepublikují samostatně žádné organizační pokyny. Otázku bloku s konstitučními demokraty neprojednávají otevřeně. Snad naschvál zhášejí všechna světla jako lidé, kteří se chystají provádět potmě cosi nekalého.

Říká se, že socialisté-revolucionáři uzavřeli blok s lidovými socialisty. Podmínky tohoto bloku a jeho charakter nikdo nezná. Je to hra na slepou bábu. *Říká se* (srov. list Rodnaja zemlja z 15. ledna, a do těchto novin píše pan Tan), že socialisté-revolucionáři jsou pro blok s kadety. Pravdu nikdo nezná. Je to hra na slepou bábu. Tytéž rozpory vidíme na předvolebních shromážděních: jeden socialista-revolucionář vybízí spolu s lidovými socialisty k bloku s kadety, druhý prosazuje rezoluci proti bloku s konstitučními demokraty, za blok celé levice proti kadetům.

Zcela zřetelně se tu před masami ukazuje naprostá nestálost a obojetnictví *veškeré*, dokonce i té nejrevolučnější maloburžoazie. Kdyby u nás neexistovala maloburžoazní, oportunistická část sociální demokracie, měli bychom skvělou příležitost vysvětlit *všem* dělníkům, proč je schopna hájit poctivě a důsledně její zájmy *jedině* sociální demokracie.

A bolševici z toho vycházejí při své agitaci. Bolševici neochvějně prosazují svou linii: v Petrohradě *bude* kadetská

i sociálně demokratická kandidátka. Naše rozhodnutí *není závislé* na kolísání maloburžoazie: bude-li chtít jít na naši výzvu za proletariátem proti liberálům, tím lépe pro ni. Jestliže nebude chtít, tím hůře pro ni, ale my jdeme *v každém případě* sociálně demokratickou cestou.

Sedmá etapa. *Rozpad*. Kadeti zabředají do jednání s černosotňovci. Maloburžoazní oportunisté zabředají do jednání s kadety. Bolševici prosazují neochvějně svou linii.

Noviny oznamují, že 1. panu Miljukovovi byla přislíbena audience u pana Stolypina; 2. podle sdělení zahraničního tisku je vláda připravena legalizovat stranu konstitučních demokratů pod podmínkou, že nebude uzavírat bloky s levicí.

Do zákulisních machinací strany liberálních zrádců vpadá paprsek světla. Kadeti *se bojí* odmítnout návrh černosotňovců, protože ti vyhrožují rozeznáním dумы.

To je tedy *skutečná příčina* toho, že jsou kadeti v otázce úmluv k hrůze oportunistů z řad maloburžoazie pojednou tak „skálopevní“.

Kadeti si stavějí hlavu. Víc než dvě místa pro celou levici — ani za nic! Kadetský list Reč ve svých číslech postupně a zcela jasně i názorně vysvětluje, že *pro boj* proti „revolučním iluzím“, *pro boj proti revoluci je ochoten vést za sebou* umírněné socialisty (dvě místa z šesti). Ale jít společně s revolucí, to nikdy!

Oportunisté jsou zoufalí. Tón článků listu Tovarišč proti listu Reč je teď už přímo hysterický. Sociálně demokratický renegát pan Bogučarskij se vykrucuje a kličkuje, domlouvá listu Reč, spolu s ostatními publicisty z listu Tovarišč jej nabádá, aby se vzpamatoval atd. Ještě nedávno listy Tovarišč a Reč^[195] společně jásaly nad izolací bolševiků a podřízením umírněných socialistů liberálům a nyní se do sebe pustily a vzájemně si spílají. Petrohrad se 7. ledna dozvěděl o usnesení petrohradské sociálně demokratické konference. Dnes je 18. ledna. A dosud ani kadeti, ani oportunisté *nic* nevyřešili! Dnešní tón listu Reč^[226] zní zvláště nesmiřitelně

vůči listu Tovarišč, dnešní repliky listu Tovarišč^[294] proti listu Reč jsou krajně příkré a podrážděné.

Bolševici tvrdě prosazují svou linii. V Petrohradě budou tři kandidátky. Kde se octne maloburžoazie, to je její věc, ale revoluční proletariát splní v každém případě svou povinnost.

Jaká bude osmá etapa, nevíme. Závisí to koneckonců na jednáních, na vzájemných vztazích mezi kadety a černosotňovskou vládou. „Smíří-li se“ pod podmínkou okamžité legalizace konstitučních demokratů nebo z nějakého jiného důvodu, octne se maloburžoazie v izolaci. Jestliže se konstituční demokraté a černosotňovci *prozatím* rozejdou, je možné, že kadeti dají maloburžoazii i tři místa. Sociální demokracie podle toho svou politiku nestanoví.

Průběh událostí v petrohradské volební kampani nám skýtá nevelký, ale vynikající obrázek vzájemných vztahů mezi černosotňovci, kadety a revolučním proletariátem. A tento průběh událostí výborně potvrzuje osvědčenou, starou a nesmiřitelnou taktiku revolučních sociálních demokratů.

Tou nejlepší politikou je otevřená politika. Tou nejpraktičtější politikou je zásadová politika. *Jedině* ona může skutečně a natrvalo získat pro sociální demokracii sympatie i důvěru mas. *Jedině* ona může zprostit stranu odpovědnosti za vyjednávání mezi Stolypinem a Miljukovem, mezi Miljukovem a Anněnským, Danem nebo Černovem.

Od nynějška však padá tato odpovědnost *navždycky* na oportunisty z řad sociální demokracie a „trudovických stran“.

Ne nadarmo se kolísající menševici pokoušejí zachránit přetvářkou. Jsme buď pro boj proti černosotňovskému nebezpečí, nebo pro *čistě* sociálně demokratické kandidátky, prohlašují sociální demokraté, kteří odešli z konference (máme-li věřit dnešním novinám). To je směšná výmluva, jíž by mohli uvěřit jen velice naivní lidé. Je dokázáno, že v Petrohradě neexistuje černosotňovské nebezpečí, jsou-li

tu *dvě* levicové kandidátky, ale budou-li tři? Nehodlají *to* snad menševici vyzkoušet? Ne, oni se prostě jen chytají i nejtenčího stébla, protože je průběh událostí přitlačil ke zdi: buď přeběhnout ke kadetům pod podmínkou, že kadeti budou mít naprostou ideovou i politickou hegemonii, nebo následovat bolševiky a hlasovat pro sociálně demokratické kandidátky, do nichž mohou být zařazeni trudovici.

Takové kandidátky by v Petrohradě určitě zvítězily nad černosotňovskými reakcionáři i kadety. A revoluční sociální demokracie, která od začátku zastávala správnou linii, bude v ní neochvějně pokračovat — aniž by se bála dočasných porážek v případě, že maloburžoové přejdou k liberálům — a přitom bude z kolísání i tápání oportunistu čerpat novou sílu a nezlomnost.

V Petrohradě budou tři kandidátky: černosotňovská, kadetská a sociálně demokratická.

Občané, vyberte si!

Prostyje řeči, č. 2
21. ledna 1907

Podle listu Prostyje řeči

K R Ů Č E K Z A K R Ů Č K E M

Volby v Petrohradě skýtají pozoruhodně poučný materiál pro *faktické* studium charakteru různých stran i třídních tendencí nebo třídního významu jejich politiky.

V tomto ohledu jsou nejzajímavější dvě fakta: jednání kadetů s hlavou černosotňovské vlády Stolypinem a jednání maloburžoazních stran s liberálními statkáři, kadety.

O jednání kadetů s černosotňovci toho zatím moc nevíme: Miljukovova audience u Stolypina a pokusy legalizovat stranu konstitučních demokratů, jestliže se zřeknou bloku s levicí. *Tato* jednání jsou přísně tajná a teprve budoucnost ukáže, o co v nich šlo.

O dalších jednáních vědí do jisté míry všichni. Zvláště zřetelně se tu projevuje úloha oportunistů v sociální demokracii.

Proč se odštěpili od petrohradské sociální demokracie?

Aby uzavřeli úmluvu s konstitučními demokraty.

Avšak kadeti neuzavírají úmluvu *pouze* s menševiky.

A tak tedy menševici uzavírají blok se všemi maloburžoazními stranami, tj. se socialisty-revolucionáři, s trudoviky i s lidovými socialisty.

Oportunisté, kteří se odštěpili od sociální demokracie, přecházejí k maloburžoazii!

Jaké jsou podmínky tohoto bloku?

Aby se *společně* dohodli s kadety, že levicovému bloku budou v dumě přenechána tři místa ze šesti.

Víme, že úmluva mezi menševiky a maloburžoazními stranami byla uzavřena písemně — přinejmenším tu byla společná rezoluce.

Seznámit s ní veřejnost novopečení spojenci zřejmě nechtějí nebo s tím nespěchají.

Víme rovněž, že se jednání o uzavření tohoto bloku *zúčastnil soudruh Dan, jenž k tomu nebyl zmocněn* ani skupinou petrohradských sociálních demokratů (31 lidí), kteří se odštěpili, *ani žádnou jinou stranickou organizací.*

Ani se nám nesnilo, že průběh politických událostí tak krásně potvrdí to, co stále říkáme — že menševici reprezentují *oportunistickou, maloburžoazní* část dělnické strany, která se vyznačuje stejnou bezzásadovostí a rozkolísaností jako veškerá maloburžoazie.

Zamyslete se přece nad tím, co menševici tropí! Nebyli to snad oni, kdo vykřikovali do celého světa, že chrání třídní čistotu sociální demokracie před bolševiky, kteří se prý přiklánějí k maloburžoazním eserům?

Avšak události je odhalují. Bolševici otevřeně navrhuji maloburžoazii, aby se přidala k proletariátu *proti* liberálním buržoům.

Menševici odmítají a *tajně* (neboť podmínky vstupu do jejich bloku nikdo nezná a soudruha Dana nikdo nezmocnil) *uzavírají* blok se *všemi*, dokonce i s těmi nejpravivějšími maloburžoou (lidovými socialisty), aby spolu s nimi podřídili dělnictvo, na něž mají vliv, *vedení liberální buržoazie.*

Všechny maloburžoazní strany *včetně menševiků* (ne nadarmo je list Reč už zařadil do „opozičního bloku“, jenž se distancoval od revoluce, a nazval lidové socialisty a menševiky „umírněně socialistickými stranami“) raději čachrují s liberály, než aby bojovaly po boku proletariátu.

Jen ať se všichni uvědomějí petrohradští dělníci důkladně zamyslí nad tím, kam vedou dělnickou stranu menševici!

Vzniká otázka, jaký je vlastně výsledek těchto jednání příslušníků maloburžoazie s liberály?

Zatím jsme se dozvěděli teprve z dnešních novin (19. ledna), že se včera v Petrohradě konala schůzka zástupců socialistů-revolucionářů, Trudovické skupiny, lidových socialistů a *menševiků* (tj. celého nového maloburžoazního

bloku) s *kadety*. Kadeti podle této zprávy energicky odmítli dát tři místa „levicovému bloku“. A „levicový blok“ odmítli přijmout dvě místa.

List Reč k tomu poznamenává: „Bolševičtí zástupci sociální demokracie se *na konferenci* nedostavili.“ Ovšem, my nechodíme společně s maloburžoy zaprodávat dělnickou stranu liberálům!

A co bylo dál? To se neví. Čachrování maloburžoazního bloku s konstitučními demokraty bude určitě ještě pokračovat.

Jak se však proslýchá, existuje ve straně socialistů-revolucionářů dělnický výbor, který bloky s konstitučními demokraty energicky odsuzuje. Nevíme, co je na této zprávě pravdy, protože *eseři záměrně zatajují před veřejností* jak podmínky vstupu do svého bloku s enesy (dokonce se ani neví, kdy a kdo ho uzavřel!), tak tendence uvnitř vlastní strany, pokud jde o bloky s konstitučními demokraty.

Dnes (19. ledna) otiskuje list Reč usnesení petrohradského výboru socialistů-revolucionářů^[250], potvrzující pověsti o tom, že *dělníci* organizovaní ve straně socialistů-revolucionářů nejsou pro bloky s konstitučními demokraty. List Reč píše:

„Petrohradský výbor strany socialistů-revolucionářů, jenž uzavřel úmluvu (jakou? kdy? za jakých podmínek?) s Trudovickou skupinou a s lidovými socialisty, se usnesl předložit návrh na uzavření dohody socialistických (?) skupin o co nejúčelnější uspořádání před(?)volební kampaně frakcím sociálně demokratické strany — bolševikům a menševikům, a za předpokladu, že se nepodaří dosáhnout dohody s oběma frakcemi, spokojit se úmluvou s bolševickou frakcí. Bude-li uzavřena dohoda mezi všemi socialistickými skupinami, musí zástupci socialistů-revolucionářů trvat na (?!?) nepřípustnosti úmluvy s konstitučními demokraty a na socialistické dohodě jako samostatné akci.

Dojde-li však většina skupin (?) k názoru, že praktická (!?) úmluva s konstitučními demokraty bude účelnější než samostatná akce, podřídí se (!) petrohradský výbor strany socialistů-revolucionářů usnesení většiny (většiny *jiných* stran!), přičemž bude považovat za nutnou podmínku této úmluvy, že v takovém případě budou všechna místa připadající socialistickým skupinám vyhrazena pouze dělnické kurii.“

Klidně slíbíme milión rublů odměny tomu, kdo z této motanice něco pochopí! Trvat na *nepřítupnosti* úmluv s konstitučními demokraty a uzavřít předběžně blok s lidovými socialisty, kteří jsou bezvýhradně pro konstituční demokraty! Žádat od konstitučních demokratů tři místa *výhradně* pro dělnickou kurii — a zároveň jít na „konferenci“ s konstitučními demokraty společně s lidovými socialisty a trudoviky, kteří si takové podmínky *nekladou*! Chlubit se tím, že strana je na rozdíl od „skupin“ samostatná — a současně *se podřizovat* „většině“, tj. třem skupinám (trudovici, lidoví socialisté, menševici)! V tom aby se čert vyznal!

A dělničtí zmocněnci socialistů-revolucionářů (z moskevského obvodu) takovou maloburžoazní motanici, jež má zastřít, že se jejich zájmy zrazují kvůli liberálům, *schvalují*! Tito dělníci však dodávají: „Musíme vyslovit menševické frakci sociálních demokratů hlubokou nespokojenost s jejími obstrukcemi vůči ostatním socialistickým skupinám a stranám.“

Ach vy naivní eserští proletáři!

Pročpak *se nerozhořčujete* také na petrohradský výbor socialistů-revolucionářů, když už se rozhořčujete na menševiky? Jedni i druzí vás rukou společnou a nerozdílnou zatahují pod ochranná křídla liberálů.

Pozadí této rozepře uvnitř maloburžoazního bloku je jasné. Hrozí roztržka s konstitučními demokraty. *Lidoví socialisté a menševici jsou snad ochotni vzít si pro sebe* od konstitučních demokratů dvě místečka a ostatní maloburžoazii zradit právě tak, jako menševici zradili proletariát!

Vida, kde je zakořpaný pes!

Krůček za krůčkem. Zradit dělnickou stranu a vstoupit do maloburžoazního bloku. Zradit maloburžoazní demokratický blok a přejít ke kadetům! Šťastnou cestu!

A Miljukov vykládá při audienci u Stolypina: „Jak rače vidět, vaše blahorodí, podařilo se mi rozštěpit revoluci a odtrhnout od ní umírněné! Kdybyste ráčil maličké spropitné...“ Stolypin na to: „Mno, pokusím se přimluvit

za vaši legalizaci. Víte co, Pavle Nikolajiči, vy tu dělnickou pakáž zmáčkněte po dobrém, a já to vezmu klackem. Takže na to půjdeme z obou stran... Ruku na to, Pavle Nikolajiči!“

Napsáno 19. ledna (1. února) 1907

Otištěno 25. ledna 1907

v listu Proletarij, č. 12

Podle listu Proletarij

PROTEST 31 MENŠEVIKŮ

Právě jsme dostali tištěný leták: Proč jsme museli odejít z konference? (Prohlášení 31 účastníků konference, předložené ÚV)^[253].

O zásadní stránce věci se tu menševici nezmiňují *ani slůvkem*. Přejít od dělnické strany k maloburžoaznímu bloku (menševici, socialisté-revolucionáři, trudovici a lidoví socialisté), a od něho ke kadetům — to všechno patrně není pro proletariát zajímavé. Autoři protestu ani nic vysvětlovat nechtějí, postupují *čistě* formálně.

Podívejme se tedy na jejich formální důvody. Jsou tři: 1. Vznik petrohradského výboru a jeho nedemokratické uspořádání. 2. Konference potvrzovala nesprávné mandáty. 3. Konference odmítla rozdělit se na městskou a guberniální.

Pokud jde o první důvod, ptáme se, co s tím má společného petrohradský výbor? Vždyť účastníci na konferenci byli voleni *zvlášť*?

Takže menševici tu *nehorázně lžou* o vzniku petrohradského výboru i o jeho údajně nedemokratickém uspořádání. Stojí za to uvést jako kuriozitu, že například lotyšský obvod (na jehož začlenění si menševici stěžují) byl začleněn *již* před sjednocovacím sjezdem, tj. ještě tehdy, kdy měli bolševici a menševici v petrohradském výboru *stejně zastoupení*. Menševici tedy sami už více než před půl rokem *dobrovolně* uznali začlenění Lotyšů za správné! Nebo ještě názornější příklad: Menševici si stěžují, že petrohradský výbor dal souhlas ke kooptaci určitého počtu členů. Zapomínají dodat, že přípustnost této kooptace prosadili *přece sami men-*

ševici! Podle těchto příkladů si můžeme udělat úsudek o tom, jak je tato opožděná kritika týkající se vzniku petrohradského výboru oprávněná.

Druhý důvod. Konference prý nesprávně potvrdila mandáty. Menševici nehodlají uznávat hlasy příručích a rozdělují hlasy tak, jak to *oni* uznávají za jediné správné: bolševici 1560 plus 180 pro platformu revolučního bloku, celkem 1740; menševici 1589. Čili mandátů včetně hlasů, které ještě zbývají: bolševici 35, menševici 32 (viz s. 8 menševického letáku).

Zbývá nám už jen zdůraznit, že i *podle názoru našich přísných kritiků* bolševici měli *a museli mít* na konferenci *převahu!*

Vždyť je, soudruzi, všeobecně známo, že „disidenti“ (platforma revolučního bloku) jsou také bolševici. A jestliže vy sami přiznáváte, že by bolševici měli 35 mandátů proti 32 *dokonce i v tom případě*, že by mandáty potvrzovali menševici, proč kolem toho děláte takový rozruch?

Vy sami jste nuceni přiznat, že petrohradská sociální demokracie je bolševickou sociální demokracií.

Podívejme se však ještě, *jak* kritizují menševici ověřování mandátů na konferenci.

Hlasy příručích nechtějí vůbec počítat. Proč? V letáku čteme: „Vedení příručích se pod záminkou, že nemůže svolávat schůze, pokusilo dotázat na tuto otázku svých členů; ozvalo se pouze asi 100 hlasů, načež vedení dostalo od petrohradského výboru právo zvolit 5 zástupců, neznámo proč vždy jednoho na každých 60 členů při celkovém počtu 313 organizovaných příručích...“ (s. 4).

Že mají příručí potíže s pořádáním schůzí, to je všeobecně známé. Z jakých důvodů by se tomu mělo říkat „záminka“? Jaké tu jsou důvody úplně škrtnout 313 *organizovaných* příručích (tj. členů strany)? Cožpak vy sami nepřiznáváte, že tu byl *pokus o uspořádání ankety*, tj. že vedení podniklo opatření k tomu, aby se mohli vyslovit všichni členové strany?

A tím, že zvýšil klíč z 50 na 60, uznal vlastně petrohrad-

ský výbor, že zastoupení nemá zcela demokratický charakter.

Moskevský obvod. K sporným hlasům počítají menševici 185 bolševických hlasů. A přitom *sami* autoři letáku píší v rubrice „důvody protestu proti volbám“ doslova toto: „*Protest byl vznesen podmíněně, pro případ, že bolševici nepotvrdí analogické volby v jiném obvodě.*“

Dobré, co? Menševici vznesli proti bolševickým mandátům protest *podmíněně*, pro všechny případy!! A závěrem *sami* říkají, že „hlasů, které neměly být ve skutečnosti potvrzeny“, nebylo u bolševiků 300, nýbrž 115, *to jest sami přiznávají, že 185 hlasů bylo potvrzeno oprávněně!*

Takže k menševickým metodám patří vznést „podmíněný“ protest proti hlasům, které by vlastně potvrzeny být měly!

A tito lidé si ještě dovolují něco vykládat o nesprávném zastoupení na konferenci...

Menševici *sami* uvádějí, že *bolševici* měli 1376 a *menševici* 795 *nesporných* hlasů. To tedy znamená, rozmilí soudruzi, že byste *nemohli* vznést protest proti obrovské převaze bolševických hlasů, ani kdybychom připustili nevídaně originální metodu „podmíněného protestu“!

Ze 789 menševických hlasů, proti nimž vznesli (podle údajů letáku) protest bolševici, připadá 234 hlasů na voborský obvod. V rubrice „důvody protestu“ čteme: „Volby se nekonaly podle platformy, třebaže se diskutovalo.“ Diskuse vůbec ještě nedokazují, že se *sami hlasující* vyslovili pro bloky s kadety, takže konference zvolila správný postup, když odmítla přiřknout stoupencům bloků s konstitučními demokraty *ty hlasy*, které se pro ně přímo a jednoznačně nevyslovily. Pro těchto 234 hlasů zvýšila konference klíč zastoupení.

Bolševici dále vznesli protest proti 370 hlasům francouzsko-ruského okrsku (městský obvod). V rubrice „důvody protestu“ čteme: „bez platformy 100, a část (270) z nich dvoustupňovými volbami s diskusemi“.

Vidíte: hlasy od příručních zamítnout, přestože tu byl „pokus o uspořádání ankety“. Avšak hlasy menševiků je třeba uznat, přestože tu byly *dvoustupňové volby*, které se ve skutečnosti ničím neliší od postupu, na jehož základě vyslali své zástupce příruční! Ne, soudruzi menševici, špatně obhajujete menševické mandáty!

O rozdělení konference se menševici zmiňují jen zcela stručně: „Přes veškerou *racionálnost* tohoto návrhu...“ ho konference zamítla (s. 5). A na následující stránce se neskromně odhaluje tajemství této „racionálnosti“: „přímo ve městě měli obrovskou většinu (?!) menševici“ (budeme-li počítat hlasy jako menševici, tj. vyškrtnou-li se všichni příruční a započítají-li se všechny hlasy z francouzsko-ruského okrsku a z vyborského obvodu!).

O to tedy jde! Rozdělení bylo *racionální*, neboť menševici měli získat podvodně převahu. To není žádné umění. Ale pročpak jste, soudruzi, zapomněli říci, jak by se měl „racionálně“ rozdělit například *železničářský* obvod? Nebo proč nepřišel ústřední výbor s *racionálním* návrhem na rozdělení konference ve *Vilnu*, v *Oděse* atd.??

Formální protesty menševiků jsou jen pusté výmysly neseriózních štouralů. Závažné je jejich rozhodnutí přeběhnout ke kadetům. O tom však 31 autorů protestu zachovává naprosté mlčení.

VOLBY V PETROHRADĚ
A POKRYTECTVÍ
31 MENŠEVÍKŮ¹⁵⁰

V listu Tovarišč jsou dnes (20. ledna) otištěny obsáhlé výňatky z výzvy 31 menševíků^[19], kteří se těsně před volbami v Petrohradě odštěpili od socialistické organizace.

Připomeňme si nejprve stručně, jaký *faktický* vývoj prodlělali po svém odchodu z konference menševici, kteří se odštěpili od sociální demokracie.

1. Jakmile se odštěpili od sociálně demokratických dělníků, *uzavřeli blok s maloburžoazí* (socialisté-revolucionáři, trudovici a lidoví socialisté), aby mohli společně *smlouvat* o místa s kadety. Písemnou úmluvu o tomto vstupu odštěpivších se sociálních demokratů do maloburžoazního bloku *před dělníky* i před veřejností *zatajili*.

My však stále doufáme, že tato úmluva bude přece jen zveřejněna a tak vyjde najevo, co bylo utajeno.

2. Jakožto součást maloburžoazního bloku (který bývá v novinách nesprávně nazýván „levicovým blokem“) čachurovali odštěpivší se menševici s kadety o to, aby byla tomuto bloku přenechána tři místa ze šesti. Kadeti nabízelí dvě místa. Nedohodli se. Maloburžoazní „konference“ (tento výraz jsme převzali z novin) s konstitučními demokraty zasedala 18. ledna. Psaly o tom listy Reč^[315] a Tovarišč^[316]. Dnešní Reč přináší zprávu^[188], že nedošlo k úmluvě (i když musíme samozřejmě počítat i s tím, že se stále ještě vyjednává v zákulisí).

Menševici se o této své „*iniciativě*“, jejímž cílem je prodat kadetům dělnické hlasy, v tisku zatím nezmiňují.

Pravděpodobně složí účty maloburžoaznímu bloku,

k němuž během jednání patřili, a ne dělnické straně!

Nepřejí si zřejmě vysvětlovat, *proč* se jednání zúčastnil *soudruh Dan*, jehož k tomu nezmocnila ani skupina jednací, ani žádná jiná stranická organizace.

Tak vypadají *činy* 31 menševiků.

A jak je to s jejich *slovy*?

Jejich první námitka vychází z předpokladu, že když bolševici odmítli existenci černosotňovského nebezpečí v Petrohradě, ztratili tím právo vyslovovat se pro úmluvu se socialisty-revolucionáři a s trudoviky, nechtěli-li porušit usnesení celoruské konference, jež pro případ, že černosotňovské nebezpečí neexistuje, požadovala, aby sociální demokracie vystoupila samostatně.

Tato námitka se vůbec nezakládá na pravdě.

Jednatřicet odstěpivších se menševiků klame čtenářskou veřejnost. Ani jedna stranická instituce nikdy *nevydala* žádný formální zákaz úmluv se socialisty-revolucionáři a s trudoviky pro případ, že neexistuje černosotňovské nebezpečí. Podobná úmluva byla uzavřena například v Moskvě a ústřední výbor proti ní neprotestoval.

To není všechno. Z dalšího příkladu vidíme, jak dalece překrucuje 31 menševiků pravdu, když se odvolávají na usnesení celoruské sociálně demokratické konference. Je všeobecně známo, že usnesení této (poradní) konference schválili menševici a *bundovci* proti bolševikům, Polákům a Lotyšům. A tu *tittž bundovci*, kteří prosadili usnesení celoruské sociálně demokratické konference, *oficiálně* uznali, že bloky se socialisty-revolucionáři a s revoluční demokracií vůbec jsou přípustné v případě, že nebude existovat černosotňovské nebezpečí, ale bude hrozit *nebezpečí od kadetů!* K tomu vydal ÚV Bundu své *usnesení* a nikdo proti němu neprotestoval. Psalo se o tom i v ruském orgánu Bundu *Naša tribuna*^[304] a všichni ruští sociální demokraté, kteří umějí číst, to vědí.

Jednatřicet menševiků klame dělníky a celou čtenářskou veřejnost.

Už jsme si ukázali, že celoruská sociálně demokratická konference dala ústřednímu výboru právo, aby vždy a za všech okolností *škrtnal* z kandidátek sociální demokracie ty, kteří nejsou sociálními demokraty, tj. aby požadoval bezpodmínečně, aby sociální demokraté vystupovali samostatně. ÚV toto právo ještě *nikde* neuplatnil, takže fakticky uznává autonomii Bundu i všech ostatních organizací SDDSR.

Dále. Jednatřicet menševiků je nespokojeno, že konference vyloučila z trudovického bloku lidové socialisty (enesy neboli sociálnarodniky). Jednatřicet menševiků píše: „Je všeobecně známo, že tyto tři strany“ (socialisté-revolucionáři, lidoví socialisté a trudovici, kteří žádnou stranu netvoří) „uzavřely v Petrohradě už dávno pevný blok a postupují společně.“

To zase není pravda. Za prvé, nikdy a nikde nebylo oficiálně vyhlášeno, že tento blok byl uzavřen a že stanovené podmínky ho dělají skutečně „pevným“. Objevily se jen *velice neurčité* narážky v tisku, na něž se při závažných záležitostech v oficiálních vztazích mezi stranami nelze spoléhat. Za druhé to, že blok tří trudovických stran a skupin nebyl nijak zvlášť „pevný“, dokazuje skutečnost, že socialisté-revolucionáři a výbor Trudovické skupiny, na něž se sociálně demokratická konference obrátila, s ní začali jednat *bez enesů*. Blok, který nebrání jedné části svých členů, aby vyjednávala nezávisle na druhé části, nelze nazývat pevným. *Doposud ještě nepřišla* od socialistů-revolucionářů žádná *oficiální* odpověď, jež by od nás požadovala, abychom přistoupili dohodu také s enesy. Za třetí, na téže stránce listu *Tovarišč*, kde je otištěno sdělení 31 menševiků, je i „rezoluce petrohradského výboru strany socialistů-revolucionářů ze 16. ledna“^[287]. V komentáři k této rezoluci^[280] se říká: „*Odstoupí-li od úmluvy* (totiž od úmluvy mezi socialisty-revolucionáři, trudoviky a lidovými socialisty) *skupina lidových socialistů, úmluva tím nezaniká. Odstoupí-li však od ní jiná socialistická skupina nebo strana, úmluva se tím ruší.*“

Fakta tedy dokázala, že 31 menševiků tvrdilo *nepravdu*, když nazvali trudovický blok pevným.

Konference petrohradské sociální demokracie byla *v právu*, když izolovala lidové socialisty. Předně byla v právu, co se týče zásadovosti, neboť lidoví socialisté jsou nepochybně výrazně pravicovou a krajně nespolehlivou trudovickou stranou, která má nejbližší ke kadetům. A za druhé byla v právu, i pokud jde o politickou praxi, neboť správně *vystihla* onu dělicí čáru mezi trudovickými stranami, která se nutně projevila *během politické kampaně*. Nyní je už všem dokonale jasné, že kdyby nám trudovici *přece jen* enesy vnutili (kvůli vítězství nad kadety v Petrohradě by bylo samozřejmě směšné mít obavy ze zapojení enesů do trudovického bloku), pak by *odpovědnost* za nespolehlivé trudoviky dolehla *plně* na socialisty-revolucionáře, a ne na sociální demokraty. Dělnická strana se postarala, aby všichni dělníci a všichni občané *znali* skutečný rozdíl mezi spolehlivějšími a méně spolehlivými trudoviky, postarala se, aby odpovědnost za špatné trudoviky dolehla na socialisty-revolucionáře, a ne na stranu proletariátu.

A jaký závěr vyplývá z těchto peripetií s enesy?

Takový, že menševici jednali *bezzásadově*, když vstoupili do maloburžoazního bloku *bez jakéhokoli uvážení* a nedokázali udělat to, co je povinností sociálních demokratů ve volební kampani, totiž učit masu důsledně a správně rozlišovat mezi stranami. Menševici si pospíšili usadit se v *jednom* maloburžoazním bloku s enesy, tj. s polokadetskou skupinou!

Bolševici postupovali naprosto zásadově. Začali tím, že v otevřené rezoluci, která byla všude otištěna jménem oficiální sociálně demokratické instituce, *uvědomili* všechny o nespolehlivosti strany lidových socialistů. A nyní dosáhli bolševici toho, že nejrevolučnější trudovici (totiž socialisté-revolucionáři) *sami* prohlásili, že lidoví socialisté mohou z trudovického bloku vystoupit, aniž se tím blok zruší!

Bolševici *dosáhli* toho, že se revoluční trudovici distan-

covali od oportunistických trudoviků. Menševici sami zabředli do oportunistického maloburžoazního bloku až po uši.

Bolševici vyzvali zcela otevřeně a nezastřeně trudoviky, aby šli s nimi do boje proti kadetům, a dosáhli už nyní nesporných politických výsledků, třebaže ještě neuzavřeli s nikým žádný blok. Menševici zatajili před dělníky svůj bezzásadový vstup do maloburžoazního bloku, který jim měl umožnit čachrování s kadety.

Z toho si mohou dělníci udělat úsudek, *kam* je menševici *ve skutečnosti* vedou.

Třetí a poslední námitka 31 menševiků vychází z tvrzení, že úmluva mezi sociálními demokraty a trudoviky v Petrohradě černosotňovské nebezpečí nesnižuje, nýbrž *zvyšuje*. Toto tvrzení je natolik nehorázné nebo pokrytecké, že uvedeme menševické argumenty v plném znění:

„Společná kandidátka sociálních demokratů s narodniky bude dostatečně populární, aby připravila o hodně hlasů kadety, ale nebude stačit k dosažení vítězství v celém Petrohradě „zejména tehdy, bude-li prostý volič považovat sociální demokraty a jejich spojence za viníka toho, že nedošlo k úmluvě mezi všemi revolučními a opozičními stranami. V takovém případě budou mít totiž ze silného odlivu hlasů od kadetů prospěch jedině sjednocení černosotňovci, kteří porazí kandidátku kadetů i levice.“

Tato námitka je od začátku do konce dokonale pokrytecká a má zastřít, jak menševici čachrují s kadety o místa.

Jen se zamyslete nad tím, co říkají menševici: úmluva mezi sociálními demokraty a trudoviky zvyšuje černosotňovské nebezpečí, protože připravuje konstituční demokraty o *mnoho* hlasů! Výborně, milí soudruzí! Kdy je však podle vašeho názoru vítězství černosotňovců nebezpečnější — když se všechny nečernosotňovské hlasy rozdělí mezi *dvě* kandidátky, nebo když se rozdělí mezi *tři* kandidátky? Předpokládejme, že černí mají 1000 hlasů a všichni ostatní 2100. Kdy je vítězství černých nebezpečnější: když se 2100 hlasů rozdělí mezi *dvě* kandidátky, nebo když se rozdělí mezi *tři*?

O pomoc při řešení této krkolomné úlohy může 31 menševiků požádat kteréhokoli primána.

My však pokračujme. 31 menševiků nejenže tvrdí úplně nesmysly a tváří se, jako by nechápali, že dojde-li k úmluvě mezi sociálními demokraty a trudoviky, budou v Petrohradě jen dvě protičernosotňovské kandidátky, kdežto bez této úmluvy mohou být tři. To není ještě všechno.

Jednatřicet menševiků kromě toho projevilo takovou neznalost průběhu prvních voleb, že ani nevědí, jaký byl poměr mezi hlasy odevzdanými v Petrohradě ve volbách do první dумы pro černé a pro kadety. Příklad: 1000 hlasů pro černé a 2100 pro všechny ostatní jsme nezvolili jen náhodně. *Tento příklad* byl ve volbách do první dумы *typický pro 9 z 12 petrohradských obvodů!*

V devíti obvodech, které dohromady vyslaly 114 volitelů ze 160, tvoří *nejmenší* počet hlasů odevzdaných pro konstituční demokraty **více než dvojnásobek největšího** počtu hlasů pro černé či pro takzvaný pravicový blok.

Co to znamená?

To znamená, že budou-li v Petrohradě *dvě* „levicové“ (tj. nikoli černosotňovské) kandidátky, *neexistuje žádné takové* rozdělení hlasů mezi levici, které by mohlo přinést vítězství černým.

Protože 31 menševiků není zrovna příliš kovaných v nejprimitivnějších počtech, vysvětlíme jim to: ať se pokusí rozdělit 2100 na dvě části tak, aby je mohlo obě najednou porazit 1000 hlasů pro černé.

Ať si menševici lámou hlavu nad touto úlohou stejně jako nad tím, zda se černosotňovské nebezpečí zvyšuje nebo snižuje předložením tří kandidátek místo dvou.

Není žádný důvod předpokládat, že černí budou letos ve volbách v Petrohradě silnější než loni. To se neopovází tvrdit žádný rozumně uvažující politik. Všichni vidí, že se černí nadobro zostudili po odhalení Lidvallovy aféry, za-

vraždění Gercenštejna atd. Každý ví, že z celého Ruska už docházejí zprávy o volebních vítězstvích levice.

Za takových okolností může být pokřik o černosotňovském nebezpečí známkou buď naprostého ignorantství, nebo *pokrytectví*. A chovat se pokrytecky musí ti, kdo své skutečné cíle *skrývají*. Menševici křičí o černosotňovském nebezpečí *proto*, aby odvrátili pozornost dělníků od machinací, kterých se dopouštějí či dopouštěli včera, *když ustoupili do maloburžoazního bloku a čachrovali s kadety*.

Při dvou levicových kandidátkách *nemůže žádné* rozdělení hlasů přinést v Petrohradě vítězství černým, pokud počet hlasů odevzdaných pro černé nebude vyšší než v minulých volbách, ale všechno nasvědčuje tomu, že tento počet nestoupá, nýbrž klesá.

Menševici tedy nevstupovali do maloburžoazního bloku a nečachrovali s kadety proto, aby bojovali proti černosotňovskému nebezpečí — to je naivní výmysl, kterým lze oklamat jen někoho, kdo je naprosto neuvědomělý nebo úplně hloupý.

Aby protlačili do dumy svého člověka, menševici čachrovali s kadety proti dělníkům za pomoci konstitučních demokratů — to je jednoduché rozluštění celého toho složitého putování od sociální demokracie k maloburžoaznímu bloku a od maloburžoazního bloku ke kadetům.

Jen úplně naivní lidé mohou nevidět pozadí tohoto počínání, které menševici zastírají pokřikem o černosotňovském nebezpečí.

Proto se také menševici jakožto součást maloburžoazního bloku domáhali *tří* míst v dumě, aby si *pro sebe* zajistili alespoň jedno místo. Kdyby kadeti postoupili pouze dvě místa, mohlo by se stát, že by menševici nedostali ani jedno. Jedno z těchto míst dávali kadeti přímo narodníkům (lidovým socialistům), ale druhé místo se neodvažovali vzít dělnické kurii. Přece jenom se ještě neví, kdo v dělnické kurii zvítězí.

Proto tedy menševici *utajili před veřejností* i to, na základě

jakého zmocnění jednal soudruh Dan, i podmínky jejich vstupu do maloburžoazního bloku, i o čem se skutečně diskutovalo na „konferenci“ maloburžoazního bloku s konstitučními demokraty *atd. atd.* Při takovém chování menševiků dosud nevíme a ani nemůžeme vědět, kam se přikloní, až je kadeti odmítnou. Spojí se snad enesové s menševiky, aby od kadetů vyžebrali dvě místačka *na úkor* dělnické kurie (o takové možnosti se zmiňoval jeden z *úvodníků* listu Reč^[309])? Nebo přistoupí na samostatné sociálně demokratické kandidátky, tj. na *tři* levicové kandidátky v Petrohradě místo dvou? Nebo se po svém nezdařilém výletu do salónu maloburžoazie a předpokojí kadetů vrátí zpět k sociální demokracii a jejímu usnesení?

Kdyby menševiky vedla opravdu obava z černosotňovského nebezpečí, a nikoli toužebné přání získat od kadetů alespoň jedno místo, *mohli by se rozejít s konstitučními demokraty* kvůli počtu míst?

Jestliže je socialista opravdu přesvědčen, že existuje černosotňovské nebezpečí, a upřímně proti němu bojuje, pak dá liberálovi své hlasy bez čachrování a nemaří jednání proto, že mu místo tří míst nabízeli dvě. Například při doplňovacích volbách může vzniknout v Evropě nebezpečí krajní reakce tehdy, kdyby dostal liberál dejme tomu 8000 hlasů, černosotňovec neboli reakcionář 10 000 a socialista 3000 hlasů. Věří-li socialista, že nebezpečí krajní reakce reálně ohrožuje dělnickou třídu, hlasuje pro liberála. U nás v Rusku se doplňovací volby nepraktikují, obdobný případ však může nastat ve druhém stadiu voleb. Je-li ze 174 volitelů dejme tomu 86 černosotňovců, 84 kadetů a 4 socialisté, *musí* socialisté dát své hlasy kadetskému kandidátovi, a doposud se nenašel v celé Sociálně demokratické dělnické straně Ruska nikdo, kdo by proti tomu měl námitky.

Menševici však tvrdí, že se v Petrohradě obávají černosotňovského nebezpečí, ale zároveň se rozcházejí s kadety kvůli dvěma nebo třem místům!

Je to zřejmé pokrytectví, které má zastřít, jak maloburžoazní část dělnické strany čachruje o místočko v dumě, vyžebrané na kadetech.

A právě tak pokrytecké jsou i *nyňější* výklady menševiků o *samostatné* kampani sociální demokracie v Petrohradě, bez účasti trudoviků. Například menševik pan Levickij řekl podle sdělení listu *Tovarišč* 19. ledna v divadle Nemetti^[96]: „Sociální demokraté obětovali samostatnost své volební kampaně jen proto, aby odvrátili černosotňovské nebezpečí. Protože se to nepodařilo, musí se sociální demokraté alespoň snažit rozvinout rozsáhlou agitaci a řečník se proto vyslovil pro samostatné vystoupení sociální demokracie.“

Ptáme se, zda si tento Levickij, pokud si ovšem zachoval zdravý rozum a dobrou paměť, nepočíná jako pokrytec? *Protože se nepodařilo* „odvrátit černosotňovské nebezpečí“ vytvořením *jedné* společné kandidátky celé levice včetně konstitučních demokratů, požaduje Levickij *tři levicové kandidátky*, kadetskou, sociálně demokratickou a trudovickou!

Co je to jiného než balancování oportunisty, který už ztratil pevnou půdu pod nohama a myslí si, že nás donutí zapomenout na to, že menševici byli především v maloburžoazním bloku a včera čachrovali s kadety!

Menševici zradili dělníky, přeběhli ke kadetům a nyní, když se jim tato špinavost nedaří, chtějí se očistit *frází* o samostatném vystoupení sociální demokracie! To je opravdu jen pouhá fráze, která má odvést pozornost, protože při třech levicových kandidátkách by mohli černí v Petrohradě projít jediné tehdy, kdyby se levice rozdělila, avšak menševici sami *upevnili* pozici maloburžoazního bloku, neboť se zřekli proletářské strany a *vstoupili* do tohoto bloku, aby tam *společně* čachrovali s kadety.

Menševici teď mají vskutku od čeho „se očistovat“, celým svým postupem ve volební kampani v Petrohradě utřžili pořádnou ostudu. Menševikům už teď zbývají jediné pusté a halasné fráze, protože sami doopravdy nevěří

v možnost čistě sociálně demokratické kandidátky v Petrohradě.

A my s veškerým důrazem bolševiky varujeme, aby těmto halasným a pokryteckým frázím nevěřili.

Bolševici nemají od čeho „se očistovat“, nemusí se z ničeho kát. Celý průběh událostí nyní skvěle a názorně potvrzuje naši politickou linii, které se zpočátku vysmíval všechen buržoazní tisk hlavního města. Ukazuje se nescynalnost báčorek o černosotňovském nebezpečí. Zřetelně se rýsuje kadetské nebezpečí. Poodhrnuje se opona nad politikou kadetů, jejichž vůdci bude (nebo už byla?) poskytnuta audience u Stolypina.

Bolševici nevstupovali do maloburžoazního bloku za zády dělnické třídy. Neupevňovali tento blok tím, že by souhlasili s účastí polokadetské strany lidových socialistů v bloku s trudoviky. Nepodnikli jediný krok a neřekli jediné slovo, jež by si mohly maloburžoazní strany vykládat v tom smyslu, že se sociální demokracie zříká samostatného vystoupení.

Zatímco Miljukov se uctivě točil kolem Stolypina a menševici a trudovici *všech* odstínů se uctivě točili kolem Miljukova, jediní bolševici zachovávali pevný postoj *a ani na chvílku* neustávali v tom, nač si nyní vzpomněl v rozhořčení nad kadety soudruh Levickij a jemu podobní.

A proto se nyní nesmíme v žádném případě dopustit hlouposti, o níž žvaní zmatení a pokrytečtí menševici, nesmíme se zříkat revolučního bloku a podpory, kterou může maloburžoazie poskytnout socialistům *proti* kadetům.

Právě proto, že bolševici zvolili ihned a bez váhání správnou linii, dosáhli toho, že je nyní *všem* v praxi jasná rozkolísanost trudoviků a pevnost dělnické strany (samozřejmě bez jejího oportunistického přívěsku). Praxe ukázala, že to je právě sociálně demokratický proletariát, jenž postupuje *samostatně*, jde vlastní cestou a *usměřňuje* přitom všechny ostatní síly proti černým a proti liberálům, *vymaňuje* všechny maloburžoazní strany a směry z vlivu kadetské

ideologie i kadetské politiky a zcela otevřeně *zjišťuje*, jak dalece spolehlivé a přijatelné jsou revoluční a oportunistické skupiny mezi trudoviky.

Bylo by neodpuštělným dětinstvím a projevem politické bezcharakternosti bát se nyní vést za sebou všechny trudoviky, kteří už zakusili trpkost kadetského dobrodiní a jsou odhodláni proti kadetům bojovat.

Jednatřicet menševiků, kteří se zapletli do čachrů s kadety, muselo samo proti své vůli přiznat, že „společná kandidátka sociálních demokratů a trudoviků bude *dost populární*, aby kadety *připravila o mnoho hlasů*“!... Přesně tak! A právě proto *nemůžeme* bagatelizovat úkol zbavit kadety hegemonie v *hlavním městě*, k němuž se upínají zraky celého Ruska.

Stačí nám, abychom kadety připravili v několika obvodech o polovinu jejich hlasů *plus jeden hlas navíc, a zvítězíme*, neboť využijeme všech výhod vyplývajících z rozdělení buržoazie na černosotňovskou a liberálně kompromisnickou (žádné nebezpečí tu nehrozí, protože kadeti mají v 9 obvodech *více* než dvojnásobek hlasů co černí).

Každým dnem je zřejmější, že menševici se dali nesprávným politickým směrem, když spustili pokřik o černosotňovském nebezpečí. Ukazuje se, že složení zmocněnců a volitelů je *levější* než loni. Místo hloupého a ostudného přísluhovačství liberálním statkářům (k němuž černosotňovské nebezpečí neopravňuje, protože neexistuje) před námi vyvstává užitečná a odpovědná úloha: *hegemonie* proletariátu nad demokraticky smýšlející maloburžoazí v boji *proti* snahám podřídit nevyspělé masy *liberálnímu* vedení.

První volby do dumy přinesly vítězství kadetům, a tito liberální buržoové se ze všech sil snaží upevnit a natrvalo zachovat svou hegemonii, založenou na otupování mas, které nedovedou samostatně myslet a provádět samostatnou politiku.

Je přímo naší povinností vynaložit veškeré úsilí, abychom

právě v Petrohradě kolem sebe semkli *všechny*, kdo jsou schopni bojovat proti černým a kadetům, abychom je shromáždili ve jménu úkolů lidové revoluce a samostatné iniciativy miliónových lidových mas.

A my to učiníme, a přitom nic neslevíme z úplné ideové samostatnosti *naši* sociálně demokratické agitace a ani v nejmenším neustoupíme od svých socialistických cílů a jejich *důsledného* vysvětlování a ani na chvíli nepřestane-
me odhalovat celé to tápání a zrádcovství maloburžoazie.

Pouze revoluční sociální demokracie stojí pevně na neotřesitelných pozicích boje za svobodu a boje za socialis-
mus.

*Napsáno 20. ledna
(2. února) 1907*

Vyšlo jako

brožura v Petrohradě v lednu 1907

ve vydavatelství Novaja duma

Podepsán N. Lenin

Podle textu brožury

JAK HLASOVAT VE VOLBÁCH V PETROHRADĚ?

(HROZÍ NEBEZPEČÍ,
ŽE VE VOLBÁCH V PETROHRADĚ
ZVÍTĚZÍ ČERNOSOTŇOVCI?)

V Petrohradě se budou brzy konat volby do Státní dумы. Městští voliči, jichž je asi 130 000, mají zvolit za celé město 160 volitelů. Těchto 160 volitelů zvolí společně se 14 voliteli z řad dělníků 6 poslanců do dумы.

Koho tedy zvolit do dумы?

Ve volbách v Petrohradě bojují *tři* hlavní strany: černosotňovci (pravicové strany), kadeti (strana takzvané svobody lidu) a sociální demokraté.

Je možné, že menší strany a směry (trudovici, bezpartijní, lidoví socialisté, radikálové aj.) se připojí částečně ke kandidátce kadetů a částečně k sociálně demokratické kandidátce. O tom ještě není rozhodnuto s konečnou platností.

V každém případě je nepochybné, že v Petrohradě budou *tři* kandidátky: černosotňovská, kadetská a sociálně demokratická.

Všichni voliči si proto musí jasně uvědomit, koho vyšlou do dумы:

— zdali *černosotňovce*, tj. pravicové strany, které jsou pro vládu vojenských polních soudů, pro pogromy a násilí;

— nebo *kadety*, tj. liberální buržoay, kteří jdou do dумы vydávat zákony, tj. dohadovat se s pány Gurky, kteří mají zákonodárná práva i právo rozehnat nepohodlnou dumu;

— anebo *sociální demokraty*, tj. stranu dělnické třídy, jež bojuje v čele všeho lidu za úplnou svobodu a za socialismus, za osvobození všech pracujících od vykořisťování a útluhu.

Každý volič si musí uvědomit, že je třeba volit mezi

1874

1875

1876

1877

1878

třemi stranami. Je třeba se rozhodnout, komu dát svůj hlas: obhájcí policejní zvěle a násilí, či liberálnímu kapitalistovi, který čachruje prostřednictvím pánů Kutlerů s pány Gurky, anebo zastánci zájmů dělnické třídy a všech pracujících.

Občané voliči! Říkají vám, že je možná úmluva mezi kadety a sociálními demokraty, že mohou sestavit společnou kandidátku.

To není pravda. Vězte všichni, že v Petrohradě budou v každém případě *tři* kandidátky, černosotňovská, kadetská a sociálně demokratická.

Říkají vám, že budou-li mít kadeti a sociální demokraté dvě různé kandidátky, mohou roztržít hlasy a sami tak dopomoci černosotňovcům k vítězství.

To není pravda. Hned vám dokážeme, že dokonce ani při tom *nejhorším* roztržštění hlasů, tj. dokonce ani tehdy, jestliže se ve *všech* petrohradských obvodech rozdělí hlasy *rovným dílem* mezi kadety a sociální demokraty, ani tehdy *nehodou* v Petrohradě černosotňovci ve volbách zvítězit.

Je všeobecně známo, že ve volbách do první dумы byly v Petrohradě *dvě* hlavní kandidátky, kadetská a černosotňovská (neboli takzvaný blok, svaz pravicových stran). Kadeti zvítězili ve *všech* petrohradských obvodech.

Nyní budou *tři* kandidátky: černosotňovská, kadetská a sociálně demokratická. To znamená, že sociální demokraté hodlají přebrat část hlasů kadetům a získat ty, kdo ve volbách do první dумы nehlasovali.

Říkají vám, že takovéto rozdělení hlasů mezi kadety a sociální demokraty může přinést vítězství černosotňovcům, neboť dohromady by kadeti a sociální demokraté byli silnější než černosotňovci, kdežto bude-li vystupovat každý zvlášť, mohou být slabší, tj. mohou být poraženi.

Abychom si ověřili, je-li to možné, vezměme čísla o hlasování ve *všech* petrohradských obvodech při volbách do první dумы. Podíváme se, jak byly v jednotlivých obvodech rozděleny hlasy mezi kadety a černosotňovce. Přitom budeme všude brát případy, kdy to dopadlo nejhůře, tj. kdy

nejmenší počet hlasů dostal kadet (protože různí kandidáti dostávali různý počet hlasů) a *největší* počet hlasů černosotňovec.

Nejmenší počet hlasů pro kadeta pak rozdělíme *na polovic*, neboť předpokládáme, že sociální demokrat získá přesně polovinu hlasů (což je nejhorší případ pro nás a nejlepší pro černosotňovce).

Porovnejme teď podle obvodů tuto *polovinu nejmenšího* počtu hlasů odevzdaných pro kadeta s *největším* počtem hlasů odevzdaných pro černosotňovce. Dostaneme takováto čísla:

Hlasování v Petrohradě ve volbách do první dумы

Obvody	Nejmenší počet hlasů odevzdaných pro kadetskou kandidátku	Polovina z tohoto počtu	Největší počet hlasů odevzdaných pro kandidátku pravicových stran	Počet volitelů
Admiralitní	1395	697	668	5
Alexandra Něvského	2929	1464	1214	16
Kazaňský	2135	1067	985	9
Narvský	3486	1743	1486	18
Vyborský	1853	926	652	6
Petrohradský	4788	2394	1729	16
Kolomenský	2141	1070	969	9
Moskevský	4937	2468	2174	20
Spasský	4873	2436	2320	15
Litějný	3414	1707	2097	15
Rožděstvenský	3241	1620	2066	14
Vasiljevský ostrov	3540	1770	2250	17

Z těchto čísel jasně vyplývá, že i kdyby rozdělení kadetských hlasů na dvě části dopadlo *nejhůře*, černosotňovci by ve volbách roku 1906 zvítězili *pouze ve třech* obvodech z *dvacíti*. Měli by pouze 46 volitelů ze 174 (160 za město a 14 za dělníky). To znamená, že černosotňovci *by se nemohli* dostat do dумы v prvních volbách dokonce ani tehdy, když by se kadetské hlasy rozdělily ve *všech* obvodech na dvě stejné

části mezi kadetskou a sociálně demokratickou kandidátkou.

Tedy ti, kdo zastrašují voliče možným vítězstvím černosotňovců v případě, že se hlasy rozdělí mezi kadety a sociální demokraty, klamou lid.

Při rozdělení hlasů mezi kadety a sociální demokraty nemohou černosotňovci zvítězit.

Kadeti záměrně rozšiřují lživé pověsti o „černosotňovském nebezpečí“, aby odvrátili voliče od úmyslu hlasovat pro *socialisty*.

Občané voliči! Nevěřte báchorkám, že při rozdělení hlasů mezi kadety a sociální demokraty mohou černosotňovci zvítězit. Hlasujte svobodně a rozhodně podle svého přesvědčení: pro černosotňovce, pro liberální buržoju nebo pro *socialisty*.

Možná však, že se kadeti, kteří teď šíří prostřednictvím listů *Reč*, *Tovarišč*, *Segodňa*, *Rodnaja zemlja*, *Rus*¹⁵¹, *Strana*¹⁵² aj. aj. lživé pověsti o „černosotňovském nebezpečí“, pokusí přijít ještě s dalšími argumenty a s dalšími vy-
táčkami.

Probereme si všechny argumenty přicházející v úvahu.

Co kdyby se kadetské hlasy neroztříštily mezi dvě, ale mezi tři kandidátky? Zvítězí snad potom černosotňovci ve všech obvodech a dostanou se do dumy?

Ne. Kadetské hlasy se nemohou roztříštit mezi tři kandidátky, protože v Petrohradě budou *celkem* tři kandidátky. *Žádná* poněkud významnější strana kromě černosotňovců, kadetů a sociálních demokratů nepředloží vlastní samostatnou kandidátku.

Všechny strany existující v Rusku mají v Petrohradě své zástupce. Všechny strany a všechny směry se k volbám *už vyslovily*. *Žádná* strana, s výjimkou už vyjmenovaných tří hlavních stran, ani žádná skupinka na samostatné vystoupení ve volbách *vůbec nepomyšlí*. Všechny menší strany, *všechny směry kromě tří hlavních* kolísají *pouze mezi těmito třemi*

kandidátkami. *Všechny* pokrokové, svobodymilovné strany a skupinky kolísají *pouze* mezi kadety a sociálními demokratty.

Žádná z „*trudovických*“ stran, ani socialisté-revolucionáři, ani výbor Trudovické skupiny, ani lidoví socialisté neprojevili přání předložit samostatnou kandidátku. Naopak, *všechny tyto trudovické strany* vyjednávají o připojení buď ke kadetské, nebo k sociálně demokratické kandidátce.

Bude-li tedy někdo tvrdit, že se kadetské hlasy mohou rozdělit mezi tři kandidátky, **bude klamat lid**. V Petrohradě budou všehovšudy tři hlavní kandidátky: černosotňovská, kadetská a sociálně demokratická.

Druhý možný argument. Vysvětlení senátu prý omezilo počet voličů, zejména z řad chudiny, a že proto kadeti možná nezískají tolik hlasů jako ve volbách do první dумы.

To není pravda. Ve volbách do první dумы bylo v Petrohradě celkem 150 000 voličů, kdežto nyní jich je asi 130 000. Loni však hlasovalo celkem jen asi 60 000—70 000. Není tedy třeba se bát, že se nálada a smýšlení mnoha voličů nějak změní. Je zcela nepochybné, že *většina* ze 130 000 petrohradských voličů patří k *nemajetným vrstvám obyvatelstva*, které by mohly dát přednost kapitalistovi před dělníkem jen z nedorozumění, z neznalosti či vlivem předsudku. Splní-li všichni socialisté svou povinnost při agitování a uvědomování městských mas, mohou najisto počítat s tím, že ze 130 000 voličů nezískají tisíce, ale desetitisíce.

Třetí možný argument. Černosotňovci prý mohou být v letošních volbách silnější a nelze tedy usuzovat podle loňských čísel.

To není pravda. Ze všech novinových zpráv, z celého průběhu schůzí i z údajů o různých stranách vyplývá, že

v Petrohradě nejsou černosotňovci silnější, ale pravděpodobně mnohem slabší než loni. Lid je již uvědomělejší, všechny schůze končí pro okfabristy fiaskem a rozeznání dumy a politika vládního násilí, politika Gurka-Lidvalla definitivně odvracejí voliče od vlády. Ještě v prvních volbách projevovali černosotňovci kuráž, ale nyní, kdy se přiblížil okamžik hlasování, jsou již úplně zticha.

Čtvrtý možný argument. Vláda prý nevydává levicovým stranám hlasovací lístky, nepovoluje jim schůze ani noviny atd., je proto spolehlivější a bezpečnější, aby se celá levice spojila a předložila jednu kandidátku spolu s kadety.

To není pravda. Uchyluje-li se vláda k násilí a porušování zákona, k porušování svobody voleb, smýšlení voličských mas se tím jen tříbí. My, sociální demokraté, na schůzích v očích voličů neztrácíme, ale získáváme tím, že policie naše schůze stále častěji rozpouští pro naše projevy. A pokud jde o boj proti porušování zákona ze strany vlády, co je tu platná úmluva s kadety? Ta nepomůže, ale uškodí, protože kadeti jsou nejzbabělejší opoziční strana se silnými sklony k zrádovství. Lze snad opravdu bojovat proti porušování zákonů ministry společně se stranou, v níž sedí včerejší kolega Vitteho a Durnova a bývalý ministr Kutler?? Naopak, právě proto, že páni Kutlerové mají mnohem blíže k pánům Durnovům a Stolypinům než k mase dělníků a příručích, právě proto musíme v zájmu boje za svobodu vystupovat nezávisle na straně pánů Kutlerů, na straně kadetů.

Připusťme, že se vláda rozhodla pochytat a uvěznit levicové voliče. Pomůže tu snad úmluva s kadety? Nebo se mají socialisté opravdu spolehnout, že se kadet Kutler přimluví za revolucionáře u svých včerejších kolegů, u ministrů Stolypina a Gurka?

Nedávno přinesly noviny zprávu, že vůdci kadetů, panu Miljukovovi, byla přislíbena audience u Stolypina, s nímž

má jednat o legalizaci kadetské strany.* Nemají se snad socialisté spolehnout, že páni kadeti „vyžebrají“ legalizaci i pro stranu trudoviků, socialistů-revolucionářů a sociálních demokratů?

Socialista, který má stud a svědomí, nebude nikdy kandidovat společně s Kutlery a Miljukovy.

Mohou sociální demokraté ve volbách v Petrohradě zvítězit?

Kadetské noviny využívají toho, že vláda nepovoluje vydávání sociálně demokratického tisku, a všemožně čtenářům tvrdí, že bez kadetů nemůže být o volebním vítězství sociálních demokratů ani řeč.

To není pravda. Vítězství sociálních demokratů proti černosotňovcům a proti kadetům je v Petrohradě *zcela možné*.

Kadeti dělají, jako by to neviděli, a úmyslně zapomínají, že rozdělením hlasů může získat *každá* strana, a vůbec ne jenom černosotňovci. Budou-li hlasy rozděleny rovným dílem mezi kadety a sociální demokraty, černosotňovci mohou vyhrát ve třech obvodech z dvanácti.

Sociální demokraté mohou zvítězit ve dvanácti obvodech z dvanácti, budou-li hlasy rozděleny mezi kadety a černosotňovce.

Stačí se podívat na výše uvedená čísla, abychom se o tom přesvědčili. Vyplývá z nich, že *budeme-li mít v každém obvodě o jeden hlas více, než činí polovina hlasů odevzdaných pro kadety (v minulých volbách), můžeme zvítězit v celém Petrohradě.*

K tomu je třeba získat v devíti „zajištěných“ petrohradských obvodech (kromě tří, v nichž mohou zvítězit černí) *minimálně 14 274 hlasů.*

* Na předvolební schůzi dne 22. ledna v učilišti Těniševové prohlásil pan Vodovozov, že pan Miljukov byl u Stolypina a uzavřel s ním úmluvu a že strana svobody lidu je odpovědná za své vůdce. Pan Gredeskul, aniž tuto skutečnost popřel, prohlásil, že navštívil-li pan Miljukov Stolypina, udělal to určitě v zájmu země a strany.

A není snad možné, aby sociální demokraté získali v Petrohradě 15 000—20 000 hlasů?

Pouze příručích a nižších úředníků, kteří mají volební právo, je v Petrohradě 30 000 až 50 000. Odborový list příručích Golos prikazčika¹⁵⁸ byl veden v sociálně demokratickém duchu. Kdyby všichni socialisté svorně agitovali mezi příručími a neodmítali přitom dát na svou kandidátku i trudoviky, mohli by společné kandidátce sociálních demokratů a trudoviků zajistit vítězství už jen tito lidé zaměstnaní v obchodu a v průmyslu.

Kromě toho je tu však přece i velice mnoho chudých nájemníků, kteří jsou s to pochopit, že socialisté hájí jejich zájmy lépe než liberální majitelé domů z řad statkářů, bohatí advokáti a vysocí úředníci, než Petrunkevičové, Rodičevové, Vinaverové a Kutlerové.

Všimněte si předvolebních schůzí v Petrohradě. Dokonce i kadetské noviny, které strašně překrucují zprávy o těchto schůzích ve prospěch kadetů, jsou nuceny přiznat, že se vážně bojuje mezi kadety a socialisty, a vůbec ne mezi pravíci a levíci. Petrohradské předvolební schůze nesporně *dokazují, že sociální demokraté, zejména ve svazku s trudoviky, jsou v Petrohradě silnější než kadeti.*

Kolik voličů se zúčastní schůzí? Opatrní odhadují, že to není víc než desetina z celkového počtu voličů. Vezměme tedy třeba tento minimální počet. Dostaneme 13 000 voličů. Dále lze najisto předpokládat, že každý volič, který chodil na mítinky, s sebou k volbám přivede alespoň dva voliče, kteří se mítinků nezúčastňovali. Podle všech údajů a pozorování bude z těchto 39 000 voličů 20 000 pro sociální demokraty, kteří získali trudoviky.

I z těchto údajů tedy vyplývá, že vítězství sociálních demokratů nad kadety i nad černosotňovci je v Petrohradě *zcela možné.*

Petrohradští voliči si musí uvědomit, že *závisí jen a jen na nich, zda zvítězí kadeti, nebo sociální demokraté.*

Socialisté provádějí předvolební kampaň v Petrohradě především a hlavně proto, aby uvědomili masu a sjednotili je. Socialisté usilují o to, aby si samy masu dostatečně ujasnily nynější úkoly lidu v boji za svobodu. Zato liberálům jde jen o teplá místečka v dumě a nestarají se o to, aby voličům bylo všechno jasné.

Liberálové, tj. kadeti a nerozhodní, kolísaví lidé, kteří jdou za nimi, dávají občas na předvolebních schůzích hlasovat o usnesení a někdy se jim daří drtivou většinou hlasů prosadit, že je nutná dohoda celé levice, aby dvě místa ze šesti dostali kadeti.

Ti, kdo takové usnesení předkládají, i ti, kdo pro ně hlasují, přistupují k volbám v Petrohradě neuvědoměle. K dohodě „celé levice“ v Petrohradě nedojde a dojít nemůže. V Petrohradě budou tři kandidátky: černosotňovská, kadetská a sociálně demokratická.

Vždyť je směšné hlasovat pro to, aby kadeti dostali dvě místa ze šesti. Kdo si takový výsledek *skutečně* přeje, musí pochopit, že ho *nelze* dosáhnout dohodou s kadety. Lze ho dosáhnout, ale pouze hlasováním *pro sociální demokraty*.

Zvítězí-li sociální demokraté v Petrohradě jen zčásti, pak a jedině pak by se mohlo dospět k výsledku, který si někteří přejí (šest míst pro levici, z toho dvě pro kadety). Dejme tomu, že sociální demokraté zvítězí například jen ve čtyřech obvodech, třeba ve spasském, moskevském, petrohradském a vyborském. Pak budou mít 60 volitelů a s dělnickou kurií 74. Černí (připusťme ten nejhorší případ, který je velice málo pravděpodobný) budou mít 46 volitelů (litějný a rožděstvenský obvod a Vasiljevský ostrov). Na kadety zbude 54 volitelů. *Takto* by tedy bylo možné skutečně prosadit do dumy za Petrohrad levicové poslance, mezi nimiž by převládali levější než kadeti. Čachrováním s kadety, jímž se zabývají nerozumní a kolísaví lidé, toho dosáhnout *nelze*. Zopakujme stručně naše závěry.

V Petrohradě bojují ve volbách pouze tři hlavní strany a voliči se budou muset rozhodnout mezi *třemi* kandidátkami: černosotňovskou, kadetskou a sociálně demokratickou.

Nebezpečí, že v Petrohradě zvítězí černosotňovci, je nesmyslný a lživý výmysl.

Černosotňovci nemohou zvítězit ani při nejpříznivějším rozdělení kadetských hlasů mezi kadety a sociálními demokraty.

Báchorku o „černosotňovském nebezpečí“ v Petrohradě živí záměrně kadeti, aby odvrátili reálné nebezpečí, jež jim hrozí — vítězství socialistů.

Trudovici, socialisté-revolucionáři a některé drobné skupiny se dosud nerozhodli, mají-li následovat kadety, či sociální demokraty.

Je zcela možné, že v Petrohradě zvítězí sociální demokrata proti černosotňovcům i proti kadetům.

Voliči musí odevzdávat své hlasy z přesvědčení a sympatií, a ne ze strachu před vymyšleným černosotňovským nebezpečím.

Pro vládu, pro liberální buržoazii, nebo pro sociální demokrata?

Občané, vyberte si!

VOLBY V PETROHRADĚ A KRIZE OPORTUNISMU

Dne 6. ledna se sešla městská petrohradská konference. Měla rozhodnout, zda se v hlavním městě mají či nemají uzavírat úmluvy s kadety.

Přes Plechanovovy výzvy k „soudruhům dělníkům“^[237, 241] v listu Tovarišč, přes hysterické články paní J. Kuskovové, přes Plechanovovo vyhrožování, že zařadí dělníky do seznamu „nepřátel svobody“, budou-li chtít hájit samostatné sociálně demokratické stanovisko, přes víceméně lákavé sliby kadetů prokázal petrohradský organizovaný a uvědomělý proletariát tolik politické vyspělosti, že se po diskusích a hlasováních vyslovil ve své většině proti jakýmkoli úmluvám s kadety. Bylo zřejmé, že se v témž duchu vysloví po diskusích a hlasování podle platformy* i konference, zvolená organizovanými dělníky.

V listu Proletarij nemáme dost místa, abychom se podrobně zabývali jednáním konference, o kterém se už ostatně dost psalo. Je tu však důležité konstatovat, že naši oportunisté zašli ve své buržoazní kompromisnické politice už tak daleko, že se pro ně usnesení konference stalo nepřijatelným. Už od zahájení konference bylo zřejmé, že se petrohradští menševici, podporovaní ústředním výborem, jejímu usnesení nepodřídí. Přátelé kadetů hledali pouze záminku, aby se rozešli s revoluční sociální demokracií. Záminka se musela najít, ať už jakákoliv. Když se nepodařilo odejít z konference kvůli mandátům, využili menševici

* Výjimkou byly menševický vyborský obvod a francouzsko-ruský okrsek, kde se nehlasovalo podle platformy.

doporučení ÚV, aby otázky volební taktiky řešily přímo zainteresované volební jednotky, a odešli pod záminkou rozdělení konference na dvě části: zvláštní pro městské a příměstské obvody. Stranicky organizované celky se měly nahradit členěním podle administrativně policejních jednotek. Podle menševických směrnic se měly od konference nejen oddělit příměstské obvody, ale měly se také rozbít obvody doposud *jednotné*, jako něvský, moskevský a narvský, strana se neměla přeorganizovat tak, jak by to bylo pro ni výhodné, ale jak by to vyhovovalo administrativě.

Bylo rovněž zřejmé, že ať by byla otázka rozdělení konference vyřešena jakkoli, většina by se přesto vyslovila proti úmluvám s kadety. Menševici odešli a k radosti veškerého buržoazního tisku se rozhodli vést v Petrohradě samostatnou kampaň, bojovat proti vlastním soudruhům ve straně, rozštěpit petrohradský proletariát kvůli úmluvě s buržoazií a monarchistickou stranou, se stranou „svobody lidu“.

Jak by se buržoazní tisk z toho neradoval! Bulvární plátek Segodňa ve zvláštním úvodníku vítězoslavně prohlásil, že menševici svým rozhodnutím *zachránili Rusko*, kdežto oficiální kadetský orgán Reč sliboval menševikům, že za odměnu dostane v dělnické kurii místo „menševik“, ale v žádném případě „bolševik“.

První výsledek samostatného vystoupení menševiků: buržoazie začala diktovat dělnické kurii svou vůli.

Vzhledem k tomu, že v Petrohradě neexistovalo černošotňovské nebezpečí a že bylo třeba podlomit hegemonii kadetů a vymanit z jejich vlivu demokratickou maloburžoazii, usnesla se mezitím konference, která po odchodu menševiků pokračovala v jednání, uzavřít úmluvy s esery a trudoviky za přesně stanovených podmínek o rozdělení míst (2 — dělnické kurii, 2 — sociálním demokratům, 1 — socialistům-revolucionářům, 1 — trudovikům).

Buržoazní tisk jásal: trudovici a eseři uzavřeli blok s esery, tento blok tíhne ke kadetům, menševici se oddělili

a bolševici jsou izolováni! Revoluční taktika se odsuzuje, vítězí „pokojné prostředky“, ať žije úmluva s monarchií, skončujte s masovým bojem lidu.

Jakmile kadeti rozštěpili sociální demokraty a oslabili revoluční hydry proletariátu, začali bezostyšně smlouvat... s panem Stolypinem. Podle novinových zpráv udělil Miljukovovi ministerský předseda v těchto dnech audienci; ministerský předseda si klade jako podmínku legalizace kadetské strany neuzavírat žádné bloky s levicí. Kadeti dávají celému „levicovému“ — ve skutečnosti *maloburžoaznímu* — bloku (enesové, esěři, trudovici a menševici) všehovšudy dvě ze šesti poslaneckých míst za Petrohrad. Aby vyhověli „plebsu“, jsou kadeti *odhodláni* předhodit neodbytnému maloburžoaznímu bloku — dvě místa. V přesvědčení, že na to levicový blok nepřistoupí, vyjednávají kadeti s hlavou černosotňovců Stolypinem.

Proměna. Začíná volební kampaň. Pořádají se předvolební schůze. Menševici, kteří na nich vystupují jen velice málo, nesměle blábolí: úmluvy s kadety. Bolševici, kteří vystupují na všech schůzích, volají proletáře i poloproletáře do jednotné dělnické strany — sociálně demokratické, volají všechny revolučně a demokraticky smýšlející voliče do jednotného revolučního bloku proti černosotňovcům a kadetům. Kadeti nejsou připuštěni ke slovu, bolševikům se tleská. Městská demokracie, dělnická i maloburžoazní, směřuje doleva a setřásá kadetské jho.

Proměna: „kompromisníci“ vyvádějí jako pomnutí. O bolševicích mluví s pěnou u úst. Pryč s bolševiky! Novoje vremja a Tovarišč, okťabristé a kadeti, Vodovozovové a Gromanové podnikají v dojemné shodě křížácké tažení proti rudému přízraku bolševismu. Potřeboval-li bolševismus někdy důkazy oprávněnosti své revoluční a třídní taktiky, našel je v zuřivosti, s níž na něj útočí všechen buržoazní tisk. Potřebovala-li maloburžoazní revoluční demokracie, upřímně usilující o prosazení svých hesel, názornou lekci, našla ji v přezíravosti, kterou k ní zaujala velká a střední

buržoazie, v kompromisnické politice (vůči vládě), kterou kadeti provádějí za zády lidu.

Revoluční sociální demokracie říká veškeré demokraticky smýšlející městské i venkovské chudině: jedině ve svazku s proletariátem, jedině bez kadetského poručnickování, jedině v odhodlaném a důsledném boji proti samoděržaví najdete svou záchranu. Jste-li pro to už dost vyspělí, půjdete za proletariátem. Jestliže ne, zůstanete v poručenství kadetů, kdežto proletariát, bez ohledu na výsledek volební kampaně, bez ohledu na výsledek vašeho čachrování s místy, jde a půjde svou vlastní, třídní a revoluční cestou.

Menševismus prodělává těžkou zkoušku. Volební kampaně se stala zkušebním kamenem jeho oportunistické taktiky. Část sociální demokracie se nechala ovládnout buržoazními ideology. Buržoazní ideologové mluví s hlubokým pohrdáním o menševicích jako o „umírněných socialistech“ (výraz listu Reč), na něž je vždycky spolehnutí. Jejich přátelé z řad pravice na ně neberou žádné ohledy a jen... spoléhají na jejich věrné služby kadetům. Část sociální demokracie se zostudila natolik, že liberální buržoazie s ní manipuluje jako se svým poslušným nástrojem a že revolučně smýšlející proletariát bude raději hlasovat pro esery (jako při volbách zmocněnců v baště menševismu, ve vybořském obvodě) než pro *takové* sociální demokraty.

Krise oportunismu se blíží. Úmluva s „kompromisníky“ zasazuje menševismu rozhodující ránu. Vasiljevové, Mališevští a Larinové mu pomáhají — do hrobu. Mezi menševiky zavládl zmatek a vzájemně se vylučují. Martov vyhání ze strany Vasiljevky a Mališevské. Dělníci ať vyženou ze strany duch menševismu!

VOLBY
V DĚLNICKÉ KURII
V PETROHRADĚ¹⁵⁴

Volby dělnických zmocněnců jsou neobyčejně závažnou, co do významu zdaleka ještě nedocenenou událostí v politickém životě Ruska i v dějinách našeho dělnického hnutí.

Poprvé předstoupily *před dělnictvo všechny* strany, které mají alespoň nějakou oporu mezi proletariátem, nikoli s všeobecnými programy nebo hesly, ale s konkrétní praktickou otázkou: *Kandidátům které strany* svěří dělnické masy obranu svých zájmů? Jak je všeobecně známo, má ovšem systém voleb v dělnické kurii ještě velmi daleko k správnému demokratickému zastoupení. Dělnické masy se však přesto voleb účastní. *Boj mezi stranami*, totiž mezi *vyhraněnými* politickými stranami, se v Rusku *poprvé* odehrává před zraky širokých dělnických mas.

Volby dělnických zmocněnců se už konaly v mnoha oblastech Ruska. Neexistují však alespoň poněkud úplné a přesné údaje o boji mezi stranami v těchto volbách. Noviny přinášejí pouze velice obecné a zároveň nepřesné závěry, které udělaly jen „*od oka*“. Nepustí-li se do tak nezbytné a nanejvýš důležité práce, jako je *průzkum* průběhu a výsledků voleb v dělnické kurii, straničtí pracovníci, zejména nejvyspělejší dělníci sami, lze s jistotou tvrdit, že ztratíme mimořádně cenný materiál nezbytný pro další rozvoj stranické práce a stranické agitace.

Celkový dojem z voleb v dělnické kurii v Rusku formulují všechny noviny jednomyslně jako naprosté vítězství krajní levice, především sociální demokracie a poté socialistů-revolucionářů.

Volby skvěle potvrdily hlavní tezi sociální demokracie:

proletariát jako třída je revoluční. Proletářské *masy* jsou svými snahami a sympatiemi sociálně demokratické. Proletariát je ze všech tříd v Rusku nejrevolučnější.

Volby fakticky *vyvrátily* pověsti o tom, že v Rusku není sociální demokracie stranou dělníků. Jen liberálové, kteří záměrně neříkají pravdu, nebo oportunisté, kteří lehkomyslně házejí slova do větru, mohou dnes pochybovat o *masovém proletářském charakteru* sociální demokracie v Rusku.

Máme-li od tohoto celkového závěru přejít k závěrům podrobnějším, musíme předeslat, že nějaký ucelenější materiál *zatím ještě nemáme*. Považujeme však nejen za přípustné, ale i za bezpodmínečně nutné *naznačit* řadu dalších závěrů — vůbec ne proto, že bychom si činili nárok na vyřešení otázky, ale proto, abychom *předložili všem* soudruhům k posouzení *nesmírně závažnou otázku*, podnítili výměnu názorů, sbírání materiálů atd.

Podle prvních novinových zpráv bije do očí rozdíl mezi vlastním Ruskem a průmyslově, kulturně i politicky mnohem vyspělejším Polskem. V Rusku, alespoň v Petrohradě a v Moskvě, *neexistují* otevřeně buržoazní strany, které by se alespoň částečně opíraly o proletariát. Největší převahu mají sociální demokraté, značně menší vliv má radikální levice buržoazní demokracie, jež se považuje za socialistic-kou, strana socialistů-revolucionářů. Kadeti se mezi dělnictvem nevyskytují vůbec nebo jen ve zcela mizivém počtu.

V Polsku existuje a ve volbách se výrazně projevila otevřeně buržoazní strana *narodovců* (narodowy demokraty, n.-d., endekové)¹⁵⁵, orientovaných ještě více doprava než kadeti. Vysvětlovat to jako důsledek pronásledování policií a vojskem nelze. Buržoazie, která v Polsku obratně využívá národnostního útlaku všech Poláků i náboženského útlaku všech katolíků, tato buržoazie hledá a nachází určitou podporu mezi masami. O polském rolnictvu není třeba mluvit.

Nebylo by samozřejmě moudré vyvozovat z tohoto roz-

dílu závěr o svébytných přednostech ruské zaostalosti. Nikoli, celá věc má jednodušší vysvětlení, vysvětluje se rozdíly historickoekonomickými, a ne národnostními. V Rusku se udržuje mezi nejnižšími vrstvami mnohem více pozůstatků nevolnictví na vesnici, v uspořádání zemědělství, proto tu je v řadách rolnictva i v dělnické třídě, jež je s ním těsně spjata, více primitivní a bezprostřední revolučnosti. V této revolučnosti je nesporně méně proletářské třídní uvědomělosti a více obecně demokratického (což znamená obsahem buržoazně demokratického) protestu. A potom — naše buržoazie je méně vyspělá, méně uvědomělá a méně zkušená v politickém boji. Přezírá tedy práci mezi proletariátem ani ne tak proto, že by jej nemohla alespoň částečně získat na svou stranu, ale spíše proto, že nemá vůbec zapotřebí opírat se tolik o lid (jako v Evropě a v Polsku); zatím jí stačí opírat se o výsady, využívat korupci a hrubou sílu. I u nás nastanou doby, kdy všelijaká individua buržoazního původu budou vnášet mezi dělnické masy nacionalismus, jakýsi křesťanský demokraticismus, antisemitismus a podobné hanebnosti!

Přejděme k vlastnímu Rusku. Především je patrný rozdíl mezi Petrohradem a Moskvou. V Moskvě zvítězili přesvědčivě sociální demokraté nad esery. Podle některých, i když ještě ne zcela ověřených zpráv tam připadá asi 200 sociálně demokratických zmocněnců na nějakých 20 eserů!

V Petrohradě to je naopak: všichni jsou ohromeni *nečekaně* vysokým procentem eserských zmocněnců. Sociální demokraté mají ovšem převahu, ale absolutní převahu nad esery nemají. Počítá se s 33 % a dokonce (což je sotva pravdivé) s téměř 40 % eserů. Vezmeme-li do té doby, než budou shromážděny podrobné údaje, ten nebo onen počet, je v každém případě pochopitelné, proč mají řadoví sociální demokraté v Petrohradě pocit, že v dělnické kurii „*nás porazili*“. Dokonce i jen třetina eserských zmocněnců znamená už *skutečnou* porážku sociální demokracie v hlavním městě — porážku ve srovnání s tím, co jsme viděli v ostat-

ním Rusku, i ve srovnání s tím, co považujeme my všichni jako sociální demokraté za normální a nutné.

To je nesmírně závažný fakt... V Petrohradě, v dělnické kurii, připravila socialisty o *naprostou* převahu krajní levice buržoazní demokracie! Je naší prvořadou povinností věnovat tomuto jevu co největší pozornost. *Všichni* sociální demokraté se musí snažit, aby tento jev bedlivě prozkoumali a správně vysvětlili.

Pokud jde o celkový dojem, shodují se petrohradští sociální demokraté, ohromení volbami 7. a 14. ledna, v tom, že 1. porážka, kterou sociálním demokratům způsobili „socialisté-revolucionáři“, je nejcitelnější právě v *největších* závodech, v předních centrech nejuvědomělejšího a nejrevolučnějšího proletariátu a že 2. „socialisté-revolucionáři“ vítězili *převážně* a hlavně nad *sociálními demokraty menševiky*. Když mezi sebou soupeřili kandidát socialistů-revolucionářů a kandidát sociálních demokratů bolševiků, dosahovala vítězství častěji a *dokonce většinou* sociální demokracie.

Je jasné, že oba tyto závěry mají obrovský význam. Musíme se proto nutně postarat, aby to byly opravdu *závěry* na základě přesného, ověřeného a jednoznačného materiálu, a ne pouhé dojmy. Je ovšem velmi málo pravděpodobné, dokonce prakticky nemožné, že by shodný názor sociálně demokratických pracovníků z nejrůznějších petrohradských obvodů mohl být mylný. Bylo by ovšem směšným pedantstvím vyžadovat od revolucionářů, kteří jsou právě teď pohlaceni nekonečnou spoustou práce kolem voleb, přesnou a pečlivě zpracovanou statistiku, přesto však je *možné a nutné* shromáždit základní materiál, nejdůležitější čísla a údaje, protože je to nezbytné pro *veškerou* naši mnohaletou činnost sociální demokracie v Petrohradě.

Podrobněji se budeme touto otázkou zabývat později (viz článek Volební boj sociálních demokratů a socialistů-revolucionářů v dělnické kurii v Petrohradě)*. Zde se spoko-

* Viz tento svazek, s. 362—366. *Red.*

jíme pouze zhodnocením politického významu této *relativní* porážky sociální demokracie ve volbách v dělnické kurii v Petrohradě.

Především je třeba konstatovat, že početní převaha sociálně demokratických zmocněnců je zjevným důkazem *početní* převahy *závodů*, v nichž mají sociální demokraté organizační buňky. Podrobnější údaje určitě potvrdí pozorování, které provedli sociální demokraté už v říjnových dnech svobody, totiž že socialisté-revolucionáři nevyvřeli mezi proletariátem žádnou trvalou a dlouhodobou vážnou organizační práci, ale že podnikají, lze-li se tak vyjádřit, útoky a v období stoupajících nálad na shromážděních „loví“ rezoluce a využívají každého oživení, aby pomocí břeských a efektních „revolučních“ frází a projevů „uložili“ i mandáty.

Tento prvek eserského vítězství bude zřejmě konstatovat také každý svědomitý pozorovatel ve volbách v petrohradské dělnické kurii, které se právě konaly. Nakonec tu jde hlavně o to, že „revoluční“ maloburžoazní strana není schopna solidní a houževnaté proletářské práce — při sebelepší změně nálady totiž z obzoru dělnických předměstí mizí beze stopy. Pouze v jednotlivých situacích se jí daří využívat dosud nedokonalé politické průpravy mas, „uchvacuje“ zdánlivě obecnou (ve skutečnosti neurčitou a intelektuálně zabarvenou) formulaci otázky, kalkuluje se slabým třídním uvědoměním, demagogicky využívá tradiční „táhnutí k půdě“, jsou-li tu ještě svazky s vesnicí, atd. atd.

Buržoazní charakter revoluce má přirozeně za následek, že dělnické čtvrti „přepadají“ čas od času celé houfy radikální a opravdu revoluční buržoazní mládeže, která necítí pod nohama žádnou třídní oporu, a visí-li ve vzduchu nový rozmach, nový nápor revoluce, táhne instinktivně k proletariátu jako k mase, která jediná doopravdy *bojuje* za svobodu. Eserští řečníci na dělnických shromážděních jsou jakousi předzvěstí bouře ukazující, že nálada mezi

proletariátem stoupá, že si už trochu odpočinul a sbírá síly po dřívějších porážkách, že v něm doširoka a hluboce začíná opět kvasit něco, co spěje k nové srážce se starým řádem.

Toto vysvětlení bude nepochybně potvrzeno, porovnáme-li období říjnové a období „působnosti dumy“ se současnými volbami a shrneme-li prostě údaje o pevných organizačních buňkách eserů.

Bylo by ovšem nanejvýš lehkomyšlné *omezovat se* jen na toto vysvětlení a zavírat oči před tím, že eseri *porazili* sociální demokraty právě v největších závodech, v nichž jsou nejuvědomělejší dělníci, kteří se v boji nejvíce osvědčili. Dnes už však naštěstí víme, že krajní levice buržoazní demokracie ve skutečnosti nezvítězila vůbec nad sociální demokracií, ale nad *oportunistickou vulgarizací* sociální demokracie.

Revoluční buržoazní demokracie kapitulovala před revoluční sociální demokracií a vítězila fakticky jen nad těmi, kdo jsou ve vleku nerevoluční buržoazie, *kdo jsou pro bloky s konstitučními demokraty*. Zcela jednoznačně svědčí o tom i zprávy sociálně demokratických pracovníků týkající se charakteru eserských akcí, i fakta o době, kdy eseri nad menševiky „zvítězili“.

V Petrohradě se konaly volby 7. a 14. ledna. A právě 7. ledna se dělnický proletariát dověděl, že se 31 menševiků odstěpilo od sociálně demokratické konference, aby čachrovali s kadety o místečka v dumě. Veškerý petrohradský buržoazní tisk potom celý týden jásal a halasil, vychvaloval menševiky, stavěl je do jedné řady s kadety, podněcoval je, aby se zřekli revoluce a přešli do „*opozičního bloku*“, mezi „umírněně socialistické strany“ atd. atd.

Porážka menševiků ve velkých závodech je první výstraha, kterou daly *proletářské masy* kolísajícím oportunistům z řad inteligence!

Menševici se obrátili ke kadetům a petrohradský proletariát se odvrátil od menševiků.

Eseri využili rozkolu v sociální demokracii, využili

rozhořčení dělníků vůči zkadetizovaným menševikům, využili toho obratně a bez ostychu. Na předměstích potírali sociální demokraty za bloky s kadety (příčemž o bolševicích a o petrohradském výboru SDDSR pomlčeli), a ve městě *sami s kadety čachrovali!* Teď je pochopitelné, proč tak horlivě skrývali a skrývají před veřejností své názory a svá usnesení o blocích s kadety i své bloky s enesy, *a tak dále a tak dále a tak dále.** *Potají se* dopouštějí všech hříchů menševismu, ale před dělníky sklízejí potlesk, sklízejí mandáty tím, že si berou menševismus na paškál!

Organizátor semjannikovského okrskového svazu SDDSR píše ve své zprávě, kterou uvádíme dále, o volbách v mamutím Semjannikovově závodě^[220]: Přes protesty bolševiků kandidovali menševici soudruha X. „Na předvolební schůzi v závodě vystoupil za socialisty-revolucionáře jeden intelektuál, nemilosrdně zkritizoval menševické argumenty soudruha X pro úmluvy s kadety, a soudruh X byl, jak říkali dělníci, v bryndě.“ V očích mas byli menševici úplně poraženi. „*Jakmile se masy dozvěděly,*“ čteme v téže zprávě, „že sociálně demokratičtí kandidáti jsou pro úmluvy s kadety a že tito kandidáti patří k menševikům, *hovořilo se hned taky o tom* (v závodě), *že pro menševiky hlasovat nebudou.*“

Je tedy zcela pochopitelné, proč byli menševici při volbách na sociálně demokratickou konferenci proti tomu, aby se hlasovalo podle platformy, tj. proti *přímému* hlasování samých mas o blocích s konstitučními demokraty!

„... V Něvském závodě na výrobu stearínu, v továrním okrsku menševiků, dělník N. M., navržený za zmocněnce, přímo prohlásil: „Jakmile jsem zjistil, že sociální demokraté jsou pro úmluvy s konstitučními demokraty, přecházím k socialistům-revolucionářům.“ *Přešel a byl zvolen zmocněncem!*“

Tady vidíte, k jaké hanbě dovedli sociální demokracii tito ubozí oportunisté, schopní odštěpit se těsně před volba-

* Rezoluci svého petrohradského výboru uveřejnili až *po* volbách v dělnické kurii.

mi od dělnické strany kvůli tomu, aby čachrovali s kadety o místečka!

Pro každého sociálního demokrata, kterému leží na srdci čest i dobré jméno proletářské strany, z toho může vyplynout pouze jediný závěr: nelítostná válka proti menševismu v Petrohradě. Musíme dělníkům otevřít oči, aby viděli ty, kteří svou kadetskou politikou způsobují, že dělníci přecházejí k revoluční buržoazii.

Eseři vzali menševikům největší závody. My je zase musíme vzít eserům. Musíme poslat nové agitátory a novou revoluční sociálně demokratickou literaturu právě do největších závodů, abychom dělníkům vysvětlili, že se dostali z rukou kadetomilných menševiků do rukou *kadetomilných* eserů!

Celý průběh volební kampaně v Petrohradě, všechna fakta o nekonečném kolísání menševiků, o jejich pochybném úsilí vstoupit (po odštěpení od dělnické strany) do kontrarevolučního kadetského bloku, o tom, jak *společně se socialisty-revolucionáři* čachrovali s kadety o místečka, to všechno nám skýtá nesmírně bohatý materiál pro boj *proti menševikům i proti eserům* ve velkých petrohradských závodech.

Velké závody se musí stát a stanou se pevnou oporou revoluční sociální demokracie, kterou nebudou moci ohrozit ani oportunisté, ani revoluční příslušníci maloburžoazie.

Prostyje řeči, č. 3
30. ledna 1907
Podepsán N. Lenin

Podle listu Prostyje řeči

V O L E B N Í B O J
S O C I Á L N Í C H D E M O K R A T Ů
A S O C I A L I S T Ů -
R E V O L U C I O N Á Ř Ů
V D Ě L N I C K É K U R I I
V P E T R O H R A D Ě

Velký úspěch eserů ve volbách v dělnické kurii způsobil, že mnozí sociální demokraté jsou sklíčeni. Tento úspěch je ostatně velice významný, neboť svědčí o tom, že se sociální demokraté dopustili závažné chyby, a nutí nás proto důkladně jej prozkoumat. Nepodléhat sklíčenci, nenařikat, ale poučit se z uplynulých voleb, abychom se dobrali příčin jejich poměrného neúspěchu a mohli zajistit správné zaměření další práce sociálních demokratů mezi dělníky.

Výtečný materiál pro takové prozkoumání voleb dělnických zmocněnců poskytuje Zpráva semjannikovského okrskového svazu něvského obvodu petrohradského výboru SDDSR^[220] za období od 15. ledna 1906 do 15. ledna 1907.

Necitujeme tuto zprávu v plném znění, vybíráme z ní pouze *přesná čísla* o boji sociálně demokratických menševiků a bolševiků se socialisty-revolucionáři ve volbách zmocněnců v *23 závodech a továrnách* jednoho z největších (a historicky *nejvýznamnějších*) dělnických předměstí Petrohradu.

Uvádíme tato čísla o každém závodě nebo továrně zvlášť, aby si každý informovaný pracovník mohl naše údaje ověřit a opravit; dělíme přitom závody na ty, kde kandidovali bolševici, a na ty, kde kandidovali menševici. Závody opravdu velké, tj. takové, které vysílají více než jednoho zmocněnce, jsou vysázeny kurzívou:

Závody, v nichž kandidovali bolševici:	Počet zvolených zmocněnců		
	sociálních demokratů	sympatizu- jících se sociálními demokraty	socialistě- revolucionáři
Rusko-americký strojírenský	1	—	—
Armatúrka	1	—	—
Offenbacher	1	—	—
Upenek	1	—	—
Závod na impregnaci pražců	1	—	—
Bývalý Onufrijevský	1	—	—
Tesařský	—	1	—
<i>Pal</i>	2	—	1
Věna	1	—	—
Atlas	1	—	—
Alexandrovská vagónka	1	—	—
Slévárna	—	—	1
<i>Celkem ve 12 závodech</i>	11	1	2

Závody, v nichž kandidovali
menševici:

<i>Semjannikovův závod</i>	—	—	5
<i>Maxwell</i>	1	—	1
Tornton	1	—	—
Gromov	1	—	—
Nauman	1	—	—
Grapp	1	—	—
Alexejev	1	—	—
Něvský závod na výrobu stearínu	—	—	1
Vargunin	—	—	1
<i>Obuchovův</i>	—	—	4
Závod na výrobu karet	1 blíže nespecifikovaný		
<i>Celkem v 11 závodech</i>	6	—	12
	a 1 blíže nespecifikovaný		
<i>Úhrnem v 23 závodech a továrnách</i>	17	1	14
	a 1 blíže nespecifikovaný		

Z těchto čísel především vyplývá, že celkem vzato *sociální demokraté porazili* esery. Sociální demokraté prosadili 18 zmocněnců (připočteme-li k sociálním demokratům jednoho sympatizujícího se sociální demokracií), zatímco socialisté-revolucionáři pouze 14.

Dále je z těchto čísel zřejmé, že 1. v největších závodech zvítězili zcela nesporně eseři; 2. eseři všude vítězili nad sociálními demokraty menševiky; 3. sociální demokraté bolševici většinou vítězili nad esery.

Vezmeme-li totiž čtyři největší závody, tj. takové, které vysílají více než jednoho zmocněnce, dostáváme tento výsledek: celkem v nich bylo zvoleno 14 zmocněnců (tj. za 14 000 dělníků), z toho bylo *11 eserů a 3 sociální demokraté*. V ostatních 18 menších závodech bylo zvoleno *15 sociálních demokratů a 3 socialisté-revolucionáři*. Celkový počet dělníků v těchto závodech neznáme, může být vyšší než 18 000, protože méně než 2000 dělníků vysílá jednoho zmocněnce, ale může být i nižší než 18 000, protože po 1 zmocněnci vysílají všechny závody s 50 i více dělníky.

Celkový závěr o vítězství sociálních demokratů nad esery v něvském obvodě je tedy třeba změnit: v největších závodech *porazili eseři sociální demokraty!* Čísla o počtu zmocněnců však ještě nepostačují pro přesný závěr: potřebujeme nutně čísla z *jednotlivých závodů* a kromě toho také údaje o počtu dělníků v jednotlivých závodech i o počtu hlasujících v každém závodě.

Z uvedených údajů je dále zcela zřejmé, že *za vítězství eserů nesou vinu jedině menševici*. Menševici dali celých dvanáct míst eserům, 12 z 18, kdežto bolševici jen dvě (ze 14).

V bolševických závodech (příčemž nepovažujeme za bolševické závody, v nichž bolševici *vůbec* pracují, ale ty, v nichž byli proti eserům navrženi bolševičtí kandidáti) utrpěli eseři naprostou porážku, především byli poraženi v největší továrně, u Pala, kde prosadili bolševici dva zmocněnce ze tří. Vezmeme-li v úvahu, že nemáme údaje o všech případech kandidování socialistů-revolucionářů

a že tedy je velice pravděpodobné, že eseri byli poraženi i v rusko-americkém strojírenském závodě, v Alexandrovské vagónce i v Atlase atd., vyplývá z toho závěr, že *celkově bolševici porazili esery*.

Naopak v menševických závodech utrpěla sociální demokracie porážku: eseri získali dvanáct míst, sociální demokraté pouze šest. Je nepochybné, že *tváří v tvář proletářským masám eseri celkově vítězí nad menševiky*.

Nevíme přesně, jak dalece lze aplikovat závěry získané z údajů o něvském obvodu na celý Petrohrad. Avšak vzhledem k tomu, že „celý sociálně demokratický Petrohrad“ mluví o nečekaném vítězství socialistů-revolucionářů ve velkých závodech, zatímco celkový počet sociálně demokratických zmocněnců je zřejmě mnohem vyšší než počet eserských, můžeme se domnívat, že údaje o něvském obvodu jsou víceméně typické. Dostáváme zprávu, že v Baltském závodě na Vasiljevském ostrově, v tomto centru *menševismu*, porazili eseri menševiky obrovským počtem hlasů: dostali skoro 1600 hlasů, zatímco menševici sotva 100. A naopak tamtéž, ve velkém závodě na výrobu trub, získali eseri rovněž asi 1600 hlasů, ale bolševici asi 1500, přičemž bolševici *vznesli* proti volbám *protest* a prohlásili je za neregulární, protože jedna urna byla rozbita, a žádali anulování voleb. Nebo jiná zpráva: ve francouzsko-ruském závodě, z něhož „*přinesli*“ přespříliš troufalí menševičtí intelektuálové na petrohradskou sociálně demokratickou konferenci 370 *výhradně menševických* hlasů, se dostali mezi zmocněnce *bolševik a eser*. Ve vybořském obvodu, v této baště *menševismu*, eseri porazili sociální demokraty menševiky atd. apod.

K ověření všech těchto zpráv a k získání přesných údajů *je bezpodmínečně nutné* shromáždit *neprodleně*, dokud jsou ještě dojmy z voleb živé, zprávy o *všech* továrnách a závodech, v nichž byli voleni zmocněnci. Pro místní sociálně demokratické pracovníky je maličkost sebrat a zapsat čísla o každém jednotlivém závodě. Souhrn těchto čísel je totiž pro sociální demokracii *nezbytný*, aby mohla zaujmout vůči vol-

bám principiální stanovisko, aby malomyslně nezastírala své chyby a nedostatky, ale aby je podrobila stranické kritice a zaměřila veškeré úsilí na odstranění těchto nedostatků.

V Petrohradě *nemůžeme* rozvíjet důsledně sociálně demokratickou činnost, nebudeme-li velice pozorně sledovat, jak hlasují *dělnické masy* pro kandidáty té či oné strany. Pro buržoazní strany je důležité pouze to, aby získaly tolik a tolik mandátů. Pro nás je důležité dosáhnout toho, aby si samy masy *ujasnily*, v čem se liší učení a taktika *sociální demokracie* od všech maloburžoazních stran, i když si třeba říkají revoluční a socialistické. Jsme proto povinni získat přesné a dostatečné údaje o tom, jak se hlasovalo a volilo v petrohradské dělnické kurii.

Žádáme proto důrazně všechny místní, obvodní a okrskové sociálně demokratické pracovníky v Petrohradě, aby nám sdělili přesné údaje přibližně podle tohoto vzoru: 1. obvod; 2. název závodu; 3. počet dělníků; 4. počet hlasujících; 5. politická příslušnost kandidátů a protikandidátů: eser, bolševik, menševik, příslušník jiné strany; 6. počet hlasů odevzdaných pro *každého* kandidáta. Souhrn těchto údajů bude spolehlivou základnou pro hodnocení různých stránek činnosti sociální demokracie i pro posouzení toho, jaké máme předpoklady pro úspěchy či neúspěchy v dalších volbách.

JAK HLASOVAT VE VOLBÁCH V PETROHRADĚ ?

(KOMU PROSPÍVAJÍ BÁCHORKY
O ČERNOSOTŇOVSKÉM NEBEZPEČÍ ?)

Revoluční sociální demokraté už dávno upozorňovali, že báchorky o černosotňovském nebezpečí záměrně vymýšlejí a rozšiřují kadeti, kteří od sebe chtějí odvrátit *nebezpečí zleva*.

Sociálním demokratům nikdo nepopřál sluchu. Liberální tisk sborově vykřikoval a vykřikuje o černosotňovském nebezpečí. Liberálům naivně přizvukovali maloburžoazní radikálové, narodníci. Rovněž oportunisté v řadách sociální demokracie klopýtali za liberály a někdy se snižovali docela i k přímému stávkokazectví vůči proletariátu (jako například v Petrohradě).

Podívejte se však, co ukazují volby.

Všem je teď jasné, že smýšlení voličů se posunulo *doleva*. Černosotňovci utrpěli ve volbách nesrovnatelně větší porážku než vloni. *Ukázalo se*, že revoluční sociální demokraté *mají pravdu*. Černosotňovské nebezpečí ve volbách je *báchorka*, kterou dali do oběhu kadeti, čachrující za zády lidu se Stolypinem. Je známo, že v Petrohradě pan Vodovozov, který loni hlasoval pro kadety, se nyní od nich odvrátil a odhalil před veřejností Miljukovovu audienci u Stolypina! Tento fakt musel přiznat i Miljukov^[170]. Nadále *tají* před lidem pouze to, jaké podmínky pro legalizaci kadetů mu Stolypin navrhoval!

Kadeti se teď ve svých novinách div nepřetrhnou, jen aby Stolypinovi dokázali svou umírněnost, skromnost a loajálnost, svou nezávislost na „levici“ i své odhodlání bojovat proti ní.

Jaká výhodná a pohodlná politika, že ano! Podlézat

Stolypinovi a jeho přátelům, tj. černosotňovcům, zřikáním se „levice“, bojem proti levici v tisku, na schůzích i ve volbách. A levici — neboli přesněji prostáčky a stávkokaze z řad levice — chlácholit pokřikem o černosotňovském nebezpečí: prý, hlasujte pro kadety, aby se netříštily hlasy!

Právě takovou politiku dělali totiž kadeti i v Moskvě. Pan Kokoškin, bývalý člen dumy a jeden z nejvýznačnějších kadetů, napsal^[81] v den voleb v listu Russkije vědomosti:

„Každému je jasné, že levicový blok nemůže získat hlasy oněch bezpartijních, kteří kolísají mezi ‚oktabristy‘ a ‚kadety‘; Svaz 17. října nemůže připravit ani o jeden hlas. Může však připravit o hlasy stranu svobody lidu *a dopomoci tak k vítězství reakci, což bude jediný praktický výsledek jeho počínání v případě úspěchu.*“

To napsal pan Kokoškin ráno v den voleb. A volby ukázaly, že pan Kokoškin *nehorázně lhal*. Výsledek počínání levého bloku dokázal, že pravičáci v Moskvě *zvítežít nemohli, i kdyby odebrali kadetům sebevíc hlasů!*

Moskevské volby ukázaly, že báhorka o černosotňovském nebezpečí je *kadetská lež*, kterou mohou od nynějška opakovat už jen vědomí stávkokazi z řad levice.

Vezměte si počty hlasů podle obvodů. V plném znění je uvedeme v následující noticce Předběžné údaje o volbách v Moskvě^[122]. Tato čísla dokazují, že *ve 14 obvodech ze 16** reprezentoval počet hlasů odevzdaných pro oktabristy *méně než polovinu* všech hlasů odevzdaných pro kadety a levici dohromady. To znamená, že *ve 14 obvodech nemohla* levice svým samostatným vystoupením *v žádném případě „dopomoci k vítězství reakci“*.

Pan Kokoškin *lhal*, když pomlouval levicový blok jako pomocníka reakce!

Pan Kokoškin zastrašoval voliče *lživým výmyslem* o černo-

* V Moskvě bylo celkem 17 volebních obvodů. Avšak o sedmáctém z nich, pjatnickém, nejsou k dispozici úplné údaje. Konstituční demokraté zde dostali alespoň 1488 hlasů, oktabristé patrně kolem 600; levicový blok asi 250.

soťnovském nebezpečí, aby je odradil od hlasování pro levicový blok.

Pan Kokoškin se stejně jako petrohradští kadeti *bojí* dokonce i takovému voliči, který splňuje podmínky censu, formulovat *meritorní* otázku, zda volič *zásadně* sympatizuje se stranou těch, kdo chodí jednat se Stolypinem, nebo se sociálními demokraty a trudoviky. Stejně jako petrohradští kadeti i pan Kokoškin nespekuluje s uvědomělostí voliče, *ale se zastrašeností maloměšťáka*, obalamuceného nářkem liberálního patolízalského tisku o černosotňovském nebezpečí.

A moskevské volby byly opravdu volbami *ustrašených maloměšťáků*. Máme to potvrzeno z pramene, který nebude určitě podezřelý ze sympatií k „bolševikům“.

List Birževyje vědomosti¹⁵⁶ uveřejnil 29. ledna dopis svého zvláštního dopisovatele o tom, jak Moskva volí volitele^[362]. Zvláštní dopisovatel píše:

„Po odvolení odcházejí voliči daleko stranou a začínají si sdělovat své dojmy.

„Doufám, žeś hlasoval pro Gringmuta?“ ptá se podnikatel svého mistra.

„Co vás nemá, Sergeji Petroviči, my jsme pro kadety,“ odpovídá maličký mistr, tlustoučký jako bečka.

„A copak žeś ne pro levicový blok?“ dotazuje se podnikatel.

„To je nebezpečné, hlasy by se roztříštily,“ odpovídá mistr.“

Proto tedy hlasovali řádní moskevští občané masově pro kadety! Hlasovali proti levici *nikoli z antipatie*, ale proto, že „to je nebezpečné — *hlasy by se roztříštily*“, tj. proto, že *ověřili kadetským lhářům*, kteří využili monopolního postavení liberálních deníků k obalamucení řádných občanů.

Volby 28. ledna v Moskvě ukázaly, že se hlasy **nemohly** při čtyřech kandidátkách roztříštit *tak, aby hrozilo nebezpečí, že zvítězí černí*.

V Moskvě kadeti vystrašené řádné občany napálili. Ať si to petrohradští voliči uvědomí a nedají se podruhé nachytat od kadetů, kteří čachrují se Stolypinem!

Upozorňujeme dále čtenáře na srovnání údajů (z devíti moskevských obvodů — podrobnější údaje nemáme bohužel po ruce) z let 1906 a 1907. Je známo, že všichni kadetští přísluhovači a stávkokazi z řad levice vykřikují o vysvětlení senátu, které prý dokazuje, že *se nelze opírat* o údaje za rok 1906, že ve volbách roku 1907 je třeba očekávat horší výsledky, že v současné době existuje černosotňovské nebezpečí.

Co však ukázala Moskva? V roce 1906 bylo v devíti obvodech odevzdáno pro konstituční demokraty 13 220 hlasů, pro pravici 5669 (oktabristé) plus 690 (monarchisté), celkem 6359 hlasů (a možná i o *o něco více*, neboť z čísel, která uvádíme, je zřejmé, že z několika obvodů z těchto devíti nejsou vůbec zprávy o počtu monarchistických hlasů).

V roce 1907 bylo v týchž obvodech odevzdáno proti černým 14 133 hlasů (z toho 11 451 pro konstituční demokraty a 2682 pro levici), kdežto pro černé 5902 hlasů (z toho 4412 pro oktabristy a 1490 pro monarchisty).

Přes vysvětlení senátu je tedy počet hlasujících v roce 1907 dokonce poněkud vyšší než v roce 1906 (20 025 oproti 19 579). Počet hlasů proti černým je *vyšší* než v roce 1906 (14 133 oproti 13 220), počet hlasů pro černé je *nižší* než v roce 1906 (5902 oproti 6359).

Zkušenosti z Moskvy *fakticky* dokazují, že na údaje z roku 1906 se lze *plně* spolehnout, protože údaje za rok 1907 ukazují *krok* k lepšímu.

A co říkají čísla z Petrohradu za rok 1906? Tato čísla říkají, že v devíti obvodech, které vysílají 114 volitelů, *byl maximální* počet hlasů pro černé v roce 1906 *více než dvakrát nižší než minimální* počet hlasů pro kadety*.

Rozdělí-li se tedy hlasy proti černým na hlasy pro kadety a levici, *nemůže v Petrohradě zvítězit pravice*.

* Všechna tato čísla jsou uvedena [107] v 1. čísle časopisu Zrenije¹⁵⁷ (viz s. 342 tohoto svazku. *Red.*). Dále je přetiskujeme *znovu*, aby se s nimi seznámili *všichni* petrohradští voliči.

Dokonce i volby volitelů městskými voliči v petrohradském *újezdu*, konané 29. ledna, ukazují, že černosotňovské nebezpečí je lživá kadetská báchorka. Dokonce i mezi těmi-to voliči, pro které bylo velice obtížné dostat kandidátky a přijet na volby, získali černí *tak málo* hlasů, že nemohli zvítězit *bez ohledu na rozdělení hlasů*. Pro kadety bylo odevzdáno minimálně 1099 hlasů, pro *sociální demokraty* 603, pro oktábristy 562, pro Svaz ruského národa 20. I kdybychom zde odebrali kadetům jakýkoli počet hlasů, pravice by projít *nemohla!*

A proto nyní prohlašujeme s naprostou rozhodností: ti, kdo v Petrohradě vyzývají pod záminkou černosotňovského nebezpečí a tříštění hlasů, aby se hlasovalo pro kadety, *vědomě lžou a klamou voliče*. Ti, kdo se pod záminkou černosotňovského nebezpečí distancují od voleb v Petrohradě, třeba jen v jednom obvodě, *vědomě lžou a klamou voliče*, protože zastírají své *stávkokazecké postoje vůči levicovému bloku*.

V Petrohradě stejně jako v Moskvě neexistuje černosotňovské nebezpečí, ale hrozí kadetské nebezpečí. Hrozí nebezpečí, že neuvědomělý a vystrašený maloměšťák odevzdá svůj hlas pro kadeta ne z antipatie vůči levicovému bloku, vůči sociálním demokratům a trudovikům, ale ze strachu před rozdělením hlasů, který mu nahnal prolhaný kadetský tisk.

Proti *tomuto* „nebezpečí“ musí bojovat všichni, kdo si přejí, aby voliči v Petrohradě hlasovali *uvědoměle*.

V Petrohradě neexistuje černosotňovské nebezpečí, ale nebezpečí kadetské. Proto bude neodpuštělným stávkokazectvím vůči levici, *zdrží-li se někdo hlasování* v těch třech obvodech (Vasiljevský ostrov, rožděstvenský a litějný obvod), kde mohou (podle údajů z roku 1906) při rozdělení hlasů zvítězit černí. Tyto tři obvody představují 46 volitelů z celkového počtu 174 (160 za město a 14 za dělnickou kurii). To znamená, že *výsledek voleb tyto obvody ovlivnit nemohou*. Avšak vítězství levice nebo kadetů mohou ovlivnit *velmi významně*. Dejme tomu, že sociální demokraté a trudo-

vici zvítězí ve čtyřech obvodech, spaském, moskevském, petrohradském a vyborském (vybráno namátkou). Pak bude mít levice 74 volitelů (60 za město a 14 za dělníky). Zvítězí-li kadeti ve *všech* ostatních obvodech, budou mít 100 volitelů a *dostanou do dumy všechny své poslance!* Projdou-li však ve třech výše jmenovaných obvodech černí (v počtu 46), bude kadetů jen 54, a kadeti budou *nuceni* spojit se s levicí, aby dostali *v dumě dvě místa ze šesti*.

To znamená, že ten, kdo se ve třech „černých“ petrohradských obvodech zdržuje hlasování, *slouží tajně kadetům* a počíná si vůči levicovému bloku jako stávkokaz!

Občané voliči! Nevěřte podvodníkům, kteří vám vykládají o nebezpečí plynoucím z roztržitého hlasu v Petrohradě! Nevěřte lživým povídkám o černosotňovském nebezpečí v Petrohradě.

V Petrohradě nehrozí černosotňovské nebezpečí. V Petrohradě nemůže zvítězit pravice v důsledku toho, že by se hlasy rozdělily na kadetské a levice.

Nehlasujte ze strachu před „nebezpečím“, vymyšleným kadetskými lháři (kteří běhají zadním vchodem za Stolypinem), hlasujte podle svého svědomí a přesvědčení!

Pro liberální příslušníky buržoazie, kteří chtějí rolníkům vnutit ožebračující výkup, kteří dávají věc rolnictva do rukou liberálních statkářů, kteří potají čachrují se Stolypinem a vyjednávají s černosotňovci?

Nebo pro sociálně demokratickou dělnickou stranu, pro stranu proletariátu, podporovaného všemi trudovickými stranami?

Občané, hlasujte pro levicový blok!

Zrenije, č. 2
4. února 1907
Podepsán N. Lenin

Podle týdeníku Zrenije

PŘEDBĚŽNÉ ÚDAJE O VOLBÁCH V MOSKVĚ

Liberální a liberálům přísluhující noviny stále ještě vykřikují o černosotňovském nebezpečí v Moskvě^[173] a v Petrohradě^[108].

Abychom ukázali, jak jsou tyto fráze a halasně volání *lživé*, systematicky uvádíme o volbách v Moskvě všechny údaje uveřejněné dosud v petrohradských listech.

Pro srovnání uvádíme také údaje o volbách v městě Moskvě v roce 1906 podle listu Naša žizň z 28. března 1906.

O významu těchto i ostatních údajů, které stále znovu dokazují, že báchorky o „černosotňovském nebezpečí“ jsou *zcela lživé*, hovoříme na jiném místě.

Počet odevzdaných hlasů ve volbách roku 1907 v městě Moskvě.

Moskevské obvody	Konstituční demokraté	Okťabristé	Monarchisté	Levicový blok
Arbatský	1 348	514	154	214
Basmanský	934	462	113	155
Městský	643	266	107	61
Lefortovský	938	631	244	190
Mjasnický	1 331	551	191	191
Prečistěnský	1 183	538	161	175
Preseňský	1 196	550	187	458
Rogožský	1 565	963	267	286
Serpuchovský	469	189	69	101
Sretěnský	1 239	403	106	303
Suščevský	2 061	700	398	841
Chamovnický	1 011	647	197	297
Jakimanský	1 153	552	171	241
Tverský	1 730	680	189	313
Jauzský	1 117	299	75	162
Měščanský	1 839	838	262	689
<i>V 16 obvodech</i>	19 757	8783	2891	4677

Moskevské obvody	Konstituční demokraté	Okfabristé	Monarchisté	Levicový blok
Roku 1906				
Arbatský	1 269	700	?	—
Suščevský	2 867	930	193	—
Preseňský	1 662	646	150	—
Prečistěnský	1 810	734	?	—
Tverský	1 810	850	174	—
Městský	571	362	50	—
Sretěnský	1 368	640	40	—
Jauzský	600	300	?	—
Basmanský	1 263	507	83	—
<i>V 9 obvodech</i>	13 220	5669	690	—
<i>V týchž 9 obvodech</i>				
<i>roku 1907</i>	11 451	4412	1490	2682

Volby v Moskvě tedy prokázaly *lživost* báchorek o černo-
sotňovském nebezpečí. Připomínáme znovu, že údaje o vol-
bách v Petrohradě v roce 1906 *prokázaly totéž*.

Hlasování v Petrohradě ve volbách do první dумы:

Obvody	Nejnižší počet hlasů odevzdaných pro kandi- dátka kadetů	Polovina tohoto počtu	Nejvyšší počet hlasů odevzdaných pro kandi- dátka pravicových stran	Počet volitelů ¹⁸⁸
Admiraltní	1395	697	668	-5
Alexandra	2929	1464	1214	-16
Něvského	2135	1067	985	-9
Kazaňský	3486	1743	1486	-18
Narvský	1853	926	652	-6
Vyborský	4788	2394	1729	-16
Kolomenský	2141	1070	969	-9
Moskevský	4937	2468	2174	-20
Spasský	4873	2436	2320	-15
Litějný	3414	1707	2097	+15

Rožďstvenský	3241	1620	2066	+14
Vasiljevský ostrov	3540	1770	2250	+17

Zrenije, č. 2
4. února 1907

Podle časopisu Zrenije

Podle sdělení^[12] listu Telegraf¹⁵⁹ došlo v sále spolku civilních inženýrů na schůzi 24. ledna k této události.

„Na pódium vystupuje V. V. Vodovozov a připomíná shromáždění incident, k němuž došlo v divadle Nemetti. ‚Dotazoval jsem se tam, je-li pravda, že Miljukov vyjednává za zády voličů se Stolypinem. V sále se ozvaly výkřiky: To je lež! Pomluva! a profesor Gredeskul odpověděl slovy, že Miljukov je čestný člověk, jemuž strana bezvýhradně důvěřuje. Nepochybují ani trochu o Miljukovově osobní čestnosti, ale ta jednání se uskutečnila. To nepopírá ani Miljukov. V dnešní Reči píše^[170], že mluvil se Stolypinem o legalizaci strany svobody lidu a že mu při tom byly předloženy nepřijatelné návrhy. *Miljukov však tají, jaké to jsou návrhy. Jsou-li hanebné, je třeba je zveřejnit a před tvář všeho lidu... je pranýřovat!*“

‚Rozpouštím schůzi!‘ prohlašuje policejní komisař.

Přítomní hlučí a pískají a hrnou se k východu. Pořadatelé schůze zahrnují Vodovozova ostrými výčitkami a policejní komisař posílá k pódiu — pro každý případ — dva strážníky.“

Pan Vodovozov si za své pokusy o *odhalení* rozhovorů mezi Miljukovem a Stolypinem nezasloužil ostré výčitky, nýbrž vděčnost. Něco takového mohou politickému činiteli vytýkat jen *maloměštáci*, kteří nechápou povinnosti *občana*, nebo lidé, kteří chtějí před lidem *utajit* kadetské praktiky. Nevíme ani, do které z těchto kategorií patřili pořadatelé schůze, na níž referoval kadet Nabokov.

Otázka Miljukovových jednání se Stolypinem má obrovský význam. A v žádném případě nemají pravdu ti, kdo jsou ochotni nad touto otázkou povýšeně mávnout rukou, distancovat se od ní, prohlašovat o ní, že je to jen bezvýznamný skandál. Kdo se *bojí* skandálu, ten si neuvědomuje,

že odhalovat *politické lidvaliády* je jeho občanská povinnost.

Miljukovovo jednání se Stolypinem je právě příkladem takové *politické lidvaliády*, v níž místo trestného činu zpro-
nevěry peněz a podvodu máme co dělat s *politicky nesvědomi-
tým a trestuhodným* čachrováním strany, jež zneužívá velkých
slov „svoboda lidu“.

Upozorňovali jsme už v listu Trud¹⁶⁰, že Miljukov *zata-
juje lidu* podstatu Stolypinových „podmínek“. Tají i to, zda
došlo k jedné audienci nebo k několika a kdy se vlastně
konaly. A rovněž tají, zda ho Stolypin k sobě pozval, nebo
zda Miljukov o audienci požádal. A konečně také zatajuje,
zda k tomu petrohradský a ústřední výbor kadetů přijal ně-
jaká usnesení a zda o tom ústředí informovalo místní or-
gány.

Není těžké vidět, že na těchto údajích závisí všestranné
zhodnocení kadetské zubatovovštiny. Před lidem *se zatajují*
jen *nekalé* věci. Pan Vodovozov má pravdu, *že je třeba je zve-
řejnit*. A pan Vodovozov *je povinen* ve svých odhaleních po-
kračovat, jde-li mu o to, aby ho občané uvědomující si své
politické povinnosti považovali za čestného, důsledného
a zásadového politika, a ne za pisálka, který se honí za
senzacemi. Jde-li o *hanebnosti* ve věcech týkajících se všeli-
dových zájmů, je *povinností* občana *donutit* ty, kdo je tají,
aby promluvili.

Kdo o těchto hanebnostech *něco* ví a chce splnit občan-
skou povinnost, je povinen *donutit* Miljukovy, aby sami
sebe pohnali před soud za pomluvu *a před soudem* pak usvěd-
čili kadetského vůdce, jenž za zády lidu, zrovna když
vrcholí volební boj lidu proti starému režimu, běhá zadním
vchodem za vůdcem starého režimu!

Ptáme se otevřeně pana Miljukova i strany konstitučních
demokratů:

1. Kdy se konala nebo kdy se konaly audience Miljukova
(*a jeho přátel?*) u pana Stolypina?

2. Pozval Stolypin Miljukova k sobě? A nebylo přitom
Miljukovovi *známo něco* o těch „hanebných“ (podle slov

pana Vodovozova) podmínkách, o nichž chtěl Stolypin s Miljukovem mluvit?

3. Kdy se konalo zasedání kadetského petrohradského výboru a ústředního výboru (nebo obou výborů společně), na němž se jednalo o Stolypinových *návrzích*? Neusnesli se tam vyjít těmto návrhům *tak trochu* vstříc? Nepsalo se o tom *něco* místním organizacím?

4. Jak souvisí Miljukovova audience u Stolypina a vůbec *některé* vzájemné *kroky* obou těchto mužů s *postojem* kadetů na „konferenci“ vůči maloburžoaznímu bloku, která se konala 18. ledna?

K odhalením týkajícím se „audience“ kadeta u černo-
sotňovce se ještě — a určitě nejednou — vrátíme. Dokážeme
ještě, až budeme mít po ruce všechny doklady, dostupné
přímo nezúčastněnému člověku, že právě v těchto rozho-
vorech kadetů s černosotňovci tkví *příčina neúspěchu* onoho
společného bloku „levice“ s kadety, který si mnozí přáli
a proti němuž jsme vždy bojovali.

Zatím však říkáme :

Ať si jsou pan Miljukov a strana konstitučních demokra-
tů vědomi, že *nejenom* Vodovozov, ale i velmi mnoho dal-
ších lidí se ze všech sil přičiní, aby *tuto politickou lidvaliádu*
odhalili!

V Ý Z N A M V O L E B V P E T R O H R A D Ě

Předvolební kampaň v Petrohradě se chýlí ke konci. Do voleb zbývají tři dny, a až bude čtenář číst tyto řádky, budou už známy výsledky hlasování v Petrohradě.

Zdálo by se, že o významu voleb v Petrohradě nelze mluvit, dokud není znám jejich výsledek. To však není pravda. Předvolební kampaň v Petrohradě trvá už tak dlouho a poskytla takovou spoustu neobyčejně poučného politického materiálu, že se její význam stal už zcela jasný. Ať už volby dopadnou jakkoli, představuje volební kampaň 1906—1907 v Petrohradě už teď nepochybně významnou a samostatnou etapu v dějinách ruské revoluce.

Nepochybným úspěchem revoluce v petrohradské volební kampani je především skutečnost, že se vyjasnily vzájemné vztahy mezi politickými stranami, názory (a tedy i zájmy a celá politická situace) různých tříd a že potom byly ověřeny v praxi, v rozsáhlé, otevřené a masové práci určité odpovědi na *stěžejní* otázky sociálně demokratické taktiky v buržoazní revoluci v Rusku.

Hlavní události předvolební kampaně v Petrohradě se přehnaly jako vichřice. A v této vichřici, kdy bylo třeba stůj co stůj a neprodleně *jednat*, se projevila skutečná povaha i podstata různých stran a směrů tak výrazně jako ještě nikdy. V této vichřici neobstály žádné formální svazky ani žádné stranické tradice — organizace se rozpadaly, porušovaly se sliby, měnila se usnesení a stanoviska, každý den přinášel pozoruhodné novinky. Srážky mezi různými stranami a různými směry byly neobvykle prudké, ostrá polemika obvykle vyústila v bitku. A to ne proto, že by byl

ruský člověk neukázněný, že ho zkazila ilegalita, ne proto, že bychom byli nevychovaní, tak to mohou vysvětlovat jen šosáci.

Nikoli, příčina ostrých srážek a zuřivého boje byla v *hlubokých* třídních rozdílech, v *antagonismu* sociálních a politických tendencí, které se vlivem událostí nečekaně rychle vynořily, vyžadovaly od všech okamžité „kroky“; všichni byli zataženi do boje a donuceni v boji uhájit, askämpfen, své pravé místo, svou skutečnou linii.

V Petrohradě jsou ústředí všech stran. Je to těžiště politického života Ruska. Tisk nemá místní, nýbrž celonárodní význam. A proto se nutně stalo, že petrohradský předvolební boj mezi stranami byl velmi závažným symptomem, symbolem a předobrazem mnoha dalších, parlamentních i neparlamentních bojů a událostí ruské revoluce.

Zpočátku byla na pořadu zdánlivě nevelká a podružná, „technická“ otázka úmluv všech opozičních a revolučních stran proti černosotňovskému nebezpečí. Pod pláštěm této „jednoduché“ otázky se ve skutečnosti skrývaly hlavní politické problémy: 1. postoj vlády k liberálům, kadetům; 2. skutečné tendence kadetů; 3. hegemonie kadetů v osvobozenecském hnutí v Rusku; 4. tendence trudovických, maloburžoazních stran; 5. třídní sounáležitost a politická příbuznost mezi umírněnými esery a revolučními esery; 6. maloburžoazní neboli oportunistická část sociálně demokratické strany; 7. hegemonie proletariátu v osvobozenecském hnutí; 8. význam jak zřetelných a zjevných, tak i nezřetelných a utajených prvků a „potencí“ revoluční maloburžoazní demokracie v Rusku.

A celé toto pozoruhodné bohatství politických otázek kladl a řešil sám život, sám průběh volební kampaně. Tyto otázky byly vytyčovány proti vůli a mimo vědomí mnoha stran — řešily se „násilím“, včetně zpřetrhání nejrozličnějších tradic — a konečný výsledek byl pro obrovskou spoustu politiků podílejících se na kampani naprosto neočekávaný.

Bolševikům pomohla šťastná náhoda, říká maloměšťák a kroutí nad těmi všemi neočekávanými událostmi hlavou. Měli prostě štěstí!

Tyhle řeči mně připomněly jedno místo z nedávno vydaných dopisů Engelse Sorgemu^[366]. Dne 7. března 1884 mu Engels napsal:

„Před 14 dny jsem tu měl synovce z Barmenu — svobodného konzervativce — kterému jsem řekl: ‚Jsme teď v Německu tak daleko, že můžeme složit ruce do klína a nechat své nepřátele, aby pracovali za nás. Ať už ten zákon proti socialistům zrušíte, prodloužíte, zostříte nebo zmírníte, a to je jedno, ať děláte cokoli, nahráváte nám.‘ Ano, řekl, okolnosti pracují pozoruhodně pro vás. — ‚Ovšem,‘ řekl jsem, ‚ale ony by asi nepracovaly, kdybychom je už před 40 lety správně nerozpoznali a nepočínali si podle toho.‘“¹⁶¹

Bolševici se nemohou samozřejmě odvolávat na 40 let — srovnáváme zde nepatrné s obrovským — ale pouze na měsíce a roky své předem vypracované taktiky sociální demokracie v buržoazní revoluci. Bolševici skutečně v nejzávažnějších a rozhodujících chvílích předvolební kampaně v Petrohradě *složili ruce do klína — a okolnosti pracovaly pro nás*. Všichni naši nepřátelé, od zapřísáhlého a nelítostného nepřítele Stolypina až po „nepřátele“ s papírovým mečem, revizionisty, *pracovali pro nás*.

Celá opozice, celá levice byla na počátku volební kampaně v Petrohradě proti bolševikům. Bylo proti nám podniknuto všechno, co bylo možné a myslitelné. *A dopadlo to v náš prospěch*.

Proč? Proto, že jsme už velice dávno zhodnotili mnohem správněji (už ve Dvou taktikách* roku 1905^[103] v Ženevě) postoj vlády k liberálům i postoj maloburžoazní demokracie vůči proletariátu.

Co bylo příčinou *nezdaru* téměř již uzavřeného bloku kadetů s celou „levicí“, *kromě bolševiků*? Miljukovovy roz-

* Viz Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 25–154. *Red.*

hovory se Stolypinem. Stolypin jen kývl a kadet se odvrátil od lidu a přilezl k černosotňovskému pánovi jako štěně.

Je to náhoda? Ne, je to *nevyhnutelnost*, protože její hlavní zájmy odvracejí liberálně monarchistickou buržoazii v každém rozhodném okamžiku od revolučního boje po boku lidu k dohodě s reakcí.

Co bylo příčinou *naprosté nepevnosti* a bezzásadovosti všech maloburžoazních (narodnických a trudovických) stran i maloburžoazní části dělnické strany, menševiků? Proč kolísali a váhali, přebíhali napravo i nalevo, tíhli ke kadetům a poklonkovali před nimi?

Ne pro osobní vlastnosti Petra či Pavla, ale proto, že maloburžoaz má vždy tendenci kráčet ve stopách liberála a klopýtat v jeho vleku, neboť si nevěří, nedokáže se vyrovnat s dočasnou „izolací“, neumí čelit klidně a pevně štekotu buržoazních psů, nevěří v samostatný revoluční boj proletářských a rolnických mas, zřídka se úlohy hegemonu v buržoazní revoluci, zřídka se svých hesel, přizpůsobuje se a podlézá Miljukovům...

A Miljukovové podlézají Stolypinovi!

Bolševici stanovili samostatně svou linii a rozvinuli před zraky lidu už dříve *svůj* prapor, prapor revolučního proletariátu.

Pryč s pokryteckými báchorkami o černosotňovském nebezpečí, o „boji“, který se vybojovává audiencemi u Stolypina! Kdo si doopravdy přeje svobodu lidu, kdo si doopravdy přeje, aby revoluce zvítězila, ať jde za námi jak proti černosotňovské smečce, tak i proti kadetským čachrářům.

Do boje jdeme *v každém případě sami*. Nebojíme se „izolovat“ od vašich malicherných a ničemných, nicotných a ubohých praktik a čachrů.

S proletariátem za revoluci, nebo s liberály za rozhovory se Stolypinem, rozhodněte se, voliči! Rozhodněte se, páni narodnici! Rozhodněte se, soudruzi menševici!

A když jsme vytyčili *svou* linii, *složili jsme ruce do klína*.

Čekali jsme, jak dopadne bitka, jež propukla. 6. ledna vztyčila naše konference *náš* prapor. Až do 18. ledna se Miljukov pletl pod nohama Stolypinovi, menševici, narodnici a bezpartijní se pletli pod nohama Miljukovovi.

A všichni se zapletli. Všichni taktizovali a všichni se tak počastovali nadávkami a tak se pohádali, že *nemohli* postupovat společně.

My jsme netaktizovali, ale *vyčinili jsme všem* ve jménu jasně a zřetelně vyjádřených zásad revolučního boje proletariátu.

A všichni, *kdo byli schopni boje*, šli za námi. Levicový blok se stal skutečností. Hegemonie revolučního proletariátu se stala skutečností. *Revoluční proletariát* strhl s sebou *všechny* trudovíky a velkou část menševiků, dokonce i inteligence.

Při volbách v Petrohradě zavlál *jeho* prapor. A ať už by byly výsledky těchto prvních seriózních voleb v Rusku za účasti všech stran jakékoli, prapor samostatného proletariátu, jenž prosazuje vlastní linii, byl už vztyčen. Pod tímto praporem se bude bojovat v *dumě* i za pomoci *všech ostatních* způsobů boje, které dovedou revoluci k vítězství.

Získat si svou samostatností, svou důsledností, svou nezdolností masu utlačovaného a zdeptaného rolnictva, masu kolísající, váhající a nestálé maloburžoazní demokracie, odtrhnout ji od proradné liberální buržoazie, kontrolovat takto tuto buržoazii a v čele masového hnutí lidu rozdrtit proklaté samoděržaví — to je úkol socialistického proletariátu v buržoazní revoluci.

Napsáno 4. (17.) února 1907
Otištěno 11. února 1907
v listu Proletarij, č. 13

Podle textu listu

PŘEDMLUVA K RUSKÉMU
PŘEKLADU DOPISŮ^[257]
K. MARXEL. KUGELMANNOVI

Když jsme se rozhodli vydat jako brožuru všechny Marxovy dopisy Kugelmannovi, jež byly uveřejněny v německém sociálně demokratickém týdeníku Neue Zeit^[380], vytkli jsme si za úkol seznámit ruskou veřejnost podrobněji s Marxem a s marxismem. Jak se dalo očekávat, věnuje se v Marxově korespondenci velmi mnoho místa jeho soukromým věcem. Pro životopisce to je neobyčejně cenný materiál. Pro širokou veřejnost a zejména pro dělnickou třídu Ruska jsou však nesrovnatelně důležitější ty pasáže dopisů, jež obsahují teoretické a politické materiály. Právě u nás v revolučním období, jež prožíváme, je zvláště poučné proniknout do materiálů, které nám umožňují poznat, jak Marx bezprostředně reagoval na všechny otázky dělnického hnutí i světové politiky. Redakce týdeníku Neue Zeit má plnou pravdu, když píše, že „nás povznáší, poznáváme-li profily lidí, jejichž myšlení i vůle se formovaly za velikých převratů“. Pro ruského socialistu v roce 1907 je takové poznávání dvojnásob nutné, protože mu skýtá spoustu velice cenných informací týkajících se bezprostředních úkolů socialistů ve všech možných revolucích, které jeho země prodělává. Rusko prožívá právě nyní „veliký převrat“. Marxova politika v poměrně bouřlivých šedesátých letech může být velice často přímým vzorem pro politiku sociálního demokrata v nynější revoluci v Rusku.

Dovolíme si proto pouze se stručně zmínit o zvláště závažných teoretických pasážích z Marxovy korespondence

a podrobněji se zabývat jeho revoluční politikou jakožto představitele proletariátu.

Pro úplnější a hlubší pochopení marxismu je nesmírně zajímavý dopis z 11. července 1868^[151] (s. 42n.)¹⁶². Marx v něm formou polemických připomínek na adresu vulgárních ekonomů vykládá neobyčejně jasně své pojetí takzvané pracovní teorie hodnoty. Marx zde stručně, prostě a obdivuhodně jasně rozebral právě ty námitky proti své teorii hodnoty, které vznikají zcela přirozeně u nejméně zasvěcených čtenářů Kapitálu a kterých se proto tak přehorlivě chytají tuctoví představitelé „profesorské“, buržoazní „vědy“. Marx zde ukazuje, jakou cestou šel a jakou cestu je třeba zvolit k vysvětlování zákona hodnoty. Učí nás své *metodě* na příkladu nejběžnějších námitek. Vysvětluje souvislost mezi tak ryze (zdálo by se) teoretickou a abstraktní otázkou, jako je teorie hodnoty, a „zájmy vládnoucích tříd“, které se domáhají toho, aby „*bezmyšlenkovitý zmatek trval na věky věků*“. Můžeme si jen přát, aby každý, kdo začíná studovat Marxe a číst Kapitál, četl znovu a znovu uvedený dopis paralelně se studiem prvních a nejtěžších kapitol Kapitálu.

Další, zejména teoreticky zajímavé jsou ty pasáže dopisů, v nichž Marx hodnotí různé autory. Když člověk čte tyto Marxovy živě napsané ohlasy, plné zaujetí, prozrazující nevídaný zájem o všechny významné ideové proudy a o jejich rozbor, má pocit, jako by přímo poslouchal geniálního myslitele. Kromě letmých zmínek o Dietzgenovi si zasluhuje zvláštní pozornost čtenářů poznámky o proudhonovcích¹⁶³ (s. 17). „Skvělí“ mladí intelektuálové buržoazního původu, kteří se v dobách společenského kvasu vrhají „do řad proletariátu“, ale nejsou schopni ztotožnit se s názorem dělnické třídy a pracovat houževnatě a seriózně „v jednotném šiku“ s proletářskými organizacemi, tu jsou vylíčení překvapivě výstižně několika tahy.¹⁶⁴

Je tu zmínka o Dühringovi (s. 35)¹⁶⁵, jež jako by už předjímal obsah proslulé knihy Anti-Dühring^[367], kterou na-

psal Engels (s Marxem) o devět let později. Existuje Cederbaumův ruský překlad, v němž je bohužel nejen mnoho vynecháno, ale je to přímo špatný, chybný překlad. Je tam též kritická poznámka o Thünenovi, dotýkající se rovněž Ricardovy teorie renty¹⁶⁶. Marx už tenkrát, v roce 1868, rozhodně odmítal „Ricardovy chyby“, které pak definitivně vyvrátil v třetím díle Kapitálu, vydaném roku 1894, a které dosud opakují revizionisté — od našeho ultraburžoazního a dokonce „černosotňovského“ pana Bulgakova až po „takřka ortodoxního“ Maslova.

Zajímavá je také zmínka o Büchnerovi, v níž Marx hodnotí vulgární materialismus a „povrchní žvásty“, opsané od Langeho (obvyklý zdroj „profesorské“ buržoazní filozofie!) (s. 48).¹⁶⁷

Přejděme k Marxově revoluční politice. U nás v Rusku je mezi sociálními demokraty nesmírně rozšířena určitá měšťácká představa o marxismu — totiž že revoluční období se svými zvláštními formami boje a specifickými úkoly proletariátu je něco úplně výjimečného, kdežto „ústava“ a „krajní opozice“ pravidlem. V žádné zemi na světě není v daném okamžiku tak hluboká revoluční krize jako v Rusku — a v žádné zemi nejsou „marxisté“ (zlehčující a vulgarizující marxismus), kteří by se stavěli k revoluci tak skepticky a šosácky. Z toho, že obsah revoluce je buržoazní, se u nás povrchně usuzuje, že buržoazie je *hybnou silou* revoluce, že proletariát plní v této revoluci jen pomocné a nesamostatné úkoly a že nemůže tuto revoluci vést!

Jak odhaluje Marx toto povrchní pojetí marxismu ve svých dopisech Kugelmannovi! Například dopis z 6. dubna 1866^[147]. Marx tehdy dokončil své hlavní dílo. Německou revoluci z roku 1848 definitivně zhodnotil už 14 let před tímto dopisem.¹⁶⁸ Své socialistické iluze o blízké socialistické revoluci v roce 1848 sám v roce 1850 vyvrátil.¹⁶⁹ A v roce 1866, jakmile zpozoroval, že narůstají nové politické krize, napsal:

„Kéž naši šosáci konečně pochopí (jde o německé libe-

rální buržoy), že bez revoluce, která odstraní Habsburky a Hohenzollerny, musí koneckonců zase dojít k třicetileté válce...“ (s. 13–14).¹⁷⁰

Ani stín iluzí, že nejbližší revoluce (k níž došlo shora, a ne zdola, jak Marx očekával) odstraní buržoazii a kapitalismus. Naprosto jasné a přesné konstatování, že odstraní jen pruskou a rakouskou monarchii. A jaká víra v tuto buržoazní revoluci! Jaký revoluční zápal proletářského bojovníka, jenž si uvědomuje obrovský význam buržoazní revoluce pro další vývoj socialismu!

Tři roky poté, co Marx konstatoval v předvečer pádu napoleonského císařství ve Francii „velmi zajímavé“ společenské hnutí, mluví Marx *přímo nadšeně* o tom, že „Pařížané začali zase důkladně studovat svou nejnovější revoluční minulost, aby se připravili na další revoluční události“. Dále Marx popisuje třídní boj, který při tomto hodnocení minulosti objevil, a uzavírá (s. 56): „A takto vře celý ten historický čarodějný kotel! Kdy to jenom bude *u nás* (v Německu) tak daleko!“¹⁷¹

Z toho by se tedy měli od Marxe poučit ruští marxisté z řad inteligence, zmalátnělí skepticismem, otupení pedantstvím, náchylní ke kajícím řečem, rychle unavení revolucí, pro které je vysněným svátkem den, kdy pochovají revoluci a nahradí ji konstituční prózou. Měli by se od teoretika a vůdce proletářů učit víře v revoluci, umění vyzývat dělnickou třídu, aby důsledně plnila své bezprostřední revoluční úkoly, měli by se přiučit síle ducha, jež nepřipouští malomyslné fňukání kvůli dočasným neúspěchům revoluce.

Marxističtí pedanti si myslí, že to všechno je plané moralizování, romantika, nedostatek realismu! Ne, pánové, to je spojování revoluční teorie s revoluční politikou, ono spojování, bez něhož se z marxismu stává brentanismus¹⁷², struvismus, sombartismus¹⁷³. Marxovo učení spojilo v jeden nerozlučný celek teorii a praxi třídního boje. A není marxistou, kdo překrucuje teorii, jež střízlivě hodnotí objektivní

situaci, kvůli ospravedlňování daného stavu a snaží se dokonce přizpůsobit co nejrychleji každému dočasnému poklesu revoluce, zbavit se co nejrychleji „revolučních iluzí“ a pustit se do „reálného“ hnidopištví.

Marx dovedl vycítit blízkost se revolucí a *burcovat* proletariát, aby si uvědomil své avantgardní, revoluční úkoly i v těch zdánlivě nejkolidnějších, „idylických“, jak říkal, a „bezútěšně zatuchlých“ (podle slov redakce listu *Neue Zeit*) dobách. Naši ruští intelektuálové, kteří Marxe šosácky zjednodušují, učí proletariát i v nejrevolučnějších dobách politice pasivity, učí ho pokorně plavat „po proudu“, nesměle podporovat nejkolidnější příslušníky módní liberální strany!

Na Marxově korespondenci s Kugelmannem je nejcennější jeho hodnocení Komuny. Zvláště poučné je toto hodnocení, srovnáme-li je s metodami pravého křídla sociálních demokratů v Rusku. Plechanov, který po prosinci roku 1905 malomyslně zvolal^[236] „Nemělo se sahat ke zbraním“, byl tak skromný, že se přirovnával k Marxovi. Marx prý také brzdil revoluci v roce 1870.

Ano, Marx ji *také* brzdil. Podívejte se však na ten propastný rozdíl mezi Marxem a Plechanovem, který se sám k Marxovi přirovnával.

Plechanov v listopadu roku 1905, měsíc před vyvrcholením první ruské revoluční vlny, nejenže proletariát energicky nevaroval, ale naopak přímo tvrdil^[238], že je nutné *učit se zacházet se zbraněmi a ozbrojovat se*. Ale když pak boj za měsíc opravdu vzplanul, Plechanov se ani v nejmenším nepokusil rozebrat jeho význam, jeho úlohu v celkovém vývoji událostí a jeho souvislosti s dřívějšími formami boje a začal si honem hrát na kajícího intelektuála: „Nemělo se sahat ke zbraním.“

V září roku 1870, půl roku před vznikem Komuny, Marx francouzské dělníky přímo varoval: Povstání by bylo zoufalou bláhovostí, napsal ve známé Adrese Internacionály.¹⁷⁴ *Včas* odhalil nacionalistické iluze o možnosti hnutí

v duchu roku 1792. Dovedl říci, že „se nemá sahat ke zbra-
ním“, mnoho měsíců napřed, a ne až když bylo po všem.

A jak se zachoval Marx, když se tato podle jeho vlastního
zářijového prohlášení *beznadějná* záležitost začala v březnu
1871 realizovat? Využil to snad (jako Plechanov prosin-
cové události) pouze k tomu, aby „přiskřípl“ své nepřátele,
proudhonovce a blanquisty, kteří stáli v čele Komuny?
Začal snad bédovat jako nějaká guvernanka: Neříkal jsem
to, nevaroval jsem vás, tady máte tu vaši romantiku, to
vaše revoluční fantazírování? Provázel snad komunardy,
jako Plechanov prosincové bojovníky, samolibým šosáckým
mentorováním: „Nemělo se sahat ke zbraním“?

Ne. Dne 12. dubna 1871 píše Marx *nadšený* dopis Kugel-
mannovi^[156], který bychom rádi pověsili na zeď každému
ruskému sociálnímu demokratovi a každému ruskému děl-
níkovi, který umí číst a psát.

Marx, který v září 1870 nazval povstání zoufalou bláho-
vostí, se v dubnu 1871 k lidovému masovému hnutí chová
jako velice pozorný účastník velikých událostí, jež znamena-
ly ve světodějném revolučním hnutí krok vpřed.

Je to *pokus*, říká, o rozbití vojenskobyrokratické mašiné-
rie, a ne o pouhé její předání do jiných rukou. A doslova
velebí „*hrdinné*“ pařížské dělníky, vedené proudhonovci
a blanquisty. „Jaká pružnost,“ píše, „jaká historická inicia-
tiva, jaká sebeobětavost je u těchto Pařížanů!“ (s. 88) ...
„V dějinách neexistuje podobný příklad takové velikosti!“

Ze všeho nejvíc oceňuje Marx *historickou iniciativu* mas.
Kéž by se naši ruští sociální demokraté u Marxe poučili, jak
hodnotit *historickou iniciativu* ruských dělníků a rolníků
v říjnu a prosinci 1905!

Velký myslitel, jenž už před půlrokem předvídal nezdar,
vzdává hold *historické iniciativě* mas — a naproti tomu bez-
krevné, bezduché a pedantské „Nemělo se sahat ke zbra-
ním“! Cožpak to není nebetyčný rozdíl?

A jako *účastník* masového boje, který intenzívně a se sobě
vlastním zápalem prožíval v londýnském exilu, začíná

Marx kritizovat *bezprostřední činy* „šlenu odvážných“ Pařížanů, odhodlaných „šturmovat i nebe“.

Jakpak by se asi tenkrát Marxovi vysmívali naši nynější „reální“ mudrci z řad marxistů, kteří tepají v Rusku let 1906—1907 revoluční romantiku! Jak by se lidé pošklebovali *materialistovi*, *ekonomovi* a nepříteli utopí, který vzdává hold „pokusu“ šturmovat i *nebe!* Kolika slzami, shovívavým smíchem nebo soucitem by všichni ti zabedněnci s klapkami na očích reagovali na buřičské tendence, utopismus aj. aj., na toto hodnocení hnutí mířícího až k nebesům!

Marx však nebyl zasažen velemoudrostí piskořů, kteří se bojí posuzovat *techniku* vyšších forem revolučního boje. Posuzuje právě *technické* otázky povstání. Obrana, nebo útok? — říká, jako by se bojovalo u Londýna. A rozhodně praví: Samozřejmě útok, „mělo se ihned táhnout na Versailles...“.

To bylo napsáno v dubnu 1871, několik týdnů před velkým krvavým květnem...

„Mělo se ihned táhnout na Versailles“ a myslí tím povstalec, kteří se pustili do „šlenu“ šturmování nebe (září 1870).

„Nemělo se sahat ke zbraním“ slyšíme v prosinci roku 1905, aby mohly být odrazeny první útoky na vydobyté svobody...

Opravdu, ne nadarmo se Plechanov přirovnával k Marxovi!

„Druhá chyba,“ pokračuje ve své kritice *techniky* Marx, „ústřední výbor (*vojenské velení*, všimněte si, že jde o ústřední výbor národní gardy) se *příliš brzy* vzdal své moci...“

Marx dovedl varovat *vůdce* před předčasným povstáním. Avšak k *proletariátu*, jenž šturmoval nebe, se choval jako praktický rádce, jako účastník *boje* mas pozvedajících *celé* hnutí na *vyšší stupeň* bez ohledu na falešné teorie a chyby Blanquiho a Proudhona.

„Ať už je to jak chce,“ píše, „pařížské povstání, i když bude potlačeno vlky, sviněmi a sprostými bestii staré

společnosti, je nejslavnějším činem naší strany od dob červnového povstání.“¹⁷⁵

A Marx, aniž by tajil před proletariátem *jedinou* chybu Komuny, věnoval tomuto *slavnému činu* dílo^[140], které je *dodnes* nejlepším vodítkem v boji o „nebesa“ — a nejděsivějším příznakem pro liberální a radikální „*svině*“¹⁷⁶.

Plechanov věnoval prosinci „dílo“, jež se stalo takřka evangeliem kadetů.

Opravdu, Plechanov se k Marxovi nepřirovnával nadarmo.

Kugelmann zřejmě Marxovi odpověděl jakýmisi pochybovačnými výrazy, poukazoval na beznadějnost věci a na realismus v protikladu k romantice, nebo alespoň přirovnal Komunu — *povstání* k pokojné pařížské demonstraci z 13. června 1849.

Marx čte Kugelmannovi ihned (17. dubna 1871) levity^[156]:

„*Bylo by ovšem velmi pohodlné dělat světové dějiny,*“ píše, „*kdyby se šlo do boje jen za těch předpokladů, že vyhlídky jsou neklamně příznivé.*“

V září 1870 nazýval Marx povstání zoufalou bláhovostí. Když však *masy* povstaly, chce jít Marx s nimi, chce se s nimi učít v boji, a ne kázat jako byrokrat. Chápe, že pokus odhadnout předem *zcela přesně* vyhlídky by bylo buď šarlatánství, nebo beznadějně pedantství. *Že všeho nejvíce* si cení skutečnost, že dělnická třída *dělá* světové dějiny hrdinně, obětavě a iniciativně. Marx na tyto dějiny pohlížel z hlediska lidí, kteří je *dělají*, aniž mají možnost předem *neomylně* odhadnout vyhlídky, a nikoli z hlediska maloměšťáckého inteligenta, jenž moralizuje: „Dalo se snadno předvídat... nemělo se sahat...“

Marx dovedl zhodnotit i to, že v dějinách bývají okamžiky, kdy zoufalý boj *mas* dokonce i za beznadějnou věc je *nezbytný* pro jejich další výchovu i přípravu na *další* boj.

Naším nynějším kvazimarxistům, kteří rádi zbůhdarma citují Marxe, aby od něho převzali jen hodnocení minulosti,

ne však umění vytvářet budoucnost, je takováto *formulace* otázky zcela nepochopitelná a dokonce zásadně cizí. Plechanov na ni ani nepomyslel, když se po prosinci roku 1905 podjal úkolu „brzdit...“.

Marx však vytyčuje právě tuto otázku, ale přitom nikterak nezapomíná, že v září 1870 sám považoval povstání za zoufalou bláhovost.

„Měšťácká versailleská sběh,“ píše, „postavila Pařížany před alternativu: buď přijmout, nebo podlehnout bez boje. *Demoralizace dělnické třídy* by byla bývala v tomto případě *mnohem větším* neštěstím než zánik jakéhokoli počtu ‚vůdců‘.“¹⁷⁷

A tím také končíme stručný přehled poučení z politiky hodné proletariátu, která Marx vtělil do dopisů Kugelmannovi.

Dělnická třída Ruska již dokázala a ještě nejednou dokáže, že je schopna „šturmovat nebe“.

5. února 1907

*Otištěno roku 1907 v brožurě
vydané vydavatelstvím
Novaja дума v Petrohradě*

*Podle textu brožury
z roku 1907
porovnaného s textem brožury
vydané roku 1920*

DRUHÁ DUMA A DRUHÁ VLNA REVOLUCE

Petrohrad 7. února 1907

Události se vyvíjejí rychlostí, kterou nelze nazvat jinak než přímo revoluční. Před čtyřmi dny jsme psali v souvislosti s volební kampaní v Petrohradě*, že politické seskupení už vykryštovalo: k nelítostnému boji proti násilnostem reakce a proti pokrytectví liberálů se pozvedá samostatně, energicky a hrdě jedině revoluční sociální demokracie. Maloburžoazní demokracie (včetně maloburžoazní části dělnické strany) kolísá, přiklání se hned k liberálům, hned k revolučním sociálním demokratům.

Dnes se konají volby v Petrohradě. Jejich výsledky nemožou změnit zmíněný vzájemný poměr společenských sil. A včerejší volby do dumy, v nichž bylo zvoleno už 217 členů z 524, tj. více než dvě pětiny, jasně ukazují složení II. dumy, jasně ukazují politickou situaci, jež se vytváří před našima očima.

Podle údajů listu Reč¹⁷⁸, který má ovšem tendenci líčit celou záležitost ve prospěch kadetů, je z 205 zvolených členů dumy 37 příslušníků pravice, 24 nacionalistů-autonomistů¹⁷⁹, 48 kadetů, 16 progresistů a bezpartijních, 40 levicově orientovaných bezpartijních, 20 narodníků (13 trudoviků, 6 socialistů-revolucionářů a 1 lidový socialista) a 20 sociálních demokratů.

Tato дума je tedy nepochybně levější, než byla předešlá. Přinesou-li další volby stejné výsledky, dostaneme na 500 členů dumy zhruba tato čísla: 90 příslušníků pravice, 50 nacionalistů, 125 kadetů, 35 progresistů, 100 levicově orien-

* Viz tento svazek, s. 379—383. *Red.*

tovaných bezpartijních, 50 narodníků a 50 sociálních demokratů. Je to samozřejmě přibližný odhad, který děláme jen pro názornost, ale o správnosti celkových výsledných čísel lze teď už sotva pochybovat.

Pětina příslušníků pravice; dvě pětiny umírněných liberálů (liberálně monarchističtí buržoové včetně nacionalistů, kadetů a části, ne-li všech, progresistů); dvě pětiny příslušníků levice (z toho jedna pětina bezpartijních, jedna pětina straneků, narodníků a sociálních demokratů rovným dílem) — to je složení II. dумы, jak se nám začíná rýsovat podle předběžných údajů.

Co to znamená?

Nejhorší a nejbezohlednější zvůli černosotňovské vlády, nejreakčnější v celé Evropě. Žádná jiná evropská země nemá tak reakční volební zákon. A žádná jiná evropská země nemá tak revoluční složení lidového zastupitelského orgánu jako tato zaostalá země!

Tento do očí bijící protiklad je velmi názorným projevem základního rozporu celého současného života v Rusku, výrazem veškeré revolučnosti chvíle, kterou prožíváme.

Od slavného 9. ledna 1905 uplynuly dva roky revoluce. Zažili jsme dlouhá a těžká období zuřivé reakce. Zažili jsme krátká „světla mezidobí“ svobod. Zažili jsme dva velké výbuchy stávkového a ozbrojeného boje lidu. Zažili jsme jednu dumu a dvakrát opakované volby, které daly konečnou podobu seskupení stran, neobyčejně jasně rozseskupily obyvatelstvo, jež nemělo ještě donedávna ani ponětčí o nějakých politických stranách.

Během dvou let jsme překonali — u jedněch naivní, u jiných sobeckou víru v jednotu osvobozenického hnutí, překonali jsme řadu iluzí o pokojné, ústavní cestě, získali jsme zkušenosti s masovými formami boje, dospěli jsme až k nejkruťjším a nejkrajnějším, až k posledním myslitelným způsobům boje, až k ozbrojenému boji jedné části obyvatelstva proti druhé. Buržoazie a statkáři se rozlétli a zatvrdili. Maloměštáci se unavili. Inteligence v Rusku ochabla a zma-

látněla. Strana liberálních mluvků a liberálních zrádců, kadetů, pozvedla hlavu, protože spekuluje s únavou z revoluce a svou famusovovskou* ochotu dopouštět se nejnemožnějších podlostí vydává za svou převahu.

Avšak dole, hluboko v proletářských masách i v masách zbídačeného, hladovějícího rolnictva, se revoluce rozvíjela, nehlučně a nepozorovatelně podkopávala samy základy, burcovala největší ospalce hřměním občanské války a ty nejstrnulejší postrkovala rychlým střídáním „svobod“ i bes-tiálního násilí, klidu i parlamentního oživení, voleb, mítinků i horečnaté „spolkové“ činnosti.

Výsledkem toho je nová, ještě levější дума a na obzoru nová, ještě hrozivější a neodvratnější *revoluční* krize.

I slepý teď musí vidět, že nás čeká právě revoluční, a ne ústavní krize. O tom nelze pochybovat. Dny ruské ústavy jsou sečteny. Neúprosně se blíží nová bitva: buď zvítězí revoluční lid, nebo zmizí druhá дума stejně neslavně jako ta první a pak přijde zrušení volebního zákona a návrat k černosotňovskému absolutismu sans phrases**.

Jak ubohé jsou najednou naše nedávné „teoretické“ spory ve světle náhlého a prudkého záblesku vycházejícího slunce revoluce! Cožpak nejsou směšné nářky ubohého, přestrašeného a malověrného inteligenta o černosotňovském nebezpečí ve volbách? Nepotvrdilo se snad skvěle to, co jsme řekli *v listopadu* (v 8. čísle listu Proletarij^[112]): „Svým pokřikem o černosotňovském nebezpečí vodí kadeti menševiky za nos, aby od sebe odvrátili nebezpečí zleva?“***

Revoluce učí. Vrací násilím do revolučních kolejí ty, kdo z bezcharakternosti nebo nerozumu stále uhýbají stranou. Menševici požadovali bloky s konstitučními demokraty, jednotu „opozice“, možnost „využít dumu jako celek“. Dělalí všechno možné (i nemožné, včetně rozkolu ve straně

* Famusov — postava z Gribojedovova dramatu Hoře z rozumu.
Čes. red.

** — bez okolků. Red.

*** Tento svazek, s. 138. Red.

jako v Petrohradě), aby vytvořili jednolitou liberální dumu.

Nic z toho nebylo. Revoluce je silnější, než si myslí malověrní oportunisté. Za hegemonie kadetů může revoluce jenom ležet v prachu, vítězit může pouze za hegemonie bolševické sociální demokracie.

Vzniká právě taková дума, jak jsme ji líčili v polemice s menševiky v 8. čísle listu Proletarij (listopad 1906). Je to дума krajních extrémů, дума, z níž revoluční proud odplavil umírněný a opatrný střed, дума Kruševanů a revolučního lidu. Bolševická sociální demokracie v této dumě vysoko pozvedne svůj prapor a řekne masám maloburžoazních demokratů totéž, co jim řekla při volbách v Petrohradě: volte mezi kadetským čachrováním se Stolypinem a společným bojem v řadách lidových mas! My, proletariát celého Ruska, jdeme do tohoto boje. S námi jdou všichni, kdo chtějí svobodu pro lid a půdu pro rolníky!

Kadeti už větrí, že zavanul jiný vítr, že politický barometr rychle klesá. Ne nadarmo ztratili všelijací ti Miljukovové nervy natolik, že se úplně odhalili a začali přímo na ulici vykřikovat o „rudých hadrech“ (v kabinetech Stolypinů tato individua „rudému hadru“ vždycky potají spílala!). Ne nadarmo píše dnešní Reč^[27] (7. února) o „prudkých výkyvech“ politického barometru, o kolísání vlády buď „mezi vládní demisí, nebo mezi jakýmsi pronunciamento*, černosotňovskovojským pogromem, jehož termín je už stanoven na čtrnáctého“. A vykleštěná dušička ruského liberála pláče a naříká: je to možné, prý snad opět „politika živelných reflexů“...

Ano, ubozí hrdinové ubohého období pasivity a deprese! *Opět* revoluce. S nadšením vítáme blížící se vlnu živelného hněvu lidu. Ale uděláme všechno, co je v našich silách, aby byl nový boj co nejméně živelný, aby byl co nejuvědomělejší, nejdůslednější a nejzásadovější.

Vláda už dávno uvedla do pohybu všechna kolečka své

* — výzvou k převratu. Čes. red.

mašinérie násilí, pogromů, zběsilých zvěrstev, klamání a otupování. A nyní jsou už všechna ta kolečka vyběhaná, na venkově i ve městech už bylo vyzkoušeno všechno až po dělostřelectvo. Avšak lidové síly nejenže nejsou vyčerpány, ale právě nyní se chystají se stále větší energií a silou, stále otevřeněji a odvážněji k útoku. Černosotňovský absolutismus a — levicová duma. Situace je rozhodně revoluční. Boj ve své nejostřejší formě je zcela neodvratný.

Ale právě proto, že je neodvratný, nemáme proč jej urychlovat, pobízet a podněcovat. O to by se měli postarat Kruševanové a Stolypinové. Naším úkolem je naprosto jasně, přímo a nelitostně *odhalovat* před proletariátem a rolnictvem pravdu, aby věděli, co skutečně znamená blížící se bouře, pomoci jim, aby uvítali nepřítele organizovaně a s chladnokrevností lidí jdoucích na smrt, tak jako vítá nepřítele voják v zákopu, odhodlaný přejít po prvních výstřelech do zuřivého útoku.

„Střílejte první, páni buržoové!“ řekl Engels v roce 1894 na adresu německého kapitálu.¹⁸⁰ „Střílejte první, páni Kruševanové a Stolypinové, Orlovové a Romanovové!“ řekneme my. Naši věcí je pomoci dělnické třídě a rolnictvu *rozdrtit* černosotňovský absolutismus, až se na nás sám vrhne.

Proto žádné předčasné *výzvy* k povstání! Žádné slavnostní manifesty k lidu. Žádná pronunciamiento, žádná „provolání“. Bouře se blíží sama. Není třeba říčet zbraněmi.

Musíme chystat zbraně v přímém i v přeneseném slova smyslu. Především a nejvíce je třeba připravovat armádu proletariátu, semknutou a silnou svým uvědoměním i svou odhodlaností. Musíme zesateronásobit naši agitační a organizační činnost mezi rolnictvem — mezi tím, jež hladově na vesnici, i tím, jež poslalo loni na podzim do vojenské služby své syny, kteří prožili velký rok revoluce. Musíme rázně odhalit veškeré ideologické zastírání a maskování revoluce, je třeba odstranit veškeré pochybnosti a kolísání. Musíme růstě a klidně, jednoduchou, lidu nejpřístupnější formou

řící co nejhlasitěji a nejzřetelněji, že boj je nevyhnutelný. Proletariát půjde bojovat. Proletariát dá do této bitvy za svobodu všechno, vrhne do ní všechny své síly. Ať zbídačené rolnictvo ví, ať vojáci a námořníci vědí, že se rozhoduje o osudu svobody v Rusku.

Proletarij, č. 13
11. února 1907

Podle listu Proletarij

V Ý S L E D K Y V O L E B V D Ě L N I C K Ě K U R I I V P E T R O H R A D Ě

Přestože shromáždování přesných údajů o průběhu voleb v dělnické kurii postupuje pomalu (bolševici vydali a rozeslali tištěný dotazník), celkový charakter voleb je už přece jen znám.

Eseři posílili svou pozici nepochybně víc, než jsme očekávali. To přiznávají dokonce i menševici^[97, 185] (Naš mir¹⁸¹, č. 1). V guberniální dělnické kurii získali čtyři volitele z deseti. V městské kurii byli poraženi sociálními demokraty, kteří získali všech čtrnáct volitelů, avšak počet hlasů odevzdaných pro kandidáty socialistů-revolucionářů byl značný (110—135 pro socialisty-revolucionáře a 145—159 pro sociální demokraty z celkového počtu 269 hlasujících).

Dále. Fakt, že nás eseři porazili zejména v největších závodech, rovněž nikdo nepopírá.

Menševici popírají *další* a pro pochopení našich nezdarů nejdůležitější fakt, že *eseři vítězili především nad menševiky*.

V 1. čísle týdeníku Naš mir, v článku věnovaném volbám v dělnické kurii, tuto otázku *zamlčují*, pokrytecky se odvolávají na to, že sociální demokracie byla oslabena frakčním bojem, a zastírají, že právě menševici dovedli tento frakční boj *až k rozkolu* a k takovému „kadetismu“ ve své taktice, že to vyspělé dělníky *odradilo*.

Ale dokonce i údaje, které jsou nyní shromážděny, *dokazují* stále přesvědčivěji správnost našeho původního závěru (Proletarij č. 12), totiž že eseři vítězili nad *menševiky*.*

O něvském obvodu to dokazují údaje jednotlivých závodů uvedené ve 12. čísle listu Proletarij^[101, 220]. Opačné

* Viz tento svazek, s. 357. Red.

a ničím nepodložené prohlášení v 1. čísle týdeníku Naš mir je prostě kuriózní.

O moskevském obvodu to dokazuje zpráva otištěná v tomto čísle.¹⁸²

O vyborském obvodu uvádějí sami menševici (Naš mir, č. 1) tato čísla: ve *městě* (menševici) 17 sociálních demokratů, 12 socialistů-revolucionářů a 2 politicky nevyhranění. V *guberniální* části obvodu, kde pracovali jen bolševici, 7 sociálních demokratů a ani jeden eser.

Tato čísla nejsou zcela průkazná. Vcelku však *plně potvrzují* náš závěr, že eseri porazili právě menševiky. Pokus týdeníku Naš mir odvolávat se na to, že v guberniální části vyborského obvodu eseri nebyli aktivní a že tam „tedy nebyla ani žádná konkurence“, zřejmě neobstojí. Předně tu vyvstává otázka, proč právě v tomto petrohradském předměstí eseri nebyli aktivní, a jinde ano? Nesehrála snad svou úlohu skutečnost, že tu byla „konkurence“ eserů předem vyloučena v důsledku veškeré předchozí práce? Za druhé, menševici neuvádějí přesné údaje o tom, kdo byl kandidátem. Údaje ze závodů také neuvádějí. Za třetí, víme z novin, že *právě* ve vyborském obvodu poráželi eseri *na schůzích* menševiky pro jejich „kadetismus“.

Například Reč z 24. ledna referuje^[218] o schůzi konané 21. ledna v Nobelově domě (Ňustadtská 11). Podle Reči měl projev sociální demokrat Gurvič, který obvinil krajně levicové strany, že bojkotují dumu (v Reči jsou slova o této pomoci, prokazované kadetům na schůzi levice, vytištěna kurzívou!). Gurvič obviňoval narodniky z „*malicherného handrkování*“, jež zmařilo blok s konstitučními demokraty. V odpovědi Gurvičovi označil narodnik Bikerman „*prohlášení předřečníka o malicherném handrkování za pomluvu*“. Narodnik Smirnov dokazoval, že menševik Gurvič se „ničím neliší od konstitučních demokratů“. Smirnov se odvolával na to, jak kadet Gredeskul Gurviče veřejně „*chválil*“.

To je zpráva z Reči. Je z ní vidět, že v očích dělníků eseri poráželi menševiky právě pro jejich postoj ke kadetům.

V něvském, moskevském a vyborském obvodu byl úspěch eserů obzvláště nápadný. A právě v těchto obvodech se nyní vyjasňuje příčina tohoto úspěchu: oportunisté z řad sociální demokracie poškozují prestiž sociální demokracie v očích pokrokového proletariátu.

Jestliže jsme však museli doplácet na pravicové sociální demokraty ztrátou 4 míst z 10 v guberniální dělnické kurii, napravili jsme to v městské dělnické kurii.

A napravili jsme to, jak uvidíme dále, *právě tím*, že jsme před všemi zmocněnci uplatnili taktiku revoluční, a ne oportunistické sociální demokracie.

Celkem bylo ve městě 272 dělnických zmocněnců. Z toho bylo sociálních demokratů a sympatizujících se sociálními demokraty 147, tj. více než polovina. Ostatní byli jen zčásti vyhranění eseri (54), zčásti politicky nevyhranění (55), bezpartijní (6), 1 *pravičák* a 9 trudoviků, „levicových“ (dva z nich byli konstituční demokraté) apod.

Petrohradský výbor rozvinul mezi zmocněnci velmi energickou činnost. K projednání byla předložena otázka voleb v Petrohradě, která všechny zajímala, a to otázka taktiky: s kadety, nebo proti kadetům. Představitelé petrohradského výboru SDDSR vysvětlovali zmocněncům stanovisko revoluční sociální demokracie, menševici obhajovali svou taktiku.

Dne 28. ledna se konala *rozhodující* schůze zmocněnců všech stran. Zúčastnilo se jí 200—250 lidí. Většinou hlasů proti 10—12 byla schválena rezoluce^[290], v níž byl vyjádřen naprostý souhlas s *bolševickou taktikou* a jež požadovala podporu *levicového bloku*. *Byla přímo namířena proti menševikům*, proti „*skryté*“ podpoře kadetů.

Uvádíme text této rezoluce:

„Vzhledem k tomu,

1. že úspěch levicových kandidátek, které už předložili sociální demokraté, socialisté-revolucionáři, trudovici a lidoví socialisté jako protiváhu černosotňovských a kadetských kandidátek v městské kurii, je politicky mimořádně závažný,

2. že takového úspěchu lze dosáhnout jen tehdy, budou-li všechny levicové strany společně podporovat levicové kandidáty,

navrhuje schůze dělnických zmocněnců z různých továren a závodů všem levicovým stranám, aby podporovaly společně levicové kandidátky a v žádném případě nepředkládaly v žádném obvodu města Petrohradu žádné samostatné kandidátky a kadety ani tajně nepodporovaly.

Schůze zmocněnců vyslovuje na základě mínění mas přání, aby se soudruzi sociální demokraté menševici připojili k dohodě levice a napomáhali úspěchu levicové kandidátky ve volbách v Petrohradě.“

Představitelé *veškerého* proletariátu tedy *odsoudili taktiku menševiků* v městě Petrohradě, které chtěli menševici odtrhnout od gubernie!

Tímto rozhodnutím zmocněnců se *definitivně prokázalo*, že v Petrohradě mají převahu uvědomělí dělníci, sympatizující s bolševickou taktikou, jak se to jasně projevilo už na sociálně demokratické konferenci.

Dne 28. ledna vyzvali zástupci dělnických mas naposled menševiky, aby opustili taktiku „*skryté*“ podpory kadetů, taktiku *stávkokazectví* vůči levicovému bloku.

Menševici se však ani teď nepodřídili vůli proletariátu. V listu Reč se objevily 1. února výňatky z jejich výzvy, v níž házejí levicovému bloku klacky pod nohy. *Dne 29. ledna pozdě v noci zrušili* písemnou dohodu s menševiky bezpartijní pokrokaři z kolomenského obvodu, když jim *všichni* představitelé levého bloku vysvětlili nepřijatelnost menševické podmínky („svoboda jednání“ pro volitele, tj. svoboda přebíhat ke kadetům!).

Dne 30. ledna se konala schůze dělnických zmocněnců, kteří jsou členy SDDSR nebo kteří s touto stranou sympatizují. Byla přítomna většina těchto zmocněnců — 98. Zástupce petrohradského výboru SDDSR soudruh V. navrhl prozkoumat, mají-li se budoucí sociálně demokratičtí volitelé podřizovat směrnicím petrohradského výboru při volbách členů Státní dumy. Podotkl, že za normálních okolností by tato otázka nemohla vzbudit žádné pochybnosti ani neshody, protože směrnice petrohradského výboru

jsou přece závazné pro všechny členy petrohradské organizace. V současné době se však značná část organizace, většina menševiků, odštěpila a prohlásila, že menševičtí volitelé si ponechávají svobodu jednání. Zástupce petrohradského výboru upozornil, že kdyby se dělničtí volitelé podřídili této směrnicí oficiálně neustavené části organizace, která se odštěpila, znamenalo by to dovršení rozkolu, který vyvolali menševici; bylo by to také v rozporu s usnesením společné schůze zmocněnců o podpoře levicového bloku ve volební kampani, schváleného převážnou většinou hlasů. Proti tomu vznesli námítky menševičtí členové petrohradského výboru, soudruzi M. a A., kteří trvali na tom, že dělničtí volitelé mají respektovat pouze názor zmocněnců. Převážnou většinou byla pak schválena tato rezoluce, navržená jménem petrohradského výboru: „Schůze uznává, že volitelé jsou ve volbách povinni podříditi se směrnicím petrohradského výboru.“

Menševici *bojovali* proti této rezoluci ze všech sil. Nejvýznačnější menševici, *zastávající nejodpovědnější místa*, se nerozpakovali vystoupit proti petrohradskému výboru ani v takové chvíli, v předvečer voleb. Podali „pozměňovací návrh“: místo „petrohradského výboru“ chtěli uvést „petrohradské organizace“.

Dělníci však už pochopili menševickou taktiku, taktiku rozkolu ve prospěch kadetů. Na menševické řečníky křičeli „už dost!“. Pozměňovací návrh, který měl nenápadně ospravedlnit rozkol, byl převážnou většinou *zamítnut*.

Poté se přešlo k jmenování kandidátů SDDSR na volitele. Petrohradský výbor předložil schůzi k posouzení seznam 14 doporučených kandidátů, které vybral z 21 zmocněnců navržených na obvodních schůzích. Převážná většina schválila návrh považovat tento seznam za základ, přestože menševici namítali, že je to „nátlak shora“; zástupce petrohradského výboru soudruh V. při tom vysvětlil, že tu o žádný nátlak shora nejde, že petrohradský výbor má autoritu jen proto, že mu organizovaný sociálně demokra-

tický petrohradský proletariát projevil svou důvěru, a když předkládá doporučenou kandidátku, plní jen svou povinnost řídicího ústředí organizace. Všechny kandidatury byly projednány, přičemž byl jeden kandidát na návrh zástupce petrohradského výboru nahrazen jiným; pak se přistoupilo k hlasování a na jeho základě se ukázalo, že celá kandidátka petrohradského výboru byla schválena značnou většinou hlasů.

V předvečer voleb se kandidátka petrohradského výboru objevila ve všech novinách.

Volby (1. února) přinesly vítězství sjednoceným sociálním demokratům. *Prošla úplně celá kandidátka petrohradského výboru.* Všech 14 volitelů patří k sociálním demokratům!

Z těchto 14 je *osm* bolševiků, čtyři menševici (jeden z nich je vlastně syndikalista, a ne menševik) a dva sociální demokraté, kteří nepatří k žádné frakci, ale *jsou pro levicový blok.*

V městské dělnické kurii nahradili bolševici ztrátu, jež sociální demokracie utrpěla v guberniální dělnické kurii.

Ať se nyní po libosti vzteká časopis *Reč*^[64] (viz číslo z 3. února), který píše, že bolševici nedali eserům dokonce ani poměrnou menšinu.

Nikdy jsme eserům neslibovali poměrné zastoupení — ostatně je nikdo ještě ani neprokázal, protože údaje o počtu hlasů neexistují. Tyto údaje jsme *začali* shromažďovat jako první až my.

V dělnické kurii jsme si ponechali *úplnou* svobodu boje proti všem stranám.

A díky vystoupení *revoluční* sociální demokracie byli mezi všemi dělnickými voliteli z Petrohradu a Petrohradské gubernie pouze 4 eseri a 20 sociálních demokratů.

V příštích volbách vybojujeme pro sociální demokracii *všechna* místa.

K E Z P R Á V Ě
M O S K E V S K É H O O B V O D U
M Ě S T A P E T R O H R A D U^[216]
O V O L B Á C H D O I I . D U M Y

Upozorňujeme čtenáře, že údaje o tom, jak dělníci v Petrohradě volili zmocněnce, stále více odhalují, *jakým způsobem* získávali menševici hlasy na sociálně demokratickou konferenci. Tak například z francouzsko-ruského obvodu „přinesli“ na konferenci 370 menševických hlasů. Bolševici tam nenapočítali ani jeden skutečně stranický hlas. A co se ukázalo? Zmocněncem za francouzsko-ruský závod se stal *bolševik*, který byl nyní zvolen i za volitele!

Tak byli tedy menševici nečekaně odhaleni.

Dále. O moskevském obvodu se menševický týdeník *Naš mir* (č. 1, 28. ledna)^[185]... opovážil napsat: „V bolševickém moskevském a něvském obvodu byli za zmocněnce zvoleni samí socialisté-revolucionáři“ (s. 14). Že je to *nehorázná lež*, pokud jde o něvský obvod, v němž eserí porazili právě menševiky, bylo dokázáno už ve 12. čísle listu *Proletarij*^[220].

Vezměme moskevský obvod. Menševici ho považují za bolševický *nyní*, kdy se chtějí zbavit odpovědnosti za porážku! Menševici však marně zapomínají, že tentokrát jejich tvrzení lze *ověřit*. Vezměme si *oficiální* prohlášení 31 menševiků odeslané ÚV o příčinách jejich odchodu z konference^[253] (tištěný leták, který jsme rozebrali v 12. čísle listu *Proletarij**). Mezi 31 podpisy čteme: „*pět za moskevský obvod*“.

Konference však schválila za moskevský obvod mandáty pro 4 bolševiky a 4 menševiky.

* Viz tento svazek, s. 322—325. *Red.*

Poučné, že?

Když je třeba získávat hlasy na konferenci, počítají menševici *pět* menševiků proti třem nebo čtyřem bolševikům. *Tehdy* chtějí mít menševici převahu!

Když je však třeba zbavit se politické odpovědnosti, prohlašují moskevský obvod za „bolševický“...

Bolševici napočítali v moskevském obvodu 185 svých hlasů a sami menševici v témž letáku přiznávají, že proti těmto hlasům protestovali jen „podmíněně“, že ve skutečnosti *mají být* tyto hlasy *potvrzeny* (s. 7 uvedeného letáku).

Menševici napočítali v moskevském obvodu 48 plus 98 plus 97, celkem 243 vlastních hlasů. Z toho bylo 195 hlasů prohlášeno za sporné, avšak sami menševici tenkrát tvrději prohlašovali (s. 7 jejich letáku), že **všech 243** hlasů má být potvrzeno!

Menševici se tedy domnívali, že mají v moskevském obvodu značnou převahu: 243 hlasů proti 185. ...Ano, Naš mir byl *velmi* neopatrný; z jeho slov vyplývá, že menševici si na konferenci počínali *nesvědomitě*.

Závěrem chceme připomenout soudruhovi, který nám poslal zprávu o moskevském obvodu, jak velice důležité je uvádět *úplné* údaje — o každém závodě zvlášť — o volbě zmocněnců i o tom, kolik hlasů dostali jednotliví kandidáti.

NĚKTERÉ ÚDAJE O VOLBÁCH V DĚLNICKÉ KURII V JIŽNÍM RUSKU

Naše výzva ke všem ruským sociálním demokratům, aby organizovaně shromažďovali přesné údaje o volbách v dělnické kurii, přinesla ovoce. Dostali jsme již 93 vyplněných formulářů, které jsme rozdali petrohradským soudruhům. Těchto 93 formulářů se podle obvodů rozděluje takto: Petrohradská strana 7, Vasiljevský ostrov 22, vyborský obvod 18, moskevský 18 a městský 28. Prosíme soudruhy o urychlené doručení zbývajících formulářů, aby byly informace, zejména z velkých závodů, úplné. Výsledné údaje pak otiskneme.

Název závodu	Počet dělníků	Počet zmocněnců	Kdo byl zvolen zmocněncem	Počet hlasujících dělníků	Počet hlasů odevzdaných pro:				
					soc. dem. bolševiky	soc. dem. menševiky	esery	bezpartijní	pravičáky
Závod Ezau	350	1	soc. dem. menš.	130	—	112	15	—	3
Opravný lokomotiv	2700	2	soc. dem. menš.	800	—	650	—	—	—
Lokomotivní depo	700	1	soc. dem.	230	230		—	—	—
Hřebíkárna	700	1	soc. dem. bolš.	250	250	—	—	—	—
Válcovna trub	850	1	soc. dem. menš.	200	—	195	—	—	5
Brjanská továrna na kolejnice	4350	4	ceseři	1100	—	300	800	—	—
<i>Celkem ze 6 závodů</i>	9650	10	6 soc. dem. a 4 ceseři	2710	250	1257	815	—	8
					230 1737				

Z venkova nám přišly informace ze šesti závodů Jekatěrinoslavské gubernie. Sestavili jsme z nich tabulku, abychom soudruhům ukázali, o jaké údaje má strana zájem a jaké závěry musíme vyvozovat ze zkušeností prvních stranických voleb v dělnické kurii. [Viz tabulka na s. 407. *Red.*]

Nevíme ovšem, jak dalece jsou tyto údaje typické a do jaké míry platí pro celou Jekatěrinoslavskou gubernii. Pro konečné závěry je třeba shromáždit úplné údaje.

Zatím lze konstatovat pouze dvě okolnosti. Procento dělníků, kteří se účastnili voleb, není vysoké. Činnost sociální demokracie tu zřejmě nejde dostatečně do hloubky a nepodchycuje patričně masy. Celkově se voleb účastní méně než třetina veškerých dělníků. Nejnižší procento dělníků se zúčastnilo voleb z válcovny trub: 200 z 850, tj. méně než čtvrtina. Nejvyšší procento ze závodu Ezau: 130 ze 350, tj. více než třetina.

Konkurence eserů se projevuje ve dvou závodech: v závodě Ezau a v Brjanské továrně. V Brjanské továrně *eseři porazili menševiky!* V největším závodě byli zvoleni za zmocněnce *čtyři eseři*.

První údaje z jihu (sice velmi kusé) tedy potvrzují závěr, k němuž jsme dospěli na severu: *eseři porážejí menševiky* — přímo pro výstrahu oportunistům! přímo jako ponaučení lidem, kteří s neodpustitelnou lehkomyšlností mávají rukou nad revoluční buržoazní demokracií a tíhnou k liberálně monarchistické buržoazní demokracii.

Z celkového počtu zmocněnců (10) tvoří eseři 40 procent, tj. dvě pětiny. Celkový počet hlasů odevzdaných pro esery tvoří však *méně než třetinu*, 815 z 2710. Stojí za povšimnutí, že eseři přes své vítězství v největším závodě dostali menší procento hlasů, než by na ně podle počtu zmocněnců připadalo. To ukazuje, jak neopodstatněné a neodůvodněné byly nároky petrohradských eserů, kteří tvrdili, že musí mít větší procento hlasů, než na ně podle zmocněnců připadá. Tvrdit něco takového bez doložených statistických údajů o počtu odevzdaných hlasů z každého závodu je nemožné.

Doufáme, že soudruzi v celém Rusku budou pokračovat v shromažďování zpráv podle uvedených příkladů, aby si celá strana mohla udělat jasnou a přesnou představu o výsledcích své kampaně a naučila se poznávat příčiny svých relativních neúspěchů.

Proletarij, č. 13
11. února 1907

Podle listu Proletarij

VÝSLEDKY VOLEB V PETROHRADĚ

Petrohrad 9. února 1907

Ve volbách v Petrohradě zvítězili kadeti. V 11 obvodech získali 151 volitelů. Levicový blok zvítězil jen v jednom obvodě, ve vyborském, kde ze 160 volitelů získal 9.

Petrohradské volby se vyznačují těmito hlavními zvláštnostmi: téměř ve všech obvodech se zvýšilo procento hlasujících, pravice byla oslabena. Na prvním místě jsou kadeti, kteří dostali 28 798 hlasů (počítáno podle maximálních počtů hlasů odevzdaných pro jejich kandidáty). Na druhém místě jde levicový blok s 16 703 hlasy. Na třetím jsou okřabristé se 16 613 hlasy. Na čtvrtém monarchisté s 5270 hlasy.

Ve srovnání s Moskvou je to tedy velký krok vpřed. Byl vybojován jeden obvod. Levice postoupila z třetího místa v pořadí kandidátek na druhé. V Moskvě bylo odevzdáno pro levicový blok 13 procent hlasů. V Petrohradě to byl téměř dvojnásobek — 25 procent.

Shrála tu ovšem svou úlohu i poněkud rozsáhlejší agitace, i politický vliv všeobecných voleb do dumy, v nichž se prosadilo mnohem víc příslušníků levice, než se očekávalo. V Moskvě neotiskl kandidátky volitelů levicového bloku ani jeden deník. V Petrohradě několik listů. Říká se, že list *Tovarišč* po svém „obratu doleva“ dokonce velmi značně zvýšil svůj náklad. V Moskvě neexistovalo středisko pro podávání informací o vyplňování levicových kandidátek. V Petrohradě taková informační střediska byla. V Moskvě uvěřila většina maloburžoazních šosáků kadetské báchorce o černosotňovském nebezpečí. V Petrohradě se jasně uká-

zalo, že tato víra maloburžoŭ a oportunistů je už podlomena.

Uvádíme údaje podle obvodů a všude bereme maximální počet hlasů, které získali kandidáti zapsaní v jednotlivých kandidátkách (čísla podle listu Reč^[26]):

Městské obvody Petrohradu	Největší počet hlasů odevzaných pro				Početní rozdíl mezi hlasy odevzanými pro kadety a levice	Kolik hlasů bychom museli přebrat kadetům, abychom zvítězili
	kadety	levicový blok	oktábristy	monarchisty		
Spasský	3 397	1 644	1 514	624	-1753	877
Narvský	2 377	1 643	1 326	307	- 734	368
Litějný	2 776	919	2 153	667	-1857	929
Kolomenský	1 318	1 122	1 068	236	- 196	99
Vasiljevský ostrov	2 313	1 949	2 102	418	- 364	183
Rožděstvenský	2 784	1 325	1 195	537	-1459	730
Kazaňský	1 749	589	998	201	-1160	581
Admiraliti	955	246	725	196	- 709	355
Moskevský Alexandra	4 100	1 702	2 233	706	-2398	1200
Něvského	2 735	1 421	799	588	-1314	658
Petrohradský	3 282	2 754	1 851	541	- 528	265
Vyborský	1 012	1 389	649	249	+ 377	-
<i>Celkem</i>	28 798	16 703	16 613	5270		Z pěti nikoli beznadějných obvodů 1573 hlasů

Tyto údaje umožňují řadu zajímavých závěrů.

Především o „černosotňovském nebezpečí“. Volby dokázaly, že neexistuje. Naše četná prohlášení a varování, která opakovali všichni bolševici včetně týdeníků Těrnii truda¹⁸³ a Zrenije, se plně potvrdila.

Černí nemohli v Petrohradě zvítězit ani při jednom rozdělení hlasů mezi kadety a levicí!

Ale to není všechno. Dokonce i kdyby oktábristé a monarchisté postupovali společně (což je vyloučené zvlášť v Petrohradě, kde se němečtí oktábristé na Vasiljevském ostrově málem nepohodli i se Svazem 17. října), dokonce ani tehdy by černí nemohli v Petrohradě *zvítězit!* To pochopí každý, kdo si dá práci s velice jednoduchými výpočty na základě uvedených čísel. Součet kadetských a levicových hlasů (45 500) převyšuje *víc než dvojnásobně* součet hlasů odevzdaných pro oktábristy a monarchisty (22 000). Ať by došlo k jakémukoli možnému rozdělení hlasů mezi dané čtyři kandidátky, ať by pravice podnikla jakékoli „kroky“, černosotňovské nebezpečí tu neexistovalo.

Příslušníci maloburžoazie — narodnici a sociálně demokratičtí oportunisté, kteří stejně jako kadeti začali pokřik o černosotňovském nebezpečí — *oklamali lid*. To jsme řekli už před volbami. Volby *dokázaly*, že jsme měli pravdu.

Nerozhodnost a politická krátkozrakost Petrohradanů, typické pro maloburžoazního inteligenta a maloměšťáka, se projeví v praxi. Volby v Petrohradě byly, i když zdaleka ne do té míry jako v Moskvě, volbami *maloměšťáků, zstrašených a obalamucených* kadety. Veškerý předvolební tisk v Petrohradě, počínaje listem Reč a konče listem Tovarišč, jenž matně hájil levicový blok (osvědčil snad své sympatie vůči levici?), se jen hemží údaji, které dosvědčují, jak kadeti a jejich nohsledové zastrášovali maloměšťáka přízrakem vymyšleného nebezpečí, vyplývajícího z hlasování pro černosotňovce.

Kadeti od sebe odvraceli nebezpečí zleva pokřikem o nebezpečí z hlasování pro černosotňovce, a sami zatím běhali za Stolypinem a slibovali mu, že už budou rozumnější a loajálnější a že se distancují od levice. Podle dnešního čísla listu Tovarišč (z 9. února) Stolypin sám přiznal^[326], že o tomto obratu kadetů doprava leccos *ví!*

Dále. Výsledky voleb v Petrohradě umožňují odpovědět na otázku: Co nám tyto volby přinesly? Podařilo se nám vyburcovat přímou agitací proti kadetům *nové* vrstvy dříve

lhostejných voličů a zapojit je do politického života? Kolik příslušníků maloburžoazie, klopýtajících za liberály, jsme od nich *odtrhli* a přetáhli na stranu proletariátu?

Abychom to mohli posoudit, porovnáme především údaje o kadetských a levicových hlasech (jako předtím, maxima) v letech 1906 a 1907.

Obvody města	Počet odevzdaných hlasů (nejvyšší)				Rozdíl mezi prvním a posledním sloupcem
	Roku 1906	Roku 1907		Celkem	
Petrohradu	Pro kadety	Pro kadety	Pro levici		
Spasský	5 099	3 397	1 644	5 041	+ 32
Narvský	3 578	2 377	1 643	4 020	+ 442
Litějný	3 767	2 776	919	3 695	- 72
Kolomenský	2 243	1 318	1 122	2 440	+ 197
Vasiljevský ostrov	3 777	2 318	1 949	4 262	+ 485
Rožděstvenský	3 393	2 784	1 325	4 109	+ 716
Kazaňský	2 242	1 749	589	2 338	+ 96
Admiraltní	1 553	955	246	1 201	- 352
Moskevský Alexandra	5 124	4 100	1 702	5 802	+ 678
Něvského	2 991	2 735	1 421	4 156	+1165
Petrohradský	4 946	3 282	2 754	6 036	+1090
Vyborský	1 988	1 012	1 389	2 401	+ 413
<i>Celkem</i>	40 611	28 798	16 703	45 501	+4890

Z těchto údajů zcela jasně vyplývá poměr hlasů pro opozici a pro revoluci v letech 1906 a 1907. Z námi získaných 17 000 hlasů (zaokrouhлено) jsme přebrali přibližně 12 000 kadetům a asi 5000 jsme získali od dříve lhostejných mas (z nichž část byla pro bojkot).

Přitom je okamžitě vidět rozdíl mezi „beznadějnými“ obvody, tj. mezi takovými, kde jsme v roce 1907 zřejmě nemohli zvítězit ani při sebevětším vypětí sil, a mezi obvody, kde jsme naději měli. Například v čele „beznadějných“ obvodů byl admiraltní a litějný. Kadetské hlasy značně převažovaly nad našimi. Čím to vysvětlit?

Příčina je jasná. Obyvatelstvo tvoří v prvním obvodu vyšší úřednictvo a ve druhém velkoburžoazie (na to upozorňoval *před* volbami týdeník Těrnii truda¹⁸⁴). Kde neexistuje obchodní a průmyslový proletariát, kde převládá vyšší úřednictvo, tam nemohla sociální demokracie podporovaná trudoviky zvítězit. Počet hlasujících tu dokonce poklesl: nemají zájem! Zde jsme získali ve prospěch levicového bloku *pouze* asi čtvrtinu kadetských hlasů.

Na opačném pólu jsou obvody, kde jsme naději mít mohli, kde sociální demokracie podporovaná trudoviky vyburcovala *spoustu* nových lidí, pozvedla městskou chudinu z bahna a letargie k politickému životu. Je to obvod Alexandra Něvského a petrohradský. Přírůstek *proti* černým, tj. kadetů a levice dohromady, tu činí *víc než tisíc* hlasů v každém obvodě. *Většina* hlasů pro levici tu nebyla přebrána kadetům, byly to hlasy *nové*. Volání do boje, volání sociální demokracie a trudoviků vyburcovalo ty, které nestačilo probudit vábivé volání kadetů.

V petrohradském obvodě nám stačilo přebrat kadetům **265** hlasů a byli bychom zvítězili. Získat k 2754 hlasům 265 jasně znamenalo, že vítězství bylo zcela reálné. A je jasné i to, že *se zde pozvedla* na podporu levice městská chudina zdaleka ne proletářského typu, příručí, drožkáři, drobní nájemci. Je jasné, že výzva sociální demokracie podporované trudoviky nevyzněla naprázdno, že tu je účtyhodné množství složek obyvatelstva, které jsou schopny jít dál než kadeti, více doleva než kadeti.

V obvodě Alexandra Něvského byl boj nesrovnatelně těžší. K vítězství bylo třeba přebrat kadetům 658 hlasů. Získat k 1421 hlasům 658, to je dost vysoké číslo, ale přece jen to je *méně než polovina*. Obvody, kde by nám k vítězství stačilo stopadesátiprocentní zvýšení počtu hlasů, nemáme právo počítat k beznadějným.

V kolomenském obvodě jsme mohli snadno zvítězit: bylo k tomu zapotřebí přebrat kadetům pouhých 99 hlasů. V obvodu Vasiljevského ostrova, kde byly tři hlavní kan-

didátky — kadetská, okřabristická a levicová — téměř vyrovnané, bychom byli zvítězili, kdybychom od kadetů získali 183 hlasů. K vítězství v narvském obvodě bylo zapotřebí přebrat kadetům 368 hlasů.

Shrujji. Levicový blok v Petrohradě *nepochybně* získal příručí a městskou maloburžoazii, část z nich *probudil* k politickému životu a velmi značnou část jich *získal* od kadetů.

Petrohradské volby *definitivně vyvrátily* beznadějně malomyslný názor, že v mezidobí, kdy socialisty podporují trudovici, jsou sociálně demokratické ideje pro zaměstnance v obchodě a průmyslu nesrozumitelné. *Můžeme*, budeme-li chtít a budeme-li to umět, burcovat k politickému *boji* v každém obvodu hlavního města stovky a tisíce příslušníků městské chudiny. V každém obvodu *můžeme* přebrat stovky příručích, drobných úředníků atd. straně liberálních buržoů, kteří čachrují se Stolypinem. Musíme k tomu neúnavnou prací dospět a hegemonie zrádcovských kadetů nad městskou chudinou *bude zlomena*. Další volební boj proti levicovému bloku v Petrohradě už kadeti nevydrží! Při dosavadním volebním zákoně budou poraženi na hlavu, pustí-li se znovu do boje po dalších měsících „stolypinské“ agitace a miljukovovského čachrování!

Je to tak. Snadno vidíme, že i v těchto volbách chybělo levicovému bloku k vítězství jen velice málo. Beznadějně byly pouze obvody admirální, litějný, spasský, rožděstvenský, kazaňský a moskevský. Ve všech těchto šesti obvodech bychom museli zvýšit počet svých hlasů *více než jedenapůlkrát*, což je sotva myslitelné i při sebeintenzivnější volební agitaci, rozšiřování tisku aj. (přesněji řečeno myslitelné to je, ale ne za stolypinské svobody voleb ve stínu vojenských polních soudů!). První dva z těchto obvodů jsou pro sociální demokraty a pro trudoviky sociálně nedostupné. Poslední čtyři dostupné jsou, avšak naše činnost mezi zaměstnanci v obchodě a průmyslu tu byla ještě příliš nedostatečná.

Z ostatních šesti obvodů jsme v jednom zvítězili hned po

prvním vystoupení levicového bloku. Ve čtyřech nám k vítězství chybělo jen 99—368 hlasů, jež se nám nepodařilo získat od kadetů. V jednom bychom jim museli přebrat 658 hlasů. Celkem stačilo v těchto pěti obvodech přebrat kadetům **1573 hlasů** a levicový blok by zvítězil, *byl by zvítězil v celém Petrohradě!*

Sotva se kdo opovází tvrdit, že by sociální demokraté na získání 1573 hlasů v pěti obvodech nestačili, kdyby postupovali svorně, kdyby oportunisté čachrující s kadety neodsunuli uzavření levicového bloku na velmi dlouhou dobu, kdyby *odštěpení menševici nesehráli vůči levicovému bloku úlohu stávkokazů.*

Kdo je to stávkokaz? Člověk, který je spjat s bojujícím proletariátem a ve chvíli kolektivního boje mu nastaví nohu.

Hodí se tato charakteristika na odštěpeného menševika? Samozřejmě že hodí, protože rozbil jednotu sociálně demokratické organizace v Petrohradě, dezorganizoval řady bojujících, v nejprudším boji přeběhl ke kadetům a konečně nám *otevřeně* i po uzavření levicového bloku *překážel*. Stačí si vzpomenout, že levicový blok byl uzavřen 25. ledna, ale odštěpení menševici vyzývali 28. ledna v listu *Tovarišč voliče*^[252] k abstenci v pěti obvodech! Titíž menševici (Reč) otiskli 1. února *provolání*^[78], v němž děsili maloměšťáky černým nebezpečím!

Ale to není ještě všechno. V dnešní Reči čteme na 3. straně při líčení voleb v *Petrohradě*: na jednom z hlasovacích lístků stálo: „*Ždržují se hlasování. Menševik.*“

Ať se čtenáři rádně zamyslí, co znamená tento příklad!

Dne 28. ledna otiskli menševici v listu *Tovarišč* usnesení výkonného orgánu odštěpené části. V VI. bodu těchto usnesení byl *petrohradský* obvod přímo *vyloučen* z těch obvodů, v nichž existuje černosotňovské nebezpečí.

V VI. bodu se přímo prohlašovalo, že v petrohradském obvodu je účelná dohoda s levicí. V III. bodu se přímo říkalo, že i když dohoda s levicí nebyla uzavřena, menševici vyzývají k hlasování pro levici tam, kde neexistuje

„zjevné“ černosotňovské nebezpečí. *A přesto se „menševik“* v petrohradském obvodu *zdržuje hlasování!!* Jakpak si počítali odštěpení menševici v ostatních obvodech?

Jak je potom možné nepřiznat *fakt*, že volební vítězství levicového bloku v Petrohradě, kde neexistovalo naprosto žádné černosotňovské nebezpečí, *zmařil* právě stávkokazec-ký postoj části menševiků?

Ať se proletariát učí z kolísání a zrad maloburžoazie. My budeme vždy pevně a směle vztyčovat *svůj* prapor dříve než ostatní. Budeme vždycky vyzývat příslušníky maloburžoazie, aby přešli zpod ochranných křídel liberálů na stranu proletariátu. A tato taktika, jediná revoluční proletářská taktika v buržoazní revoluci, nám při každém oživení masového politického boje přinese vítězství.

Saratov a Nižnij Novgorod znamenají první vítězství¹⁸⁵. Moskva a Petrohrad první nápor. To stačí, páni kadeti! Je konec s podváděním městské chudiny liberálními statkáři a buržoazními advokáty. Jen ať Stolypinové s Miljukovy spílají „rudému hadru“. Sociální demokraté stojí s rudým praporem na svém místě v čele všech pracujících a vykořisťovaných.

REFERÁT NA KONFERENCI
PETROHRADSKÉ ORGANIZACE
O KAMPANI
ZA SVOLÁNÍ DUMY
A O TAKTICE VŮČI NÍ¹⁸⁶
STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

Referent zdůraznil, že otázka taktiky vůči dumě je dnes bezesporu ústřední politickou otázkou, a tedy i hlavním bodem, kolem něhož se bude rozvíjet sjezdová kampaň. V návrhu programu sjezdu^[288], který vypracoval ústřední výbor a který je znám z novin, vystupují tedy do popředí dvě otázky: „nejbližší politické úkoly“ a Státní дума.

První otázka je formulována velmi neurčitě. Menševici ji možná chápou jako podporu kadetského vládního kabinetu, i když to nechtějí říci přímo. V každém případě lze pozorovat, že si opět přejí, tak jako na IV. (sjednocovacím) sjezdu, vynechat hlavní a zásadní otázky sociálně demokratické taktiky v ruské revoluci. Jak ukázaly teď už i zkušenosti, vynechání těchto otázek však povede jen k tomu, že sociální demokracie nebude mít pak vůbec žádnou důslednou stranickou taktiku. Stačí připomenout, že taktiku ústředního výboru v otázce podpory vládního kabinetu z většiny v dumě, tj. kadetského (červen 1906), nepodporovala nejen strana jako celek, ale zejména pak ani sociálně demokratická frakce v dumě. Po rozehnutí dumy potkal stejný osud známé „jednotlivé masové projevy protestu“, předložené ústředním výborem. Nyní se ve volbách ukázalo, že postoj ke konstitučním demokratům je ve straně natolik nevyhraněný, že z nevlivnějších menševiků zastávajících nejodpovědnější funkce se distancoval před celoruskou listopadovou (1906) konferencí SDDSR Čerevanin a po ní Plechanov (nemluvě už o Vasiljevovi).

Za takové situace jsou revoluční sociální demokraté povinni využít svého plného zastoupení na V. sjezdu strany, jehož se poprvé zúčastní Poláci, Lotyši a bundovci, aby dali na pořad hlavní otázky o taktice sociální demokracie v buržoazní revoluci v Rusku. Má-li to být ku prospěchu věci, nelze mluvit o „nejbližších politických úkolech“ a přitom neobjasnit obecně základní problematiku úkolů proletariátu v naší revoluci, o existenci objektivních podmínek pro další rozvoj revoluce, o současném seskupení tříd a stran, a zejména o třídním charakteru strany konstitučních demokratů. Bez objasnění těchto otázek, které by mohlo být snazší díky bohatým zkušenostem z I. dumy a z voleb do II. dumy, není myslitelné zásadní, promyšlené řešení otázky kadetského vládního kabinetu, taktiky pro případ rozeznání II. dumy aj. aj.

Referent se proto stručně zabýval otázkami, které nadhodil. Hospodářské postavení širokých mas obyvatelstva nepochybně dosvědčuje, že hlavní úkoly revoluce nebyly vyřešeny; je tu zřejmě objektivní základna pro bezprostřední masové akce. V politice se to projevuje zostřením rozporu mezi samoděržavím, jež se sblíží s organizací černosotňovských statkářů, a masami nejen proletariátu, ale i vesnické chudiny (rolnická kurie měla *nejvyšší* procento levicových volitelů, samozřejmě až po dělnické kurii!) a městské chudiny (hegemonie kadetů nad maloburžoazní městskou demokracií byla ve volbách do II. dumy nepochybně vážně podlomena). Z toho vyplývá, že narůstá a blíží se nikoli ústavní, nýbrž revoluční krize, že boj v dumě opět plodí — v důsledku objektivních podmínek — tím rychlejší přechod k boji mimo dumu, čím úspěšněji se v dumě rozvine činnost sociální demokracie a buržoazní demokracie. Úkolem proletariátu jako hegemonu demokratické revoluce je rozvíjet revoluční uvědomění a odhodlanost a organizovanost mas, vymaňovat maloburžoazii z vedení liberálů. O podpoře liberálního vládního kabinetu, zdánlivě odpovědného dumě, ale ve skutečnosti závislého na černo-

sotňovské carské smečce, nemůže být ani řeč. Možnost využít takový vládní kabinet (kdyby byl reálnou skutečností, a ne pouhým prázdným slibem k oklamání kadetů, jako byl v lednu 1907 Stolypinův slib legalizovat stranu konstitučních demokratů jen proto, aby odradil kadety od bloků s levicí), tato možnost závisí jen na síle *revolučních* tříd, na jejich uvědomělosti a semknutosti.

Pokud jde o třídní profil jednotlivých stran, je třeba konstatovat za poslední rok všeobecný odklon vyšších tříd doprava a nižších doleva. Střed slábne, odplavuje ho proud dalšího revolučního vývoje. Černosotňovci jsou silnější, zorganizovali se, sblížili se s nejvýznamnější ekonomickou a třídní silou starého Ruska, totiž se statkářskými zastánci nevolnictví. Okřabristé zůstávají stranou kontrarevoluční velkoburžoazie. Kadeti udělali značný obrat doprava. Je stále zřejmější, že mají sociální oporu v liberálním (středním) statkáři, ve střední buržoazii a velkoburžoazní inteligenci. Městskou chudinu za sebou vedou jen díky tradici, neboť ji balamutí halasnými slovy o „svobodě lidu“. Volby do II. dумы ihned ukázaly, že první nápor levice odtrhává od kadetů za těch nejméně příznivých okolností „nižší vrstvy“ městské demokracie, a to ve velmi značném rozsahu.

Kadeti přešli doprava, k okřabristům. Nejvíce zesílila a nejvýrazněji se přiklonila doleva ve městech a zejména na venkově demokratická drobná buržoazie. Referent připomněl, že na jaře 1906 nebyly žádné velké politické zkušenosti s legální stranickou organizací této drobné buržoazie. Teď už máme k dispozici velmi bohaté zkušenosti, počínaje trudoviky v I. dumě a konče nečekaně vysokým počtem „příslušníků levice“ a „trudoviků“, kteří se dostali do II. dумы.

Zkušenosti z let 1906—1907 skvěle potvrdily bolševické názory na revoluci v Rusku, kterou nemohou uskutečnit liberálové, ale jedině proletariát, pokud bude s to získat na svou stranu masy rolníků.

Celá taktika revoluční sociální demokracie vůči dumě vyplývá z předchozích postulátů. Sociální demokraté musí pohlížet na dumu jako na jeden z nástrojů revoluce a zároveň před masami rozvinout rozhodně, otevřeně a jednoznačně svůj důsledně proletářský revoluční prapor, rozvíjet agitační, propagační a organizační činnost v zájmu rozvíjení revoluce, vysvětlovat masám, že nový velký boj mimo rámec dumy je nevyhnutelný. Kadetské fráze o „torpédování dumy“ jsou odporná provokace liberálů, kteří se potajmu domlouvají se Stolypinem. „Netorpédovat“ dumu, nepřipustit, aby byla дума rozehnána, znamená neudělat Stolypinovi a spol. žádnou pořádnou nepřijemnost. Sociální demokraté musí vysvětlovat provokační charakter tohoto policejně kadetského hesla a ukazovat, že postup sociální demokracie (menševiků i bolševiků) vylučoval již v I. dumě všechny vykonstruované revoluční „cesty“, „provolání“ apod. Kadeti to vědí a zcela v duchu listu Novoje vremja nahrazují taktiku rozvíjení masové, lidové revoluce taktikou „výbuchů“.

Sociální demokraté by si měli v dumě počínat tak, jak jsme si počínali ve volbách v Petrohradě: držet pevně svůj revoluční prapor, snažit se přimět kolísající maloburžoazii, aby volila mezi námi a kadety; ve chvílích rozhodných akcí neodmítat dílčí dohody, postupovat od případu k případu s těmi maloburžoazními demokraty, kteří půjdou za námi proti černým i proti kadetům. Při tomto vysvětlování významu a podmínek utvoření „levicového bloku“ v dumě varoval referent zejména před tím, aby se na něj nepohlíželo jako na trvalou dohodu, která by sociální demokraty v něčem svazovala, jako na nějakou dlouhodobější, dříve uzavřenou dohodu. Kdyby si sociální demokraté v Petrohradě svázali ruce trvalou dohodou nebo třeba jen předběžnou úmluvou s narodniky, kteří včetně „revolučních“ eserů společně s menševiky zaprodávali demokracii kadetům, pak by se ve volbách v Petrohradě levicový blok neuskutečnil! Sociální demokracie si může v nutných přípa-

dech zajistit podporu těch složek buržoazní demokracie, které jsou skutečně schopny bojovat, pouze samostatnou a zásadovou politikou, a ne diplomatickým kličkováním a nicotnými úmluvami.

Z Á V Ě R E Č N Ě S L O V O

Referent se proti tomu¹⁸⁷ vyslovil v závěrečném slově. Na jedné straně musí sociální demokraté i v těch nejvypjatějších bojových situacích bezpodmínečně zůstat samostatnou a nezávislou stranou s vlastní organizací dokonce i v rámci „společných“ sovětů dělnických a rolnických zástupců apod. Na druhé straně se sociální demokraté nesmějí dopouštět stejných chyb jako menševici, kteří stavějí „politický blok“ proti „bojové dohodě“, neboť jakékoliv dohody jsou přípustné pouze v rámci určité *politické* linie. Je pochopitelné, že pokud vystoupí v dumě sociální demokraté v nějaké otázce proti kadetům, *nebudou moci* odmítnout dohodu s levicí, budou-li její členové v této otázce se sociálními demokraty zajedno a bude-li taková dohoda zapotřebí k vítězství nad kadety v parlamentu (např. úprava zákona, odstranění nějakého nesprávného bodu z výzvy, svolání, usnesení atd.). Bylo by však bláznovstvím a trestuhodným činem svazovat si ruce jakoukoli dohodou, která by měla trvalý charakter a nějak by sociální demokracii omezovala.

Proletarij, č. 14
4. března 1907

Podle listu Proletarij

SEZNAM
DOSUD NENALEZENÝCH
LENINOVÝCH PRACÍ

POZNÁMKY

REJSTRÍKY

ŽIVOTOPISNÁ DATA

SEZNAM DOSUD NENALEZENÝCH LENINOVÝCH PRACÍ

(Září 1906—únor 1907)

1906

DOPIS ORGANIZÁTORŮM SVOLÁNÍ PRVNÍ BOLŠEVICKÉ KONFERENCE VOJENSKÝCH A BOJOVÝCH ORGANIZACÍ SDDSR

O tomto dopise se zmiňuje J. M. Jaroslavskij ve svých vzpomínkách na první konferenci vojenských a bojových organizací SDDSR, jež byla zahájena 16. (29.) listopadu 1906: „Přemluvil jsem Vladimíra Iljiče, aby se této konferenci zúčastnil. Později jsme mu ještě napsali dopis jménem byra vojenských a bojových organizací pro svolání této konference. Na naše pozvání nám odpověděl dopisem, jenž se bohužel nezachoval, ale jehož obsah si pamatuji ještě dnes. Děkoval v něm za pozvání, vyjádřil své kladné stanovisko ke konferenci, neboť ji považoval za mimořádně důležitou, schválil její jednací pořad a zároveň nás velmi obezřele, ale velmi důtklivě varoval před usneseními, která by se rozcházela s naší celkovou zásadní bolševickou linií“ (Vzpomínky na Vladimíra Iljiče Lenina, část 1, Praha 1957, s. 395—396; viz též sborník Pervaja konferencija vojennych a bojevych organizacij RSDRP. Nojabr 1906. Moskva 1932, s. XXIV—XXV).

1907

ČLÁNEK O JEDNÁNÍCH KADETŮ SE STOLYPINEM

V článku Politická lidvaliáda, uveřejněném 4. (17.) února 1907, Lenin napsal: „Upozorňovali jsme už v listu Trud, že Miljukov *zatajuje lidu* podstatu Stolypinových ‚podmínek‘“ (tento svazek, s. 377). Lenin pozorně sledoval jednání kadetů s carskou vládou a jejich politiku čachrování se samoděržavím odhalil v několika člancích. Tato fakta vedou k závěru, že článek o jednání kadetů se Stolypinem, uveřejněný v listu Trud, napsal Lenin. Bolševický list Trud nebyl dosud nalezen.

SEZNAM PRACÍ A PUBLIKACÍ, NA JEJICHŽ REDIGOVÁNÍ SE V. I. LENIN PODÍLEL

L I S T P R O L E T A R I J

- Č. 5 – 30. září 1906
- Č. 6 – 29. října 1906
- Č. 7 – 10. listopadu 1906
- Č. 8 – 23. listopadu 1906
- Č. 9 – 7. prosince 1906
- Č. 10 – 20. prosince 1906
- Č. 11 – 7. ledna 1907
- Č. 12 – 25. ledna 1907
- Č. 13 – 11. února 1907

L I S T Ž E L E Z N O D O R O Ž N I K

- Č. 1 – 30. listopadu 1906

L. G. Chanin ve svých vzpomínkách píše, že v roce 1906 navrhl železničářský okresní výbor strany v Moskvě ústřednímu výboru, aby byl vydáván ilegální stranický list pro železničáře. „Tyto návrhy okresního výboru strany,“ píše Chanin, „ústřední výbor a osobně V. I. Lenin v zásadě schválili a Lenin se uvolil list redigovat... V září 1906 mně bylo uloženo, abych odvezl materiály pro první číslo železničářských novin...“ (Istoričeskij archiv, 1958, č. 2, s. 154). V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS jsou uschovány dokumenty dosvědčující účast V. I. Lenina na redigování materiálů pro list Železnodorožnik. Například na jednom příspěvku, zaslaném listu k otištění, je nadepsáno Leninovou rukou: „NB. Železnodorožnik“ a v textu jsou některá místa podtržena. V 1. čísle listu tento příspěvek otištěn nebyl; je možné, že byl připravován pro 2. číslo, které se podle slov L. G. Chanina dostalo do rukou policie.

K. KAUTSKY.
HYBNÉ SÍLY A PERSPEKTIVY
RUSKÉ REVOLUCE
Moskva, Novaja epocha, 1907

Práce byla poprvé otištěna německy v časopise Die Neue Zeit, 1906—1907, Jahrg. 25, Bd. 1, No No 9 a 10, ruský překlad brožury Lenin zredigoval a napsal k němu předmluvu.

K. MARX. DOPISY L. KUGELMANNOVI
Petrohrad, Novaja дума, 1907

Dopisy byly poprvé uveřejněny německy v časopise Die Neue Zeit, 1901—1902, Jahrg. 20, Bd. 2, No No 1—4, 6, 7, 12, 13, 15, 17, 19 a 25 s předmluvou redakce časopisu. Ruský překlad dopisů pořídila M. I. Uljanovová (M. Iljinová). Lenin brožuru zredigoval a napsal k ní předmluvu.

SEZNAM PRACÍ,
JEJICHŽ AUTOREM
JE PRAVDĚPODOBŇ
V. I. LENIN

STRANICKÁ KONFERENCE

Článek Stranická konference byl uveřejněn 11. prosince 1906 v 5. čísle masového ilegálního dělnického listu Vperjod. Je to bolševicky pojatá zpráva o Druhé konferenci SDDSR (první celoruské), jež se konala ve dnech 3.—7. (16.—20.) listopadu 1906. Článek rozebírá populární formou podrobně práci konference.

Svým obsahem se článek Stranická konference velice podobá Leninovým pracím Návrh svolání k voličům, Boj proti sociálním demokratům sympatizujícím s kadety a stranická kázeň, O blocích s kadety (viz tento svazek s. 126—130, 144—147, 131—143). Článek se místy téměř doslovně shoduje s textem prohlášení Odlišný názor, tj. bolševické platformy, kterou Lenin napsal a předložil konferenci. V článku Stranická konference se vysvětluje význam a hluboký smysl pozměňovacího návrhu k menševické rezoluci O jednotě místní volební kampaně, který Lenin předložil konferenci. Text pozměňovacího návrhu uvádí Lenin v článku Boj proti sociálním demokratům sympatizujícím s kadety a stranická kázeň (viz tento svazek, s. 146—147).

POZNÁMKY

¹ *Kadeti* — členové Konstitučně demokratické strany, hlavní buržoazní strany v Rusku. Byla založena v říjnu 1905 a jejími členy byli představitelé liberálně monarchistické buržoazie, činitelé zemstev z řad statkářů a příslušníci buržoazní inteligence. Významnými kadetskými činiteli byli P. N. Miljukov, S. A. Muromcev, V. A. Maklakov, A. I. Šingarjov, P. B. Struve, F. I. Rodičev aj. Kadeti byli pro zachování monarchického zřízení. Za svůj hlavní cíl považovali boj proti revolučnímu hnutí a snažili se rozdělit o moc s carem a statkáři. Za první světové války aktivně podporovali agresivní politiku carské vlády. Za únorové revoluce se snažili zachránit monarchii. V buržoazní prozatímní vládě prosazovali protilidovou, kontrarevoluční politiku vyhovující americkým, anglickým a francouzským imperialistům. Po Říjnové revoluci se stali úhlavními nepřáteli sovětské moci, zúčastnili se všech ozbrojených kontrarevolučních akcí a tažení interventů. Po porážce intervence a bělogvardějců pokračovali ve své protisovětské kontrarevoluční činnosti v emigraci. — 24

² *Bezzaglavoci* — polokadetská a polomenševická skupina ruské buržoazní inteligence (S. N. Prokopovič, J. D. Kuskovová, V. J. Bogučarskij, V. V. Portugalov, V. V. Chižňakov aj.); vznikla v období začínajícího ústupu revoluce v letech 1905—1907. Skupina byla nazvána podle politického týdeníku *Bez zaglavija*, jenž vycházel v Petrohradě v lednu—květnu 1906 za Prokopovičovy redakce. Později se bezzaglavovci sdružili kolem listu levicových kadetů *Tovarišč*. Bezzaglavovci, kteří se kryli tím, že formálně nepatřili k žádné straně, byli přívrženci buržoazního liberalismu a oportunistu a podporovali revizionisty v ruské i mezinárodní sociální demokracii. — 24

³ *Kišiněvský pogrom* patřil k nejkrvavějším protizidovským pogromům v carském Rusku. Zorganizoval ho v dubnu 1903 carský ministr vnitra V. K. Pleve. Během tohoto pogromu bylo zabito a zraněno několik set lidí a zdemolováno a vyrabováno přes tisíc bytů.

Protižidovský pogrom v Sedlci byl zorganizován v srpnu 1906. Během pogromu bylo město vystaveno palbě z děl a pušek. Stovky lidí byly zabity nebo zraněny. — 25

- ⁴ *Vyvlastnění na Kavkaze* bylo provedeno ve městě Dušete v Tifiské gubernii. V noci na 13. (26.) dubna 1906 vniklo šest ozbrojených mužů v uniformách vojáků pěšího novobajazetského pluku, jenž byl tehdy v Dušete posádkou, do místního finančního úřadu a zmocnilo se 315 000 rublů.

Vyvlastnění v Moskvě provedli 7. (20.) března 1906 eseci v bance obchodního úvěrového družstva. Asi dvacetičlenná ozbrojená skupina odzbrojila stráž banky a vyvlastnila 875 000 rublů. — 26

- ⁵ *Blanquismus* — směr francouzského socialistického hnutí, v jehož čele stál vynikající revolucionář a významný představitel francouzského utopického komunismu Louis Auguste Blanqui (1805—1881). Podle Leninova názoru blanquisté neočekávali, že lidstvo se vymaní z námezdního otroctví cestou třídního boje proletariátu, nýbrž cestou spiknutí nevelké menšiny inteligence (viz Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 103). Přezírali spojení s masami a činnost revoluční strany nahrazovali akcemi tajné skupiny spiklenců, organizovanými bez ohledu na to, zda konkrétní situace umožňovala, aby povstání zvítězilo. — 26

- ⁶ *Novoje vremja* — deník, vycházel v Petrohradě v letech 1868—1917. Patřil různým vydavatelům a několikrát změnil svou politickou orientaci. Zpočátku byl umírněně liberální, od roku 1876, kdy se jeho vydavatelem stal A. S. Suvorin, se změnil v orgán reakčních šlechtických a byrokratických kruhů. Od roku 1905 byl orgánem černosotňovců. Po únorové buržoazně demokratické revoluci podporoval kontrarevoluční politiku buržoazní prozatímní vlády a šťval proti bolševikům. 26. října (8. listopadu) 1917 byl vojenským revolučním výborem při petrohradském sovětu zastaven. Lenin označoval *Novoje vremja* za ukázkový vzor prodejných novin. — 27

- ⁷ Jde o list *Zihņa*, ústřední orgán lotyšské sociální demokracie; byl založen v březnu 1904. Vycházel ilegálně s velkými přestávkami až do srpna 1909 v Rize a poté v zahraničí. U příležitosti vydání jeho 100. čísla byl v něm roku 1910 uveřejněn Leninův článek Jubilejnímu číslu listu *Zihņa*, v němž autor vysoce hodnotil revoluční činnost lotyšských sociálních demokratů (viz Spisy 16, Praha 1958, s. 268—272). List uveřejňoval také mnoho stranických dokumentů, jejichž autorem byl Lenin. K aktivním a stálým spolu-

pracovníkům listu patřil také jeden ze zakladatelů Komunistické strany Lotyšska P. I. Stučka, lotyšský básník J. Rajnis aj.

Od dubna 1917 začal list Zihņa vycházet legálně v Petrohradě, Rize a jiných městech a od srpna 1919, po dočasném vítězství kontrarevoluce v Lotyšsku, začal znovu vycházet ilegálně v Rize. Po nastolení sovětské moci v Lotyšsku v červnu 1940 se list stal orgánem ÚV Komunistické strany Lotyšska a Nejvyššího sovětu Lotyšské SSR. — 27

° PSS — Polská socialistická strana (Polska Partia Socjalistyczna) — reformistická nacionalistická strana, založená v roce 1892. Vystupovala pod heslem boje za nezávislost Polska a pod vedením Piłsudského a jeho stoupenců prováděla separatistickou a nacionalistickou propagandu mezi polskými dělníky a snažila se je odvrátit od společného boje s ruskými dělníky proti samoděržaví a kapitalismu.

Po celou dobu trvání PSS vznikaly v jejích řadách pod tlakem prostých dělníků levicové skupiny. Některé z nich se později přimkly k revolučnímu křídlu polského dělnického hnutí.

V roce 1906 se Polská socialistická strana rozštěpila na PSS-levici a na pravicovou, šovinistickou PSS-revoluční frakci. PSS-levice pod vlivem SDDSR(b) a Sociální demokracie Království polského a Litvy (SDKPaL) postupně přecházela na důsledně revoluční pozice. Za první světové války se většina členů PSS-levice hlásila k internacionalismu a v prosinci 1918 se sloučila se SDKPaL. Sloučené strany vytvořily Komunistickou dělnickou stranu Polska (od roku 1925 se nazývala Komunistická strana Polska).

Pravicová část PSS pokračovala za první světové války ve své nacionálně šovinistické politice. Na území Haliče zformovala polské legie, které potom bojovaly na straně rakousko-německého imperialismu. Po vzniku polského buržoazního státu se pravicová PSS spojila v roce 1919 s organizacemi PSS na polském území, jež bylo předtím obsazeno Německem a Rakouskem, a přijala opět název Polská socialistická strana. Získala rozhodující vliv ve vládě a zasadila se o to, aby moc přešla do rukou polské buržoazie. Soustavně prováděla protikomunistickou propagandu a podporovala agresivní politiku namířenou proti Sovětskému Rusku, politiku anexe a utlačování západní Ukrajiny a západního Běloruska. Jednotlivé skupiny PSS, které s touto politikou nesohlasily, vstupovaly do Komunistické strany Polska.

Po fašistickém převratu Piłsudského v květnu 1926 se PSS formálně ocitla v parlamentní opozici. Ve skutečnosti však proti fašistickému režimu nikdy aktivně nebojovala a dál pokračovala ve

své protikomunistické a protisovětské propagandě. Levicové síly PSS spolupracovaly v těch letech s polskými komunisty a v četných kampaních podporovaly taktiku jednotné fronty.

Za druhé světové války se PSS znovu rozštěpila. Její pravicová, šovinistická část přijala název Wolność, Równość, Niepodległość — WRN (Svoboda, Rovnost, Nezávislost) a vstoupila do reakční polské emigrantské „vlády“ v Londýně. Druhá, levicová část PSS, která přijala název Polští socialisté a později Dělnická strana polských socialistů, se pod vlivem Polské dělnické strany, založené v roce 1942, zapojila do národní fronty boje proti hitlerovským okupantům, bojovala za osvobození Polska od fašistické poroby a usilovala o navázání přátelských styků s SSSR.

Po osvobození východní části Polska od německých okupantů a po vytvoření Polského výboru národního osvobození přijala Dělnická strana polských socialistů v roce 1944 opět název Polská socialistická strana a spolu s Polskou dělnickou stranou se podílela na budování lidově demokratického Polska. V prosinci 1948 se obě strany sloučily a vytvořily Polskou sjednocenou dělnickou stranu (PSDS). — 30

⁹ *Partijnije izvěstija* — ilegální orgán sjednoceného ÚV SDDSR. Byl založen po sloučení bolševického ústředního výboru a menševické organizační komise. Začal vycházet v Petrohradě těsně před IV. (sjednocovacím) sjezdem, ale vyšla pouze dvě čísla — 7. (20.) února a 20. března (2. dubna) 1906. V redakci listu byl stejný počet redaktorů bolševického orgánu Proletarij a menševické nové Jiskry. Za bolševiky byli v redakci V. A. Bazarov, A. V. Lunačarskij a V. V. Vorovskij. V 1. čísle listu vyšel s podpisem Bolševik Leninův článek Současná situace v Rusku a taktika dělnické strany a ve 2. čísle článek Ruská revoluce a úkoly proletariátu. Po IV. (sjednocovacím) sjezdu SDDSR přestaly Partijnije izvěstija vycházet. — 32

¹⁰ Je míněna *Zpráva o sjednocovacím sjezdu SDDSR (Dopis petrohradským dělníkům)* (viz Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 25—93).

Čtvrtý (sjednocovací) sjezd SDDSR se konal ve Stockholmu ve dnech 10.—25. dubna (23. dubna—8. května) 1906. Před sjezdem, v druhé polovině února, vypracoval Lenin taktickou platformu bolševiků — návrh rezolucí sjezdu ke všem stěžejním otázkám revoluce. Bolševické rezoluce vyzývaly pracující k přípravě nového revolučního náporu proti samoděržaví. Menševici vypracovali pro sjezd vlastní taktickou platformu, v níž se v podstatě zříkali revolučního boje. Obě platformy se staly podkladem pro volby dele-

gátů sjezdu. Diskuse k oběma platformám a volby delegátů na sjezd trvaly téměř dva měsíce. Nakonec se však většina stranických organizací vyslovila pro platformu bolševickou.

Na sjezdu bylo přítomno 112 delegátů s rozhodujícím hlasem, kteří zastupovali 57 místních organizací SDDSR, a 22 delegátů s hlasem poradním. Svě zástupce tu měly i národní organizace: po třech Sociální demokracie Království polského a Litvy, Bund a Lotyšská sociálně demokratická dělnická strana a po jednom Ukrajinská sociálně demokratická strana a Finská dělnická strana. Mimoto byl na sjezdu přítomen zástupce Bulharské sociálně demokratické dělnické strany. Celkem se sjezdu zúčastnilo 156 osob včetně osob zvláště pozvaných a hostů.

Mezi bolševickými delegáty byli V. I. Lenin, M. V. Frunze, J. M. Jaroslavskij, M. I. Kalinin, N. K. Krupská, A. V. Lunačarskij, F. A. Sergejev (Arťom), I. I. Skvorcov-Stěpanov, J. V. Stalin, S. G. Šahumjan, K. J. Vorošilov a V. V. Vorovskij.

Na sjezdu měli většinu menševici, protože četné stranické organizace bolševiků, které vedly ozbrojené akce mas, byly rozeznány a nemohly vyslat na sjezd své delegáty. Středoruská oblast, Ural, Sibiř a Severní kraj jako opory bolševiků byly na sjezdu zastoupeny malým počtem delegátů. Naproti tomu menševici, kteří měli nejpočetnější organizace v neprůmyslových oblastech země, kde nedošlo k masovým revolučním akcím, mohli vyslat delegátů více.

Sjezd schválil tento pořad jednání: 1. revize agrárního programu; 2. současná situace a třídní úkoly proletariátu; 3. taktika vyplývající z výsledků voleb do Státní dumy a taktika vůči dumě samé; 4. ozbrojené povstání; 5. partyzánské akce; 6. prozatímní revoluční vláda a revoluční samospráva; 7. postoj k sovětům dělnických zástupců; 8. odborové hnutí; 9. vztah k rolnickému hnutí; 10. vztah k různým stranám a organizacím, které nejsou sociálně demokratické; 11. stanovisko k požadavku samostatného ústavodárného shromáždění pro Polsko vzhledem k národnostní otázce ve stranickém programu; 12. organizace strany; 13. sloučení s národními sociálně demokratickými organizacemi (se Sociální demokracií Království polského a Litvy, s Lotyšskou sociálně demokratickou dělnickou stranou a s Bundem); 14. zprávy o činnosti; 15. volby. Tento pořad jednání však nebyl zcela vyčerpán. Sjezd projednal pouze tyto otázky: 1. revize agrárního programu; 2. zhodnocení současné situace a třídní úkoly proletariátu; 3. vztah ke Státní dumě; 4. ozbrojené povstání; 5. partyzánské akce; 6. sloučení s národními sociálně demokratickými stranami a 7. stanovy strany. Kolem všech bodů sjezdového jednání se rozpoutal prudký boj mezi bolševiky a menševiky. Lenin přednesl referáty a diskusní

příspěvky o agrární otázce, o současné situaci a třídních úkolech proletariátu, o vztahu ke Státní dumě, o ozbrojeném povstání a o jiných otázkách a byl členem komise pro vypracování návrhu stanov SDDSR. Početní převaha menševiků na sjezdu ovlivnila charakter většiny sjezdových usnesení. Po úporném boji schválil sjezd menševické rezoluce o Státní dumě, o ozbrojeném povstání a také menševický agrární program. V otázce vztahu k buržoazním stranám se omezil na to, že potvrdil rezoluci mezinárodního amsterdamského kongresu. Bez projednání schválil kompromisnickou rezoluci o odborech a rezoluci o vztahu k rolnickému hnutí.

Zároveň však sjezd na nátlak stranických mas schválil Leninovu formulaci prvního článku stanov a odmítl oportunistickou formulaci Martovovu; tak byla ve stanovách poprvé zakotvena bolševická formulace o demokratickém centralismu.

Sjezd schválil rovněž usnesení o sloučení se Sociální demokracií Království polského a Litvy a s Lotyšskou sociálně demokratickou dělnickou stranou, jež se staly součástí SDDSR jakožto územní organizace působící mezi proletariátem všech národů a národností na daném území. Schválil rovněž návrh podmínek pro sloučení s Bundem, ale ve zvláštní rezoluci se rozhodně vyslovil proti organizaci proletariátu podle národností. Z podnětu Ukrajinské sociálně demokratické dělnické strany se na sjezdu jednalo rovněž o jejím sloučení se SDDSR, avšak maloburžoazně nacionalistický charakter této strany zabránil tomu, aby se v této otázce dosáhlo dohody.

Do ústředního výboru byli na sjezdu zvoleni 3 bolševici a 7 menševiků. Redakci ústředního orgánu strany, listu Social-demokrat, tvořili pouze menševici.

Sjezd vešel do dějin strany jako „sjednocovací“ sjezd, avšak došlo na něm pouze k formálnímu sjednocení SDDSR. Ve skutečnosti prosazovali menševici i bolševici na nejdůležitější otázky revoluce vlastní odlišné názory a vlastní platformu a de facto tvořili dvě strany. Boj na sjezdu odhalil stranickým masám předmět i rozsah zásadních názorových rozporů mezi bolševiky a menševiky. Sjezdové materiály umožňovaly členům strany i uvědomělým dělníkům orientovat se v ideovém boji, jasněji a hlouběji pochopit revoluční linii bolševiků.

Ihned po sjezdu Lenin napsal jménem bolševických delegátů provolání ke straně, v němž principiálně zhodnotil usnesení IV. sjezdu a demaskoval oportunismus menševiků. — 32

¹¹ Jde o dopis A. I. Gučkova Odpověď knížeti J. N. Trubeckému^[40], který byl uveřejněn v 224. čísle listu Russkije vědomosti z 10. (23.) září 1906.

Dne 24. srpna (6. září) 1906 carská vláda oznámila, že zavádí vojenské polní soudy, a otevřeně prohlásila, že má v úmyslu zrušit všechny ústupky, které si vynutil rozmach revoluce v říjnu až prosinci 1905. Vůdce oktábristů Gučkov v interviewu pro list *Novoje vremja* zavedení vojenských polních soudů i celý vládní kontrarevoluční program schválil. Gučkovův bezvýhradný souhlas s vládní politikou vyvolal nespokojenost některých představitelů buržoazie. Kniže Trubeckoj, jeden z organizátorů strany „pokojné obnovy“, se obrátil na Gučkova dokonce s dopisem, v němž se ho tázal, patří-li ke straně „pokojné“ nebo „vojenské“ obnovy. Gučkov ve své odpovědi, kterou zde Lenin připomíná, plně potvrdil svůj souhlas s vládní politikou a schválil rozpuštění I. státní dумы. — 34

¹⁸ *Celoruská říjnová stávka* — všeobecná politická stávka v Rusku v říjnu 1905, jedna z nejdůležitějších etap revoluce z let 1905—1907. Byla vyústěním celého předešlého revolučního boje proletariátu v roce 1905. Jejím prologem byly zářijové stávky v Moskvě, do nichž se zapojily všechny největší moskevské závody. Dne 6. (19.) října bylo na schůzi zástupců bolševických organizací Kazaňské, Jaroslavské a Kurské dráhy ve shodě s direktivou moskevského výboru bolševiků rozhodnuto zahájit 7. (20.) října stávku železničářů. Vzápětí začaly stávkovat všechny ostatní dráhy a připojily se i poštovní a telegrafní úřady, továrny a závody. Stávka se rozšířila po celém Rusku, k stávkujícím dělníkům se přidali i drobní úředníci, studenti, advokáti, lékaři aj. Zúčastnili se jí dělníci nejrůznějších národností Ruska. Lenin o tom napsal: „*Celoruská politická stávka* tentokrát skutečně zachvátila celou zemi a v hrdinském vzepětí nejutlačenější a nejpokrokovější třídy spojila vjedno *všechny národy* proklaté ruské „říše““ (Sebrané spisy 12, Praha 1983, s. 24). Počet stávkujících přesáhl 2 milióny osob. Říjnová stávka probíhala pod hesly svrhnout samoděržaví, aktivně bojkotovat Bulyginovu dumu, svolat ústavodárné shromáždění a zřídit demokratickou republiku. Stávku provázela masová shromáždění a demonstrace, které mnohdy přerůstaly v ozbrojené potyčky s policií a vojskem. Během stávky se v četných městech Ruska ustavily sověty dělnických zástupců. Původním posláním těchto orgánů, které vznikly z revoluční iniciativy lidu, bylo řídit hospodářské a politické stávky, avšak v průběhu boje se přeměnily v orgány pro přípravu povstání a staly se zárodky nové moci. Vytvoření sovětů bylo obrovskou historickou vymožeností dělnické třídy.

Carská vláda polekaná rozmachem revolučního hnutí uveřejnila 17. (30.) října manifest, ve kterém slibovala „občanské svo-

body“ a „zákonodárnou“ dumu. Bolševici rozhodně demaskovali lživost carova manifestu a vyzývali dělníky, aby pokračovali v boji. Menševici a eserí však přijali carův manifest s uspokojením a žádali okamžité ukončení stávků. Po vyhlášení manifestu využila carská vláda podpory buržoazie i zrady menševiků a eserů a zahájila rozhodný nápor proti revoluci. Po celé zemi se převalila vlna pogromů a provokací. Pod společným náparem všech kontrarevolučních sil stávkové hnutí postupně ochabovalo. Vzhledem k této situaci se moskevská městská konference SDDSR 22. října (4. listopadu) usnesla všeobecnou stávku ukončit a soustředit se na přípravu nové všeobecné politické stávky v příhodnější dobu, kdy bude možné přeměnit ji v ozbrojené povstání.

Celoruská říjnová stávka prokázala sílu a vzrůstající politické uvědomění dělnické třídy, dala podnět k rozvinutí revolučního boje na vesnici, v armádě a loďstvu, přivedla proletariát k ozbrojenému povstání. — 34

- ¹³ Dne 17. (30.) října 1905, kdy celoruská říjnová politická stávka vrcholila, byl uveřejněn carův manifest. Car v tomto manifestu sliboval „občanské svobody“ a „zákonodárnou“ dumu; byl to však pouhý politický manévr samoděržaví k získání času, k rozštěpení revolučních sil, k zmaření stávky a k potlačení revoluce. Lenin charakterizoval situaci, za níž manifest vznikl, takto: „Samoděržaví už není s to otevřeně se postavit proti revoluci. Revoluce *ještě* není s to zasadit nepříteli rozhodující úder. Tato rozkolísanost téměř vyrovnaných sil nevyhnutelně vede k rozpačitému počínání vlády, k tomu, že se od represálií uchyluje k ústupkům, k zákonům o svobodě tisku a o svobodě shromažďování“ (Sebrané spisy 12, Praha 1983, s. 25). Manifest byl ústupkem, který si revoluce na carismu vynutila, neměl však pro osud revoluce rozhodující význam, jak tvrdili liberálové a menševici. Bolševici demaskovali skutečný obsah manifestu. Dne 18. (31.) října 1905 vydal ÚV SDDSR provolání Ruskému lidu!, v němž poukázal na prolhanost carova manifestu a vyzval lid k dalšímu boji. „Musíme dál pokračovat ve stávce,“ pravilo se v tomto provolání, „je to nezbytné proto, aby nepřátelé viděli, že nás nemohou ukonejšit kusem papíru, že chcete mít skutečná práva a skutečnou moc“ (Letáky bolševických organizací v první ruské revoluci 1905—1907, díl 1, Moskva 1956, s. 185).

O Manifestu ze 17. října viz Leninovy práce První vítězství revoluce a Rozuzlení se blíží (Sebrané spisy 12, Praha 1983, s. 47 až 54, 73—100). — 34

- ¹⁴ *Okťabristé* — členové strany Svaz 17. října, jež vznikla v Rusku po uveřejnění carova Manifestu ze 17. (30.) října 1905. Byla to kontra-revoluční strana, která zastupovala a hájila zájmy velkoburžoazie a kapitalisticky hospodařících statkářů. V jejím čele stáli známý moskevský průmyslník a majitel domů A. I. Gučkov a velkostatkář M. V. Rodzjanko. Okťabristé podporovali vnitřní i zahraniční politiku carské vlády. — 34
- ¹⁵ Jde o ozbrojené povstání v Moskvě v prosinci 1905. Moskevská městská konference bolševiků se 5. (18.) prosince 1905 rozhodla vyhovět vůli dělníků, vyhlásit všeobecnou stávkou a zahájit ozbrojený boj. Na výzvu moskevského sovětu byla 7. (20.) prosince zahájena všeobecná politická stávka. Během prvních dvou dní stávkovalo v Moskvě více než 150 000 lidí. V závodech a továrnách se konaly početné mítinky, v ulicích demonstrace. Docházelo ke střetnutí s kozáky a policií. Úřady urychleně mobilizovaly síly a začaly přecházet do útoku. Proletariát na jejich akce odpověděl stavěním barikád. Dne 10. (23.) prosince přerostla stávka v ozbrojené povstání. Hlavními ohnisky povstání byly moskevské čtvrti Presňa, Zamoskvorečí, rogožsko-simonovský obvod a obvod Kazaňské dráhy. Boje trvaly devět dní. Presňa se stala hlavní tvrzí povstání, centrem, kde se soustředily nejlepší bojové družiny moskevských dělníků. Dělníci bojovali obětavě, neměli však ještě zkušenosti s vedením ozbrojeného boje, chyběly jim také potřebné zbraně a neměli dostatečné spojení s vojskem. Začátkem prosince moskevská posádka kolísala, ale carské vládě se podařilo ji přetáhnout na svou stranu. V rukou vlády zůstala železniční trať spojující Petrohrad s Moskvou. Petrohradský sovět vedený menševiky byl proti povstání. Moskevské povstání nepřerostlo v povstání celoruské. Jeho celkové řízení zaostávalo za živelně se vzdmáhajícím hnutím mas. Hned na začátku povstání byli pozatýkáni vedoucí pracovníci moskevského výboru bolševiků. Celoměstské povstání se změnilo v povstání jednotlivých obvodů. V boji se uplatňovala obranná, a nikoli útočná taktika. Kapitulantské stanovisko menševiků a eserů přispělo k porážce povstání. Carská vláda přesunula do Moskvy vojenské jednotky z Petrohradu, Tveru a ze Západního kraje. Dne 17. (30.) prosince zaútočilo vojsko na Presňu. Moskevský výbor strany a moskevský sovět se rozhodly 19. prosince 1905 (1. ledna 1906) zastavit ozbrojený odpor, aby zachovaly revoluční síly a připravily se na další boj. Avšak vzápětí po Moskvě vzplanula v prosinci 1905 a v lednu 1906 povstání v řadě dalších měst: v Nižním Novgorodě, v Rostově na Donu, v Novorossijsku, v Doněcké pánvi, v Jekatěrinoslavi, v Permu (Motovilicha), v Ufě, Krasnojarsku

a Čitě. K velkým ozbrojeným vystoupením došlo v Zakavkazsku, v Polsku, v Pobaltí a ve Finsku. Ale všechna tato navzájem izolovaná povstání byla carskou vládou brutálně potlačena. Prosincové ozbrojené povstání bylo vyvrcholením revoluce.

Bolševici a menševici hodnotili povstání naprosto odlišně. Menševici odsoudili hrdinský boj ruského proletariátu, který rozpoutal ozbrojené povstání. „Nemělo se sahat ke zbraním!“ prohlásil Plechanov. Bolševici naopak soudili, že se mělo sáhnout ke zbraním s větším důrazem, a vysvětlovali masám, že revoluce mohla zvítězit jedině v ozbrojeném boji. Lenin vysoce oceňoval význam prosincového povstání a napsal, že lid „získal bojový křest. Povstání jej zakalilo. Připravilo řady bojovníků, kteří pak v roce 1917 zvítězili“ (Spisy 31, Praha 1955, s. 501–502). O prosincovém ozbrojeném povstání viz též Leninův článek Poučení z moskevského povstání (Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 389–397). — 36

- ¹⁶ Jde o *I. státní dumu* (tzv. dumu Vitteho), svolanou 27. dubna (10. května) 1906 podle statutu, který vypracoval předseda rady ministrů S. J. Vitte.

Celoruská říjnová stávková z roku 1905 přinutila cara vydat 17. října manifest ohlašující svolání Státní dumy se zákonodárnými funkcemi na rozdíl od poradní dumy Bulyginovy, kterou revoluce smetla. Carská vláda spoléhala na to, že se jí podaří svoláním nové dumy rozštěpit a oslabit revoluční hnutí a zavést v zemi pokojnou cestou konstitučně monarchický režim. Dne 11. prosince 1905 vydala carská vláda ustanovení o změně volebního řádu pro volby do Státní dumy, kterým se však neměnil volební systém vypracovaný pro volby do Bulyginovy dumy, založený na majetkovém censu a třídní nerovnosti.

Volby do I. státní dumy se konaly v únoru až březnu 1906. Bolševici vyhlásili bojkot voleb. Tento bojkot značně oslabil autoritu Státní dumy a naděje části obyvatelstva vkládané v dumu, avšak zmařit volby se nepodařilo. Hlavní příčinou nezdaru byla skutečnost, že revoluční rozmach, který by byl mohl zmařit svolání dumy, neměl v tehdejší době dostatečně širokou základnu. Svůj podíl na nezdaru měla také rozbíječská politika menševiků a velké konstituční iluze mezi rolnictvem. Když se tedy дума přece jen sešla, začal Lenin prosazovat požadavek, aby se jí využilo pro revoluční agitaci a propagandu, pro její demaskování jako špatné náhražky lidového zastupitelského orgánu.

Do I. státní dumy bylo zvoleno 478 poslanců, z toho 179 kadetů, 63 autonomistů (k těm patřili členové Polského kola a příslušníci ukrajinské, estonské, lotyšské, litevské a dalších skupin

buržoazních nacionalistů), 16 okřabristů, 105 poslanců nezastupujících žádnou stranu, 97 trudoviků a 18 sociálních demokratů. Kadeti tak měli v dumě více než třetinové zastoupení.

Duma se na svých zasedáních zabývala mimo jiné otázkou nedotknutelnosti osoby, zrušení trestu smrti, otázkou svobody svědomí a shromažďování, rovnoprávnosti občanů aj. Avšak příslušné návrhy zákonů, předkládané většinou kadety, byly v podstatě „návrhy drakonických zákonů jak *proti* svobodě slova, tak *proti* svobodě shromažďování a proti jiným dobrým věcem“ (viz Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 306). Ústřední otázkou, již se Státní дума zabývala, byla otázka agrární. Byly předneseny dva hlavní návrhy agrárního programu: kadetský návrh zákona, který podepsalo 42 poslanců, a návrh trudoviků, známý jako „program sto čtyř“. Kadeti se na rozdíl od trudoviků snažili zachovat statkářské vlastnictví půdy a připouštěli jedině zcizení těch statkářských pozemků, jež byly obdělávány převážně rolnickým inventářem anebo byly propachtovávány, a to za výkup „podle spravedlivého odhadu“.

Přes všechnu svou slabost a polovičitost svých usnesení nesplnila I. státní дума naděje, jež do ní vkládala vláda, a proto byla 8. (21.) července 1906 rozpuštěna. — 36

¹⁷ Lenin má na mysli poradní Státní dumu. Návrh zákona na její svolání sestavil na carův příkaz ministr vnitra A. G. Bulygin. Dne 6. (19.) srpna 1905 byl uveřejněn carův manifest, zákon o svolání Státní dumy a nařízení o volbách do tohoto orgánu. Právo volit poslance dumy dostali jen statkáři, kapitalisté a malý počet vlastníků zemědělských usedlostí. Ze 412 poslanceckých mandátů stanovených zákonem měli rolníci dostat pouze 51. Většina obyvatelstva, tj. dělníci, chudí rolníci, bezzemci a demokraticky smýšlející inteligence, toto volební právo neměla. Z voleb byly vyloučeny ženy, vojáci v aktivní službě, studenti, osoby mladší 25 let a příslušníci četných národů a národností utlačovaných v carském Rusku. Státní дума neměla právo schvalovat zákony, mohla pouze jako carův poradní orgán některé otázky projednávat. Lenin napsal, že Bulyginova дума je „nestoudným paskvilem ‚lidového zastupitelského orgánu‘“ (Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 206).

Bolševici vyzývali dělníky a rolníky k aktivnímu bojkotu Bulyginovy dumy. Jejich agitační kampaň byla vedena pod hesly: ozbrojené povstání, revoluční armáda a prozatímní revoluční vláda. Menševici připouštěli účast ve volbách do dumy a vyzývali ke spolupráci s liberální buržoazií.

Kampaň za bojkot Bulyginovy dumy využili bolševici k mobilizaci všech revolučních sil, k pořádání masových politických stávek a k přípravě ozbrojeného povstání. Volby do Bulyginovy dumy se nakonec nekonaly a vládě se nepodařilo ji svolat. Narůstající revoluční rozmach a celoruská říjnová politická stávka v roce 1905 ji smetly.

O Bulyginově dumě viz Leninovy články Kupčení s ústavou, Bojkot Bulyginovy dumy a povstání, „Jednota cara s lidem a lidu s carem“, Ve vleku monarchistické buržoazie, nebo v čele revolučního proletariátu a rolnictva? (Sebrané spisy 10, Praha 1982, s. 86–90; Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 189–197, 203–211 a 219–231). — 37

- ¹⁸ *Zákon z 11. (24.) prosince 1905* — volební zákon pro volby do Státní dumy, který vydala carská vláda jako určitý ústupek dělníkům v době, kdy vrcholilo moskevské ozbrojené povstání.

Na rozdíl od nařízení o „poradní“ dumě Bulyginově (z 6. srpna 1905) měl nový zákon na zřeteli vytvoření „zákonodárné“ dumy. K dosavadním volebním kuriím — kurií pozemkových vlastníků (statkáři), kurií městské (buržoazie) a rolnické — přibyla podle zákona i kurie dělnická a při zachování celkového počtu volitelů za městskou kurií se zároveň poněkud rozšiřovalo složení městských voličů. Volby nebyly všeobecné, neboť jeden volitel připadal na 2000 voličů statkářské kurie, na 7000 voličů městské kurie, na 30 000 voličů rolnické kurie a na 90 000 voličů kurie dělnické, tj. jeden hlas statkáře byl roven 3 hlasům představitelů městské buržoazie, 15 hlasům rolníků a 45 hlasům dělníků. Volitelé za dělnickou kurií činili jen 4 % všech voličů do Státní dumy. V dělnické kurií se k volbám připouštěli dělníci z podniků, které zaměstnávaly nejméně 50 dělníků, přičemž podniky s počtem od 50 do 1000 dělníků vysílaly jednoho zmocněnce a velké podniky jednoho za každých 1000 osob. Volby nebyly přímé, nýbrž několikastupňové. Pro dělníky byl stanoven třístupňový a pro rolníky čtyřstupňový volební systém. Fakticky nebyly volby ani tajné. Zákon zajišťoval v dumě obrovskou převahu statkářům a kapitalistům. Lenin poukazoval na to, že zákon z 11. (24.) prosince v podstatě nijak neměnil charakter voleb do Státní dumy. — 37

- ¹⁹ *20. února (5. března) 1906* byl vydán zákon a dvě nařízení senátu o Státní dumě a o Státní radě. Tím carská vláda fakticky zrušila Manifest ze 17. října.

Polovinu členů Státní rady jmenoval car a polovina byla zvolena z řad černosotňovských šlechticů, velkokapitalistů a vysokého

kléru. Podle nového zákona byla Státní rada změněna z poradního orgánu na orgán zákonodárný, neboť mohla zamítnout jakékoli rozhodnutí dумы. — 37

²⁰ Tato noticka byla uveřejněna v září 1906 jako redakční poznámka k rezoluci moskevského výboru SDDSR o partyzánské válce. Ve 3. bodu zdůvodňující části rezoluce, o němž se Lenin zmiňuje, bylo řečeno: „... i když revoluce není s to svrhnout moc jednorázovým vystoupením lidu, je však natolik silná, že nemůže zůstat pasivní a živelně přechází k partyzánským útokům na nepřítel, což lze očekávat zejména na venkově při odvodech.“ — 41

²¹ Lenin má na mysli rezoluci Mezinárodní pravidla socialistické taktiky, kterou schválil v srpnu 1904 amsterdamský mezinárodní socialistický kongres II. internacionály. Rezoluce vyjadřovala postoj socialistů k buržoazním stranám, zakazovala jim účast v buržoazních vládách a odsuzovala „jakoukoli snahu o zastírání třídních rozporů v zájmu snadnějšího sblížení s buržoazními stranami“. — 42

²² *Pokroková průmyslová strana* vznikla v Moskvě v říjnu 1905. Sdružovala představitele obchodní a průmyslové velkoburžoazie a svými politickými názory měla blízko k Svazu 17. října. Plně podporovala politiku carské vlády. V zájmu buržoazie se domáhala rozšíření rozpočtových práv dумы, uvolnění hospodářského zákonodárství a některých reforem ve školství a soudnictví. Agrární požadavky této strany se omezovaly na obhajování Stolypinovy politiky, jež měla vytvořit z vesnické buržoazie a kulaků oporu carského samodržaví. Nakonec se Pokroková průmyslová strana sloučila s okťabristy. — 43

²³ *Disk* (Demokratický svaz konstitucionalistů) — kontrarevoluční organizace; vznikla v Petrohradě brzy po vyhlášení carova Manifestu ze 17. října. Sdružovala představitele vysoké šlechty a konzervativních vrstev průmyslové buržoazie a vysokých úředníků. Program Disku se téměř nelišil od programu okťabristů. Za nejvhodnější formu státního zřízení pro Rusko považoval konstituční monarchii. Aby získal na svou stranu kulaky, Disk demagogicky prohlašoval, že za nejdůležitější bod své činnosti považuje vyřešení agrární otázky. Opakoval hlavní zásady agrárního programu kadetů a požadoval, aby rolníci dostali do užívání za výkup větší výměru vyvlastněné půdy, která nemá pro její majitele hospodářský význam. Koncem roku 1905 se Demokratický svaz sloučil se stranou okťabristů. — 43

²⁴ *Strana právního pořádku* — kontrarevoluční strana obchodní a průmyslové velkoburžoazie, statkářů a nejvyšších vrstev byrokracie. Vznikla na podzim 1905 a definitivně se ustavila po uveřejnění Manifestu ze 17. října. Pod rouškou ochrany „právního pořádku“ ve skutečnosti rezolutně bránila carský režim. Uvítala rozpuštění I. státní dumy; za voleb do II. státní dumy vytvořila blok s černosotňovským Svazem opravdových Rusů a usilovala o připojení okřabristů k tomuto bloku. V roce 1907 se Strana právního pořádku rozpadla; část jejích členů přešla k okřabristům a část k zjevným černosotňovcům. — 43

²⁵ *Svaz ruského národa* — krajně reakční černosotňovská monarchistická organizace. Vznikla v Petrohradě v říjnu 1905 a jejím cílem byl boj proti revolučnímu hnutí. Členy svazu byli reakční statkáři, bohatí majitelé domů, obchodníci, policejní úředníci, duchovní, městská buržoazie, kulaci i deklasované a kriminální živly. V čele svazu stáli V. A. Bobrinskij, A. I. Dubrovin, P. A. Kruševan, N. J. Markov II., V. M. Puriškevič aj. Tiskovými orgány svazu byly listy Ruskoje znamja, Objedinenije a Groza. Svaz měl pobočky v mnoha ruských městech.

Svaz hájil neotřesitelnost carského absolutismu, zachování polo-feudálního statkářského způsobu hospodaření a výsad šlechty. Jeho programovým heslem bylo monarchistické nacionalistické heslo z dob nevolnictví: „Pravoslavi, samodržaví, národ“. Za hlavní metodu boje proti revoluci považoval svaz pogromy a vraždy. Jeho členové za pomoci a podpory policie veřejně a bezrestně týrali a zákeřně vraždili pokrokové revoluční dělníky a představitele demokraticky smýšlející inteligence, rozháněli účastníky masových shromáždění a stříleli do nich, pořádali protizidovské pogromy a všemožně pronásledovali příslušníky neruských národů a národností.

Po rozpuštění II. dumy se svaz rozpadl na dvě organizace: Svaz archanděla Michaela v čele s Puriškevičem, který chtěl využít III. dumy v zájmu kontrarevoluce, a vlastní Svaz ruského národa, vedený Dubrovinem, který pokračoval v taktice otevřeného teroru. Obě černosotňovské organizace byly rozpuštěny za únorové buržoazně demokratické revoluce roku 1917. Po Říjnové socialistické revoluci se členové těchto organizací aktivně účastnili kontrarevolučních vzpour a spiknutí proti sovětské moci. — 43

²⁶ Lenin má na mysli členy kontrarevoluční černosotňovské organizace Ruská monarchistická strana, která se definitivně ustavila v Moskvě na podzim 1905 s cílem bojovat proti revolučnímu hnutí.

Jejími členy byli velkostatkáři, vysocí carští úředníci a vysoké duchovenstvo. V čele strany stál reakční publicista V. A. Gringmut, protojerej I. Vostorgov, kníže D. N. Dolgorukov, baron G. G. Rozen aj.; svými názory k ní měl blízko krajní reakcionář protojerej Ioann Kronštadtskij. Tiskovými orgány strany byly list Moskovskije vědomosti a měsíčník Russkij věstnik. Svým zaměřením měla Ruská monarchistická strana blízko k černosotňovskému pogromistickému Svazu ruského národa. Obhajovala carský absolutismus, byla pro zachování všech výsad šlechty, pravoslavné církve a velkoruského národa. Monarchisté vystupovali proti všem poradním zákonodárným institucím i proti svolání Státní dumy. V roce 1911 byla strana přejmenována na Ruský monarchistický svaz. — 43

²⁷ *Stoupenci pokojné obnovy* — členové Strany pokojné obnovy, konstitučně monarchistické organizace velkoburžoazie a statkářů, jež se definitivně ustavila roku 1906 po rozpuštění I. státní dumy. Strana sdružovala „levicově orientované“ okřabristy a pravicové kadety. Vůdci Strany pokojné obnovy byli P. A. Gejden, N. N. Lvov, P. P. Rjabušinskij, M. A. Stachovič, D. N. Šipov, J. N. a G. N. Trubečtí aj. Svým programem měla tato strana blízko k okřabristům; hájila zájmy obchodní a průmyslové buržoazie a kapitalisticky hospodařících statkářů. Lenin ji nazýval „stranou pokojného okrádání“, neboť její činnost měla za cíl „pomoci k co nejspolehlivější a nejrafinovanější, obratné a pokud možno vnitřně pevné, ale navenek nenápadné ochraně práv urozené ruské šlechty vydobytých z krve a potu miliónů ‚selské luzy‘“ (Spisy 13, Praha 1956, s. 49). Ve III. státní dumě se Strana pokojné obnovy spojila s takzvanou Stranou demokratických reforem ve frakci progresistů. — 43

²⁸ *Strana demokratických reforem* — strana liberálně monarchistické buržoazie. Vznikla začátkem roku 1906 v době voleb do I. státní dumy a sdružovala politické síly, kterým se program kadetů zdál příliš levicový. Ve vedení strany se nejaktivněji projevovali K. K. Arseňjev, I. I. Ivaňukov, M. M. Kovalevskij, V. D. Kuzmin-Karavajev, A. S. Posnikov aj. Koncem roku 1907 se strana rozpadla. — 43

²⁹ *Svobodomyslní* — členové Strany svobodomyslných, nepočtené skupiny příslušníků buržoazní inteligence, která vznikla v listopadu 1905. Za svůj hlavní úkol považovala „povznést morální a kulturní úroveň“ ruské společnosti. Program svobodomyslných se v mnohém podobal programu kadetské strany, požadoval nastolení konstituční monarchie. V agrární otázce svobodomyslní obhajovali vyvlastnění

statkářské půdy za náhradu. Po rozeznání II. státní dумы přestala Strana svobodomyšlných existovat. — 43

³⁰ *Radikální demokraté* — maloburžoazní organizace, která vznikla v listopadu 1905. Názorově stála mezi kadety a menševiky. Pokusila se vydávat list *Radikal* (vyšlo jedno číslo). Radikální demokraté razili požadavek demokratické republiky, i když se smiřovali i s konstituční monarchií za podmínky, že vláda bude odpovědná parlamentu. V agrární otázce byli pro vyvlastnění státní, carské, klášterní a církevní půdy za minimální náhradu. Začátkem roku 1906 se organizace radikálních demokratů rozpadla a její bývalí členové se připojili k polokadetským tiskovým orgánům *Bez zaglavyja* a *Tovarišč.* — 43

³¹ *Lidoví socialisté práce* (enesové) — členové maloburžoazní Lidové socialistické strany práce, která se v roce 1906 odštěpila od pravého křídla strany socialistů-revolucionářů (eserů). Enesové byli pro vytvoření bloku s kadety, a proto je Lenin nazýval „sociálkadety“, „maloburžoazními oportunisty“, „eserskými menševiky“, kolísajícími mezi kadety a esery, a zdůrazňoval, že se tato strana „velice málo liší od kadetů, neboť vyškrtává z programu republiku i požadavek veškeré půdy“ (viz tento svazek, s. 44). V čele strany stáli A. V. Pešechonov, N. F. Anněnskij, V. A. Mjakin aj. Po únorové buržoazně demokratické revoluci 1917 se strana lidových socialistů spojila s trudoviky a aktivně podporovala buržoazní prozatímní vládu, do níž vyslala své zástupce. Po Říjnové revoluci se enesové účastnili kontrarevolučních spiknutí a ozbrojených akcí proti sovětské moci. V době cizí vojenské intervence a občanské války se strana rozpadla. — 43

³² *Socialisté-revolucionáři* (eseři) — maloburžoazní strana v Rusku. Vznikla na přelomu let 1901 a 1902 sloučením různých narodnických skupin a kroužků (Svaz socialistů-revolucionářů, Jižní strana socialistů-revolucionářů aj.). Jejím orgánem se stal list *Revoljucionnaja Rossija* (1900—1905) a časopis *Vestnik ruskovoj revoljucii* (1901—1905). Eseři ignorovali třídní rozdíly mezi proletariátem a drobnými vlastníky, zastírali třídní diferenciaci a rozpory uvnitř rolnictva a popírali vedoucí úlohu proletariátu v revoluci. Názozy eserů byly eklektickou směsicí narodnictví a revizionismu. Jak řekl Lenin, eseři se pokoušeli „trhliny v narodnické ideologii vyspravit záplatami módní oportunistické ‚kritiky‘ marxismu“ (viz *Sebrané spisy* 11, Praha 1983, s. 308). Taktika indivi-

duálního teroru, kterou esefi propagovali jako hlavní metodu boje proti samoděržaví, značně poškozovala revoluční hnutí a ztěžovala organizování mas k revolučnímu boji.

Agrární program eserů požadoval odstranění soukromého vlastnictví půdy a její předání občinám, uplatnění „principu práce“ a „rovného“ užívání půdy a předpokládal rozvoj družstevnictví. V tomto programu, který esefi vydávali za program „socializace půdy“, nebylo ve skutečnosti nic socialistického. Lenin při analýze tohoto programu poukazyval na to, že požadavky rovného užívání půdy nejsou sice požadavky socialistickými, historicky však měly progresivní, revolučně demokratický charakter, neboť byly namířeny proti statkářskému vlastnictví půdy.

Bolševická strana odhalovala pokusy eserů vydávat se za socialisty, houževnatě s nimi bojovala o vliv na rolnictvo a poukazyvala na škodlivost jejich taktiky individuálního teroru pro dělnické hnutí. Zároveň však bolševici uzavírali s esery za určitých podmínek dočasné dohody v boji proti carismu.

Třídní nestejnorodost rolnictva byla příčinou politické a ideové nepevnosti a organizační nejednotnosti eserské strany, příčinou jejího neustálého kolísání mezi liberální buržoazií a proletariátem. Už za první revoluce v Rusku se od eserské strany odštěpilo pravé křídlo a vytvořilo legální Lidovou socialistickou stranu práce (enesové), která měla názorově blízko ke kadetům; zatímco levé křídlo vytvořilo poloanarchistický svaz maximalistů. Za stolypinské reakce prožívala eserská strana hlubokou ideovou a organizační krizi. Za první světové války přešla většina eserů na pozice sociálšovinismu.

Po únorové revoluci 1917 byli esefi spolu s menševiky a kadety hlavní oporou kontrarevoluční prozatímní vlády, složené ze zástupců buržoazie a statkářů. Předáci strany (Kerenskij, Avksentjev a Černov) se stali členy této vlády. Eserská strana odmítla podpořit rolníky požadující likvidaci statkářského pozemkového vlastnictví a prosazovala jeho zachování; eserstí ministři v prozatímní vládě vysílali trestné výpravy proti rolníkům, kteří zabírali statkářskou půdu.

Koncem listopadu 1917 vytvořilo levé křídlo eserů samostatnou stranu levých eserů. Ve snaze udržet si vliv na rolnictvo uznali leví esefi oficiálně sovětskou moc a uzavřeli s bolševiky dohodu. Brzy však začali proti sovětské moci bojovat.

V letech cizí vojenské intervence a občanské války vyvíjeli esefi podvratnou činnost, aktivně podporovali interventy a bělogvardějce, zúčastnili se kontrarevolučního spiknutí a organizovali teroristické útoky na představitele sovětského státu a komunistické

strany. Po skončení občanské války pokračovali v nepřátelské činnosti proti sovětskému státu doma i v emigraci. — 43

³³ *Maximalisté* — maloburžoazní poloanarchistická a teroristická skupina, která se v roce 1904 odštěpila od eserské strany a v říjnu 1906 na ustavujícím sjezdu v Åbo (ve Finsku) vytvořila samostatný Svaz socialistů-revolucionářů maximalistů. Maximalisté ignorovali buržoazně demokratickou etapu revoluce a kromě eserského požadavku „socializace“ půdy požadovali také okamžitou „socializaci“ továren a závodů. Za hlavní hybnou sílu revoluce považovali pracující rolnictvo, ale zároveň prohlašovali, že rozhodující význam v revolučním hnutí má „iniciativní menšina“. Hlavní prostředek boje spatřovali v individuálním teroru. Lenin demaskoval politickou nedůslednost maximalistů a konstatoval: „To, že se od eserů oddělili maximalisté, kteří se během revoluce oddělovali od eserů neustále a nemohli se od nich oddělit nadobro, to jen potvrdilo třídní nepevnost narodnické revolučnosti“ (Spisy 15, Praha 1958, s. 150). V roce 1907 se organizace maximalistů po řadě neúspěšných teroristických akcí a hromadném zatýkání začaly rozpadat.

Po únorové buržoazně demokratické revoluci 1917 obnovila strana maximalistů znovu svou činnost. Po Říjnové revoluci se maximalisté krátkou dobu podíleli na činnosti sovětů a celoruského ústředního výkonného výboru. Zanedlouho se však strana maximalistů rozštěpila a jedna její část se připojila k odpůrcům sovětské moci, zatímco druhá část uznala program bolševiků a v dubnu 1920 vstoupila do KSR(b). — 43

³⁴ *Trudovická skupina* (trudovici) — skupina maloburžoazních demokratů ve Státní dumě, jež se skládala z rolníků a narodnických zaměřených příslušníků inteligence. Frakci trudoviků vytvořili v dubnu 1906 rolničtí poslanci v I. státní dumě.

Trudovici prosazovali, aby byla zrušena všechna stavovská a národnostní omezení, žádali demokratizaci zemstevní a městské samosprávy, zavedení všeobecného volebního práva ve volbách do Státní dumy. Agrární program trudoviků vycházel z narodnických zásad rovného užívání půdy, požadoval vytvoření celonárodního půdního fondu z veškeré státní, úřední, carské, klášterní a církevní půdy, ale také půdy statkářské, pokud výměra jednotlivých usedlostí přesahovala stanovenou pracovní normu. Za vyvlastněnou statkářskou půdu měla být vyplácena určitá náhrada. V. I. Lenin konstatoval, že typický trudovík je rolník, kterému „nejsou cizí snahy o kompromis s monarchií, snahy spokojit se svým kouskem

půdy v rámci buržoazního zřízení, ale nyní věnuje své hlavní síly boji proti statkářům o půdu, boji proti feudálnímu státu za demokracii“ (viz tento svazek, s. 45—46).

V dumě trudovici kolísali mezi kadety a sociálními demokraty, což bylo podmíněno třídní podstatou rolníků jako malovýrobců. Ale protože trudovici byli představitelé širokých vrstev rolnictva, uplatňovali bolševici v dumě vůči nim taktiku dílčích dohod v zájmu společného boje proti carskému samoděržaví a proti kadetům. V roce 1917 se Trudovická skupina sloučila se stranou lidových socialistů a aktivně podporovala buržoazní prozatímní vládu. Po Říjnové revoluci přešli trudovici do tábora kontrarevoluční buržoazie. — 43

³⁵ *Social-demokrat* — list, ilegální orgán ÚV SDDSR. Vycházel v Petrohradě od 17. (30.) září do 18. listopadu (1. prosince) 1906; celkem vyšlo 7 čísel. Členy redakce, jež byla zvolena na IV. (sjednocovacím) sjezdu SDDSR, byli výhradně menševici (F. I. Dan, L. Martov, A. S. Martynov, P. P. Maslov, A. N. Potresov). List byl fakticky frakčním orgánem menševiků. — 49

³⁶ *Proletarij* — ilegální bolševický list, který vycházel za Leninovy redakce od 21. srpna (3. září) 1906 do 28. listopadu (11. prosince) 1909. Vyšlo celkem 50 čísel. Na redakční práci se aktivně podíleli M. F. Vladimírskij, V. V. Vorovskij, I. F. Dubrovinskij, A. V. Lunačarskij, technickou stránku vydávání listu zajišťovali A. G. Šlichter, J. S. Šlichterová aj. Prvních 20 čísel bylo zredigováno a vysázeno ve Vyborgu (tisklo se z matric posílaných do Petrohradu, ale z konspirativních důvodů se v listu uvádělo, že vychází v Moskvě). Později se však podmínky pro vydávání ilegálních novin v Rusku natolik zhoršily, že redakce listu byla z rozhodnutí petrohradského a moskevského výboru SDDSR přemístěna do zahraničí, takže čísla 21—40 vyšla v Ženevě, čísla 41—50 v Paříži.

Čísla 1—2 vyšla jako orgán moskevského a petrohradského výboru SDDSR, čísla 3—4 jako orgán moskevského a petrohradského výboru a moskevského okruhového výboru SDDSR, čísla 5—11 jako orgán moskevského, petrohradského, moskevského okruhového, permského a kurského výboru SDDSR, čísla 12—20 jako orgán moskevského, petrohradského, moskevského okruhového, permského, kurského a kazaňského výboru SDDSR a od 21. čísla (tj. od přesídlení redakce do zahraničí) znovu jako orgán moskevského a petrohradského výboru SDDSR.

Proletarij byl fakticky ústředním orgánem bolševiků. Všechny hlavní práce v redakci vykonával Lenin. V listu vyšlo přes 100

Leninových článků a poznámek k nejdůležitějším otázkám revolučního boje dělnické třídy. Rozsáhle se v něm komentovaly taktické a všeobecně politické otázky, uveřejňovaly se zprávy o činnosti ÚV SDDSR, usnesení konferencí a plenárních zasedání ÚV, dopisy ÚV o nejrůznějších problémech stranické práce a řada dalších dokumentů. V příloze ke 46. číslu byla uveřejněna zpráva o poradě rozšířené redakce listu, konané v Paříži ve dnech 8.—17. (21.—30.) června 1909, a také rezoluce této porady. Proletarij udržoval rovněž úzký styk s místními stranickými organizacemi.

V letech stolypinské reakce sehrál Proletarij významnou úlohu v úsilí o zachování a upevnění bolševických organizací, při potírání likvidátorů, otzovistů, ultimativistů a bohostrůjců. Na plenárním zasedání ÚV SDDSR v lednu 1910 se však menševikům podporovaným smířlivci podařilo pod záminkou boje proti frakcionářství prosadit usnesení, jímž bylo vydávání listu zastaveno. — 49

- ³⁷ *Tkačovismus* — politický směr v revolučním narodnictví pojmenovaný podle P. N. Tkačova (1844—1885). Tkačovovi stoupenci považovali za nezbytný předpoklad revoluce politický boj, podceňovali však rozhodující úlohu lidových mas. Tkačov zastával názor, že se revoluční menšina musí chopit politické moci, vytvořit nový stát a uskutečnit revoluční přeměny ve prospěch lidu, který bude jen využívat dosažených výsledků.

Tkačovovu maloburžoazní revolučnost kritizoval Engels v článku *Emigrantská literatura* (viz K. Marx-B. Engels, *Spisy* 18, Praha 1966, s. 555—584). — 49

- ³⁸ *Bund* (Všeobecný židovský dělnický svaz v Litvě, Polsku a Rusku) byl založen v roce 1897 na ustavujícím sjezdu židovských sociálně demokratických skupin ve Vilně [Vilnius]. Sdružoval převážně poloproletářské židovské řemeslníky ze západoruských oblastí. Na I. sjezdu SDDSR (1898) vstoupil Bund do SDDSR „jako autonomní organizace, samostatná jen v otázkách týkajících se výlučně židovského proletariátu“ (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 11).

Bund byl nositelem nacionalismu a separatismu v ruském dělnickém hnutí. V dubnu 1901 IV. sjezd Bundu žádal, aby byly zrušeny organizační zásady přijaté na I. sjezdu SDDSR. Sjezd ve své rezoluci prohlásil, že považuje SDDSR za federativní svazek národních organizací a že Bund může být pouze jeho federativní součástí.

Na II. sjezdu SDDSR Bund vystoupil ze strany, protože sjezd

odmítl uznat jej za jediného představitele židovského proletariátu. V roce 1906 byl Bund na základě usnesení IV. (sjednocovacího) sjezdu strany znovu přijat do SDDSR.

V SDDSR bundovci neustále podporovali oportunistické křídlo strany (ekonomisty, menševiky, likvidátory) a bojovali proti bolševismu a bolševikům. Proti bolševickému programovému požadavku práva národů na sebeurčení kladl Bund požadavek kulturně národnostní autonomie. Za stolypinské reakce zastával Bund likvidátorské stanovisko a aktivně se podílel na vytvoření protistranického srpnového bloku. Za první světové války byli bundovci sociálšovinisty. V roce 1917 podporoval Bund kontrarevoluční prozatímní vládu a bojoval na straně nepřátel Říjnové revoluce. V době cizí vojenské intervence a občanské války se vedení Bundu spojilo s kontrarevolucí. Zároveň však někteří řadoví členové Bundu začali spolupracovat se sovětskou mocí. V březnu 1921 se Bund rozpadl a část jeho členů vstoupila do KSR(b). — 51

³⁹ *Tovariš* — buržoazní deník; vycházel od 15. (28.) března 1906 do 30. prosince 1907 (12. ledna 1908) v Petrohradě. Formálně nebyl tento list orgánem žádné strany, ale fakticky byl mluvčím levicových kadetů. Úzce s ním spolupracovali S. N. Prokopovič a J. D. Kuskovová. Přispívali do něj také menševici. — 53

⁴⁰ *Bernsteinovci* — představitelé protimarxistického směru v německé a mezinárodní sociální demokracii, který vznikl koncem 19. století v Německu a byl nazván podle nejvýraznějšího představitele pravicově oportunistických tendencí v Sociálně demokratické straně Německa Eduarda Bernsteina.

V letech 1896–1898 uveřejnil Bernstein v teoretickém orgánu německé sociální demokracie *Die Neue Zeit* sérii článků pod společným názvem *Problémy socialismu*. Pokoušel se v nich pod rouškou „svobody kritiky“ zrevidovat filozofické, ekonomické a politické základy revolučního marxismu. „Popíral možnost zdůvodnit socialismus vědecky a dokázat jeho nutnost a nevyhnutelnost z hlediska materialistického pojetí dějin; popíral, že vzrůstá bída a proletarizace a že se zostrují kapitalistické rozpory; sám pojem „konečný cíl“ prohlašoval za neudržitelný a rozhodně zavrhoval ideu diktatury proletariátu; popíral zásadní protiklad mezi liberalismem a socialismem; odmítal *teorii třídního boje*...“ (V. I. Lenin, *Sebrané spisy* 6, Praha 1981, s. 25). Revize marxismu, prováděná bernsteinovci, směřovala k přeměně sociální demokracie ze strany sociální revoluce ve stranu sociálních reforem.

Levicové síly německé sociální demokracie zahájily proti Bernsteinovi boj ve svých novinách. Oportunistické křídlo strany se postavilo na obranu bernsteinismu. Ústřední výbor zaujal vůči bernsteinismu smířlivecké stanovisko a nijak mu nečelil. Polemiku proti Bernsteinovi zahájil v červenci 1898 v časopise *Die Neue Zeit* G. V. Plechanov svým protirevizionistickým článkem *Bernstein a materialismus*.

V roce 1899 vyšly Bernsteinovy články knižně pod názvem *Předpoklady socialismu a úkoly sociální demokracie*.

Na sjezdech Sociálně demokratické strany Německa — stuttgartském (říjen 1898), hannoverském (říjen 1899) a lübeckém (září 1901) — byl bernsteinismus odsouzen, avšak strana se vlivem smířliveckého stanoviska většiny svých předáků od Bernsteina nedistancovala. Bernsteinovci nadále otevřeně propagovali revizionistické názory v časopise *Sozialistische Monatshefte* i ve stranických organizacích.

Bernsteinismus podporovaly i oportunistické skupiny v ostatních stranách II. internacionály. V Rusku jej obhajovali legální marxisté a ekonomisté. Carská cenzura propustila tři vydání Bernsteinovy knihy přeložené do ruštiny a náčelník moskevské ochranky Zubatov ji zařadil do seznamu doporučené četby pro dělníky.

Jedině ruští revoluční marxisté, bolševická strana s Leninem v čele, proti bernsteinismu a jeho stoupencům rozhodně a důsledně bojovali. Lenin proti nim vystoupil už v roce 1899 v Protestu ruských sociálních demokratů a v článku *Náš program*. Zevrubné kritice podrobil bernsteinismus v knize *Co dělat?* a v pracích *Marxismus a revizionismus* a *Neshody v evropském dělnickém hnutí* (viz *Sebrané spisy* 4, Praha 1980, s. 173—188, 194—198; *Sebrané spisy* 6, Praha 1981, s. 13—203; *Spisy* 15, Praha 1958, s. 25—36; *Spisy* 16, Praha 1958, s. 356—363) aj. — 54

- ⁴¹ *Naša žizň* — deník liberálního zaměření; vycházel v Petrohradě od 6. (19.) listopadu 1904 do 11. (24.) července 1906. — 55
- ⁴² Jde o IV. sjezd kadetské strany, který se konal v Helsingforsu [Helsinky] 24.—28. září (7.—11. října) 1906. — 58
- ⁴³ *Stoličnaja počta* — deník, který vycházel od října 1906 do února 1908 v Petrohradě. Zpočátku to byl orgán levicových kadetů, od února 1907 se stal tribunou Trudovické skupiny. Carská vláda jej zakázala. — 58
- ⁴⁴ *Vyborská výzva* — provolání bývalých poslanců I. státní dumy nazva-

né Zástupci lidu se obraceli k lidu. Bylo schváleno na poradě ve Vyborgu ve dnech 9.—10. (22.—23.) července 1906, na kterou se po rozpuštění dumy sjelo na 200 poslanců, převážně kadetů. Text provolání připravila komise, jež byla ustavena na této poradě ze zástupců kadetů, trudoviků a menševiků. Provolání vyzývalo obyvatelstvo, aby na protest proti rozpuštění dumy přestalo platit daně, posílat brance do vojenských útvarů a uznávat půjčky uzavřené bez souhlasu dumy. Těmito projevy „pasivní rezistence“ se kadeti snažili svést masové revoluční hnutí do pokojného řečiště. Lenin o tom později napsal: „V první dumě žvanili liberálové o svobodě lidu, přitom potají běhali zadními vrátky k Trepovovi a bojovali proti trudovikům a dělnickým poslancům. Vyborgským manifestem se snažili zabít dvě mouchy jednou ranou, lavírovali tak, aby bylo možno vyložit si jejich postup podle potřeby — i v tom smyslu, že podporují revoluci, i v tom smyslu, že bojují proti revoluci“ (Spisy 15, Praha 1958, s. 61). V září 1906 se pak kadeti na svém sjezdu už otevřeně vyslovili proti „pasivní rezistenci“ a zřekli se požadavků obsažených ve vyborgské výzvě.

Brzy po poradě ve Vyborgu pohnala carská vláda její účastníky před soud. V prosinci 1907 se konalo soudní přelíčení, jež je odsoudilo k tříměsíčnímu vězení. — 58

⁴⁶ *Reč* — deník, ústřední orgán kadetské strany. Vycházel v Petrohradě od 23. února (8. března) 1906. Jeho faktickými redaktory byli P. N. Miljukov a I. V. Gessen a jejich nejbližšími spolupracovníky M. M. Vinaver, P. D. Dolgorukov, P. B. Struve. Vydávání listu zastavil 26. října (8. listopadu) 1917 vojenský revoluční výbor petrohradského sovětu. Do srpna 1918 vycházela *Reč* pod názvy *Naša reč*, *Svobodnaja reč*, *Věk*, *Novaja reč*, *Naš věk*. — 61

⁴⁶ *Poljarnaja zvezda* — politický a filozofický týdeník, orgán pravého křídla kadetské strany. Vycházel v Petrohradě od 15. (28.) prosince 1905 do 19. března (1. dubna) 1906 za redakce P. B. Struveho a za spolupráce N. A. Berďajeva, V. M. Gessena, A. S. Izgojeva, A. A. Kaufmanna, D. S. Merežkovského, I. I. Petrunkeviče, S. L. Franka aj. Vyšlo celkem 14 čísel. *Poljarnaja zvezda* se otevřeně stavěla proti revoluci a útočila na revolučně demokratickou inteligenci. — 63

⁴⁷ Lenin má na mysli vzrůstající se dělnické stávky, rolnické nepokoje a rovněž velká ozbrojená povstání vojáků a námořníků ve Sveaborgu, Kronštadu a Revelu v červenci 1906. — 63

⁴⁸ *Russkoje bogatstvo* — měsíčník; vycházel v Petrohradě od roku 1876 do poloviny roku 1918. Počátkem 90. let přešel do rukou liberálních narodníků v čele s N. K. Michajlovským. V roce 1906 se stal orgánem Lidové socialistické strany práce (enesů). *Russkoje bogatstvo* několikrát změnilo svůj název (*Sovremennyje zapiski*, *Sovremennosť*, *Russkije zapiski*). K svému původnímu názvu se znovu vrátilo v dubnu 1917. — 64

⁴⁹ *Naše dělo* — menševický týdeník; vycházel v Moskvě od září do listopadu 1906. Vyšlo celkem 10 čísel. Na práci v tomto časopise se aktivně podíleli N. Valentinov (N. V. Volskij), P. P. Maslov, N. Čerevanin (F. A. Lipkin) i další menševici. Týdeník obhajoval dohody s kadety ve volbách do II. dумы a propagoval myšlenku „dělnického sjezdu“.

V lednu—únoru 1907 vycházel místo týdeníku *Naše dělo* časopis *Dělo žizni*. — 65

⁵⁰ *Výjimečný zákon proti socialistům* vydala v roce 1878 Bismarckova vláda proti dělníkům a socialistickému hnutí. Zakazovaly se jím všechny organizace sociálně demokratické strany, masové dělnické organizace, dělnický tisk, zabavovala se socialistická literatura. Sociální demokraté byli pronásledováni a vypovídáni. Represálie však demokratickou stranu nezlomily, přizpůsobila svou činnost ilegálním podmínkám. V zahraničí vycházel ústřední orgán strany *Der Sozialdemokrat* a pravidelně se scházely stranické sjezdy (v letech 1880, 1883 a 1887). V Německu se rychle obnovovaly v ilegality sociálně demokratické organizace a skupiny, které řídil ilegální ústřední výbor. Strana zároveň široce využívala všech legálních možností k pevnějšímu spojení s širokými vrstvami lidu. Její vliv neustále rostl: počet hlasů odevzdaných pro sociální demokraty při volbách do Říšského sněmu se od roku 1878 do roku 1890 více než ztrojnásobil.

Velkou pomoc německým sociálním demokratům prokázali Marx a Engels. Roku 1890 byl výjimečný zákon proti socialistům pod tlakem narůstajícího masového dělnického hnutí zrušen. — 68

⁵¹ *Jiskra* (stará) — první celoruský ilegální marxistický list, který v roce 1900 založil V. I. Lenin. List měl rozhodující význam pro vytvoření revoluční marxistické strany dělnické třídy v Rusku.

První číslo leninské *Jiskry* vyšlo v prosinci 1900 v Lipsku, další čísla vycházela v Mnichově, od července 1902 v Londýně a od jara 1903 v Ženevě. Při vydávání *Jiskry* (organizování tajné tiskárny, opatření liter azbuky apod.) značně pomáhali němečtí sociální

demokraté C. Zetkinová, A. Braun a jiní, dále polský revolucionář J. Marchlewski, který tehdy žil v Mnichově, a jeden z vedoucích činitelů britské Sociálně demokratické federace Harry Quelch.

Členy redakce Jiskry byli V. I. Lenin, G. V. Plechanov, L. Martov, P. B. Axelrod, A. N. Potresov a V. I. Zasuličová. Tajemnicí redakce byla zpočátku I. G. Smidovičová-Lemanová a od jara 1901 N. K. Krupská, která také vedla veškerou korespondenci Jiskry se sociálně demokratickými organizacemi v Rusku.

Středem pozornosti Jiskry byly otázky revolučního boje proletariátu a všech pracujících v Rusku proti carskému samoděržaví. Velkou pozornost věnovala také nejdůležitějším událostem mezinárodního života, hlavně v mezinárodním dělnickém hnutí. Lenin byl fakticky hlavním redaktorem Jiskry, stál v jejím čele, psal články o všech základních otázkách výstavby strany a třídního boje ruského proletariátu.

Jiskra se stala centrem, kolem něhož se sjednocovaly všechny síly strany a kde se soustřeďovaly a vychovávaly stranické kádry. V mnoha ruských městech (v Petrohradě, Moskvě, Samaře i jinde) vznikly skupiny a výbory SDDSR pracující v duchu leninské Jiskry. V lednu 1902 byla na sjezdu jiskrovců v Samaře založena ruská organizace Jiskry. Jiskrovské organizace vznikaly a pracovaly pod přímým vedením Leninových žáků a spolubojovníků I. V. Babuškina, N. E. Baumana, S. I. Guseva, M. I. Kalinina, P. A. Krasikova, G. M. Kržičanovského, F. V. Lengnika, P. N. Lepešinského, I. I. Radčenko aj.

Z Leninova podnětu a za jeho přímé účasti vypracovala redakce Jiskry návrh programu strany (byl uveřejněn 1. června 1902 ve 21. čísle Jiskry) a připravila II. sjezd SDDSR, který se konal 17. (30.) července—10. (23.) srpna 1903. Ještě před svoláním sjezdu se většina místních sociálně demokratických organizací v Rusku připojila k Jiskře, schválila její taktiku, program a organizační plán a uznala ji za svůj řídicí orgán. Ve zvláštním usnesení sjezd zdůraznil mimořádnou úlohu Jiskry v boji o stranu a prohlásil ji za ústřední orgán SDDSR.

Brzy po II. sjezdu strany se za Plechanovovy podpory zmocnili Jiskry menševici. Od 52. čísla přestala být Jiskra bojovým revolučně marxistickým orgánem. — 71

⁵² *Zarja* — marxistický časopis pro vědu a politiku; v letech 1901 až 1902 jej vydávala legálně ve Stuttgartu redakce Jiskry. Celkem vyšla čtyři čísla (tři sešity): 1. číslo v dubnu 1901 (fakticky 23. března podle nového kalendáře), dvojčíslo 2/3 v prosinci 1901 a 4. číslo v srpnu 1902. Úkoly časopisu byly formulovány v Návrhu prohlášení

redakce listu Jiskra a časopisu Zarja, který napsal Lenin v Rusku (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 327—337). V roce 1902, když v redakci vznikly rozpory a konflikty, Plechanov navrhl, aby Zarja byla od Jiskry oddělena s tím, že sám se ujme redigování časopisu Zarja. Návrh však nebyl přijat, a tak zůstala redakce obou orgánů po celou dobu společná.

Zarja kritizovala mezinárodní i ruský revizionismus a hájila teoretické základy marxismu. Byly v ní uveřejněny Leninovy práce Příležitostné články, Pronásledovatelé zemstva a Hannibalové liberalismu, Páni „kritikové“ v agrární otázce (první čtyři kapitoly knihy Agrární otázka a „kritikové Marxe“) a rovněž Plechanovy práce Kritika našich kritiků. Část první. Pan Struve v úloze kritika Marxovy teorie společenského vývoje, Cant proti Kantovi aneb závěť pana Bernsteina aj. — 71

- ⁵³ Lenin má na mysli brožuru L. Martova Politické strany v Rusku, v níž autor nazýval buržoazní strany „liberálně demokratickými“. — 71
- ⁵⁴ Brožura *Martovovo a Čerevaninovo vystoupení v buržoazním tisku* byla vydána v Petrohradě v říjnu 1906. Roku 1912 ji náčelník jenišejské guberniální četnické správy předložil k přezkoumání Výboru pro tisk. Výbor ihned tuto brožuru zabavil a petrohradský soudní dvůr ji nařídil zničit. V té době už však byly všechny výtisky rozebrány. — 74
- ⁵⁵ *Novyj put'* — levicově orientovaný kadetský deník. Vycházel v Moskvě od 15. (28.) srpna do 3. (16.) listopadu 1906. Přispívali do něj J. D. Kuskovová, S. N. Prokopovič, Tan (V. G. Bogoraz) aj. — 74
- ⁵⁶ Jde o 33 poslanců (převážně trudoviků) I. státní dumy, kteří podepsali Návrh základního pozemkového zákona, vypracovaný na zvláštní poradě poslanců Trudovické skupiny. „Návrh třiatřiceti“ byl sestaven za bezprostřední účasti eserů a vyjadřoval jejich názory na agrární otázku. Základním požadavkem „návrhu třiatřiceti“ bylo okamžité a úplné zrušení soukromého vlastnictví půdy. Návrh vyhlášoval stejné právo všech občanů na užívání půdy a zásadu občinového užívání půdy s rovnostářským rozdělením půdy podle spotřební a pracovní normy. Oproti jiným trudovickým návrhům rozhodněji prosazoval okamžité zrušení soukromého vlastnictví půdy a konfiskaci statkářské půdy bez výkupu. „Návrh třiatřiceti“ byl předložen dumě k projednání 6. (19.)

června 1906. Narazil na silný odpor kadetů a byl zamítnut většinou 140 hlasů proti 78. — 77

⁵⁷ Lenin má na mysli drážďanský sjezd Sociálně demokratické strany Německa, který se konal 13.—20. září 1906. Sjezd schválil rezoluci zakazující členům strany spolupráci s buržoazním tiskem. — 79

⁵⁸ Jde o Turgeněvovu báseň Životní pravidlo (z cyklu Básně v próze), jejíž hrdina připisoval odpůrci své vlastní nedostatky. — 81

⁵⁹ Článek *Sociální demokracie a volební kampaň* byl uveřejněn bez podpisu v 7. čísle bolševického listu Proletarij z 10. (23.) listopadu 1906. Autora článku se nepodařilo zjistit. — 89

⁶⁰ Brožura *Sociální demokracie a volební úmluvy* byla vytištěna v Petrohradě v listopadu 1906. Roku 1912, pět let po jejím vydání, ji Výbor pro tisk zabavil a petrohradský soudní dvůr jeho rozhodnutí potvrdil. Dne 30. ledna (12. února) 1912 byly zbylé výtisky v tiskárně petrohradské městské správy zničeny. — 93

⁶¹ *Oko* — liberálně buržoazní deník kadetského zaměření. Vycházel v Petrohradě od 6. (19.) srpna do 31. října (13. listopadu) 1906 místo obdobných listů vydávaných postupně pod názvy Rus, Molva a Dvadcatý věk. — 95

⁶² Lenin má na mysli usnesení IV. sjezdu kadetské strany, který se konal ve dnech 24.—28. září (7.—11. října) 1906 v Helsingforsu [Helsinky]. Při projednávání taktiky předložil ústřední výbor kadetské strany rezoluci, jež odmítala „pasívní rezistenci“ vyhlášenou vyborskou výzvou (viz poznámku 44). Levicově orientovaní kadeti (převážně představitelé provinčních organizací strany) předložili vlastní rezoluci, v níž byla „pasívní rezistence“ považována za nejbližší úkol strany. Sjezd schválil většinou hlasů rezoluci ústředního výboru kadetské strany, která vyborskou výzvu odmítla. — 99

⁶³ Lenin má na mysli článek V. Golubeva O úkolech kadetské strany, otištěný v 73. čísle listu *Tovariš* z 28. září (11. října) 1906. V článku se říkalo, že kadetská „strana oplývala generály, ale postrádala vojáky a instruktory“. — 99

⁶⁴ *Čtveřice požadavků* — demokratický volební systém požadující všeobecné, rovné a přímé volební právo s tajným hlasováním. — 100

- ⁶⁵ Jde o kadetský týdeník *Věstník Partii narodnoj svobody*, jenž vycházel v Petrohradě od 22. února (7. března) 1906 do 3. (16.) února 1908. Po únorové buržoazně demokratické revoluci 1917 začal týdeník vycházet znovu; byl zastaven krátce po Říjnové socialistické revoluci. — 104
- ⁶⁶ *Guesdovci* — stoupenci Julese Guesda a Paula Lafargua, levicový marxistický směr ve francouzském socialistickém hnutí na přelomu 19. a 20. století. Hájil samostatnou revoluční politiku proletariátu. Po rozštěpení Francouzské dělnické strany na sjezdu v St.-Etienne roku 1882 vytvořili guesdovci samostatnou stranu. Zachovali starý název a zůstali věrni programu strany přijatému roku 1880 v Le Havru, jehož teoretickou část napsal Marx. Měli velký vliv v průmyslových centrech Francie a sdružovali pokrokové příslušníky dělnické třídy.
- V roce 1901 se stoupenci třídního boje v čele s Guesdem sjednotili v Socialistickou stranu Francie (jejím členům se začalo říkat podle vůdce strany guesdovci). Roku 1905 se guesdovci sloučili s reformistickou Francouzskou socialistickou stranou. Za první světové války zradilo vedení této strany (Guesde, Sembat aj.) dělnickou třídu a přešlo na pozice sociálšovinismu. — 109
- ⁶⁷ *Jaurèsovci* — stoupenci francouzského socialisty Jeana Jaurèse, který v 90. letech vytvořil spolu s Alexandrem Millerandem skupinu „nezávislých socialistů“ a stál v čele pravicového reformistického křídla francouzského socialistického hnutí. Jaurèsovci propagovali „svobodu kritiky“ a pod tímto heslem začali revidovat základní marxistické teze a obhajovat třídní spolupráci proletariátu s buržoazií. V roce 1902 založili reformistickou Francouzskou socialistickou stranu. — 109
- ⁶⁸ *Uvědomělé Rusko* — eserský sborník; vycházel legálně v Petrohradě na podzim 1906. Redigoval ho V. M. Černov. Vyšla celkem 4 čísla. Od 3. čísla vycházel s podtitulkem Sborník k současným tématům. — 111
- ⁶⁹ *Druhá konference SDDSR (první celoruská)* se konala ve dnech 3.—7. (16.—20.) listopadu 1906 v Tammerforsu [Tampere]. Konference se zúčastnilo 32 delegátů s rozhodujícím hlasem: 11 menševiků, 7 bundovců, 6 bolševiků, 5 zástupců Sociální demokracie Království polského a Litvy a 3 zástupci Sociální demokracie Lotyšského kraje. Členové ústředního výboru a redakce ústředního orgánu se konference zúčastnili s právem poradního hlasu.

Konference schválila tento program: 1. Volební kampaň. 2. Sjezd strany. 3. Dělnický sjezd. 4. Boj proti černým sotním a pogromům. 5. Partyzánské akce.

Menševický ústřední výbor předstíral zastoupení mnoha fiktivních organizací, čímž zabezpečil menševikům na konferenci většinu. To umožnilo vnutit konferenci v řadě případů menševické rezoluce. Bolševickou linii hájilo na konferenci 14 delegátů za Petrohrad, Moskvu, středoruskou průmyslovou oblast, Povolží a za polské a lotyšské sociální demokraty. K otázce volební kampaně do II. státní dумы vyslechla konference čtyři referáty. Na obranu bolševické taktiky proti blokům s kadety promluvíli ve svých referátech V. I. Lenin a představitel Sociální demokracie Království polského a Litvy A. Warski (A. S. Varšavskij). Menševickou taktiku bloku s kadety hájili L. Martov a bundovec R. A. Abramovič.

Po diskusi k referátům konference schválila 18 hlasy (menševici a bundovci) proti 14 menševickou rezoluci O taktice SDDSR ve volební kampani, jež připouštěla bloky s kadety. Proti této oportunistické rezoluci předložil Lenin jménem 14 delegátů Odlišný názor, tj. bolševickou platformu pro volební kampaň, v níž se zdůrazňovala nevyhnutelnost organizační a ideové samostatnosti strany dělnické třídy. Odlišný názor připouštěl dočasné úmluvy pouze s trudovíky a esery jakožto zástupci maloburžoazní demokracie (viz tento svazek, s. 123—125). Lenin na konferenci kritizoval menševický návrh volební platformy, který předložil ústřední výbor konferenci ke schválení, a podal k němu několik pozměňovacích návrhů. Na nátlak bolševiků schválila konference rezoluci, podle níž měly být pozměňovací návrhy zapracovány do návrhu volební platformy.

Konference schválila rezoluci nazvanou Jednotná volební kampaň v místních organizacích spolu s Leninovým pozměňovacím návrhem, jenž zabráňoval menševickému ÚV uplatňovat v jednotlivých místních organizacích taktiku bloku s kadety (viz tento svazek, s. 146—147).

Lenin na konferenci zdůrazňoval, že je nutné svolat mimořádný sjezd strany. Konference rozhodla svolat řádný sjezd nejpozději do 15. (28.) března 1907. Přestože se bolševici dožadovali, aby byla projednána otázka „dělnického sjezdu“, neboť agitaci pro tento sjezd považovali za porušování stranické disciplíny, konference se touto otázkou nezabývala a omezila se jen na schválení kompromisní rezoluce O rozsahu agitace pro dělnický sjezd.

Pro nedostatek času se nehovořilo o boji proti černým sotním a pogromům a o partyzánských akcích. Konference uložila ústřednímu výboru, aby uveřejnil ve stručné zprávě o konferenci všechny

návrhy rezolucí a odlišné názory. Avšak menševický ústřední výbor otiskl ve svém orgánu Social-demokrat pouze rezoluce konference a Odlišný názor bolševiků opominul.

Lenin analyzoval a kritizoval práci konference v člancích O blocích s kadety a Boj proti sociálním demokratům sympatizujícím s kadety a stranická kázeň (viz tento svazek, s. 131–143, 144 až 147). — 117

⁷⁰ Základem Leninova referátu je bolševická rezoluce, předložená poté na konferenci jako Odlišný názor jménem delegátů sociální demokracie Polska, Lotyšského kraje, Petrohradu, Moskvy, středoruské průmyslové oblasti a Povolží (viz tento svazek, s. 123 až 125). — 119

⁷¹ Jde o bolševický návrh svolání sociálně demokratické frakce v dumě, jehož autorem byl Lenin. Tento návrh uvedl Lenin v poněkud zkráceném znění v článku K deklaraci naší frakce v dumě (Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 245–250). — 121

⁷² Lenin má na mysli rezoluci O taktice, kterou schválil koncem srpna až začátkem září VII. sjezd Bundu. — 123

⁷³ *Socialisté-sionisté* — členové Sionistické socialistické dělnické strany, maloburžoazní židovské nacionalistické organizace, která vznikla v roce 1904. Sionisté-socialisté považovali za hlavní úkol židovského proletariátu boj za získání vlastního území a vytvoření vlastního národního státu. Prosazovali třídní spolupráci s židovskou buržoazií, snažili se izolovat židovské dělníky od revolučního hnutí ruského i mezinárodního proletariátu, pokoušeli se rozeštvávat dělníky různých národů a národností. Nacionalistická činnost sionistů-socialistů zatemňovala třídní vědomí židovských dělníků a působila dělnickému hnutí velké škody. Mezinárodní socialistické byro se v říjnu 1908 od sionistů-socialistů distancovalo.

Po únorové buržoazně demokratické revoluci 1917 se Sionistická socialistická dělnická strana sloučila se Socialistickou židovskou dělnickou stranou (Serp) a vytvořila Jednotnou židovskou socialistickou dělnickou stranu. — 125

⁷⁴ Lenin má na mysli „rolnickou reformu“ z roku 1861, kterou carská vláda zrušila nevolnictví v Rusku ve prospěch statkářů. Reformu si vynutil celkový ekonomický vývoj země a rostoucí masové rolnické hnutí proti nevolnickému vykořisťování. Byla to buržoazní reforma uskutečňovaná feudálními statkáři. Statkářské vlastnictví půdy

zůstalo nedotčeno. Rolník mohl získat se souhlasem statkáře jen zákonem stanovený příděl půdy, a to výkupem. Podle přibližných výpočtů patřilo po reformě šlechticům 71,5 miliónu děsjatin půdy a rolníkům 33,7 miliónu děsjatin. Díky reformě si statkáři odřezali víc než $\frac{1}{6}$, někdy dokonce $\frac{2}{5}$ rolnické půdy. Statkářům zůstala nejlepší část rolnických přídělů („odřezaná půda“, lesy, louky, napajedla, pastviny aj.), bez nichž rolníci nemohli samostatně hospodařit.

Protože si rolníci museli vykupovat svou přidělovou půdu, byli zjevně olupováni statkáři i carskou vládou. Svůj dluh mohli carské vládě zaplatit do 49 let, byl jim však připočítáván úrok ve výši 6%. Nedoplatky výkupních částek rok od roku vzrůstaly. Jen bývalí statkářští rolníci odvedli carské vládě ve výkupních platbách 1,9 miliardy rublů, ačkoli tržní cena získané půdy nepřevyšovala 544 miliónů rublů. Rolníci museli fakticky za svou půdu zaplatit stamilióny rublů, což vedlo k ruinování rolnických hospodářství a k hromadnému zbídačení rolnictva.

Lenin nazval „rolnickou reformu“ z roku 1861 prvním hromadným násilím spáchaným na rolnících v zájmu rodícího se kapitalismu v zemědělství, statkářskou „očistou půdy“ pro kapitalismus. O reformě z roku 1861 viz Leninovy práce Padesáté výročí zrušení nevolnictví, K výročí „Rolnická reforma“ a proletářsko-rolnická revoluce (Spisy 17, Praha 1957, s. 48–81, 100–108, 109–118). — 129

⁷⁵ Jde o Plechanovy Dopisy o taktice a netaktnosti, v nichž byla vymezena menševická taktika vůči Státní dumě (viz G. V. Plechanov, Sočiněnija XV, 1926, s. 91–145). — 133

⁷⁶ Viz KSSS v rezolucích a usneseníh sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 121–122. — 136

⁷⁷ Lenin má na mysli projev F. I. Rodičeva na 26. zasedání I. státní dumy 13. (26.) června 1906. — 137

⁷⁸ Jde o úvodník a o článek J. D. Kuskovové K dopisu G. V. Plechanova, uveřejněné ve 102. čísle listu *Tovarišč* z 1. (14.) listopadu 1906. Autorka v nich schvaluje Plechanovův Otevřený dopis uvědomělým dělníkům, jenž vyzýval sociální demokraty, aby ve volbách do II. státní dumy uzavírali úmluvy s buržoazními stranami. Kromě toho požaduje sjednocení „veškeré ruské demokracie“ „bez rozdílu stran“. — 141

⁷⁹ Lenin má na mysli úvodník o druhé konferenci SDDSR („první celoruské“) v 46. čísle listu Věk z 15. (28.) listopadu 1906.

Věk — list levicově orientovaných kadetů; vycházel s přestávkami od ledna 1906 do ledna 1907 v Moskvě. — 141

⁸⁰ *Dněvník social-demokrata* — neperiodický orgán; vydával jej s velkými přestávkami od března 1905 do dubna 1912 v Ženevě G. V. Plechanov. Vyšlo celkem 16 čísel. V roce 1916 začal Dněvník znovu vycházet v Petrohradě, ale vyšlo jen jedno číslo.

V prvních osmi číslech (1905—1906) propagoval Plechanov krajně pravicové, oportunistické názory menševiků, obhajoval blok sociální demokracie s liberální buržoazií, odmítal spojenectví proletariátu s rolnictvem a odsuzoval prosincové ozbrojené povstání.

V letech 1909—1912 vystupoval v 9.—16. čísle proti menševikům-likvidátorům, kteří se zasazovali o likvidaci ilegálních stranických organizací. V základních otázkách taktiky však nadále setrval na menševických pozicích. V 1. čísle Dněvníku z roku 1916 se výrazně projevil Plechanovovy sociálšovinistické názory. — 141

⁸¹ Jde o Plechanovův Dopis uvědomělým dělníkům, uveřejněný ve 101. čísle kadetského listu Tovarišč z 31. října (13. listopadu) 1906. O tomto dopise viz Postskriptum k článku Sociální demokracie a volební kampaň (tento svazek, s. 89—91). — 145

⁸² Podtržený text obsahuje Leninův pozměňovací návrh k menševické rezoluci nazvané Jednotná volební kampaň v místních organizacích, který předložil na druhé konferenci SDDSR (první celoruské). — 147

⁸³ *Volna* — bolševický legální deník; vycházel v Petrohradě od 26. dubna (9. května) do 24. května (6. června) 1906. Celkem vyšlo 25 čísel. Od 9. čísla fakticky redigoval list Lenin. V redakci pracovali V. V. Vorovskij, A. V. Lunačarskij, M. S. Olminskij, I. I. Skvorcov-Stěpanov aj. V listu bylo otištěno asi 25 Leninových článků, mnohé z nich jako úvodníky. *Volna* bolševikům vydatně pomáhala řídit revoluční boj mas, zvyšovat uvědomělost a organizovanost proletariátu.

Převážná část listu byla vyhrazena rubrice pro otázky veřejného a politického života. Publikované příspěvky se zabývaly analýzou a objasňováním politických událostí, propracováváním a propagováním taktiky proletariátu v revoluci. Rubrika pro otázky stra-

nického života měla dvě podrubriky: Ze života politických stran a Z oblastních organizací. V první byly uveřejňovány rezoluce a jiné základní stranické dokumenty a informace o činnosti sociálně demokratických organizací neruských národů a národností, v druhé články o životě okresních (obvodních) a základních stranických organizací. Velkou pozornost věnovala Volna dělnickému hnutí v Rusku, o němž informovaly rubriky Z továren a závodů, Ze života odborů a Mezi nezaměstnanými. V rubrice Státní дума byly uveřejňovány zprávy o zasedáních dumy a reportáže z jejich kuloárů. Přehled tisku přinášela rubrika Z novin a časopisů.

Carská vláda Volnu pronásledovala; její šéfredaktor byl několikrát soudně stíhán a mnoho čísel listu bylo také zabaveno. Číslo 10, 18, 19, 22, 23, 24 a 25 byla na příkaz petrohradského soudního senátu z 26. června (9. července) 1913 zničena zároveň se stereotypy připravenými k jejich tisku. Dne 24. května (6. června) 1906 carská vláda Volnu zastavila. Dělníci Koppelova závodu v Petrohradě po jejím zastavení napsali: „Sociálně demokratický list Volna, který policie zastavila, plně vyjadřoval a hájil konečně požadavky a cíle dělnické třídy a zároveň velmi jasně a srozumitelně objasňoval nám dělníkům naše třídní úkoly v nynějším období, dostupnou formou nám správně vysvětloval počínání kadetů a náš vztah k nim i ke Státní dumě; proto vyslovujeme zastavené Volně své soudružské sympatie a netrpělivě očekáváme založení nového listu, který by ji nahradil“ (Vperjod, č. 2 z 27. května 1906). Místo Volny začal vycházet list Vperjod a později Echo. — 148

⁸⁴ *Armavirskij proletarij* — list, ilegální orgán armavirského výboru SDDSR; vycházel v letech 1906–1907. — 148

⁸⁵ *Russkije vědomosti* — list, který tlumočil názory umírněné liberální inteligence. Vycházel v Moskvě od roku 1863. V 80. a 90. letech do něj přispívali demokratičtí spisovatelé (V. G. Korolenko, M. J. Saltykov-Ščedrin, G. I. Uspenskij aj.); byly v něm uveřejňovány práce liberálních narodníků. Od roku 1905 byl orgánem pravého křídla kadetské strany. Lenin konstatoval, že *Russkije vědomosti* svérázně spojovaly „pravicové kadetství s příchutí narodnictví“ (Spisy 19, Praha 1959, s. 127). V roce 1918 byly *Russkije vědomosti* zároveň s jinými kontrarevolučními listy zastaveny. — 149

⁸⁶ Leták *Koho volit do Státní dumy?* byl napsán před volbami do II. dumy. V článku Jakých podvodů s dumou se dopouští vláda a jaké úkoly má sociální demokracie nazval Lenin tento leták pla-

kátem „o třech *hlavních* stranách“, jež se účastní voleb do dumy (viz tento svazek, s. 215). Leták byl vytištěn ve Vyborgu v redakci listu Proletarij jako příloha k jeho 8. číslu; roku 1906 vyšel v Petrohradě ve třech vydáních (jedno úplné a dvě zkrácená). Ve zkrácené podobě vydaly leták rovněž ivanovsko-vozněsenský, kostromský a charkovský výbor SDDSR, obská skupina SDDSR, ústřední výbor Sociální demokracie Lotyšského kraje a ústřední výbor Sociální demokracie Litvy. — 150

⁸⁷ Jde o dopis G. V. Plechanova Veřejná odpověď jednomu čtenáři listu *Tovarišč*, otištěný v 122. čísle^[239] listu z 24. listopadu (7. prosince) 1906. Lenin ironicky srovnává Plechanovův oportunistický dopis s brožurou Ferdinanda Lassalla z roku 1863 nazvanou *Otevřená odpověď ústřednímu výboru ke svolání všeobecného německého dělnického sjezdu v Lipsku*. — 159

⁸⁸ *Nozdrev* — postava z Gogolových *Mrtvých duší*; je to typ sebejistého, bezohledného a prolhaného člověka. — 159

⁸⁹ Viz K. Marx, *Občanská válka ve Francii* (K. Marx - B. Engels, Spisy 17, Praha 1965, s. 375). — 161

⁹⁰ „*Proslulá pařížská dohoda*“ — dohoda o „hlavních zásadách a požadavcích“ v boji proti samoděržaví, schválená v listopadu 1904 na pařížské konferenci, jíž se zúčastnili představitelé strany socialistů-revolucionářů, Polské socialistické strany (PSS), gruzínské buržoazně nacionalistické strany (Sakartvelo), arménské buržoazně nacionalistické strany (Drošak), Polské národní ligy (Liga narodowa), Finské strany aktivního odporu, Svazu osvobození aj.

Porada delegátů SDDSR a národních sociálně demokratických organizací, svolaná radou SDDSR, odmítla účast na pařížské konferenci, protože považovala za nemožné uzavřít dohodu s třídně omezenou, polovičatou a ve svých politických požadavcích nedůslednou buržoazní demokracií. — 165

⁹¹ *Golos truda* — legální menševický deník; vycházel v Petrohradě od 21. června (4. července) do 7. (20.) července 1906 místo dřívějšího listu *Kurjer*. Celkem vyšlo 16 čísel. — 167

⁹² *Otkliki sovremennosti* — menševický legální časopis; vycházel v Petrohradě od března do června 1906. Celkem vyšlo 5 čísel. — 167

⁹³ Lenin má na mysli návrh bolševické rezoluce předložený IV. (sjed-

nocovacímu) sjezdu SDDSR Současná situace demokratické revoluce (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 90). — 167

⁹⁴ Jde o rezoluci III. sjezdu SDDSR O ozbrojeném povstání (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 65). — 170

⁹⁵ Lenin má na mysli návrh bolševické resoluce IV. (sjednocovacímu) sjezdu SDDSR Ozbrojené povstání^[100] (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 92). — 170

⁹⁶ *Narodnaja svoboda* — společenskopolitický a literární orgán strany kadetů. Vycházel v Petrohradě v prosinci 1905 za redakce P. N. Miljukova a I. V. Gessena. — 172

⁹⁷ *Ivan Fjodorovič Špoňka* — hrdina Gogolovy povídky Ivan Fjodorovič Špoňka a jeho tetička^[29], v níž autor vylíčil typ omezeného a nečestného člověka bez jakýchkoli zájmů. — 172

⁹⁸ Lenin má na mysli lidová povstání v jihozápadním Německu, která propukla v květnu 1849. Revolučně demokratické hnutí zachvátilo Rýnskou provincii, bavorskou Falc a Bádensko. Probíhalo pod heslem boje za říšskou ústavu, v níž povstalci viděli cestu k osvobození z útlatku svých knížat a k sjednocení Německa. V červenci 1849 pruská vojska povstání potlačila, protože maloburžoazní vůdci povstání byli zbabělí a nerozhodní. — 176

⁹⁹ Jde o povstání pařížských dělníků 18. března 1871, jež vedlo poprvé v dějinách k utvoření vlády diktatury proletariátu, tj. Pařížské komuny. — 176

¹⁰⁰ *Belgická generální stávka* byla vyhlášena v dubnu 1902 na podporu požadavku všeobecného volebního práva, který parlamentu předložili zástupci dělnické, liberální a demokratické strany. Stávky se zúčastnilo přes 300 000 dělníků; po celé Belgii se konaly dělnické demonstrace. Jakmile však parlament návrh zákona o volební reformě zamítl a vojsko začalo střílet do demonstrantů, oportunistické vedení dělnické strany (Vandervelde aj.) kapitulovalo a na nátlak svých „spojenců“ z tábora liberální buržoazie generální stávku odvolalo. Porážka belgické dělnické třídy v dubnu 1902 byla ponaučením pro dělnické hnutí na celém světě. „Socialistický pro-

letariát uvidí,“ napsala Jiskra ve svém 21. čísle z 1. června 1902, „k jakým praktickým výsledkům vede oportunistická taktika, jež v naději na rychlý úspěch obětuje revoluční zásady. Proletariát se znovu přesvědčí, že žádný z prostředků, jichž využívá k politickému nátlaku na nepřítel, nemůže vést k cíli, není-li sám odhodlán dovést tento prostředek k jeho logickému konci.“ — 176

¹⁰¹ Lenin má na mysli § I druhé kapitoly Marxovy práce *Bída filozofie*. Odpověď na „Filozofii bídy“ pana Proudhona (viz K. Marx-B. Engels, *Spisy* 4, Praha 1958, s. 143–161). — 177

¹⁰² *Stoupenci listu Rabočaja mysl* — skupina ekonomistů, kteří vydávali od října 1897 do prosince 1902 list *Rabočaja mysl*, jehož redaktorem byl K. M. Tachtarjov aj.

Skupina nezastřeně propagovala oportunistické názory. Vystupovala proti politickému boji dělnické třídy, snižovala její úkoly na „zájmy dneška“, na požadavky jednotlivých dílčích reforem, hlavně ekonomického charakteru. Stoupenci listu *Rabočaja mysl*, kteří se poddávali živelnosti dělnického hnutí, odmítali vytvoření samostatné proletářské strany, podceňovali význam revoluční teorie a uvědomělosti a tvrdili, že socialistická ideologie může vzniknout z živelného hnutí.

Lenin kritizoval názory skupiny *Rabočaja mysl* jakožto ruskou odrůdu mezinárodního oportunismu v článku *Zpětný směr v ruské sociální demokracii*, v knize *Co dělat?* (viz *Sebrané spisy* 4, Praha 1980, s. 250–281; *Sebrané spisy* 6, Praha 1981, s. 17–203) a v článcích uveřejňovaných v *Jiskře*.

Akimovoci — stoupenci jednoho z představitelů ekonomismu, krajního oportunisty V. P. Akimova (Machnovce). — 179

¹⁰³ *Běloruská socialistická hromada* — maloburžoazní nacionalistická organizace, která se ustavila v roce 1902 pod názvem Běloruská revoluční hromada. Prosazovala zájmy běloruské buržoazie, statkářů a kulaků, odmítala revoluční třídní boj a snažila se odtrhnout běloruský lid od ruské revoluční dělnické třídy. Avšak pracující masy běloruského lidu odmítly tuto politiku podporovat. V národnostní otázce požadovala Běloruská socialistická hromada „kulturně národnostní autonomii“. Po únorové buržoazně demokratické revoluci v roce 1917 podporovala tato organizace politiku buržoazní prozatímní vlády. Po Velké říjnové revoluci se Běloruská hromada rozpadla na několik kontrarevolučních skupin, které společně s bělogvardějci a zahraničními interventy aktivně bojovaly proti sovětské moci. — 181

¹⁰⁴ Lenin má na mysli rezoluci o „stranickém sjezdu“^[289], schválenou začátkem září 1906 na schůzi dělníků z různých petrohradských obvodů, kterou svolal petrohradský výbor SDDSR. V druhém bodě této rezoluce se poukazovalo na to, že agitace pro „dělnický sjezd“ „prakticky nejvíc prospívá jednak maloburžoazním směřům, jež zastírají rozdíl mezi proletariátem a malovýrobci (Trudovická skupina, Lidová socialistická strana práce, eseri atd.), a jednak i skutečným nepřátelům proletariátu“ (Proletarij, č. 3 z 8. září 1906). — 183

¹⁰⁵ Lenin má na mysli článek Menševici a úmluvy s kadety^[166], uveřejněný v 9. čísle listu Proletarij ze 7. (20.) prosince 1906. — 185

¹⁰⁶ *Vperjod* — ilegální bolševický týdeník; vycházel v Ženevě od 22. prosince 1904 (4. ledna 1905) do 5. (18.) května 1905. Vyšlo 18 čísel v nákladu 7000—10 000 výtisků. Šéfredaktorem listu byl Lenin, který také navrhl jeho název. Členy redakce byli A. V. Lunačarskij, M. S. Olminskij a V. V. Vorovskij. Veškerou korespondenci listu s místními výbory v Rusku a s dopisovateli vyřizovala N. K. Krupská.

Vperjod vycházel v době urputného vnitrostranického boje, kdy se po II. sjezdu menševičtí vůdcové podvodem zmocnili ústředních institucí strany (ústředního tiskového orgánu, rady strany a ústředního výboru) a začali rozbíjet místní stranické organizace. Rozbiječská činnost menševíků narušovala akční jednotu dělnické třídy. Vzhledem k blížící se revoluci v Rusku, kdy bylo zvláště třeba sjednotit síly a tím zabezpečit bojovou jednotu proletariátu, byla taková situace ve straně neúnosná. Lenin a bolševici nekompromisně bojovali proti oportunistu menševíků a jejich rozbiječské činnosti, začali vyzývat místní stranické organizace, aby usilovaly o svolání III. sjezdu strany jako jediného východiska z krize ve straně. Lenin o zaměření listu *Vperjod* napsal: „Linie listu *Vperjod* je *linií staré Jiskry*. Ve jménu staré Jiskry *Vperjod* energicky bojuje proti nové Jiskře“ (Sebrané spisy 9, Praha 1982, s. 234). Lenin psal pro *Vperjod* nejen hlavní články, ale také spoustu různých noticek a zpracovával příspěvky dopisovatelů. Některé články napsal společně s jinými členy redakce (Vorovským, Olminským aj.). Na dochované části rukopisů různých autorů jsou patrné Leninovy podstatné úpravy a dlouhé vsuvky. Lenin vždy četl korektury každého čísla. I když byl plně zaměstnán přípravou III. sjezdu v Londýně, našel si čas, aby přečetl korekturu 17. čísla listu *Vperjod*. Snad jedině 18. číslo neprošlo Leninovou redakcí, neboť v té době přesídlil z Londýna do Ženevy. V listu *Vperjod* vyšlo přes 60 Leninových

článků a poznámek. Lenin v nich stanovil taktickou linii bolševiků v ozbrojeném povstání, v otázkách prozatímní revoluční vlády a revolučně demokratické diktatury proletariátu a rolnictva, v problematice vztahu sociální demokracie k rolnickému hnutí, k liberální buržoazii a k rusko-japonské válce. Některá čísla listu *Vperjod*, jako například čísla 4 a 5, věnovaná událostem z 9. (22.) ledna 1905 a začátku revoluce v Rusku, připravil Lenin téměř celá sám.

Vperjod si velmi brzy získal sympatie místních stranických výborů, které jej uznaly za svůj orgán. Sjednocoval místní stranické výbory na základě Leninových principů a sehrál tak významnou úlohu v přípravě III. sjezdu strany, jehož usnesení vycházela z koncepcí, které Lenin zformuloval a zdůvodnil v tomto listu. Jeho taktická linie se stala taktickou linií III. sjezdu. *Vperjod* udržoval stále spojení se stranickými organizacemi v Rusku. Zvláště úzké spojení měl s petrohradským, moskevským, oděským, bakuským a jekatěrinoslavským výborem, s výborem kavkazského svazu SDDSR aj. Místní orgány bolševického tisku často přetiskovaly Leninovy články z listu *Vperjod* a vydávaly je jako samostatné letáky nebo brožury. Leninův článek *Začátek revoluce v Rusku* ze 4. čísla listu *Vperjod* vydal jako samostatný leták oděský, saratovský a nikolajevský výbor SDDSR, článek *Proletariát a rolnictvo* (*Vperjod*, č. 11) petrohradský výbor SDDSR. Výbor kavkazského svazu SDDSR vydal Leninův článek *Revoluční demokratická diktatura proletariátu a rolnictva* (*Vperjod*, č. 14) jako samostatnou brožuru v gruzínštině, ruštině a arménštině.

Třetí sjezd strany ocenil ve zvláštní rezoluci významnou úlohu tohoto listu v boji proti menševickým názorům, za obnovení pevně organizované strany, při koncipování a objasňování otázek taktiky revolučního hnutí, v úsilí o svolání sjezdu a vyslovil redakci listu *Vperjod* poděkování. Třetí sjezd rozhodl, aby místo listu *Vperjod* začal vycházet jakožto ústřední orgán strany list *Proletarij*, který přímo a bezprostředně navazoval na *Vperjod*.

V období první ruské revoluce sehrál *Vperjod* významnou úlohu v boji revolučního proletářského politického směru se směrem maloburžoazním a liberálně buržoazním. — 186

¹⁰⁷ Lenin má na mysli brožuru *Dělníci a inteligence v našich organizacích*^[279], která vyšla v Ženevě roku 1904 pod pseudonymem *Dělník* s předmluvou P. B. Axelroda. Autor brožury, jenž vystupoval proti Leninovu organizačnímu plánu výstavby strany, musel přiznat, že „demokratismus“ menševiků je v podstatě jen boj o vedoucí místa ve straně. Lenin brožuru podrobně analyzoval v článku *Krásná slova to nespraví: Tato brožura „je skvělou ukázkou*

toho, jak rytíře krásných slov usvědčují jejich vlastní stoupenci“ (Sebrané spisy 9, Praha 1982, s. 164). — 188

¹⁰⁸ *Novaja žižň* — první legální bolševický deník. Vycházel od 27. října (9. listopadu) do 3. (16.) prosince 1905 v Petrohradě. Oficiálně byl jeho šéfredaktorem básník N. M. Minskij, vydávala jej M. F. Andrejevová. Po Leninově příjezdu z emigrace do Petrohradu počátkem listopadu začala *Novaja žižň* vycházet pod jeho přímým vedením. Složení redakce a spolupracovníků se změnilo. List se stal fakticky ústředním orgánem SDDSR. Jeho nejbližšími spolupracovníky byli V. D. Bonč-Brujevič, A. V. Lunačarskij, M. S. Olminskij, V. V. Vorovskij aj. Aktivně s ním spolupracoval a také jej vydatně hmotně podporoval A. M. Gorkij.

V listu *Novaja žižň* vyšlo 14 Leninových článků. Deník sehrál významnou úlohu v politické výchově a organizaci mas a v jejich mobilizaci k ozbrojenému povstání. *Novaja žižň* byla úzce spjata se stranickými organizacemi a s revolučními dělníky a byla mezi nimi velmi populární. Redakce dostávala z různých končin země dopisy, jejichž autory byli dělníci, rolníci, úředníci, vojáci i studenti. V redakci se konala tajná stranická setkání, schůze a porady. Denní náklad novin dosahoval 80 000 výtisků. Lenin o listu *Novaja žižň* napsal v říjnu 1905: „*Ted* je nejširší tribunou pro naše působení na proletariát pitěrský *deník*“ (Spisy 34, Praha 1959, s. 349).

Novaja žižň byla mnohokrát perzekvována a po vyjití 27. čísla ji carská vláda dne 2. prosince zastavila. Poslední, 28. číslo vyšlo ilegálně. — 188

¹⁰⁹ Jde o *menševickou Jiskru*. Na II. sjezdu strany byla schválena redakce ústředního orgánu strany ve složení V. I. Lenin, G. V. Plechanov a L. Martov. Menševik Martov však v rozporu s usnesením sjezdu odmítl pracovat v redakci bez dosavadních menševických redaktorů (P. B. Axelroda, A. N. Potresova a V. I. Zasuličové), které II. sjezd ne zvolil. A tak 46.—51. číslo *Jiskry* vyšlo za Leninovy a Plechanovovy redakce. Plechanov se brzy přiklonil k menševikům a žádal, aby do redakce byli přijati dřívější menševičtí redaktoři, které sjezd odmítl. S tím Lenin nemohl souhlasit a 19. října (1. listopadu) 1903 z redakce *Jiskry* odešel. Byl kooptován do ústředního výboru a odtud pak vedl boj proti oportunistickým menševikům. 52. číslo *Jiskry* redigoval Plechanov sám a 13. (26.) listopadu 1903 kooptoval svévolně do redakce *Jiskry* její bývalé menševické redaktory Axelroda, Potresova a Zasuličovou, čímž porušil usnesení II. sjezdu. Od 52. čísla přestala být *Jiskra* bojovým orgánem revolučního marxismu. Menševici z ní udělali orgán bojující proti mar-

- ¹¹⁰ Lenin má na mysli svůj článek Krize menševismu, uveřejněný 7. (20.) prosince 1906 v 9. čísle listu Proletarij (viz tento svazek, s. 167–190). — 191
- ¹¹¹ Je míněna výzva ústředního výboru Všem stranickým organizacím a všem sociálně demokratickým dělníkům^[21], týkající se svolání IV. sjezdu SDDSR. Výzva byla schválena na Leninův návrh a uveřejněna v 9. čísle listu Novaja žizň 10. (23.) listopadu 1905 (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 82–85). — 191
- ¹¹² Jde o první konferenci SDDSR, jež se konala ve dnech 12.—17. (25.—30.) prosince 1905 ve finském městě Tammerforsu. Revoluční situace, jež se vytvořila v souvislosti s říjnovou všeobecnou stávkou, ale i požadavek základních organizací, aby se stranicky bolševici a menševici sjednotili, vyvolaly nutnost urychlit svolání řádného sjezdu. Proto ústřední výbor strany na Leninův návrh vydal provolání Všem stranickým organizacím a všem sociálně demokratickým dělníkům, oznamující svolání IV. sjezdu na 10. (23.) prosince 1905. Provolání bylo jednomyslně schváleno všemi členy ústředního výboru, ale sjezd se přesto nemohl konat, protože mezitím vypukla stávka železničářů, v Moskvě započalo ozbrojené povstání a došlo k revolučním událostem v dalších městech Ruska. Část shromážděných delegátů tedy místo sjezdu uspořádala konferenci, na níž bylo zastoupeno 26 organizací. Konferenci předsedal Lenin a mezi jejími účastníky byli V. J. Fridolin, J. M. Jaroslavskij, L. M. Knipovičová, L. B. Krasin, N. K. Krupská, P. F. Kudelliová, S. A. Lozovskij, P. N. Mostovenko, V. J. Něvskij, V. A. Raduževič, J. V. Stalin aj. Menševiky zastupoval E. L. Gurevič (V. Daněvič).

Na pořadu jednání konference byly tyto otázky: 1. zprávy z organizací; 2. referát o současné situaci; 3. organizační zpráva o činnosti ÚV; 4. sjednocení obou částí SDDSR; 5. reorganizace strany; 6. agrární otázka; 7. Státní дума.

Lenin přednesl referát o současné situaci a o agrární otázce. Konference se vyslovila pro obnovení jednoty strany a sloučení faktických ústředí bolševiků a menševiků i jejich ústředních tiskových orgánů na zásadách rovnosti a pro sloučení místních paralelních organizací a uložila sjednocenému ÚV, aby svolal sjednocovací sjezd.

Konferenci schválila rezoluci o reorganizaci strany a o agrární

otázce. V rezoluci o reorganizaci strany konference doporučovala uplatňovat v praxi v rozsáhlé míře zásadu volitelnosti a zásadu demokratického centralismu. Odchylky od těchto zásad se připouštěly jen tehdy, jestliže se vyskytly nepřekonatelné překážky. V rezoluci k agrární otázce (k Leninovu referátu) konference prohloubila usnesení III. sjezdu a navrhla bod agrárního programu strany o „odřezcích“ nahradit požadavkem konfiskace veškeré státní, statkářské a církevní půdy. Konference schválila rezoluci o aktivním bojkotu I. státní dumy. Protože v Moskvě již probíhalo ozbrojené povstání, konference na Leninův návrh urychleně ukončila své jednání a delegáti se rozjeli, aby se osobně zúčastnili povstání. — 191

¹¹³ *L'Humanité* — deník, který roku 1904 založil Jean Jaurès jako orgán Francouzské socialistické strany. Roku 1905 uvítal tento list začínající revoluci v Rusku a vyjádřil solidaritu francouzského lidu „s ruským národem, uskutečňujícím svůj rok 1789“. Redakce listu organizovala sbírku ve prospěch revoluce v Rusku. Za první světové války byl list v rukou nejpravicejšího křídla Francouzské socialistické strany a zastával šovinistické stanovisko. Roku 1918 se šéfredaktorem listu stal významný činitel francouzského a mezinárodního dělnického hnutí M. Cachin. V letech 1918—1920 bojoval list proti imperialistické politice francouzské vlády, která vyslala svá vojska proti Sovětskému Rusku. V prosinci roku 1920, kdy v Tours došlo k rozkolu Francouzské socialistické strany a kdy byla vytvořena Komunistická strana Francie (tak se nazývala Francouzská komunistická strana v letech 1920—1943), stal se list jejím ústředním orgánem. Na počátku druhé světové války, v srpnu 1939, francouzská vláda *L'Humanité* zakázala a vydávání listu muselo být přeneseno do ilegality. Za okupace Francie hitlerovskými vojsky (1940—1944) vycházel list ilegálně a sehrál mimořádnou úlohu v boji za osvobození Francie od fašistických vetřelců. V poválečném období *L'Humanité* vytrvale bojuje za upevnění národní nezávislosti Francie, za akční jednotu dělnické třídy, za upevnění míru a přátelství mezi národy, za demokracii a sociální pokrok. — 192

¹¹⁴ *La Tribune Russe* — zahraniční bulletin eserské strany. Vycházel francouzsky v Paříži od ledna 1904 do prosince 1909 a od října 1912 do července 1913. V roce 1904 vycházel každých čtrnáct dní, později jednou za měsíc. — 192

¹¹⁵ *Die Neue Zeit* — teoretický časopis Sociálně demokratické strany

Německa. Vycházel ve Stuttgartu v letech 1883—1923. Do října 1917 ho redigoval Karl Kautsky, později H. Cunow. V Die Neue Zeit byly poprvé uveřejněny některé Marxovy a Engelsovy práce, například Marxova Kritika gothajského programu a Engelsova práce Ke kritice návrhu sociálně demokratického programu. Engels neustále pomáhal redakci časopisu svými radami a často ji kritizoval, že ustupuje z marxistických pozic. S časopisem Die Neue Zeit spolupracovali významní činitelé německého i mezinárodního dělnického hnutí z konce 19. a začátku 20. století — A. Bebel, P. Lafargue, W. Liebknecht, R. Luxemburgová, F. Mehring, G. V. Plechanov, C. Zetkinová aj. Od druhé poloviny devadesátých let začal časopis soustavně otiskovat revizionistické články včetně série Bernsteinových článků Problémy socialismu, jimiž bylo zahájeno tažení revizionistů proti marxismu. Za první světové války zaujímal časopis centristické, kautskistické stanovisko, a tím fakticky podporoval sociálšovinisty. — 193

- ¹¹⁶ Lenin se odvolává na článek A. V. Pešehonova Otázka výkupu, uveřejněný roku 1906 v druhém sborníku edice Narodno-socialističeskoje obozrenije.

Narodno-socialističeskoje obozrenije — název sborníků, které vydávala polokadetsky orientovaná „lidová socialistická“ strana. Vycházel v Petrohradě v letech 1906—1907. Vyšlo 11 sborníků. — 196

- ¹¹⁷ Lenin má na mysli Plechanovova vystoupení k agrární otázce na IV. (sjednocovacím) sjezdu SDDSR. Plechanov nevěřil ve vítězství buržoazně demokratické revoluce, proto vystoupil proti bolševickému programu nacionalizace půdy, obhajoval s určitými úpravami menševický program municipalizace půdy, který měl vyřešit agrární otázku pokojnou cestou při zachování samoděržaví (viz Četvortyj (objedinitělnyj) sjezd RSDRP. Aprel (aprel—maj) 1906 goda. Protokoly. Moskva 1959, s. 58—61, 137—143). — 197

- ¹¹⁸ *Sovremennaja žizň* — menševický časopis; vycházel v Moskvě od dubna 1906 do března 1907. Do časopisu přispívali G. V. Plechanov, L. Martov a další menševici. — 197

- ¹¹⁹ Lenin má na mysli Marxův článek Krize a kontrarevoluce [¹⁴⁸] (viz K. Marx-B. Engles, Spisy 5, Praha 1959, s. 438). — 202

- ¹²⁰ Jde o články Z Polska [⁶⁰] a Lotyšská sociální demokracie o partyzánském boji [⁹⁴, ⁹⁵], uveřejněné v listu Proletarij, č. 3 z 8. (21.)

září, č. 6 z 29. října (11. listopadu) a č. 7 z 10. (23.) listopadu 1906. — 204

¹²¹ *Volkszeitung* — deník, orgán Bundu. Vycházel v jazyce jidiš ve Vilně [Vilnius] od 19. února (4. března) 1906 do 19. srpna (1. září) 1907. — 204

¹²² Jde o rezoluci Pozměňovací návrh k návrhu volební platformy, předloženou ústředním výborem na druhé konferenci SDDSR (první celoruské) (viz KSSS v rezolucích a usneseníh sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 121 až 122). — 207

¹²³ Lenin má na mysli vysvětlení zákona z 11. (24.) prosince 1905 o volbách do Státní dumy, které vydal senát před volbami do II. dumy. Tímto vysvětlením zbavil senát dodatečně volebního práva další skupiny obyvatelstva z řad dělníků, rolníků a zástupců neruských národů a národností. Lenin je nazval „skvělým stoly-pinovským vysvětlením „podstaty ústavy““. — 212

¹²⁴ Je míněna instrukce ministerstva vnitra uveřejněná 12. (25.) prosince 1906. Podle této instrukce měly městské a zemstevní správy vydávat formuláře kandidátních listin „pouze zmocněným osobám nebo vedení těch politických spolků, svazů a jejich poboček, které jsou zaregistrovány“, tj. legalizovány vládou. Takže podle nové instrukce dostávaly kandidátní listiny jen ultrareakční strany. — 212

¹²⁵ *Balalajkin* — postava z díla M. J. Saltykova-Ščedrína *Soudobá idyla* [1904], ztělesňující liberálního tlučhubu, dobrodruha a prolhaného člověka. — 213

¹²⁶ Shromáždění v Lidovém domě hraběnky Paninové v Petrohradě bylo zorganizováno v souvislosti s projednáváním písemné odpovědi dumy na carovu trůnní řeč. Zúčastnilo se ho na tři tisíce lidí, mezi nimi velmi mnoho dělníků. Na tomto shromáždění Lenin (pod jménem Karpov) poprvé po svém návratu do Ruska veřejně vystoupil před tak početným publikem. Ve svém projevu oponoval předešlým řečníkům, kadetům V. V. Vodovozovovi a N. A. Ogorodnikovovi, kteří se ve svých vystoupeních pokoušeli vyvrátit obvinění, že se kadeti tajně paktují s carskou vládou, a také lidovému socialistovi V. A. Mjakinovi a menševiku F. I. Danovi (Berseněvovi), kteří hájili blok s kadety. Demaskoval kadetskou

politiku dohody se samodržavím na úkor lidu. Jeden z účastníků shromáždění A. G. Šlichter o tom ve svých vzpomínkách napsal:

„Ale tu promluvil Iljič:

„Podle Ogorodnikova k žádné dohodě nedošlo, jen se vyjednávalo. Ale co znamená vyjednávání? Začátek dohody. A co je dohoda? Konec vyjednávání.“

Dobře se pamatuji, jakým překvapujícím, ba ohromujícím dojmem zapůsobila na všechny posluchače bez výjimky tato prostá, ale přitom tak jasná a přesná formulace podstaty sporu. Ještě několik vět, několik příkladů z dějin, kdy vyjednávání vedla k dohodám a kompromisům, a v obrovském sále se rozhostilo ono charakteristické, zvláštní ticho, jaké obvykle nastává jen tenkrát, když posluchači sledují řečníka se zatajeným dechem... Iljičova argumentace si zcela podmanila celé toto obrovské shromáždění a jeho účastníci pak téměř jednomyslně, drtivou většinou hlasů schválili Leninem navrženou rezoluci“ (Srov. A. Šlichter, První Iljičovo vystoupení na veřejném shromáždění v Rusku; *Vzpomínky na V. I. Lenina*, Praha 1957, s. 391, 392).

Leninova řeč na shromáždění 9. (22.) května 1906 vzbudila mezi buržoazií rozruch. Na útoky kadetů odpověděl Lenin článkem *Rezoluce a revoluce*, v němž napsal: „Shromáždění lidu v domě Paninové pobouřilo obzvláště pány kadety. Projevy sociálních demokratů na tomto shromáždění zvířily zahnívající bahno“ (viz *Sebrané spisy* 13, Praha 1983, s. 131). Za otištění zpráv o shromáždění a rezoluce, které na něm byly schváleny, pohnala vláda šéfredaktory listů *Volna* a *Prizyv k odpovědnosti* a oznámila, že proti účastníkům shromáždění bude zahájeno soudní řízení a veškerá shromáždění zakázala. — 214

¹²⁷ Lenin má na mysli Plechanovův článek *Je načase vážně si pohovořit* (*Dopis redakci*)^[244], uveřejněný ve 139. čísle listu *Tovarišč* ze 14. (27.) prosince 1906. V tomto článku nazval Plechanov kadety stranou „polosvobody lidu“, jež hájí myšlenku podílu dumy na moci. — 214

¹²⁸ Jde o poslance celoněmeckého národního shromáždění, které bylo svoláno po březnové revoluci 1848 v Německu a zahájilo své zasedání 18. května 1848 ve Frankfurtu nad Mohanem. Hlavním úkolem tohoto shromáždění měla být likvidace politické roztržičnosti a vypracování celoněmecké ústavy. Avšak zbabělost a kolísavost liberální většiny, nerozhodnost a nedůslednost maloburžoazní levice způsobila, že se shromáždění neodvážilo převzít nejvyšší moc v zemi do svých rukou a nedokázalo zaujmout rozhodné stanovisko

k základním otázkám německé revoluce 1848—1849. Neučinilo nic pro ulehčení situace dělníků a rolníků, nepodpořilo národně osvobozenecké hnutí v Polsku a v Čechách, ale naopak schvalovalo politiku útisku, kterou vůči porobeným národům uplatňovalo Rakousko a Prusko. Neodvážilo se ani zmobilizovat síly k odporu proti nástupu kontrarevoluce a k obraně říšské ústavy, kterou vypracovalo v březnu 1849.

Rakouská a po ní i pruská vláda zakrátko odvolaly své poslance z frankfurtského sněmu a poté z něho odešli i liberální poslanci dalších německých států. Poslanci levého maloburžoazního křídla, kteří ve shromáždění setrvali, přenesli jeho sídlo do Stuttgartu, kde pak bylo shromáždění v červnu 1849 vojsky württemberské vlády rozehnáno. — 216

- ¹²⁹ *Národní liberálové* — strana německé, zejména pruské buržoazie, jež vznikla na podzim roku 1866 po rozkolu v buržoazní straně pokrokářů. Národní liberálové si vytkli za svůj hlavní cíl sjednotit německé státy pod vedením Pruska; jejich politika byla výrazem kapitulace německé liberální buržoazie před Bismarckem. V roce 1878 hlasovali pro zavedení výjimečného zákona proti socialistům. Později se národní liberálové stali stranou německého monopolistického kapitálu. Byli stoupenci imperialistické zahraniční politiky Německa, vystupovali za zvýšení zbrojení a rozšíření koloniálních výbojů. Po listopadové revoluci 1918 přijala většina národně liberální strany nový název Nacionální strana, která pak v roce 1933 pomáhala fašistům uchopit moc. — 216

- ¹³⁰ Lenin cituje z Marxovy práce *Kritika gothajského programu* (viz K. Marx - B. Engels, Spisy 19, Praha 1966, s. 58). — 216

- ¹³¹ *Osvobožděnjje* — čtrnáctideník; vycházel mimo Rusko od 18. června (1. července) 1902 do 5. (18.) října 1905 za redakce P. B. Struveho. Byl orgánem ruské liberální buržoazie a prosazoval umírněný monarchistický liberalismus. V roce 1903 se kolem časopisu zformoval a v lednu 1904 formálně ustavil Svaz osvobození; existoval do října 1905. Osvobožděnovci spolu s konstitucionalisty v zemstvech vytvořili jádro Konstitučně demokratické (kadetské) strany, jež se utvořila v říjnu 1905. — 222

- ¹³² Článek *Úkoly dělnické strany a rolnictvo* napsal Lenin na žádost samských bolševiků pro bolševický legální list Samarskaja luka, jehož redaktorem byl ve skutečnosti M. T. Jelizarov. Lenin připsal před název článku do rukopisu tuto poznámku: „Ponechá-

vám redakci právo pozměnit článek a dát mu i jiný název. Jestliže to otisknete, prosím o zaslání několika výtisků.“ Lenin poslal článek z Petrohradu do Samary na adresu redakce, ale policie ho zachytila. Rukopis byl objeven teprve roku 1927 v archívních materiálech samarské guberniální četnické správy. — 225

- ¹³³ Lenin má zřejmě na mysli článek Z Moskvy přes Tver do Petrohradu^[59], uveřejněný v 235. čísle listu Volkszeitung z 18. (31.) prosince 1906, a rovněž články K otázkám taktiky^[60], Nevítané zprostředkování. Vyprávění o tom, jak list Tovarišč sjednocoval kadety se sociálními demokraty a co z toho vzešlo^[187] a K otázce úmluv^[163], uveřejněné v 1. čísle týdeníku¹ Naša tribuna z 13. (26.) prosince 1906 a v jeho 3. čísle z 27. prosince 1906 (9. ledna 1907). Bundovci v těchto článcích kritizovali Plechanovův postoj k blokům s kadety.

Naša tribuna — týdeník Bundu; vycházel od prosince 1906 do března¹ 1907 ve Vilně [Vilnius]. Vyšlo 12 čísel. — 231

- ¹³⁴ Lenin má na mysli článek I. V. Žilkina K volbám^[45, 46], uveřejněný ve 139., 140. a 142. čísle listu Tovarišč ze 14. (27.), 15. (28.) a 17. (30.) prosince 1906.

Ve 138. čísle téhož listu ze 13. (26.) prosince 1906 byly otištěny výňatky z interviewu^[5] jednoho z trudovických vůdců S. V. Anikina, jenž považoval za nezbytné, aby se před volbami skupiny a strany výrazně opozičního zaměření v co největší míře sjednocovaly. K těmto stranám počítal i stranu kadetů. — 247

- ¹³⁵ Jde o článek P. N. Miljukova Kritik, nebo konkurent?^[169], uveřejněný s podpisem M. v 214. čísle listu Reč z 11. (24.) listopadu 1906. Podnět k článku dala kritika kadetské strany, jejímž autorem byl jeden z organizátorů strany „lidových socialistů“ V. A. Mjakin. — 247

- ¹³⁶ Lenin má na mysli stať O posledním Plechanovově článku^[246], uveřejněnou v 1. čísle listu Cin z 8. (21.) prosince 1906.

Cin — legální menševický deník, orgán oblastního výboru zakavkazských organizací SDDSR; vycházel gruzínsky v Tbilisi od prosince 1906 do března 1907. Vyšlo 28 čísel: č. 1 a 2 v prosinci 1906, č. 1–26 v lednu–březnu 1907. Carská vláda list zastavila. — 249

- ¹³⁷ *Městská a guberniální konference petrohradské organizace SDDSR* se sešla

6. (19.) ledna 1907 v Teriokách. Konference se zúčastnilo 70 delegátů s rozhodujícím hlasem (42 bolševiků a 28 menševiků). S poradním hlasem byli přítomni 4 zástupci menševického ústředního výboru a ústředního orgánu, po jednom zástupci petrohradského výboru SDDSR a redakce bolševického listu Proletarij aj. Při ověřování mandátů vyšlo najevo, že v některých okresech, z nichž byli vysláni převážně menševici, bylo porušeno usnesení petrohradského výboru, aby se volby delegátů na konferenci konaly až poté, co členové strany projednají otázku, mají-li se uzavírat úmluvy s kadety. Takové mandáty konference prohlásila za neplatné. Konference zamítla většinou hlasů návrh zástupce ÚV, aby byla konference rozdělena na městskou a guberniální podle volebních obvodů, protože tím by se uměle vytvořila převaha menševiků. Menševici využili toto usnesení k tomu, aby se s revoluční sociální demokracií rozešli a dohodli se s kadety. Odešli z konference a tak těsně před volbami způsobili v petrohradské organizaci rozkol.

Ostatní delegáti se usnesli, aby konference pokračovala v jednání. Referát o volebních úmluvách ve volbách do dumy napsal Lenin. Po diskusi k referátu konference schválila odlišný názor, předložený bolševiky na druhé konferenci SDDSR (první celoruské) (viz tento svazek, s. 123—125). Konference odmítla bloky s kadety a usnesla se nabídnout po dobu voleb úmluvu eserům a trudovikům, zřeknou-li se jakéhokoli sdružování s kadety.

Lenin píše o práci petrohradské konference podrobně v brožurách Sociální demokracie a volby do dumy, Uslyšíš soud hlupáka... (Z poznámek sociálně demokratického publicisty), v člancích Volební kampaň sociální demokracie v Petrohradě, Protest jednatřiceti menševiků aj. (viz tento svazek, s. 265—288, 289—307, 308—316, 322—325). — 256

¹⁸⁸ Článek *Volební kampaň dělnické strany v Petrohradě* byl uveřejněn jako úvodník 1. čísla bolševického orgánu *Prostyje reči*.

Prostyje reči — bolševický legální týdeník; vycházel v Petrohradě v roce 1907, na jeho vydávání se podílel také V. I. Lenin. Vyšla celkem 3 čísla: 14. (27.) ledna, 21. ledna (3. února) a 30. ledna (12. února). Kromě jmenovaného článku byly v tomto týdeníku otištěny i Leninovy články *Volební kampaň sociální demokracie v Petrohradě* (č. 2), *Volby v dělnické kurii v Petrohradě* a *Volební boj sociálních demokratů a socialistů-revolucionářů v dělnické kurii v Petrohradě* (č. 3). Carská vláda týdeník zakázala. — 257

¹⁸⁹ Brožuru *Sociální demokracie a volby do dumy* vytisklo v lednu 1907

vydavatelství Novaja дума v legální bolševické tiskárně Dělo. Rozšířil ji v počtu 4300 výtisků petrohradský výbor SDDSR. Carská vláda brožuru v roce 1912 zakázala. — 265

- ¹⁴⁰ *Lidvaliáda* — soudní proces se spekulantem a podvodníkem E. Lidvallem a s náměstkem ministra vnitra V. I. Gurkem. Za přispění Gurka uzavřel Lidvall s carskou vládou dohodu, podle níž měl dodat v říjnu až prosinci 1906 do hladem postižených gubernií Ruska 10 miliónů pudů žita. Přestože dostal od Gurka jako zálohu značnou sumu ze státních prostředků, dodal Lidvall do poloviny prosince 1906 k železniční přepravě na místa určení méně než desetinu celkového množství obilí. Odhalení zpronevěry státních prostředků a spekulace s hladem vyšly najevo, takže carská vláda byla nucena předat celý případ soudu. Gurko však byl potrestán pouze zbavením své funkce. Lidvaliáda přispěla k odhalení protilidové politiky carské vlády a k fiasku pravicových stran ve volbách do II. státní dумы. — 284
- ¹⁴¹ Lenin má na mysli soudní frašku, kterou zinscenovala carská vláda proti vrahům člena I. státní dумы kadeta M. J. Gercenštejna (černosotňovci ho zavraždili 18. (31.) července 1906 ve Finsku). Přestože široká veřejnost znala vrahy, učinila carská vláda veškerá opatření k tomu, aby nebyli potrestáni. Vyšetřování se schválně protahovalo, soud byl několikrát odložen a 3. (16.) dubna 1907 bylo soudní řízení zastaveno. — 284
- ¹⁴² Brožuru *Uslýšíš soud hlupáka...* (*z poznámek sociálně demokratického publicisty*) vytisklo v lednu 1907 petrohradské vydavatelství Novaja дума v legální bolševické tiskárně Dělo. Policie záhy téměř celý náklad zkonfiskovala. V roce 1912 carská vláda brožuru zakázala. — 289
- ¹⁴³ *Segodňa* — liberálně buržoazní večerník. Vycházel v Petrohradě od srpna 1906 do ledna 1908. Uveřejňoval velké množství zpravodajského materiálu, ale nedostatečně vysvětloval politické problémy. Lenin jej nazýval bulvárním plátkem. — 289
- ¹⁴⁴ *Rodnaja zemlja* — týdeník, jenž se ideově přibližoval trudovikům. Vycházel v Petrohradě od ledna do dubna 1907; vyšlo celkem 15 čísel. Přispívali do něj kadeti. Carská vláda list zakázala. — 289
- ¹⁴⁵ Lenin cituje slova Čackého z Gribojedovovy komedie Hoře z rozumu. — 299

- ¹⁴⁶ Lenin cituje závěrečný verš básně V. J. Brjusova *Blízkým*. — 302
- ¹⁴⁷ Jsou míněna provolání, vydaná v červenci 1906 po rozpuštění I. dумы: Armádě a loďstvu [⁸⁸] (vydáno jménem Trudovické skupiny a sociálně demokratické frakce ve Státní dumě), Manifest všemu ruskému rolnictvu [¹³⁸] (podepsaný výborem sociálně demokratické frakce ve Státní dumě, výborem Trudovické skupiny ve Státní dumě, ÚV SDDSR, ÚV strany socialistů-revolucionářů, Celoruským svazem rolníků, železničářů a učitelů), Všemu lidu [⁸⁰] (s podpisem výborů sociálně demokratické frakce ve Státní dumě, Trudovické skupiny, ÚV SDDSR, ÚV strany socialistů-revolucionářů, ÚV PSS a ÚV Bundu). Provolání zdůrazňovala nutnost ozbrojeného povstání. — 303
- ¹⁴⁸ Jde o provolání Všem dělníkům, vojákům a občanům [⁷⁹], schválené 6. (19.) prosince 1905 na návrh bolševiků IV. plenárním zasedáním moskevského sovětu. Provolání vyzývající ke generální politické stávce a ozbrojenému povstání podepsal moskevský sověť dělnických zástupců, moskevská okruhová organizace SDDSR a moskevský výbor strany socialistů-revolucionářů. — 304
- ¹⁴⁹ Lenin má na mysli údaje získané v anketě, kterou uspořádala redakce listu levicových kadetů *Věk* a odborový svaz zaměstnanců v obchodě a průmyslu *V jednotě* je síla. Údaje měly dát představu o vztahu voličů k politickým stranám.
- Redakce listu *Věk* rozeslala svým předplatitelům dotazník se seznamem stran účastnících se voleb. Čtenář v něm měl vyznačit, pro kterou stranu hodlá v nastávajících volbách hlasovat, a poslat jej zpět redakci. Výsledky ankety byly zveřejněny v 5. čísle listu *Věk* z 9. (22.) ledna 1907 pod titulkem *Naše anketa*; z 1523 čtenářů se 765 vyslovilo pro kadety, 407 pro sociální demokraty, 127 pro esery. Ostatní strany a skupiny získaly jen nepatrný počet hlasů.
- 15 000 takových dotazníků bylo v listopadu 1906 rozdáno mezi členy svazu *V jednotě* je síla. Do 9. (22.) prosince 1906 došlo 1907 odpovědí. Pro kadety se vyslovilo 996 dotázaných, pro sociální demokraty 633, pro esery 95; zbytek hlasů dostaly ostatní strany.
- Odborový svaz zaměstnanců v obchodě a průmyslu V jednotě je síla* byl založen v říjnu 1905 v Moskvě. V červenci 1906 byla činnost svazu legalizována. Vlivem neustálých represálií carské vlády se snížil počet jeho členů z 3000 v říjnu 1905 na 900 v říjnu 1906. V prosinci 1906 ho carská vláda rozpustila. — 305

- ¹⁵⁰ Leninovu brožuru *Volby v Petrohradě a pokrytectví 31 menševiků* vydalo petrohradské nakladatelství Novaja дума v počtu 3000 výtisků. Rozšiřoval ji petrohradský výbor SDDSR. Menševický ústřední výbor postavil Lenina za tuto brožuru před „stranický soud“ bez ohledu na pobouření a rozhořčení stranických organizací. U soudu, který se konal v březnu 1907, pronesl Lenin usvědčující řeč. Odhalil v ní rozbíječskou činnost a oportunistickou politiku menševiků a z obžalovaného se stal žalobcem menševismu (viz Spisy 12, Praha 1958, s. 378–389). Ústřední výbor musel přiznat svou porážku a soudní řízení zastavit. — 326
- ¹⁵¹ *Rus* — deník liberální buržoazie, který vycházel v Petrohradě od prosince 1903. Jeho redaktorem a vydavatelem byl A. A. Suvorin. Za revoluce 1905 měl list blízko ke kadetům, avšak jeho postoj byl umírněnější. Dne 2. (15.) prosince 1905 byl list *Rus* zastaven. Později vycházel s přestávkami pod názvy *Rus*, *Molva*, *XX věk*, *Oko*, *Novaja Rus*. — 343
- ¹⁵² *Strana* — deník, orgán Strany demokratických reforem; vycházel v Petrohradě od 19. února (4. března) 1906 do roku 1907. — 343
- ¹⁵³ *Golos prikazčika* — týdeník Odborového svazu příručních, vycházel v Petrohradě od dubna do října 1906. Vyšlo 14 čísel, z toho čísla 3, 6 a 12 byla zkonfiskována. List si vytkl za úkol sjednotit síly zaměstnanců obchodu a průmyslu, aby bylo možno zlepšit jejich hospodářské i politické postavení. *Golos prikazčika* vyzýval své čtenáře, aby podporovali dělníky v boji proti podnikatelům, a ostře kritizoval kadety. Na příkaz petrohradského soudního dvora bylo vydávání listu v listopadu 1906 zastaveno. — 347
- ¹⁵⁴ Článek *Volby v dělnické kurii v Petrohradě* byl poprvé uveřejněn 25. ledna (7. února) 1907 ve 12. čísle listu *Proletarij*. Úplnější text článku vyšel ve 3. čísle listu *Prostyje reči* z 30. ledna (12. února) 1907. — 354
- ¹⁵⁵ *Strana narodovců* (demokratia narodowa, národní demokracie, endekové) — hlavní reakční, nacionalistická strana polských statkářů a buržoazie, těsně spjatá s katolickou církví. Vznikla roku 1897, jejími vůdci byli R. Dmowski, Z. Walicki, W. Grabski aj. Narodovci prosazovali heslo „třídní harmonie“ a „národních zájmů“, snažili se podřídit svému vlivu lidové masy a využít je pro svou reakční politiku. Propagovali bojovný nacionalismus a šovinismus jako prostředek boje proti politickému a všeobecně demo-

kratickému hnutí polského lidu a pokoušeli se ho izolovat od ruského revolučního hnutí. V revolučních letech 1905—1907 usilovali o dohodu s carismem na bázi autonomie Království polského a začali otevřeně podporovat carismus i boj proti revoluci „všemi prostředky včetně udavačství a vražd“ (Spisy 12, Praha 1958, s. 189). Pátý (londýnský) sjezd SDDSR zdůraznil ve zvláštní rezoluci O národní demokracii nutnost „vytrvalého a nemilosrdného odhalování kontrarevoluční, černosotňovské tváře a činnosti národních demokratů jako spojenců carismu v boji proti revoluci“ (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 144). Za první světové války 1914—1918 podporovali narodovci bezvýhradně Dohodu a doufali, že po vítězství carského Ruska budou sjednocena polská území okupovaná Rakouskem a Německem a že Polsko se stane autonomní součástí Ruské říše. Pád carského režimu přiměl narodovce k profrancouzské orientaci. Přestože byli zarytými odpůrci Říjnové revoluce a sovětského státu, vzhledem k tradičním protiněmeckým pozicím nepodporovali vždy důsledně protisovětskou zahraniční politiku Piłsudského kliky, jež vládla v Polsku od roku 1926. — 355

- ¹⁵⁶ *Birževyje vědomosti* — buržoazní list založený v roce 1880. Vycházel v Petrohradě zprvu třikrát, později čtyřikrát týdně a nakonec jako deník. Od listopadu 1902 vycházel dokonce dvakrát denně — ráno a večer. Pro bezpáteřnost, prodejnost a bezzásadovost se přezdívka listu „biržovka“ stala hanlivým označením. Koncem října 1917 byly *Birževyje vědomosti* vojenským revolučním výborem zastaveny. — 369
- ¹⁵⁷ *Žrenije* — bolševický legální týdeník; vycházel za úzké spolupráce V. I. Lenina v Petrohradě roku 1907 během volební kampaně do II. státní dumy; s listem spolupracoval V. V. Vorovskij. Vyšla celkem 2 čísla (25. ledna (7. února) nákladem 11 000 výtisků č. 1 a 4. (17.) února nákladem 25 000 výtisků č. 2). Nařízením petrohradského výboru pro tisk byla obě čísla zkonfiskována a z rozhodnutí petrohradského soudního dvora bylo vydávání týdeníku zastaveno. — 370
- ¹⁵⁸ *Znaménko* + označuje v této tabulce volitele, které by mohli získat černosotňovci v případě, že by se hlasy ve volbách rozdělily napůl mezi kadety a levicový blok. — 374
- ¹⁵⁹ *Telegraf* — liberálně buržoazní deník; vycházel v Petrohradě od 20. ledna (2. února) do 18. února (3. března) 1907. Vyšlo 26 čísel. — 376

- ¹⁶⁰ *Trud* — bolševický týdeník; vycházel v Petrohradě roku 1907. Ani jedno číslo tohoto týdeníku nebylo doposud nalezeno. — 377
- ¹⁶¹ Viz K. Marx - B. Engels, Spisy 36, Praha 1973, s. 162. — 381
- ¹⁶² Viz K. Marx - B. Engels, Spisy 32, Praha 1970, s. 623. — 385
- ¹⁶³ *Proudhonovci* — stoupenci nevědeckého, marxismu nepřátelského směru maloburžoazního socialismu, nazvaného podle jeho ideologa, francouzského anarchisty Proudhona. Proudhon kritizoval velké kapitalistické vlastnictví z maloburžoazních pozic a snil o zachování drobného soukromého vlastnictví. Navrhoval zřídit „lidovou“ a „směnnou“ banku, pomocí níž prý si dělníci budou s to opatřit vlastní výrobní prostředky, stát se řemeslníky a zajistit si „spravedlivý“ odbyť svých výrobků. Proudhon nechápal historickou úlohu proletariátu, odmítal třídní boj, proletářskou revoluci a diktaturu proletariátu; z anarchistických pozic popíral nezbyt-
nost státu. Marx a Engels důsledně bojovali proti Proudhonovým pokusům vnutit své názory I. internacionále. Proudhonismus byl podroben zdrcující kritice v Marxově práci *Bída filozofie*. Rozhodný boj Marxe, Engelse a jejich stoupců proti prouduhoniismu v I. internacionále skončil naprostým vítězstvím marxismu.
- Lenin nazýval prouduhoniismu „tupohlavostí měšťáka a šosáka“, který není schopen pochopit smýšlení dělnické třídy. Prouduhoniistických idejí široce využívali buržoazní „teoretikové“ k propagování třídní spolupráce. — 385
- ¹⁶⁴ Viz K. Marx - B. Engels, Spisy 31, Praha 1970, s. 611. — 385
- ¹⁶⁵ Viz K. Marx - B. Engels, Spisy 32, Praha 1970, s. 607—608. — 385
- ¹⁶⁶ Viz K. Marx - B. Engels, Spisy 32, Praha 1970, s. 607. — 386
- ¹⁶⁷ Viz K. Marx - B. Engels, Spisy 32, Praha 1970, s. 655. — 386
- ¹⁶⁸ Názory zakladatelů marxismu na nejdůležitější otázky německé revoluce 1848—1849 byly vyloženy v Engelsově práci *Revoluce a kontrarevoluce v Německu*, uveřejňované jako série článků v listu *New-York Daily Tribune* od 25. října 1851 do 23. října 1852 s podpisem K. Marxe, který články před odesláním k tisku revidoval. Teprve po zveřejnění korespondence mezi Marxem a Engelsem v roce 1913 vyšlo najevo, že tuto práci napsal Engels (viz K. Marx - B. Engels, Spisy 8, Praha 1960, s. 27—134). — 386

- ¹⁶⁹ Viz K. Marx-B. Engels, Třetí mezinárodní přehled. Od května do října [¹³⁸] (Spisy 7, Praha 1959, s. 470—471). — 386
- ¹⁷⁰ K. Marx-B. Engels, Spisy 31, Praha 1970, s. 595—596. — 387
- ¹⁷¹ K. Marx-B. Engels, Spisy 32, Praha 1970, s. 672—673. — 387
- ¹⁷² *Brentanismus* — liberálně buržoazní učení, které uznává nerevoluční třídní boj proletariátu a hlásá, že dělnickou otázku lze vyřešit v rámci kapitalismu na základě továrního zákonodárství a sdružování dělníků v odborových organizacích. Bylo nazváno podle L. Brentana, jednoho z hlavních představitelů katedrového socialismu v buržoazní politické ekonomii. — 387
- ¹⁷³ *Sombartismus* — liberálně buržoazní směr nazvaný podle W. Sombarta, německého vulgárního buržoazního ekonomy a ideologa liberalismu. Sombart, napsal Lenin, „za pomoci Marxovy terminologie, odkazů na jeho jednotlivé výroky a falšování marxismu zaměňoval marxismus brentanismem“ (Sebrané spisy 12, Praha 1983, s. 350). — 387
- ¹⁷⁴ Lenin má na mysli Druhou adresu generální rady Mezinárodního dělnického sdružení o prusko-francouzské válce [¹³⁹], jejímž autorem byl Marx (viz K. Marx-B. Engels, Spisy 17, Praha 1965, s. 304—312). — 388
- ¹⁷⁵ K. Marx-B. Engels, Spisy 33, Praha 1971, s. 246. — 391
- ¹⁷⁶ Lenin má na mysli Marxovu práci Občanská válka ve Francii (viz K. Marx-B. Engels, Spisy 17, Praha 1965, s. 349—402). — 391
- ¹⁷⁷ K. Marx-B. Engels, Spisy 33, Praha 1971, s. 246—247. — 392
- ¹⁷⁸ Lenin má na mysli noticku Státní duma druhého volebního období [³⁶], uveřejněnou 7. (20.) února 1907 v 31. čísle listu Reč. — 393
- ¹⁷⁹ *Nacionalisty-autonomisty* nazývá Lenin polské poslance ve II. státní dumě. — 393
- ¹⁸⁰ Viz práci B. Engelse Socialismus v Německu [³⁶⁰], napsanou v roce 1891 (K. Marx-B. Engels, Spisy 22, Praha 1967, s. 293). Tutéž myšlenku opakoval Engels roku 1895 v Úvodu k brožuře K. Marxe Třídní boje ve Francii 1848—1850 [³⁶⁸] (K. Marx-B. Engels, Spisy 7, Praha 1959, s. 29—131). — 397

- ¹⁸¹ *Naš mir* — menševický týdeník; vycházel v Petrohradě v lednu až únoru 1907. Celkem vyšla 4 čísla. — 399
- ¹⁸² Jde o zprávu moskevského obvodu města Petrohradu^[216] o volbách do II. státní dумы, uveřejněnou v 13. čísle listu Proletarij 11. (24.) února 1907. Ve zprávě se říká: „...jsou závody, v nichž je třeba připsat porážku sociálních demokratů na vrub výlučně agitaci menševiků pro blok s kadety. Takovým charakteristickým případem je propadnutí sociálně demokratického kandidáta v Rečkinově závodě, kde byl vliv menševiků obzvláště silný. Na otázku, proč u nich nebyl zvolen sociální demokrat, někteří tamější dělníci přímo odpovídali, že zvolili esera, protože nechtěli volit ‚kadeta‘. Přestože menševici v tomto závodě počítali přibližně s 250 členy strany, kromě sympatizujících, dostali celkem 94 hlasů (z toho 10 hlasů od bolševiků, kteří neměli vlastního kandidáta), kdežto pro kandidáta eserů bylo podáno 500 hlasů.“ — 400
- ¹⁸³ *Těrnii truda* — bolševický legální týdeník; vycházel v Petrohradě od 24. prosince 1906 (6. ledna 1907) do 6. (19.) ledna 1907 za aktivní účasti V. I. Lenina. Vyšla celkem 3 čísla. V 1. čísle byl uveřejněn Leninův článek Politická situace a úkoly dělnické třídy, v 2. čísle Leninův článek Jaký postoj zaujímají k volbám do dумы strany buržoazní a strana dělnická? (viz tento svazek, s. 218—224, 244 až 248). Policie všechna čísla zkonfiskovala a usnesením petrohradského soudního dvora bylo jeho vydávání zakázáno. — 411
- ¹⁸⁴ Lenin má na mysli článek Existuje v Petrohradě černosotňovské nebezpečí?^[329], otištěný ve 3. čísle týdeníku Těrnii truda 6. (19.) ledna 1907. — 414
- ¹⁸⁵ V Saratově a Nižním Novgorodě zvítězili v prvním stadiu voleb do II. státní dумы kandidáti levicového bloku. V Saratově bylo z 80 volitelů zvoleno 65 kandidátů levice a 15 kadetů, v Nižním Novgorodě 39 kandidátů levice, 38 kadetů a 3 okťabristé. — 417
- ¹⁸⁶ *Konference petrohradské (městské a okruhové) sociálně demokratické organizace* se konala v únoru 1907. Zúčastnili se jí pouze bolševici — 27 delegátů s rozhodujícím hlasem a 14 s hlasem poradním. Konference schválila tento program: 1. Nastávající volby poslanců do Státní dумы v městě Petrohradě a dělnická kurie. 2. Kampaň sociální demokracie za svolání dумы a taktika vůči ní. 3. Sjezdová kampaň, tj. příprava na stranický sjezd. 4. Reorganizace petrohradské organizace. 5. Soud s N. Leninem (V. I. Lenin byl menšev-

vickým ÚV pohnán k zodpovědnosti za uveřejnění své brožury Volby v Petrohradě a pokrytectví 31 menševiků). 6. Postoj k odštěpeným menševikům. 7. Publicistická agitace v Petrohradě.

Konference projednala první otázku, navrhla dva kandidáty na poslance Státní dumy a zvolila komisi pro vypracování návrhu instrukce pro dělnické zmocněnce, volitele a poslance.

K druhé otázce vystoupil Lenin a konference jeho referát schválila; potvrdila hlavní zásady organizační výstavby petrohradské organizace, jak je vypracoval petrohradský výbor.

Ve věci Leninova předvolání menševickým ÚV před soud konference plně podpořila Lenina, uznala vinu menševiků na rozkolu petrohradské sociálně demokratické organizace bezprostředně před volbami do II. státní dumy a odsoudila rozbíječské akce člena ÚV menševika F. I. Dana. Konference se rozhodla utvořit komisi pro kontrolu stranického tisku a delegovat zástupce petrohradské organizace do redakcí listů Proletarij a Vperjod. Zvolila též delegáty na poradu představitelů několika bolševických organizací pro vypracování platformy V. sjezdu SDDSR. — 418

¹⁸⁷ V diskusi k Leninovu referátu vyvstala otázka, nemá-li sociálně demokratická strana uzavírat dohody s revoluční demokracií pouze v bojové situaci (povstání, stávká) a „není-li v takových případech zapotřebí společná a jednotná revoluční organizace“. — 422

SEZNAM LITERATURY,
KTEROU V. I. LENIN CITUJE
NEBO O NÍŽ SE ZMIŇUJE*

- [1] *Аграрная программа, [принятая на IV (Объединительном) съезде РСДРП].* — В листовке: Постановления и резолюции Объединительного съезда Российской социал-демократической рабочей партии. [Спб.], тип. ЦК, [1906], стр. 1. (РСДРП). — 196

Аграрный проект 104-х в I Государственной думе — см. Проект основных положений.

Аграрный проект 33-х в I Государственной думе — см. Проект основного земельного закона.

- [2] [*Аксельрод, П. Б. Думская декларация РСДРП.*] — В кн.: Стенографические отчеты [Государственной думы]. 1906 год. Сессия первая. Т. II. Заседания 19—38 (с 1 июня по 4 июля). Спб., гос. тип., 1906, стр. 1403—1405. (Государственная дума). — 121, 136

- [3] — *Народная дума и рабочий съезд.* Изд. «Искры». Женева, тип. партии, 1905. 15 стр. (РСДРП). — 67

- [4] — *По поводу одной заметки.* Письмо в редакцию. — «Социал-Демократ», Спб., 1906, № 1, 17 сентября, стр. 7. — 50—51, 67, 69

* Česká redakce přetiskuje tento seznam literatury z 5. ruského vydání v nezměněné podobě.

V textové části jsou bibliografické prameny přeloženy a opatřeny číslem v hranaté závorce, které odkazuje na originální název díla a jeho bibliografické údaje v tomto seznamu.

† Knihy, noviny a časopisy s Leninovými poznámkami jsou označeny hvězdičkou. Tyto výtisky jsou uloženy v Archivu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. *Čes. red.*

- [5] *Аникин, С. В. Выдержки из интервью*. — «Товарищ», Спб., 1906, № 138, 13 (26) декабря, стр. 2. Под общ. загл.: *Партийные представители о соглашениях*. — 247
- [6] «*Армавирский Пролетарий*», 1906, № 1, октябрь. — 148
- [7] «*Биржевые Ведомости*». Вечерний выпуск, Спб., 1907, № 9720, 29 января, стр. 3. — 369
- [8] «*Блок крайней левой*». — «Социал-Демократ», Спб., 1906, № 6, 3 ноября, стр. 2—4. На газете дата: 3 октября 1906 г. — 131—135, 138, 139, 169, 395, 421
- [9] *Богучарский, В. Одумайтесь — пока еще не поздно!* — «Товарищ», Спб., 1907, № 167, 17 (30) января, стр. 1—2. — 315
- [10] *Брюсов, В. Я. Близким*. — 302
- [11] «*Буржуазная демократия*» и *социал-демократия*. — «Речь», Спб., 1906, № 217, 15 (28) ноября, стр. 2. Подпись: Л. Н. — 141
- [12] *В зале гражданских инженеров*. Кадеты и левые. — «Телеграф», Спб., 1907, № 6, 26 января (8 февраля), стр. 4. Под общ. загл.: *Предвыборные собрания*. — 376
- [13] *Вадимов, В. К вопросу о программе-максимум и программе-минимум*. (Е. Таг—ин. Принципы трудовой теории). [Рецензия]. — «Сознательная Россия». Вып. I. Спб., 1906, стр. 26—42. — 111
- [14] — *Postscriptum..* (По поводу одной «досадной описки»). — «Сознательная Россия». Вып. I. Спб., 1906, стр. 42—46. — 111
- [15] *Васильев, Н. В. Что делать?* (Письмо в редакцию). — «Товарищ», Спб., 1906, № 142, 17 (30) декабря, стр. 2. — 236, 251—254, 418
- [16] «*Век*», М. — 149

- 1906, № 46, 15 ноября, стр. 1. — 141
- 1907, № 5. 9 января, стр. 4. — 305
- [17] *«Вестник Партии Народной Свободы»*, Спб., 1906, № 5
28 марта, стлб. 318—320. — 104
- 1906, № 7, 19 апреля, стлб. 545—546. — 104
- [18] *Вниманию членов РСДРП! Первый опыт.* (К вопросу о проведении с.-д. кандидатов в Думу). — *«Волна»*, Спб., 1906. № 14, 11 мая, стр. 1—2. Подпись: Петр Ал. — 148
- [19] *[Воззвание к рабочим и социал-демократическим избирателям исполнительного органа выделившейся части общегородской Петербургской конференции РСДРП.]* — *«Товарищ»*, Спб., 1907, № 170, 20 января (2 февраля), стр. 5, в отд.: Из жизни партий. — 326—337
- [20] *«Волна»*, Спб., 1906, № 14, 11 мая, стр. 1—2. — 148
- [21] *«Вперед»*, Женева. — 186, 201
- 1905, № 1, 4 января (22 декабря 1904), стр. 2—3. — 188
- [22] *«Вперед»*, Спб. 1906, № 2, 27 мая, стр. 2. — 67, 84, 122, 166, 254, 418
- [23] *Вторая дума.* — *«Социал-Демократ»*, Спб., 1906, № 4, 20 октября, стр. 1—2. — 84
- [24] *Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии.* Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Женева, тип. партии, [1904]. 397, II стр. (РСДРП). — 67, 68, 163

Выборгское воззвание — см. Народу от народных представителей.

- [25] *Выборы в Государственную думу в городах с отдельным представительством.* — «Вестник Партии Народной Свободы», Спб., 1906, № 7, 19 апреля, стбл. 545—546. — 104
- [26] *Выборы в Петербурге.* — «Речь», Спб., 1907, № 33, 9 (22) февраля, стр. 2—3. — 411, 416
- [27] *Выборы 7 февраля.* — «Речь», Спб., 1907, № 31, 7 (20) февраля, стр. 2. — 396
- [28] *[Главная управа «объединенного русского народа»...].* — «Товарищ», Спб., 1906, № 131, 5 (18) декабря, стр. 4, в отд.: Из жизни партий. — 215
- [29] *Гоголь, Н. В. Иван Федорович Шпонька и его тетушка.* — 172
- [30] — *Мертвые души.* — 159
- [31] — *Повесть о том, как поссорился Иван Иванович с Иваном Никифоровичем.* — 297
- [32] *«Голос Приказчика»,* Спб. — 347
- [33] *«Голос Труда»,* Спб. — 167
- [34] *Голубев, В. К задачам партии к.-д.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 73, 28 сентября (11 октября), стр. 2. — 99
- [35] *Гончаров, И. А. Обломов.* — 297
- [36] *Государственная дума второго созыва.* — «Речь», Спб., 1907, № 31, 7 (20) февраля, стр. 3. — 393
- [37] * *Государственная дума и социал-демократия.* [Спб., «Пролетарское дело», 1906. 32 стр. — 86
- [38] *Гредескул, Н. А. Перелом.* — «Речь», Спб., 1906, № 180, 3 (16) октября, стр. 1—2. — 61

- [39] *Грибоедов, А. С. Горе от ума.* — 289, 299, 395
- [40] *Гучков, А. И. Ответ князю Е. Н. Трубецкому.* — «Русские Ведомости», М., 1906, № 224, 10 сентября, стр. 2. — 34—36, 39
- [41] *Дан, Ф. К разъяснению сената об избирательных правах крестьян и рабочих.* (Письмо в редакцию). — «Товарищ», Спб., 1906, № 86, 13 (26) октября, стр. 2. — 80
- [42] «*Дневник Социал-Демократа*», [Женева], 1905, № 3, ноябрь, стр. 1—23. — 388
- 1905, № 4, декабрь, стр. 1—12. — 388, 389, 390, 391—392
- 1906, № 6, август, стр. 1—12. — 89, 141, 163
- [43] *Достоевский, Ф. М. Молодое перо.* — 80—81
- [44] — *Униженные и оскорбленные.* — 80—81
- Думская декларация РСДРП* — см. Аксельрод, П. Б. Думская декларация РСДРП.
- [45] *Жилкин, И. К выборам.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 139, 14 (27) декабря, стр. 4; № 140, 15 (28) декабря, стр. 2. — 247
- [46] — *К выборам.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 142, 17 (30) декабря, стр. 1—2. — 225, 227, 247
- Закон 11 декабря* — см. Указ правительствующему Сенату об изменениях и дополнениях в положении о выборах в Государственную думу.
- [47] *Законопроект о печати, вносимый партией народной свободы в Государственную думу.* — «Речь», Спб., 1906, № 75, 17 (30) мая, стр. 4; № 76, 18 (31) мая, стр. 5. — 100, 128, 135, 227
- [48] *Законопроект о собраниях.* — «Речь», Спб., 1906, № 89,

2 (15) июня. Приложение к № 89 «Речи». Государственная дума, стр. 4. — 100, 128, 135, 227, 234

[49] *[Заметка о листовке В. И. Ленина «Кого выбирать в Государственную думу?»]*. — «Товарищ», Спб., 1906, № 131, 5 (18) декабря, стр. 4, в отд.: Из жизни партий. — 215, 306

[50] «Заря», Stuttgart. — 71

[51] *Заявление 3-х членов ЦК. В ЦК РСДРП. 20 июля 1906 г. [Листовка].* Б. м., [1906]. 1 стр. (Только для членов партии). Подпись: Члены ЦК РСДРП Максимова, Зимин, Строев. — 189

[52] * *[Заявление 31 члена петербургской конференции РСДРП о неправильном представительстве организации на конференции, внесенное на заседании конференции 6 (19) января 1907 г.]*. — В листовке: Почему мы были вынуждены оставить конференцию? (Заявление 31 члена конференции, внесенное в ЦК). [Спб., 1907], стр. 4—5. — 267, 277, 310

[53] *[Заявление 31 члена петербургской конференции РСДРП об отказе участвовать в обсуждении вопроса о разделении конференции на две секции и в голосованиях, внесенное на заседании конференции 6 (19) января 1907 г.]*. — Там же, стр. 5. — 267, 277, 310

[54] *[Заявление 31 члена петербургской конференции РСДРП об отказе участвовать в работах конференции, внесенное на заседании конференции 6 (19) января 1907 г.]*. — Там же, стр. 5. — 267, 274

[55] «Зрение», Спб. — 411

— 1907, № 1, 25 января, стр. 1—2. — 370

— 1907, № 2, 4 февраля, стр. 1—2, 4. — 368, 370, 373

[56] *Из жизни партий.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 78, 4 (17) октября, стр. 3. — 64, 67

- [57] *Из жизни партий.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 80, 6 (19) октября, стр. 3. — 68
- [58] *Из итогов четвертого съезда к.-д. партии.* — «Сознательная Россия». Вып. I. Спб., 1906, стр. 101—105, в отд.: Отклики. — 111
- [59] *Из Москвы через Тверь в Петербург.* — «Фольксцейтунг», Вильно, 1906, № 235, 18 (31) декабря, стр. 1. На еврейском яз. — 231, 249, 309
- [60] *Из Польши.* — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 3, 8 сентября, стр. 4—5. На газ. место изд.: М. — 204
- [61] *Избирательная арифметика.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 131, 5 (18) декабря, стр. 2. Подпись: Избиратель. — 215, 227
- [62] *Избирательная платформа Российской социал-демократической рабочей партии.* [Листовка]. Б. м., тип. ЦК РСДРП, [1906]. 2 стр. (РСДРП). — 291
- [63] *Извещение о VII съезде Бунда.* Женева, тип. Бунда, сентябрь 1906. 17 стр. (Всеобщий еврейский рабочий союз в Литве, Польше и России (Бунд)). — 52, 123
- [64] *Изгоев, А. С. «Левый блок».* — «Речь», Спб., 1907, № 28, 3 (16) февраля, стр. 2. — 404
- [65] *Инструкция о выборах в Государственную думу.* — «Речь», Спб., 1906, № 240, 12 (25) декабря, стр. 3. — 212, 214, 215, 216, 217
- [66] «Искра» (старая, ленинская), [Лейпциг — Мюнхен — Лондон — Женева]. — 71, 164
- [67] «Искра» (новая, меньшевистская), [Женева]. — 164
— 1905, № 110, 10 сентября, стр. 1—2. — 189
- [68] *К армии и флоту.* От социал-демократической фракции и Трудовой группы Государственной думы.

12 июля 1906 г. [Листовка]. Спб., тип. ЦК РСДРП,
1906. 2 стр. — 303, 304

[69] *К вопросам тактики.* — «Наша Трибуна», Вильно, 1906,
№ 1, 13 декабря, стр. 9—11. Подпись: Г. Р. Ф. —
231, 249, 309

[70] *К избирателям.* [Листовка]. Изд. Армавирского коми-
тета РСДРП. Ноябрь 1906. — 149

[71] *К созыву 4-го съезда РСДРП.* Ко всем партийным ор-
ганизациям и ко всем рабочим социал-демокра-
там. — «Новая Жизнь», Спб., 1905, № 9, 10 ноября,
стр. 2. — 191

[72] *К характеристике момента.* — «Социал-Демократ», Спб.,
1906, № 1, 17 сентября, стр. 3—4. — 71, 72, 84

[73] *Каутский, К. Движущие силы и перспективы русской
революции.* Пер. с немецкого. («Neue Zeit», №№ 9
и 10. 25. Jg., Bd. 1). Под ред. и с предисл. Н. Лени-
на. М., «Новая эпоха», 1907. 32 стр. — 193, 237—
243

[74] — *Общественные реформы.* Пер. с немецкого. М., «Ко-
локол», 1905. 237 стр. (Первая б-ка, № 2). — 196

[75] — *Социальный переворот.* На другой день... С двумя
приложениями. Пер. с нем. Карпова, под ред. Н. Ле-
нина. Спб., 1905. 82, 104 стр. (Б-ка Малых, №№ 57—
58). — 24, 32

[76] *Ко всем рабочим и всем гражданам С.-Петербурга.*
[Листовка]. [Спб., позднее 6 января 1907]. 2 стр.
(РСДРП). Подпись: Петербургский комитет
РСДРП, Исполнительный орган конференции петер-
бургской организации РСДРП. — 258—262, 267, 279,
280, 289, 292, 300, 303, 306, 311, 314, 327, 328, 329,
330, 350—352, 382—383

[77] * *Ко всем рабочим и социал-демократическим избира-
телям.* [Листовка. Спб., 1907]. 6 стр. (РСДРП).
Подпись: Исполнительный орган выделившейся ча-

сти общегородской петербургской конференции РСДРП. — 401—402

- [78] *Ко всем рабочим и социал-демократическим избирателям.* Отрывки из воззвания исполнительного органа меньшевисткой части общегородской петербургской конференции РСДРП]. — «Речь», Спб., 1907, № 26, 1 (14) февраля, стр. 4, в отд.: Из жизни партий. — 401—402, 416
- [79] *Ко всем рабочим, солдатам и гражданам!* [Воззвание, принятое IV пленумом Московского Совета рабочих депутатов]. [Листовка]. [М., 6 (19) декабря 1905]. 1 стр. Подпись: Московский Совет рабочих депутатов, Московский комитет РСДРП, Московская группа РСДРП, Московская окружная организация РСДРП, Московский комитет партии соц.-рев. — 304
- [80] *Ко всему народу.* [Воззвание от комитета социал-демократической фракции Государственной думы, комитета Трудовой группы Государственной думы, Центрального комитета РСДРП, центрального комитета партии социалистов-революционеров, центрального комитета Польской социалистической партии (ППС), центрального комитета Всеобщего еврейского союза в Литве, Польше и России (Бунда)]. Июль 1906 г. [Листовка]. Б. м., тип. ЦК РСДРП, июль 1906. 1 стр. — 303, 304
- [81] *Кокошкин, Ф. Опасность, угрожающая оппозиции.* — «Русские Ведомости», М., 1907, № 22, 28 января, стр. 3. — 368, 369
- [82] *Крылов, И. А. Лебедь, Щука и Рак.* — 91
- [83] — *Лисица и Осел.* — 55
- [84] — *Любопытный.* — 292
- [85] — *Свинья под Дубом.* — 176
- [86] *Кто виноват: ситуация или позиция?* — «Социал-Демо-

крат», Спб., 1906, № 3, 13 октября, стр. 3—5. — 85—88

[87] «Курьер», Спб., 1906, № 4, 20 мая (2 июня), стр. 2—3; № 5, 21 мая (3 июня), стр. 2—3. — 55, 133

[88] Кускова, Е. К письму Г. В. Плеханова. — «Товарищ», Спб., 1906, № 102, 1 (14) ноября, стр. 2. — 141

[89] — *Чем это кончится?* — «Товарищ», Спб., 1907, № 161, 10 (23) января, стр. 1. — 282

[90] *Credo*. — В кн.: [Ленин, В. И.] Протест российских социал-демократов. С послесл. от ред. «Рабочего Дела». Изд. Союза русских социал-демократов. Женева, тип. «Союза», 1899, стр. 1—6. (РСДРП). Оттиск из № 4—5 «Рабочего Дела». — 141, 251, 252, 282

[91] Ларин, Ю. *Письменное заявление в бюро IV (Объединительного) съезда РСДРП*. — В кн.: Протоколы Объединительного съезда РСДРП, состоявшегося в Стокгольме в 1906 г. М., тип. Иванова, 1906, стр. 197. — 189

[92] — *Широкая рабочая партия и рабочий съезд*. [М.], «Новый мир», [1907]. 95 стр. — 167—190, 191, 192, 216, 251, 309

[93] Лассаль, Ф. *Гласный ответ Центральному Комитету общего германского рабочего конгресса в Лейпциге*. Спб., Врублевский, 1906. 65—98 стр. — 159

[94] *Латышская социал-демократия о партизанской борьбе*. — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 6, 29 октября, стр. 4—5. Подпись: Латышский социал-демократ. На газ. место изд.: М. — 204

[95] *Латышская социал-демократия о партизанской борьбе*. — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 7, 10 ноября, стр. 3—5. Подпись: Б. На газ. место изд.: М. — 204

[96] Левицкий, В. *Выступление на собрании прогрессив-*

ных избирателей в театре Неметти 19 января 1907 г. Краткий газетный отчет]. — «Товарищ», Спб., 1907, № 170, 20 января (2 февраля), стр. 4, в отд.: Вечерние известия. — 334, 335

- [97] *Левицкий, В. Петербургский пролетариат на выборах.* — «Наш Мир», Спб., 1907, № 1, 28 января, стр. 5—7. На № 1 дата: 28 января 1906 г. — 399
- [98] *[Ленин, В. И. Большевицкий проект думской декларации РСДРП].* — «Эхо», Спб., 1906, № 1, 22 июня, стр. 2—3, в ст.: [Ленин, В. И.] По поводу декларации нашей думской фракции. — 136
- [99] — *Борьба с.-д. и с.-р. на выборах в рабочей курии в С.-Петербурге.* — «Простые Речи», Спб., 1907, № 3, 30 января, стр. 4. — 358
- [100] — *Вооруженное восстание.* [Проект резолюции к IV (Объединительному) съезду РСДРП]. — «Партийные Известия», [Спб.], 1906, № 2, 20 марта, стр. 6. Под общ. загл.: Проект резолюций к Объединительному съезду Российской социал-демократической рабочей партии. — 170
- [101] — *Выборы в Петербурге и кризис оппортунизма.* — «Пролетарий», [Выборг], 1907, № 12, 25 января, стр. 1. На газ. место изд.: М. — 399
- [102] — *Готовится новый государственный переворот!* — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 5, 30 сентября, стр. 1—2. На газ. место изд.: М. — 212
- [103] * — *Две тактики социал-демократии в демократической революции.* Изд. ЦК РСДРП. Женева, тип. партии, 1905. VIII, 108 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 72, 186, 200, 381
- [104] — *Доклад об Объединительном съезде РСДРП.* Письмо к петербургским рабочим. М. — Спб., тип. «Дело», 1906. 111 стр. Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 32
- [105] — *Значение выборов в Петербурге.* — «Пролетарий»,

[Выборг], 1907, № 13, 11 февраля, стр. 1—2. На газ. место изд.: М. — 393

- [106] — *К событиям дня.* — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 1, 21 августа, стр. 3—4. На газ. место изд.: М. — 23
- [107] — *Как голосовать на выборах в Петербурге?* (Есть ли опасность победы черносотенцев на выборах в Петербурге?). — «Зрение», Спб., 1907, № 1, 25 января, стр. 1—2. — 370
- [108] — *Как голосовать на выборах в Петербурге?* (Кому выгодны сказки о черносотенной опасности?). — «Зрение», Спб., 1907, № 2, 4 февраля, стр. 1—2. Подпись: Н. Ленин. — 273
- [109] — *Как относятся к выборам в Думу партии буржуазные и партия рабочая?* — «Тернии Труда», Спб., 1906, № 2, 31 декабря, стр. 1—2. — 300
- [110] — *Кого выбирать в Государственную думу?* [Приложение к № 8 «Пролетария»], [1906]. — 215, 306
- [111] — *Кризис меньшевизма.* — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 9, 7 декабря, стр. 2—7. На газ. место изд.: М. — 191, 192
- [112] — *О блоках с кадетами.* — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 8, 23 ноября, стр. 2—5. На газ. место изд.: М. — 160, 163, 395, 396
- [113] — *О бойкоте.* — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 1, 21 августа, стр. 2—3. На газ. место изд.: М. — 74, 76, 309
- [114] — *О партизанских выступлениях.* О партизанских действиях. [Резолюция, принятая на IV (Объединительном) съезде РСДРП]. — В кн.: Протоколы Объединительного съезда РСДРП, состоявшегося в Стокгольме в 1906 г. М., тип. Иванова, 1907, стр. 417—418, в отд.: Приложение II. Постановления и резолюции съезда. — 32, 41

- [115] — *О рабочем съезде*. Заметка. — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 1, 21 августа, стр. 8. На газ. место изд.: М. — 50
- [116] — *О реорганизации партии*. — «Новая Жизнь», Спб., 1905, № 9, 10 ноября, стр. 2—3; № 13, 15 ноября, стр. 2; № 14, 16 ноября, стр. 2. Подпись: Н. Ленин. — 188
- [117] — *О хороших демонстрациях пролетариев и плохих рассуждениях некоторых интеллигентов*. — «Вперед», Женева, 1905, № 1, 4 января (22 декабря 1904 г.), стр. 2—3. — 188
- [118] — *Особое мнение, внесенное на [Всероссийскую] конференцию [РСДРП] от имени делегатов с.-д. Польши, Латышского края, С.-Петербурга, Москвы, Центрально-Промышленной области и Поволжья*. — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 8, 23 ноября, стр. 2. На газ. место изд.: М. — 131, 134, 146, 147, 291, 304, 309, 323
- [119] — *Партизанская война*. — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 5, 30 сентября, стр. 3—5. На газ. место изд.: М. — 41, 49
- [120] — *Партизанские боевые выступления*. [Проект резолюции к IV (Объединительному) съезду РСДРП]. — «Партийные Известия», [Спб.], 1906, № 2, 20 марта, стр. 6—7. Под общ. загл.: Проект резолюций. К Объединительному съезду Российской социал-демократической рабочей партии. — 32
- [121] *Политический кризис и провал оппортунистической тактики*. — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 1, 21 августа, стр. 2—6. На газ. место изд.: М. — 67
- [122] — *Предварительные данные о московских выборах*. — «Зрение», Спб., 1907, № 2, 4 февраля, стр. 4. — 368, 370
- [123] — *Проект обращения к избирателям*. — «Пролетарий»,

[Выборг], 1906, № 8, 23 ноября, стр. 1. На газ. место изд.: М. — 131, 136

- [124] — *Протест российских социал-демократов*. С послесл. от ред. «Рабочего Дела». Изд. Союза русских социал-демократов. Женева, тип. «Союза», 1899. 15 стр. (РСДРП. Оттиск из № 4—5 «Рабочего Дела»). — 250, 282
- [125] — *Протест 31-го меньшевика*. — «Пролетарий», [Выборг], 1907, № 12, 25 января, стр. 4. На газ. место изд.: М. — 405—406
- [126] — *Резолюция о вооруженном восстании, [принятая на III съезде РСДРП]*. — В кн.: Третий очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Женева, тип. партии, 1905, стр. XVII — XVIII. (РСДРП). Под общ. загл.: Главнейшие резолюции. — 170, 188, 255
- [127] — *Роспуск Думы и задачи пролетариата*. М., «Новая волна», 1906, 16 стр. Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 189
- [128] — *Современный момент демократической революции*. [Проект резолюции к IV (Объединительному) съезду РСДРП]. — «Партийные Известия», [Спб.], 1906, № 2, 20 марта, стр. 5—6. Под общ. загл.: Проект резолюций. К Объединительному съезду Российской социал-демократической рабочей партии. — 167
- [129] — *[Тактическая платформа к Объединительному съезду РСДРП]*. Проект резолюций к Объединительному съезду РСДРП]. — «Партийные Известия», [Спб.], 1906, № 2, 20 марта, стр. 5—9. — 32, 167, 170
- [130] — *Что делать? Наболевшие вопросы нашего движения*. Stuttgart Dietz, 1902. VII, 144 стр. После загл. авт.: Н. Ленин. — 184
- [131] — *Шаг вперед, два шага назад*. (Кризис в нашей партии). Женева, тип. партии, 1904. VIII, 172 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 187—188

- [132] — *Эсеровские меньшевики*. — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 4, 19 сентября, стр. 3—6. На газ. место изд.: М. — 64, 182
- [133] *Либкнехт, В. Никаких компромиссов, никаких избирательных соглашений!* Пер. с немецкого Д. Лещенко. С предисл. Н. Ленина. Спб., «Новая дума», 1907. 64 стр. — 230—236
- [134] «Листок «Освобождения»», Париж, 1904, № 17, 19 ноября (2 декабря), стр. 1—2. — 164
- М. — см. Медем, В.
- [135] *Манифест*. 17 (30) октября 1905 г. — «Правительственный Вестник», Спб., 1905, № 222, 18 (31) октября, стр. 1. — 34, 47, 126, 128, 213, 214
- [136] *Манифест ко всему российскому крестьянству* [от комитета социал-демократической фракции Государственной думы, комитета Трудовой группы Государственной думы, Всероссийского крестьянского союза, Центрального Комитета РСДРП, центрального комитета партии социалистов-революционеров, Всероссийского железнодорожного союза, Всероссийского учительского союза]. [Листовка]. Б. м., тип. ЦК РСДРП, [июль 1906]. 2 стр. — 65, 303, 304
- [137] *Манифест [об изменении учреждения Государственной думы и Государственного совета]*. 20 февраля (5 марта) 1906 г. — «Правительственный Вестник», Спб., 1906, № 41, 21 февраля (6 марта), стр. 1. — 37
- Манифест Совета рабочих депутатов* — см. Ко всем рабочим, солдатам и гражданам!
- [138] *Маркс, К. и Энгельс, Ф. Третий международный обзор*. С мая по октябрь. 1 ноября 1850 г. — 387
- [139] *Маркс, К. Второе воззвание Генерального совета Международного Товарищества Рабочих о франко-прусской войне*. 9 сентября 1870 г. — 388, 389, 390—392
- [140] — *Гражданская война во Франции*. Воззвание Гене-

рального совета Международного Товарищества Рабочих о гражданской войне во Франции 1871 г. Ко всем членам Товарищества в Европе и Соединенных Штатах. Апрель — май 1871 г. — 161, 391

- [141] — *Капитал*. Критика политической экономии, т. I. 1867 г. — 385, 386
- [142] — *Капитал*. Критика политической экономии, т. III, ч. 1—2. 1894 г. — 386
- [143] — *Кризис и контрреволюция*. 11, 12, 13 и 15 сентября 1848 г. — 202
- [144] — *Критика Готской программы*. Замечания к программе германской рабочей партии. 5 мая 1875 г. — 216
- [145] — *Нищета философии*. Ответ на «Философию нищеты» г-на Прудона. Первая половина 1847 г. — 177
- [146] * — *Письма к Л. Кугельману*. С предисл. редакции «Neue Zeit». Пер. с немецкого М. Ильиной под ред. и с предисл. Н. Ленина. Спб., [«Новая дума»], 1907. XI, 96 стр. — 384—392
- [147] — *Письмо Л. Кугельману*. 6 апреля 1866 г. — В кн.: Маркс, К. Письма к Л. Кугельману. С предисл. редакции «Neue Zeit». Пер. с немецкого М. Ильиной под ред. и с предисл. Н. Ленина. Спб., [«Новая дума»], 1907, стр. 13—14. — 386
- [148] — *Письмо Л. Кугельману*. 9 октября 1866 г. — Там же, стр. 16—18. — 385—386
- [149] — *Письмо Л. Кугельману*. 7 декабря 1867 г. — Там же, стр. 30—31. — 385
- [150] — *Письмо Л. Кугельману*. 6 марта 1868 г. — Там же, стр. 35—36. — 385, 386
- [151] — *Письмо Л. Кугельману*. 11 июля 1868 г. — Там же, стр. 42—45. — 385
- [152] — *Письмо Л. Кугельману*. 5 декабря 1868 г. — Там же, стр. 48—50. — 385, 386

- [153] — *Письмо Л. Кугельману*. 12 декабря 1868 г. — Там же, стр. 50—51. — 385
- [154] — *Письмо Л. Кугельману*. 3 марта 1869 г. — Там же, стр. 54—56. — 387
- [155] — *Письмо Л. Кугельману*. 12 апреля 1871 г. — Там же, стр. 88—89. — 387, 389—391, 392
- [156] * — *Письмо Л. Кугельману*. 17 апреля 1871 г. — Там же, стр. 89—90. — 391, 392
- [157] [*Мартов, Л.*] *Знахарство против акушерства*. — «Отклики». Сборник II. Спб., 1907, стр. 28—36. — 353
- [158] — *К вопросу о «блоке левых»*. — «Товарищ», Спб., 1906, № 81, 7 (20) октября, стр. 2. — 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 84, 89, 90, 95, 99, 115, 122, 145, 216, 309
- [159] * — *Письмо по вопросу о подготовке к избирательной кампании*. [Листовка]. Б. м., [1906]. 3 стр. (Материалы по подготовке избирательной кампании. № 1). Гектограф. — 89, 90, 115
- [160] — *По поводу письма тов. Плеханова о партийном съезде*. — «Социал-Демократ», Спб., 1906, № 2, 6 октября, стр. 3—4. — 82, 90
- [161] — *Политические партии в России*. Спб., «Новый мир», 1906. 32 стр. — 63, 71, 99
- [162] [*Маслов, П. Проект аграрной программы*]. — «Партийные Известия», [Спб.], 1906, № 2, 20 марта, стр. 12. Под общ. загл.: *Проекты аграрной программы к предстоящему съезду*. — 196
- [163] *Медем, В. К вопросу о соглашениях*. — «Наша Трибуна», Вильно, 1906, № 3, 27 декабря, стлб. 1—7. — 231, 249, 309
- [164] — *Платформа избирательной кампании*. — «Фольксцейтунг», Вильно, 1906, № 208, 16 (29) ноября, стр. 2. Подпись: М. На еврейском яз. — 204—208, 211

- [165] *Мельгунов, С. Единение — сила.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 136, 10 (23) декабря, стр. 2. — 193
- [166] *Меньшевики и соглашения с кадетами.* — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 9, 7 декабря, стр. 6—8. На газ. место изд.: М. — 185
- [167] *Меринг, Ф. История германской социал-демократии.* Пер. со 2-го нем. изд. М. Е. Ландау. Спб. — М., Гранат, 1906 — 1907. 4 т.
- * Т. 1. До революции 1848 г. [Спб.], 1906. 397 стр. — 230
- * Т. 2. До прусского конституционного конфликта (1862 г.) М., 1906. 387 стр. — 230
- * Т. 3. До франко-прусской войны. М., 1906. 416 стр. — 230
- * Т. 4. До выборов 1903 года. М., 1907. 400 стр. — 230
- [168] *М[еч], В. «Наше Дело» № 1.* — «Современная Жизнь», [М.], 1906, сентябрь — октябрь, стр. 254—255, в отд.: Критика и библиография. Под общ. загл.: Периодическая печать. Среди журналов. — 197
- [169] *[Милюков, П. Н.] Критик или конкурент?* — «Речь», Спб., 1906, № 214, 11 (24) ноября, стр. 2. Подпись: М. — 247
- [170] — *Мое «соглашение» с П. А. Столыпиным.* (Ответ «Слову» и В. В. Водовозову). — «Речь», Спб., 1907, № 19, 24 января (6 февраля), стр. 1. — 367, 377
- [171] *Митава.* — «Новое Время», Спб., 1906, № 10952, 9 (22) сентября, стр. 1, в отд.: Телеграммы наших корреспондентов. — 27
- [172] *Митава.* — «Новое Время», Спб., 1906, № 10955, 12 (25) сентября, стр. 2, в отд.: Телеграммы наших корреспондентов. — 27
- [173] *Москва, 27 марта.* — «Наша Жизнь», Спб., 1906, № 405,

28 марта (10 апреля), стр. 3. Под общ. загл.: Выборы. — 373, 374

- [174] *Москва, 10 октября.* [Передовая]. — «Новый Путь», М., 1906, № 46, 10 октября, стр. 1. — 74, 75
- [175] *Москва, 15 ноября.* [Передовая]. — «Век», М., 1906, № 46, 15 ноября, стр. 1. — 141
- [176] «*Народная Свобода*» [Спб.], 1905, № 5, 20 декабря (2 января), стр. 1. — 172
- [177] «*Народно-Социалистическое Обозрение*». Вып. 1. Спб., 1906, стр. 10—30, 1—14, 16. — 44, 64, 111, 289
— Вып. 2. Спб., 1906, стр. 1—17. — 196
- [178] *Народу от народных представителей.* [Выборгское воззвание. Июль 1906 г.]. [Листовка]. Б. м., 1906. 1 стр. — 58, 59, 60, 61, 62, 214, 215
- [179] *Национальная революция и наши задачи.* — «Социал-Демократ», Спб., 1906, № 1, 17 сентября, стр. 1—3. — 51—52, 67, 68, 69—71, 83
- [180] «*Наш Мир*», Спб., 1907, № 1, 28 января, стр. 5—7, 14. На № 1 дата: 28 января 1906 г. — 399, 400, 405, 406
- [181] *Наша анкета.* — «Век», М., 1907, № 5, 9 января, стр. 4. — 305
- [182] «*Наша Жизнь*», Спб. — 55
— 1906, № 405, 28 марта (10 апреля), стр. 3. — 373, 374
- [183] «*Наша Трибуна*», Вильно, 1906, № 1, 13 декабря, стр. 1—7, 9—11, 14—17. — 231, 249, 309, 327
— 1906, № 3, 27 декабря, стлб. 1—7. — 231, 249, 309
- [184] «*Наше Дело*», М. — 65, 77, 112, 197, 251

- 1906, № 1, [24 сентября], стр. 1—7. — 65, 67, 68, 69, 73, 77—79, 80, 83, 90, 95, 115, 145, 309, 418
- [185] *Небольшая поправка.* — «Наш Мир», Спб. 1907, № 1, 28 января, стр. 14. На № 1 дата: 28 января 1906 г. — 399, 400, 405, 406
- [186] *Некрасов, Н. А. Рыцарь на час.* — 255
- [187] *Непрошенное посредничество.* Повесть о том, как «Товарищ» объединял кадетов с эсдеками и что из этого вышло. — «Наша Трибуна», Вильно, 1906, № 1, 13 декабря, стр. 14—17. Подпись: Д. Э. — 231, 249, 309
- [188] *Неудача соглашения и ее последствия.* — «Речь», Спб., 1907, № 16, 20 января (2 февраля), стр. 2. — 326
- [189] «*Новая Жизнь*», Спб., 1905, № 9, 10 ноября, стр. 2—3. — 188, 191
- 1905, № 13, 15 ноября, стр. 2; № 14, 16 ноября, стр. 2. — 188
- [190] «*Новое Время*», Спб. — 352
- 1906, № 10952, 9 (22) сентября, стр. 1. — 27
- 1906, № 10955, 12 (25) сентября, стр. 2. — 27
- [191] «*Новый Путь*», М. — 74, 95
- 1906, № 46, 10 октября, стр. 1. — 74, 75
- [192] *Нужна ли нам «полновластная» Дума?* — «Речь», Спб., 1906, № 227, 26 ноября (9 декабря), стр. 2. — 165, 309
- [193] *[О блоках с буржуазными партиями. Резолюция Всероссийской конференции РСДРП].* — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 8, 23 ноября, стр. 2. На газ. место изд.: М. — 131, 134—136, 141, 144, 146, 147, 158, 207, 217, 234, 309, 327

- [194] *О завоевании власти и участии во временном правительстве.* [Резолюция первой общерусской конференции партийных работников]. — В кн.: Первая общерусская конференция партийных работников. Отдельное приложение к № 100 «Искры», Женева, тип. партии, 1905, стр. 23—24. (РСДРП). — 201—202
- [195] *О заметке Г. И. Жилкина «Странички жизни» в газете «Товарищ».* — «Речь», Спб., 1907, № 14, 18 (31) января, стр. 2, в отд.: Печать. — 314
- [196] *О лозунгах в избирательной кампании.* Резолюция Всероссийской конференции РСДРП]. — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 8, 23 ноября, стр. 2. На газ. место изд.: М. — 139, 140
- [197] *О современном моменте революции и задачах пролетариата.* [Проект резолюции меньшевиков к IV (Объединительному) съезду РСДРП]. — «Партийные Известия», [Спб.], 1906, № 2, 20 марта, стр. 9. Под общ. загл.: Проект резолюций к предстоящему съезду, выработанный группой «меньшевиков» с участием редакторов «Искры». — 167
- [198] *О тактике РСДРП в избирательной кампании.* Проект резолюции, внесенной делегацией Бунда на Всероссийской конференции РСДРП 6 (19) ноября 1906 г.]. Рукопись¹. — 123
- [199] *О тактике.* [Резолюция, принятая на VII съезде Бунда]. — В кн.: Извещение о VII съезде Бунда. Женева, тип. Бунда, сентябрь 1906, стр. 9—11. (Всеобщий еврейский рабочий союз в Литве, Польше и России (Бунд)). — 123
- [200] *О течениях в партии 17 октября по вопросу о блоках.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 131, 5 (18) декабря, стр. 4, в отд.: Из жизни партий. — 215
- [201] *О числе членов РСДРП.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 84, 11 (24) октября, стр. 4, в отд.: Из жизни партий. — 83

¹ Návrh se nedochoval.

- [202] *Об единстве избирательной кампании на местах.* Резолюция Всероссийской конференции РСДРП]. — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 8, 23 ноября, стр. 2. На газ. место изд.: М. — 145—146, 279
- [203] *Об избирательной кампании.* — «Социал-Демократ», Спб., 1906, № 3, 13 октября, стр. 1—2. — 84
- [204] *Об избирательных соглашениях.* — «Социал-Демократ», Спб., 1906, № 5, 27 октября, стр. 1—2. — 84, 90, 115
- [205] *Об отношении к буржуазным партиям.* [Резолюция, принятая на IV (Объединительном) съезде РСДРП]. — В кн.: Протоколы Объединительного съезда РСДРП, состоявшегося в Стокгольме в 1906 г. М., тип. Иванова, 1907, стр. 419, в отд.: Приложение II. Постановления и резолюции съезда. — 42
- [206] *Об отношении к Государственной думе.* [Первоначальный проект резолюции, внесенный меньшевиками на IV (Объединительном) съезде РСДРП] ¹. — 55
- [207] *Об отношении к Государственной думе.* [Резолюция, принятая на IV (Объединительном) съезде РСДРП]. — В кн.: Протоколы Объединительного съезда РСДРП, состоявшегося в Стокгольме в 1906 г., М., тип. Иванова, 1907, стр. 414—416, в отд.: Приложение II. Постановления и резолюции съезда. — 55, 74, 75, 89, 91, 116, 147, 148, 179
- [208] *Об отношении к крестьянскому движению.* [Резолюция, принятая на IV (Объединительном) съезде РСДРП]. — Там же, стр. 413—414. — 107
- [209] «Око», Спб. — 95
- [210] *Организационный устав, [принятый на IV (Объединительном) съезде РСДРП].* — Там же, стр. 419—420. — 275, 311

¹ Návrh se nedochoval.

- [211] *«Освобождение»*, Штутгарт — Париж. — 222
- [212] *Ответ Государственной думы на тронную речь.* — «Речь», Спб., 1906, № 66, 6 (19) мая, стр. 2. — 61, 135
- [213] *Отдельное приложение к «Рабочей Мысли» [№ 91].* Изд. петербургского «Союза». Пб., тип. Киришбаума, сентябрь 1899. 36 стр. — 182
- [214] *«Отклики»*. Сборник II. Спб., 1907, стр. 28—36. — 353
- [215] *«Отклики Современности»*, Спб. — 167
- [216] *Отчет о деятельности Московского района [г. Петербурга].* — «Пролетарий», [Выборг], 1907, № 13, 11 февраля, стр. 7, в отд.: Хроника. На газ. место изд.: М. — 400, 405
- [217] *[Отчет о заседании петербургского губернского комитета партии народной свободы].* — «Речь», Спб., 1906, № 216, 14 (27) ноября, стр. 3. Под общ. загл.: К выборам в Государственную думу. — 138, 149, 161
- [218] *[Отчет о предвыборном собрании в народном доме Нобеля 21 января (3 февраля) 1907 г.].* — «Речь», Спб., 1907, № 19, 24 января (6 февраля), стр. 4, в отд.: Предвыборные собрания. — 400
- [219] *[Отчет о предвыборном собрании кадетов в зале Тенишевского училища 22 января (4 февраля) 1907 г.].* — «Речь», Спб., 1907, № 19, 24 января (6 февраля), стр. 4, в отд.: Предвыборные собрания. — 346
- [220] *Отчет Семьянниковского подрайонного союза Невского района РСДРП.* От 15 ноября по 15 января 1907 г. — «Пролетарий», [Выборг], 1907, № 12, 25 января, стр. 6—7. На газ. место изд.: М. — 360, 362—365, 399, 405
- [221] *Парvus. Социал-демократия и Государственная дума.* — «Искра», [Женева], 1905, № 110, 10 сентября, стр. 1—2. — 189

- [222] *(Парижское соглашение)*. — «Листок «Освобождения»», Париж, 1904, № 17, 19 ноября (2 декабря), стр. 1—2, в протоколе конференции оппозиционных и революционных организаций Российского государства. — 165
- [223] *Партизанские выступления*. — «Социал-Демократ», Спб., 1906, № 1, 17 сентября, стр. 4. — 49—50
- [224] «*Партийные Известия*», [Спб.], 1906, № 2, 20 марта, стр. 5—9, 9—11, 12. — 32, 167, 170, 196
- [225] *Первая общерусская конференция партийных работников*. Отдельное приложение к № 100 «Искры». Женева, тип. партии, 1905. 31 стр. (РСДРП). — 201
- [226] *Перед решением*. — «Речь», Спб., 1907, № 14, 18 (31) января, стр. 1. — 314
- [227] *Пешехонов, А. В. Вопрос о выкупе*. — «Народно-Социалистическое Обозрение». Вып. 2. Спб., 1906, стр. 1—17. — 196
- [228] — *На очередные темы*. Наша платформа (ее очертания и размеры). — «Русское Богатство», Спб., 1906, № 8, август, стр. 178—206. — 64, 302
- [229] — *Революция наоборот*. — «Народно-Социалистическое Обозрение». Вып. 1. Спб., 1906, стр. 10—30. — 111
- [230] — *Хроника внутренней жизни*. — «Русское Богатство», Спб., 1906, № 7, июль, стр. 164—181. — 64, 66
- [231] — *Хроника внутренней жизни*. — «Русское Богатство», Спб., 1906, № 9, сентябрь, стр. 154—175. — 64
- [232] *Письмо к партийным организациям*. [Письмо 1-е]. [Листовка]. Б. м., [ноябрь 1904]. 4 стр. (Только для членов партии). — 188
- [233] *Письмо к партийным организациям*. [№ 4]. 14 июля 1906 г. [Листовка]. [Спб., 1906]. 5 стр. (РСДРП). Подпись: ЦК РСДРП. — 67, 83, 189, 418

[²³⁴] *Письмо к партийным организациям.* № 5. 29 июля 1906 г. [Листовка]. Б. м., тип. ЦК РСДРП, [1906]. 4 стр. (РСДРП). Подпись: ЦК РСДРП. — 67

План земской кампании «Искры» — см. Письмо к партийным организациям. [Письмо 1-е].

[²³⁵] *Плеханов, Г. В. [Вопросы к нерусским социал-демократам о характере русской революции и о тактике, которой должны держаться русские социал-демократы!].* — В кн.: Каутский, К. Движущие силы и перспективы русской революции. Пер. с немецкого. («Neue Zeit», №№ 9 и 10. 25. Jg., Bd. 1). Под ред. и с предисл. Н. Ленина. М., «Новая эпоха», 1907, стр. 29. — 237—243

[²³⁶] — *Еще о нашем положении.* (Письмо к товарищу X.). — «Дневник Социал-Демократа», [Женева], 1905, № 4, декабрь, стр. 1—12. — 388, 390, 391, 392

[²³⁷] — *К вопросу об избирательных соглашениях.* Гласный ответ одному из читателей «Товарища». — «Товарищ», Спб., 1906, № 122, 24 ноября (7 декабря), стр. 2. — 159—166, 187, 207, 214, 217, 236, 249—252, 309, 350, 418

[²³⁸] — *Наше положение.* — «Дневник Социал-Демократа», [Женева], 1905, № 3, ноябрь, стр. 1—23. — 388

[²³⁹] — *О чрезвычайном партийном съезде.* — «Социал-Демократ», Спб., 1906, № 1, 17 сентября, стр. 6. — 51, 67, 82, 90, 186

[²⁴⁰] — *«Общее горе».* — «Дневник Социал-Демократа», [Женева], 1906, № 6, август, стр. 1—12. — 90, 142, 163

[²⁴¹] — *Открытое письмо к сознательным рабочим.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 101, 31 октября (13 ноября), стр. 2. Под общ. загл.: Г. В. Плеханов об избирательных соглашениях. — 83, 89—90, 115, 122, 141, 142, 145, 217, 231, 249—252, 309, 350

[²⁴²] — *Письма о тактике и о бестактности.* Письмо пер-

вое. — «Курьер», Спб., 1906, № 4, 20 мая (2 июня), стр. 2—3; № 5, 21 мая (3 июня), стр. 2—3. — 55, 133

- [245] — *Письма о тактике и о бестактности*. С прилож. статьи: «Где же правая сторона и где «ортодоксия»?». [Прилож. к журн. «Дневник»]. Б. м., Мамых, [1906]. 69 стр. — 133, 195, 232
- [244] — *Пора объясниться*. (Письмо в редакцию). — «Товарищ», Спб., 1906, № 139, 14 (27) декабря, стр. 2—4. — 215, 251, 253, 254, 309
- [245] — *Vadetesit для редакции «Рабочего Дела»*. Сборник материалов, изданный группой «Освобождение труда». С предисл. Г. Плеханова. Женева, тип. Группы старых народолюбцев, 1900. II, 67 стр. — 251, 283
- [246] *По поводу последней статьи Плеханова*. — «Цин», Тифлис, 1906, № 1, 8 (21) декабря. На грузинском яз. — 249, 309
- [247] «Полярная Звезда», Спб. — 63
- [248] *Поправка (к проекту избирательной платформы, предложенной Центральным Комитетом РСДРП, принятая на Всероссийской конференции РСДРП)*. — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 8, 23 ноября, стр. 2—3. На газ. место изд.: М. — 135—136, 206
- [249] *Португалов, В. Класс для партии или партия для класса?* — «Товарищ», Спб., 1906, № 77, 3 (16) октября, стр. 1. — 69
- [250] *[Постановление Петербургского комитета партии с.-р.]*. — «Речь», Спб., 1907, № 15, 19 января (1 февраля), стр. 4, в отд.: Из жизни партий. — 318—319
- [251] *Постановления и резолюции Объединительного съезда Российской социал-демократической рабочей партии*. [Листовка]. [Спб.], тип. ЦК, [1906]. 4 стр. (РСДРП). — 90, 196

- [252] *[Постановления центральной избирательной комиссии, утвержденные исполнительным органом выделившейся части петербургской конференции РСДРП]. — «Товарищ», Спб., 1907, № 177, 28 января (10 февраля), стр. 2, в отд.: Вечерние известия. — 415, 416*
- [253] * *Почему мы были вынуждены оставить конференцию? (Заявление 31 члена конференции, внесенное в ЦК). [Спб., 1907]. 8 стр. — 267, 275, 278, 310, 322—325, 405*
- [254] *«Правительственный Вестник», Спб., 1905, № 222, 18 (31) октября, стр. 1. — 34, 47, 126, 128, 213, 214*
 — 1905, № 268, 13 (26) декабря, стр. 1. — 36, 37, 38, 39, 126, 127, 160, 212, 213, 218, 244, 292, 394, 395, 415
 — 1906, № 41, 21 февраля (6 марта), стр. 1—2. — 37
 — 1906, № 94, 28 апреля (11 мая), стр. 1. — 61
- [255] *Предисловие к таблицам: [Выборы в Государственную думу. Избрание выборщиков. Составлено на основании газетных сведений, а также сообщений, поступивших в центральный комитет к.-д. партии по 27 марта]. — «Вестник Партии Народной Свободы», Спб., 1906, № 5, 28 марта, стлб. 318—320. — 104*
- [256] *[Предисловие редакции «Товарища» к статье Л. Мартова «К вопросу «о блоке левых»»]. — «Товарищ», Спб., 1906, № 81, 7 (20) октября, стр. 2. — 80*
- [257] *Предисловие редакции «Neue Zeit» [к книге К. Маркса «Письма к Л. Кугельману»]. — В кн.: Маркс, К. Письма к Л. Кугельману. С предисл. редакции «Neue Zeit». Пер. с немецкого М. Ильиной под ред. и с предисл. Н. Ленина. Спб., [«Новая дума»], 1907, стр. 1—7. — 384, 388*
- [258] *[Прения по докладу В. И. Ленина на конференции петербургской организации по вопросу о думской кампании и думской тактике. Краткий газетный отчет]. — «Пролетарий», [Выборг], 1907, № 14, 4 мар-*

та, стр. 1—2, в ст.: Третья сессия конференции спб. с.-д. организации. На газ. место изд.: М. — 422

- [259] *Приветственное слово [Николая II] Государственному совету и Государственной думе.* — «Правительственный Вестник», Спб., 1906, № 94, 28 апреля (11 мая), стр. 1. — 61
- [260] *[Примечание к резолюции петербургского комитета партии с.-р. от 16 января 1907 г.]* — «Товарищ», Спб., 1907, № 170, 20 января (2 февраля), стр. 5, в отд.: Из жизни партий. — 328, 329
- [261] *Программа и организационный устав партии социалистов-революционеров, утвержденные на первом партийном съезде.* Изд. центрального комитета п. с.-р. Б. м., тип. партии соц.-рев., 1906. 32 стр. (Партия социалистов-революционеров). — 64
- [262] *Программа конституционно-демократической партии, выработанная учредительным съездом партии 12—18 октября 1905 г.* [Листовка]. Б. м., [1905]. 1 стр. — 233
- [263] *Программа Российской соц.-дем. рабочей партии, принятая на Втором съезде партии.* — В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Женева, тип. партии, [1904], стр. 1—6. (РСДРП). — 67, 68, 163
- [264] *Программа трудовой (народно-социалистической) партии.* (Подлежит утверждению учредительного съезда партии). — «Народно-Социалистическое Обозрение». Вып. 1. Спб., 1906, стр. 1—14. — 44, 64
- [265] *Проект избирательной платформы, предложенный Центральным Комит(етом) РСДРП.* — «Социал-Демократ», Спб., 1906, № 6, 3 ноября, стр. 1—2. На газете дата: 3 октября 1906 г. — 121, 136, 206, 287
- [266] *Проект основного земельного закона, [внесенный 33 членами Государственной думы].* — В кн.: Стенографические отчеты [Государственной думы]. 1906 год.

Сессия первая. Т. II. Заседания 19—38 (с 1 июня по 4 июля). Спб., гос. тип., 1906, стр. 1153—1156. (Государственная дума). — 99, 302

[²⁶⁷] *Проект основных положений [земельного закона, внесенный 104 членами Государственной думы].* — В кн.: Стенографические отчеты [Государственной думы]. 1906 год. Сессия первая. Т. I. Заседания 1—18 (с 27 апреля по 30 мая). Спб., гос. тип., 1906, стр. 560—562. (Государственная дума). — 302

[²⁶⁸] *[Проект порядка дня V съезда РСДРП, выработанный ЦК РСДРП 31 января (13 февраля) 1907 г.]*. — «Товарищ», Спб., 1907, № 181, 2 (15) февраля, стр. 5, в отд.: Из жизни партий. — 418

[²⁶⁹] *Проект резолюций к предстоящему съезду, выработанный группой «меньшевиков» с участием редакторов «Искры».* — «Партийные Известия», [Спб.], 1906, № 2, 20 марта, стр. 9—11. — 167

[²⁷⁰] *Прокопович, С. Н. Рабочее движение на Западе. Опыт критического исследования. Т. I. Германия и Бельгия.* Спб., Пантелеев, 1899. II, 212, 120 стр. — 182

[²⁷¹] *«Пролетарий»,* Женева. — 200

[²⁷²] *«Пролетарий»,* [Выборг — Женева — Париж]. На газ. место изд.: М. — 204, 350

— 1906, № 1, 21 августа, стр. 2—6, 8. — 23, 50, 67, 74, 76, 309

— 1906, № 3, 8 сентября, стр. 4—5. — 183, 204

— 1906, № 4, 19 сентября, стр. 3—6. — 64, 182

— 1906, № 5, 30 сентября, стр. 1—2, 3—5, 7—8. — 41, 49, 212

— 1906, № 6, 29 октября, стр. 4—5. — 204

— 1906, № 7, 10 ноября, стр. 1—2, 3—5. — 89, 204

— 1906, № 8, 23 ноября. — 215

— 1906, № 8, 23 ноября, стр. 1—5. — 131, 134—136, 137, 139, 140, 144, 145—146, 158, 159, 160, 163, 207, 217, 234, 279, 287, 292, 304, 309, 323, 327, 328, 395, 396

— 1906, № 9, 7 декабря, стр. 2—8. — 185, 191, 192

— 1907, № 12, 25 января, стр. 1, 4, 6—7. — 360, 362—365, 399, 405

— 1907, № 13, 11 февраля, стр. 1—2, 7. — 393, 400, 406

— 1907, № 14, 4 марта, стр. 1—2. — 422

[273] «Простые Речи», Спб., 1907, № 3, 30 января, стр. 4. — 357

Протест 3-х членов ЦК — см. Заявление 3-х членов ЦК.

[274] *Протоколы Объединительного съезда РСДРП, состоявшегося в Стокгольме в 1906 г. М.*, тип. Иванова, 1907. VI, 420 стр. — 32, 41, 42, 55, 74, 75, 89, 91, 107, 115, 147, 148, 179, 189, 196, 197, 275, 310

[275] *Протоколы первого съезда партии социалистов-революционеров.* Изд. ЦК п. с.-р. Б. м., тип. партии социалистов-революционеров, 1906. 368 стр. (Партия социалистов-революционеров). — 44, 191

[276] *Пушкин, А. С. Поэту.* — 289

[277] *Р. М. Наша действительность.* (Рабочее движение, самодержавие, общество с его слоями [дворянство, крупная и мелкая буржуазия, крестьяне и рабочие] и общественная борьба). — В кн.: Отдельное приложение к «Рабочей Мысли» [№ 9]. Изд. петербургского «Союза». Пб., тип. Киришбаума, сентябрь 1899, стр. 3—16. — 182

[278] «Рабочая Мысль», [Спб. — Берлин — Варшава — Женева]. — 182

[279] *Рабочий. Рабочие и интеллигенты в наших организациях.* С предисл. П. Б. Аксельрода. Изд. РСДРП. Женева, тип. партии. 1904. 56 стр. (РСДРП). — 188

[280] *Резолюции [Всероссийской конференции РСДРП] о тактике РСДРП в избирательной кампании.* — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 8, 23 ноября, стр. 1—2. Под общ. загл.: Всероссийская конференция РСДРП. На газ. место изд.: М. — 131, 140, 146, 159, 287, 327, 328

[281] *Резолюции, принятые на VII съезде Бунда.* — В кн.: Извещение о VII съезде Бунда. Женева, тип. Бунда, сентябрь 1906, стр. 5—16. (Всеобщий еврейский рабочий союз в Литве, Польше и России (Бунд)). — 52

[282] *Резолюции, принятые [IV] съездом [партии народной свободы].* — «Речь», Спб., 1906, № 177, 29 сентября (12 октября), стр. 2. — 59, 61

Резолюция большевиков на Всероссийской конференции — см. Ленин, В. И. Особое мнение...

[283] *[Резолюция выделившейся части (31) петербургской конференции РСДРП о блоках с буржуазными партиями].* — «Речь», Спб., 1907, № 10, 13 (26) января, стр. 4, в отд.: Из жизни партий. — 279

[284] *Резолюция Москов(ского) ком(ите)та о партизанской войне.* — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 5, 30 сентября, стр. 7—8. На газ. место изд.: М. — 41

[285] *Резолюция о тактике по отношению к Г(осударственной) думе в настоящий момент.* [Листовка]. Б. м., тип. ЦК РСДРП, [1906]. 2 стр. (РСДРП). — 67, 83, 122, 166, 254, 418

[286] *Резолюция [об отношении к Государственной думе], выработанная Центральным Комитетом РСДРП.* — «Вперед», Спб., 1906, № 2, 27 мая, стр. 2. — 67, 84, 122, 165, 254, 418

[287] *Резолюция пет(ербургского) ком(итета) партии с.-р.* 16 января [1907 г.]. — «Товарищ», Спб., 1907, № 170, 20 января (2 февраля), стр. 5, в отд.: Из жизни партий. — 328, 360

- [²⁸⁸] *Резолюция по вопросу о соглашениях с левыми партиями, принятая конференцией петербургской организации РСДРП*. 6 (19) января 1907 г.]. — В листовке: Ко всем рабочим и всем гражданам С.-Петербурга. [Спб., позднее 6 января 1907], стр. 1. (РСДРП). — 258, 267, 278, 280, 289, 291, 300, 303, 306, 311, 314, 327, 328, 329, 330, 350—352
- [²⁸⁹] *Резолюция собрания рабочих г. Петербурга*. — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 3, 8 сентября, стр. 5, в отд.: Из партии. На газ. место изд.: М. — 183
- [²⁹⁰] *Резолюция собрания уполномоченных социал-демократов, эсеров и беспартийных*. 28 января (10 февраля) 1907 г.]. — «Товарищ», Спб., 1907, № 178, 30 января (12 февраля), стр. 4. Под общ. загл.: Соповещения уполномоченных от рабочих. — 401
- [²⁹¹] *Резолюция [III съезда РСДРП] о вооруженном восстании* — см. Ленин, В. И. Резолюция о вооруженном восстании, принятая на III съезде РСДРП.
- [²⁹²] «Речь», Спб. — 35, 95, 149, 216, 279, 289, 314, 343, 412
 — 1906, № 66, 6 (19) мая, стр. 2. — 61, 135
 — 1906, № 75, 17 (30) мая, стр. 4; № 76, 18 (31) мая, стр. 5. — 100, 128, 135, 227
 — 1906, № 89, 2 (15) июня. Приложение к № 89 «Речи». Государственная дума, стр. 4. — 100, 128, 135, 227, 228
 — 1906, № 175, 27 сентября (10 октября), стр. 2. — 65, 77, 80
 — 1906, № 176, 28 сентября (11 октября), стр. 3. — 61
 — 1906, № 177, 29 сентября (12 октября), стр. 2. — 59
 — 1906, № 180, 3 (16) октября, стр. 1—2. — 61
 — 1906, № 214, 11 (24) ноября, стр. 2. — 247

- 1906, № 216, 14 (27) ноября, стр. 3. — *138, 149, 161*
- 1906, № 217, 15 (28) ноября, стр. 2. — *141*
- 1906, № 226, 25 ноября (8 декабря), стр. 1—2. — *164, 309*
- 1906, № 227, 26 ноября (9 декабря), стр. 2. — *166, 309*
- 1906, № 240, 12 (25) декабря, стр. 3. — *212, 214, 215, 216, 217*
- 1906, № 241, 13 (26) декабря, стр. 1. — *214, 215, 245*
- 1907, № 8, 11 (24) января, стр. 1. — *279, 280, 286, 287, 305, 312, 318, 353, 359*
- 1907, № 9, 12 (25) января, стр. 2. — *284*
- 1907, № 10, 13 (26) января, стр. 4. — *279*
- 1907, № 11, 14 (27) января, стр. 1. — *286, 287, 289, 305, 312, 318, 333, 351, 359*
- 1907, № 14, 18 (31) января, стр. 1, 2. — *314*
- 1907, № 15, 19 января (1 февраля), стр. 4. — *319, 326*
- 1907, № 16, 20 января (2 февраля), стр. 2. — *326*
- 1907, № 19, 24 января (6 февраля), стр. 1, 4. — *346, 367, 377, 400*
- 1907, № 26, 1 (14) февраля, стр. 4. — *402, 416*
- 1907, № 27, 2 (15) февраля, стр. 4. — *404*
- 1907, № 28, 3 (16) февраля, стр. 2. — *404*
- 1907, № 31, 7 (20) февраля, стр. 2, 3. — *393, 396*
- 1907, № 33, 9 (22) февраля, стр. 2—3. — *411, 416*

- [²⁹³] *«Речь» о соглашениях.* — «Товарищ», Спб., 1907, № 168, 18 (31) января, стр. 3. — 314
- [²⁹⁴] *Решение нужно!* — «Товарищ», Спб., 1907, № 168, 18 (31) января, стр. 3. Подпись: Беспартийный. — 315
- [²⁹⁵] *«Родная Земля»,* Спб., 1907, № 2, 15 (28) января, стр. 1. — 289—304, 313, 343
- [²⁹⁶] *Русская печать.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 73, 28 сентября (11 октября), стр. 2. — 65, 73, 78
- Русская печать.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 85, 12 (25) октября, стр. 3. — 74
- [²⁹⁷] *«Русские Ведомости»,* М. — 149, 178
- 1906, № 224, 10 сентября, стр. 2. — 34—36, 39
- 1907, № 22, 28 января, стр. 3. — 368, 369
- [²⁹⁸] *«Русское Богатство»,* Спб., 1906, № 7, июль, стр. 164—181. — 64, 67
- 1906, № 8, август, стр. 178—206. — 64, 302
- 1906, № 9, сентябрь, стр. 154—175. — 64
- [²⁹⁹] *«Русь»,* Спб. — 343
- [³⁰⁰] *Салтыков-Щедрин, М. Е. В среде умеренности и аккуратности.* — 213
- [³⁰¹] — *За рубежом.* — 252, 293
- [³⁰²] — *Либерал.* — 216, 245, 255, 276, 277
- [³⁰³] — *Премудрый пескарь.* — 216, 390
- [³⁰⁴] — *Современная идиллия.* — 213
- [³⁰⁵] *С.-Петербург, 20-го декабря.* [Передовая]. — «Народная Свобода», [Спб.], 1905, № 5, 20 декабря (2 января), стр. 1. — 172

- [306] *С.-Петербург, 1 ноября.* [Передовая]. — «Товарищ», Спб., 1906, № 102, 1 (14) ноября, стр. 1. — 141
- [307] *С.-Петербург, 25 ноября.* [Передовая]. — «Речь», Спб., 1906, № 226, 25 ноября (8 декабря), стр. 1—2. — 165, 309
- [308] *С.-Петербург, 13-го декабря.* [Передовая]. — «Речь», Спб., 1906, № 241, 13 (26) декабря, стр. 1. — 214, 245
- [309] *С.-Петербург, 14 января.* [Передовая]. — «Речь», Спб., 1907, № 11, 14 (27) января, стр. 1. — 286, 287, 289, 305, 312, 318, 333, 351, 359
- [310] *С.-Петербург, 15 января.* Черносотенная опасность и соглашения. — «Родная Земля», Спб., 1907, № 2, 15 (28) января, стр. 1. — 289—305, 313
- [311] *Свод отчетов фабричных инспекторов за 1903 год.* Спб., тип. Киришбаума, 1906. XVI, 208 стр. (М-во торговли и пром-сти. Отдел пром-сти). — 183
- [312] «Сегодня», Спб. — 289, 343
— 1907, № 121, 13 (26) января, стр. 1. — 289, 351
Сегодня, 13 января. [Передовая]. — «Сегодня», Спб., 1907, № 121, 13 (26) января, стр. 1. — 289, 351
- [313] «Современная Жизнь», М. — 251
— 1906, сентябрь — октябрь, стр. 254—255. — 197
- [314] «Сознательная Россия». Вып. 1. Спб., 1906, стр. 26—42, 42—46, 101—105. — 111
— Вып. 2. Спб., 1906, стр. 1—21. — 111
- [315] [Сообщение о совещании представителей с.-р., Трудовой группы, н.-с. и меньшевиков с кадетами. 18 (31) января 1907 г.]. — «Речь», Спб., 1907, № 15, 19 января (1 февраля), стр. 4, в отд.: Из жизни партий. — 319, 326

- [³¹⁶] *[Сообщение о совещании представителей с.-р., Трудовой группы, н.-с. и меньшевиков с кадетами. 18 (31) января 1907 г.]*. — «Товарищ», Спб., 1907, № 169, 19 января (1 февраля), стр. 4, в отд.: Вечерние известия. — 319, 326
- [³¹⁷] *[Состав организационного комитета трудовой (народно-социалистической) партии]*. — «Народно-Социалистическое Обозрение». Вып. 1. Спб., 1906, стр. 16. — 64, 289
- [³¹⁸] «Социал-Демократ», Спб. — 83, 90, 112, 122
- 1906, № 1, 17 сентября. — 49—52, 84
- 1906, № 1, 17 сентября, стр. 1—4, 6, 7. — 49—52, 66, 67, 68—71, 73—74, 82, 83, 84, 90, 186
- 1906, № 2, 6 октября. — 84
- 1906, № 2, 6 октября, стр. 3—4. — 82, 90
- 1906, № 3, 13 октября, стр. 1—2, 3—5. — 84, 85—88
- 1906, № 4, 20 октября, стр. 1—2. — 84
- 1906, № 5, 27 октября, стр. 1—2, 6. — 84, 90, 115
- 1906, № 6, 3 ноября, стр. 1—4. На газете дата: 3 октября 1906 г. — 121, 131—134, 136, 138, 139, 169, 207, 287, 396, 421
- [³¹⁹] *Социал-демократическая конференция и соглашения*. — «Речь», Спб., 1907, № 8, 11 (24) января, стр. 1. — 279, 281, 286, 287, 304, 312, 318, 353, 359
- [³²⁰] *Социал-демократия и избирательная кампания*. — «Пролетарий», [Выборг], 1906, № 7, 10 ноября, стр. 1—2. На газ. место изд.: М. — 89
- [³²¹] *[Список кандидатов в выборщики от рабочих г. Петербурга, выдвинутый Петербургским комитетом РСДРП]*. — «Товарищ», Спб., 1907, № 180, 1 (14)

- февраля, стр. 5, в отд.: К выборам в Государственную думу. — 403
- [322] *[Список кандидатов в выборщики от рабочих г. Петербурга, выдвинутый Петербургским комитетом РСДРП].* — «Речь», Спб., 1907, № 27, 2 (15) февраля, стр. 4. Под общ. загл.: Выборы выборщиков от рабочих г. Петербурга. — 404
- [323] *Стенографические отчеты [Государственной думы].* 1906 год. Сессия первая. Т. I. Заседания 1—18 (с 27 апреля по 30 мая). Спб., гос. тип., 1906. XXII, 866 стр. (Государственная дума). — 99, 100, 175, 179, 227, 228, 302
- [324] * *Стенографические отчеты [Государственной думы].* 1906 год. Сессия первая. Т. II. Заседания 19—38 (с 1 июня по 4 июля). Спб., гос. тип., 1906. 867—2013 стр. (Государственная дума). — 100, 121, 136, 137, 175, 227, 228, 302
- [325] «Столичная Почта», Спб. — 58
- [326] *Столыпин, И. А. Заявление на совещании придворных при участии кабинета.* Краткий газетный отчет. — «Товарищ», Спб., 1907, № 187, 9 (22) февраля, стр. 2, в отд.: Вечерние известия. — 412
- [327] «Страна», Спб. — 343
- [328] *[Струве, П. Б. Речь на избирательном собрании в Соляном городке. Краткий отчет].* — «Товарищ», Спб., 1906, № 150, 28 декабря (10 января 1907 г.), стр. 4, в ст.: Избирательное собрание в Соляном городке. — 254
- [329] *Существует ли черносотенная опасность в Петербурге?* — «Тернии Труда», Спб., 1907, № 3, 6 января, стр. 1—3. — 414
- Таг — ин, Е. — см. Троицкий, А. Г.
- [330] «Телеграф», Спб., 1907, № 6, 26 января (8 февраля), стр. 4. — 376

[331] *«Тернии Труда»*, Спб. — 411

— 1906, № 2, 31 декабря, стр. 1—2. — 300

— 1907, № 3, 6 января, стр. 1—3. — 414

[332] *«Товарищ»*, Спб. — 54, 58, 74, 81, 95, 149, 159, 231, 232, 236, 246, 247, 279, 283, 315, 343, 352, 410, 412

— 1906, № 66, 20 сентября (3 октября), стр. 1—2. — 53—56

— 1906, № 73, 28 сентября (11 октября), стр. 2. — 65, 73, 78, 99

— 1906, № 77, 3 (16) октября, стр. 1. — 69

— 1906, № 78, 4 (17) октября, стр. 3. — 64, 67

— 1906, № 80, 6 (19) октября, стр. 3. — 68

— 1906, № 81, 7 (20) октября, стр. 2. — 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 83, 89, 90, 95, 99, 115, 122, 145, 216, 309

— 1906, № 84, 11 (24) октября, стр. 4. — 83

— 1906, № 85, 12 (25) октября, стр. 3. — 74

— 1906, № 86, 13 (26) октября, стр. 2, 4. — 77, 80, 95, 99

— 1906, № 101, 31 октября (13 ноября), стр. 2. — 84, 89, 115, 122, 141, 142, 145, 217, 231, 249—252, 309, 350

— 1906, № 102, 1 (14) ноября, стр. 1, 2. — 141

— 1906, № 122, 24 ноября (7 декабря), стр. 2. — 159—166, 187, 207, 214, 216, 235, 249—252, 309, 350, 418

— 1906, № 131, 5 (18) декабря, стр. 2, 4. — 215, 227, 306

— 1906, № 136, 10 (23) декабря, стр. 2. — 193

- 1906, № 138, 13 (26) декабря, стр. 2. — 247
- 1906, № 139, 14 (27) декабря, стр. 2—4. — 214, 247, 251, 253, 254, 309
- 1906, № 140, 15 (28) декабря, стр. 2. — 247
- 1906, № 142, 17 (30) декабря, стр. 1—2. — 225, 228, 236, 247, 250—254, 418
- 1906, № 150, 28 декабря (10 января 1907), стр. 4. — 254
- 1907, № 161, 10 (23) января, стр. 1. — 282
- 1907, № 167, 17 (30) января, стр. 1—2. — 314
- 1907, № 168, 18 (31) января, стр. 3. — 314
- 1907, № 169, 19 января (1 февраля), стр. 4. — 318, 326
- 1907, № 170, 20 января (2 февраля), стр. 4, 5. — 326—337, 360
- 1907, № 177, 28 января (10 февраля), стр. 2. — 416
- 1907, № 178, 30 января (12 февраля), стр. 4. — 401
- 1907, № 180, 1 (14) февраля, стр. 5. — 403
- 1907, № 181, 2 (15) февраля, стр. 5. — 418
- 1907, № 187, 9 (22) февраля, стр. 2. — 412

[³³³] *Третий очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии.* Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Женева, тип. партии, 1905. ХХІХ, 401 стр. — 170, 188, 255

[³³¹] [*Троцкий, А. Г.*] *Ответ Виктору Чернову.* Спб., 1906. 48 стр. Перед загл. авт.: Е. Таг — ин. — 111

[³³⁵] — *Принципы трудовой теории.* Посвящается памяти

Н. К. Михайловского и П. Л. Лаврова. Спб., 1906.
124 стр. Перед загл. авт.: Е. Таг — ин. — 111

Тронная речь Николая II — см. Приветственное слово
Николая II Государственному совету и Государст-
венной думе.

[336] «Труд», Спб. — 377

[337] *Тургенев, И. С. Ася.* — 295

[338] — *Стихотворения в прозе. Житейское правило.* — 81

[339] [*Тыркова, А. В.] Вергежский, А. Со съезда.* — «Речь»,
Спб., 1906, № 176, 28 сентября (11 октября), стр.
3. — 61

[340] — *Собрания.* — «Речь», Спб., 1907, № 9, 12 (25) янва-
ря, стр. 2. — 284

[341] *Указ правительствующему Сенату [о пересмотре учреж-
дения Государственной думы. 20 февраля (5 марта)
1906 г.]*. — «Правительственный Вестник», Спб.,
1906, № 41, 21 февраля (6 марта), стр. 2. — 37

[342] *Указ правительствующему Сенату [о переустройстве
Государственного совета. 20 февраля (5 марта)
1906 г.]*. — «Правительственный Вестник», Спб., 1906,
№ 41, 21 февраля (6 марта), стр. 1—2. — 37

[343] *Указ правительствующему Сенату [об изменениях и
дополнениях в положении о выборах в Государст-
венную думу. 11 (24) декабря 1905 г.]*. — «Прави-
тельственный Вестник», Спб., 1905, № 268, 13 (26)
декабря, стр. 1. — 37, 39, 126, 127, 160, 212, 213, 218,
244, 292, 394, 395, 415

[344] *Устав Бельгийской рабочей партии.* — В кн.: Ларин, Ю.
Широкая рабочая партия и рабочий съезд. [М.],
«Новый мир», [1907], стр. 73—79, в отд.: Приложе-
ние 2. — 183

[345] [*Устав конференции петербургской организации*

- РСДРП по вопросам избирательной кампании в Государственную думу.* Листовка. Спб., декабрь 1906].
1 стр. Гектограф. — 269, 273
- [346] «*Фольксцейтунг*», Вильно, 1906, № 208, 16 (29) ноября, стр. 2. На еврейском яз. — 204—208, 211
- [347] — 1906, № 235, 18 (31) декабря, стр. 1. На еврейском яз. — 231, 249, 309
- [348] *Характерные признаки.* — «Речь», Спб., 1906, № 175, 27 сентября (10 октября), стр. 2. — 65, 77, 80
- [349] (*Хижняков, В. В.*) *Разговор.* — «Товарищ», Спб., 1906, № 66, 20 сентября (3 октября), стр. 1—2. Подпись: В. Б. Х — ов. — 53—56
- [350] «*Цин*», Тифлис, 1906, № 1, 8 (21) декабря. На грузинском яз. — 249, 309
- [351] *Череванин, Н.* Москва, 24 сентября 1906 г. — «Наше Дело», М., 1906, № 1, [24 сентября], стр. 1—7. — 65, 67, 68, 69, 73, 77—79, 80, 84, 90, 95, 116, 145, 309, 418
- [352] — *По поводу письма Л. Мартова.* (Письмо в редакцию). — «Товарищ», Спб., 1906, № 86, 13 (26) октября, стр. 4, в отд.: Из жизни партий. — 77, 80, 95, 99
- [353] *Чернов, В.* *Организация или распыление революции?* — «Сознательная Россия». Вып. 2. Спб., 1906, стр. 1—21. — 111
- [354] *Чернышевский, Н.* «*Политико-экономические письма к президенту Американских Соединенных Штатов*» Г. Ч. Кэрн. — 282
- [355] *Русский человек на rendez-vous.* — 295
- [356] *Чехов, А. П.* *Человек в футляре.* — 390
- [357] *Шекспир, В.* *Гамлет.* — 55
- Энгельс, Ф. *Анти-Дюринг* — см. Энгельс, Ф. *Философия. Политическая экономия. Социализм.*

- [³⁵⁸] — *Введение [к работе К. Маркса «Классовая борьба во Франции с 1848 по 1850 г.»]*. 6 марта 1895 г. — 397
- [³⁵⁹] — *Революция и контрреволюция в Германии*. Август 1851 г. — 386
- [³⁶⁰] — *Социализм в Германии*. Около 24 октября и конец декабря 1851 г. — сентябрь 1852 г. — 397
- [³⁶¹] — *Философия. Политическая экономия. Социализм*. (Переворот в науке, произведенный Дюрингом). Пер. с 3-го немецкого издания. Спб., Яковенко, 1904. XXIV, 478, II стр. — 385
- [³⁶²] *Эсперов, П. Москва выбирает выборщиков*. — «Биржевые Ведомости». Вечерний выпуск, Спб., 1907, № 9720, 29 января, стр. 3. — 369
- [³⁶³] «*Эхо*», Спб., 1906, № 1, 22 июня, стр. 2—3. — 136
- [³⁶⁴] *Юдин, И. Настоящий момент и его задачи*. — «Наша Трибуна», Вильно, 1906, № 1, 13 декабря, стр. 1—7. — 327
- [³⁶⁵] **Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx und A. an F. A. Sorge u. Andere*. Stuttgart, Dietz, 1906. XII, 422 S. — 381
- [³⁶⁶] *Engels, F. [Der Brief an F. A. Sorge]*. 7. März 1884. — In: Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx und A. an F. A. Sorge u. Andere. Stuttgart, Dietz, 1906, S. 193—195. Unterschrift: F. E. — 381
- [³⁶⁷] — *Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft*. 3-te durchgesehene und vermehrte Auflage. Stuttgart, Dietz, 1894. XX, 354 S. — 385
- [³⁶⁸] *Gesetz gegen die gemeingefährlichen Bestrebungen der Sozialdemokratie*. Vom 21. Oktober 1878. — «Reichs-Gesetzblatt», Berlin, 1878, N 34, S. 351—358. — 68

- [369] «L'Humanité», Paris, 1906, N 974, 17 decembre, p. 2. — 192
- [370] *Internationale Regeln der sozialistischen Taktik*. [Die Resolution des Internationalen Sozialistenkongresses zu Amsterdam]. — In: Internationaler Sozialistenkongreß zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1904, S. 31—32. — 42, 238, 240
- [371] *Internationaler Sozialistenkongreß zu Amsterdam*. 14 bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1904. 78 S. — 42, 238, 240
- [372] *Kautsky, K. Die Aussichten der russischen Revolution*. — «Vorwärts», Berlin, 1906, N 23, 28. Januar, S. 1. Unterschrift: K. K. — 24
- [373] *Die soziale Revolution*. I. Sozialreform und soziale Revolution. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1902. 56 S. — 196
- [374] *Die soziale Revolution*. II. Am Tage nach der sozialen Revolution. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1902. 48 S. — 196
- [375] — *Triebkräfte und Aussichten der russischen Revolution*. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. I, N 9, S. 284—290; N 10, S. 324—333. — 193—203, 237—243.
- [376] *Kugelman, L. [Der Brief an K. Marx]*. 15. April 1871. — 391
- [377] *Kwihtes* — «Zihņa», [Riga], 1906, N 47, 23 augustā, S. [7]. — 27
- [378] *Liebkecht, W. Kein Kompromiß! Kein Wahlbündniß!* Hrsg. im Auftrage von Genossen Berlins und Umgebung. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1899. 32 S. — 230
- [379] *Manuilov, A. A. Die Agrarfrage und ihre ökonomische Lösung*. — In: Zur Agrarbewegung in Rußland. Nach dem Russischen bearbeitet und eingeleitet von B. Braude. Leipzig, Teutonia, 1907, S. 37—80. — 195
- [380] *Marx, K. Briefe an Dr. L. Kugelman*. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1901—1902, Jg. 20, Bd. 2, N 1, S. 26—32; N 2, S. 60—64; N 3, S. 91—96; N 4, S. 125—128; N 6, S. 188—192; N 7,

S. 221—224; N 12, S. 381—384; N 13, S. 412—416; N 15, S. 472—480; N 17, S. 541—544; N 19, S. 604—608; N 25, S. 797—800. — 384.

[³⁸¹] «Die Neue Zeit», Stuttgart. — 384, 388

— 1901—1902, Jg. 20, Bd. 2, N 1, S. 26—32; N 2, S. 60—64; N 3, S. 91—96; N 4, S. 125—128; N 6, S. 188—192; N 7, S. 221—224; N 12, S. 381—384; N 13, S. 412—416; N 15, S. 472—480; N 17, S. 541—544; N 19, S. 604—608; N 25, S. 797—800. — 384.

— 1906—1907, Jg. 25, Bd. I, N 9, S. 284—290; N 10, S. 324—333. — 193—203, 237.

[³⁸²] *Petrunkewitsch, J. J. Die Agrarkrisis und die politische Lage Rußlands.* — In: Zur Agrarbewegung in Rußland. Nach dem Russischen bearbeitet und eingeleitet von B. Braude. Leipzig, Teutonia, 1907, S. 7—35. — 195

[³⁸³] *Plechanow, G. Der Frageboden über den Charakter der russischen Revolution und die Taktik, die von den russischen Sozialisten zu befolgen ist.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. I, N 10, S. 331, im Art.: K. Kautsky. Triebkräfte und Aussichten der russischen Revolution. — 193, 197, 198, 199, 200, 201, 237—243.

[³⁸⁴] *Programm der deutschen Arbeiterpartei.* — In: Protokoll des Vereinigungskongresses der Sozialdemokraten Deutschlands, abgehalten zu Gotha vom 22. bis 27. Mai 1875. Leipzig, Genossenschaftsbuchdruckerei, 1875, S. 3—4. — 68.

[³⁸⁵] *Protokoll des Vereinigungskongresses der Sozialdemokraten Deutschlands, abgehalten zu Gotha vom 22. bis 27. Mai 1875.* Leipzig, Genossenschaftsbuchdruckerei, 1875. 88 S. — 68.

[³⁸⁶] *Protokoll über die Verhandlungen des Parteitag der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1903. 448 S. — 79.

[³⁸⁷] «Reichs-Gesetzblatt», Berlin, 1878, N 34, S. 351—358. — 67.

[³⁸⁸] Remy, L. *Le parti socialiste-revolutionnaire et les élections*. — «L'Humanité», Paris, 1906, N 974, 17 decembre, p. 2. Sous le titre général: En Russie. — 192.

[³⁸⁹] «*La Tribune Russe*», Paris. — 192.

«*Volkszeitung*» — см. «Фольксцейтунг».

[³⁹⁰] «*Vorwärts*», Berlin, 1906, N 23, 28. Januar, S. 1. — 24.

[³⁹¹] «*Žihņa*», [Riga—Bruxelles—Petrohrad]. — 27.

— [Riga], 1906, N 47, 23. augustā, S. [7]. — 27.

[³⁹²] *Zur Agrarbewegung in Rußland*. Nach dem Russischen bearbeitet und eingeleitet von B. Braude. Leipzig, Teutonia, 1907. 96 S. — 195.

J M E N N Ý R E J S T Ř Í K

A — viz Goldman L. I.

ALEXANDR NĚVSKÝ (asi 1220—1263) — kníže novgorodský (1236 až 1252), veliký kníže vladimirský (od 1252). Roku 1240 zastavil švédský vpád na Něvě. — 414

ALEXINSKIJ I. P. (nar. 1872) — profesor na katedře chirurgie moskevské univerzity, zemstevní činitel. Byl poslancem I. státní dumy za Vladimírskou gubernii, patřil ke kadetům, později přešel k lidovým socialistům. — 99, 100

ANIKIN S. V. (1869—1919) — trudovik, poslanec I. státní dumy za Saratovskou gubernii, jeden z vůdců Trudovické skupiny v dumě. Byl členem Celoruského rolnického svazu. Přispíval do časopisu Russkoje bogatstvo a koncem roku 1908 se stal redaktorem časopisu Bodroje slovo. Později politické činnosti zanechal. — 247

ANNĚNSKIJ N. F. (1843—1912) — ekonom a statistik, publicista, představitel liberálně narodnického hnutí. Řídil zemstevní statistiku v několika guberniích, pod jeho vedením bylo vydáno mnoho statistických prací. Přispěl do dvousvazkového sborníku Vliv sklizní a cen obilí na některé stránky ruského národního hospodářství (1897). Přispíval do časopisů Dělo a Otěčestvennyje zapiski a byl členem redakce liberálně narodnického časopisu Russkoje bogatstvo. V letech 1904—1905 byl jedním z vedoucích činitelů liberálně monarchické organizace Svaz osvobození. V roce 1906 patřil k organizátorům maloburžoazní strany lidových socialistů, která vznikla z pravého křídla eserské strany a inklinovala ke kadetům. V posledních letech života zanechal politické činnosti. — 64, 247, 315

AXELROD P. B. (1850—1928) — jeden z čelných představitelů menševismu; v 70. letech patřil k narodníkům, po rozkolu ve skupině Zemlja i volja se přiklonil ke skupině Čornyjпередěl; v roce 1883

se podílel na založení skupiny Osvobození práce. Od roku 1900 pracoval v redakci listu Jiskra a časopisu Zarja. Jako zástupce Jiskry se s právem poradního hlasu účastnil II. sjezdu SDDSR, patřil k menšinovým jiskrovcům. Po sjezdu se stal aktivním menševikem. V roce 1905 propagoval likvidátorskou myšlenku svolání dělnického sjezdu, který by byl protiváhou proletářské strany. V letech reakce patřil k vůdcům likvidátorů, byl členem redakce listu menševiků-likvidátorů Golos social-demokrata; v roce 1912 byl členem protistranického srpnového bloku. Za první světové války zaujímal centristické stanovisko. Na zimmerwaldské a kientalské konferenci hájil názory pravého křídla. Po únorové revoluci 1917 se stal členem výkonného výboru petrohradského sovětu, podporoval prozatímní vládu. Říjnovou revoluci odmítal a v emigraci vyzýval k ozbrojené intervenci proti Sovětskému Rusku. — 50—51, 67, 69, 174, 181, 182, 186, 192, 201, 202

BADAMŠIN G. S. (nar. 1865) — levicově orientovaný kadet, poslanec I. a II. státní dумы za Kazaňskou gubernii. Podepsal takzvaný návrh třiatřiceti, který trudovici předložili I. dumě. — 99

BEBEL August (1840—1913) — významný představitel německé sociální demokracie a II. internacionály, povoláním soustružník. Do politického života vstoupil v první polovině 60. let, byl členem I. internacionály. V roce 1869 založil společně s W. Liebknechtem Sociálně demokratickou dělnickou stranu Německa (eisenaušských). Byl několikrát zvolen poslancem Říšského sněmu, bojoval za sjednocení Německa demokratickou cestou. V parlamentě odhaloval reakční domácí i zahraniční politiku tehdejší vlády. Za francouzsko-pruské války zaujímal internacionalistické stanovisko, podporoval Pařížskou komunu. V 90. letech a po roce 1900 vystupoval proti reformismu a revizionismu v německé sociální demokracii. Lenin nazval jeho projevy proti bernsteinovcům „vzorem, jak je třeba hájit marxistické názory a bojovat za skutečně socialistický ráz dělnické strany“ (Spisy 19, Praha 1959, s. 295). Jako talentovaný publicista a řečník měl Bebel značný vliv na rozvoj německého a evropského dělnického hnutí. V posledních letech své činnosti se dopustil řady chyb centristického charakteru (nedostatečný boj proti oportunistům, přecenění významu parlamentních forem boje aj.). — 176

BENNINGSEN Rudolf (1824—1902) — německý politik, vůdce pravého křídla národně liberální strany, poslanec Říšského sněmu v letech 1871—1883 a 1887—1898. Podporoval Bismarckovu vnitřní i zahra-

niční politiku. Byl horlivým zastáncem výjimečného zákona proti socialistům, hájil zájmy monopolního kapitálu. — 177

BERĎAJEV N. A. (1874—1948) — idealistický filozof, mystik. Ve svých prvních pracích vycházel z legálního marxismu; revidoval Marxovo učení v novokantovském duchu, později proti marxismu otevřeně vystupoval. V roce 1905 vstoupil do Konstitučně demokratické strany. V letech reakce patřil k představitelům nábožensko-filozofického směru zvaného bohohledačství, byl spoluautorem sborníku Věchi [Na rozcestí]. Po Říjnové revoluci se stal stoupencem středověké scholastiky, v níž viděl záchranu před vzrůstajícím se komunismem. V roce 1922 emigroval. — 36

BERNSTEIN Eduard (1850—1932) — vůdce krajně oportunistického křídla německé sociální demokracie a II. internacionály, teoretik revizionismu a reformismu. V letech 1881—1889 redigoval ilegální orgán Sociálně demokratické strany Německa Der Sozialdemokrat. V letech 1896—1898 uveřejnil v časopise Die Neue Zeit sérii článků Problémy socialismu, jež později vydal knižně pod názvem Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie [Předpoklady socialismu a úkoly sociální demokracie] (1899; česky 1902). V této knize revidoval všechny základní teze marxistické filozofie, ekonomie a vědeckého socialismu. Odmítal marxistickou teorii třídního boje, učení o nevyhnutelnosti zániku kapitalismu, o socialistické revoluci a diktaturu proletariátu. Za jediný úkol dělnického hnutí považoval boj za reformy, které by „zlepšily“ hospodářské postavení dělníků za kapitalismu;razil oportunistické heslo Hnutí je vším, konečný cíl není ničím.

Teoretické názory Bernsteina a jeho stoupenců položily základ mezinárodnímu revizionismu; oportunistická činnost bernsteinovců vedla k přímé zradě zájmů dělnické třídy a vyvrcholila krachem II. internacionály. Ani v následujících letech neustal Bernstein v boji proti marxismu. Vyzýval k podpoře politiky imperialistické buržoazie, vystupoval proti Říjnové revoluci a sovětskému státu. — 242

BIKERMAN I. M. (nar. 1867) — buržoazní publicista, stoupenec lidových socialistů. Přispíval do časopisu Russkoje bogatstvo a liberálně buržoazního listu Deň. V roce 1908 založil časopis Bodroje slovo. Po Říjnové revoluci emigroval. Aktivně pracoval v různých emigrantských protisovětských organizacích. — 400

BISMARCK Otto Eduard Leopold von (1815—1898) — pruský a německý

státník a diplomat. „Sjednocením shora“ vytvořil z rozdrobených německých států říši pod vedením Pruska. V letech 1871—1890 řídil jako říšský kancléř veškerou zahraniční i vnitřní politiku Německa, hájil zájmy junkerských statkářů a zároveň se snažil zajistit koalici junkerů s velkoburžoazií. Ve snaze potlačit dělnické hnutí vydal v roce 1878 výjimečný zákon proti socialistům. Když nedosáhl úspěchu, vystoupil s demagogickým programem sociálního zákonodárství a vydal zákony o povinném pojištění některých kategorií dělníků. Jeho pokus rozložit dělnické hnutí drobnými ústupky byl však bezvýsledný. V březnu 1890 byl nucen abdikovat. — 35, 177, 216

BLANQUI Louis-Auguste (1805—1881) — významný francouzský revolucionář, představitel utopického komunismu, účastník pařížských povstání a revolucí v letech 1830—1870. Stál v čele několika tajných revolučních společností. Nechápal rozhodující úlohu organizace mas pro revoluční boj, moci chtěl dosáhnout s nevelkou skupinou revolučních spiklenců. Marx a Lenin vysoce oceňovali revoluční zásluhy Blanquiho, ale zároveň ostře kritizovali jeho chyby a nesprávnost spiklenecké taktiky. Lenin napsal: „Blanquismus je teorie popírající třídní boj. Blanquismus očekává, že se lidstvo vymaní z námezdního otroctví ne cestou třídního boje proletariátu, nýbrž cestou spiknutí nevelké menšiny inteligence“ (Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 103). — 389, 390

BOGUČARSKIJ (vl. jm. Jakovlev V. J.) (1861—1915) — liberálně buržoazní politik a historik narodnického hnutí. V 90. letech se přiklonil k legálnímu marxismu. V letech 1901—1905 aktivně spolupracoval s redakcí časopisu *Osvobožděníje*, v jejímž čele stál P. B. Struve. V roce 1905 této spolupráce zanechal a začal vydávat spolu s Kuskovovou a Prokopovičem časopis *Bez zaglavija* a list *Tovarišč*. V letech 1906 až 1907 vydával s V. L. Burcevem časopis *Byloje*. V letech 1914 až 1915 byl vědeckým tajemníkem Svobodné ekonomické společnosti. Psal a redigoval práce o dějinách revolučního hnutí v Rusku. Nejvýznamnější z nich je sborník oficiálních materiálů *Gosudarstvennyje prestuplenija v Rossii v 19 v.* [Protistátní činnost v Rusku v 19. stol.] (1906). — 241, 314

BRIAND Aristide (1862—1932) — francouzský státník a diplomat, povoláním právník. Určitou dobu patřil k levému křídlu socialistů. Po zvolení do parlamentu v roce 1902 začal zastávat reakční buržoazní názory a k dělnické třídě se stavěl nepřátelsky. V roce 1906 byl jmenován ministrem osvěty. Po vyloučení ze Socialistické strany se při-

klonil ke skupině takzvaných nezávislých socialistů, která v roce 1911 přijala název Republikánská socialistická strana. V roce 1909 se Briand stal předsedou „kabinetu tří renegátů“ (Briand—Mille-
rand—Viviani). V pozdějších letech byl několikrát předsedou vlády; v roce 1924 zastupoval Francii ve Společnosti národů. Ve 20. letech zastával úřad ministra zahraničních věcí. V roce 1931 utrpěl porážku v prezidentských volbách a zanechal politické činnosti. — 78

BRJUSOV V. J. (1873—1924) — ruský básník, spisovatel, dramatik, literární kritik a překladatel. V 90. letech se stal jedním z hlavních představitelů symbolismu v ruské poezii. V letech 1905—1909 redigoval přední časopis symbolistů — *Věsy*. Jako první z ruských básníků vnášel do poezie tematiku velkoměsta, opěvoval tvůrčí práci člověka a zároveň odhaloval sociální protiklady kapitalistické společnosti. První ruskou revoluci považoval za obrodnou, ale i za ničivou sílu.

Po Říjnové revoluci se přihlásil k politice sovětské vlády, pracoval v lidovém komisariátu osvěty. V roce 1919 vstoupil do bolševické strany. Od roku 1921 byl profesorem Moskevské státní univerzity, založil a vedl Vysoký literárně umělecký institut. — 302

BULACEL P. F. (1867—1919) — velkostatkář, právník, černosotňovec. Přispíval do buržoazních listů *Svět*, *Rossija*, *Juridičeskaja gazeta*. Byl členem rady Svazu ruského národa a redigoval jeho orgán *Russkoje znamja*. — 216

BULGAKOV S. N. (1871—1944) — buržoazní ekonom, idealistický filozof, v 90. letech legální marxista. Revidoval Marxovo učení o agrární otázce, zbídačování rolnických mas vysvětloval takzvaným zákonem klesající úrodnosti půdy. Po porážce revoluce 1905—1907 se přiklonil ke kadetům, proklamoval filozofický mysticismus. Zúčastnil se hnutí kolem sborníku *Věchi* [Na rozcestí]. Po roce 1918 se stal pravoslavným knězem; emigroval a šířil protisovětskou propagandu. — 386

BULYGIN A. G. (1851—1919) — ministr vnitra carské vlády, velkostatkář. Do roku 1900 byl vyšetřujícím soudcem, později gubernátorem v řadě gubernií. V letech 1900—1904 zastupoval moskevského generálního gubernátora, aktivně podporoval činnost zubatovovské tajné policie. 20. ledna 1905 byl jmenován ministrem vnitra. V srpnu téhož roku jej car pověřil přípravou návrhu zákona o svolání poradní Státní dumy, jímž mělo být oslabeno vzrůstající se revoluční hnutí v Rusku. Duma však svolána nebyla, smetla ji revoluce. Po vydání

carova Manifestu ze 17. října 1905 byl Bulygin penzionován; formálně zůstal členem Státní rady, ve skutečnosti však odešel z politického života. — 37, 85, 96, 176, 178, 179, 234, 255

BÜCHNER Friedrich Karl Christian Ludwig (1824—1899) — německý buržoazní filozof a fyziolog, čelný představitel vulgárního materialismu. Od roku 1852 působil jako soukromý docent na katedře soudního lékařství na univerzitě v Tübingenu. Ve svém základním díle *Kraft und Stoff* [Síla a látka] (1855) podal systematický výklad vulgárního materialismu. Poznání přírody pokládal za základ světového názoru, avšak ignoroval dialektiku a oživoval mechanistické názory na přírodu a společnost. Později působil jako lékař v Darmstadtu. Je autorem knih *Der Mensch und seine Stellung in der Natur...* [Člověk a jeho místo v přírodě...] (1869), *Darwinismus und Sozialismus* (1894) aj. — 386

CEDERBAUM J. O. — viz Martov L.

CLEMENCEAU Georges Benjamin (1841—1929) — francouzský politik a státník, dlouholetý vůdce radikální strany. Do politického dění vstoupil jako levý republikán, měl negativní vztah k vládě Napoleona III. Ve dnech Pařížské komuny roku 1871 se jako starosta jednoho z pařížských obvodů zasazoval o smíření proletariátu s buržoazií. Později byl zvolen předsedou pařížské městské správy a v roce 1876 členem poslanecké sněmovny. V roce 1902 byl zvolen do senátu a v letech 1906—1909 stál v čele francouzské vlády. Hájil zájmy velkokapitálu a prováděl politiku krutých represálií vůči dělnické třídě.

Těsně před první světovou válkou se s radikální stranou rozešel. Za války vystupoval jako šovinista. Od listopadu 1917 stál znovu v čele vlády a nastolil vojenskou diktaturu. Byl jedním z organizátorů a inspirátorů ozbrojené intervence proti Sovětskému Rusku. Na pařížské mírové konferenci v roce 1919 hájil zájmy francouzských imperialistů. V roce 1920 byl poražen v prezidentských volbách a zanechal politické činnosti. — 78

ČEREVANIN N. (vl. jm. Lipkin F. A.) (1868—1938) — publicista, jeden z „kritiků Marxe“, později menševický předák, likvidátor. Zúčastnil se IV. (sjednocovacího) a V. (londýnského) sjezdu SDDSR; přispíval do publikací likvidátorů, byl spoluautorem Otevřeného dopisu 16 menševiků o likvidaci strany. Po srpnové protistranické konferenci v roce 1912 se stal členem menševického centra (organizačního výboru). Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista.

V roce 1917 redigoval petrohradský menševický list *Rabočaja gazeta* a později ústřední menševický orgán, časopis *Rabočij internacional*. K Říjnové revoluci se stavěl negativně. — 65—66, 67, 69, 73, 74, 77—78, 80, 84, 90, 95, 99, 115, 116, 145, 254, 309, 418

ČERNOV V. M. (1876—1952) — jeden z vůdců a teoretiků eserské strany, v letech 1902—1905 redaktor jejího ústředního orgánu *Revolucionnaja Rossiija*. V časopise *Russkoje bogatstvo* uveřejňoval články namířené proti marxismu, v nichž dokazoval, že Marxovu teorii nelze aplikovat na zemědělství. Po únorové buržoazně demokratické revoluci byl ministrem zemědělství v prozatímní vládě. Užíval krutých represálií proti rolníkům, kteří se zmocnili statkářské půdy. Po Říjnové revoluci organizoval eserské vzpoury proti sovětské vládě. V roce 1920 emigroval a vedl protisovětskou propagandu. V teoretických pracích Černova se spojuje subjektivní idealismus a eklecticismus s revizionismem a utopickými idejemi narodníků. V emigraci se snažil nahradit vědecký socialismus reformistickým buržoazním „konstruktivním socialismem“. — 111, 315

ČERNYŠEVSKIJ N. G. (1828—1889) — významný ruský revoluční demokrat, vědec, utopický socialista, spisovatel, literární kritik, jeden z význačných předchůdců ruské sociální demokracie a vůdce revolučně demokratického hnutí 60. let v Rusku. V roce 1862 jej carská vláda zatkla a uvěznila v Petropavlovské pevnosti, kde strávil asi dva roky; poté byl odsouzen k sedmi letům nucených prací a k doživotnímu vyhnanství na Sibiři. Teprve na sklonku života byl z vyhnanství propuštěn. Až do své smrti zůstal oddaným bojovníkem proti sociální nerovnosti a proti všem projevům politického i hospodářského útlatku.

Černyševskij napsal celou řadu prací z oboru filozofie, politické ekonomie, historie, etiky a estetiky. Jeho román *Čto dělat?* [*Co dělat?*] (1863; česky 1975) vychoval nejedno pokolení revolucionářů v Rusku i za hranicemi. — 282, 295

ČIRKIN V. G. (1877—1954) — dělník; do revolučního hnutí se zapojil v roce 1903. Začátkem roku 1905 se přiklonil k menševikům. Podporoval oportunistickou myšlenku svolání takzvaného dělnického sjezdu. Menševici ho delegovali na V. (londýnský) sjezd SDDSR. Od roku 1906 začal aktivně pracovat v odborovém hnutí. Po únorové buržoazně demokratické revoluci 1917 byl delegátem I. a II. sjezdu sovětů. V roce 1918 se s menševiky rozešel a vstoupil do bolševické strany. Zastával odpovědné funkce na úseku národního hospodářství. — 360

DAN F. I. (vl. jm. Gurvič) (1871—1947) — jeden z menševických vůdců, povoláním lékař. V sociálně demokratickém hnutí pracoval od 90. let, byl členem petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Několikrát byl vězněn a deportován do vyhnanství. V září 1903 uprchl do zahraničí, záhy se přiklonil k menševikům. Zúčastnil se IV. a V. sjezdu SDDSR a mnoha konferencí. V cizině stál v letech reakce v čele skupiny likvidátorů, redigoval list Golos social-demokrata. Za první světové války vystupoval jako horlivý obránář. Po únorové revoluci 1917 byl členem výkonného výboru petrohradského sovětu, členem předsednictva ústředního výkonného výboru v prvním volebním období, podporoval prozatímní vládu. Po Říjnové revoluci bojoval proti sovětské vládě. Začátkem roku 1922 byl vypovězen jako nepřítel sovětského státu. — 80, 196, 315, 318, 327, 333, 400

DIETZGEN Joseph (1828—1888) — německý sociální demokrat, filozof, který samostatně dospěl k dialektickému materialismu; povoláním koželuh. Účastnil se revoluce 1848—1849 a po její porážce emigroval. Dvacet let pracoval v různých podnicích v Americe a v Evropě a současně se zabýval filozofií. V letech 1864—1868 žil v Rusku, kde pracoval v petrohradské koželužně. Zde napsal knihu *Das Wesen der menschlichen Kopfarbeit* [Podstata lidské práce hlavou] a recenzi prvního dílu Marxova *Kapitálu*. V roce 1869 se vrátil do Německa, seznámil se s K. Marxem a začal aktivně pracovat v Sociálně demokratické straně Německa. V roce 1884 odjel Dietzgen znovu do USA, kde redigoval newyorský list *Der Sozialist*, orgán výkonného výboru Socialistické dělnické strany Severní Ameriky, a chicagský list *Arbeiter-Zeitung*.

Hlavní Dietzgenovy práce: *Das Wesen der menschlichen Kopfarbeit* [Podstata lidské práce hlavou] (1869; česky 1959), *Streifzüge eines Sozialisten in das Gebiet der Erkenntnistheorie* [Toučky socialisty do oblastí teorie poznání] (1886), *Die Religion der Sozialdemokratie* [Náboženství sociální demokracie] (1895) aj. — 385

DORRER V. F. (1862—1909) — hrabě, kurský guberniální maršálek šlechty, jeden ze zakladatelů černosotňovského Svazu ruského národa. Za Kurskou gubernii byl poslancem III. státní dумы. — 276

DÜHRING Eugen (1833—1921) — německý filozof a ekonom. Jeho filozofické názory byly eklektickou směsicí pozitivismu, metafyzického materialismu a idealismu. Jeho reakčně utopický systém „socialitárního“ hospodářství idealizoval pruské polofeudální formy

hospodářství. Vzhledem k tomu, že v 70. letech měl velký vliv na část německé sociální demokracie, podrobil Engels jeho názory kritice v knize Pana Eugena Dühringa převrat vědy (Anti-Dühring) (1877—1878). V. I. Lenin kritizoval Dühringovy eklektické názory v knize Materialismus a empiriokriticismus a v jiných pracích.

Hlavní práce: Kritische Geschichte der Nationalökonomie und des Socialismus [Kritické dějiny národního hospodářství a socialismu] (1871), Cursus der National-und Sozialökonomie einschliesslich der Hauptpunkte der Finanzpolitik [Kurs národní a sociální ekonomie zahrnující hlavní otázky finanční politiky] (1873), Cursus der Philosophie als streng wissenschaftlicher Weltanschauung und Lebensgestaltung [Kurs filozofie jako přísně vědeckého světového názoru a způsobu života] (1875). — 385

DURNOVO P. N. (1844—1915) — jeden z nejreakčnějších státníků carského Ruska. V letech 1884—1893 byl ředitelem policejního departamentu; v letech 1900—1905 náměstkem ministra vnitra. V říjnu 1905 byl jmenován ministrem vnitra. Používal drastických zákroků k potlačení první ruské revoluce, podněcoval černosotňovské organizace k pogromům. Od roku 1906 byl členem Státní rady. — 345

ENGELS Bedřich (1820—1895) — spoluzakladatel vědeckého komunismu, vůdce a učitel mezinárodního proletariátu, přítel a spolupracovník K. Marxe (životopis viz v Leninově článku Bedřich Engels — Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 15—27). — 161, 180, 381, 386, 397

GEJDEN P. A. (1840—1907) — hrabě, velkostatkář, zemstevní činitel, okťabrista. Od roku 1895 byl újezdním maršálkem šlechty v Pskovské gubernii a zároveň zastával funkci prezidenta Svobodné ekonomické společnosti. V letech 1904—1905 aktivně vystupoval v hnutí zemstev. Pod rouškou liberalismu usiloval o vytvoření jednoty buržoazie a statkářů v boji proti vzrůstajícímu se revolučnímu hnutí. Po Manifestu ze 17. října 1905 vstoupil do strany okťabristů a přešel otevřeně do tábora kontrarevoluce. V I. státní dumě stál v čele skupiny pravicových poslanců. Lenin hodnotil Gejdenu jako typického „kontrarevolučního statkáře“, který „uměl mazaně a chytře hájit zájmy své třídy“ (viz článek Památce hraběte Gejdenu. Spisy 13, Praha 1956, s. 44—52). — 215

GERCENŠTEJN M. J. (1859—1906) — buržoazní ekonom, profesor moskevského zemědělského institutu, člen I. státní dumy, vedoucí

činitel kadetské strany a její teoretik v zemědělských otázkách. Po rozpuštění I. státní dumy byl zavražděn ve Finsku černosotňovci. — 284, 332

GOGOL N. V. (1809—1852) — velký ruský spisovatel, jeden ze zakladatelů kritického realismu v ruské literatuře. Ve svých dílech podal kritický obraz života statkářů a úředníků v nevolnickém Rusku. — 172, 237

GOLDMAN L. I. (A.) (1877—1939) — účastník revolučního hnutí od roku 1893, propagandista v dělnických kroužcích ve Vilně [Vilnius] a v Minsku. V září 1897 se zúčastnil ustavujícího sjezdu Bundu. V roce 1899 byl zatčen, uprchl, pracoval v Oděse, v roce 1900 odjel do ciziny, kde se stal stoupencem organizace Jiskry. Začátkem roku 1901 se stýkal s Leninem v Mnichově, projednával s ním plán na vytvoření tiskárny Jiskry v Rusku. V květnu 1901 založil v Kišinevu ilegální tiskárnu, v níž se tiskla Jiskra a ostatní sociálně demokratické publikace. V březnu 1902 byl zatčen a poslán do vyhnanství na Sibiř. V roce 1905 z vyhnanství uprchl do Ženevy, připojil se k menševikům, byl tajemníkem redakce menševické Jiskry. V roce 1905 zastupoval menševiky v petrohradském výboru SDDSR, na IV. (sjednocovacím) sjezdu SDDSR byl zvolen do ústředního výboru. V roce 1907 pracoval na Urale, byl zatčen a v roce 1911 poslán do vyhnanství na Sibiř. Po únorové revoluci 1917 byl předsedou irkutského sovětu a členem menševického ústředního výboru. Od roku 1921 se neúčastnil politického života, pracoval v hospodářských institucích a nakladatelstvích. — 403

GREDESKUL N. A. (nar. 1864) — právník a publicista, profesor, kadet. V roce 1905 se podílel na vydávání listu *Mir*. Za uveřejňování článků namířených proti vládě byl list v prosinci 1905 zastaven. Gredeskul byl zatčen a v roce 1906 deportován do Archangelské gubernie. Jako vyhnanec byl v nepřítomnosti zvolen členem I. státní dumy, vrátil se do Petrohradu a stal se místopředsedou dumy. Po rozeznání I. státní dumy podepsal vyborskou výzvu, znovu byl zatčen a uvězněn. Po odpykání trestu spolupracoval s mnoha liberálními listy. V roce 1916 vystoupil z Konstitučně demokratické strany. Po únorové revoluci 1917 se podílel na vydávání buržoazního listu *Russkaja volja*, vystupujícího proti bolševické straně. Po Říjnové revoluci se Gredeskul postupně orientoval vlevo. Své názory vyložil v díle *Rossija preždě i tjeper* [Rusko dříve a nyní] (1926). Působil jako profesor na vysokých školách v Leninhradě. — 61, 346, 376, 400

GRIBOJEDOV A. S. (1795—1829) — dramatik, básník a diplomat. Stýkal se s děkabristy, k nimž měl blízko svými názory. Napsal řadu komedií, vysmívajících se nedokonalosti lidských charakterů. Nejznámější je veršovaná komedie Hoře z rozumu (1824), v níž karikuje příslušníky šlechty, důstojnictva a byrokracie. Byl zavražděn při útoku na ruské vyslanectví v Persii. — 395

GRINGMUT — poslanec Státní dumy. — 369

GROMAN V. G. (nar. 1874) — sociální demokrat menševik. Byl autorem jednoho z návrhů agrárního programu, které byly předloženy IV. (sjednocovacímu) sjezdu SDDSR. Podílel se na redakci menševického časopisu Naše dělo. V letech reakce patřil k likvidátorům. Od začátku únorové revoluce v roce 1917 řídil zásobování v Petrohradě. Po Říjnové revoluci pracoval několik let v hospodářských a správních orgánech. V roce 1931 byl odsouzen za kontrarevoluční činnost. — 65, 352

GUČKOV A. I. (1862—1936) — velkokapitalista, organizátor a vůdce strany oktábristů. Za revoluce 1905—1907 ostře vystupoval proti revolučnímu hnutí a podporoval vládní politiku represálií vůči dělnictvu a rolnictvu. V letech reakce byl předsedou komise státní obrany a předsedou III. státní dumy. Za první světové války zastával funkci předsedy ústředního válečného průmyslového výboru a byl členem Mimořádné rady obrany. Po únorové revoluci 1917 byl ministrem vojenství a vojenského námořnictva v prozatímní vládě. V srpnu 1917 se zúčastnil organizace kornilovského povstání, byl na frontě zatčen, ale prozatímní vládou osvobozen. Po Říjnové revoluci bojoval proti sovětské vládě a později emigroval. — 34, 35, 36, 47, 59, 102, 104

GURKO V. I. (1863—1927) — reakční politik carského Ruska. V roce 1902 byl jmenován vedoucím zemstevního oddělení ministerstva vnitra a v roce 1906 náměstkem ministra vnitra. V I. státní dumě vystupoval proti návrhům agrárních zákonů, hájil zájmy statkářů. Hrál významnou úlohu v Goremykinově vládě. Pro účast na defraudaci státních peněz byl své funkce zbaven. V roce 1912 byl zvolen členem Státní rady. K Říjnové revoluci se stavěl negativně, bojoval proti sovětské moci, později emigroval. — 285, 338, 341, 345

GURVIČ F. I. — viz Dan F. I.

CHIŽŇAKOV V. V. (V. V. Ch-ov) (1871—1949) — liberálně buržoazní politik, člen Lidové socialistické strany práce. Byl spoluzakladatelem

a členem liberálně monarchistického Svazu osvobození (1903 až 1905). Za první ruské revoluce 1905—1907 se přikláněl ke skupině menševické inteligence, která inklinovala k politice Konstitučně demokratické strany; přispíval do listu Naša žižň a do týdeníku Bez zaglavija. V letech 1903—1910 vykonával funkci tajemníka Svobodné ekonomické společnosti. V roce 1917 byl náměstkem ministra vnitra prozatímní vlády. Po Říjnové revoluci pracoval v sovětských družstevních organizacích, zabýval se publicistickou činností. — 53, 55, 56

IGNAŤJEV A. P. (1842—1906) — hrabě, státník carského Ruska. V letech 1859—1885 sloužil v armádě, 1885—1896 byl generálním gubernátorem v Irkutsku, později v Kyjevě. V roce 1896 byl jmenován členem Státní rady. Byl pro silnou monarchistickou vládu, hájil politiku nejtvrděších opatření proti revolučnímu hnutí, odmítal svolání Státní dумы. — 39

IODANSKIJ N. I. (Nik. I-skij) (1876—1928) — sociální demokrat. Po II. sjezdu SDDSR se přiklonil k menševikům. V roce 1904 byl stálým spolupracovníkem menševického listu Jiskra, v roce 1905 se stal členem výkonného výboru petrohradského sovětu. V roce 1906 se zúčastnil jako delegát s poradním hlasem IV. (sjednocovacího) sjezdu SDDSR; ve sjednoceném ÚV SDDSR zastupoval menševiky. Za první světové války patřil k Plechanovově skupině Jedinstvo. Po únorové revoluci 1917 se stal komisařem prozatímní vlády pro armádu Jihozápadního frontu. V roce 1921 vstoupil do KSR(b); v roce 1922 pracoval v lidovém komisariátu zahraničních věcí a ve Státním nakladatelství, později byl zplnomocněným zástupcem v Itálii. Od roku 1924 se věnoval literární činnosti. — 217, 309

Izgojev A. S. (vl. jm. Lande) (nar. 1872) — buržoazní publicista, jeden z ideologů Konstitučně demokratické strany. V 90. letech byl představitelem legálního marxismu a nejbližším spolupracovníkem P. B. Struveho, později se stal sociálním demokratem. Za revoluce 1905—1907 patřil k té části buržoazie, která otevřeně přešla na pozici kontrarevolučního liberalismu. Trvale spolupracoval s ústředním listem Konstitučně demokratické strany Reč a rovněž přispíval do konstitučně demokratických časopisů Južnyje zapiski a Russkaja mysl. Byl jedním z autorů sborníku Věchi [Na rozcestí]. Po Říjnové revoluci přispíval do časopisu dekadentní skupiny intelektuálů Věstnik literatury. Za kontrarevoluční publicistickou činnost byl v roce 1922 vypovězen za hranice — 36, 175, 199, 241

JELPAŤJEVSKIJ S. J. (1854—1933) — spisovatel a publicista, povoláním lékař. Jako člen organizace Narodnaja volja byl začátkem 80. let poslán na tři roky do vyhnanství na Sibiř. Později se stal členem redakce časopisu Russkoje bogatstvo a přispíval do listu Russkije vědomosti. V roce 1906 byl jedním z organizátorů Lidové socialistické strany práce. Po revoluci 1905—1907 se přiklonil k likvidátorům. — 64

KAUTSKY Karl (1854—1938) — jeden z vůdců německé sociální demokracie a II. internacionály; zpočátku marxista, později renegát marxismu a ideolog centrismu. Redigoval teoretický orgán německé sociální demokracie Die Neue Zeit. Do socialistického hnutí se zapojil v roce 1874. V roce 1881 se seznámil s Marxem a Engelsem a pod jejich vlivem se přiklonil k marxismu. Již v tomto období měl však sklony k oportunistu a Marx s Engelsem ho za to nejednou kritizovali. V 80. a 90. letech napsal řadu teoretických a historických prací o různých otázkách marxistické teorie, které přispěly k propagaci marxismu: Karl Marx's Ökonomische Lehren [Ekonomické učení Karla Marxe] (1887; česky 1958), Die Agrarfrage [Agrární otázka] (1899; česky 1959) aj. Později zcela přešel na pozice oportunistu. Před první světovou válkou se stal centristou, za války otevřeným odpůrcem marxismu; svůj sociálšovinismus zastíral frázemi o internacionalismu. Propagoval teorii ultraimperialismu. Po Říjnové revoluci se postavil proti sovětské moci a napadal diktaturu proletariátu.

Lenin kritizoval teorie Kautského v dílech Krach II. internacionály (1915), Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu (1916), Stát a revoluce (1917), Proletářská revoluce a renegát Kautsky (1918) aj. — 24, 32, 193—202, 237—243

KOKOŠKIN F. F. (1871—1918) — buržoazní politik a publicista, soukromý docent na moskevské univerzitě na katedře státního práva. Byl jedním ze zakladatelů Konstitučně demokratické strany a členem jejího ústředního výboru. Za Moskevskou gubernii byl poslancem I. státní dумы. Od roku 1907 aktivně spolupracoval s listem Russkije vědomosti a liberálně buržoazními časopisy Pravo, Russkaja mysl aj. Po únorové revoluci 1917 se stal ministrem prozatímní vlády. Po Říjnové revoluci aktivně vystupoval proti sovětské moci. — 368, 369

KOSTROV — viz Žordanija N. N.

KOTLJAREVSKIJ S. A. (1873—1940) — profesor, publicista; jeden ze

zakládajících členů Konstitučně demokratické strany a člen jejího ústředního výboru. Byl zvolen poslancem I. státní dумы. Po únorové revoluci 1917 se stal komisařem prozatímní vlády pro církevní otázky. Po Říjnové revoluci pracoval v různých kontrarevolučních organizacích. V roce 1920 byl soudně stíhán ve věci tzv. taktického centra a podmíněně odsouzen na pět let. Později pracoval na moskevské univerzitě; byl členem Institutu sovětského práva. — 226

KRJUKOV F. D. (1870—1920) — spisovatel, publicista, poslanec I. státní dумы za Donskou oblast, člen Trudovické skupiny. Aktivně pracoval v Lidové socialistické straně práce. Publikoval v liberálně buržoazních časopisech Severnij věstnik, Russkoje bogatstvo a v listech Russkije vědomosti, Syn otěčestva a Petěrburgskaja gazeta. — 64

KRUŠEVAN P. A. (1860—1909) — publicista, vydavatel černosotňovského listu Bessarabec a redaktor antisemitského listu Drug, organizátor kišinevského pogromu (1903) a jeden z hlavních představitelů Svazu ruského národa. Byl poslancem II. státní dумы za Kišinev. — 119, 396, 397

KRYLOV I. A. (1768—1844) — bajkář, dramatik a žurnalista. V prvním období své činnosti psal převážně satirické články a komedie. Zesměšňoval v nich společenské poměry, zejména život drobné šlechty, její nevzdělanost a krutost k nevolníkům. Po roce 1806 se věnoval především bajkám. Vytvořil v nich neobyčejné množství typů ze všech vrstev ruské společnosti. — 176

KUGELMANN Ludwig (1830—1902) — německý sociální demokrat, blízký přítel K. Marxe, účastník revoluce 1848—1849 v Německu, člen I. internacionály. V letech 1862—1874 si dopisoval s K. Marxem a informoval ho o situaci v Německu. Významně přispěl k vydání a šíření Marxova Kapitálu. Marxovy dopisy Kugelmannovi byly poprvé otištěny v roce 1902 v časopise Die Neue Zeit; v roce 1907 byly vydány v ruském překladu s Leninovou předmluvou. — 384, 386, 388, 389, 391, 392

KUSKOVÁ J. D. (1869—1958) — představitelka ruského buržoazního hnutí, publicistka. V polovině 90. let se v zahraničí seznámila s marxismem, sblížila se se skupinou Osvobození práce, ale brzy pod vlivem bernsteinismu začala marxismus revidovat. Její dokument Credo výstižně vyjadřoval oportunistickou podstatu ekonomismu a vyvolal ostrý protest skupiny ruských marxistů vedených V. I. Le-

ninem. Před revolucí 1905—1907 se Kuskovová stala členkou liberálního Svazu osvobození. V roce 1906 vydávala s S. N. Prokopovičem polokadetský časopis *Bez zaglavija*, aktivně spolupracovala s listem levicových kadetů *Tovarišč*. Po Říjnové revoluci vystupovala proti sovětské moci. V roce 1922 byla ze Sovětského Ruska vypovězena. V zahraničí patřila k nejaktivnějším bělogvardějským emigrantům. — 141, 159, 199, 241, 282—283, 350

KUTLER N. N. (1859—1924) — významný představitel Konstitučně demokratické strany. Pracoval na ministerstvu financí, byl ředitelem hlavní berní správy, později ministrem zemědělství. Patřil k autorům kadetského návrhu agrárního programu, který měl získat rolníky pro samoděržaví. V. I. Lenin podal podrobnou kritiku tohoto návrhu ve svých pracích *Návrh projevu o agrární otázce* ve II. státní dumě a *Agrární program sociální demokracie* v první ruské revoluci 1905—1907 (viz *Spisy* 12, Praha 1956, s. 254—288; *Spisy* 13, Praha 1956, s. 217—431). Po Říjnové revoluci pracoval Kutler v lidovém komisariátu financí. Od roku 1922 byl členem správy Státní banky SSSR. — 282, 285, 299, 341, 345—346, 347

LANGE Friedrich Albert (1828—1875) — německý buržoazní filozof, novokantovec, profesor curyšské a marburské univerzity, jeden z iniciátorů reakčního hnutí buržoazních profesorů nazvaného „Zpět ke Kantovi“. Byl odpůrcem materialismu; domníval se, že materialismus je sice přijatelný jako metoda zkoumání přírody, ale jako filozofické učení neuspokojuje a nutně vede k idealismu. Pokoušel se překonat dualismus Kantovy filozofie přeměnou „věci o sobě“ v subjektivní pojem. Zastával stanovisko sociálního darwinismu, biologické zákony vztahoval na lidskou společnost a byl přívržencem Malthusovy teorie o přelidnění.

Hlavní práce: *Die Arbeiterfrage in ihrer Bedeutung für Gegenwart und Zukunft* [Dělnická otázka. Její význam v přítomnosti i budoucnosti] (1865), *Geschichte des Materialismus und Kritik seiner Bedeutung in der Gegenwart* [Dějiny materialismu a dnešní kritika jeho významu] (1865) aj. Lenin jej ve svých pracích a zejména v díle *Materialismus a empiriokriticismus* charakterizoval jako zmátkaře, který překrucoval materialismus. Langových filozofických a sociologických názorů využívá soudobá buržoazní filozofie. — 386

LARIN J. (vl. jm. Lurje M. A.) (1882—1932) — sociální demokrat menševik, jeden z vůdců likvidátorského směru v ruské sociální demokracii. Do revolučního hnutí se zapojil v roce 1901, pracoval v Oděse a Simferopolu. V roce 1905 byl členem petrohradského

„kontrarevolučního šlechtice“, „vzor kadetského zrádce“. V letech 1893—1900 sloužil jako maršálek šlechty balašovského újezdu; od roku 1899 stál v čele saratovské guberniální správy zemstva. V letech 1904—1905 se zúčastnil sjezdů zemstev. Patřil k zakladatelům Svazu osvobození a Konstitučně demokratické strany, stal se členem jejího ústředního výboru. Byl zvolen do I. státní dumy, protože získal hlasy rolníků podvedených kadety, ale v dumě pak kategoricky vystoupil proti rolnickým požadavkům. Byl rovněž členem II. státní dumy; patřil k zakladatelům Strany pokojné obnovy. Ve III. a IV. státní dumě patřil k vůdčím osobnostem progresistů. V roce 1917 byl jedním z vedoucích představitelů sdružení statkářů. Po Říjnové revoluci se z něho stal bělogvardějský novinář, později emigroval. — 226, 227, 228, 295, 299

M. — uváděná osoba zůstala nezjištěna. — 403

M. — viz Medem V. D.

MALIŠEVSKIJ N. G. (nar. 1874) — sociální demokrat menševik. V letech 1894—1895 pracoval v jedné ze sociálně demokratických skupin v Petrohradě. V roce 1895 byl zatčen, uvězněn a poslán do vyhnanství. V roce 1906 publikoval v menševickém časopisu Otkliki sovremennosti; prosazoval a hájil oportunistickou tezi, podle níž boj za republiku ustupuje zatím v Rusku do pozadí. V roce 1907 zanechal politické činnosti. — 353

MANUILOV A. A. (1861—1929) — buržoazní ekonom, významný představitel kadetské strany, redaktor listu Russkije vědomosti. V letech 1905—1911 byl rektorem moskevské univerzity, v letech 1907 až 1911 členem Státní rady a v roce 1917 ministrem lidové osvěty v prozatímní vládě. Po Říjnové revoluci přednášel na sovětských vysokých školách. Hlavní práce: Arenda zemlji v Irlandii [Pacht půdy v Irsku] (1895), Poňatije cennosti po učení ekonomistov klassičeskoj školy [Pojem hodnoty v učení ekonomů klasické školy] (1901), Političeskaja ekonomija. Kurs lekcij, t. I [Politická ekonomie. Cyklus přednášek, sv. I] (1914) aj. — 195

MARTOV L. (vl. jm. Cederbaum J. O.) (1873—1923) — jeden z čelných představitelů menševismu. V sociálně demokratickém hnutí pracoval od 90. let. V roce 1895 se podílel na založení petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. V roce 1896 byl zatčen a vypovězen na tři roky do Turuchanska. Po návratu z vyhnanství v roce 1900 připravoval vydávání Jiskry a stal se členem její redakce. Po II. sjez-

du SDDSR, kde byl delegátem za organizaci Jiskry a stál v čele oportunistické menšiny, začal pracovat v ústředních menševických institucích a redigoval menševické publikace. V letech reakce patřil k likvidátorům, redigoval list Golos social-demokrata a zúčastnil se protistranické srpnové konference (1912). Za první světové války byl centristou, zúčastnil se zimmerwaldské a kientalské konference. Po únorové revoluci 1917 stál v čele skupiny menševiků internacionalistů. Po Říjnové revoluci vystupoval proti sovětské moci. V roce 1920 emigroval do Německa a v Berlíně vydával menševický časopis Socialističeskij věstnik. — 63, 71, 73, 74—76, 78, 80, 82, 84, 89, 90, 91, 95, 99, 115, 116, 122, 145, 185, 216, 217, 309, 353, 386

MARX Karel (1818—1883) — zakladatel vědeckého komunismu, geniální myslitel, vůdce a učitel mezinárodního proletariátu [viz Leninovu stať Karel Marx (Stručný životopis a výklad marxismu) — Spisy 21, Praha 1959, s. 37—87]. — 161, 177, 202, 239, 241, 384 až 392

MASLOV P. P. (1867—1946) — ekonom, sociální demokrat; napsal řadu prací o agrární otázce, v nichž se pokusil revidovat marxismus. Přispíval do časopisů Žizň, Načalo a Naučnoje obozrenije. Po II. sjezdu SDDSR se připojil k menševikům a vytyčil menševický program municipalizace půdy. Na IV. (sjednocovacím) sjezdu SDDSR vystoupil z pověření menševiků s referátem o agrární otázce; na sjezdu byl zvolen do redakce ústředního orgánu. V letech reakce byl likvidátorem, za první světové války sociálšovinistou. Po Říjnové revoluci zanechal politické činnosti a věnoval se pedagogické a vědecké práci. V roce 1929 byl jmenován řádným členem Akademie věd SSSR. — 65, 196, 386

MEDEM V. D. (vl. jm. Grinberg V. D.) (M.) (1879—1923) — jeden z vůdců Bundu. Sociálně demokratického hnutí se účastnil od roku 1899. Od roku 1900 pracoval v minské organizaci Bundu; byl vypořázen na pět let do vyhnanství na Sibiř, odkud v roce 1901 uprchl do ciziny. Na II. sjezdu SDDSR byl delegátem zahraničního výboru Bundu, patřil k protijiskrovcům. V roce 1906 byl zvolen členem ÚV Bundu, účastnil se jednání V. sjezdu SDDSR, podporoval menševiky. Po Říjnové revoluci stál v čele bundovských organizací v Polsku; v roce 1921 odjel do USA, kde na stránkách pravicově socialistického židovského listu Forwards uveřejňoval pomlouvačné články proti Sovětskému Rusku. — 204, 207, 211

MEHRING Franz (1846—1919) — významný pracovník německého děl-

nického hnutí, jeden z vůdců a teoretiků levého křídla německé sociální demokracie, historik a literární vědec. Od konce 60. let byl znám jako radikální buržoazně demokratický publicista. V letech 1876—1882 hájil pozice buržoazního liberalismu, později se přiklonil více doleva, redigoval demokratický list Volkszeitung, hájil sociální demokracii proti Bismarckovi.

V roce 1891 vstoupil do Sociálně demokratické strany Německa. Byl aktivním spolupracovníkem a jedním z redaktorů teoretického orgánu strany Die Neue Zeit, později redigoval list Leipziger Volkszeitung. V roce 1893 vyšla jeho práce Lessingslegende [Lessingovská legenda] (česky 1949 pod názvem Bedřich II. a jeho doba (Lessingovská legenda)), v roce 1897 čtyřsvazkové dílo Geschichte der deutschen Sozialdemokratie [Dějiny německé sociální demokracie]. Významně se podílel na vydání literární pozůstalosti Marxe, Engelse a Lassalla a v roce 1918 vydal knihu o životě a činnosti K. Marxe. Ve svých pracích se od marxismu nejednou odklonil. V II. internacionále vystupoval aktivně proti oportunistu a revizionismu, odsuzoval kautskismus. Přitom se bál organizačního rozchodu s oportunisty. Byl důsledným internacionalistou, vítal Říjnovou revoluci a pochopil správně význam brestlitevského míru. Od roku 1916 patřil k vůdcům Spartakova svazu a aktivně se podílel na založení Komunistické strany Německa. — 230

MELGUNOV S. P. (nar. 1879) — buržoazní historik a publicista, významný představitel kadetské strany, publikoval v jejích ústředních orgánech a v listu Russkije vědomosti. Od roku 1913 byl jedním z redaktorů liberálně buržoazního historického časopisu Golos minuvšego. K Říjnové revoluci se stavěl negativně. Emigroval a stal se redaktorem bělogvardějských tiskových orgánů. — 193

MIKULÁŠ II. (ROMANOV) (1868—1918) — poslední ruský car (1894 až 1917). Z rozhodnutí uralského oblastního sovětu dělnických a vojenských zástupců v Jekatěrinburgu (Sverdlovsk) byl 17. července 1918 zastřelen. — 39, 127, 137, 164

МІЛЮКОВ П. N. (1859—1943) — vůdce liberálně monarchistické strany kadetů, významný ideolog ruské imperialistické buržoazie, historik a publicista. Od roku 1886 byl soukromým docentem na moskevské univerzitě. Jako historik byl subjektivní idealista a eklektik, popíral zákonitost historického procesu. Politickou činnost zahájil v první polovině 90. let; od roku 1902 aktivně spolupracoval s časopisem buržoazních liberálů Освобождение, který vycházel v zahraničí. V říjnu 1905 se účastnil zakládání Konstitučně demokratické strany,

později byl předsedou jejího ústředního výboru a redaktorem ústředního orgánu *Reč*. Byl poslancem III. a IV. státní dumy. Po únorové revoluci 1917 prosazoval jako ministr zahraničí první prozatímní vlády imperialistickou politiku války „až do vítězného konce“; v srpnu 1917 se aktivně účastnil přípravy kontrarevolučního kornilovského povstání. Po Říjnové revoluci byl jedním z organizátorů cizí vojenské intervence proti Sovětskému Rusku a aktivním činitelem bělogvardějské emigrace. Od roku 1921 vydával v Paříži list *Poslednje novosti*. — 36, 60, 172, 177, 247, 282, 285, 314, 315, 317, 320—321, 335, 345—346, 352, 367, 376, 377, 378, 381—382, 383, 396, 417

MILLERAND Étienne-Alexandre (1859—1943) — francouzský politik. V 80. letech patřil k buržoazním radikálům, v 90. letech se hlásil k socialistům, postavil se do čela oportunistické skupiny francouzského socialistického hnutí. V roce 1899 vstoupil do reakční francouzské buržoazní vlády Waldecka-Rousseaua, v níž spolupracoval s katem Pařížské komuny generálem Galliffetem. Lenin odhalil sociální kořeny millerandismu a označil jej za zradu zájmů proletariátu a za uplatnění revizionismu v praxi.

V roce 1904 byl Millerand vyloučen ze Socialistické strany; přiklonil se ke skupině takzvaných nezávislých socialistů. V letech 1909 až 1910 a 1912—1915 vykonával různé ministerské funkce. Po Říjnové revoluci patřil k organizátorům protisovětské intervence; v letech 1920—1924 byl prezidentem Francouzské republiky. Po volebním vítězství levicových buržoazních stran v červnu 1924 byl nucen odstoupit. V roce 1925 a 1927 byl zvolen senátorem. — 78

MJAKOTIN V. A. (1867—1937) — jeden z vůdců maloburžoazní strany lidových socialistů, historik a publicista. V letech 1905—1906 patřil k vedoucím činitelům Svazu svazů, organizace buržoazní inteligence, která se pokoušela odvést proletariát od revolučního boje. Po Říjnové revoluci se podílel na založení Svazu obrození Ruska; později emigroval. — 64

MUROMCEV S. A. (1850—1910) — právník, profesor moskevské univerzity, jeden ze zakladatelů Konstitučně demokratické strany, člen jejího ústředního výboru. V letech 1879—1892 byl redaktorem liberálně buržoazního časopisu *Juridičeskij věstnik*. V roce 1897 začal pracovat v zemstvu. V letech 1904—1905 se účastnil sjezdů zemstev. V roce 1906 byl poslancem I. státní dumy a jejím předsedou. V letech 1908—1909 se věnoval publicistické činnosti. — 175, 179

НАВОКОВ V. D. (1869—1922) — jeden z organizátorů a čelných před-

stavitelů Konstitučně demokratické strany, člen jejího ústředního výboru. Od roku 1901 redigoval list buržoazně liberálního zaměření Pravo a časopis Věstník práva. Aktivně se účastnil sjezdů zemstev v letech 1904—1905. Byl redaktorem a vydavatelem týdeníku Věstník Partii narodnoj svobody a listu Reč. Byl členem I. státní dумы. Po únorové revoluci 1917 se stal vedoucím kanceláře prozatímní vlády. Po Říjnové revoluci bojoval proti sovětské moci a vstoupil do krymské krajské vlády jako ministr spravedlnosti. Později emigroval do Berlína. Podílel se na vydávání emigrantského pravicově orientovaného konstitučně demokratického listu Rul. — 282, 299

NEMETTI — 376

NIK. I-SKIJ — viz Iordanskij N. I.

N. M. — dělník — 360

NOBEL — příslušník rodiny švédských vynálezců a průmyslníků. Nobelové žili dlouhou dobu v Rusku. — 400

ONIPKO F. M. (nar. 1880) — trudovik, poslanec I. státní dумы za rolníky Stavropolské gubernie, jeden z organizátorů Trudovické skupiny v dumě. Redigoval trudovický list Trudovaja Rossija, který vycházel v roce 1906 v Petrohradě. Za účast v kronšadtském povstání v červenci 1906 byl zatčen a odsouzen vojenským soudem k vyhnanství na Sibiř. Cestou do vyhnanství uprchl do zahraničí. Po únorové revoluci 1917 se vrátil do Ruska; v květnu byl zvolen do Celoruského sovětu rolnických zástupců. Prozatímní vláda ho jmenovala komisařem Sveaborské pevnosti a generálním komisařem Baltského loďstva. Po Říjnové revoluci pracoval v sovětských institucích. — 129

ORLOV A. F. (1786—1861) — kníže, ruský státník. Podílel se na potlačení povstání děkabristů. V letech 1844—1856 byl náčelníkem carské policie. V roce 1856 zastupoval Rusko na Pařížském kongresu. V letech 1856—1860 byl předsedou Státní rady. — 397

PANINOVÁ — 214

PARVUS (vl. jm. Helphand A. L.) (1869—1924) — menševik; koncem 90. let a na přelomu století pracoval v Sociálně demokratické straně Německa, patřil k jejímu levému křídlu. Byl redaktorem Sächsische Arbeiter-Zeitung. Napsal řadu prací o světovém hospodářství.

Po II. sjezdu SDDSR se připojil k menševikům. Za první ruské revoluce spolupracoval v Rusku s redakcí menševického listu Načalo, vyzýval k účasti v Bulyginově dumě, obhajoval taktiku drobných dohod s kadety atd. Parvus propagoval teorii permanentní revoluce, z níž později Trockij učinil nástroj boje proti leninismu. Za první světové války byl sociálšovinistou a agentem německého imperialismu. Od roku 1915 vydával renegátský časopis Die Glocke. — 189

PEŠEGONOV A. V. (1867—1933) — buržoazní veřejný činitel a publicista. V 90. letech patřil k liberálním narodníkům; spolupracoval s časopisem Russkoje bogatstvo a roku 1904 se stal členem jeho redakce; přispíval do liberálně buržoazního časopisu Osvobožděnije a do eserského listu Revoljucionnaja Rossija. V letech 1903—1905 byl členem Svazu osvobození, od roku 1906 jedním z vůdců maloburžoazní strany lidových socialistů. Po únorové revoluci 1917 se stal ministrem zásobování v prozatímní vládě. Po Říjnové revoluci bojoval proti sovětské moci, roku 1922 emigroval. — 44, 64, 66—68, 72, 111, 302

PETRUNKEVič I. I. (1844—1928) — statkář, zemstevní činitel, člen I. státní dumy, kadet. V roce 1904 byl předsedou Svazu osvobození. V letech 1904—1905 se zúčastnil sjezdů zemstev. Patřil k spoluzakladatelům a významným vůdcům Konstitučně demokratické strany, byl předsedou jejího ústředního výboru a vydavatelem ústředního orgánu Reč. Veřejná činnost Petrunkeviče byla typickým projevem politické podlézavosti představitelů liberální buržoazie vůči samoděržaví. Po Říjnové revoluci emigroval. — 195, 347

PLECHANOV G. V. (1856—1918) — marxistický filozof, literární historik a estetik, představitel mezinárodního dělnického hnutí, první propagátor marxismu v Rusku, sociální demokracie a II. internacionály. Jako student navázal v roce 1875 spojení s narodníky a s petrohradskými dělníky a zapojil se do revolučního hnutí. V roce 1877 se stal členem narodnické organizace Zemlja i volja a po jejím rozštěpení v roce 1879 se postavil do čela nově vytvořené narodnické organizace Čornyj pereděl. V roce 1880 emigroval, rozešel se s narodnictvím a v roce 1883 založil v Ženevě první ruskou marxistickou organizaci — skupinu Osvobození práce. Po roce 1900 redigoval spolu s Leninem list Jiskra a časopis Zarja, podílel se na přípravě programu strany a II. sjezdu SDDSR. Na sjezd byl delegován skupinou Osvobození práce, patřil k většinovým jiskrovcům, byl členem byra (předsednictva) sjezdu.

Po II. sjezdu SDDSR zaujal smířlivecké stanovisko vůči oportu-

nistům a později se přiklonil k menševikům. Za první ruské revoluce 1905—1907 souhlasil v zásadních otázkách s menševiky. V letech reakce vystupoval proti machistické revizi marxismu i proti likvidátorství. Postavil se do čela skupiny menševiků oddaných straně. Za první světové války patřil k sociálšovinistům. Po únorové revoluci 1917 se vrátil do Ruska a podporoval prozatímní vládu; s Říjnovou revolucí nesouhlasil.

Nejdůležitější teoretické práce: Socializm i političeskaja borba [Socialismus a politický boj] (1883; česky ve Vybraných filozofických spisech I, 1959), Naši raznoglasija [Naše neshody] (1884; česky ve Vybraných filozofických spisech I, 1959), K voprosu o razvitii monističeskogo vzgljada na istoriju [O vývoji monistického názoru na dějiny] (1895; česky ve Vybraných filozofických spisech I, 1959), Beiträge zur Geschichte des Materialismus [Očerki po istorii materializmu] (1896; česky pod názvem Příspěvky k dějinám materialismu, Vybrané filozofické spisy II, 1960), Obosnovanije narodničestva v trudach g-na Voroncova (V. V.) [Zdůvodnění narodnictví v pracích pana Voroncova (V. V.)] (1896), O materialističeskom ponimanii istorii [O materialistickém pojetí dějin] (1897; česky ve Vybraných filozofických spisech II, 1960), K voprosu o roli ličnosti v istorii [O úloze osobnosti v dějinách] (1898; česky ve Vybraných filozofických spisech II, 1960) aj. — 51, 54—55, 67, 82, 84, 89—91, 115, 122, 132—133, 141—142, 159, 160—166, 174, 185, 186, 187, 192, 193, 194, 195, 197, 199, 200, 201, 202, 207, 214, 215, 231, 232, 233, 235, 236, 237—242, 249—254, 282, 283, 309, 310, 350, 388, 389, 390, 391, 392, 418

PLEVE V. K. (1846—1904) — reakční státník; v letech 1881—1884 byl ředitelem policejního departmentu, od roku 1902 ministrem vnitra. Na jeho příkaz byly krutě potlačeny rolnické nepokoje v Poltavské a Charkovské gubernii a rozehnána řada zemstev. Plevé prosazoval reakční politiku porušování okrajových území Ruska. Aby odvrátil pozornost mas od revolučního boje, pomáhal vyprovokovat rusko-japonskou válku. Stejně cíle sledoval protižidovskými pogromy; podporoval „zubatovovštinu“. Svou politikou vzbudil nenávisť v nejšířších vrstvách ruské společnosti. Dne 15. července 1904 byl zabit eserem J. S. Sazonovem. — 106

POBĚDONOSCEV K. P. (1827—1907) — reakční státník carského Ruska, nejvyšší prokurátor synodu, faktický předseda vlády a hlavní inspiátor politiky feudálů za vlády Alexandra III. Hrál významnou úlohu i za cara Mikuláše II. Hájil carský absolutismus, byl nesmiřitelným odpůrcem buržoazních reforem 60. let a nepřitelem vědy a osvěty.

Při vzestupu buržoazně demokratické revoluce v říjnu 1905 byl nucen odstoupit. — 37

PORTUGALOV V. V. (nar. 1874) — kadetský publicista; přispíval do listů Saratovskij listok, Tovarišč, Smolenskij věstnik. Po Říjnové revoluci emigroval. Stal se členem kontrarevoluční emigrantské organizace a publikoval v emigrantském tisku. — 69, 175, 241

ПРОКОПОВИЧ С. Н. (1871—1955) — buržoazní ekonom a publicista, jeden z významných ekonomistů a prvních propagátorů bernsteinismu v Rusku, aktivní člen liberální monarchistické organizace Svaz osvobození. V roce 1906 se stal členem ústředního výboru Konstitučně demokratické strany. Redigoval a vydával časopis Bez zaglavija a spolupracoval s redakcí listu Tovarišč. Je autorem knih o dělnické otázce, napsaných z bernsteinovsko-liberálního hlediska. V roce 1917 zastával v prozatímní vládě funkci ministra zásobování. Po Říjnové revoluci byl za protisovětskou činnost vypovězen. — 141, 159, 175, 182, 194, 199, 231, 241, 251, 252, 254, 283

PROUDHON Pierre Joseph (1809—1965) — francouzský publicista, ekonom a sociolog, ideolog maloburžoazie, jeden ze zakladatelů anarchismu. V roce 1840 vydal knihu Qu'est-ce que la propriété? [Co je vlastnictví?]. Prosazoval zachování drobného vlastnictví a velké kapitalistické vlastnictví prohlašoval za krádež. Navrhoval, aby byla založena lidová banka, která by poskytovala dělníkům bezúročný úvěr, pomáhala jim získat vlastní výrobní prostředky a stát se tak drobnými vlastníky. Hájil reakční a utopickou ideu organizace „spravedlivé směny“ mezi jednotlivými výrobci zboží v kapitalistických podmínkách. V roce 1846 vydal knihu Système des contradictions économiques, ou Philosophie de la misère [Systém ekonomických rozporů aneb Filozofie bídy], ve které vyložil své maloburžoazní filozofické a ekonomické názory. Marx v díle Bída filozofie podrobil Proudhonovu knihu kritice a dokázal její vědeckou neudržitelnost. Za revoluce 1848 byl Proudhon zvolen do Ústavodárného shromáždění. Schvaloval bonapartistický převrat 2. prosince 1851. — 177, 183, 389, 390

ПУРИШКЕВИЧ В. М. (1870—1920) — velkostatkář, černosotňovec, monarchista. Od roku 1900 pracoval na ministerstvu vnitra. Patřil k zakladatelům černosotňovského Svazu ruského národa. V roce 1907 z něho vystoupil a založil novou monarchistickou kontrarevoluční organizaci Svaz archanděla Michaila. Za Besarabskou gubernii byl poslancem II., III. a IV. státní dумы, proslul svými protiži-

dovskými projevy. Za první světové války požadoval vytvoření silné vlády, která by dovedla válku do „vítězného konce“. Po Říjnové revoluci aktivně bojoval proti sovětské moci. — 216

REMY Léon — francouzský socialista. — 192

RICARDO David (1772—1823) — význačný anglický ekonom, autor děl *On the Principles of Political Economy and Taxation* [Zásady politické ekonomie a zdanění] (1817; česky 1956), *On Protection to Agriculture* [O ochraně zemědělství] (1822) a jiných prací, jimiž vrcholil klasická politická ekonomie. Ricardo zastával zásadu volné konkurence a požadoval odstranění všech omezení brzdících rozvoj kapitalistické výroby. Rozvinul Smithovu teorii hodnoty, kterou považoval za základ celé politické ekonomie, a dokázal, že hodnota je určována vynaloženou prací na výrobu zboží a z tohoto zdroje plyne jak mzda dělníka, tak i bezpracný důchod — zisk a renta. Formuloval ekonomický zákon protichůdných zájmů jednotlivých tříd, nechápal však historický charakter kapitalistické výroby, kterou považoval za věčnou. Neuvědomoval si společenský charakter hodnoty ani rozdíl mezi hodnotou a výrobní cenou; nepochopil původ a podstatu peněz. Ricardovy teoretické názory kritizoval Marx v *Kapitálu*, v *Teoriích o nadhodnotě* a jiných dílech. — 386

R. M. — autor oportunistického článku *Naše skutečnost*, otištěného ve zvláštní příloze listu *Rabočaja mysl* v září 1899. — 182

RODIČEV F. I. (nar. 1856) — tverský statkář a zemstevní činitel, jeden z vůdců Konstitučně demokratické strany a člen jejího ústředního výboru; právník. V letech 1904—1905 se zúčastnil sjezdů zemstev. Byl poslancem Státní dumy ve všech volebních obdobích. Po únorové revoluci 1917 se stal v prozatímní vládě komisařem pro záležitosti Finska. Po Říjnové revoluci emigroval. — 133, 137, 347

ROMANOVCI — dynastie ruských carů, vládli v letech 1613—1917. — 36, 37, 175, 397

SALTYKOV-ŠČEDRIN M. J. (Ščedrin N.) (1826—1889) — spisovatel, satirik, revoluční demokrat. Kritizoval feudálně absolutistický režim v Rusku a vytvořil celou galérii typů statkářských tyranů, carských byrokratů, bázlivých liberálů a jako první v ruské krásné literatuře zachytil procesy probíhající na poreformní vesnici. Vytvořil nesmrtelné typy, např. *Jidáška*, hlavní postavu románu *Gospoda Golovljevova* [Golovlevské panstvo] (1875—1880; česky 1974),

kteřé Lenin připomíná ve svých pracích, když demaskuje různé protilidové sociální skupiny a politické strany. Díla Saltykova-Ščedrina vysoce ocenil rovněž K. Marx. V letech 1863—1864 byl Saltykov redaktorem revolučně demokratického časopisu *Sovremennik*, v roce 1868 členem redakce časopisu *Otčestvennyje zapiski* a po Někrasovově smrti v roce 1878 odpovědným redaktorem tohoto časopisu. Stal se duchovním vůdcem demokratické inteligence, pokračoval ve slavných tradicích revoluční demokracie 60. let. — 252, 293

SEDEĽNIKOV T. I. (1876—1930) — trudovik, povoláním zeměměřič. Za přednesení referátu *Boj o půdu v kirgizské stepi a kolonizační politika vlády* byl roku 1905 propuštěn ze zaměstnání. Za Orenburskou gubernii byl poslancem I. státní dumy; vstoupil do Trudovické skupiny. Po rozpuštění dumy pracoval opět jako zeměměřič v Saratovské, Simbirske a Permské gubernii. V prosinci roku 1918 vstoupil do bolševické strany. Byl zmocněncem celoruského ústředního výkonného výboru pro svolání sjezdu sovětů v Baškirsku. Později pracoval v lidovém komisariátu zemědělství a v lidovém komisariátu dělnickorolnické inspekce. — 64, 66, 214

SEMJANNIKOV — majitel závodu v Petrohradě. — 360

SMIRNOV — narodnik. — 400

SORGE Friedrich Adolph (1828—1906) — německý socialista, význačný představitel mezinárodního dělnického a socialistického hnutí, přítel a spolupracovník K. Marxe a B. Engelse. Účastnil se revoluce v letech 1848—1849 v Německu. Po její porážce emigroval nejdříve do Švýcarska a potom do Ameriky. Tam organizoval sekci I. internacionály, byl tajemníkem Generální rady I. internacionály (1872 až 1874). Pomáhal zakládat Socialistickou dělnickou stranu USA a Mezinárodní dělnický svaz. Napsal mnoho článků, uveřejňovaných hlavně v časopise německé sociální demokracie *Die Neue Zeit*; připravil k tisku svou korespondenci s Marxem, Engelsem a dalšími osobnostmi. V ruštině vyšla s Leninovou předmluvou. — 381

STOLYPIN P. A. (1862—1911) — státník carského Ruska, velkostatkář. V letech 1906—1911 byl předsedou rady ministrů a ministrem vnitra. Po porážce revoluce prováděl krvavé represálie (stolypinská reakce v letech 1907—1910). V roce 1907 car na jeho návrh rozpustil II. státní dumu a vydal 3. června nový volební zákon, který zajišťoval v dumě většinu kontrarevoluci. Stolypin byl autorem

agrární reformy, jejímž cílem bylo získat na vesnici oporu carskému absolutismu. Touto oporou se měli stát kulaci. Avšak jeho pokus upevnit samoděržaví shora, v zájmu buržoazie a statkářů, ztroskotal. V roce 1911 zavraždil Stolypina v Kyjevě agent tajné policie eser Bogrov. — 36, 96, 106, 142, 143, 164, 177, 215, 227, 228, 244, 293, 295, 296, 303, 314, 315, 317, 320—321, 335, 345—346, 352, 367, 368, 369, 372, 376, 377, 378, 381, 382, 383, 396, 397, 412, 415, 417, 420, 421

STRUVE P. B. (1870—1944) — buržoazní ekonom a publicista, představitel legálního marxismu, spolupracovník a redaktor časopisů *Novoje slovo* (1897), *Načalo* (1899) a *Žizň* (1900). Již ve své první práci *Kritičeskije zametki k voprosu ob ekonomičeskom razvitii Rossii* [Kritické poznámky k ekonomickému rozvoji Ruska] (1894) kritizoval narodnictví, „doplňoval“ a „kritizoval“ Marxovo ekonomické a filozofické učení, sympatizoval s představiteli vulgární buržoazní politické ekonomie a propagoval malthuziánství. Lenin ho nazval „velikým mistrem renegátství“ (Spisy 13, Praha 1956, s. 495). Na přelomu století se Struve definitivně rozešel s marxismem a sociální demokracií, přešel k liberálům a stal se jedním z teoretiků a organizátorů buržoazně liberální organizace Svaz osvobození (1904—1905) a redaktorem jejího ilegálního orgánu *Osvobožděníje* (1902—1905). Od roku 1905 byl členem ústředního výboru kadetské strany a po porážce revoluce roku 1905—1907 vůdcem pravého křídla liberálů. Po Říjnové revoluci byl členem Wrangelovy kontra-revoluční vlády; později emigroval. — 36, 60, 70, 175, 199, 241, 254, 255, 299

ŠČEDRIN — viz Saltykov-Ščedrin M. J.

ŠIPOV D. N. (1851—1920) — velkostatkář, význačný činitel zemstevního hnutí, umírněný liberál. V letech 1893—1905 byl předsedou moskevské guberniální správy zemstva. V listopadu 1904 předsedal zvláštní poradě činitelů zemstev. V listopadu 1905 pomáhal organizovat Svaz 17. října a stal se předsedou jeho ústředního výboru. V roce 1906 ze Svazu vystoupil a stal se členem Strany pokojné obnovy, téhož roku byl zvolen členem Státní rady. V roce 1911 zanechal politické činnosti. K Říjnové revoluci se stavěl nepřátelsky, patřil k vůdcům kontrarevoluční bělogvardějské organizace Národní centrum. — 48, 215

TAG-İN — viz Troickij A. G.

TAN (vl. jm. Bogoraz V. G.) (1865—1936) — spisovatel a publicista

narodnického zaměření, etnograf a jazykovědec. V 80. letech pracoval v narodovoljovském hnutí, v roce 1889 byl poslán do vyhnanství na Sibiř. Po návratu se stal členem redakce časopisů legálních marxistů Načalo a Žizň. V roce 1905 se podílel na vytvoření Rolnického svazu. V roce 1906 byl jedním z organizátorů maloburžoazní Lidové socialistické strany práce. Přispíval do listu Rodnaja zemlja, který se názorově klonil k trudovikům. Za první světové války byl obranářem. Po Říjnové revoluci se stal profesorem etnografie Leningradské státní univerzity a vedoucím oddělení Muzea antropologie a etnografie při Akademii věd SSSR. Zasloužil se o písemnictví národů sovětského Severu, byl autorem prvních učebnic, slovníků a gramatik čukotského jazyka. — 289, 300, 313

THÜNEN Johann Heinrich (1783—1850) — německý buržoazní ekonom, specialista v oboru ekonomiky zemědělství, velkostatkář. Propagoval třídní smír, popíral existenci antagonistických rozporů mezi prací a kapitálem. Hlavní práce: Der Isolierte Staat in Beziehung auf Landwirtschaft und Nationalökonomie [Izolovaný stát ve vztahu k zemědělství a národnímu hospodářství]. — 386

TROICKIJ A. G. (Tag-in) — statistik. V roce 1905 se přikláněl k levému křídlu eserské strany — k maximalistům. V roce 1907 zanechal politické činnosti. Po únorové revoluci 1917 se znovu sblížil s maximalisty, ale brzy se s nimi rozešel a vstoupil do strany eserů. Po Říjnové revoluci se stal členem KSR(b); v roce 1921 ze strany vystoupil a zanechal politické činnosti. Pracoval jako statistik v různých sovětských institucích. — 111

TRUBECKOJ J. N. (1863—1920) — kníže, jeden z ideologů ruského buržoazního liberalismu, idealistický filozof. Byl profesorem filozofie práva na kyjevské a později moskevské univerzitě. Přispíval do novin Russkije vědomosti a dalších listů, spolupracoval na programovém sborníku ruských idealistů Problemy idealizma (1902). Od roku 1906 patřil k organizátorům kadetskookfabristické Strany pokojné obnovy. Hrál značnou úlohu při potlačování první ruské revoluce a nastolení Stolypinova režimu. Za první světové války byl jedním z ideologů ruského imperialismu. Po Říjnové revoluci vystupoval jako nepřítel sovětské moci a aktivní děníkinovec. Napsal mnoho filozofických prací v duchu náboženského mysticismu. — 34, 35

TURGENĚV I. S. (1818—1883) — ruský spisovatel. Napsal řadu románů, povídek a divadelních her, v nichž vylíčil mentalitu ruské společ-

nosti 30.—70. let minulého století. Vytvořil celou galérii „zbytečných lidí“, kteří si uvědomovali, že šlechtické zřízení je odsouzeno k zániku, avšak prakticky nebyli schopni podniknout nic, aby toto zřízení změnili. Jako první uvedl do literatury představitele nové generace — revolučního demokrata-raznočince. Protest proti nevolnictví se v Turgeněvově tvorbě mísil s umírněně liberálními požadavky. — 81, 295

TYRKOVÁ A. V. (Vergežskij A.) (nar. 1869) — významná publicistka Konstitučně demokratické strany. V roce 1906 se stala členkou jejího ústředního výboru. Vedla Petrohradskou tiskovou kancelář, kterou Konstitučně demokratická strana subvencovala. Publikovala v listu Reč aj. Po Říjnové revoluci emigrovala a šířila protisovětskou propagandu. — 61, 284

V. — viz Vojtinskij V. S.

VADIMOV V. (vl. jm. Podvickij V. V.) (nar. asi 1881) — pravicově orientovaný eser; v roce 1906 publikoval v eserském sborníku Uvědomělé Rusko. Po Říjnové revoluci vyvíjel protisovětskou činnost. — 111

VALENTINOV N. (vl. jm. Volskij N. V.) (1879—1964) — menševik, novinář. Po II. sjezdu SDDSR se přiklonil k bolševikům, koncem roku 1904 přešel k menševikům. Redigoval legální menševický list Moskovskaja gazeta a publikoval v menševických časopisech Pravda, Naše dělo, Dělo žizni aj. i v buržoazním listu Russkoje slovo. V letech reakce patřil k likvidátorům. Pokoušel se o revizi marxismu a obhajoval subjektivně idealistické názory E. Macha a R. Avenaria. Valentinovy filozofické názory kritizoval Lenin ve své práci Materialismus a empiriokriticismus (1909).

Po Říjnové revoluci byl Valentinov zástupcem redaktora listu Torgovo-promyšlennaja gazeta, orgánu Nejvyšší národohospodářské rady, později pracoval v obchodním zastupitelství SSSR v Paříži. V roce 1930 emigroval a vedl protisovětskou propagandu. — 65

VANDERVELDE Emile (1866—1938) — vůdce belgické Dělnické strany, předseda mezinárodního socialistického byra II. internacionály, revizionista a oportunist. Za první světové války byl sociálšovinistou, vstoupil do buržoazní vlády, ve které vedl různá ministerstva. Po únorové revoluci 1917 přijel do Ruska, kde agitoval pro pokračování v imperialistické válce. Odmítal Říjnovou revoluci a aktivně podporoval ozbrojenou intervenci proti Sovětskému Rusku. Vy-

naložil velké úsilí, aby byla obnovena II. internacionála. V letech 1925—1927 byl ministrem zahraničních věcí. Vystupoval proti vytvoření jednotné protifašistické fronty komunistů a socialistů. — 176

VASILJEV N. V. (1857—1920) — menševik, povoláním lékař. V roce 1878 byl za organizování stávků v Nové přádelně bavlny v Petrohradě vypovězen do Archangelské gubernie, brzy však odtud uprchl do Švýcarska. Nějakou dobu žil i v Londýně, kde se seznámil s K. Marxem. Aktivně se zapojil do švýcarského sociálně demokratického hnutí. V roce 1905 se vrátil do Ruska. Při volbách do II. státní dumy zastával krajně pravicové menševické názory. Za první světové války patřil k obránářům. Roku 1917 byl členem Plechanovovy skupiny Jedinstvo. Po Říjnové revoluci pracoval ve Svazu spotřebních družstev. — 236, 249, 252, 253, 254, 353, 418

VERGEŽSKIJ A. — viz Tyrkovová A. V.

VINAVER M. M. (1863—1926) — jeden ze zakladatelů Konstitučně demokratické strany, po několik let člen jejího ústředního výboru, advokát. Spolu s V. D. Nabokovem redigoval buržoazní časopis Věstník prava. Aktivně se účastnil založení Svazu advokátů. V roce 1906 byl zvolen členem I. státní dumy. Po Říjnové revoluci bojoval proti sovětské moci, byl ministrem zahraničních věcí v krymské krajské vládě. Před evakuací Krymu v roce 1919 spolu s jinými členy vlády předal Francouzům veškerý majetek krajské banky a sevastopolské finanční správy. Emigroval do Paříže, kde stál v čele pařížského výboru kadetů a spolupracoval s emigrantským listem Poslednije novosti. — 347

VINOGRADOV P. G. (1854—1925) — historik, profesor moskevské a později oxfordské univerzity. Většina jeho vědeckých prací je věnována středověkým dějinám Anglie. Svými politickými názory patřil ke kadetům. Revoluci v letech 1905—1907 hodnotil z pozic liberální buržoazie, což se odrazilo v jeho stati Političeskije pisma [Politické dopisy], otištěné v listu Russkije vědomosti 5. srpna roku 1905. K Říjnové revoluci se stavěl negativně.

Hlavní práce: Issledovanija po socialnoj istorii Anglii v srednije věka [Nástin sociálních dějin středověké Anglie] (1887), Sredněvěkovoje pomestje v Anglii [Středověký statek v Anglii] (1905) aj. — 36

VITTE S. J. (1849—1915) — ruský státník, představitel imperialistických zájmů vojenských a statkářských kruhů carského Ruska, pře-

ŽIVO TOPISNÁ DATA

(Září 1906—únor 1907)

1906

- V září 1906 až únoru 1907* Lenin žije ve Finsku v městě Kuokkala a řídí odtud práci bolševiků. Sem za ním přijíždějí členové redakce bolševických tiskových orgánů, zástupci petrohradského i dalších výborů SDDSR. Současně rediguje ilegální bolševický list Proletarij, reviduje a připravuje k tisku články a dopisy čtenářů. Řídí také ilegální dělnický orgán Vperjod (publikace listu Proletarij), vycházející v masovém nákladu.
- 30. září (13. října)* V 5. čísle listu Proletarij jsou uveřejněny Leninovy články Přípravuje se nový státní převrat! (úvodník), Partyzánská válka, Pokus o klasifikaci ruských politických stran a noticka K otázce partyzánské války.
- Začátkem října* Lenin píše Poznámky k 1. číslu listu Social-demokrat.
- Mezi 10. a 28. říjnem (23. říjnem a 10. listopadem)* Lenin píše článek O svolání mimořádného sjezdu strany. Článek byl společně s postskriptem uveřejněn 10. listopadu 1906 v 7. čísle listu Proletarij.
- Po 13. (26.) říjnu* Lenin píše brožuru Martovovo a Čerevaninovo vystoupení v buržoazním tisku. V říjnu 1906 ji vydalo petrohradské vydavatelství Proletarskoje dělo.
- 18. (31.) října* V 12. čísle legálního bolševického časopisu Věstník žizni byl uveřejněn Leninův článek Ruský radikál pozdě honí bycha!
- 29. října (11. listopadu)* V 6. čísle listu Proletarij byly uveřejněny Leninovy články K výsledkům sjezdu kadetů (úvodník) a Maloměšťáctví mezi revolucionáři.
- Koncem října* Lenin píše brožuru Sociální demokracie a volební

úmluvy. V listopadu 1906 ji vydalo petrohradské vydavatelství Vperjod.

2. (15.) listopadu Lenin se účastní předběžného zasedání delegátů II. konference SDDSR (první celoruské) v Tammerforsu [Tampere], na němž byl stanoven jednací řád konference.
3. (16.) listopadu Lenin byl na prvním zasedání II. konference SDDSR zvolen členem předsednictva. Poté se vyjadřuje k programu konference a doporučuje projednat otázku, jak v místních stranických organizacích pokračuje sjednocování s Bundem.
- 3.—7. (16.—20.) listopadu V přestávkách mezi zasedáními konference řídí Lenin porady bolševické frakce a debatuje s bolševickými delegáty o práci místních stranických organizací. V rozhovoru s delegátem za Povolží A. Bogdanovem (A. Volžským) se zajímá, jak pracují bolševici mezi rolnictvem.
4. (17.) listopadu Lenin vystupuje na konferenci s referátem a závěrečným slovem o volební kampani do II. státní dумы.
6. (19.) listopadu Lenin kritizuje na konferenci menševický návrh volební platformy, předložený ústředním výborem SDDSR. Leninovy návrhy se staly základem schválené rezoluce o provedení změn v návrhu volební platformy; jménem 14 delegátů konference předkládá prohlášení nazvané Odlišný názor, tj. bolševickou platformu pro volební kampaň; v diskusi se vyslovuje pro svolání mimořádného sjezdu strany.
7. (20.) listopadu Lenin trvá na tom, aby konference projednala otázku agitace pro „dělnický sjezd“ jakožto „otázku porušování stranické kázně“. Konference schvaluje Leninův pozměňovací návrh k rezoluci O jednotné volební kampani v místních organizacích.
10. (23.) listopadu V 7. čísle listu Proletarij jsou uveřejněny Leninovy články Jak se píše dějiny... a Postskriptum k článku Sociální demokracie a volební kampaň.

- Před 16. (29.) listopadem* Za Leninem přijíždějí do Kuokkaly J. M. Jaroslavskij a I. Ch. Lalajanc, organizátoři svolání první bolševické konference vojenských a bojových organizací SDDSR v Tammerforsu. V debatách s nimi Lenin schválil myšlenku svolání této konference. Na poradě o přípravě konference navrhl doporučit organizačnímu byru, aby pozvalo na konferenci kromě zástupců vojenských a bojových organizací též zástupce největších bolševických organizací strany. Od organizačního byra pro svolání konference dostává dopis s pozváním na konferenci. Lenin posílá organizátorům první bolševické konference vojenských a bojových organizací SDDSR dopis, v němž zdůrazňuje závažnost otázek, které měla konference projednat.
- Mezi 15. (28.) listopadem 1906 a 15. (28.) lednem 1907* Lenin přednáší dělníkům semjannikovského okrsku něvského obvodu v Petrohradě na téma Volební úmluvy na Západě a u nás.
- 22. listopadu (5. prosince)* Lenin debatuje s účastníky první konference vojenských a bojových organizací SDDSR M. N. Ljadovem a I. A. Sammerem (Ljubičem) o výsledcích konference.
- Po 22. listopadu (5. prosinci)* Lenin posílá M. N. Ljadova, aby na Urale řídil účast bolševiků v kampani k volbám do II. státní dumy a organizoval volby delegátů na V. sjezd SDDSR.
- 23. listopadu (6. prosince)* V 8. čísle listu Proletarij byly uveřejněny Leninovy články Návrh svolání k voličům (úvodník), O blocích s kadety, Boj proti sociálním demokratům sympatizujícím s kadety a stranická kázeň, Jak si počínají armavirští sociální demokraté ve volební kampani? Jako příloha k 8. číslu listu Proletarij vychází Leninův leták Koho volit do Státní dumy?
- 29. listopadu (12. prosince)* Skupina agitátorů petrohradského výboru se usnesla pověřit řízením kolektivní agitátorů ve volební kampani Lenina.
- Před 30. listo-* Lenin se podílí na redigování 1. čísla listu Železno-

- padem (13. prosincem)* dorozník, orgánu železničářského byra SDDSR moskevského uzlu (tiskl se ve Finsku v tiskárně listu Proletarij).
7. (20.) *prosince* V 9. čísle listu Proletarij byla uveřejněny Leninovy články Nové vysvětlení senátu (úvodník) a Krize menševismu.
10. (23.) *prosince* Lenin píše článek Proletariát a jeho spojenec v ruské revoluci. Byl uveřejněn 20. prosince 1906 v 10. čísle listu Proletarij.
- Po 10. (23.) *prosinci* Lenin rediguje ruský překlad práce K. Kautského Hybné síly a perspektivy ruské revoluce a píše k ní předmluvu. Práce vyšla jako brožura v Leninově redakci roku 1907 v Moskvě.
14. (27.) *prosince* Lenin píše článek Jakých podvodů s dumou se dopouští vláda a jaké úkoly má sociální demokracie. Článek byl uveřejněn 20. prosince 1906 jako úvodník v 10. čísle listu Proletarij.
20. *prosince* (2. ledna 1907) V 10. čísle listu Proletarij byly uveřejněny Leninovy články Dělnický sjezd a splnutí s esery a O jednom článku v tiskovém orgánu Bundu.
24. *prosince* (6. ledna 1907) V 1. čísle bolševického týdeníku Těrnii truda vychází jako úvodník Leninův článek Politická situace a úkoly dělnické třídy.
- Po 27. *prosinci* (9. lednu 1907) Lenin píše předmluvu k ruskému překladu brožury W. Liebknechta Žádné kompromisy, žádné volební úmluvy! Brožura vyšla roku 1907 v Petrohradě.
28. *prosince* (10. ledna 1907) Lenin píše na žádost samarských bolševiků článek Úkoly dělnické strany a rolnictvo a posílá ho z Petrohradu do Samary redakci bolševického listu Samarskaja luka.
31. *prosince* (13. ledna 1907) V 2. čísle bolševického týdeníku Těrnii truda vychází jako úvodník Leninův článek Jaký postoj zaujmají k volbám do dumy strany buržoazní a strana dělnická?

Koncem prosince Lenina navštívila sestra Marija Iljinična Uljanovová.

V prosinci Za Leninem přijíždí člen moskevského železničářského okresního výboru strany L. G. Chanin a přiváží materiál pro 2. číslo listu *Železnodorožnik*. V debatě s Chaninem se Lenin zajímá o to, jak vypadá stranická práce mezi moskevskými železničáři.

1907

6. (19.) ledna Lenin se účastní konference petrohradské organizace SDDSR v Teriokách (byl zvolen delegátem za obvodní a sapožský okrsek moskevského obvodu). Lenin je zvolen do předsednictva konference, účastní se diskuse o schvalování mandátů a referuje o volebních úmluvách v nastávajících volbách do dumy.

Mezi 6. a 14. (19. a 27.) lednem Lenin píše článek Volební kampaň dělnické strany v Petrohradě. Článek byl uveřejněn 14. ledna 1907 jako úvodník v 1. čísle bolševického týdeníku *Prostyje reči*.

7. (20.) ledna V 11. čísle listu *Proletarij* vyšel Leninův článek Plechanov a Vasiljev.

13.—14. (26.—27.) ledna Lenin píše brožuru Sociální demokracie a volby do dumy. Brožura byla vydána v lednu 1907 v Petrohradě.

15. (28.) ledna Lenin píše brožuru *Uslyšíš soud hlupáka...* (Z poznámek sociálně demokratického publicisty).

16. (29.) ledna Policejní department oznamuje oddělení petrohradské tajné policie, že u V. I. Lenina, který žije v městě Kuokkala, „se často konají početná shromáždění“.

18. (31.) ledna Lenin píše článek Volební kampaň sociální demokracie v Petrohradě. Byl uveřejněn 21. ledna 1907 v 2. čísle týdeníku *Prostyje reči*.

19. ledna (1. února) Lenin píše článek Krůček za krůčkem. Byl uveřejněn 25. ledna 1907 v 12. čísle listu *Proletarij*.

- 19. nebo 20. ledna* Lenin píše článek Protest 31 menševiků. Byl uveřejněn
(*1. nebo 2. února*) 25. ledna 1907 ve 12. čísle listu Proletarij.
- 20. ledna* Lenin píše brožuru Volby v Petrohradě a pokrytectví
(*2. února*) 31 menševiků. Brožuru vydalo v lednu 1907 vydavatelství Novaja дума.
- Mezi 21. a 25. lednem* Lenin píše článek Volby v Petrohradě a krize oportunistů. Článek vyšel jako úvodník 25. ledna 1907
(*3. a 7. únorem*) v 12. čísle listu Proletarij.
- 25. ledna* V 1. čísle listu Zrenije byl uveřejněn Leninův článek
(*7. února*) Jak hlasovat ve volbách v Petrohradě? (Hrozí nebezpečí, že ve volbách v Petrohradě zvítězí černosotňovci?)
- 30. ledna* 3. číslo týdeníku Prostyje reči přináší Leninovy články
(*12. února*) Volby v dělnické kurii v Petrohradě a Volební boj sociálních demokratů a socialistů-revolucionářů v dělnické kurii v Petrohradě.
- Koncem ledna* Lenin je pohnán menševickým ústředním výborem před stranický soud za brožuru Volby v Petrohradě a pokrytectví 31 menševiků.
- Začátkem února* Lenin píše obhajobu (čili obžalovací projev proti menševickému ÚV) pro stranický soud. Obhajobu podpořila schůze 234 petrohradských bolševiků, konference petrohradské (městské a okruhové) sociálně demokratické organizace i četné obvodní a závodní schůze petrohradských bolševiků; sčítá hlasy odevzdané pro seznam volitelů za městskou dělnickou kurii, který navrhl petrohradský výbor SDDSR. Součet byl proveden na letáku petrohradského výboru SDDSR a Lenin ho využil v článku Výsledky voleb v dělnické kurii v Petrohradě.
- Před 4. (17.) únorem* Lenin píše článek o jednáních kadetů se Stolypinem. Článek uveřejnil bolševický list Trud.
- 4. (17.) února* Ve 2. čísle listu Zrenije byly uveřejněny Leninovy články Jak hlasovat ve volbách v Petrohradě? (Komu prospívají báchorky o černosotňovském nebezpečí?), Předběžné údaje o volbách v Moskvě

a Politická lidvaliáda. Lenin píše článek Význam voleb v Petrohradě. Byl uveřejněn 11. února 1907 v 13. čísle listu Proletarij.

5. (18.) února Lenin píše přemluvu k ruskému překladu dopisů K. Marxe L. Kugelmannovi. Dopisy vyšly jako brožura v Leninově redakci roku 1907 v Petrohradě.

7. (20.) února Lenin píše článek Druhá дума a druhá vlna revoluce. Byl uveřejněn 11. února 1907 jako úvodník v 13. čísle listu Proletarij.

Mezi 7. a 16.
(20. a 29.)
únorem Lenin referuje na třetím zasedání konference petrohradské (městské a okružové) sociálně demokratické organizace o kampani sociální demokracie za svolání dумы a o taktice vůči ní.

9. (22.) února Lenin píše článek Výsledky voleb v Petrohradě, který byl uveřejněn 11. února 1907 ve 13. čísle listu Proletarij; byl zvolen volitelem pro volby poslanců do II. státní dумы za blok levicových stran moskevského obvodu.

11. (24.) února 13. číslo listu Proletarij přináší Leninovy články Výsledky voleb v dělnické kurii v Petrohradě, Některé údaje o volbách v dělnické kurii v jižním Rusku a Ke zprávě moskevského obvodu města Petrohradu o volbách do II. dумы.

OBSAH

Předmluva	7—21
-----------	------

1906

PARTYZÁNSKÁ VÁLKA	23—33
I	23
II	25
III	26
IV	32
PŘIPRAVUJE SE NOVÝ STÁTNÍ PŘEVRA!	34—40
*K OTÁZCE PARTYZÁNSKÉ VÁLKY	41
POKUS O KLASIFIKACI RUSKÝCH POLITICKÝCH STRAN	42—48
POZNÁMKY K 1. ČÍSLU LISTU SOCIAL- DEMOKRAT	49—52
RUSKÝ RADIKÁL POZDĚ HONÍ BYCHA!	53—57
K VÝSLEDKŮM SJEZDU KADETŮ	58—62
MALOMĚŠTÁCTVÍ MEZI REVOLUCIONÁŘI	63—73

MARTOVOVO A ČEREVANINOVO
VYSTOUPENÍ V BURŽOAZNÍM TISKU
O tom, jak někteří sociální demokraté využívají buržoazní ka-

* Hvězdičkou jsou označeny titulky Institutu marxismu-leninismu při
ÚV KSSS.

detské noviny, jako je list Továřiš a jeho prostřednictvím i list Novyj put', aby šířili nepravdivé informace o revoluční sociální demokracii. — Vyrácení. — Hodnocení. — Závěry 74—81

Nepravda šířená L. Martovem prostřednictvím
buržoazního tisku 74
Martov a Čerevanin 77
Sociální demokraté v buržoazních novinách 79

O SVOLÁNÍ MIMOŘÁDNÉHO SJEZDU
STRANY 82—84

JAK SE PÍŠÍ DĚJINY... 85—88

*POSTSKRIPTUM K ČLÁNKU SOCIÁLNÍ
DEMOKRACIE A VOLEBNÍ KAMPAŇ 89—91

SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE A VOLEBNÍ
ŮMLUVY 93—116

I 95
II 97
III 99
IV 102
V 105
VI 108
VII 114

*DRUHÁ KONFERENCE SDDSR („PRVNÍ
GELORUSKÁ“) 3.—7. (16.—20.) listopadu 1906 117—125

*1. Referát o volební kampani do
II. státní dumy 4. (17.) listopadu 119

*2. Závěrečné slovo k referátu
o volební kampani do II. státní dumy
4. (17.) listopadu 120

*3. Příspěvek k diskusi
o menševické volební platformě
16. (19.) listopadu 121

Diskusní příspěvek k otázce svolání „Dělnického sjezdu“
7. (20.) listopadu 122

1	122
2	122
5. Odlišný názor, předložený na celoruské konferenci SDDSR jménem delegátů sociální demokracie Polska, Lotyšského kraje, Petrohradu, Moskvy, Střední průmyslové oblasti a Povolží	123
NÁVRH PROVOLÁNÍ K VOLIČŮM	126—130
O BLOCÍCH S KADETY	131—143
BOJ PROTI SOCIÁLNÍM DEMOKRATŮM SYMPATIZUJÍCÍM S KADETY A STRANICKÁ KÁZEŇ	144—147
JAK SI POČÍNAJÍ ARMAVIRŠTÍ SOCIÁLNÍ DEMOKRATÉ VE VOLEBNÍ KAMPANI?	148—149
KOHO VOLIT DO STÁTNÍ DUMY?	150—157
Které jsou tři hlavní strany?	150
Čí zájmy hájí tři hlavní strany?	150
O co usilují tři hlavní strany?	151
Jakou svobodu chtějí dát lidu tři hlavní strany?	151
Jaký postoj zaujímají tři hlavní strany vůči rolnickému požadavku půdy?	152
Čeho mohou tři hlavní strany dosáhnout, skončí-li veškerý jejich boj úspěšně?	153
Sociální demokracie a trudovické strany	154
Které strany chtějí hájit zájmy dělnické třídy a všech pracujících?	154
Čí zájmy tyto strany ve skutečnosti hájí?	155
Jak vytrvalé jsou tyto strany ve velkém boji práce s kapitálem na celém světě?	155
Čeho mohou tyto strany dosáhnout při uskutečnění všech svých konečných cílů?	156
Jaké svobody pro lid se domáhají tyto strany v nynější revoluci?	156
Jak se tyto strany stavějí k rolnickému požadavku půdy?	157

NOVÉ VYSVĚTLENÍ SENÁTU	158—166
KRIZE MENŠEVISMU	167—190
I	167
II	173
III	179
IV	185
DĚLNICKÝ SJEZD A SPLYNUTÍ S ESERY (<i>Poznámka</i>)	191—192
PROLETARIÁT A JEHO SPOJENEC V RUSKÉ REVOLUCI	193—203
O JEDNOM ČLÁNKU V TISKOVÉM ORGÁNU BUNDU	204—211
JAKÝCH PODVODŮ S DUMOU SE DOPOUŠTÍ VLÁDA A JAKÉ ÚKOLY MÁ SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE	212—217
POLITICKÁ SITUACE A ÚKOLY DĚLNICKÉ TŘÍDY	218—224
ÚKOLY DĚLNICKÉ STRANY A ROLNICTVO	225—229
*PŘEDMLUVA K RUSKÉMU PŘEKladU BROŽURY W. LIEBKNECHTA ŽÁDNÉ KOMPROMISY, ŽÁDNÉ VOLEBNÍ ÚMLUVY!	230—236
*PŘEDMLUVA K RUSKÉMU PŘEKladU BROŽURY K. KAUTSKÉHO HYBNÉ SÍLY A PERSPEKTIVY RUSKÉ REVOLUCE	237—243
JAKÝ POSTOJ ZAUJÍMAJÍ K VOLBÁM DO DUMY STRANY BURŽOAZNÍ A STRANA DĚLNICKÁ?	244—248

PLECHANOV A VASILJEV	249—255
*REFERÁT NA KONFERENCI PETROHRADSKÉ ORGANIZACE SDDSR O OTÁZCE VOLEBNÍCH ÚMLUV VE VOLBÁCH DO II. STÁTNÍ DUMY <i>6. (19.) ledna 1907. Stručná novinová zpráva</i>	256
VOLEBNÍ KAMPAŇ DĚLNICKÉ STRANY V PETROHRADĚ	257—263
SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE A VOLBY DO DUMY	265—288
Sociální demokracie a volby v Petrohradě	267
I. Podmínky pro svolání sociálně demokratické konference a její složení	267
II. Otázka rozdělení konference	275
III. Co znamená odchod menševiků z konference?	278
IV. Politické strany a blíží se volby v Petrohradě	283
Doslov	286
„USLYŠÍŠ SOUD HLUPÁKA...“ (<i>z poznámek sociálně demokratického publicisty</i>)	289—307
VOLEBNÍ KAMPAŇ SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE V PETROHRADĚ	308—316
KRŮČEK ZA KRŮČKEM	317—321
PROTEST 31 MENŠEVIKŮ	322—325
VOLBY V PETROHRADĚ A POKRYTECTVÍ 31 MENŠEVIKŮ	326—337
JAK HLASOVAT VE VOLBÁCH V PETROHRADĚ? (<i>Hrozí nebezpečí, že ve volbách v Petrohradě zvítězí černosotňovci?</i>)	338—349
VOLBY V PETROHRADĚ A KRIZE OPORTUNISMU	350—353

VOLBY V DĚLNICKÉ KURII V PETROHRADĚ	354—361
VOLEBNÍ BOJ SOCIÁLNÍCH DEMOKRATŮ A SOCIALISTŮ-REVOLUCIONÁŘŮ V DĚLNICKÉ KURII V PETROHRADĚ	362—366
JAK HLASOVAT VE VOLBÁCH V PETROHRADĚ? (<i>Komu pros pívají báchorky o černosotňovském nebezpečí?</i>)	367—372
PŘEDBĚŽNÉ ÚDAJE O VOLBÁCH V MOSKVĚ	373—375
POLITICKÁ LIDVALIÁDA	376—378
VÝZNAM VOLEB V PETROHRADĚ	379—383
*PŘEDMLUVA K RUSKÉMU PŘEKLADU DOPISŮ K. MARXE L. KUGELMANNOVI	384—392
DRUHÁ DUMA A DRUHÁ VLNA REVOLUCE	393—398
VÝSLEDKY VOLEB V DĚLNICKÉ KURII V PETROHRADĚ	399—404
*KE ZPRÁVĚ MOSKEVSKÉHO OBVODU MĚSTA PETROHRADU O VOLBÁCH DO II. DUMY	405—406
NĚKTERÉ ÚDAJE O VOLBÁCH V DĚLNICKÉ KURII V JIŽNÍM RUSKU	407—409
VÝSLEDKY VOLEB V PETROHRADĚ	410—417
*REFERÁT NA KONFERENCI PETROHRADSKÉ ORGANIZACE O KAMPANI ZA SVOLÁNÍ DUMY A O TAKTICE VŮČI NÍ. <i>Stručná novinová zpráva</i>	418—422
Závěrečné slovo	422

Seznam dosud nenalezených Leninových prací (září 1906 až únor 1907)	425—428
Seznam prací a publikací, na jejichž redigování se V. I. Lenin podílel	426—427
Seznam prací, jejichž autorem je pravděpodobně V. I. Lenin	428
Poznámky	429—483
Seznam literatury, kterou V. I. Lenin cituje nebo o níž se zmiňuje	484—528
Jmenný rejstřík	529—561
Životopisná data	562—568

V. I. L E N I N
S E B R A N Ě S P I S Y

14

Podle 5. ruského vydání V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij, tom 14, Politizdat Moskva 1976, připraveného Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS, přeložil kolektiv překladatelů. Kontrolní redaktorka Miluše Hančilová. Odpovědná redaktorka Eva Schächterová. Obálka, vazba a grafická úprava Milan Hegar. Výtvarný redaktor František Kraus. Technická redaktorka Jaroslava Lorenzová. Vydání II. Praha 1983. Vydalo Nakladatelství Svoboda jako svou 5053. publikaci. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. Náklad 1—30 000. AA 29,93 (text 29,61, ilustrace 0,32), VA 30,84. Tematická skupina 00/3. Cena brož. výt. 9,80 Kčs, váz. výt. 15,- Kčs.

73/202-21-8.5

25 - 055 - 83 Kčs 15,-